

VE RI
TAS

HANDLEIDING

BIJ DE BEOEFENING DER

MALEISCHE TAAL EN LETTERKUNDE.

Dr. J. J. DE HOLLANDER.

HANDLEIDING

BIJ DE BEOEFENING DER

MALEISCHE TAAL en LETTERKUNDE.

ZESDE DRUK.

HERZIEN EN AANGEVULD

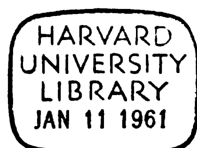
DOOR

R. VAN ECK,
Lector aan de Koninklijke Militaire Academie.

TE BREDA,
TER DRUKKERIJ VAN BROESE & COMP.,
VOOR REKENING VAN DE
KONINKLIJKE MILITAIRE ACADEMIE.

1893.

2234.23.25

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
JAN 11 1961

INHOUD.

EERSTE DEEL.

SPRAAKKUNST.

EERSTE AFDEELING.

SCHRIFT EN UITSPRAAK.

HOOFDSTUK I. Het Alphabet. . . . . Bladz. 1.
» II. Tafel der vier vormen. Voorbeelden van het gebruik van elk dier vormen. Afwijkingen van den gewonen vorm der karakters. Schrijfoefeningen. . . . . » 4.
» III. De klinkers en klankteekens. Schrijfoefeningen . . . . » 10.
» IV. De medeklinkers . . . . » 15.
» V. Over het gebruik der ا, و en ي als verlengingsletters, en over den klemtoon. Schrijfoefeningen. . . . . » 23.
» VI. De verandering van de lengte der klinkers in de woorden, ten gevolge der aanhechtsels. Schrijfoefeningen. . . . . . . » 28.
» VII. Verdeeling der medeklinkers in klassen. . » 35.

TWEEDE AFDEELING.

WOORDVORMING.

HOOFDST.	I.	Over de grondwoorden in het algemeen. .	Bladz.	37.
»	II.	Over de woordafleiding in het algemeen. .	»	45.
»	III.	Over de soortverdeeling der woorden . .	»	47.
»	IV.	Over het Eenvoudig werkwoord	»	53.
»	V.	Over het Transitief werkwoord met het aanhechtsel كن.	»	64.
»	VI.	Over het Transitief werkwoord met het aanhechtsel ءي.	»	73.
»	VII.	Over het Toestandswoord	»	80.
»	VIII.	Over de Passieve of Objectieve vormen. .	»	89.
»	IX.	Over de voluntatief	»	106.
»	X.	Over de afgeleide Naamwoordsvormen . .	»	115.
»	XI.	Over het Voorvoegsel س	»	129.
»	XII.	Over de Aanhechtsels له, ته en كه. . .	»	132.
»	XIII.	Over de verdubbeling der woorden, en de reduplicatie of herhaling van den eersten medeklinker	»	135.
»	XIV.	Over de samengestelde woorden en uitdrukkingen	»	146.
»	XV.	Over de Telwoorden.	»	153.
»	XVI.	Over de Voornaamwoorden.	»	166.
»	XVII.	Over de Bijwoorden en de uitdrukking van den tijd bij de Zegwoorden.	»	193.
»	XVIII.	Over de Voorzetsels	»	202.
»	XIX.	Over de Voegwoorden en Modale woorden.	»	218.
»	XX.	Over de Tusschenwerpsels	»	235.

DERDE AFDEELING.

WOORDVOEGING.

HOOFDST. I.	Over de Bepalingen	Bladz.	237.
» II.	Over de Complementen	»	251.
» III.	Over Complementaire prædicaten en Complementaire en Relatieve zinsneden . . .	»	259.
» IV.	Over de Samenstelling der zinnen. . . .	»	264.

TWEEDE DEEL.

LETTERKUNDE.

HOOFDST. I.	Kort overzicht van de geschiedenis der Maleiers	Bladz.	277.
» II.	Kort overzicht van de geschiedenis der Maleische taal	»	283.
» III.	Over de onderscheiding der taal in Hoog- en Laag Maleisch, enz.	»	288.
» IV.	Tongvallen	»	294.
» V.	Over de verdeeling der Maleische literatuur in tijdvakken	»	299.
» VI.	Poëzie der Maleiers	»	302.
» VII.	Prozawerken.	»	325.
	a. Godgeleerde en Mahomedaansch-rechtsgeleerde werken.	»	326.
	b. Mahomedaansche legenden	»	331.
	c. Mythen en andere verdichte verhalen.	»	337.
	d. Historische werken en reisbeschrijving.	»	357.
	e. Wijsgeerige en Zedenkundige werken.	»	368.
	f. Maleische wetboeken	»	372.
	g. Verschillende.	»	377.
» VIII.	Opgave der voornaamste hulpmiddelen bij de beoefening der Maleische taal en letterkunde.	»	379.
	Verbeteringen	»	395.

DERDE DEEL.

LEESBOEK.

a. PROZA.

I. Kleine stukjes van verschillenden aard. . . . . Bladz. ١

II. Fabelen en Vertelsels.

De Koning der papegaaien. . . . . » ١٦

De Kraai, de Slang, de Schildpad en de Slangendooder. » ١٩

De twee Kooplieden. . . . . » »

De Apen en de Vogel . . . . » ٢١

De Vogel en de Leguaan . . . . » ٢٢

De Aap en de Boomstam . . . . » ٢٣

De Kluizenaar met de Oliekruik. . . . . » ٢٥

De Reiger en de Kreeft. . . . . » »

De Jager, het Hert, het Zwijn en de Tijger. . . . » ٢٩

De Raaf, de Slang en de Jakhals . . . . » ٣٠

De Arme lieden en de Slangendooder. . . . . . » ٣١

De Slang, de Aap, de Tijger, de Goudsmid en de Jager. » ٣٢

III. Mythen.

Geboorte en vroegste lotgevallen van Sita Déwi. . . » ٣٧

Gevecht van Rama met Poespa Rama. . . . . . » ٤١

Krijgstocht van Rawana, den koning van Langkapoera, tegen de zon . . . . » ٤٨

Laksamana verkrijgt een bovennatuurlijk zwaard. . » ٤٩

Sita Déwi wordt door Rawana aan Rama ontroofd. . » ٥١

Hanoman wordt door Rama naar Langkapoera gezonden om berichten aangaande Sita Déwi in te winnen; zijne verrichtingen aldaar en terugkomst bij Rama. . . » ٥٤

IV. **Mahomedaansche legenden.**

Edelmoedigheid van Osman en hare belooning. . . Bladz. ٦٠
Droom van Abdoe'llah . . . . » ٦٢
Wonderwerken van Mahomed . . . . » ٦٣
Tocht van Radja Khoendoeq tegen Mekka en Medina. » ٦٥
Tooneelen uit de jeugd van Hamzah en Omar Ommaja. » ٦٧
Hamzah onderwerpt Omar Madi Karib. . . . . » ٧٢

V. **Verdichte verhalen met eenigen historischen grondslag.**

Trouweloosheid van Sultan Firoez Sjah. . . . . » ٨٢
Sultan Ibrahim, Vorst van Iraq, gaat als bedevaartganger naar Mekka. . . . . » ٨۴
Mohammed Tahir, de zoon van Sultan Ibrahim en Sitti Saleh, gaat zijnen vader te Mekka bezoeken, enz. . » ٨٧
Gevecht van den Koning Nadir Sjah tegen den Vorst van Keling . . . . » ٩٥
Na de verovering van Keling keert Nadir Sjah met den buit naar Dali terug en viert een zegefeest. » ١٠٣
Sultan Sjaboer, koning van Perzië, wordt door den Sultan van Roem gevangen genomen en door zijnen Vizier verlost. . . . . » ١٠٩

VI. **Verdichte verhalen.**

Edelmoedig gedrag van den Emir Mâmoer. . . . » ١١٨
Geschiedenis van Abdoe'rRahman en Abdoe'rRahim. » ١١٩
Geschiedenis van Sjahi Merdân. . . . . » ١٢٧
Komala Baharian doodt een rhinoceros en een reus. » ١٥٢

VII. **Stukken van zedenkundigen aard.**

Recht gebruik des levens. . . . . » ١٧٢
Dood van den koning Sjah Riar . . . . » ١٧۴
Het verraad van den gezant van koning Alexander gestraft. . . . . » ١٧٦
Het door den koning van Ispahan gepleegde onrecht gewroken. . . . . » ١٧٧

De trouw van Ibrahim Hadjib beloond. . . . . Bladz. ١٨٠
Geschiedenis van Hatim Taj . . . . » ١٨٣

VIII. Geschiedverhalen.
Belegering van Medina door de Mekkaners en hunne bondgenooten . . . . » ١٩٤
Afstamming der Siameezen . . . . » ٢٠٢
Invloed van het Europeesch bestuur op de welvaart der Inlanders . . . . » ٢٠٤
Siameesche Priesters . . . . » ٢٠٦
Volksverhuizing der Maleiers van Sumatra naar het schiereiland Malaka. Stichting van Singapoera. . » ٢٠٧
Regeering van Iskander Sjah. Verovering van Singapoera door den Vorst van Madjapahit. Stichting van Malaka. . . . . » ٢١١
Aanvang der regeering van Sultan Mozafar Sjah. Invallen der Siameezen in Malaka . . . . . » ٢١٣
Verovering van Malaka door de Portugeezen in 1511. » ٢١٦
Inval der Siameezen in Pasej. . . . . » ٢٢٠
Verovering van Pasej, Djambi en Palembang door het leger van Madjapahit . . . . » ٢٢٣
Verdere veroveringen van Madjapahit. . . . . » ٢٣٠
Aanvang en einde van het bestuur van den Gouverneur Generaal Maarschalk Daendels. . . . . » ٢٣٣
Tafereelen uit de Padri-onlusten op Sumatra. . . » ٢٣٦

IX. Reisbeschrijving.
Zeereis van Tandjoeng Batoe naar Pahang. Beschrijving van Pahang . . . . » ٢٤١
Toestand der bevolking van Trengganau. . . . » ٢٤٦

X. Wetboeken.
Onderscheidene Wetsbepalingen. . . . . » ٢٤٨
Scheepvaartwetten . . . . » ٢٥٣
Mahomedaansch recht . . . . » ٢٥٨

XI. Waarzeggerij.
Verklaring van droomen . . . . » ٢٦٠

Verklaring der beteekenis van onwillekeurige lichaamsbewegingen . . . . Bladz. ٢٦١
Voorspelling uit Zonsverduisteringen . . . . . . » ٢٦٢

XII. Publicaties, Contracten en Brieven.

Publicatie omtrent de betaling der rechten op onderscheidene artikelen . . . . » ٢٦٣
Contract tusschen den Kapitein Adriaans, Commandant van het fort Ontong Negeri, en Wirya Koesoema, Demang van Siroetan. . . . . » ٢٦٨
Acte van aanstelling van den Kapitein Chinees Bapa Goë tot Districtshoofd te Sinaman . . . . . » ٢٦٩
Schuldbekentenis van Intji Abdoe'rrahim aan Hadji Mohammed Qasim. . . . . » ٢٧٠
Brief van den Toewankoe van Alaban aan den Commandant der troepen in de Padangsche Bovenlanden. » ٢٧١
Brief van den Sultan van Sambas aan den Kapitein Elout . . . . » »
Brief van den Radja der Karimon-eilanden aan den Majoor Elout . . . . » ٢٧٢
Brief van den Sultan van Ternate aan den Gouverneur der Molukken . . . . » ٢٧٣
Brief van den Jang Dipertoewan en de Hoofden van Prijoeq Batoe aan den Commandant te Ajer Bangis. » ٢٧٥
Brief van den Radja van Teroemon aan den Resident van Padang. . . . . » ٢٧٦
Brief van den Sultan van Bandjarmasin aan den Gouverneur Generaal. . . . . » ٢٧٧
Brief van den Sultan van Indrapoera aan den Gouverneur van Sumatra's Westkust. . . . . . . » ٢٧٨
Brief van den Ngabehi Hadji Soeti Dilagi te Pandéglang aan den Resident van Bantam. . . . . . . » ٢٨٠
Brief van den Sultan van Siak aan den Commandant te Priaman . . . . » »
Brief van Intji Abdoellah aan den Resident van Pontianak . . . . » ٢٨٢

Brief van den Pangeran Adipati Abdoe'rRahman, aan den Heer Roorda van Eysinga. . . . . Bladz. ٢٨٣
Brief van den Toewankoe van Batipoe. . . . . » »
Brief van de gezamenlijke Mantri's van Indrapoera aan den Gouverneur van Sumatra's Westkust. . » ٢٨٤
Vrijgeleide-brief van den laatsten Sultan van Atjih. » ٢٨٥
Brief van den Panembahan van Pamekasan aan den Heer Cornets de Groot, Adsistent Resident van Soemenap en Pamekasan. . . . . » ٢٨٧
Brief van den gepensionneerden Kjahi Adipati van Samarang aan den Heer Cornets de Groot, Adsistent Resident van Soemenap . . . . » ٢٨٨
Brief van den Sultan van Madoera aan den Heer Cornets de Groot, Resident van Riouw. . . . » »
Brief van den Sultan van Soemenap aan den Heer Cornets de Groot, Resident van Besoeki. . . . » ٢٨٩
Brief van denzelfden aan denzelfden. . . . . . » ٢٩٠

b. POËZIE.

I. PANTOEN . . . . » ٢٩٢

II. GOERINDAM.

Zedespreuken . . . . » ٢٩٣

III. SJAÏR.

Zedenbederf. . . . . » »

Raad van Radja Ali Hadji aan zijnen zoon . . . » ٢٩٤

Dood van Kèn Tamboehan en Radèn Mantri. . . » ٢٩٥

Bidasari wordt geboren en te vondeling gelegd. . » ٣٠١

Gedicht van den visch Tambra . . . . » ٣٠٥

EERSTE DEEL.

SPRAAKKUNST.

EERSTE AFDEELING.

SCHRIFT EN UITSPRAAK.

HOOFDSTUK I.

Het Alphabet.

§ 1. De Maleiers, die nimmer een eigen letterschrift schijnen te hebben bezeten, namen op het laatst der dertiende of in het begin der veertiende eeuw met den Godsdienst der Arabieren ook hunne schrijfwijze aan, en bedienen zich dus sedert dien tijd van hetzelfde alphabet, dat bij dit volk en ook bij eenige andere Mahomedanen in gebruik is, hoewel het voor de Maleische taal slechts een gebrekkig hulpmiddel mag genoemd worden.

§ 2. Daar immers het Arabisch tot eenen geheel anderen taalstam behoort dan het Maleisch, was het natuurlijk dat zich in de laatstgenoemde taal klanken voordeden, die in de eerste niet gevonden werden en dus met de bestaande karakters niet konden worden uitgedrukt; de Maleiers voegden daarom aan het Arabisch alphabet nog eenige karakters toe, die in § 5 zullen worden aangewezen; doch zelfs met deze bijvoeging kunnen zoomin de Maleische medeklinkers als de klinkers geheel zuiver in dit schrift worden uitgedrukt. En ook omgekeerd heeft het Arabisch alphabet een aantal medeklinkers, waaraan voor het schrijven van zuiver Maleische woorden volstrekt geene behoefte is (§ 6), en die dus alleen te pas komen in Arabische woorden, welke bij de Maleiers in gebruik zijn.

§ 3. De vorm der Arabische karakters brengt mede dat alle talen, waarin zij gebruikt worden, van de rechter- naar de linkerzijde worden geschreven; dit is dus ook in het Maleisch het geval.

§ 4. De oorspronkelijke vorm der karakters, dat is die, welke gebruikt wordt wanneer zij op zichzelf staande, noch ter rechter- noch ter linkerzijde verbonden, voorkomen, is deze:

Naam.	Waarde.	Naam.	Waarde.	Naam.	Waarde.
ا *Alif*. Zie Hoofdst. 4.		ز *Za*.	z.	ڤ *Pa*.	p.
ب *Ba*	b.	س *Sin*.	s.	ق *Qaf*	q.
ت en ة *Ta*	t.	ش *Sjin*	sj.	ک *Kaf*	k.
ث *Tsa*.	ts.	ص *Çad*.	ç, s.	ݢ of ڬ *Ga*.	g.
ج *Djim*	dj.	ض *Dlad*.	dl.	ل *Lam*.	l.
چ *Tja*	tj.	ط *Ta*.	t.	م *Mim*.	m.
ح *ha*.	h.	ظ *Tla*	tl, z.	ن *Noen*.	n.
خ *Kha*, *Cha*.	kh, ch.	ع *Ain*. Zie Hoofdst. 4.		و *Wau*.	w.
د *Dal*	d.	غ *Grain*	gr.	ه *Ha*	h.
ذ *Dzal*	dz.	ڠ *Nga*	ng.	ي of ى *Ija*.	j.
ر *Ra*	r.	ف *Fa*.	f.	پ of ڽ *Nja*.	nj.

§ 5. Van deze drie en dertig karakters komen de چ *Tja*, ڠ *Nga*, ڤ *Pa*, ݢ *Ga* en پ *Nja* niet in het Arabisch alphabet voor. Zij zijn door bijvoeging van stippen gevormd van de verwantschapte ج *Djim*, غ *Grain*, ف *Fa*, ک *Kaf* en ن *Noen*. (1)

§ 6. De ث *Tsa*, ح *ha*, خ *Kha*, ذ *Dzal*, ز *Za*, ش *Sjin*, (2) ص *Çad*, ض *Dlad*, ط *Ta*, ظ *Tla*, ع *Ain* en غ *Grain*, komen niet in zuiver Maleische woorden voor, maar alleen in dezulke,

(1) Sommigen zijn van meening, dat de *Nja* gevormd is van de ى *Ija*. De vorm der *Nja*, zoo als die in de Handschriften voorkomt, pleit echter daartegen; immers men vindt haar, als zij op zichzelve of op het einde van een woord staat, meestal op deze wijze geschreven ڽ. Het is echter wellicht beter den vorm پ te bezigen, ten einde verwarring met de ث te voorkomen, te meer daar men, om dezelfde reden, toch altijd genoodzaakt is aan het begin en in het midden van een woord de stippen onderaan te plaatsen, omdat anders in die gevallen de *Tsa* en *Nja* volmaakt aan elkander gelijk zouden zijn. Maar de *nj* is de *gehemelte-letter n*, en dus ڽ.

(2) De schrijfwijze شكس, die wel eens ook in sommige woordenboeken gevonden wordt voor de Maleische woorden سقسي *suksi*, *getuige*, en سقس *siksa*, *straf*, is in beide woorden foutief.

die aan andere talen, inzonderheid het Arabisch en Perzisch ontleend zijn.

§ 7. Alle karakters kunnen zich met andere verbinden zoowel ter linker- als ter rechterzijde, met uitzondering van de ا *Alif*, د *Dal*, ذ *Dzal*, ر *Ra*, ز *Za* en و *Wau*, die zich wel rechts maar nimmer links kunnen verbinden (1).

§ 8. Ten opzichte van de wijze, waarop ieder karakter in een woord voorkomt, kunnen vier gevallen plaats hebben, welke even zooveel verschillende vormen vereischen:

1°. Dat de letter geheel op zichzelve staat, noch aan eene voorgaande noch aan eene volgende verbonden. In dit geval moet de hierboven aangegeven oorspronkelijke vorm gebruikt worden.

2°. Dat de letter aan het begin van een woord staat, en dus alleen links moet worden verbonden aan de op haar volgende. Dezelfde vorm, die voor dit geval vereischt wordt, moet ook worden gebruikt in het midden van een woord, wanneer eene van de zes letters, die zich niet links verbinden, namelijk de ا, د, ذ, ر, ز of و onmiddellijk voorafgaat. Wanneer eene van deze letters zelve de beginletter van een woord is, behoudt zij natuurlijk haren oorspronkelijken vorm.

3°. Dat de letter in het midden van een woord staat en dus ter wederzijde moet worden verbonden; tenzij een van de zes niet links verbindbare karakters onmiddellijk voorafgaat, in welk geval de tweede vorm moet worden gebruikt. (Zie geval 2°.)

4°. Dat de letter op het einde van een woord staat en dus alleen rechts moet worden verbonden. Wanneer in dit geval de voorlaatste eene ا, د, ذ, ر, ز of و is, staat de laatste natuurlijk op zichzelve, en komt dus in den vorm van geval 1°.

(1) Evenwel vindt men in het schrift somtijds de ه en ة op het einde van een woord aan eene van de vijf laatste verbonden. Zie blz. 8.

HOOFDSTUK II.

Tafel der vier vormen. Voorbeelden van het gebruik van ieder dier vormen. Afwijkingen van den gewonen vorm der karakters.

§ 1. Tafel der vier vormen.

Naam.	1ste Vorm. Op zichzelve staande; en op het einde van een woord, na eene onverbindbare letter.	2de Vorm. Aan het begin van een woord; en in het midden van een woord, na eene onverbindbare letter.	3de Vorm. In het midden van een woord, na eene verbindbare letter.	4de Vorm. Op het einde van een woord, na eene verbindbare letter.
Alif	ا	ا	ـا	ـا
Ba	ب	بـ	ـبـ	ـب
Ta	ت, ة	تـ	ـتـ	ـت, ـة
Tsa	ث	ثـ	ـثـ	ـث
Djim	ج	جـ	ـجـ	ـج
Tja	چ	چـ	ـچـ	ـچ
Ḥa	ح	حـ	ـحـ	ـح
Kha	خ	خـ	ـخـ	ـخ
Dal	د	د	ـد	ـد
Dzal	ذ	ذ	ـذ	ـذ
Ra	ر	ر	ـر	ـر
Za	ز	ز	ـز	ـز
Sin	س	سـ	ـسـ	ـس
Sjin	ش	شـ	ـشـ	ـش
Çad	ص	صـ	ـصـ	ـص
Dlad	ض	ضـ	ـضـ	ـض
Ta	ط	طـ	ـطـ	ـط
Tla	ظ	ظـ	ـظـ	ـظ

Naam.	1ste Vorm.	2de Vorm.	3de Vorm.	4de Vorm.
Ain	ع	عـ	ـعـ	ـع
Grain	غ	غـ	ـغـ	ـغ
Nga	ڠ	ڠـ	ـڠـ	ـڠ
Fa	ف	فـ	ـفـ	ـف
Pa	ڤ	ڤـ	ـڤـ	ـڤ
Qaf	ق	قـ	ـقـ	ـق
Kaf	ک	کـ	ـکـ	ـک
Ga	ݢ	ݢـ	ـݢـ	ـݢ
Lam	ل	لـ	ـلـ	ـل
Mim	م	مـ	ـمـ	ـم
Noen	ن	نـ	ـنـ	ـن
Wau	و	و	ـو	ـو
Ha	ه	هـ	ـهـ	ـه
Ija	ي	يـ	ـيـ	ـي
Nja	ڽ	ڽـ	ـڽـ	ـڽ

§ 2. Voorbeelden van het gebruik der vier vormen.

Naam.	Eerste vorm.	Tweede vorm.	Derde vorm.	Vierde vorm.
Alif	واه	اڤي	تاره	دنيا
Ba	جواب	بال	ممباو	سبب
Ta	برت	تاڤق	بتاڤ	ساكت
Tsa	ثلاث	ثابت	مثل	انث
Djim	راج	جاد	منجاد	بلنج
Tja	باچ	چهاي	كچل	ڤنچ
Ḥa	روح	حكيم	صحبت	صح

Naam.	Eerste vorm.	Tweede vorm.	Derde vorm.	Vierde vorm.
Kha	شرخ	خيمة	مخلوق	شيخ
Dal	داد	دنيا	بندغ	ڤد
Dzal	اذ	ذكر	لذة	هرمذ
Ra	بار	رمڤس	بري	دابر
Za	ذرز	زمان	عزة	عز
Sin	بهاس	سمڤي	بسر	اتس
Sjin	عرش	شهدان	احتشام	حديش
Çad	اخلاص	صبر	فصل	خلص
Dlad	عروض	ضرورة	حضرة	حايض
Ta	شرط	طمع	شيطان	واسط
Tla	محفوظ	ظاهر	عظمة	لفظ
Ain	خدع	عادل	ضعيف	طمع
Grain	غوغ	غايب	شغل	بالغ
Nga	اورڠ	ڠري	سڠكه	يڠ
Fa	عرف	فكر	صفة	صف
Pa	اڤ	ڤاتت	تڤي	اتڤ
Qaf	صادق	قدرة	تقدير	ڤيهق
Kaf	بوك	كاسه	بكس	مك
Ga	سورڬ	ڬاجه	بهڬي	تڠڬ
Lam	اول	لنتس	بيلڠ	كڤل
Mim	روم	ملي	سمنتار	انم
Nôen	ورن	نايك	كنل	اكن
Wau	بورو	واج	بوت	برتمو
Ha	جاوه	هاري	بهاس	رومه
Ija	اي	يائيت	تياد	تڠڬي
Nja	صبرپ	پات	لپڤ	استريپ

Afwijkingen van den gewonen vorm der karakters.

§ 3. In de Handschriften ontmoet men verscheidene afwijkingen van den gewonen vorm der karakters, welke ook somtijds in druk worden nagevolgd. De voornaamste zijn deze:

§ 4. De twee stippen boven of onder eene letter worden in alle vormen vervangen door een dwarsstreepje; de letters, welke drie stippen bij zich hebben, nemen dan eene stip boven of onder dit streepje; b. v. تتڤ in plaats van تتڤ *tetap;* بپيب in plaats van بپيب *boenjînja.*

§ 5. De س en ش worden in den 2[den] vorm dikwijls geschreven nagenoeg gelijk eene Nederduitsche ſ, welker ondereinde dan aan de volgende lettter wordt verbonden. Deze type ontbreekt bij de voor dit werk gebruikte letter.

§ 6. De ڤ heeft in alle vormen dikwijls slechts éene stip boven zich, en is derhalve dan gelijk aan de ف; b. v. ڤڤق in pl. v. ڤڤق *pepaq.*

§ 7. De ݢ, die veelal slechts met éene stip geschreven wordt, heeft die stip of stippen in alle vormen ook wel onder zich; b. v. ݢنڤ, ݢنڤ of ݢنڤ in pl. v. ݢنڤ *genap.*

§ 8. De ڽ wordt in den eersten en vierden vorm gewoonlijk geschreven als eene *Noen* met drie stippen er in; b. v. اداڽ in pl. v. اداڽ *adânja.* Zie de aanmerking op bl. 2.

§ 9. De ة in den vrouwelijken uitgang *at* van Arabische naamwoorden, die in sommige gevallen als *h*, in andere als *t* wordt uitgesproken, wordt door de Maleiers ook dikwijls in Maleische woorden in plaats van de ت gebruikt, in den eersten en vierden vorm, en ook wel met de ه verward. Wanneer de ة in den tweeden of derden vorm zoude moeten voorkomen, gebruikt men daarvoor altijd de ت of ت.

§ 10. Wanneer de ب, ت, ث, ن, ي, ڽ, of eenige van deze in een woord naast elkander komen, worden zij dikwijls tot eene rechte streep vereenigd, en alleen onderscheiden door de stippen die zij in hare ware gedaante boven of onder zich hebben: b. v. ننتي in pl. v. ننتي *nanti;* بپيب in pl. v. بپيب *boenjînja.*

§ 11. De *Lam* wordt in den tweeden en derden vorm met de *Alif* gewoonlijk op deze wijze verbonden: لا of لا en لا of لا; b. v. بلاڠن of بلاڠن in pl. v. بلاڠن *bilângan;* لال of لال in pl. v. لال *lâloe.*

§ 12. De *Kaf* en *Ga* worden met *Alif*, met *Lam*, en ook met *Lam* en *Alif* gewoonlijk op deze wijze verbonden: كا, ڬا, كل, ڬل, كلا, ڬلا, en niet كا, ڬا, كل, ڬل, كلا, ڬلا.

§ 13. De ه en ة worden op het einde van een woord dikwijls verbonden met د, ذ, ر, ز en و, op deze wijze: سدو in pl. v. سده *soedah*; بوه in pl. v. بوه *boewah*. En daar de Maleiers de ة dikwijls willekeurig in plaats van de ت gebruiken, vindt men dan ook wel, b. v. بوة in pl. v. بوت *boewat*, enz.

§ 14. De ه wordt op het einde van de woorden veelal slechts aangeduid door een klein neêrhaaltje aan de laatst voorgaande letter; b. v. له voor له *lah*; ته voor ته *tah*; كاسه voor كاسه *kâsih*, enz.

§ 15. Er komen nog vele andere afwijkingen en verbindingen in de Handschriften voor, die niet bepaald kunnen worden opgegeven, daar zij van de willekeur van elken schrijver afhangen en waarvan bij de hier gebruikte letter geene typen bestaan.

§ 16. Schrijfoefeningen.

(1) *tampat sampan tinggal dengar boenting handaq serta segerah minta kapada dengan hamba jang pernah sempoerna kerdja lantas meninggalkan belom soenggoeh lekat melekatkan soempah meloentarkan diloentarkannja sembah parintah bintang besar ketjil bertempiq deri pada segala baginda simpang tjintjin péjraq ĥoermat membenarkan sesoenggoehnja diperhamba terkenangkan bertjeréj çabarlah sampéj disampéjkannja belah menoendjoeqkan raĥmat harta berpesan maka terpandang pandjangnja satengah koendjoeng terseboet satengahnja ditinggalkannja genaplah besarlah petang temannja setelah didengarnja héj bebang djambang boentar tjinta soembing petang dipetjahkannja kedjap memanggil kesoemba goendiq njedar berbaĥat tarkasj memĥkirkan ĥadj ĥadlirat mengkhabarban dahsjat daftar dzikir ramalnja çaĥ çaf çifat faham pertjah qaçad kafan gandoem tasjkar madjelis mesdjid moslim waqtoe hidjrat sehingga menghimpoenkan mandarsah dilennjapkannja melindoengkan pelangkah digantoengkan salangkap sagenap menggoenting goentoer menghantarkan kantjil sakoentjoep berkahandaq kelambit memandjangkan berpindah periksa ngeram sintaqkan menjoempit bersabda selongkar roentoeh rantej dindingnja mendjoendjoengkan tjalempoeng djenang diperkenankan bertoentoet bertambah menangkapkan ditangkapkannja pedangnja membenarkan berbangkit membengkoqkan tebas penoengkoel*

(1) In deze voorbeelden worden de klinkers niet uitgedrukt.

sepeninggal ditanggalkannja mempersembahkan djangkeriq tjerpeléj tjinangkas mendjedjaqkan merangkoengkan berdompaqkan dangkap meroentoen serba sedap sering memedaskan berperang peminggir pintar kerandjang panggal warna goerindam genderang memarintahkan menghantjoerkan lingkar menjahkan dinjahkannja baçar djaħad ħaçar ħoekoem khatam khotbat dzakar saħal sjak sjahbandar çaraf çifat fitnah qiblat qamar matsal moħtasjam loentjip masjraq meçir nafas waraqat tinggelam meretjiqkan pentjemat mentjoengkilkan menghampaskan bertimboen menambahkan tambangnja menimba tampatkoe bertengkar berlangkap menjiqsa sebenarnja melepaskan didengarnja disembeléhnja kambingnja dipanggangkan pantjawarna koentoel mengedjoetkan kelingking sambar membesarkan melantaqkan melandjoetkan berbangkitlah ditoendjoeqkannja dipindahkan memantjoeng terpandang menjerang diserangnja mentjemarkan soemsoem terkam panggillah tjemerlang dengarlah pinggangnja karbaw memertjiqkan diserahkanlah membetoelkan mentjeréjkan rantingnja bertjeréj berpetjahlah soedahkan dikenalnja menetapkan mengambil bersesaq menjangkoetkan ranggas tjalempoeng tjerantjang tjongkelang bertelor terpalintang lantjang dipersembahkannja sambarlah pelandoeq begeraq menjintaqkan diperdompaqkan qamar bahoewa lelah maka kapada soedah soekatjita satengah bersabda menjerahkan soentoeq sandoeng berkebon kebas mentjemarkan tjapelaq soengsang kedombaq kembar terkelintjir rendang rantjoeng berenang çoħbat çoeboeħ tlil tloehoer warta kongsi mengerang gralab façal mentjelor terindaq.

(1) *anting antah arta angkoeh éndah oentoeng anggap angkat àngin âpa antâra bòeroeng bîni semâjam lâloe oendoer memberî âkar oepâja semantâra oembaqnja râdja âlah alpa ampôenî emas éjsoeq bîdjî tôeroen âtas dâja dâwoen poeterî senôenoeh ampat tjelâka âda âdara mengadôekan adinda ampir indjaq andjoer andjing antelas oentoeng astâna isterâħat idzin ħarâm ikhtijâr aħmaq ibnoe ikhlâç soeltân iqrâr allah isjârat taqdîr taqçir ħâdjat ħâçil ħâkim khâtib ħikâjat sjâh sjahâdat dlarôerat faqîr qoebôer karâmat miskin naçib moewâfaqat woedjôed jatîm jahôedî déjwâla kârana antjaqnja oendjoeqkan istinggar anggoq oemboet intan jâqôet tasjwisj tasbîħ tafsîr inçâf djoewâr belâ intjit oental edjoeng indam éjkoer intiq oempat isterî ânaqnja ôlehmoe sahârî âtasnja lâloe âpî.*

---

(1) In deze voorbeelden moeten alle klinkers *aan het begin der woorden* worden voorgesteld door eene ا, en in het midden of op het einde der woorden de *a* door ا, de *í* door ي, en de *ó* of *óe* door و.

HOOFDSTUK III.

De Klinkers en Klankteekens.

§ 1. Schoon deze zelden door de Maleiers gebruikt worden, is het echter noodig ze te kennen; niet alleen omdat zij toch nu en dan in de Maleische geschriften voorkomen, maar vooral ook omdat het gebruik van sommige medeklinkers nauw met dat der klinkers samenhangt.

§ 2. De klinkers en klankteekens, die in het Maleisch gewoonlijk سنجات *sendjâta*, *wapens*, of بارس *bâris*, *strepen*, genoemd worden, zijn de volgende:

§ 3. فتح *Fatha* (َ), door de Maleiers بارس د اتس *bâris di âtas*, *bovenstreep*, genoemd. Zij wordt boven den medeklinker geplaatst en geeft daaraan den korten *a*- of *ĕ*-klank; b. v. ڤد *pada*, بسر *bĕsar*. Zij wordt verlengd door achter den medeklinker, waarboven zij staat, eene ا te plaatsen; b. v. ماتا *mâta* (zie Hoofdstuk IV, § 3); den *ĕ*-klank uitdrukkende is zij natuurlijk voor geene verlenging vatbaar. Wanneer een woord met eene korte *a* of *ĕ* begint, wordt de Fatha begeleid door eene أ (zie hieronder, § 8); b. v. أمڤت *empat* of *ampat*. De verschillende wijzigingen van den *a*-klank kunnen door dit teeken niet worden aangeduid. Om de uitspraak als *ĕ* aan te wijzen heeft men voorgesteld er eene kleine م (*mim imâlah*) of eene ٢ (*angka imâlah;* zie bl. 13) aan toe te voegen; dit laatste is door den Heer VON DE WALL in zijn Woordenboek aangenomen. Hetzelfde valt op te merken omtrent de in §§ 5 en 6 behandelde teekens.

§ 4. مد *Madda* (ٓ). Dit teeken, eigenlijk eene liggende ا, dient in het Maleisch alleen om de lange *a* aan het begin van een woord uit te drukken en staat boven de ا, waardoor het begeleid wordt; b. v. آنق *ânaq*. De Madda vervangt dus eigenlijk de Fatha met de verlengings-alif (أا); daarom wordt zij ook door deze vervangen, wanneer door eene grammaticale verandering de lange *a* niet meer aan het begin, maar in het midden van het woord komt; b. v. كأاتس *ka-âtas*, van آتس *âtas;* مڠأموق *mengâmoq*, van آموق *âmoq*.

§ 5. كسره *Kesrah* (ِ), door de Maleiers بارس د باوه *bâris di bâwah*, *onderstreep*, genoemd. Zij wordt onder den medeklinker geplaatst en geeft daaraan den korten *i*-, *è*- of *é*-klank; b. v. دِ *di*, كاسِه *kâsih*, بِنتِڠ *bènlèng*. De Kesrah wordt verlengd door achter den medeklinker, waaronder zij staat, eene ي te plaatsen; b. v. بِيني *bîni*, بِري *beri*. Wanneer een woord met eene korte *i*, *è* of *é* begint, wordt de Kesrah begeleid door eene ا; b. v. اِنجق *indjaq*; begint een woord met eene lange *i* of *é*, dan wordt zij eveneens geschreven, maar verlengd door eene ي; b. v. اِيني *îni*.

§ 6. ضم *Dlamma* (ُ), door de Maleiers بارس د هداڤن *bâris di hadâpan* of *bâris di depan*, *vóórstreep*, genoemd (1). Zij wordt boven den medeklinker geplaatst en geeft daaraan den korten *o*- of *oe*-klank; b. v. بُندَ *bonda*, رڠكُڠ *rangkoeng*. De Dlamma wordt verlengd door achter den medeklinker, waarboven zij staat, eene و te plaatsen; b. v. تُورُت *toeroet*. Wanneer een woord begint met eene korte *o* of *oe*, wordt de Dlamma begeleid door ا; b. v. اُمبق *oembaq*, اُندر *oendoer*. Begint een woord met eene lange *o* of *oe*, dan wordt zij eveneens geschreven, maar verlengd door eene و; b. v. اُوبت *ôbat*, اُوتس *oetoes*.

§ 7. In het Arabisch komen deze drie teekens op het einde van een woord dikwijls verdubbeld voor; dan is (ً) *an*; (ٍ) *in* of *en*; (ٌ) *oen* of *on*.

§ 8. همز *Hamza*, (ء). Dit teeken wordt geplaatst bij de ا, die op zichzelve volstrekt geenen klank heeft, wanneer zij dient tot begeleiding van eenen der bovengenoemde klinkers. Het drukt dan de adspiratie, de uitademing, de werking der borst uit, welke gevorderd wordt om dien klinker voort te brengen. De Hamza is eene verzachting van de Ain (zie Hoofdst. IV), gelijk ook hare figuur

(1) Deze klinkers dragen de namen van *bovenstreep* of *boventeeken*, *benedenstreep* en *vóórstreep*, naar de plaats, waar zij in den mond worden gevormd, niet naar die, welke zij ten opzichte van den medeklinker innemen.

niet anders is dan eene afgeknotte ع. Zij wordt geplaatst tusschen de ا en den klinker, dus bij de Fatha en Dlamma boven, bij de Kesrah onder de Alif; b. v. أمڤت *empat*, إيكر *ejkoer*, أورغ *ôrang*. Wanneer zoodanig woord een voorvoegsel aanneemt, dat op een klinker eindigt, wordt de ا weggelaten en alleen de ء behouden; b. v. كءمڤت *ka-empat*, سءيكر *sa-ejkoer*, سءورغ *sa-ôrang*, كءاجاري *koe-adjâri*; achter het voorvoegsel د *di* geschiedt dit echter niet, waarschijnlijk omdat de د niet aan het woord wordt vastgeschreven; b. v. دأجاري *di-adjâri*. Ook bij de aanhechtsels *an* en *i*, die op zichzelf staande zouden moeten geschreven worden أن en إي, wordt, wanneer zij achter een woord komen, dat op een klinker eindigt, de ا altijd weggelaten (1); b. v. كملاءن *kamoelâ-an*, مملاءي *memoelâ-i*, ككلوءن *kalakoe-an*. De Hamza moet in zoodanig geval altijd geschreven worden, oók wanneer, zooals gewoonlijk, de klinkers worden achterwege gelaten. Wanneer echter het woord op eene و of ي eindigt, laat men somtijds, hoewel minder goed, de Hamza wel weg en schrijft dus ككلوون, كڤجيين enz., hetgeen leidt tot de uitspraak *kalakoewan*, *kapoedjijan*, enz. Zie Afd. I, Hoofdst. VI, § 3. Noot 2.

§ 9. جزم *Djezma* (° of ْ), door de Maleiers بارس ماتي *bâris mâti* of تند ماتي *tanda mâti*, *doodteeken*, genoemd. Dit teeken wordt boven eenen medeklinker geplaatst om aan te duiden, dat deze geen vocaalklank achter zich heeft, of, met andere woorden, dat hij de lettergreep sluit; b. v. سمڤن *sam-pan*, تنجوقكنله *toen-djoeq-kan-lah*.

---

(1) Wanneer deze aanhechtsels komen achter een woord, dat op een medeklinker eindigt, vallen de ا en ء beide weg, en de klinker gaat dan over op den eindmedeklinker van het grondwoord; b. v. كداڤاتن *kadapâ-tan* en مندڤاتي *mendapâ-ti* van داڤت *dâpat*.

§ 10. وصل *Weçla* (˜). Dit teeken komt boven de ا aan het begin van een woord, om dit in de uitspraak aan het voorgaande woord te verbinden. De ا, die dan altijd door een vocaalloozen medeklinker moet gevolgd worden, verliest den bij haar behoorenden klinker, en de eindklinker van het voorafgaande woord gaat op haar over, zoodat de eindlettergreep van het eerste en de beginlettergreep van het tweede woord tot éene syllabe samensmelten; b. v. إبنُ ٱلْمَلِكِ *ibnoe'lmeliki* in pl. v. إبنُ اَلْمَلِكِ *ibnoe almeliki.* De ٱ komt dus in zooverre overeen met de apostrophe.

§ 11. تشديد *Tasjdîd* (ّ). Zij verdubbelt in de uitspraak den medeklinker, boven welken zij geplaatst wordt, en sluit tevens de naastvoorgaande lettergreep; de bij dien medeklinker behoorende Fatha of Dlamma wordt boven de Tasjdîd geplaatst, de Kesrah behoudt hare plaats onder de letter. B. v. سُنَّة *soen-nat.* De Tasjdîd behoort ook geschreven te worden boven de و en ي, wanneer deze gelijktijdig medeklinker en verlengingsletter zijn (zie Hoofdst. IV, §§ 33 en 35), b. v. بُوَّت *boe-wat*, تِيَّڠ *tî-jang.*

§ 12. Eindelijk voegen wij hier nog bij de اڠک دو *angka doewa* (٢) of het *verdubbelingsteeken*, zijnde de cijferletter 2. Zij behoort wel niet tot de klankteekens, maar komt toch in de Maleische geschriften menigmaal voor aan het einde van een woord, en geeft dan te kennen dat dit woord tweemaal moet worden uitgesproken; b. v. بايق٢ *bânjaq-bânjaq.* Wanneer dit teeken achter een met voor- of achtervoegsels samengesteld woord geplaatst is, moet men alleen het grondwoord in de uitspraak herhalen; b. v. سهاري٢ *sahâri-hâri* (niet *sahâri-sahâri*) van هاري *hâri;* برگنتي٢ *berganti-ganti* (niet *berganti-berganti*) van گنتي *ganti;* بليين٢ *beli-beli-an* (niet *belian-belian*) van بلي *beli.* — Wanneer in een woord twee gelijkluidende lettergrepen op elkander volgen, vindt men in onnauwkeurig geschrevene Handschriften somtijds slechts éene lettergreep, en daarachter de Angka doewa geplaatst; b. v. جم٢ in plaats van جمجم *djamdjam;* چو٢ب in plaats van چوچوب *tjoetjoe-nja*, enz. Dit behoort niet nagevolgd te worden. Ook behoort men de ٢ niet te gebruiken, wanneer hetzelfde woord tweemaal achter elkander

afzonderlijk voorkomt; b. v. *ĥâdjat hamba, hamba handaq djadîkan toewanhamba saqsi, ik heb er behoefte aan, dat ik u als getuige doe optreden* moet niet geschreven worden حاجة همب ۲ هندق جديكن توبهمب سقسي.

§ 13. Schrijfoefeningen. Voorbeelden voor het gebruik van de klinkers en klankteekens. (1)

bârang bâring djekalaw empat ka-empatnja ôrang sa-ôrang râdjin tôetoep intiq âtasnja berhamboêran mâsoeqkan îni wârits boêwang tijâda soepâja nôer noedjôem pekerdjâ-an mawlânâ tijang ôléh (2) *naçéjĥat soenggoeh-soenggoeh berboèwat maqçoed ber-ôléh nedjis ka-astâna meninggalkan nabî mìradj* (3) *àdjam beli beli-an beli-beli-an ka-âtas di bâwahnja àçar tloehoer memâsoeqkan éjkoer sa-éjkoer sapôeloeh karadjâ-an môeloetnja sijang îtoelah dipertôewan segerah anijâja sa-ôlah-ôlah kawlihat menghimpoenkan amiro'lmôeminina menjôeratkan nafìrî ìbâdat oèdzoer salâm çalibkan mengeratkan pemberî-an memberîkan taqbir bedâwî bilâl ôetas ikhtijârkan warwar tjoetjôènja menghampaskan menghidoepkan bertentoê-an per-atôeran mengâtoerkan âdôe mengâdôe ber-âdôe âda tidoerkan ka-adâ-an sôedâra tijap-tijap bertoengkat berbôerôe berbôewah mengâsih parintahnja çedeqah tôewanhamba kâja-kâja béjto'lĥarâm ĥéjrân tampatnja mengkhabarkan disimpankannja kitâb perhenti-an pôn ber-ânaq-ânaq dân bertampôe tampijas tjertja tjetjôrong sembilôe soemsoem kelângar ka-oentôengan koelawarga kennjoet tasjdid çaĥifat memfitnahkan koetikam hadijat wâlî waçîjatnja kàbatoe'llah koe-ambil alpéres ka-anginan kamoedâ-an têzî karoenija djoemâdi'lâwal lantjoeng ketjoewâli perkatâ-an semantâra diròesaqkannja toemôeroen tjakerawâla tôewah bertôeroet-tôeroet tetabôehan sa-oepâma dindingnja djeka membelandjâĥan katentôe-an mengaroenijâ-î wasawâs jâqôet makhlôeq soedjôedlah mejdân melôeroehkan permoelâ-an-nja memenangkan tepermanâ-î ridlâ mandjapâda memâkî-mâki kelòepaq dipertemôekan kirânja îring ôepah isînja ka-ingâtan âjah pembalâsan berbânjaq bidôewan kabedjikan bangsî bernijâga bertâtahkan berpengatahòe-an mendâméjkan bertabôeran menôelaqkan kânaq-kânaq menerdjangkan barkoeng mendjâdjah tjemerling mentjahârî terâtaqnja pendengôengan berdemdam birâhî sadalenggam pîtjaq menjelang-njelang terngânga-ngânga pakéjan pakâjan*

(1) Alleen de klinkers, welke met een *accent circonflex* zijn geteekend, zijn lang; alle overige kort.

(2) Het *accent aigu* boven de *e* geeft overal te kennen dat deze klinker door de *kesrah* moet worden uitgedrukt.

(3) Het *accent grave* boven eenen klinker geeft te kennen dat deze door de ع moet begeleid of verlengd worden.

memandjarâkan anggotânja kârana kerambôedja çifat kangkang çoĥbat sjahid sjimsjir terôpong àtlamat ìlmoe wazîrnja bismi'llah îmân terâwiĥ bersoewâra tàbîrkan wasangka sôedarâkoe dikaloewarinja koenarpa memôewaskan kamanâkan berkenanlah penâka sejôgijânja parigi perwâra ka-irôetan ôepetî ka-inderâ-an alĥikâjat menqâli-ngâli adara boewâna bandahâra menetapkan bahîna ditâriqnja telâpaqnja toelâdan menôelahkan.

HOOFDSTUK IV.

De Medeklinkers.

§ 1. Hiertoe behooren alle in Hoofdstuk I opgegevene letters van het alphabet; zij worden met den Arabischen naam حروف *hoeroef* of den Sanskritschen اقسار *aqsâra* genoemd, en hebben de volgende kracht of waarde.

§ 2. De ا, niet te verwarren met den klinker *a*, is eene dienstbare letter, die op zichzelve volstrekt geenen klank heeft maar dien ontleent aan de vocaal, welke zij bij zich heeft of verondersteld wordt bij zich te hebben. De Alif is van tweeërlei gebruik: 1°. kan zij dienen om een voorafgaande *a* (Fatha) te verlengen of, juister, te ondersteunen; en 2°. kan zij zelve eenen klinker bij zich hebben, in welk geval zij *Alif berbâris*, d. i. *Alif met een klinker*, genoemd wordt.

§ 3. Om eene voorafgaande *a* te verlengen of te ondersteunen dient de Alif zelden anders dan op het einde van eene lettergreep. Die kracht heeft zij b. v. in كَاتَ of كات *kâta*, *woord;* بِنَاسَ of بناس *binâsa*, *vergaan;* دُعَا of دعا *doâ*, *gebed;* enz.

§ 4. De *Alif berbâris* komt alleen voor aan het begin van een woord; b. v. اَسُوه of اسه *âsoh*, *zoogen;* آتَس of اتس *âtas*, *op;* اَمڤُون of امڤن *ampoen*, *vergiffenis;* اِندَه of اندە *éndah*, *fraai*, *voortreffelijk;* اُنچُق of انچق *oendjoeq*, *overhandigen;* اَمڤَت of امڤت *ampat* of *empat*, *vier*. Dient de Alif als geleidster van een korten klinker, dan vervallen beide de Alif en Hamza, wanneer het woord een voorvoegsel bekomt, waarvan de laatste letter een neusklank is (zie Hoofdst. VII, § 2) en de klinker gaat op die neusletter

over; b. v. مڠمڤون of مڠمڤون *me-ngampoen;* مڠنجوق of مڠنجوق *me-ngoendjoeq.* Eindigt het voorvoegsel op een klinker, dan vervalt alleen de Alif maar de Hamza blijft; b. v. كأمڤت of كمڤت *ka-empvt.* Dient de Alif tot begeleiding van eene lange *a* (Madda), dan wordt zij achter de voorvoegsels, die op eenen neusklank of op eenen klinker eindigen, behouden, doch niet meer als *Alif berbâris*, maar als verlengingsletter; b. v. مڠاسه of مڠاسه *mengâsoh;* كآتس of كاتس *ka-âtas.* Staat de Alif als begeleidster van eene Kesrah of Dlamma, die door eene Ija of Wau verlengd wordt, dan vervalt zij natuurlijk evenals bij de korte klinkers, maar de Ija en Wau blijven onveranderd; b. v. مڠوبه of مڠوبه *mengoebah, veranderen,* van اوبه *oebah;* مڠيرڠ of مڠيرڠ *mengîring, volgen,* van ايرڠ *îring;* سوله٢ of سوله٢ *sa-ôlah-ôlah, alsof,* van اوله *ôlah.* Achter voorvoegsels, die op een anderen medeklinker eindigen, blijft de ا met den bij haar behoorenden klinker onveranderd: b. v. برانق *berânaq, een kind hebben,* van آنق *ânaq, kind;* ترآمت *ter-âmat, bij uitstek,* van آمت *âmat, zeer;* بلانترا *bel-antâra, tusschenruimte hebben,* van انترا *antâra, tusschenruimte.*

§ 5. De ب is gelijk aan onze *b;* b. v. بارس *bâris, streep;* بوبه *bôeboeh, leggen, zetten.*

§ 6. De ت is gelijk aan onze *t;* b. v. توتڤ *tôetoep, sluiten;* تتكالا *tatkâla, tijdens.* — De ة, in den vrouwelijken uitgang *at* van Arabische woorden, wordt wanneer het woord door eene bepaling wordt gevolgd, als *t*, anders als de ه uitgesproken; b. v. صدقة *çedeqat* of *çedeqah, liefdegift;* كعبة *kabat* of *kabah, de tempel te Mekka;* كعبة الله *kabatoe'llah, de tempel Gods.* Zij wordt door de Maleiers *ta bersimpoel, ta met een knoop,* genoemd en dikwijls verward met de gewone ت, die zij *ta pandjang, lange ta,* noemen.

§ 7. De ث komt in het Arabisch nagenoeg overeen met *ts*, of de scherpe Engelsche *th.* De Maleiers echter spreken deze letter

veelal uit als eene scherpe *s;* ثنين *tsenein* (*snèn*), eene verbastering van اثنين *itsnein*, *maandag;* ثلاث *tsalâtsa* (*selassa*), *dinsdag.*

§ 8. De ج komt overeen met *dj;* b. v. جالن *djâlan*, *weg;* راج *râ-dja*, *vorst.*

§ 9. De چ komt overeen met *tj*, en is dus harder dan de ج; b. v. چهاري *tjahâri*, *zoeken;* باچ *bâ-tja*, *lezen.*

§ 10. De ح is eene sterke adspiratie, harder dan onze *h*, en zwakker dan *ch*. Men heeft haar door *hh* voorgesteld; doch eene enkele *h* is voldoende, mits men het verschil tusschen de ح en ه slechts in het oog houde; b. v. حكاية *hikâjat*, *geschiedenis;* منحكمكن *menghoekoemkan*, *vonnis vellen.* Het is echter verkieselijk haar door een afzonderlijk teeken aan te duiden, b. v. *ħ*, en dus te schrijven *ħikâjat*, *mengħoekoemkan*, enz., gelijk in dit werk zal geschieden, of met eene stip, b. v. *ḥikâjat.*

§ 11. De خ is scherper dan de ح en komt overeen met onze *ch* of eene geadspireerde *k* (*kh*); b. v. خبر *chabar* of *khabar*, *tijding;* خيمة *cheimah* of *kheimah*, *hut*, *tent.*

§ 12. De د is gelijk aan onze *d*; b. v. داد *dâda*, *borst;* دندغ *dinding*, *muur.* — De ڊ of ook wel ڎ wordt somtijds, vooral op Java, gebruikt, om daarmede de Javaansche linguale *d* aan te duiden. Zie een der Brieven in de Bloemlezing.

§ 13. De ذ komt nagenoeg overeen met *dz* of de zachte Engelsche *th;* de Maleiers spreken deze letter veelal uit als eene enkele *d;* b. v. ذيب *dzib* of *dib*, *wolf;* ذات *dzât* of *dât*, *wezen*, *zelfstandigheid.*

§ 14. De ر is gelijk aan onze *r;* b. v. رات *râta*, *effen;* بربارس *berbâris*, *gestreept zijn*, *op eene rij staan.*

§ 15. De ز is gelijk aan onze *z;* b. v. زمرود *zamroed*, *smaragd;* رزقي *rezeqi*, *leeftocht*, maar wordt door de Maleiers ook wel als eene zachte ج of, op het einde van eene lettergreep, als *s* uitgesproken.

§ 16. De س is gelijk aan onze *s;* b. v. سسق *sesaq*, *eng*, *nauw;* ڤسڤ *poespa*, *bloem;* سقس *siqsa*, *straf.*

§ 17. De ش heeft den klank van onze *sj* in *sjouwen*, of van de Fransche *ch* in *chanter;* b. v. شكور *sjoekoer*, *dank;* مشغول *masjgroel*,

vervuld van iets. De Maleiers gebruiken deze letter dikwijls in plaats van de س, en zeggen of schrijven dus شقس *sjiqsa*, *straf;* شقسي *sjaqsi*, *getuige*, in plaats van سقس *siqsa*, سقسي *saqsi;* en omgekeerd vervangen zij haar in Arabische woorden, waar zij behoort, dikwijls door س.

§ 18. De ص klinkt nagenoeg als *ts*, doch wordt ook veel als eene harde *s* uitgesproken en door *ç* voorgesteld; b. v. صبر *çabar* of *sabar*, *geduld;* صفة *çifat* of *sifat*, *eigenschap;* حاصل *hâçil*, *opbrengst*.

§ 19. De ض wordt door de Maleiers meestal als *dl* en ook wel als *l* uitgesproken; b. v. رضي *ridla* of *rila*, *welbehagen;* ضعيف *dlâîf* of *lâif*, *zwak*. De Javanen gebruiken voor deze letter de *l*.

§ 20. De ط is eene harde *t;* b. v. سلطان *soeltân*, *Sultan;* طبيب *tabîb*, *geneesheer*.

§ 21. De ظ wordt door de Maleiers zelden als *tl*, maar meest als *z* of *l* uitgesproken. Zij verschilt dus bij hen weinig van de ض; b. v. ظاهر *tlâhir*, *lâhir* of *zâhir*, *openbaar;* ظالم *tlâlim*, *lâlim* of *zâlim*, *onderdrukker*. De Javanen gebruiken ook voor deze letter eenvoudig de *l*.

§ 22. De ع is geheel vreemd aan de Westersche talen, in welke dus ook geen met haar overeenkomend letterteeken gevonden wordt. Zij dient om den klinker, welken zij bij zich heeft of verondersteld wordt te hebben, achter in de keel te doen uitspreken. De Maleiers maken echter in de uitspraak geen onderscheid tusschen de ع en de ا. Vroeger drukte men in Nederlandsch schrift deze letter uit door het teeken *; thans schrijft men veelal een zwaar toonteeken (*accent grave*) boven den klinker, dien de ع bij zich heeft, of een afkappingsteeken (*apostrophe*) daar vóór; b. v. علم *ìlmoe* of *'ilmoe*, *kennis*, *wetenschap;* عبادة *ìbâdat* of *'ibâdat*, *godsdienstoefening;* of ook plaatst men wel de Hamza achter den voorafgaanden klinker, b. v. معني *maʼna*, *beteekenis*.

§ 23. De غ is eene harde Hollandsche *g*, die achter in de keel uitgesproken, en ook wel door *gh* of *gr* wordt voorgesteld; b. v. مشغول *masjgoel*, *masjghoel* of *masjgroel*, *vol van iets*, *geheel door iets bezig gehouden;* غالب *gâlib*, *ghâlib* of *grâlib*, *overwinnend*, *overwinnaar*.

§ 24. De ڠ komt volmaakt overeen met de natuurlijke uitspraak der *ng* in *lang*, *zang*, *zingen*. Men zorge dus daarin de *g* niet afzonderlijk te doen hooren; بارڠ *bârang*, *eenige*; اڠين *â-ngin*, *wind*; ڠاڠ *ngâ-nga*, *gapen*.

§ 25. De ف is gelijk aan onze *f* of aan de *ph* in *Philippus*; b. v. فكر *fikir*, *denken*; فتنه *fitnah*, *verwijt*, *laster*. De Maleiers kunnen deze letter bezwaarlijk uitspreken en gebruiken daarvoor de *p*; zij zeggen dus *pikir*, *pitnah*.

§ 26. De ڤ is gelijk aan onze *p*; b. v. ڤاتوت *pâtoet*, *betamen*; ڤاڤن *pâpan*, *plank*; توتوڤ *toetoep*, *sluiten*, *bedekken*. De Maleiers schrijven in plaats van de ڤ bijna altijd de ف. De bewoners van het eiland Nias, bewesten Sumatra, spreken de ڤ als *f* uit.

§ 27. De ق (*kaf besar*, *groote kaf*) is zachter dan onze *k* en wordt het best door *q* uitgedrukt. Aan het begin van eene lettergreep komt zij in zuiver Maleische woorden niet voor; wel in dezulke, die aan andere talen ontleend zijn; b. v. فقير *fa-qîr*, *bedelmonnik*. In zuiver Maleische woorden wordt de ق alleen op het einde van een woord gebruikt, wanneer de voorafgaande klinker eene Fatha of Dlamma is; zij wordt dan echter in de uitspraak bijna geheel verzwegen en blijft als 't ware in de keel steken; b. v. باپق *bânjaq*, *veel*; دودق *doedoeq*, *zitten*; welke woorden bijna worden uitgesproken als *bânjà*, *doedò* (1). Is echter de voorafgaande klinker eene Kesrah, dan gebruikt men als sluitletter van het woord niet de ق maar de ك; b. v. نايك *nâjik*, *opstijgen*; behalve wanneer de aan de Kesrah voorafgaande medeklinker eene د is, in welk geval altijd de ق als sluitletter van het woord wordt gebruikt; b. v. ادق *adiq*, *jongere broeder* of *zuster*; سيدق *sidiq*, *onderzoeken*; enz. (2). Doch ook achter andere medeklinkers wordt de Kesrah wel door de ق gevolgd; b. v. رنتق *rintiq*, *spat*, *spikkel*; كرسق *kersiq*, *grint*, *rivierzand*.

---

(1) Over de veranderingen, die de woorden, welke op eene ق eindigen, somtijds ondergaan, zie men Hoofdst. VI, § 8 en Afd. II, Hoofdst. I, § 13.

(2) *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. XIX, bl. 574.

§ 28. De ک (*kaf ketjil*, *kleine kaf*) is aan het begin en in het middden van een woord gelijk aan onze *k*; کات *kâta*, *woord*; اکٓ *âkoe*, *ik*. Op het einde van een woord verschilt zij bij de Maleiers weinig of niet van de ق; b. v. بایک *bâjik* (*baai*), *goed*.

§ 29. De ݢ is gelijk aan de Fransche *g*, in *guerre*, *garder*; doch terwijl zij in het Fransch alleen zoo wordt uitgesproken, wanneer zij voor de *a*, *o* of *u* staat, is dit in het Maleisch voor alle klinkers het geval. Zij is zachter dan de Nederlandsche *g*, en wordt dus door deze letter niet nauwkeurig uitgedrukt, hoewel men zich, bij gebrek aan een betere wijze om haar voor te stellen, van deze bedient; b. v. ݢنڤ *genap*, *voltallig*; ݢارم *gâram*, *zout*; ݢیلڠ *gilang*, *schitteren*. De Maleiers schrijven deze letter veelal als de ک en verwisselen haar ook wel in de uitspraak daarmede.

§ 30. De ل is gelijk aan onze *l*; b. v. لال *lâloe*, *voortgaan*; *vervolgens*; لیلڠ *lejlang*, *verkooping*.

§ 31. De م is gelijk aan onze *m*; ممنت *meminta*, *verzoeken*; ممبري *memberi*, *geven*.

§ 32. De ن is gelijk aan onze *n*; b. v. ننتي *nanti*, *wachten*; تنتو *tentoe*, *vast*, *zeker*.

§ 33. De و komt aan het begin van eene lettergreep nagenoeg overeen met de Engelsche *w*, dat is *w* voorafgegaan door een zeer korten *oe*-klank, die door voorvoeging van eene ا kan verlengd worden (zie Afd. II, Hoofdst. I, § 6); zij wordt echter nauwkeurig genoeg alleen door *w* voorgesteld; b. v.واج *wâdja*, *staal*; ماور *mâ-war*, *roos*. Zij heeft dan zelve eenen klinker bij zich, en de hier gegevene voorbeelden moesten dus eigenlijk geschreven worden وَاجَ , مَاوَرْ. — Op het einde van eene lettergreep dient de و meestal om eene voorafgaande Dlamma te verlengen of te ondersteunen; zij heeft dan niet zelve eenen klinker bij zich, en wordt ook zonder de Djezma geschreven; b. v. كُودَ of كود *koeda*, *paard*; اُورَڠْ of اورڠ *ôrang*, *mensch*; اُوبَهْ of اوبه *oebah*, *veranderen*. Somtijds evenwel heeft de و ook op het einde van eene syllabe de kracht van onze *w*; zij sluit dan de lettergreep en neemt eene Djezma boven zich; als in اَڠْكَوْ of اڠکو *angkaw* (*angkau*), *gij*; كَرْبَوْ of كربو *karbaw* (*karbau*),

buffel. — De و kan gelijktijdig als verlengingsletter en als *w* voorkomen; namelijk dan, wanneer eene voorgaande lettergreep op den langen *o*- of *oe*-klank eindigt, en de volgende met den medeklinker *w* begint. In dit geval neemt de و de Tasjdid aan met dien klinker, welken de medeklinker *w* bij zich heeft. Zoo komt zij b. v. voor in تُوَّن of تُوَن *toewan*, *heer*, *gebieder*; بُوَّت of بُوَت *boewat*, *doen*. Maar wanneer de medeklinker و door een verlengings-و moet gevolgd worden, schrijft de Maleier in plaats van den eersten eene Hamza; b v. دأونن *dawôenan*, voor دَوُوْنَن, *gebladerte*.

§ 34. De ه is aan het begin van sommige woorden gelijk aan de Nederlandsche *h*, en in andere stom, zoodat zij daar alleen dient tot begeleiding van den klinker en dus met de Alif-Hamza overeenkomt. Zij wordt dan ook in dit geval in het schrift dikwijls weggelaten, wanneer zij eene Alif als verlengingsletter achter zich heeft, en die verlengings-Alif wordt dan *Alif berbâris* en neemt den klinker van de Ha over; b. v. هَاتَّق of آتَّق (in pl. v. اأتّق) *âtap*, *dekriet*; هَاوَق of آوَق (in pl. v. ااوَق) *âwap*, *damp*; هَرت of أَرت *arta*, *schatten*. Voor elke andere letter staande wordt de ه, als men haar weglaat, door eene Alif met Hamza vervangen, die dan den klinker van de Ha overneemt; b. v. هَمْقِر of أَمْقِر *ampir*, *bijna*; هِيرم of إِيرم *iram*, *rood*, *gevlekt*. — In het midden van een woord dient de ه alleen om de samensmelting van twee lettergrepen te voorkomen. Staat zij tusschen twee *a*'s, zooals in بهارو *bahâroe*, *nieuw*, سهاي *sahâja*, *slaaf*, dan wordt zij somtijds in de uitspraak en ook in het schrift weggelaten, en heeft er samentrekking plaats: بارو *bâroe*, ساي *sâja*. Achter den klinker *i* gaat de ه in de uitspraak in *j* over; b. v. ممليهاراكن *me-melihârakan*, *verzorgen*; منيهارق *menihârap*, *zich ter aarde werpen*, enz., worden uitgesproken: *memelijarâkan*, *menijârap*, enz.; en achter de *o* of *oe*, in *w*; b. v. in سموهاڤ *samoehânja* (*samoewânja*, grondwoord het Sanskritsche *samoeha*), *allen*, waarvoor men thans zelfs algemeen سمواڤ *samoewânja* schrijft, en zoo ook het grondwoord سموا *samoewa*. Men vindt ook wel geschreven ممليّاراكن

memelijarâkan, منيارف *menijârap;* en zelfs ديادف in pl. v. د هادف *di hâdap*, *gehoor verleenen*, en دياتس *di jâtas*, in pl. v. د اتس *di âtas*, *op*. — Op het einde van een woord is de ة stom, maar maakt den klank van de voorgaande vocaal korter en doffer. Zij wordt ook hier somtijds door de ا vervangen; b. v. سكرا voor سكرة *segerah*, *spoed*, *spoedig;* en zoo wordt ook wel, omgekeerd, de ة in plaats van de ا geschreven; b. v. in ارة voor ارا *ara* (Arab. عرا) *richting*, *ligging* van eene plaats; تورة voor تورا *toéwa*, *oud*.

§ 35. De ي komt aan het begin van eene lettergreep overeen met de Fransche *y*, in *il y a;* zij is dus *j* voorafgegaan door eene zeer korte *i*, doch wordt gewoonlijk alleen door *j* voorgesteld; b. v. يغ *jang*, *dié*, *welke*, *dat;* داي *dâ-ja*, *middel;* نايك *nâjik*, *opstijgen*. Zij heeft dan zelve een klinker bij zich, en de bovenstaande woorden zouden eigenlijk moeten geschreven worden يغ, داي, نايك. — Op het einde van eene lettergreep dient de ي meestal om eene voorafgaande Kesrah te verlengen; zij heeft dan niet zelve eenen klinker bij zich, en wordt ook zonder Djezma geschreven; b. v. إيت of ايت *itoe*, *die*, *dat;* بيني of بيني *bini*, *echtgenoote*, *vrouw;* ديو of ديو *déwa*, *godheid*. Somtijds is zij ook op het einde van eene syllabe gelijk aan onze *j;* zij sluit dan de lettergreep en neemt de Djezma boven zich; b. v. بنتي of بنتي *bantej*, *slachten*, *in stukken snijden*. — De ي kan gelijktijdig als verlengingsletter en als *j* voorkomen; wanneer namelijk eene voorafgaande lettergreep op den langen *i-* of *é*-klank eindigt, en de volgende met den medeklinker *j* begint. In dit geval neemt de ي de Tasjdid aan met den klinker, welken de medeklinker *j* bij zich heeft; b. v. سيغ of سيغ *si-jang*, *daglicht*, *dag;* تيغ of تيغ *ti-jang*, *mast;* چيم of چيم *tjijoem*, *ruiken*, *kussen*. Evenals bij de و wordt ook hier, wanneer op den medeklinker ي eene verlengings-ي zoude moeten volgen, de eerste door eene Hamza vervangen; b. v. منئيكي *menajiki*, voor منييكي, *bestijgen*.

In sommige Arabische woorden, die ook in het Maleisch in gebruik zijn gekomen, wordt de Fatha op het einde van het woord niet ondersteund door ا maar door ي, welke laatste dan in de uitspraak volstrekt niet van de Alif verschilt; b. v. تَعَالَي of تعالي *tâála*, *allerhoogste;* حَتَّي *hatta*, *toen*, *en;* in dit geval wordt de Fatha dikwijls loodrecht geschreven; als تَعَالٰي, حَتّٰي, of wel een kleine ا boven de ي geplaatst; تعالٰي, حتّٰي.

§ 36. De ڽ is gelijk aan onze *nj;* b. v. ڽات *njâta*, *openbaar*, *blijkbaar;* باڽق *bâ-njaq veel* ڽواڽ *njawâ-nja*, *zijne ziel.*

HOOFDSTUK V.

Over het gebruik der ا, و en ي als verlengingsletters, en over den klemtoon.

§ 1. De vraag, wanneer de ا, و en ي als verlengingsletters moeten gebruikt of niet gebruikt worden, is natuurlijk dezelfde met die, in welke lettergrepen de klinkers in het Maleisch als lang en in welke zij als kort beschouwd worden. Eer wij echter de daarvoor veelal aangenomen regels opgeven, moeten wij het volgende doen opmerken: 1°. Dat die regels alleen toepasselijk zijn op zuiver Maleische woorden; daar die, welke aan andere talen ontleend zijn, hetzij geheel of gedeeltelijk geschreven worden overeenkomstig de regels der taal waartoe zij eigenlijk behooren. 2°. Dat die regels alleen gelden voor oorspronkelijke of niet samengestelde woorden; daar bij de samenstelling van woorden de lengte der klinkers veelal verandering ondergaat; waarover in het volgende Hoofdstuk zal gehandeld worden. 3°. Dat de Maleiers zelf in hunne geschriften zeer dikwijls van die regels afwijken.

§ 2. I. De klinkers zijn lang of, met andere woorden, de ا, و en ي moeten als verlengingsletter gebruikt worden in de volgende gevallen:

a. In de eerste lettergreep van tweelettergrepige woorden, wanneer die niet door eenen medeklinker gesloten wordt; b. v.

أَتَسْ of اتس *â-tas*, *boven*, *op;* إِيڠَتْ of ايڠت *i-ngat*, *opletten;* أُوبَهْ of اوبه *oe-bah*, *veranderen;* بَاتَڠْ of باتڠ *bâ-tang*, *stam;* رِيبُتْ of ريبت *ri-boet*, *storm;* تُوبُهْ of توبه *toe-boeh*, *lichaam;* ڤُوتُڠْ of ڤوتڠ *pô-tong*, *snijden*.

Hiervan zijn uitgezonderd woorden, die ontstaan zijn uit eenen éénlettergrepigen grondvorm en een voorvoegsel, dat eenen korten klinker heeft; zoo als أَمَسْ *amas* (*emas*), *goud;* هلي *helej* of *elej*, *een vlak*. Zie Afdeeling II, Hoofdst. I, § 6. Ook wil het gebruik dat de verlengingsletter wordt weggelaten in verscheidene dikwijls voorkomende woorden, zoo als: مك *maka*, *vervolgens*, ڤد *pada*, *aan* (niet in ڤاد *pâda*, *voldoende zijn*), سده *soedah*, *afgedaan*, سڬل *segala*, *alle*, *geheel*, بڬي *bagei*, *bij*, *aan*, *voor* (1).

b. In de voorlaatste lettergreep van drie- of meerlettergrepige woorden, als die niet door eenen medeklinker gesloten is; b. v. أَنْتَارَ of انتار *antâ-ra*, *tusschen;* مَنِيلِكْ of منيلك *meni-lik*, *scherp aanzien;* مَمْبُونُهْ of ممبونه *memboe-noeh*, *dooden;* مليهت *meli-hat*, *zien*.

Woorden van twee lettergrepen, die in de eerste eenen korten klinker hebben, blijven, ook wanneer zij eenig voorvoegsel aannemen, in die lettergreep den korten klinker behouden; b. v. كڤد *kapada*, *tot*, van ڤد *pada*, *aan*.

c. In de meeste woorden, die op *o*, *oe* of *i* eindigen, wordt de eindlettergreep gewoonlijk als lang beschouwd en dus met de verlengingsletter و of ي geschreven; b. v. بَهَارُو of بهارو *bahâroe*, *nieuw;* ڤِنْتُو of ڤنتو *pintoe*, *deur;* نَنْتِي of نتي *nanti*, *wachten;* بَرِي of بري *beri* (*bri*), *geven*. Men schrijft echter

(1) Het Voorzetsel در *deri*, *van*, *van af*, wordt ook wel geschreven داري en dan ook uitgesproken *dari*.

gewoonlijk سڤرت *seperti*, *gelijk* en تتاڤ *tetâpi*, *maar*, zonder ي.

Van dezen regel zijn verder uitgezonderd tweelettergrepige woorden, wanneer zij in de eerste lettergreep eenen langen klinker hebben; in dit geval wordt de klinker in de laatste lettergreep kort; b. v. لَالُ of لال *lâloe*, *voortgaan*, *voorts*; إِينِ of اين *ini*, *deze*, *dit*; إِيتُ of ايت *itoe*, *die*, *dat*; بِينِ of بين *bini*, *echtgenoote*, *vrouw*; لَاكِ of لاك *lâki*, *echtgenoot*, *man*; ڽَاڽِ of ڽاڽ *njânji*, *zingen*. Maar wanneer er twee of meer woorden zijn, die behalve den eindklinker in spelling aan elkander gelijk zijn, worden zij, daar men de klinkerteekens gewoonlijk niet schrijft, ter onderscheiding veelal, hetzij beide, hetzij een van beide, met eenen langen eindklinker geschreven; zoo b. v. هَارِي of هاري *hâri*, *dag*; لَاكُو of لاكو *lâkoe*, *gang*; كَامِي of كامي *kâmi*, *wij*; مَاتِي of ماتي *mâti*, *dood*; ter onderscheiding van هَارَ of هار *hâra*, *verwarring*; لَاكِ of لاك *lâki*, *man*; كَامُ of كام *kâmoe*, *gij*; مَاتَ of مات *mâta*, *oog*; enz.

§ 3. II. De klinkers zijn kort, en de verlengingsletters ا, و en ي komen dus niet te pas, in de volgende gevallen:

a. In geslotene lettergrepen; b. v. ترْبتْ *terbit*, *opkomen*; بنْتڠْ *bintang*, *gesternte*; سمْڤنْ *sampan*, *boot*; مڠْهمْڤنْكنْ *menghimpoenkan*, *verzamelen*; انْتڠْ *oentoeng*, *kans*.

Evenwel schrijft men bij uitzondering de verlengingsletter in sommige éénlettergrepige woorden, zooals: دان *dân*, *en*, ڤون *pôn*, *zelfs* e. e. m.

b. In de laatste lettergreep van een woord, als die op *a* uitgaat; b. v. بناس *binâsa*, *vergaan*; تتكال *tatkâla*, *tijdens*, *toen*; behalve wanneer de voorlaatste lettergreep de toonlooze *e* heeft, zooals: چرترا *tjeritera*, *verhaal*; بلا *bela*, *onheil*; سلا *sela*,

tusschenruimte, enz. Echter wil het gebruik dat ook bij enkele andere, vooral kleine, woorden de ا op het einde wordt geschreven; b. v. ارا *âra*, *vijgeboom*, جوا of جو *djoewa*, *slechts*, *toch*, دورا *doera*, *ongerust*, سموا *samoewa*, *alle*, enz.

c. Zooals vanzelf spreekt, in lettergrepen, waarin de doffe *e*, gelijk aan die in het Nederlandsche woord *begin*, voorkomt; b. v. بسر *besar*, *groot*; تتف *tetap*, *vast*; نكري *negeri* (*negri*), *stad*, *land*. In het Menangkabausch Maleisch wordt echter deze *e* als *a* uitgesproken, en dan ook wel de ا geschreven; b. v. داغن *dangan* voor دغن *dengan*, *met* (1).

§ 4. Uit de hier opgegevene regels blijkt, dat de lange klinkers in het Maleisch alleen voorkomen in de voorlaatste en laatste lettergreep der woorden. Echter zijn er verscheidene aan andere talen, inzonderheid aan het Sanskrit of Kawi, ontleende woorden, die in het Maleisch volkomen het burgerrecht verkregen, maar waarin toch de klinkers hunne oorspronkelijke lengte behouden hebben; b. v. سوداؤر *sôedâra*, *broeder*, *zuster*; كارن *kârena*, *reden*, *oorzaak*; سوداكر *sôedâgar*, *koopman*; ماليكي *mâligej*, *paleis*; مانكم *mânikam*, *robijn*; enz. De vele Arabische woorden, die in de Maleische geschriften voorkomen, behooren insgelijks hunne oorspronkelijke spelling te behouden, doch worden door de Maleiers dikwijls naar hunne uitspraak gewijzigd. Voor deze en voor de uit andere talen overgenomene zijn hier geene regels op te geven; zij moeten door het gebruik geleerd worden.

§ 5. Omtrent den klemtoon is op te merken, dat deze in het algemeen zeer zwak is, daar de Maleiers alle lettergrepen, die niet geheel toonloos zijn, nagenoeg met evenveel nadruk uitspreken. Eenigen klemtoon leggen zij echter op de voorlaatste en soms ook op de laatste lettergreep van het woord; evenwel niet door verheffing of versterking der stem, gelijk wij plegen te doen, maar alleen door die lettergreep langzamer of slepender uit te spreken; b. v. تتكال *tatkâla*, *tijdens*; اورغ *òrang*, *mensch*; بهارو *bahàroe*, *nieuw*, *pas*; تلنجغ *telandjang*, *naakt*.

§ 6. Wanneer de voorlaatste lettergreep de doffe *e* heeft, valt de klemtoon op de laatste; b. v. بسر *besar*, *groot*; بنر *benar*, *waar*,

(1) Over de spelling van woorden, zoo als بوات *boewat*, *doen*; دي *dija*, *hij*, enz., waarin de و en ي gelijktijdig als verlengingsletters en als medeklinkers voorkomen, zie men Hoofdstuk IV, §§ 33 en 35.

oprecht; بلم belom, *nog niet;* تله *telah, reeds;* ستله *setelah, nadat;* دڠن *dengan, met;* دڠر *dengar, hooren;* تڠه *tengah, midden, half;* سمبه *sembah, hulde;* سمبه *semboeh, genezen, hersteld.*

§ 7. De woorden, die met een aanhechtsel zijn samengesteld, behouden meestal den klemtoon op de lettergreep, waarop die in het grondwoord viel; b. v. منداڤتكن *mendàpatkan, gaan vinden; opzoeken,* van داڤت dà*pat, vinden;* كراجاءن *karadjà-an, koninkrijk,* van راج ràdja, *vorst;* ممبيناساكن *membinasàkan, verwoesten, verderven,* van بناس *binàsa, vergaan, verdorven;* اتوله of ايتوله i*toelah, die,* van ايت ì*toe, die;* انيله of اينيله i*nilah, deze,* van اين ìni, *deze.*

§ 8. Schrijfoefeningen. Voorbeelden voor de toepassing der regels omtrent de lengte der klinkers in woorden, welke niet met aanhechtsels zijn samengesteld.

bekal soepaja dalam antara itoe karoeng handaq masoeq tatkala oentoeng isap rezeqi baharoe pintoe tjameti seronggong menjerboe sabelas membalas sedikit angkaw sisoe sisi meninggal ini poendi pondoq berpantjoer orang birahi bidjaqsana menanding oepaja bertoewan berbelit-belit baginda péjhaq meratap oléh persembah berpindah sakatika soenggoeh-soenggoeh dingin membatja sa-oetas pandita pantjalogam terlintang bersalindoeng kamari meloentar pantjapersada ber-oléh poentijanaq menjandang merangkoeng hari haroe hara tjakerawala bertjelaka seperti didapat ada adoe toehoeri tijoeng tijap tijoep tipoe matahari berdjalan damar mendapat tersembeléh tembaga tahoe tahi djadi mendjadi menjoetjoeq banjaq bajik negeri pantjaroeba astana tjeritera pendjadjab tlahir soldadoe poeteri ka-atas fadloeli qoewat nafiri allah sempoerna anoegerah berkahandaq menganijaja oendang-oendang ber-oembaq kabawah semantara setelah bestari biraqsa bertempiq bantji tenggoeloeng temporong sa-éjkoer memboewang façil penoeloeng tijada penjakit djoewita tersepit dengan beraméj-raméj rentjana memandang soewangi serdawah amat mengamat keraboe ketjoewali harimaw berkaloeboeng keloewih gaba-gaba gegaman tarima garagadji langit lenggawéj mardahika bermajin berhimpoen njamoeq idjazat afimaq isterahat boelboel tsabit hadjat khaliq khilafat dahsjat saàt çahib ìrabat çahabat dlaroerat àlamat firasat qijamat kàbat kandoeri wadjib jahoedi bahari warangan senantijasa berhenti nastapa menantoe mandi nanti lennjap loenggar berlajar lawoet gaharoe penggoeling ter-amat gemoeroeh bergantoeng kisi-kisi mengganti sekira-kira sakoentjoep berkandara mengepoeng pandjara soenja soenji sahadja ringan lekat roengga pandikir demikijan lapar rata ratoe soréj peroengoes kedéj

kedondong marijam kelaboesoeng katoembar tjinangkas mentjoeri bedil pijoetang kelanggara bergegas gerendang-gerendang menoeloeng per-alas meminta ampoen oepama sa-oepama ilanoen oembi mengoempat alhikajat terbitjara bijawaq tetampan resi gemerentjiq kedidi koewoeq teper-olèh çedekat berkilat-kilat riba poernama petarana hampoeloer berpoeloeh-poeloeh kerontjong gandasoeli kelindan goenawan panglima mengoelit-ngoelit abadijat ber-alahan abantara waliman hoeloebalang ter-oepama istidjabat bersoewara nalajan moelija lawoeq bangsawan poedjoe poedji poewar poeri poeroe kami kamoe berpoesing tiba-tiba karoenija kerambil pandijat pangéran rahasija berdahaga tjerpeléj tjetjentoeng baliroewang tijap-tijap sasahari telapaq santeri kedoe mempersaja pendjadjap kamoedijan terkedjoet keladi menggenap lawah-lawah laka lakoe laki bagimana sakoewasa najik halilintar kaloewar njonjot ennjah kemandiki kamédja ketjoewali perkoetoet sasterawan roewat roti terderita dergahajoe tjandala djedjenang mata inati koeperboewat bereboet-reboet penjakit dipelihara bersegerah dipersalin tersoerat.

HOOFDSTUK VI.

De verandering van de lengte der klinkers in de woorden, ten gevolge van de aanhechtsels.

§ 1. De aanhechtsels, die hier in aanmerking komen, zijn ان *an*, ي *i*, كن *kan*, كو *koe*, مو *moe* en ڽ *nja*; en waartoe somtijds ook worden gerekend ته *tah*, كه *kah* en له *lah*, waarvan de beteekenis later zal worden verklaard.

§ 2. Ter vaststelling van de regels voor den invloed van deze aanhechtsels op de spelling, worden zij onderscheiden in:

1°. Die, welke met eenen klinker aanvangen, zijnde ان *an* en ي *i*; en

2°. Die, welke met eenen medeklinker aanvangen, zijnde al de overige.

En de woorden, waarachter deze aanhechtsels gevoegd worden, verdeelt men in:

1°. Dezulke, die op eenen klinker eindigen en

2°. Dezulke, die op eenen medeklinker eindigen.

Na deze verdeeling kan men de volgende regels vaststellen, die echter door de Maleiers zelf dikwijls worden verwaarloosd; vooral

wordt in vele Handschriften de lengte der klinkers niet veranderd vóór de aanhechtsels له, ته en كه (1).

§ 3. I. Wanneer een woord, dat op eenen klinker eindigt, eenig aanhechtsel aanneemt, onverschillig of dit met eenen klinker dan wel met eenen medeklinker begint, wordt die eindklinker van het woord lang; en, indien in de voorlaatste lettergreep van het woord een lange klinker was, wordt deze kort; b. v. كود *koeda*, *paard*, كداپ *koedânja*, *zijn paard*, ڤكدان *pekoedâ-an*, *paardenstal*; سودار *soedâra*, *broeder*, سوداراپ *soedarânja*, *zijn broeder*; آد *âda*, *zijn*, *bestaan*, ادام *adâmoe*, *uw bestaan*; اي *îja*, *hij*, ايله of ايالة *ijâlah*, *hij is het*; جاد *djâdi*, *worden*, كجديئن *kadjadî-an*, *wording*; برجام *berdjâmoe*, *iemand te gast hebben*, *onthalen*, ڤرجموءن *perdjamoe-an*, *onthaal*, *gastmaal*; تاهو *tâhoe*, *weten*, مڠتهوءي *mengatahoe-i* (2), *iets weten*.

Het spreekt vanzelf, dat, indien in de laatste lettergreep van het woord reeds een lange klinker is, deze dan onveranderd blijft, en alleen de klinker in de voorlaatste lettergreep kort wordt; b. v.

---

(1) Dit laatste verdient navolging; want de drie genoemde aanhechtsels zijn inderdaad geene suffixen, welke dienen tot vorming van afgeleide woorden, maar partikels, die achter de woorden worden gevoegd tot wijziging van den zin. In het Menangkabausch dialect schijnen zij dan ook nooit eenigen invloed op de lengte der klinkers uit te oefenen (Zie de voorrede van de *Pandja-Tandaran*, uitgegeven door H. N. VAN DER TUUK, bl. 13.) Daarentegen wordt in eene door Radja ALI HADJI van *Riouw* vervaardigde Maleische Spraakkunst geleerd, dat vóór deze drie suffixen de voorgaande klinker moet worden verlengd, hoewel de schrijver zelf dien regel slechts gebrekkig nakomt. (Zie *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. XIX, bl. 570.)

(2) Men vindt in de HH. SS. deze en dergelijke woorden ook geschreven كجديين, ڤرجمون, مڠتهوي, enz.; hetgeen dan eigenlijk zoude zijn: كجديين *kadjadîjan*, ڤرجمون *perdjamoewan*, مڠتهوي *mengatahoewi*; terwijl de woorden in den tekst eigenlijk zijn كجديئن, ڤرجموءن, مڠتهوءي. Maar hoewel in de uitspraak de *w* of *j* vanzelf eenigszins gehoord wordt tusschen de *oe* of *i* en een volgenden klinker, verdient echter de laatstgenoemde schrijfwijze de voorkeur; omdat de verlengingsletters و en ي niet eene lettergreep sluiten, gelijk zij dan ook niet met de Djezma geschreven worden. Men schrijft echter altijd كمدين *kemoedîjan*, *vervolgens*, en سكلين *sekalîjan*, *alle*. Zie ook bl. 12.

لاكو *lâkoe*, *gang*, *gedrag*, لاكوپ *lakoenja*, *zijn gedrag*, كلاكوان *kalakoe-an*, *gedrag*, *toedracht*. Indien in dit geval de voorlaatste lettergreep een korten klinker heeft, blijft de lengte der klinkers onveranderd; b. v. نكري *negeri* (*negrî*), *stad*, *rijk*, نكريپ *negerînja*, *zijn rijk*; بري *berî* (*brî*) *geven*, ڤمبريان *pemberî-an*, *gift*.

§ 4. II. Wanneer een woord, dat op eenen medeklinker eindigt, een aanhechtsel bekomt, dat met eenen klinker aanvangt, wordt de korte klinker in de laatste lettergreep van het woord lang, en, zoo er in de voorlaatste lettergreep een lange klinker was, wordt deze kort. De reden van deze verandering is, dat in de uitspraak de eindmedeklinker van het woord overgaat tot het aanhechtsel en den klinker, waarmede dit begint, tot zich neemt (vergelijk bl. 12 in de noot); de laatste lettergreep, die door het bijgevoegde aanhechtsel de voorlaatste wordt, houdt dan op gesloten te zijn en moet dus den langen klinker hebben (zie Hoofdst. V, § 2, *b.*); b. v. بسر *besar*, *groot*, كبسارن *kabesâ-ran*, *grootheid*; داتڠ *dâtang*, *komen*, مندتاڠي *mendatâ-ngi*, *op* (of *over*) *iemand* (of *iets*) *komen*; ليهت *lihat*, *zien*, كليهاتن *kalihâ-tan*, *zichtbaar zijn*.

§ 5. III. Wanneer een woord, dat op eenen medeklinker eindigt, een aanhechtsel aanneemt, dat met eenen medeklinker begint, blijft de lengte der klinkers onveranderd; b. v. ببل *bebal*, *dom*, ببلپ *bebalnja*, *zijne domheid*; ليهت *lihat*, *zien*, مليهتكن *melihatkan*, *doen zien*; ڤاتت *pâtoet*, *betamen*, سڤاتتپ *sepâtoetnja*, *betamelijk*; سمڤن *sampan*, *boot*, سمڤنپ *sampannja*, *zijne boot*; انق *anaq*, *kind*, انقم *ânaqmoe*, *uw kind*.

§ 6. IV. Wanneer een woord verdubbeld wordt, schrijft men het slechts éénmaal en voegt er de Angka doewa achter (1). (Zie Hoofdst. III, § 12.) Wanneer een verdubbeld woord een aanhechtsel bekomt, waardoor de lengte der klinkers niet verandert, kan men deze schrijfwijze behouden en eenvoudig het aanhechtsel achter de Angka doewa plaatsen; b. v. بلي٢ن *beli-beli-an*, *koopwaren*, van

(1) Men vindt echter wel geschreven سمسام in plaats van سام٢ *sáma-sáma*, *te zamen*; لكلاكي in pl. v. لاكي٢ *lâki-lâki*, *man*; كنقكانق in pl. v. كانق٢ *kânaq-kânaq*, *kinderen*, enz.; doch deze schrijfwijze verdient geene navolging.

بلي *beli*, *koopen;* سسڠݢه٢ڽ *sesoenggoeh-soenggoehnja*, *zekerlijk*, van سڠݢه *soenggoeh*, *zeker*. Maar als door het aanhechtsel de lengte der klinkers verandert, is het nauwkeurigheidshalve beter de Angka doewa niet te bezigen maar het woord te herhalen; daar het aanhechtsel alleen invloed uitoefent op de lengte der klinkers in het laatste woord, en die in het eerste onveranderd blijven; men schrijve dus, b. v. بوپبپيئن (1) *boenji-boenji-an*, *muziekinstrumenten*, van بوپ *boenji*, *geluid;* بوءبواهن (1) *boewah-boewâhan*, *vruchten*, van بوء *boewah*, *vrucht;* بوڠبڠاءن *boenga-boengâ-an*, *gebloemte*, *bloemen*, van بوڠ *boenga*, *bloem*. Velen schrijven echter بوپ٢ن, بوڠ٢ن, بوء٢ن (of بوء٢هن omdat in dit en dergelijke woorden de eindmedeklinker ء tot het aanhechtsel overgaat), en in de Maleische handschriften wordt deze schrijfwijze veelal gevonden.

§ 7. Een woord kan somtijds achter het eerste aanhechtsel nog een of twee aanhechtsels aannemen (2). In dat geval worden de eerste aanhechtsels met het grondwoord als één woord beschouwd, en wordt de lengte der klinkers alleen door het laatste aanhechtsel geregeld; namelijk, indien niet het eerste of tweede aanhechtsel op eenen medeklinker eindigt, en het daarop volgende met eenen medeklinker begint. Een voorbeeld zal dit duidelijker maken. كتاڽله *katanjâlah*, *zijn gezegde*, is samengesteld uit كات *kâta*, en de aanhechtsels ڽ *nja* en له *lah;* door het eerste aanhechtsel verandert كات *kâta* in كتاڽ *katânja;* en door het tweede verandert كتاڽ *katânja* in كتاڽله *katanjâlah* (alles volgens Regel I). دسهتڽاله *disahoetinjâlah*, *hij beantwoordde*, is (behalve het voorvoegsel د, dat hier niet ter zake doet) samengesteld uit ساهت *sâhoet*, *antwoord*, en de aanhechtsels ءي *i*, ڽ *nja*, en له *lah;* door het aanhechtsel ءي *i* verandert ساهت *sâhoet* in سهوتي *sahoeti* (Regel II); door ڽ *nja* verandert سهوتي in سهتيڽ *sahoetînja* (Regel I); door له *lah* eindelijk verandert سهتيڽ in سهتڽاله *sahoetinjâlah* (Regel I). Maar wanneer

(1) Deze woorden kunnen ook aan elkander vast geschreven worden: بوپبپيئن, بوڠبڠاءن, بوءبواهن, gelijk veelal geschiedt.

(2) SCHLEIERMACHER brengt in zijne *Grammaire Malaie*, § 48, in navolging van ROBINSON, zelfs voorbeelden bij van woorden met vier aanhechtsels; doch deze bestaan, zooals wij meenen, alleen in theorie, niet in de practijk.

het eerste aanhechtsel op eenen medeklinker eindigt, en het tweede met eenen medeklinker begint, brengt dit tweede aanhechtsel geene verandering te weeg in de lengte der klinkers van het grondwoord (die dan alleen door het eerste bepaald wordt), maar volgt met het derde de regels van een op zichzelf staand woord; b. v. دبكاكنپاله *di boekâkannjâlah*, *hij opende*, is (behalve het voorvoegsel د) samengesteld uit بوك *boeka*, *openen*, en de aanhechtsels كن *kan*, پ *nja* en له *lah*; door het aanhechtsel كن verandert بوك *boeka* in بكاكن *boekâkan* (Reg. I); door پ verandert de lengte der klinkers in بكاكن *boekâkan* niet (Regel III), en men verkrijgt dus بكاكنپ *boekâkannja;* maar door له wordt de *a* in *nja* lang (Regel I), en men verkrijgt بكاكنپاله *boekâkannjâlah*. In د ماكنپاله *di mâkannjâlah*, *hij eet*, dat samengesteld is uit ماكن *mâkan*, *eten*, en de aanhechtsels پ en له, wordt door het eerste aanhechtsel geene verandering in de lengte der klinkers veroorzaakt (Regel III), dus ماكنپ *mâkannja;* maar door له wordt de *a* van *nja* lang, en men heeft dus ماكنپاله *mâkannjâlah*.

Indien men het suffix له geen invloed op de lengte der klinkers laat uitoefenen, worden deze voorbeelden natuurlijk كتاپله, د سهتيپله, دبكاكنپله en دماكنپله.

Intusschen treft men in de Maleische geschriften, waarin over het algemeen de regels voor de spelling dikwijls verwaarloosd worden, ook menigvuldige afwijkingen van dezen regel aan, en vindt men dus b. v. دسهوتيپ *disahoetînja*, دسهوتيپاله *disahoetinjâlah*, en dergelijke; inzonderheid heeft dit plaats in zeer samengestelde woorden.

§ 8. *Aanmerkingen.*

1°. De nadruks-partikel ڤون *pôn* wordt dikwijls verbonden met ايت *îtoe*, *die*, *dat*, اد *âda*, *zijn*, *bestaan*, لاك *lâgi*, *nog*, *meer*, en dan ook in het schrift aan die woorden vastgehecht; het is echter een afzonderlijk woord en geen Aanhechtsel, en heeft op de spelling van het voorgaande woord geenen invloed; men schrijve dus ايتڤون *itoepôn*, اداڤون *âdapôn*, لاكيڤون *lâgipôn* en niet اتوڤون, اداڤون, لكيڤون. Ook andere kleine woorden schrijven de Maleiers dikwijls

aan elkander vast; b. v. دغندي voor دغن دي *dengan dija*, *met hem*; يغبسر voor يغ بسر *jang besar*, *de groote*, enz.

2°. Wanneer een woord, dat op eene ق eindigt, een aanhechtsel aanneemt, dat met eenen klinker begint, verandert zij in ک, omdat in dit geval de eindletter van het grondwoord overgaat tot het aanhechtsel en de ق in het Maleisch niet anders dan als sluitletter van eene lettergreep gebruikt wordt (Hoofdst. IV, § 27). Zoo komt b. v. van باپق *bânjaq*, *veel*, کباپاکن *kabanjâkan*, *menigte*; van ماسق *mâsoeq*, *ingaan*, ممسوکي *memasoeki*, *ergens ingaan*. Als het aanhechtsel met eenen medeklinker begint, blijft de ق natuurlijk onveranderd; zoo als in ممأسقكن *memâsoeqkan*, *doen ingaan*, *inbrengen*, van ماسق.

§ 8. Schrijfoefeningen. Voorbeelden voor de toepassing der regels omtrent de verandering van de lengte der klinkers door de aanhechtsels.

koeda-nja roemah-koe (1) *menjerang-kan diperhamba-lah hamba-nja bekal-nja negeri-moe* (1) *oepah-nja toetoep-lah menetap-kan diri-nja atas-moe kahandaq-nja olèh-moe sôedara-koe* (2) *anaq-nja melaloe-i melakoe-an siqsa-nja menoetoep-i membekal-i membekal-kan diper-olèh-nja kabesar-an ambil-lah gagah-koe rezeqi-nja meminta-kan perminta-an menjahoet-i berseroe-lah memboeka-kan sahoet-lah pintoe-nja sesoenggoeh-nja menghantar-kan berboewat-kan dengar-lah tijada-lah alas-nja pakaj-an berhenti-lah sa-orang-nja karadja-an meninggal-kan kapanas-an kahandaq-koe memanas-i mentjeritera-kan belom-lah segerah-lah kapala-moe kapada-an moela-nja perminta-an tampat-nja pekerdja-an mempersembah-kan soempah-nja kasenang-an kamoelija-an menjampéj-kan ka-ampat-nja terpandang-lah. oentoeng-nja peperang-an harta-moe hampir-moe ija-lah taqçîr-nja pembeli-an kamaloe-an pembaring-an per-adoe-an ber-anaq-lah kakaja-an soerat-nja sakit-nja isteri-nja tàtlîm-nja toeroen-an menoeroen-kan bertoeroet-an pel-antara-an menanti-kan diboenoeh-nja menjakit-kan sekalijan-nja baharoe-lah menjerboe-kan pembalas-an angkaw-lah berpindah-lah bersalin-kan mengñaçil-kan ìlmoe-nja mari-lah kerenda-nja tjelaka-nja açal-nja boenji-an oepama-nja isjarat-nja tengkoeloeq-nja menjambar-kan kamati-an akoe-lah kahidoep-an dalam-nja menjakit-i menghidoep-kan dilihat-nja nedjis-nja mengaroenija-i atap-nja kasakit-an*

(1) De *oe* in de aanhechtsels *koe* en *moe* is kort.

(2) De klinkers, welke bij uitzondering lang zijn, zijn met een *accent circonflex* geteekend.

mengerah-kan tjintjin-nja ada-lah pekoeda-an bermimpi-lah pebintang-an berlindoeng-kan pedang-nja djadi-lah kadjadi-an tangan-nja lidah-moe pesoeroeh-nja oetoes-an berkasih-an râjat-nja warits-nja menetaq-kan oepaja-kan persimpang-an mengoeloer-kan meroepa-kan bantara-nja per-atoer-an pengadjar-an kadoewa-nja pendapat-an pemboeroe-an membelah-kan banjaq-nja boewang-lah bertatah-kan menggoenting-kan menoewang-i mendjatoh-kan bertimbal-an mengadijam-i demikijan-lah ramboet-nja bersalah-an bertjeritera-kan dilingkar-nja dipindah-kan kapoetoes-an memoehoen-kan sahaja-nja tawan-an isterahat-nja ibarat-nja akhir-nja ini-lah hikmat-nja hêjrân-lah hikajat-nja per-idar-an.

memasoeq-kan memasoeq-i memertjiq-kan memertjiq-i dipertjiq-i-nja sesoenggoeh-soenggoeh-nja-lah beli-beli-an disahoet-i-nja-lah pengoentoeng-an-nja didoedoeq-kan-nja dikahandaq-i-nja dikahankaq-i-nja-lah berkasih-kasih-an kasoedah-an-nja didjatoh-kan-nja-lah ditoetoep-i-nja-lah ditoetoep-kan-nja-lah ka-éjsoeq-an diserang-kan-nja-lah bertoeroet-toeroet-an dikaroenija-kan-nja dimimpi-kan-nja seboléh-boléh-nja-lah di oepah-kan-nja-lah isteri-nja-kah perminta-an-nja diboeka-kan-nja-lah bertimbal-timbal-an balas-kan-lah diperbajik-i-nja kabanjaq-an atas-moe-lah sôedara-nja-kah pekoeda-an-nja berkoempoel-koempoel-an persembah-an-nja tjeritera-kan-lah berpanah-panah-an diloentar-kan-nja-lah kabesar-an-nja ditoendjoeq-kan-nja menoendjoeq-i dikafan-i-nja kamati-an-nja soenggoeh-pôn kamoedah-an-nja dikerat-kan-nja-lah dihampas-kan-nja dibekal-i-nja dibekal-i-nja-lah per-oléh-an-moe ada-pon permoela-an-nja per-atoer-an-nja pemberi-an-nja ija-pôn kakaja-an-moe kamoelija-an-nja ditetaq-kan-nja masaq-kan-lah perhenti-an nja pekerdja-an-moe itoe-pôn dipermoelija-kan-lah dipelihara-kan-nja penglihat-an-moe berkilat-kilat-kan pergoena-an-nja dimoedah-kan-nja periksa-kan-lah dengar-kan-lah anaq-moe-kah lagi-pôn bertangkis-tangkis-an menajik-kan berkibar-kibar-an-lah per-adoe-an-nja anting-anting-moe diberita-kan-nja-lah perboewat-an-nja diperboewat-nja-lah kanajik-an-nja bertegoeh-tegoeh-an kawtidoer-kan-lah bertikam-tikam-kan djoendjoeng-an-nja kadengar-an-moe didjoeloer-kan-nja dipersakit-i-nja kapertjaja-an-koe kawpoetoes-kan-lah karang-karang-an dikerdja-kan-nja-lah ka-ada-an-moe gambar-an-nja gemertaq-an akoe-pôn berganti-ganti-an dikaloewar-i-nja ber-tikam-tikam-an boenji-boenji-an dihoermat-i-nja kalakoe-an-nja sakali-pôn berdahoeloe-i samalam-malam-an kalangkap-an-nja berkilat-kilat-an bahagija-an-moe kahadap-an-nja bersoelang-soelang-an berdjoewang-an seharoes-nja-lah ditenggelam-kan-nja-lah sa-oèmoer-koe kasaqti-an-nja membajik-i kamaloe-an-moe permalam-an-nja tampil-kan-lah.

HOOFDSTUK VII.

Verdeeling der Medeklinkers in Klassen.

§ 1. De medeklinkers worden verdeeld naar de organen, welker dienst men voornamelijk behoeft om hen uit te spreken, in: *Keelletters* (*Gutturales*), *Lipletters* (*Labiales*), *Gehemelteletters* (*Palatinæ*), *Tandletters* (*Dentales*) en *Tongletters* (*Linguales*).

De keelletters zijn: ا, ح, خ, ع, غ, ڠ, ق, ك, ڬ en ء.

De lipletters: ب, ف, ڤ, م en و.

De gehemelteletters: ج, چ, ۑ en پ.

De tandletters: ت, ث, د, ذ, ص, ض, ط, ظ en ن.

De tongletters: ر, ز, س, ش en ل.

§ 2. Bij deze verdeeling valt voorts nog het volgende op te merken:

De tongletters س en ش zijn zeer nauw met de gehemelteletters verwant, zoodat zij in sommige opzichten als zoodanig beschouwd worden. Zie Afd. II, Hoofdst. IV, § 4.

De keelletter ڠ, de lipletter م, de gehemelteletter پ en de tandletter ن worden zoo door den neus (*nasaal*) uitgesproken, dat men ze juister keel-neusletter, lip-neusletter, gehemelte-neusletter en tand-neusletter noemt; waarom zij gezamenlijk den naam van *Neusletters* (*Nasales*) dragen.

De ر en ل dragen, wegens de vloeiendheid van hare uitspraak en het gemak waarmede zij zich met andere medeklinkers verbinden, den naam van *Smeltletters* (*Vloeibare letters*, *Liquidæ*).

De و en ي worden, wegens haren uit eenen klinker en medeklinker samengestelden klank (Zie hoofdst. IV, §§ 33 en 35), *Halfklinkers* (*Semivocales*) genoemd.

§ 2. Ook moeten wij hier nog met een woord melding maken van de verdeeling der medeklinkers in *Zonneletters* (*Solares*) en *Maanletters* (*Lunares*) (1), welke verdeeling echter alleen toepasselijk is op de letters, die in het eigenlijk Arabisch Alphabet voorkomen.

---

(1) De oorspong van deze geheel willekeurige benaming is dat met eene van de Zonneletters het woord شمس *sjams*, *zon*, en met eene van de Maanletters het woord قمر *qamar*, *maan*, aanvangt.

Tot de *Zonneletters* behooren al de Tand- en Tongletters, dus: ت, ث, د, ذ, ر, ز, س, ش, ص, ض, ط, ظ, ل en ن.

Tot de *Maanletters* de overige, dus: ا, ب, ج, ح, خ, ع, غ, ف, ق, ك, م, و, ه en ي.

In het Arabisch, en ook in de Arabische woorden, die in het Maleisch in gebruik zijn gekomen, wordt de ل van het Bepalend lidwoord ال *al*, wanneer dit geplaatst wordt voor een woord, dat met eene der Zonneletters aanvangt, in de uitspraak verzwegen, maar daarentegen de beginletter van het woord verdubbeld; b. v. السّلام *de vrede*, moet worden uitgesproken *assâlam* (niet *alsâlam*); الرّحمان *arrahmân de barmhartige* (niet *alrahmân*); enz.

TWEEDE AFDEELING.

WOORDVORMING.

HOOFDSTUK I.

Over de Grondwoorden in het algemeen.

§ 1. De woorden kunnen in het Maleisch, gelijk in alle andere talen, verdeeld worden in *Grondwoorden* en *Afgeleide woorden.*

§ 2. *Grondwoorden*, waarover in dit Hoofdstuk alleen gesproken wordt, zijn dezulke, die zich vertoonen in hunnen oorspronkelijken staat, zonder met andere woorden, voorvoegsels of aanhechtsels te zijn samengesteld en daardoor eene wijziging van beteekenis te hebben ondergaan.

§ 3. Zij zijn meestal tweelettergrepig; b. v. دندڠ *dinding, muur;* بسر *besar, groot;* دودق *doedoeq, zitten;* تڠݢل *tinggal, blijven;* ايت *itoe, die, dat;* بلم *belom, nog niet;* دڠن *dengan, met;* enz.

§ 4. Er zijn ook éénlettergrepige woorden; b. v. د *di, in, te, op;* ڤون *pôn, ook, zelfs;* دان *dân, en;* يڠ *jang, die, welke.* Deze zijn echter zeer weinige in getal. Wel zijn er woorden, die, schoon zij tweelettergrepig zijn, toch veelal als éénlettergrepig worden uitgesproken, wanneer namelijk de tweede lettergreep begint met eene smeltletter en de voorafgaande klinker eene toonlooze *e* is; b. v. بري *beri (bri), geven;* بلي *beli (bli), koopen;* برت *berat (brat), zwaar;* enz.; zij blijven echter inderdaad tweelettergrepig en de éénlettergrepige uitspraak is onzuiver te achten. Drielettergrepige woorden worden onder dezelfde omstandigheid wel tot tweelettergrepige gemaakt; bv. v. نݢري *negeri (negri), stad.*

§ 5. Verder heeft men drie- en meerlettergrepige woorden, die in het Maleisch als grondwoorden kunnen beschouwd worden. Deze zijn

echter meestal uit eene andere taal overgenomen, en in het oorspronkelijke reeds afgeleid of samengesteld: سودار *sôedâra*, *broeder*, *zuster;* ڤركاس *perkâsa*, *sterk*, *machtig;* ڤرچاي *pertjâja*, *geloof*, *vertrouwen;* ڤركار *perkâra*, *zaak*, *artikel;* دورجان *doerdjâna*, *booswicht;* دورهاك *doerhâka*, *misdadig*, *weêrspannig*, *ontrouw;* رقساس *raqsâsa*, *reus*, *gedrocht;* سنتوس *santausa*, *rust*, *rustig*, *veilig;* سنجات *sendjâta*, *wapen*, *werktuig;* اڤام *oepâma*, *gelijkenis*, *vergelijking;* اڤچار *oepatjâra*, *dienstbetooning*, *praalvertooning*. Of wel, zij zijn inderdaad Maleische woorden, maar van eenen tweelettergrepigen grondvorm afgeleid, die dan nog meestal nevens den drielettergrepigen in gebruik is, en wel òf met verandering in de beteekenis, òf in dezelfde beteekenis, maar dan in dit geval toch met dit onderscheid, dat het grondwoord meer in het dagelijksch leven, de verlengde vorm in den deftigen stijl en in geschriften voorkomt.

Wat deze laatste betreft, zij zijn op de volgende wijzen gevormd:

§ 6. *a*. Door voorvoeging van de korte lettergreep أ *a* of *è* of ه *ha* (*hĕ*), waardoor ook éénlettergrepige woorden tot tweelettergrepige verlengd zijn; b. v. امس *amas* (*ĕmas*), van مس *mas*, *goud;* اماره *amârah*, van ماره *mârah*, *toornig;* انم *anam* (*ĕnam*), van نم *nam*, *zes;* هلي *helej* of *èlei*, van لي *lej*, *een vlak*, *een voorwerp dat geene dikte heeft;* النته of هلنته *alintah*, van لنته *lintah*, *een bloedzuiger;* هريمو *arimau*, van ريمو *rîmau*, *een tijger;* انيبغ *aniboeng*, van نيبغ *nîboeng*, *eene palmsoort;* هريغن *aringan*, van ريغن *ringan*, *licht*, *gering;* enz. Wanneer het woord niet met eene neusletter, smeltletter of halfklinker begint, wordt de voorgevoegde lettergreep gesloten door eene van de neusletters, die met de beginletter van den grondvorm in aard overeenkomt; dat is voor de keelletters de غ, voor de lipletters de م, voor de tandletters de ن (1); b. v. امڤت *ampat* (*ĕmpat*), van ڤت *pat*, *vier;* امبن *emboen*, *dauw*, van بن *boen*, dat niet meer in het Maleisch maar nog wel in het Javaansch in gebruik is; انتيمن of هنتيمن *antimoen*, van تيمن *timoen*, *komkommer;* enz. Men vindt evenwel ook met

(1) Woorden, die met eene tong- of gehemelteletter aanvangen, herinneren wij ons niet met dit voorvoegsel te hebben aangetroffen.

eene neusletter انيه *ennjah*, van نيه *njah*, *zich wegmaken*, *vluchten*, hoewel dit woord reeds met eene neusletter begint; maar hier is de ن niet anders dan eene verdubbeling van de ڽ, om zoo den voorafgaanden korten *e*-klank gemakkelijker te kunnen uitspreken.

Wanneer het grondwoord met eenen van de halfklinkers begint, verandert het voorvoegsel *a* in *oe* of *i;* of liever, de in den halfklinker opgesloten vocaal verkrijgt dan haren vollen klank; b. v. اوڠ *oewang*, van وڠ *wang*, *geld;* إيا *ija*, van يا *jâ*, *o! ja;* اوق *oewaq*, van وق *waq*, *vader;* enz. De *a* is ook wel in *oe* veranderd, wanneer het voorvoegsel door de neusletter م gesloten werd; b. v. امبق *oembaq*, *golf*, van بق *baq*, *strooming*, dat ook wel de grondvorm zal zijn van سبق *sebaq*, *overstrooming*, en ook voorkomt in de uitdrukking اير بق *âjer baq*, *hoog water*, *overstrooming*, welk laatste men echter gewoonlijk schrijft به *bah*.

§ 7. *b.* Door voorvoeging van س *se*, dat dan ook, behalve voor de neus- en smeltletters en halfklinkers, door eene neusletter gesloten is; b. v. سمبوني *semboeni* of سمبوڽي *semboenji*, van بوني *boeni* of بوڽي *boenji*, *verborgen;* سنديري *sendiri*, van ديري *diri*, *persoon*, *lichaam;* سمبله *sembelèh*, *slachten*, van بله *belèh*, dat in het Maleisch niet meer, maar wel in het Javaansch, in gebruik is; enz.

§ 8. Door invoeging van *el* of *er* achter de eerste letter van het grondwoord. Vele van de dus gevormde woorden hebben thans dezelfde beteekenis als hun grondwoord, zooals: تلاڤق *telâpaq*, van تاڤق *tâpaq*, *de handpalm*, *de voetzool;* تلڠكوڤ *telangkoep*, van تڠكوڤ *tangkoep*, *op den buik liggen* zooals de beesten; ڬلڠسر *gelingsir*, van ڬڠسر *gingsir*, *afwijken*, *verschuiven*. Maar oorspronkelijk heeft deze vorm eene frequentatieve beteekenis; dat is: hij duidt eene veelvuldigheid of veelvuldige herhaling aan van de zaak, die door het grondwoord wordt uitgedrukt. Dien zin heeft hij b. v. nog in سليديق *selidiq*, *overal onderzoek doen*, *nieuwsgierig rondzien*, van سيديق *sîdiq*, *onderzoeken;* ڬريڬي *gerigi*, *getand*, en ڬليڬي *geligi*, *klapperlanden*, van ڬيڬي *gigi*, *tand;* كلمبڠ *kelemboeng*, *opgezwollen door lucht*,

schuim, van كمبڠ *kemboeng*, *gezwollen*, *opgeblazen*; چروچق *tjeroe-tjoeq*, *palissaden*, *palissadeeren*, van چوچق *tjoetjoeq*, *een puntig werktuig*, *zoodanig werktuig ergens insteken*; ڤلاتق *pelâtoeq*, en (door verwisseling van de lipletters ڤ en ب) بلاتق *belâtoeq*, *telkens met den snavel pikken*, ook de benaming van eene soort van vogel, die dit veel doet, *eene soort van specht* (in het Engelsch *woodpecker*), van ڤاتق *pâtoeq*, *met den snavel pikken*; zoo zal ook تلنجق *teloendjoeq*, *de wijsvinger*, oorspronkelijk beteekend hebben *overal heen wijzen*, *nu hier- dan daarheen wijzen*, en *iets dat telkens of overal heen wijst*, van تنجق *toendjoeq*, *wijzen*, *toonen*.

Van vele der op deze wijze gevormde woorden is de grondvorm niet meer in gebruik. Zoo is b. v. كلنچير *kelintjir* of ݢلنچير *gelintjir*, *telkens uitglijden*, *glibberig*, hoogst waarschijnlijk gevormd van een thans ongebruikelijk woord كنچير *kintjir* of ݢنچير *gintjir*.

In het Javaansch hebben al de op deze wijze gevormde woorden hunne oorspronkelijke beteekenis behouden. Ook in het Nederlandsch worden frequentatieve werkwoorden op dezelfde wijze gevormd; alleen met dit onderscheid, dat de lettergreep *el* of *er* niet in de eerste maar in de laatste lettergreep van het grondwoord wordt ingevoegd; als: *klapperen* van *klappen*, *trappelen* van *trappen*, en dergelijke.

§ 9. Deze zijn de meest voorkomende wijzen, waarop drielettergrepige woorden van tweelettergrepige grondvormen gemaakt zijn. De dus gevormde woorden kunnen echter, gelijk wij boven reeds zeiden, zoowel als de aan andere talen ontleende, zeer goed als grondwoorden beschouwd worden, zoolang zij geene grammaticale veranderingen ondergaan tot afleiding van nieuwe woorden, vervoeging, enz.

§ 10. Eene andere wijze, waarop vele woorden, die als grondwoorden te beschouwen zijn, van andere grondvormen zijn afgeleid, is door verandering der klinkers. In deze allen is door die verandering de beteekenis gewijzigd, echter met behoud van het grond-denkbeeld; b. v. ݢولڠ *goeloeng*, *oprollen*, ݢولڠ *goeling*, *rollen*, *wentelen*; اڠکت *angkat*, *optillen*, اڠکت *angkoel*, *op den rug dragen*, اڠکت *angkit*, *van zijne plaats nemen*, اڠکت *oengkil*, *met een handspaak*

oplichten; باسه *bâsah, nat, nat zijn* (daarvan ممباسه *membâsah, nat maken*), باسه *bâsoeh*, ممباسه *membâsoeh, wasschen;* تاڤق *tâpaq, de palm van de hand,* تڤق *tepoeq, met de vlakke hand ergens op slaan, kloppen;* داهن *dâhan, boomtak,* داون *dâwoen, boomblad* (de verwisseling der ه met den halfklinker و is eenvoudig een gevolg van de verandering van den klinker); أمڤغ *empang, dwars, in den weg liggen, afsluiten,* إمڤغ *impang* en أمڤغ *oempang, bedammen, afdammen;* أندڤ *endap, sluipen, bukkend gaan om niet bemerkt te worden,* إندڤ *indap, loeren;* بڠكق *bengkoq, gebogen, verbogen,* بڠكق *boengkoeq, bult, bochel, bultig, gebocheld, krom, gekromd* (van een mensch), بڠكق *bengkaq, gezwel, gezwollen;* بلت *belit, strengelen, slingeren, kronkelen,* بلت *beloet, kronkelen;* بله *belah, splijten, kloven,* بله *belèh* (grondvorm van سمبله *sembelèh*), *keelen, slachten;* بنتل *bentil, blaar, puist, wrat,* بنتل *bintoel*, eene *puist* of *bobbel*, die door het steken van een insect ontstaat, بنتل *boental, opgeblazen, rond,* بنتل *boentil, een knoop* (in een touw); بوچق *boetjaq; knobbel, knoest, uitwas aan boomen,* بوچق *boetjoeq, knop, knopje* (op een deksel); سارغ *sârang, nest,* سارغ *sârong, scheede, koker, bekleedsel;* ربه *rebah, vallen, neêrvallen,* روبه *roeboeh, instorten;* تمبه *tambah, vermeerderen, toenemen,* تمبه *toemboeh, wassen, groeien;* enz.

§ 11. Andere zijn ook gevormd door verandering van de medeklinkers, met of zonder verandering in de klinkers; b. v. اولت *oelat, worm,* اولر *oelar, slang;* كابت *kâboet, nevel, mist,* كابس *kâboes* en كابر *kâboer, duister, duisternis;* رندغ *rendang, schaduwrijk,*

lommerrijk, لندوڠ *lindoeng*, *schaduw*, *beschutting*, *bescherming*; کندق *kandaq*, *hoer*, *bijzit*, ݢنديق *goendiq*, *een wettig bijwijf*; اڠوس of هاڠوس *ângoes*, *branden*, *schroeien*, اڠت of هاڠت *ângat*, *heet*, *gloeiend*; تاڠن *tângan*, *de hand*, لڠن *lengan* of *langan*, *de arm*.

§ 12. Buitendien worden gelijksoortige medeklinkers, ook in hetzelfde dialect, dikwijls verwisseld, zonder dat zulks invloed heeft op de beteekenis; als: کمبار *kombâra* en ݢمبار *gombâra*, *rondzwerven*; برسيه *bresih* en ڤرسيه *presih*, *rein*, *schoon*; بنتل *bentil* en ڤنتل *pentil*, *puist*, *wrat*; جرڠ *djerang* en چرڠ *tjerang*, *iets op het vuur zetten*, *koken*; تيڤيس *tîpis* en نيڤيس *nîpis*, *dun*; تنتن *toentoen* en ننتن *noentoen*, *toekijken*, *toezien*; ڤنت *pinta* en منت *minta*, *een verzoek*, *verzoeken*; ڤوهن *poehoen* en موهن *moehoen*, *verlof*; *verlof vragen om heen te gaan*; schoon in woorden als de vier laatstgenoemde de vorm, die met de neusletter aanvangt, eigenlijk en oorspronkelijk eene andere beteekenis heeft, namelijk die van een Werkwoord (Zie Hoofdst. IV). De س wordt ook verwisseld met de aan haar verwante gehemelteletters ج en چ; b. v. سولر *soeloer* en جولر *djoeloer*, *kruipen* (als eene slang); سولڠ *soeloeng* en جولڠ *djoeloeng*, *eerst*, *eerstgeboren*; سڠک *sangka* en جڠک *djangka*, *wanen*, *meenen*; سڤت *sepit* en چڤت *tjepit*, *tang*, *nijptang*; سند *senda* en چند *tjenda*, *scherts*, *boert*; سوچي *soetji* en چوچي *tjoetji*, *zuiver*, *rein*; enz.

De verwisseling van gelijksoortige medeklinkers, althans van de ب en de و heeft ook plaats in het midden van een woord; b. v. چابڠ *tjâbang* en چاوڠ *tjâwang*, *een tak*; جابت *djâbat* en جاوت *djâwat*, *vatten*, *hanteeren*.

§ 13. Ten gevolge van de neiging van den Maleier om de eindmedeklinkers der woorden in de uitspraak zooveel mogelijk te verzachten, heeft omtrent deze ook in het schrift menigvuldige verwisseling plaats, indien namelijk die eindmedeklinker eene voor zijn gehoor harde letter is, zooals inzonderheid de ق. Deze wordt dan òf geheel weggelaten, òf vervangen door eene ء, òf, meest gebruikelijk, door أ, ؤ of ئ naar gelang de voorafgaande klinker eene Fatha, Dlamma of Kesrah is; b. v. تندق *toendaq* en تند *toenda*, *op sleeptouw*

nemen, *boegseeren;* توجق *toedjoeq* en توجو *toedjoe*, *richting*, *koers;* تابق *tâbèq*, تابه *tâbèh* en تابيء *tâbè*, *groete*, *heilwensch;* چابق *tjâbèq* en چابيء *tjâbè*, *gescheurd;* ادق *âdiq* en اديء *âdè*, *jongere broeder* of *zuster;* كاكق *kâkaq* en كاكاء *kâkà*, *oudere broeder* of *zuster;* تندق of تندىء *tindiq*, *gaten in de ooren boren;* انق of اناء *ânaq*, *kind;* مابق of مابوء *maboeq*, *dronken;* سيدق of سيديء *sidiq*, *onderzoeken;* enz. Dikwijls wordt echter de Hamza ten onrechte verwaarloosd, zoodat men b. v. vindt تابي, چابي, ادي, كاك enz.

§ 14. Wat betreft den vorm der Grondwoorden, waarbij wij hier inzonderheid de tweelettergrepige op het oog hebben, is het volgende op te merken:

§ 15. De eindlettergreep van een woord kan op alle klinkers uitgaan, uitgezonderd de doffe *e* (1); of zij kan door eenen medeklinker gesloten zijn, behalve door de gehemelteletters ڽ, چ, ج, de tandletter د, de lipletter ب (2) en de keelletter ݢ. Is echter die eindmedeklinker eene harde letter, dan wordt zij in de uitspraak verzacht, zooals zulks in § 13 en ook Afd. I, Hoofdst. IV, §§ 27 en 28 omtrent de ق en ك is opgegeven. Twee of meer medeklinkers achter elkander op het einde van eene lettergreep kan de Maleier niet uitspreken; hij wijzigt dus de vreemde woorden, waarin dit voorkomt, naar den aard van zijn spraakorgaan. In de Europeesche woorden laat hij gewoonlijk de laatste letter of letters weg, en zegt dus b. v. ݢوبرنمن *goebernemen*, voor *gouvernement;* كمندن *kommandan*, voor *commandant;* enz. In de Arabische woorden voegt hij tusschen die twee medeklinkers den laatstvoorgaanden klinker en spreekt dus b. v. ذِكْرْ *lof*, uit als *dikir;* حُكْمْ *oordeel*, *vonnis*, *rechtsgebied*, als *hoekoem;* بِكْرْ *maagd*, als *bikir;* صُبْحْ *dageraad*, als *çoeboeh* (*soeboe*); صَبْرْ *geduld*, als *çabar;* enz. (3).

(1) De Heer Klinkert beweert wel in de *Indische Gids*, 1880, blz. 296, dat de *a*-klank in de laatste open lettergreep van een woord als *ĕ* wordt uitgesproken en men zelfs *bapĕnjĕ* zegt, doch dit is onjuist; de waarheid is, dat de *a* daar geen helderen maar een onvolkomen, doffen klank heeft.

(2) In het Menangkabausche dialect komt de ب echter wel als sluitletter voor.

(3) Ook de Arabische tweeklanken in eene geslotene lettergreep kunnen de Maleiers

§ 16. De voorgaande lettergreep kan uitgaan op alle klinkers of op de smeltletters en halfklinkers, of door eene van de vier neusletters gesloten zijn. Tot dit laatste zijn de Maleiers zeer geneigd; zoodat zij zelfs dikwijls eene oorspronkelijk open lettergreep door eene neusletter sluiten, die tot dezelfde klasse behoort als de volgende medeklinker, en dus b. v. zeggen: منته *moentah*, voor موته *moetah*, *braken;* جنجڠ *djoendjoeng*, voor جوجڠ *djoedjoeng*, *iets op zijn hoofd zetten*, *gehoorzamen;* كنتم *koentoem*, voor كوتم *koetoem*, *spruit*, *knop;* سمڤي *sampi*, voor ساڤي *sâpi*, *rund;* لنتر *loentar*, voor لوتر *loetar*, *werpen;* مڠک *mangka*, voor مک *maka*, *en*, *nu*, *dat;* ڬڠسر *gingsir*, voor ڬيسر *gisir*, *verschuiven;* امڤت *oempat*, voor اوڤت *oepat*, *laster;* چڠكل *tjoengkil*, voor چوكل *tjoekil*, *pennetje*, *puntig werktuig* om iets mede uit te peuteren; لڠكت *lengkat*, voor لكت *lekat*, *kleven;* enz. En desgelijks in de derde lettergreep van het einde; b. v. تمڤاين *tempâjan*, voor تڤاين *tepâjan*, *kruik*, *pot;* ڬمبال *goembâla*, voor ڬبال *goebâla*, *herder;* بمبوڠن *boemboengan*, voor ببوڠن *boeboengan*, van بوبڠ *boeboeng*, *de nok van een huis;* امڤام *oempâma*, voor اڤام *oepâma*, *voorbeeld*, *gelijkenis;* enz. En evenzoo achter de voorvoegsels ا of ک en س. Zie §§ 6 en 7.

Wanneer de laatste lettergreep met eene پ begint en de voorlaatste op de doffe *e* eindigt, wordt deze dikwijls door eene ن gesloten, zooals in ڤنڽو *penjoe*, *zeeschildpad*, لنڽڤ *lenjap*, *verdwijnen*, كنڽڠ *kenjang*, *verzadigd*, كنڽوت *kenjoet*, *zuigen*, سنڽم *senjoem*, *glimlachen*, enz.

§ 17. De woorden, waarin de voorlaatste lettergreep op andere dan de genoemde medeklinkers eindigt, zijn aan andere talen ontleend. En ook in die, welke de smeltletter ر tot sluitletter hebben, wordt deze in de uitspraak zooveel mogelijk verzacht, hetzij door verzwijging der *r*, zooals in ڤرڬي *pergi*, *gaan*, dat dan uitgesproken wordt

---

niet uitspreken; zij ontbinden die, en zeggen dus b. v. voor مَيْت *lijk*, *mait* of *majit;* voor قَوْم *volk*, *qaoem;* voor كَوْش *schoen*, *kaoes;* zij schrijven dergelijke woorden dan ook dikwijls volgens hunne uitspraak: مايت، قاوم، كاوس، enz.

pegi, of door omzetting, gewoonlijk met invoeging van eene doffe *e*, wanneer anders twee medeklinkers op elkander zouden volgen; als in سرت *serta*, *levens*, dat dan uitgesproken wordt als *sereta* of, met tusschenvoeging van de neusletter, *srenta* of *serenta* (1); سروال *serwâl* (Ar.), *broek*, uitgesproken *seroewâl;* كرسي *koersi* (Ar.), *stoel*, uitgesproken *kerossi* of *krossi;* enz. Zoo wordt in het dagelijksch leven de *r* van de voorvoegsels بر *ber* en تر *ter* vóór eenen medeklinker eveneens verzacht, en woorden als بردیري *berdiri*, *staan*, تربوك *terboeka*, *open*, en dergelijke klinken dan als *bediri*, *teboeka*, enz.

HOOFDSTUK II.

Over de woordafleiding in het algemeen.

§ 1. *Afgeleide woorden* zijn dezulke, die volgens spraakkunstige regelen van de grondwoorden en dus ook van de zoodanige, die wij hier volgens het voorgaande Hoofdstuk als grondwoorden beschouwen, worden gevormd. Op deze wijze worden zoowel nieuwe hoofdwoorden gemaakt, als grammaticale vormen van vervoeging of verbuiging. Dit laatste komt echter in den zin, die daaraan in de Westersche talen gewoonlijk gehecht wordt, in het Maleisch niet te pas.

§ 2. Die afleiding kan in het Maleisch op de volgende wijzen geschieden:

a. Door voorvoegsels en aanhechtsels, hetzij afzonderlijk, hetzij gelijktijdig aan het grondwoord toe te voegen. De voorvoegsels zijn: ك *ka*, ڤ *pe* (2), م *me* (2), بر *ber*, تر *ter*, كُ *koe*, كو *kaw*, د *di* en س *sa* of *se*, waarvan eenige somtijds verandering ondergaan, zooals later zal worden aangewezen; en

(1) In het Menangkabausch dialect wordt die ingevoegde doffe *e* zelfs wel door eene ا aangeduid, zoodat men vindt سارات en ڤاركي voor *sereta* (*serta*) en *peregi* (*pergi*), enz.

(2) Deze twee voorvoegsels nemen, in sommige gevallen, nog eene van de neusletters achter zich; zie Hoofdstuk IV en X.

de aanhechtsels نٴ *an*, كن *kan*, ءي *i* en ڽ *nja* (1). Voorbeelden van woorden, op deze wijze afgeleid, zijn: كهندق *kahandaq*, *de wil*, van هندق *handaq*, *willen;* ڤمالڠ *pemâling*, *dief*, van مالڠ *mâling*, *stelen;* ممبسركن *membesarkan*, *vergrooten*, van بسر *besar*, *groot;* سبنرڽ *sebenarnja*, *waarlijk*, van بنر *benar*, *waar;* مللوءي *melaloe-i*, *voorbijgaan*, *overtreden*, van لالو *lâloe*, *voortgaan:* برانق *berânaq*, *kinderen hebben*, van انق *ânaq*, *kind;* ترݢنتڠ *tergantoeng*, *opgehangen*, van ݢنتڠ *gantoeng*, *hangen;* كداڤتن *kadapâtan*, *verkregen*, *gevonden worden*, van داڤت *dâpat*, *verkrijgen*, *vinden*. Ook kunnen meer dan één voorvoegsel of aanhechtsel gelijktijdig bij een grondwoord komen; als: مڠسيهاني *mengasihâni*, *met iemand medelijden hebben*, van كاسيه *kâsih*, *gunst*, *genegenheid;* بركهندق *berkahandaq*, *begeeren* en كوكهنداكي *kawkahandâki*, *door u verlangd worden*, van هندق *handaq*, *willen;* ممڤرسمبهكن *mempersembahkan*, *aan iemand iets nederig aanbieden*, van سمبه *sembah*, *een sembah*, *groet*.

b. Door invoeging van de korte lettergreep *oem* of *ĕm;* b. v. ݢمورة *goemoeroeh* of *gemoeroeh*, *donderend*, *luidruchtig*, van ݢورة *goeroeh*, *donder*.

c. Door verdubbeling van het grondwoord, met of zonder voorvoegsel of aanhechtsel; b. v. لاكي٢ *lâki-lâki*, *mannelijk*, van لاكي *lâki*, *man;* بلي٢ن *beli-beli-an*, *koopwaren*, van بلي *beli*, *koopen;* سسوڠݢه٢ڽ *se-soenggoeh-soenggoeh-nja*, *inderdaad*, *ten stelligste*, van سوڠݢه *soenggoeh*, *zeker*.

d. Door samenvoeging van twee woorden, die dezelfde of eene verschillende beteekenis hebben; b. v. جكلو *djekalaw*, *indien*, *ofschoon*, van جك *djeka*, *indien*, en لو *law* (Ar.), *indien;* متهاري *matahâri*, *zon*, van مات *mâta*, *oog*, en هاري *hâri*,

(1) ڽ is wel geen eigenlijk gezegd aanhechtsel, maar een Voornaamwoord; doch voor zooverre het dient om Bijwoordelijke uitdrukkingen te vormen (zie Hoofdst. XI. § 5) kan het onder de aanhechtsels worden gerekend.

dag; ڤربکال *poerbakâla, de oude tijd, oudtijds,* van ڤرب *poerba, oud, vroeger,* en کال *kâla, tijd.*

e. Er zijn in het Maleisch eenige woorden in gebruik, die gevormd zijn door *reduplicatie*, d. i. door herhaling van den eersten medeklinker met den daarbij behoorenden klinker; b. v. ججنڠ *djedjenang, deurstijlen*, van جنڠ *djenang;* چچنتوڠ *tjetjentoeng, gekrulde haarlokken aan de slapen van het hoofd*, van چنتوڠ *tjentoeng;* ککودوڠ *koekoedoeng* of *kekoedoeng, een sluier*, van کودوڠ *koedoeng*. Deze wijze van vorming is echter niet zuiver Maleisch, en dergelijke woorden schijnen in hun geheel uit het Javaansch te zijn overgenomen.

§ 3. *Aanmerking.* Er zijn verscheidene afgeleide woorden, wier grondwoord in het Maleisch niet in gebruik is; b. v. ڤنجونن *pendjoenan, pottebakker, steenbakker*, van جونن *djoenan;* ڤرلاهن *perlâhan, zachtjes*, van لاهن *lâhan*, en andere.

HOOFDSTUK III.

Over de soortverdeeling der woorden.

§ 1. De gewone verdeeling der woordsoorten of, zooals men ze meestal zeer onjuist noemt, rede- of taaldeelen (1), in Lidwoorden, Zelfstandige en Bijvoeglijke naamwoorden, Telwoorden, Voornaamwoorden, Werkwoorden, Bijwoorden, Voorzetsels, Voegwoorden en Tusschenwerpsels, is eigenlijk op het Maleisch niet toepasselijk; althans zeker niet voor zooverre de zes eerste soorten betreft, en wat de vier andere aangaat slechts gedeeltelijk.

§ 2. Lidwoorden bestaan in het Maleisch niet. De wijze, waarop zij vervangen worden, zal in Hoofdstuk XI en XVI worden aangetoond.

(1) De *rededeelen* vindt men door ontleding van eene *rede* in hare *deelen*, dat is door *logische analyse;* zij zijn *zinnen* en *zinsneden;* en de deelen van deze zijn *onderwerp, voorwerp, gezegde, bepaling*, enz.; en de grondbestanddeelen van eene rede zijn *woorden*, maar niet bepaalde *woordsoorten*. Evenzoo zijn ook *taaldeelen*, of *deelen* van eene *taal*, dat is van de woorden die eene taal bevat, afzonderlijke *woorden* maar geene *woordsoorten*. Zie verder T. Roorda, *Over de deelen der rede en de rede-ontleding*, bl. 1 en volgg.

§ 3. Tusschen de Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden, tot welke laatste ook de Telwoorden behooren, Voornaamwoorden en Zegwoorden (1) bestaat natuurlijk wel het *logisch* onderscheid van beteekenis, dat afhangt van de wijze waarop een woord in eenen zin gebruikt wordt, hetzij als benaming van eenig voorwerp (Zelfstandig naamwoord of Zelfstandig voornaamwoord), hetzij als adjunct (Bijvoeglijk naamwoord, Telwoord of Bijvoeglijk voornaamwoord), dat aan eenig voorwerp wordt toegekend of geattribueerd (*attribuut*) (2), of als accident (Zegwoord of Werkwoord), dat aan eenig voorwerp wordt toegeschreven of van eenig voorwerp gezegd of gepraediceerd (*praedicaat*) (3). Het onderscheid tusschen subject, object (4), gezegde en bepaling bestaat dus ook wel; maar dat *logisch* onderscheid wordt volstrekt niet altijd door verschil in den *grammatischen* vorm der woorden aangeduid. Hetzelfde woord kan somtijds zonder eenige verandering in den vorm als Zelfstandig naamwoord, Bijvoeglijk naamwoord en Zegwoord, of als Zelfstandig naamwoord en Zegwoord, of als Bijvoeglijk naamwoord en Zegwoord voorkomen. Ja ook van de in het Nederlandsch gewoonlijk *onveranderlijke rededeelen* genoemde kunnen sommige in het Maleisch als Zegwoorden

---

(1) Het hoofdwoord in een *gezegde*, het woord waarmede iets van eenig voorwerp *gezegd* wordt, noemen wij (in navolging van den Hoogleeraar T. Roorda, in zijn werk *Over de deelen der rede* en zijne *Javaansche Spraakkunst*) *Zegwoord*, en niet met de gewone benaming *Werkwoord:* 1°. omdat de naam *Werkwoord* voor vele woorden zeer ongepast is, zooals voor *slapen*, *verdrinken*, *sterven*, *vallen*, *worden*, en eene menigte andere, die volstrekt geene *werking* uitdrukken, en 2°. omdat wij de benaming *Werkwoord*, in onderscheiding van het *Zegwoord*, willen bewaren voor eenen bijzonderen in het Maleisch bestaanden *woordvorm*. Zie Hoofdstuk IV.

(2) Door een *attribuut* wordt aan een voorwerp iets *toegekend* als reeds in de voorstelling of het begrip van dat voorwerp daaraan verbonden; b. v. in: *een vroolijk gezelschap*, wordt *vroolijk* als hoedanigheid aan *het gezelschap* *toegekend*.

(3) Door een *praedicaat* of *gezegde* wordt aan eenig voorwerp iets (een *accident*) *toegeschreven* op het oogenblik dat men de gedachte vormt, die in den zin wordt uitgedrukt; b. v. in: *het gezelschap is* of *wordt* of *blijft vroolijk*, wordt: *vroolijk zijn*, *vroolijk worden* of *vroolijk blijven* als *accident* aan *het gezelschap toegeschreven*. Zie T. Roorda, *Over de deelen der rede*.

(4) Wij gebruiken de Latijnsche benamingen *subject* (*sujet*) en *object* (*objet*) als namen van Zindeelen liever dan de Nederlandsche woorden *onderwerp* en *voorwerp*. omdat het gebruik van deze laatste tot dubbelzinnigheid aanleiding kan geven. Wanneer men b. v. zegt: »in de uitdrukking: *het onderwerp behandelen*, is *het onderwerp* het voorwerp," dan veroorzaakt dit eene onduidelijkheid, die terstond vervalt als men zegt: »in de uitdrukking: *het onderwerp behandelen*, is *het onderwerp* het object." Hier is dus *Subject* altijd het grammaticaal onderwerp, d. i. de persoon of zaak, die de handeling verricht, zoowel bij het Passief als bij het Actief Werkwoord; *Object* eveneens het grammaticaal voorwerp, d. i. de persoon of zaak, die de handeling ondergaat; en *Onderwerp*, het logisch onderwerp, d. i. de persoon of zaak, waarvan iets gezegd wordt.

gebruikt worden. Zoo beteekent b. v. ساكت *sâkit*, niet alleen *ziek*, maar ook *ziek zijn*, *ziek worden* en *ziekte;* ڤانس *pânas*, *heet*, maar ook *heet zijn* of *worden*, en *hitte;* سالاه *sâlah*, *fout*, *misslag*, *verkeerdheid*, en *mis*, *verkeerd*, ook *verkeerd zijn*, *mis zijn;* لالي *lâlej*, *onoplettend* en *onoplettend zijn;* لوك *loeka*, *wond* en *gewond*, *gewond zijn;* اكو *âkoe*, *ik* en *ik zijn*, *ik ben het*, *ik eigen mij toe*, *ik erken*, *ik belijd;* اڠكو *angkau*, *gij*, en *gij zijn*, *gij zijt het;* اي *ija*, *hij* en *hij zijn*, *hij is het;* همب *hamba*, *dienaar* en *dienaar zijn;* بسر *besar*, *groot* en *groot zijn*, *groot worden;* ڤوچت *poetjat*, *bleek* en *bleek zijn*, *bleek worden*, *verbleeken;* ڤاڤ *pâpa*, *arm* en *arm zijn*, *arm worden;* ڽات *njâta*, *openbaar*, *blijkbaar* en *openbaar zijn*, *blijkbaar zijn* of *worden*, *blijken;* ڤنجڠ *pandjang*, *lang* en *lang zijn*, *lang worden*, *zich verlengen;* داتڠ *dâtang*, *komen* en *komst;* سرو *seroe*, *roepen* en *geroep* (1).

§ 4. Hoewel dit oppervlakkig beschouwd vreemd moge schijnen, heeft echter met zeer vele woorden in het Nederlandsch volmaakt hetzelfde plaats. Immers is er volstrekt geen onderscheid in vorm tusschen het Naamwoord en het Werkwoord in uitdrukkingen als: *ik werk een goed werk; — ik geloof met een vast geloof; — ik openbaar iets dat nog niet openbaar was; — ik boek die post in mijn boek; — ik gevoel dat mijn gevoel verstompt;* enz. Want het verschil, dat zich voordoet, wanneer men b. v. zegt: *een goed werk werken*, of *zij werken een goed werk*, of *ik werk goede werken*, is een onderscheid van verbuiging of vervoeging, dat de Maleische taal niet kent. Hetzelfde verschijnsel valt dan ook nog duidelijker in het oog in die Westersche talen, waarin de verbuiging en vervoeging eenvoudiger zijn dan in

(1) Prof. PYNAPPEL zegt in zijne *Maleische Spraakkunst* bl. 34 en 37 over dit onderwerp het volgende: »Alle woorden in het Maleisch beteekenen oorspronkelijk een *iets* »*zijn*. Het woord *koeda* b. v., dat wij door *paard* vertalen, is eigenlijk *paard zijn*, »zooals in *itoe koeda*, *dat is een paard*. De Maleische taal is door en door zinnelijk. »Alleen dat, wat met de zintuigen werd waargenomen, ontving een naam, die uit»drukte dat iets dit of dat was, en die dan ook voortaan dat iets als subject kon aan»duiden; zoodat het dier, dat nu eenmaal een paard heette te zijn, ook als een paard, »als subject optrad: *koeda itoe*, *dat paard*.

»Wat een woord ook beteekene, die beteekenis is oorspronkelijk altijd die van een »prædicaat, hetzij nominaal of verbaal, en wij merkten reeds op hoe zulk een præ»dicaat als subject van den zin gebezigd een substantief wordt. Maar nu kan zulk »een woord evenzeer een adjectief of adverbium of præpositie of ook conjunctie worden. »Dat bij deze laatste rubrieken de oorspronkelijke beteekenis licht verloren gaat, spreekt »vanzelf."

de onze, zoo als b. v. in het Engelsch, waar men niet alleen zegt *I work* maar ook *we work*, *you work*, *they work a good work* en ook *to work a good work;* en niet slechts *I cast*, *ik werp*, maar ook *we cast*, *wij werpen*, *you cast*, *gij werpt*, *they cast*, *zij werpen*, en *I cast*, *ik wierp*, *he cast*, *hij wierp*, *we cast*, *wij wierpen*, *you cast*, *gij wierpt*, *they cast*, *zij wierpen*, *cast*, *geworpen*, *to cast*, *werpen*, en ook *a cast*, *een worp*. Ook in deze hangt de zin niet af van den vorm der woorden, die bij alle volmaakt dezelfde is, maar van de logische beteekenis, die men er aan hecht.

Wij willen nu met eenige voorbeelden aantoonen op welke wijzen een Maleisch woord in verschillende logische beteekenissen in eenen zin kan voorkomen.

§ 5. De benaming van eenig voorwerp, dat is een Zelfstandig naamwoord of Voornaamwoord kan ook zonder verandering als Gezegde van een ander voorwerp, dat dan het Onderwerp is, worden gezegd, en dus de functie van een Zegwoord bekleeden; b. v. بقاپ سودار همب *bapânja soedâra hamba*, *zijn vader is mijn broeder;* دوسن ايت تمقتپ *doesoen itoe tampatnja*, *dat dorp is zijne woonplaats;* محمد طاهر نماپ *Mohammad Tâhir namânja*, *Mahomed Tahir is zijn naam;* اكله سلطان ابراهيم *akoelah soeltan Ibrahîm*, *ik ben sultan Ibrahim;* اڠكوله يڠ ممبونه دي *angkaulah*, *jang memboenoeh dija*, *gij zijt het*, *die hem dooddet;* ڤرمڤون ايت سوداراپكه اتو استريپكه *perampoewan itoe*, *soedarânjakah âtau isterinjakah*, *die vrouw*, *is dat zijne zuster of zijne vrouw?*

En zoo kan ook de benaming van een voorwerp met een Voorzetsel niet alleen als bepaling bij een voorwerp gevoegd (Zie Afd. III, Hoofdst. I, § 5), maar ook als Gezegde er van gezegd worden; dus beteekent در باتو *deri bâtoe* niet alleen *van steen*, maar ook *van steen zijn;* b. v. رومه ايت در باتو *roemah itoe deri bâtoe*, *dat huis is van steen;* رومه يڠ در باتو *roemah jang deri bâtoe*, *huizen die van steen zijn;* جال اين در تمباݢ *djâla ini deri tembâga*, *dit net is van koperdraad.*

De benaming van eenig voorwerp kan somtijds ook zóó als Zegwoord van een Onderwerp gezegd worden, dat een ander voorwerp daarvan het object is, of, met andere woorden, niet alleen als intransitief maar ook als transitief werkwoord gebruikt worden; b. v. ڤرچاي *pertjâja*, *geloof*, *vertrouwen* en *gelooven*, *vertrouwen;* توتڤ

toetoep, *bedeksel*, *afsluiting* en *bedekken*, *sluiten*; enz. Meestal echter ondergaan dergelijke woorden, wanneer zij als Zegwoord gebruikt worden, verandering in den vorm. Zie Hoofdst. IV en VII.

§ 6. Ook eene benaming van hoedanigheid, hoeveelheid, hoegrootheid, enz., dus een Bijvoeglijk naamwoord, Telwoord en Bijvoeglijk voornaamwoord, kan niet alleen als adjunct aan eenig voorwerp worden toegekend, maar ook als Gezegde van een voorwerp gezegd worden, en dus een Zegwoord zijn; b. v. اورڠ ساكت *ôrang sâkit*, *zieke menschen* en اورڠ ايت ساكت *ôrang itoe sâkit*, *die menschen zijn ziek* en جك اورڠ ايت ساكت *djeka ôrang itoe sâkit*, *indien die menschen ziek worden*; اير ڤانس *âjer pânas*, *heet water* en اير بلم ڤانس *âjer belom pânas*, *het water is nog niet heet*; رومه بسر *roemah besar*, *een groot huis* en رومه اين بسر *roemah ini besar*, *dit huis is groot*; رمبتڽ ڤنجڠ *ramboetnja pandjang*, *zijne lange haren* en *zijne haren zijn* of *worden lang*; كاين بورق *kâjin boeroeq*, *een versleten kleed* en كاين ايت بورق *kâjin itoe boeroeq*, *dat kleed is versleten*; انقڽ تيݢ *ânaqnja tîga*, *zijne drie kinderen* en *zijne kinderen zijn drie*; باپق رعية *bânjaq râjat*, *veel volk* en رعيتڽ باپق *râjatnja bânjaq*, *zijn volk is veel*; ايتله يڠ همب تاكت *itoelah jang hamba tâkoet*, *dat is het wat ik vrees*.

En zoo wordt dan ook zoodanig Zegwoord, evenals in het Nederlandsch in de Onbepaalde wijs, weder als Zelfstandig naamwoord gebruikt, maar altijd met een Bezittelijk voornaamwoord achter zich; b. v. بسرڽ *besarnja*, *zijne*, *hare*, *hunne grootte*, *de grootte er van* (eigenlijk: *zijn groot zijn*); باپقڽ *bânjaqnja*, *hunne*, *hare menigte*, *de menigte er van* (*hun veel zijn*); ڤنجڠڽ *pandjangnja*, *zijne*, *hunne*, *hare lengte*, *de lengte er van* (*zijn lang zijn*); enz.

§ 7. Werkwoorden kunnen evenzeer als Zelfstandige naamwoorden worden gebruikt; b. v. اي مپسل *ija menjesal*, *hij heeft berouw* en اد حسرة دان مپسل ڤداڽ *âda hasrat dan menjesal padânja*, *gemis en berouw blijft hem over*. بڤاك سده منيڠݢل *bapâkoe soedah meninggal*, *mijn vader is overleden* en كتيك منيڠݢلڽ بڤاك *katika meninggalnja bapâkoe*, *de tijd van het overlijden van mijn vader*. سكارڠ اين ادله اڠكو دالم مپسل دان مروݢي *sakârang ini*

âdalah angkau dâlam menjesal dan meroegi, nu zijt gij in berouw en schade (nu hebt gij berouw en lijdt schade. NIEMANN, Bloemlezing, bl. 265). دودقپ کاکڤ دڠن سأورڠ *doedoeqnja kâkap dengan sa-ôrang, het zitten van den kakap was alleen (de kakap zat alleen).* دري مان اي داتڠ *deri mâna ija dâtang, van waar komt hij,* en داتڠپ برڬوڤه٢ *dâtangnja bergoepoeh-goepoeh, zijne komst was zeer gehaast.*

§ 8. Zelfs sommige Bijwoorden, Voorzetsels en Voegwoorden worden zonder eenige verandering als Zegwoord gebruikt. Zoo beteekent دالم *dâlam* en د دالم *di dâlam* niet alleen *in, binnen,* maar ook *ergens in zijn, binnen zijn;* دري دالم *deri dâlam, uit* en *ergens uitkomen;* کدالم *kadâlam, naar binnen* en *naar binnen gaan;* دلور *di loewar, buiten* en *buiten zijn;* کلور *kaloewar, naar buiten* en *naar buiten gaan* of *naar buiten komen;* اتس *âtas* en داتس *di âtas, op, boven* en *boven zijn, ergens op zijn;* کأاتس *ka-âtas, naar boven* en *naar boven gaan;* دباوه *di bâwah, onder, beneden* en *onder zijn, beneden zijn;* کباوه *kabâwah, naar beneden* en *naar beneden gaan* of *komen;* جاڠن *djângan, dat niet, laat niet,* en *djângan zeggen, verbiedender wijs spreken.* B. v. تتکال اي دالم روماه ايت *tatkâla ija dâlam roemah itoe, toen hij in dat huis was;* مک اي کلور *maka ija kaloewar, en hij ging (kwam) naar buiten;* ستله اي دلور *setelah ija diloewar, toen hij buiten gekomen was.*

§ 9. En ook omgekeerd worden Zelfstandige en Bijvoeglijke naamwoorden, Zegwoorden en Werkwoorden gebruikt als Bijwoorden, Voorzetsels, Voegwoorden en Tusschenwerpsels. Zie Afd. II, Hoofdstuk XVII, XVIII, XIX en XX.

§ 10. Hoewel nu, gelijk uit het boven gezegde blijkt, de woordsoorten in het Maleisch eigenlijk niet, gelijk in het Nederlandsch, kunnen onderscheiden worden, willen wij ze echter gedeeltelijk afzonderlijk beschouwen, de soortverdeeling der woorden daarbij bepalende naar het meest gewone gebruik, dat er in de taal van gemaakt wordt. Wij moeten evenwel van de gewone volgorde afwijken, en eerst de verschillende soorten van Werkwoorden behandelen, daarna de Toestands- en Naamwoorden; vervolgens de Voorvoegsels en Aanhechtsels, de Samengestelde en Verdubbelde woorden, en eindelijk de Telwoorden, Voorzetsels, Voegwoorden en Tusschenwerpsels.

HOOFDSTUK IV.

Over het Eenvoudig Werkwoord.

§ 1. In het vorige Hoofdstuk is aangetoond, dat het hoofdwoord in een Gezegde, dat is het Zegwoord, als zoodanig geen eigen vorm heeft. Maar er bestaat in het Maleisch een bijzondere woordvorm, die meestal als Zegwoord gebruikt wordt en in beteekenis het naast met het Werkwoord in het Nederlandsch overeenkomt. Wij noemen dezen het *Eenvoudig werkwoord*, in onderscheiding van de meer samengestelde werkwoordsvormen, die in de volgende Hoofdstukken zullen behandeld worden.

§ 2 Deze Eenvoudige Werkwoorden worden gevormd door vóór het grondwoord eene van de vier neusletters, dat is eene vocaallooze ڠ *ng*, م *m*, ن *n* of پ *nj*, en daarvóór het voorvoegsel م *me*, te plaatsen (1).

§ 3. Wanneer het grondwoord met eene van deze vier letters aanvangt, wordt er geen tweede neusletter maar alleen het voorvoegsel م *me* voor geplaatst; of misschien drukt men zich juister uit door te zeggen, dat de twee neusletters dan samensmelten; b. v. مننتي *menanti*, *wachten*, van ننتي *nanti*; مماكن *memâkan*, *eten*, van ماكن *mâkan*; مڠاڠت *mengângoet*, *mijmeren*, *suffen*, van ڠاڠت *ngângoet*.

§ 4. Welken neusklank de woorden moeten voor zich nemen wordt bepaald door de beginletter van het grondwoord. Dus bekomen:

die met eene keelletter, dat is met ا, ح, خ, ع, غ, ق, ک, ڬ of ء aanvangen, den keelneusklank ڠ *ng* (2); b. v. مڠڬنتي *mengganti*, *vervangen*, van ڬنتي *ganti*.

---

(1) De Heer VON DE WALL en anderen zijn van meening dat de Werkwoordsvorm alleen in het voorvoegsel *me* bestaat en de neusklank slechts welluidendheidshalve, zonder eenige beteekenis, wördt ingevoegd. Wij kunnen ons echter daarmede nog niet vereenigen; vooral ook op grond van de bepaalde subjectieve beteekenis, welke sommige afgeleide Naamwoordsvormen *met* den neusklank hebben, terwijl zij *zonder* dien een objectieven zin hebben. Vergelijk hierachter Hoofdst. X, §§ 12 en volgg. Wij meenen dat juist de neusklank het gedeelte van het woord is, dat de werkzaamheid van het subject uitdrukt (zie hierachter § 8), terwijl *me* slechts den actieven werkwoordsvorm aanwijst, gelijk *pe* den naamwoordsvorm. Men zie ook PYNAPPEL, *Maleische Spraakkunst*, blz. 38.

(2) In het Menangkabausch dialect worden deze woorden meestal zonder neusklank,

die met eene lipletter, dat is met ب, ف of ڤ aanvangen, den lipneusklank م *m;* b. v. ممبوت *memboewat, doen,* van بوت *boewat.* Voor de Arabische woorden, die met de letter ف beginnen, wordt ook wel de tandneusklank ن *n* geplaatst; b. v. منفتنهكن *menfitnahkan, belasteren,* van فتنة *fitnah.*

die met eene tandletter, dat is met ت, ث, د, ذ, ص, ض, ط of ظ aanvangen, den tandneusklank ن *n;* b. v. منداڤت *mendâpat, vinden,* van داڤت *dâpat.* Daar echter de ث door de Maleiers als *s* wordt uitgesproken (Zie blz. 17), neemt zij dan ook wel, evenals de س, den gehemelteneusklank *nj* voor zich.

die met de gehemelteletters ج en چ aanvangen, nemen eigenlijk den gehemelteneusklank ڽ voor zich. Daar deze echter onmiddellijk voor die letters niet kan uitgesproken worden, gaat hij in de uitspraak nagenoeg in *n* over, en wordt dan ook in het schrift door ن vervangen; b. v. منجادي *mendjâdi* (in plaats van مڽجادي *menjdjâdi*), *worden,* van جادي *djâdi;* منچاچه *mentjâtjah* (in pl. v. مڽچاچه *menjtjâtjah*), *doorboren,* van چاچه *tjâtjah.*

die met de tongletters س en ش aanvangen (1) hebben, wegens de nauwe verwantschap van deze letters met de gehemelteletters, den gehemelteneusklank ڽ *nj.*

---

maar alleen met het voorvoegsel *me* geschreven; b. v. مهيمڤونكن *mehimpoenkan, verzamelen,* in pl. v. مڠهيمڤونكن *menghimpoenkan;* مأاجركن *me-âdjarkan, onderwijzen,* in pl. v. مڠاجركن *mengâdjarkan;* مأالهكن *me-âlahkan, overwinnen,* in pl. v. مڠالهكن *mengâlahkan.* Zie o. a. de *Hikâjat Sjech Djilâl Eddin* door ons uitgegeven te Leiden, bij E. J. BRILL, 1857 en de *Hikâjat Poetri Balkis,* uitgegeven door D. GERTH VAN WIJK in Dl. XLI der Verh. van het Bat. Genootschap. Deze bijzonderheid zoude voor het in de voorgaande Noot medegedeelde gevoelen van VON DE WALL pleiten, indien zij op *alle* beginletters toepasselijk was; doch daar zij alleen bij de keelletters wordt aangetroffen bewijst zij niet veel. Misschien ligt de oorzaak hierin, dat bij sommige Maleische stammen het spraakorgaan zich tegen de verbinding van de ڠ met de volgende keelletter verzet; zoodat die neusklank in de uitspraak slechts zwak of niet gehoord, en daardoor dan ook in het Arabische schrift wordt weggelaten.

(1) Van Werkwoorden, wier grondvorm met de ز aanvangt hebben wij geen voorbeeld aangetroffen.

§ 5. De woorden, die met eene van de smeltletters ر of ل of de halfklinkers و en ي aanvangen, nemen gewoonlijk geenen neusklank maar alleen het voorvoegsel م *me* voor zich. Men treft ze echter ook aan met den keelneusklank *ng;* b. v. مڠوارث *mengwâris*, *erven* van وارث *wâris;* مڠيتيمكن *mengjatîmkan*, *tot wees maken* van يتيم *jatim;* مڠليهت *menglihat*, *zien* van ليهت *lihat*, enz. Gebruikelijker is evenwel موارث *mewâris*, ميتيمكن *mejatîmkan*, مليهت *melihat*, enz.

§ 6. In sommige woorden vervalt of verandert de beginletter bij het aannemen van den neusklank; namelijk:

a. Achter den keelneusklank ڠ.

Wanneer een woord begint met eene ا, als geleidster van eenen klinker onverschillig welken, met uitzondering van de Madda, vervalt de ا, en haar klinker gaat op de ڠ over. In woorden, waar de ا eene Madda bij zich heeft, blijft zij behouden, doch niet als *Alif berbâris*, maar als verlengingsletter (1).

Wanneer een woord met ك aanvangt, vervalt deze, en de daarbij behoorende klinker gaat op de ڠ over.

Als een woord met eene ء begint, wordt deze, wanneer zij eenen langen klinker (dat is een klinker, die door ا, و of ي verlengd wordt) bij zich heeft, somtijds weggelaten, en de klinker gaat dan op de ڠ over; meestal echter wordt de ء in het schrift behouden, maar in geen geval in de uitspraak gehoord.

---

(1) Zie blz. 10 en 16. Von de Wall voegt den neusklank niet bij het grondwoord maar bij het voorvoegsel en schrijft dus b. v. *meng-ampoen*, *meng-âdjar* en niet *mengampoen*, *me-ngâdjar*. Buitendien wil hij, wanneer het woord met eene ا aanvangt, deze door ء vervangen hebben, waarachter dan, indien het woord met eene lange *a* begint, natuurlijk de verlengings-*Alif* komt; b. v. مڠءمڤون, مڠءاجر; en zulks vooral ter onderscheiding van de Werkwoorden, wier grondvorm met eene ك begint, die achter den neusklank insgelijks vervalt, zooals كڤوڠ *kepoeng*, مڠڤوڠ *mengepoeng*. Inderdaad wordt deze schrijfwijze somtijds in Maleische Handschriften aangetroffen, maar op verre na niet doorgaande en evenzeer in woorden die met eene ك als in die, welke met eene ا aanvangen.

b. Achter den lipneusklank م.

Wanneer het woord met eene ڤ begint vervalt deze en de daarbij behoorende klinker gaat op de م over. Hiervan zijn echter uitgezonderd de woorden, die met het voorvoegsel ڤر *per* zijn samengesteld; b. v. ممڤرسمبهكن *mempersembahkan*, *iemand iets nederig aanbieden*, ممڤراستريكن *memperisterîkan*, *uithuwelijken*, waarvoor men niet zegt ممرسمبهكن *memersembahkan* en ممراستريكن *memeristerîkan*. Zoo zegt men ook zelden ممڽاءي *memoenjâ-i*, *iets bezitten*, maar gewoonlijk ممڤڽاءي *mempoenjâ-i*, van ڤوڽ *poenja*. Von de Wall (1) geeft nog als uitzonderingen op ممڤاكنكن *mempâkankan*, van ڤاكن *pâkan*, *inslag* bij het weven (misschien ter voorkoming van verwarring met مماكنكن *memâkankan*, van ماكن *mâkan*, *eten*), en den plaatsnaam ممڤاوه *Mempâwah*, van ڤاوه *pâwah*, eene *mangga*-soort.

Daar de Maleiers de ف als *p* uitspreken, wordt zij ook wel, evenals de ڤ, achter den neusklank م weggelaten; b. v. ممكير *memikir*, *denken*, van فكير *fikir*, dat dan ook wel wordt geschreven ڤيكير *pikir*.

In het Menangkabausche dialect vervalt ook de ب achter den neusklank م; b. v. ممونه *memoenoeh*, *dooden*, van بونه *boenoeh*; ممايار *memâjar*, *betalen*, van باير *bâjar*.

c. Achter den tandneusklank ن.

Als het woord met eene ت aanvangt, vervalt deze en de daarbij behoorende klinker gaat op de ن over. — In Arabische woorden, die met eene ت aanvangen, wordt, wanneer zij den Maleischen werkwoordsvorm aannemen, de ت behouden; b. v. منتقديركن *mentaqdîrkan*, *bepalen*, *beschikken*, van تقدير *taqdir*, *beschikking;* behalve in het woord منعلقكن *menâloqkan*,

(1) *Vormveranderingen der Maleische taal*, bl. 20. Klinkert (*Ind. Gids*, 1880, bl. 297) merkt hierbij terecht op, dat in *Mempawah* en het lager genoemde *Menteradoe* het voorvoegsel niets met den werkwoordsvorm te maken heeft; dat prefix *me* met achtergevoegden neusklank is een veel gebruikt voorvoegsel voor namen van planten en vruchten; b. v. in *mempelam*, *mempelas*, *mentimoen*, enz.

onderwerpen, van تعلق *tàloq*, *afhankelijk*. Voorts geeft Von de Wall nog als uitzonderingen op منتهاكن *mentoehâkan*, van توه *toeha* (*toew* ı), *oud*; منتاڤ *mentâpa*, van تاڤ *tâpa*, *godsdienstige afzondering*, en den plaatsnaam منترادو *Menteradoe* van ترادو *teradoe*.

Van de woorden, die met د aanvangen, is het in het woord دڠر *dengar*, *hooren*, somtijds gebruikelijk de د te doen vervallen: men zegt منڠر *menengar* en مندڠر *mendengar*; en van ديده *dîdih*, *koken* komt منديده *mendîdih* en مديده *medidih* (zonder neusklank); zoo in den plaatsnaam *Ajer medidih*.

d. Achter den gehemelteneusklank ڽ.

Wanneer een woord met س of ش begint (zie § 4), vervalt deze en de daarbij behoorende klinker gaat op de ڽ over.

§ 7. Door, voor zooverre dit mogelijk is, van woorden met elke beginletter een voorbeeld bij te brengen, zullen wij dit duidelijker trachten te maken.

آسه	*âsoeh*	vormt	مڠاسه *mengâsoeh*, zogen.
آجر	*âdjar*	»	مڠجاري *mengadjâri* (1), onderwijzen.
امڤون	*ampoen*	»	مڠمڤون *mengampoen*, vergeven.
اوبه	*oebah*	»	مڠوبه *mengoebah*, veranderen.
بري	*beri*	»	ممبري *memberi*, geven.
تاره	*târoeh*	»	مناره *menâroeh*, zetten.
ثابت	*sâbit*	»	منثابتكن *mensâbitkan* of ميابتكن *menjâbitkan*, bevestigen.
جول	*djoewal*	»	منجول *mendjoewal*, verkoopen.
چهاري	*tjahâri*	»	منچهاري *mentjahâri*, zoeken.
چوچي	*tjoetji*	»	منچوچيكن *mentjoetjîkan*, reinigen.
حاصل	*hâçil*	»	مڠحاصلكن *menghâçilkan*, voortbrengen.

(1) In dit en volgende voorbeelden doen de aanhechtsels *hier* niets ter zake.

خبر *khabar* vormt مڠخبركن *mengkhabarkan*, berichten.

داڤت *dâpat* » منداڤت *mendâpat*, vinden.

دڠر *dengar* » مندڠر *mendengar* of مڠر *menengar*, hooren.

ذكر *dzikir* » منذكركن *mendzikirkan*, (God) zingend prijzen.

راس *râsa* » مراس *merâsa*, gevoelen.

ساڤو *sâpoe* » مڽاڤو *menjâpoe*, vegen.

شاه *sjah* » مڽاه *menjah*, koning maken.

صليب *çalib* » منصليبكن *mençalibkan*, kruisigen.

ضعيف *dlàîf* » منضعيفكن *mendlàîfkan*, verzwakken.

طول *toewal* » منطولكن *mentoewalkan*, verlengen.

ظاهر *tlâhir* » منظاهركن *mentlâhirkan*, openbaren.

عادل *àdil* » مڠعادلكن *mengàdilkan*, rechtvaardigen.

غايب *grâjib* » مڠغايبكن *menggrâjibkan*, doen verdwijnen.

ڠاڠت *ngângoet* » مڠاڠت *mengângoet*, mijmeren.

فكر *fikir* » ممفكر *memfikir* of منفكر *menfikir* of ممكر *memikir*, denken (1).

ڤادم *pâdam* » مادمكن *memâdamkan* (2), uitblusschen.

قبل *qaboel* » مڠقبلكن *mengqaboelkan*, goedkeuren.

---

(1) Zie bl. 54 en 56.

(2) Eenige werkwoorden, wier grondwoord met eene ڤ begint, en die dus den lipneusklank م voor zich bekomen, worden dikwijls alleen met dien neusklank, zonder het voorvoegsel *me* aangetroffen, of liever de lettergreep *mem* wordt tot eene enkele *m* samengetrokken; b. v. منت *minta*, *verzoeken*, in plaats van ممنت *meminta*, van ڤنت *pinta*: موهن *moehoen*, *vergunning vragen*, in pl. van مموهن *memoehoen*, van ڤوهن *poehoen*; ميناڠ *mînang*, *ten huwelijk vragen* in pl. van ممیناڠ *memînang* van ڤيناڠ *pînang*; ممڤن *mimpin*, *bij de hand vatten*, in pl. van مممڤن *memimpin* van ڤمڤن *pimpin* (Vergelijk blz. 42). Sommige nemen zelfs in dien vorm weder andere voorvoegsels voor zich; zooals برموهن *bermoehoen*, *verlof verzoeken*, *afscheid nemen*, van موهن *moehoen*.

کاسه	*kâsih*	vormt	مڠاسه	*mengâsih*,	beminnen.
ݢالي	*gâli*	»	مڠݢالي	*menggâli*,	delven.
لاون	*lâwan*	»	ملاون	*melâwan*,	wederstaan.
ماکن	*mâkan*	»	مماکن	*memâkan*,	eten.
ننتي	*nanti*	»	مننتي	*menanti*,	wachten.
ورت	*warta*	»	مورتاکن	*mewartâkan*,	berichten.
هادڤ	*hâdap*	»	مڠادڤ of مڠهادڤ	*mengâdap*,	verschijnen voor.
هوبڠ	*hoeboeng*	»	مڠوبڠ of مڠهوبڠ	*mengoeboeng*,	vereenigen.
يتيم	*jâtim*	»	ميتيمکن	*mejatîmkan*,	tot wees maken.
ڽات	*njâta*	»	مڽتاکن	*menjatâkan*,	openbaren.

§ 8. Wat nu de beteekenis van dezen woordvorm betreft, zij is hierdoor van die van het Zegwoord onderscheiden, dat, terwijl dit laatste alleen te kennen geeft, dat eenig accident (iets dat geschiedt of plaats heeft) aan het subject wordt toegeschreven als daaraan of daaromtrent plaats hebbende, het Werkwoord daarbij uitdrukt, dat zoodanig accident van het subject zelf uitgaat, of uit den wil of den aard van het subject voortvloeit, en dus niet iets bloot toevalligs maar eene werkelijke handeling of een noodzakelijk gevolg van den aard van het subject is; of, met andere woorden: het drukt eene werkzaamheid uit van het subject, of eenen toestand, waarin het subject door eigen werkzaamheid komt. Het Werkwoord kan even

---

(1) SCHLEIERMACHER, *Grammaire Malaie*, § 47, geeft nog de volgende onregelmatige vormen op: مڠرق *mengeraq*, *bewegen*, in pl. v. مڠݢرق *menggeraq*, van ݢرق *geraq;* مڠيياکن *mengjajâkan*, *voeden*, in plaats van ممبيياکن *membijajâkan*, van بياي *bijája;* مڠوسڠکن *mengoesingkan*, *ronddraaien*, in plaats van مموسڠکن *memoesingkan*, van ڤوسڠ *poesing*. Deze of dergelijke onregelmatigheden zijn ons nooit voorgekomen; en, uit aanmerking van de nauwkeurigheid, waarmede de Maleiers steeds omtrent het gebruik der neusklanken te werk gaan, zijn wij zeer geneigd om die afwijkingen te houden voor schrijffouten in de door SCHLEIERMACHER gebruikte Handschriften. De beide andere ter zelfder plaatse bijgebrachte voorbeelden, مڠتهوءي *mengatahoe-i* en مڠديامي *mengadijâmi* zijn niet onregelmatig, daar zij niet, zoo als S. zegt, onmiddellijk van تاهو *tâhoe* en ديم *dijam*, maar van کتاهو *katâhoe* en کديم *kadijam* gevormd zijn. Vergel. Hoofdst. VIII, § 17.

goed intransitief (zuiver subjectief, onzijdig) als transitief zijn, daar het alleen de werking van het subject, maar niet den overgang van die werking op eenig object uitdrukt; het *kan* een object bij zich hebben, doch dat is niet noodzakelijk (men zoude het *toevallig transitief* kunnen noemen), en de betrekking tusschen het Werkwoord en het object wordt door dezen woordvorm niet aangeduid; b. v. اي مناڠيس *ija menângis*, *hij weent;* اي ممākن *ija memâkan*, *hij eet;* اي مماكن ناسي *ija memâkan nâsi*, *hij eet rijst* (1). Wij zullen trachten door eenige voorbeelden de zaak nog eenigszins te verduidelijken. جول *djoewal* en منجول *mendjoewal* beteekenen beide *verkoopen;* maar اي جول كود *ija djoewal koeda*, *hij verkoopt paarden*, bloot als accident, dat aan het subject wordt toegeschreven; met andere woorden: *hij is een paardenkooper;* en اي منجول كداپ *ija mendjoewal koedânja*, *hij verkoopt zijn paard*, het gevolg van den wil van het subject. جالن *djâlan* of برجالن *berdjâlan* (2), en منجالن *mendjâlan*, *gaan;* maar اي برجالن *ija berdjâlan*, *hij gaat*, dat is *hij is op weg*, en اي منجالن *ija mendjâlan*, *hij gaat*, dat is *hij begeeft zich op weg* of *heeft zich op weg begeven.* ديري *dîri* of برديري *berdîri* en منديري *mendîri*, *staan;* maar اي برديري *ija berdiri*, *hij staat*, alleen te kennen gevende de houding, waarin iemand is; en اي منديري *ija mendîri*, *hij staat*, als gevolg van zijnen wil om te staan, dat is, *hij richt zich op* of *heeft zich opgericht*, *hij heeft eene staande houding aangenomen.* جولر *djoeloer* en منجولر *mendjoeloer*, *kronkelen* als eene slang; maar اولر جولر *oelar djoeloer*, *de slang kronkelt zich*, dat is, *de slang is een dier*, *dat zich kronkelt* of *kronkelen kan*, en اولر منجولر *oelar mendjoeloer*, *de slang kronkelt zich*, dat is, *wringt zich in bochten* of *beweegt zich kronkelend vooruit.* ڽال *njâla* of برڽال *bernjâla* en مڽال *menjâla*, *vlammen* als vuur; maar اڤي برڽال *âpi bernjâla*, *het vuur vlamt* of *is in vlam*, eenvoudig als accident dat aan het vuur wordt toegeschreven, en اڤي مڽال *âpi menjâla*, *het vuur vlamt*, als effect

(1) Vergelijk T. ROORDA, *Javaansche Grammatica*, § 114 en PYNAPPEL, *Maleische Spraakkunst*, bl. 41.

(2) Over dezen vorm met het voorvoegsel بر zie men Hoofdst. VII.

van het vuur, *het grijpt vlammend om zich heen.* چيم *tjijoem*, *iets ruiken*, maar منچيم *mentjijoem*, *aan iets ruiken.* جاد *djâdi* en منجاد *mendjâdi*, *worden;* maar انقڤ جاد راج *ânaqnja djâdi râdja*, *zijn zoon wordt koning*, enkel als accident, dat aan den zoon overkomt, en انقڤ منجاد راج *ânaqnja mendjâdi râdja*, *zijn zoon wordt koning*, als accident dat ook van den zoon zelven uitgaat, b. v. ten gevolge van zijn wensch om koning te worden, of van zijn recht op den troon. اد يڠ منارة جابق اد يڠ منارة ݢته تياد اي جوݢ تڠكڤ بورڠ ايت *âda jang menâroeh djâbaq*, *âda jang menâroeh getah*, *tijâda ija djoega tangkap boeroeng îtoe*, *sommigen zetten knippen*, *anderen legden vogellijm*, *en toch vingen zij dien vogel niet*, in welk voorbeeld de woorden *zetten* en *leggen* Werkwoorden zijn, maar het *niet vangen*, als zijnde geen effect van het subject, alleen niet in den vorm van een Werkwoord wordt uitgedrukt (1).

§ 9. Intusschen zijn er vele woorden, die nooit den vorm van het Eenvoudig Werkwoord aannemen, al geven zij ook eene werkzaamheid van het subject te kennen. Zoodanige zijn vooreerst de meeste woorden, die eene beweging of plaatsverandering uitdrukken; als: ڤرݢي *pergi*, *gaan;* داتڠ *dâtang*, *komen;* سمڤي *sampej*, *aankomen;* ماسق *mâsoeq*, *ingaan;* نايك *nâjik*, *opstijgen;* تورن *toeroen*, *afdalen;* تربيت *terbit*, *uitkomen;* كلور *kaloewar*, *naar buiten gaan* of *komen;* كدالم *kadâlam*, *naar binnen gaan;* ڤولڠ *poelang*, *naar huis keeren;* كمبالي *koembâli*, *terugkeeren;* تربڠ *terbang*, *vliegen;* لاري *lâri*, *hard loopen;* لنيڤ *lennjap*, *verdwijnen;* enz. Voorts: دودق *doedoeq*, *zitten;* بارڠ *bâring*, *liggen;* هندق *handaq*, *begeeren*, *willen;* ماو *mâoe*, *willen;* ڤوڽ *poenja*, *bezitten;* تاهو *tâhoe*, *weten*, *kennen;* تاڽ *tânja*, *vragen;* تيدر *tidor* en ادو *âdoe*, *slapen;* سنتڤ *santap*, *eten*, en andere. In vorm verschillen deze woorden niet van andere, die wel den Eenvoudigen werkwoordsvorm aannemen; hierin kan dus de oorzaak niet gelegen zijn: en evenmin in de beteekenis, daar

(1) Dat in alle Maleische geschriften deze regel altijd nauwkeurig wordt in het oog gehouden zouden wij niet durven verzekeren. Dat hij althans op verscheidene woorden niet wordt toegepast, waar wij zouden meenen dat zulks behoorde te geschieden, blijkt uit de volgende §.

andere van volmaakt gelijksoortige, ja zelfs van dezelfde beteekenis wèl den vorm van Eenvoudige werkwoorden aannemen; zooals منديري *mendîri*, *staan*, *gaan staan* van ديري *dîri*, *persoon;* ممākن *memâkan*, *eten* van ماكن *mâkan*, *eten*. Wij kunnen dus als reden van dit verschijnsel niet anders dan het, tot nog toe niet verklaard, spraakgebruik opgeven. — Ook nemen natuurlijk niet den vorm van een Eenvoudig werkwoord aan de woorden, welke een accident uitdrukken dat niet van den wil van een subject kan afhangen of waarbij het subject geene werkzaamheid verricht (vergel. § 8), zoo als gemoedsaandoeningen en dergelijke; b. v. تاكوت *tâkoet*, *vreezen;* كجوت *kedjoet*, *ontstellen;* حيران *hêjran*, *verwonderd zijn;* دوك *doeka* en دوكچيت *doekatjita*, *bedroefd zijn;* سوك *soeka* en سوكچيت *soekatjita*, *verheugd zijn:* امارة *amârah* en موركا *moerka*, *vertoornd zijn;* داڤت *dâpat*, *kunnen;* en dergelijke. — Van de in deze § bedoelde woorden kunnen echter wel de in de volgende Hoofdstukken te behandelen soorten van Werkwoorden worden gevormd, waarbij zij dan ook wèl het voorvoegsel en den neusklank aannemen.

§ 10. Deze Werkwoorden worden echter niet alleen gevormd van grondwoorden, die zelf reeds de beteekenis van een Zegwoord hebben, gelijk in de bovenstaande voorbeelden, maar ook evenzeer van benamingen van voorwerpen, dus van Zelfstandige naamwoorden (1), en de wijze, waarop zij dan in eene vertaling moeten worden overgebracht, hangt natuurlijk geheel af van de beteekenis van het grondwoord en den aard der taal, waarin men vertaalt; van sommige kan echter de beteekenis onder vaste regels worden gebracht.

§ 11. Zoo beteekenen de Werkwoorden gevormd van Zelfstandige naamwoorden, die eenig *werktuig* of *middel* aanduiden, gewoonlijk *zich van dat werktuig* of *middel bedienen* of *daarmede iets doen*. B. v. van ڤوكت *poekat*, *een vischnet*, ممومكت *memoekat*, *met een net visschen;* van ڤانه *pânah*, *een boog*, ممانه *memânah*, *met den boog schieten;* جاريڠ *djâring*, *een net*, منجاريڠ *mendjâring*, *een net spannen;* تاور *tâwar*, *toovermiddelen*, مناور *menâwar*, *zich van toovermiddelen bedienen;* ڤارڠ *pârang*, *een kapmes*, ممارڠ *memârang*, *een*

(1) Volgens de theorie van Prof. PYNAPPEL, medegedeeld in de aanteekening op bl. 49, zouden alle woorden oorspronkelijk Zegwoorden zijn; maar wanneer van voorwerpsnamen Werkwoorden worden gevormd, worden zij dan toch als Naamwoorden beschouwd.

kapmes gebruiken, kappen; ڤاهت *pâhat, beitel,* مماهت *memâhat, beitelen;* كايل *kâjil, vischhaak,* مڠايل *mengâjil, hengelen;* تمب *timba, een putemmer,* منمب *menimba*, met zulk een emmer *putten.*

§ 12. Zijn de grondwoorden benamingen van accidenten als objectief naamwoord gebruikt (dat zijn zulke woorden, die veelal overeenkomen met de Nederlandsche Zelfstandige naamwoorden, die van den wortel van een Werkwoord gemaakt zijn door voorvoeging van *ge*), dan beteekenen de afgeleide Werkwoorden *dat accident te weeg brengen, veroorzaken* of *daarstellen.* B. v. van سورت *soerat, geschrift,* komt مڽورت *menjoerat, schrijven;* van سوره *soeroeh, last, bevel,* dat gegeven wordt, مڽوره *menjoeroeh, gelasten, bevelen;* van تاڠس *tângis, geween,* مناڠس *menângis, weenen;* van اوجر *oedjar, gezegde,* wat gezegd wordt, مڠوجر *mengoedjar, zeggen, spreken;* van چلا *tjelâ, berisping,* die gegeven wordt, *gebrek,* dat berispt wordt, منچلا *mentjelâ, berispen;* van تولڠ *toeloeng, hulp,* die verleend wordt, منولڠ *menoeloeng, helpen;* van سمبه *sembah,* eene *sembah,* zekere *plichtpleging,* die gedaan wordt, مڽمبه *menjembah, zulk eene sembah maken;* van ڤنت *pinta, verzoek,* dat gedaan wordt, ممنت *meminta, verzoeken;* van *gâris, eene streep,* die getrokken wordt, مڠݢارس *menggâris, eene streep trekken;* van سقس *siksa, straf,* die opgelegd wordt, مڽقس *menjiksa, straffen, straf opleggen;* van ايسي *îsi, de inhoud* van iets, *al wat ergens ingedaan wordt* of *in is,* مڠيسي *mengîsi,* iets ergens *indoen* of ergens mede *vullen;* van ڤوجي *poedji, lof,* die toegekend wordt, مموجي *memoedji, lof toekennen, loven, prijzen.*

§ 13. Werkwoorden, die gevormd zijn van Zelfstandige naamwoorden, welke een ambt of betrekking van eenen persoon of eene bijzondere hoedanigheid aanduiden, beteekenen *die betrekking bekleeden* of *waarnemen* of *zich in die hoedanigheid voordoen;* b. v. van وارث *wâris, erfgenaam,* komt موارث *mewâris, als erfgenaam opkomen, erven;* van ݢمبال *goembâla, herder,* مڠݢمبال *menggoembâla, hoeden, weiden, als herder fungeeren;* van باتو *bâtoe, steen,* ممباتو *membâtoe, zich als een steen voordoen, zoo hard als een steen zijn;* van بابي بوت *bâbi boeta,*

een blind varken, ممبابي بوت *membâbi boeta*, *zich als een blind varken aanstellen*, *onbesuisd handelen;* van لاون *lâwan*, *tegenpartij*, ملاون *melâwan*, *als tegenpartij optreden*, *bestrijden;* van انتار *antâra*, *tusschenruimte*, مغنتار *mengantâra*, *als bemiddelaar optreden*, *tusschen beide treden*.

§ 14. Van woorden, die eene plaats of richting aanduiden, beteekent de werkwoordsvorm *zich naar die plaats* of *in die richting begeven;* b. v. سبرغ *sebrang*, *de overkant* van eene rivier of een ander water, مپبرغ *menjebrang*, *naar den overkant gaan*, *oversteken;* هيلر *hilir*, *de benedenloop* eener rivier, مغيلر *mengilir*, *stroomafwaarts gaan;* لاوت *lâwoet*, *de zee*, ملاوت *melâwoet*, *de volle zee houden;* اتس *âtas*, *boven*, مغاتس *mengâtas*, *naar boven gaan*, *zich verheffen;* لنتغ *lintang*, *overdwars*, ملنتغ *melintang*, *dwars overheen gaan*, كيري *kiri*, *linker*, *linksch*, مغيري *mengiri*, *linksaf gaan;* دارت *dârat*, *het binnenland*, مندارت *mendârat*, *landwaarts ingaan;* enz.

HOOFDSTUK V.

Over het Transitief Werkwoord met het aanhechtsel كن.

§ 1. In het vorige Hoofdstuk is gezegd dat het Eenvoudig werkwoord wel transitief kan zijn (*toevallig transitief*) en dus een object bij zich hebben, doch dat, ook wanneer dit het geval is, de betrekking tusschen het Werkwoord en het object niet door dien vorm wordt aangeduid. Er zijn echter twee andere soorten van Werkwoorden, die altijd transitief (*noodzakelijk transitief*) zijn en door hunnen vorm de betrekking op het object uitdrukken.

Het eerste wordt van het grondwoord gevormd door achtervoeging van het aanhechtsel كن *kan* of *kĕn*, en neemt ook als Werkwoord het voorvoegsel م *me* met den neusklank voor zich, waarvan de beteekenis in het vorige Hoofdst., § 8, is verklaard; b. v. منجاديكن *mendjadikan*, *scheppen*, *doen worden*, van جادي *djâdi*, *worden;* منغركن *menengarkan*, *toehooren*, *toeluisteren*, van دغر *dengar*, *hooren;* منورنكن *menoeroenkan*, *doen nederdalen*, van تورن *toeroen*, *nederdalen;* enz. (Zie verder Hoofdst. VII, § 15.)

§ 2. Dit aanhechtsel كن *kan* of *kĕn* is hoogst waarschijnlijk niet anders dan het Voorzetsel اكن *akan*, waarmede men het dan ook somtijds afgewisseld vindt; zooals in de uitdrukkingen تياد خبركن دريڽ *tijâda khabarkan dirinja*, *bewusteloos*, *bewusteloos zijn* of *worden*, en ايڠتكن دريڽ *ingatkan dirînja*, *tot bewustzijn terugkeeren*, *weder bijkomen;* waarvoor men even dikwijls geschreven ziet: خبر اكن دريڽ *khabar akan dirînja* en ايڠت اكن دريڽ *îngat akan dirînja* (1).

Dat Voorzetsel اكن *akan* geeft eene richting op eenig voorwerp te kennen en kan veelal vertaald worden door *aangaande*, *betreffende*, *ten aanzien van*, *met opzicht tot*, *met het oog op*, en wordt zeer dikwijls gebruikt om de betrekking tusschen een Werkwoord en zijn direct object aan te duiden (zie Hoofdst. XVIII, § 6). Diezelfde beteekenis heeft het ook in zijnen gewijzigden vorm als aanhechtsel; en het daarmede samengestelde Werkwoord duidt dus aan: *eene werking van het subject tot* of *met het oog op eenig voorwerp als direct object*, *waaraan*, *waarmede* of *waarvoor iets te doen is;* of met andere woorden: *met opzicht tot* of *met het oog op eenen persoon of eene zaak* (het direct object) *zoodanig handelen*, *dat hetgeen door het grondwoord beteekend wordt ten gevolge van die handeling aan dat object plaats heeft* of *geschiedt* (2). De beteekenis van deze Transitieve werkwoorden verschilt dus van die van het Eenvoudig bedrijvend werkwoord dikwijls alleen daardoor, dat bij de eerstgenoemde de

(1) Volgens den Heer VON DE WALL, *De vormveranderingen der Maleische taal*, bl. 49 en volgg., zoude het aanhechtsel كن van eene tweeslachtige natuur zijn, als vertegenwoordigende twee verschillende woorden, namelijk het Maleische Voorzetsel اكن *akan*, *aangaande*, en het Javaansche Werkwoord *akèn*, *gelasten*, *bevelen*. De juistheid en de noodzakelijkheid van deze onderscheiding zijn ons echter nog zeer twijfelachtig. — Volgens den Heer VAN DER TUUK (*Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. XIX, bl. 371) is het aanhechtsel كن slechts een gewijzigde vorm van het Maleische Voorzetsel كً *ka*, *naar*, die als aanhechtsel van Werkwoorden eene ruimere beteekenis heeft gekregen. Deze verklaring kan wellicht juist zijn; maar wij zien nog geene reden om daaraan de voorkeur te geven boven de in den tekst vermelde, te minder daar zij in de beteekenis van den hier behandelden werkwoordsvorm geene wezenlijke verandering zoude maken.

VON DE WALL merkt nog op (t. a. p. bl. 50) dat in het Bandjarmasinsch Maleisch het Voorzetsel *akan* altijd in zijn geheel achter het Werkwoord wordt geplaatst.

(2) Vergelijk T. ROORDA, *Jav. Gramm.*, § 146.

betrekking tusschen het Werkwoord en het direct object opzettelijk of met nadruk (VON DE WALL zegt *intensief*) wordt uitgedrukt, en bij het laatste niet; b. v. in ممليهاراکن انقڽ *memeliharâkan ânaqnja*, *zijn kind verzorgen;* برسوميکن اورڠ توا *bersoewamikan ôrang toewâ*, *een oud man tot echtgenoot hebben;* مڠلوکن سأورڠ *mengaloekan sa-ôrang*, *iemand te gemoet gaan, plechtig inhalen.*

§ 3. Dit Maleische direct object komt evenwel niet altijd overeen met hetgeen wij in het Nederlandsch als zoodanig beschouwen. Het Maleische taaleigen stelt somtijds eene betrekking als *direct* voor, welke het onze als *indirect* beschouwt; ook de aard der beteekenis van het grondwoord kan tot zulk een verschil aanleiding geven. De volgende §§ zullen daarvan voorbeelden opleveren.

Voorts hebben ook deze Transitieve werkwoorden (altijd met behoud van het in de vorige § beschreven hoofdbegrip) ten gevolge van hunne samenstelling in vele gevallen eene bijzondere, van die van het Eenvoudig werkwoord verschillende, beteekenis gekregen. De meest voorkomende wijzen, op welke men ze in onze taal kan overbrengen, zullen wij hieronder opgeven.

§ 4. Het eenvoudigst is hunne beteekenis, wanneer men ze in het Nederlandsch kan vertalen door een Transitief werkwoord met direct object, zooals in de voorbeelden in § 2, of door zulk een waarmede het object verbonden is door de Voorzetsels *omtrent*, *naar* of *aangaande*, of *van* (in den zin van *ten opzichte van*); b. v. ممفيکن *memimpikan*, *van* iemand of iets *droomen;* ممريکساکن *memeriksâkan*, iets *onderzoeken* of *naar* of *omtrent* iets *onderzoek doen;* منڽاکن *menanjâkan*, *naar* iemand of iets *vragen;* مڠدوکن *mengadoekan*, iets *aangeven* of *aangifte doen van* iets; مڠتاکن *mengatâkan*, *van* iemand of iets *zeggen*. De persoon of zaak, waaromtrent de handeling plaats heeft, is dan het object, en wordt in het Passief het onderwerp. B. v. ممفيکن اورڠ يڠ سده ماتي *memimpikan ôrang jang soedah mâti*, *droomen van iemand die gestorven is*, en اورڠ ايت دمفيکنڽ *ôrang itoe dimimpîkannja*, *van dien man werd door hem gedroomd.* ممريکساکن حالڽ *memeriksâkan ḥalnja*, *zijne zaak onderzoeken*, en حال ايت کوڤريکساکن *ḥal itoe koeperiksâkan* (zie Hoofdst. VIII, § 7), *die zaak wordt door mij onderzocht.* مڠدوکن حالڽ *mengadoekan ḥalnja*, *zijne*

zaak aangeven, en حالڤ د ادوكن *halnja di adoekan*, *zijne zaak wordt aangegeven.* بڬيمان اڠكو مڠتاكن انجيڠ حرام *bagimâna angkau mengatâkan andjing ḥarâm*, *hoe kunt gij van een hond zeggen, dat hij onrein is*, of *een' hond onrein noemen?*

§ 5. In andere gevallen kan deze Transitieve vorm vertaald worden door het Nederlandsche Zegwoord samen te stellen met eenig Voorzetsel, zooals *aan*, *toe*, *ver*, *op*, of moet hij somtijds ook wel door een geheel ander Zegwoord worden uitgedrukt; b. v. منڠركن *menengarkan*, *aanhooren*, *toehooren*, *toeluisteren*, van دڠر *dengar*, *hooren*; مڠيڠتكن *mengingatkan*, op iets *opletten*, ergens *op acht geven*, of *op bedacht zijn*, van ايڠت *ingat*, *letten*, *acht geven*, *bedacht zijn*; مڠيرمكن *mengirimkan*, *verzenden* en ook *toezenden*, van كيرم *kirim*, *zenden*; منوندجوقكن *menoendjoeqkan*, *aantoonen*, van تونجوق *toendjoeq*, *toonen*; منڠكيسكن *menangkiskan*, iets *afweren*, van تڠكيس *tangkis*, *afweren*; منداڤتكن *mendâpatkan*, iemand *gaan vinden*, *naar* iemand *toegaan*, van داڤت *dâpat*, *vinden*; مڠهنتركن *menghentarkan*, iets ergens *neerleggen*, ergens heen *begeleiden* of *brengen*, van هنتر *hentar*, *verspreid liggen*; مڠهالوكن *mengâlaukan*, *verjagen*, *wegjagen*, van هالو *hâlau*, *drijven*, *voortdrijven*. Dat is dan altijd: *de handeling van het Eenvoudig werkwoord zoodanig verrichten, dat men werkzaam is ten opzichte van, met het oog op, met inachtneming van eenigen persoon of eenige zaak als direct object.* Voorbeelden zijn: هي ادند دڠركنله ككند برچريترا *hej adinda*, *dengarkanlah kakanda bertjeritera*, *o mijn jonger broeder, luister naar uwen ouderen broeder terwijl hij verhaalt* of *hoor uw' ouder' broeder verhalen.* ڤاتوتله ڤرڬي مڠهالوكن ڬاجه ايت *pâtoetlah pergi mengâlaukan gâdjah itoe*, *wij moeten dien olifant gaan wegjagen.* هي سري رام ايڠتكنله منڠكيسكن انق ڤانهكو اين *hej seri Râma*, *ingatkanlah menangkiskan ânaq pânahkoe ini*, *o Rama, wees er op bedacht* of *let er op, dezen mijnen pijl af te weren* (1). Dat object wordt dan ook in het Passief het onderwerp; b. v. انق ڤانه ايتوڤون دتڠكيسكن اوله سري رام *ânaq pânah itoepon ditangkiskan ôleh seri Râma*, *die pijl werd door Rama afgeweerd.*

(1) In dit voorbeeld wijst het aanhechtsel *kan* achter *ingat* de volgende woorden (*het afweren van den pijl*) aan als object van dit Werkwoord.

§ 6. Van woorden, die eene eigenschap of hoedanigheid uitdrukken (hetzij als Zelfstandige of als Bijvoeglijke naamwoorden, of als Zegwoorden gebruikt), worden Transitieve werkwoorden gevormd, die beteekenen: *ten opzichte van iemand of iets dat zeggen*, of *aan iemand of iets datgene toeschrijven of toekennen*, *wat door het grondwoord wordt uitgedrukt*; b. v. van بنر *benar*, *waar*, *recht*, en *waar zijn*, ممبنركن *membenarkan*, van iemand *zeggen dat hij recht heeft*, iemand *gelijk geven*, iemand *in het gelijk stellen*, of van eene zaak *zeggen dat zij waar is*; van دست *doesta*, *leugen*, *leugenachtig* en *leugenachtig zijn*, مندستاكن *mendoestâkan*, van iemand *zeggen dat hij een leugenaar is*, of van iets *zeggen dat het leugenachtig is*; van تو‌ا *toewa*, *oud*, منتواكن *mentoewâkan*, iemand *oud* of *oudste achten* of als zoodanig *erkennen*; van حرام *ḣâram*, *onwettig*, *onrein*, en *onwettig* of *onrein zijn*, مغحرامكن *mengḣarâmkan*, iets of iemand voor *onwettig* of *onrein verklaren*; van سام *sâma*, *gelijk* en *gelijk zijn*, ميماكن *menjamâkan*, van twee of meer zaken of personen *zeggen dat zij gelijk zijn*, *gelijkstellen*, *gelijk achten*; van بسر *besar*, *groot*, *groot zijn*, ممبسركن *membesarkan*, van iemand of iets *zeggen dat hij* of *het groot is*, *groot achten*; van موده *moedah*, *gemakkelijk*, *licht*, ممودهكن *memoedahkan* of برمودهكن *bermoedahkan*, van iets *zeggen dat het gemakkelijk is*, *licht achten*. Voorbeelden zijn: هندقله راج ممبنركن بارغسياڤ يغ بنر *handaqlah râdja membenarkan bârangsijâpa jang benar*, *de vorst moet gelijk geven* of *in het gelijkstellen ieder die gelijk heeft*. اغكوله يغ مندستاكن سكل برهال كامي *angkaulah*, *jang mendoestâkan segala berhâla kâmi*, *gij zijt het*, *die van onze goden zegt dat zij valsch* (*afgoden*) *zijn* of *die onze goden verloochent*. ڤكرجا‌ٴن كرا كچيل اين جاغن دڤرمودهكن *pekerdjâ-an kerâ ketjil ini djângan dipermoedahkan*, *dit bedrijf van dien kleinen aap moet niet licht geacht* of *als onbeduidend beschouwd worden*. اي ممبسركن دريڽ *îja membesarkan dirînja*, *hij houdt zichzelven voor wat groots*, of *hij acht zichzelven groot*.

§ 7. Van sommige naamwoorden, die een voorwerp beteekenen dat iets bevatten kan of moet, beteekent dit Werkwoord *iets in dat voorwerp zetten* of *leggen*; b. v. ممنجراكن *memendjarâkan*, *in de*

gevangenis zetten, van ڤنجار *pendjâra*, *gevangenis;* مڠقبورکن *meng-qoeboerkan*, *in het graf leggen*, *begraven*, van قبور *qoeboer*, *graf;* منyڠکرکن *menjangkarkan*, *in eene kooi zetten*, van سڠکر *sangkar*, *eene kooi;* منyارڠکن *menjâroengkan*, *in de scheede steken*, van سارڠ *sâroeng*, *scheede.*

§ 8. Wanneer deze Transitieve vorm afgeleid wordt van Bedrijvende werkwoorden beteekent hij dikwijls: *iets als werktuig of middel gebruiken om de handeling van het werkwoord te verrichten*, of *met iets de handeling van het werkwoord verrichten;* b. v. منتتقکن *menetaqkan*, *iets gebruiken om te houwen*, *met iets houwen*, van تتق *tetaq*, *houwen;* ملنترکن *meloentarkan*, *met iets werpen*, van لنتر *loentar*, *werpen;* ممانهکن *memânahkan*, *met iets schieten*, b. v. met een pijl, van ممانه *memânah*, *schieten;* مڠݢرقکن *menggeraqkan*, *met iets schudden*, b. v. met het hoofd, van ݢرق *geraq*, *schudden;* ممالوکن *memaloekan*, *met iets slaan*, van ڤالو *pâloe*, *slaan;* منيکمکن *menîkamkan*, *met iets steken*, van تيکم *tikam*, *steken;* مماݢرکن *memâgarkan*, *met iets omheinen*, b. v. met bamboes, van مماݢر *memâgar*, *omheinen;* مڠوبتکن *mengôbatkan*, *iets als geneesmiddel toedienen*, van مڠوبت *mengôbat*, *een geneesmiddel toedienen;* مڠفنکن *mengafankan*, *iets*, b. v. eene mat, *als lijkkleed gebruiken*, *in iets als lijkkleed wikkelen*, van مڠفن *mengafan*, *in een lijkkleed wikkelen.* De eigenlijke beteekenis van den Transitieven vorm is ook hier: *met het oog op*, *met betrekking tot* of *met gebruikmaking van eenig voorwerp zoo handelen*, *dat de werking of toestand*, *die door het grondwoord wordt uitgedrukt*, *plaats hebbe.* De zaak, die als *werktuig* of *middel*, waarmede men handelt, gebruikt wordt, is dus het *direct* object; en de persoon of zaak, die het *doel* der handeling is, d. i. *waarnaar* men *houwt*, *werpt*, *steekt*, *schiet*, enz. is het *indirect* object, dat met een Voorzetsel achter het object komt. In het Passief wordt dat *direct* object dan ook onderwerp, en het *indirect* object blijft wat het was. Voorbeelden zijn: لقسمان ڤون منتتقکن ڤدڠ ايت ککانن *Laqsamâna pon menetaqkan pedang itoe kakânan*, *Laksamana hieuw met dat zwaard naar de rechterzijde.* سري رام ڤون ممانهکن انق ڤانهڤ کقد روان *Seri Râma*

pon memânahkan ânaq pânahnja kapada Rawâna, Rama schoot met zijn pijl of *schoot zijn pijl af naar Rawana.* سکل اورغ يغ ممکغ لمبغ برتيکمکن لمبغپ دان سکل يغ برتمبق برتيکمکن تمبقپ دان سکل يغ ممکغ ڤدغ برتتقکن ڤدغپ *segala ôrang jang memegang lembing bertikamkan lembingnja, dan segala jang bertoembaq bertikamkan toembaqnja, dan segala jang memegang pedang bertetaqkan pedangnja, degenen die eene lans hadden staken met hunne lans, en die eene piek hadden staken met hunne piek, en die een zwaard hadden hieuwen met hun zwaard.* مک رنتغ اسم دلنترکنپ کڤد لقسمان *maka ranting âsam diloentarkannja kapada Laqsamâna, en met de takjes van den tamarindeboom werd door hem geworpen* of eenvoudig *de takjes van den tamarindeboom werden door hem geworpen naar Laksamana.* سکل ساکيپ مڠگرقکن کڤلاپ *segala sâkejnja menggeraqkan kapalânja, zijne onderhoorigen schudden het hoofd.*

§ 9. Wanneer het grondwoord intransitief is, kan men deze Transitieve werkwoorden zeer dikwijls vertalen door bij dat grondwoord een van de woorden *doen*, *laten* (*faire*), *veroorzaken* of *zorgen* te voegen (1). Zij beteekenen dan eigenlijk: *de door het grondwoord uitgedrukte handeling of omstandigheid zoo verrichten of doen plaats hebben, dat zij uitwerking heeft op of ten opzichte van eenigen persoon of zaak als direct object* (2). B. v. منجاديکن *mendjadîkan, doen worden, zorgen* of *maken dat iets wordt, scheppen*, van جادي *djâdi, worden;* مڠاداکن *mengadâkan, doen bestaan, verwezenlijken, zorgen dat iets er is*, van اد *âda, bestaan, er zijn;* ميمڤيکن *menjampejkan, doen aankomen, aanbrengen, brengen,* van سمڤي *sampej, aankomen;* ممبناساکن *membinasâkan, doen vergaan, verwoesten, verderven*, van بناس *bindsa, vergaan, bedorven, verwoest, bederven;* منيڠگلکن *meninggalkan, doen blijven, doen achterblijven, nalaten, achterlaten*, van تيڠگل *tinggal, blijven, achterblijven;* مماد مکن *memâdamkan, doen uitgaan, uitdooven, uitblusschen,*

(1) Aan de gevallen, waarin dit Transitief werkwoord zoo vertaald kan worden, heeft het ook den naam ontleend van Causatief werkwoord, die er dikwijls aan gegeven wordt en alleen op deze gevallen toepasselijk is. Het is ook alleen op deze beteekenis dat de Heer Von de Wall zijne afleiding van het aanhechtsel *kan* van het Javaansche *akèn, bevelen, gelasten*, grondt. Zie de Noot 1 op bl. 65.

(2) Vergelijk T. Roorda, *Jav. Gramm.*, § 150.

van ڤادم *pâdam*, *uitgedoofd* en *uitdooven* of *uitgedoofd zijn;* ممبسركن *membesarkan*, *groot maken*, *vergrooten*, iets *grooter maken* dan het reeds is (niet dan iets anders), van بسر *besar*: *groot*, *groot zijn;* منرڠكن *menerangkan*, *licht maken*, *verlichten*, van ترڠ *terang*, *licht*, *licht zijn;* مپتاكن *menjatâkan*, *doen blijken*, *toonen*, *bewijzen*, van پات *njâta*, *blijkbaar*, *blijken;* ممتيكن *mematîkan*, *doen sterven*, *dood maken*, *dooden*, van ماتي *mâti*, *dood*, *sterven;* مڠهيدوڤكن *menghîdoepkan*, *doen leven*, *levend maken*, en *laten leven*, *in leven laten*, van هيدوڤ *hidoep*, *leven;* ماسقكن *memâsoeqkan*, *doen ingaan*, *inbrengen*, *naar binnen brengen*, van ماسق *mâsoeq*, *ingaan;* مڠلوركن *mengaloewarkan*, *naar buiten doen gaan* of *komen*, *voor den dag brengen*, iets ergens *uithalen* of *uitkrijgen*, van كلور *kaloewar*, *naar buiten*, en *naar buiten gaan* of *komen;* مروڤاكن *meroepâkan*, *het voorkomen doen hebben*, aan iemand of iets *het voorkomen geven*, van روڤ *roepa*, *het voorkomen*, en *van voorkomen zijn*, *het voorkomen hebben;* مراجاكن *meradjâkan*, *koning maken*, van راج *râdja*, *koning*, *koning zijn;* ممڤرسمبهكن *mempersembahkan*, iets *tot een geschenk doen dienen*, *ten geschenke maken*, iets onder het maken van eene sembah aan iemand *aanbieden* (en zoo wordt het ook gebruikt van *eens anders woorden* of *het verhaal van eenige zaak* onder het maken van eene sembah aan iemand *overbrengen*) van ڤرسمبه *persembah*, *een geschenk* aan eenen hoogere in rang, eigenlijk *iets dat onder het maken van eene sembah aan iemand wordt aangeboden*, en ook zulk *een geschenk zijn;* مندرماكن *mendermâkan*, iets *eene liefdegift doen zijn*, *tot liefdegift doen dienen* of *als zoodanig geven*, van درم *derma*, *liefdegift*, en *eene liefdegift zijn*.

§ 10. Wanneer zulk een instransitief grondwoord eene beweging of plaatsverandering uitdrukt, kan men het Transitief werkwoord veelal vertalen door bij het Nederlandsche Werkwoord het Voorzetsel *met* te voegen; b. v. هي رات تربڠكنله اكو كلاڠيت *hej râta*, *terbangkanlah âkoe kalângit*, *o wagen*, *vlieg met mij naar de lucht;* سڬرهله تورنكن اكو كنڬريكو *segerahlah toeroenkan âkoe kanegerîkoe*, *daal spoedig met mij neder naar mijne stad;* ملريكن بيني اورڠ *melarikan bini ôrang*, *met iemands vrouw wegloopen*. Het Voorzetsel اكن kan echter nooit de beteekenis van *met* hebben; en de

eigenlijke zin is ook hier weder: *de handeling* of *beweging zóó verrichten dat zij eene werking uitoefent op eenig voorwerp als direct object.* De juistere vertaling dezer voorbeelden zoude dus zijn: *vlieg zóó dat ik daardoor naar de lucht ga* of *doe mij naar de lucht vliegen; daal zoo neder dat ik daardoor in mijne stad kom* of *doe mij nederdalen naar mijne stad; zoo wegloopen dat iemands vrouw ook wegloopt* of *iemands vrouw doen wegloopen.* De beteekenis is dus eigenlijk dezelfde als die in de vorige § is behandeld.

§ 11. Somtijds ook beteekent dit Transitief werkwoord *de door het grondwoord uitgedrukte handeling voor* of *ten behoeve van* of *met het oog op iemand verrichten;* zoo als in مموهنکن *memoehoenkan, voor iemand* iets *verzoeken,* van ڤوهن *poehoen, verzoeken;* ممبکاکن *memboekâkan, voor iemand* iets *openen,* van بوک *boeka, openen;* منچهريکن *mentjaharikan, voor* of *ten behoeve van iemand* iets *zoeken,* van چهاري *tjahâri, zoeken;* ممنتاکن *memintâkan, voor iemand* iets *verzoeken,* van منت *minta, verzoeken;* ميمبهيڠکن *menjembahjangkan, voor* of *met het oog op iemand of iets bidden,* van سمبهيڠ *sembahjang, bidden, formuliergebeden doen;* بربوتکن *berboewatkan, voor iemand* iets *maken,* van بربوت *berboewat, maken.* Wanneer in dit geval het persoonlijk object, dat is de persoon *voor,* of *ten behoeve van,* of *met het oog op wien* de handeling geschiedt (die in het Nederlandsch het *indirect* object zoude zijn) in het Maleisch als *direct object* wordt beschouwd, plaatst men het zakelijk object (dat in het Nederlandsch het *direct object* is) onmiddellijk daarachter als toevoegsel of complement; b. v. بکاکنله اکو ڤنتو استان اين *boekâkanlah âkoe pintoe astâna ini, open mij de deur van dit paleis.* ممبريکن جامو داڠڠ *memberikan djâmoe dâging, aan gasten vleesch geven.* سکل علماء ميمبهيڠکن ميت شريف حسن *segala oelemâ menjembahjangkan majt Sjarif Ĥasan, alle oelema's baden bij* of *ten behoeve van het lijk van Sjerif Hassan.* بورڠ ايت ڤرڮي منچهريکن راج بوه بواهن *boeroeng itoe pergi mentjaharikan râdja boewah-boewâhan, die vogel ging voor* of *ten behoeve van den koning vruchten zoeken.* مک دتيتهکن سلطان ڤربوتکن دي سبوه مالڮي *maka dititahkan soeltân perboewatkan dija saboewah mâligej, door den Sultan werd bevolen voor haar een paleis te bouwen.* اي سمبهيڠ مک اي منتاکن دعا سوميڽ *ija sembahjang maka ija mintâkan dòâ soewaminja, zij deed haar gebed*

en smeekte voor haren man. Maar wanneer in het Maleisch het zakelijk object als *direct object* wordt beschouwd, komt dit onmiddellijk achter het Werkwoord en daarachter het persoonlijk object als *indirect object*, voorafgegaan door een Voorzetsel; b. v. ممبکاکن ڤنتو ڤد همب *memboekâkan pintoe pada hamba*, *de deur openen voor mij*. منچهريکن مکانن ڤد انقڽ *mentjaharikan makânan pada ânaqnja*, *spijs zoeken voor zijne kinderen*. Men ziet dat in dit geval deze Transitieve vorm in beteekenis geheel met het Eenvoudig werkwoord overeenkomt, en de constructie van den zin niet van die in het Nederlandsch verschilt (1).

Wanneer het Werkwoord met de in deze § behandelde beteekenis in den Lijdenden vorm wordt gewijzigd, wordt veelal het zakelijk object het Onderwerp, en het persoonlijk object wordt bepaling met een Voorzetsel; b. v. ڤنتو ايت دبکاکن ڤد همب *pintoe itoe diboekâkan pada hamba*, *de deur wordt voor mij geopend*; حال ايت دلندغکن کڤد راج *hal itoe dilindoengkan kapada râdja*, *die zaak werd voor den Vorst verborgen gehouden*; maar men vindt toch ook het persoonlijk object als Onderwerp; b. v. بايک انقک اين کڤربوتکن تمڤت سواتو مالݢي *bâjik ânaqkoe ini koeperboewatkan tampat soewâtoe mâligej*, *het zal goed zijn dat voor dit mijn kind door mij een paleis tot verblijfplaats wordt gebouwd*.

HOOFDSTUK VI.

Over het Transitief Werkwoord met het aanhechtsel ي *i*.

§ 1. De Transitieve werkwoorden van de tweede soort worden van de grondwoorden gevormd door daarachter het aanhechtsel ي *i* te voegen, terwijl zij ook, evenals de andere Werkwoorden, den

(1) Men gebruikt dan ook zeer dikwijls dezen Transitieven vorm geheel in dezelfde beteekenis als het Eenvoudig werkwoord en in de plaats daarvan, wanneer er een direct en een indirect object in den zin voorkomen; سرهکن امس ايت کڤد کدواڽ *serahkan emas itoe kapada kadoewânja*, *geeft dat goud aan hen beiden*. منيوروهکن اتوسن کڤد راج *menjoeroehkan oetoesan kapada râdja*, *afgezanten naar den vorst zenden*.

neusklank en het voorvoegsel م *me* vòor zich nemen; b. v. منجالاني *mendjalâni*, *begaan*, *bewandelen*, van جالن *djâlan*, *weg*, *gaan*; منڠيسي *menangîsi*, *beweenen*, van تاڠس *tângis*, *geween*, *weenen*; منروهي *menaroehi*, iets ergens *op zetten*, van تاروه *târoeh*, *zetten*; enz. Zij kunnen ook gevormd worden van woorden met het voorvoegsel بر *ber* samengesteld; in dit geval nemen zij den neusklank en het voorvoegsel *me* niet aan, maar behouden بر *ber*; b. v. بربئيكي *berbajiki*, *verbeteren*, *in orde brengen*, van برباءيك *berbâjik*, *goed zijn*. Zie Hoofdst. VII, § 15.

Wanneer het grondwoord op eene ي als verlengingsletter eindigt, schrijft men er geen tweede ي achter, maar worden deze beide tot eene enkele ي samengetrokken; b. v. مموجي *memoedji*, *prijzen*, in plaats van مموجيئي, van ڤوجي *poedji*, *lof* (1). Misschien ook is het juister te zeggen, dat men bij dergelijke woorden het aanhechtsel ءي niet gebruikt om den overgang op het object aan te duiden, maar alleen, wanneer zulks te pas komt, het aanhechtsel كن.

§ 2. De Hoogleeraar T. Roorda houdt dit aanhechtsel, dat ook in het Javaansch volmaakt hetzelfde is, voor den grondvorm van het Javaansche Voorzetsel *ing*, dat *aan*, *tot*, *in*, *op*, *jegens* beteekent en dus de betrekking tot een *indirect object* uitdrukt, en waaraan de neusklank *ng* slechts als uitgang tot verbinding met het volgende Naamwoord is toegevoegd (2). Dit gevoelen, dat reeds uit de beteekenis van het aanhechtsel groote waarschijnlijkheid heeft, verkrijgt die nog meer, wanneer men bedenkt, dat in het Balineesch en in het Bataviaasch Maleisch dit aanhechtsel ook met eenen neusklank, namelijk met de *n*, op het einde wordt uitgesproken, en men dus zegt: *djalânin*, *taroehin*, enz. Dit aanhechtsel heeft dan eigenlijk nagenoeg dezelfde beteekenis als de Maleische Voorzetsels ڤد *pada* en د *di*.

§ 3. Deze Transitieve werkwoorden hebben uit kracht van den voorgevoegden neusklank vooreerst dezelfde beteekenis als de Eenvoudige werkwoorden, namelijk dat zij eene werking van het subject

---

(1) Von de Wall schrijft echter لَرِيْءِ en لَرِيِّ of zonder klinkers لريءي en لريي voor *lari-i*, van لاري *lâri*, *loopen*, *vluchten*. *Vormveranderingen*, bl. 62. Ik herinner mij echter niet dergelijke schrijfwijze in de Handschriften te hebben aangetroffen.

(2) *Javaansche Grammatica*, §§ 134 en 381.

uitdrukken; maar daarenboven wordt door het aanhechtsel (d. i. dan inderdaad het Voorzetsel) uitgedrukt, dat zij betrekking *moeten* hebben op eenig voorwerp als object, en wel eigenlijk als *indirect object;* doch dit *indirect object* wordt dan ten gevolge van de samenstelling van het Werkwoord met het Voorzetsel in het Maleisch een *direct object*. Het aanhechtsel ءي doet dus in het algemeen het Werkwoord nagenoeg dezelfde verandering van beteekenis ondergaan, als in het Nederlandsch door het Voorvoegsel *be* veroorzaakt wordt in de woorden *bestelen*, *beweenen*, *bearbeiden*, *bewandelen*, *beplanten*, enz.; want men kan zich ook deze denkbeelden niet voorstellen, zonder zich daarbij eenen *persoon*, eene *zaak*, een *weg*, een *grond* te denken, *van* wien men *steelt*, *over* of *om* wien men *weent*, waar*aan* men *arbeidt*, waar*op* men *wandelt*, waar*in* of waar*op* men *plant;* en die *persoon*, die *zaak*, die *weg*, die *grond*, welke bij het grondwerkwoord het *indirect object* is, wordt ook bij het met *be* samengestelde Werkwoord het *direct object*, op dezelfde wijze als in het Maleisch.

§ 4. Men kan evenwel deze Transitieve werkwoorden in het Nederlandsch niet altijd door een met het onscheidbaar Voorzetsel *be* samengesteld woord vertalen; maar dikwijls moet de betrekking tusschen het Zegwoord en het object in onze taal door eenig scheidbaar Voorzetsel of op eenige andere omschrijvende wijze worden uitgedrukt. Welk Voorzetsel men in eene vertaling gebruiken moet, hangt geheel af van de beteekenis van het grondwoord, gelijk reeds uit de zoo even bijgebrachte voorbeelden blijkt; maar altijd geeft het aanhechtsel te kennen »eene *beweging naar* iets *toe*, een *gaan naar* of »een *komen tot* of *aan* een voorwerp of plaats; en vandaar allerlei »*strekking*, *streven* en *neiging naar* of *tot*, allerlei *overgang op een object*, »waardoor een subject *met een object in aanraking* of *verbinding komt*" (1). En deze verbinding is eigenlijk nog nauwer dan die door het aanhechtsel كن *kan* wordt aangeduid; dit laatste toch beteekent eene handeling *ten opzichte van* het object, terwijl ءي eene handeling *aan* of *op* het object uitdrukt.

In sommige werkwoorden heeft, wanneer zij alleen een direct object bij zich kunnen hebben, de vorm met ءي *in de practijk* dezelfde beteekenis als die met كن, en het spraakgebruik bepaalt dan welke van beide het meest wordt gebezigd; zoo beteekenen ممبيكي رومهڽ *membajiki roemahnja* en ممبايككن رومهڽ *membâjikkan roemahnja* beide *zijn huis herstellen;* maar het eerste is eigenlijk *het goed zijn aanbrengen aan zijn huis*, en het andere *zijn huis goed*

(1) T. ROORDA, *Javaansche Grammatica*, § 134.

doen worden of *goed maken;* مغسهاني انقپ *mengasihâni ànaqnja* en مغسيهنكن انقپ *mengasihankan ànaqnja* beteekenen beide *medelijden hebben met zijn kind;* maar het eerste is eigenlijk *zijn kind medelijden toedragen*, en het andere *medelijden hebben ten opzichte van (met) zijn kind.* Ook wanneer het werkwoord een direct en een indirect object bij zich heeft, kunnen de beide vormen hetzelfde beteekenen, maar dan verschilt de constructie: مغجاري *mengadjâri* en مغاجركن *mengadjàrkan* kunnen beide beteekenen *iemand iets onderwijzen;* maar bij het eerste is het persoonlijk voorwerp, en bij het laatste het zakelijk voorwerp in het Maleisch het direct object.

§ 5. De verbinding van dit Transitief werkwoord met zijn object heeft in het Maleisch altijd rechtstreeks (*direct*), dat is zonder hulp van een afzonderlijk Voorzetsel, plaats, ook dan wanneer zij in het Nederlandsch middellijk (*indirect*), dat is door middel van een Voorzetsel, zoude moeten worden uitgedrukt (1); b. v. منغيسي انقپ *menangisi ànaqnja*, *over* of *om zijn kind weenen*, *zijn kind beweenen*, van تاغس *tàngis*, *geween*, *weenen;* مغهمڤيري كوت *mengampiri kòta*, *tot een burcht naderen*, van همڤر *hampir*, *nabij*, *naderen;* مغنجوغي سأورغ *mengoendjoengi sa-ôrang*, *aan iemand een bezoek geven*, *iemand bezoeken*, van كنجغ *koendjoeng*, *bezoeken;* منيكي ݢونغ *menajiki goenoeng*, *bij een berg opklimmen*, *een berg beklimmen*, van نايك *nàjik*, *opklimmen;* ممبهروءي تغݢاپ *membaharoe-i tanggànja*, *zijn trap vernieuwen*, eigenlijk *het nieuw zijn aanbrengen aan zijn trap*, van بهارو *bahâroe*, *nieuw*, *nieuw zijn;* مندتاغي موسه *mendatàngi moesoeh*, *over* of *op den vijand komen*, *den vijand op het lijf komen* of *overvallen*, van داتڠ *dàtang*, *komen;* مغتهوءي حال *mengatahoe-i ĥal*, *kennis hebben aan* of *van eene zaak*, *eene zaak kennen* of *weten*, van كتاهو en تاهو *tàhoe*, *kennen*, *weten;* راج ممركاءي دي

---

(1) Dit belet echter niet dat het Voorzetsel اكن *akan* toch dikwijls duidelijkheidshalve wordt gebezigd tot *aanwijzing* van het object, vooral wanneer dit bij den Passieven vorm onderwerp geworden achter het werkwoord staat; b. v. دحرمتيپ اكن مريكئيت *dihoermatìnja akan marìka-ìtoe*, *zij werden door hem vereerd;* دڤسنيپ اكن دي *dipesanìnja akan dìja*, *hij werd door hem gelast;* maar tot *verbinding* van het werkwoord met het object wordt dit Voorzetsel nooit vereischt

râdja memoerkâ-i dija, *de koning is op hem vertoornd*, van مرک *moerka*, *vertoornd zijn;* enz. In het Passief wordt dan ook dit Object het onderwerp; b. v. انقپ دتڠسيپ *ânaqnja ditangisînja*, *zijn kind wordt door hem beweend;* كوت ايت دهمڤيرپ *kôta itoe di hampirî-nja*, *die burcht wordt door hem genaderd;* رومهپ دبڃيکيپ *roemah-nja dibajikînja*, *zijn huis wordt door hem in orde gebracht;* موسه دداتاڠي *moesoeh didatângi*, *de vijand wordt overvallen;* اي دمرکائي راج *ija dimoerkâ-i râdja*, *de koning is op hem vertoornd*, *hij is bij den koning in ongenade;* enz.

§ 6. Wanneer het grondwoord de benaming van eenige zaak of eenig voorwerp is, dan beteekent het daarvan gevormd Transitief werkwoord gewoonlijk *die zaak* of *dat voorwerp aan het object aandoen* of *het object daarmede voorzien;* b. v. مڠماسي *mengemâsi*, *ergens goud aan maken*, *met goud borduren* of *doorweven*, *vergulden*, van امس *emas*, *goud;* مڠرنياءي سؤرڠ *mengaroenijâ-i sa-ôrang*, *iemand eene gunst aandoen* of *bewijzen*, *begunstigen*, van کرني *karoenîja*, *gunst*, *gunstbewijs;* منماءي انقپ *menamâ-i ânaqnja*, *zijnen zoon een naam geven*, van نام *nâma*, *naam;* منماءي انقپ سيدن *me-namâ-i ânaqnja Sidin*, *aan zijn' zoon den naam Sidin geven*, *zijn' zoon Sindin noemen;* مڠباتي سؤرڠ *mengobâti sa-ôrang*, *iemand van geneesmiddeleu voorzien*, *geneesmiddelen toedienen*, van اوبت *ôbat*, *geneesmiddel;* مپکيتي رعيتپ *menjakîti râjatnja*, *zijnen onderdanen kwelling aandoen* of *kwellen*, van ساکت *sâkit*, *ziekte*, *smart*, *kwelling;* ممڬاري کبنپ *memagâri kebonnja*, *zijn tuin van eene heining voorzien* of *omheinen*, van ڤاڬر *pâgar*, *omheining;* مڠفاني ميت *mengafâni* (1) *majt*, *het lijk van een doodkleed voorzien*, *in lijnwaad wikkelen*, van كفن *kafan*, *lijnwaad*, *doodkleed.* Ook in dit geval wordt het object in het Passief het onderwerp; b. v. اورڠ ايت دکرنياءي *ôrang itoe dikaroenijâ-i*, *die man wordt begunstigd;* رعية

(1) Volgens VON DE WALL, *Vormveranderingen*, bl. 59, beteekenen in het Riouwsch Maleisch deze Transitieve werkwoorden met *kan* hetzelfde als die met *i;* ik betwijfel dat echter, te meer daar het ook in het Menangkabausch Maleisch niet het geval is, volgens VAN DER TUUK, *Maleisch leesboek voor eerstbeginnenden* enz.; bl. XXV der *Inleiding*. De beteekenis van *mengôbatkan*, *memâgarkan* en *mengafankan* zie men hiervóór bl. 69.

دسکتيپ *râjat disakitinja, het volk wordt door hem gekweld;* تياد دامبلپ اوڤهپ در ڤد اورڠ يڠ دابتيپ ايت *tijâda di ambilnja oepahnja deri pada ôrang jang di obatinja itoe, hij nam geene belooning van de menschen, aan wie door hem geneesmiddelen werden verstrekt* of *die door hem van geneesmiddelen werden voorzien.*

§ 7. Deze Transitieve vorm kan ook, evenals die met *kan* (bl. 72), beteekenen, dat *de handeling* in het Werkwoord uitgedrukt *voor* of *ten behoeve van iemand plaats heeft.* Het persoonlijk object, dat is de persoon voor wien de handeling geschiedt (die in het Nederlandsch het *regime indirect* is en gewoonlijk een Voorzetsel voor zich heeft) is dan in het Maleisch altijd het *direct object* en komt als zoodanig onmiddellijk achter het Transitief werkwoord; b. v. چرترائي همب *tjeriterâ-i hamba, verhaal mij* of *aan mij*, van چرترا *tjeritera, verhaal, verhalen;* بکائي همب *boekâ-i hamba, open mij* of *voor mij*, van بوک *open, open zijn.* En dat, wat in het Nederlandsch het *regime direct* zoude zijn, komt in het Maleisch als complement, als eene bijkomende zaak, achteraan; b. v. چرترائي همب حال ايت *tjeri-terâ-i hamba ḥal îtoe, verhaal mij die zaak;* بکائي همب ڤنتو *boekâ-i hamba pintoe, open mij de deur.* De constructie is dan eveneens als bij de Transitieve werkwoorden met *kan* in dezelfde beteekenis; zie Hoofdst. V, § 11. Dat Maleische direct object wordt, wanneer het uit den zin genoegzaam bekend is, somtijds wel verzwegen, maar moet toch in eene vertaling altijd worden uitgedrukt; b. v. مک بݢند برسرو٢ منت بکائي ڤنتو ايت *maka baginda berseroe-seroe minta boekâ-i pintoe itoe, en de Vorst riep herhaaldelijk verzoekende de deur (voor hem) te openen.* مک کات ستي صالح يا ايهند چرترائي لاݢ اوليهم *maka kâta Sitti Çâleḥ, jâ âjahnda tjeriterâ-i lâgi ôlehmoe, en Sitti Saleh zeide: o vader, verhaal (mij) nog wat.* سلطان احمد شاه ڤون مڠنوݢراهي حکاية حمزه *Soeltan Aḥmad Sjah pon menganoegerâhi ḥikâjat ḥamzah, Sultan Ahmad Sjah begiftigde (hem) met* of *schonk (hem) de Geschiedenis van Hamzah.* Wanneer bij deze beteekenis het Werkwoord in het Passief moet voorkomen, gebruikt men bij voorkeur den vorm met *kan* en niet dien met *i;* b. v. دچرتراکنپ ممڤيپ ايت کڤد لاک٢ ايت *ditjeriterâkannja mimpinja itoe kapada lâki-lâki itoe, zijn droom werd door hem aan dien*

man verhaald. ببراڤ علم داجرکن اوله بݢند اکن سري رام *beberâpa ilmoe di âdjarkan ôleh baginda akan seri Râma*, *verscheidene wetenschappen werden door den vorst aan Rama geleerd.* Zie Hoofdst. V, § 11.

§ 8. Wanneer dit Transitief werkwoord twee verschillende objecten bij zich heeft, is niet slechts in de beteekenis, waarover in § 7 is gesproken, maar *altijd* het persoonlijk object (dat in het Nederlandsch gewoonlijk het indirect object is) in het Maleisch het direct object en staat als zoodanig onmiddellijk achter het Werkwoord, terwijl het zakelijk object als complement, met of zonder Voorzetsel, daarachter komt; b. v. مڠجاري سأورڠ ببراڤ علم *mengadjâri sa-ôrang beberâpa ilmoe*, *iemand verscheidene wetenschappen leeren;* ملندوڠي سأورڠ سواتو حال *melindoengi sa-ôrang soewâtoe hal*, *voor iemand eenige zaak verbergen* of *verborgen houden;* ملنتاري سأورڠ دڠن باتو *meloentâri sa-ôrang dengan bâtoe*, *naar iemand werpen* of *iemand bewerpen met steenen.*

§ 9. Wanneer het grondwoord de benaming is van een levend wezen, waaraan het denkbeeld van zekere in het oogloopende eigenschap of wijze van handelen verbonden is, of wel een Bijvoeglijk naamwoord, dat eene wijze van handelen of gemoedsgesteldheid uitdrukt, dan beteekent het daarvan gevormde Transitieve werkwoord met *i*, *het object behandelen als* of *in de hoedanigheid van den persoon* of *volgens de eigenschap, die door het grondwoord wordt aangeduid;* b. v. van راج *râdja*, *vorst*, مرجائي *meradjâ-i*, iemand *als vorst* of *vorstelijk behandelen*, d. i. iemand *behandelen zooals een vorst dat doet;* van ڤڠليم *panglima*, *opperhoofd*, مماڠليمائي *memanglimâ-i*, iemand *behandelen zooals een opperhoofd dat doet;* تمبوڠ *tamboeng*, *onbeschoft*, منمبوڠي *menamboengi*, iemand *onbeschoft behandelen* (1); dat is dan letterlijk: *voor* iemand *een vorst zijn; voor* iemand *een opperhoofd zijn; voor* iemand *onbeschoft zijn.*

§ 10. Intusschen behoeft het wel niet betoogd te worden, dat, hoe men dit Transitief werkwoord dan ook in het Nederlandsch moge moeten vertalen, de beteekenis altijd en bepaaldelijk die is, welke daarvoor hierboven in §§ 3 en 4 is opgegeven; en dat het verschil in de uitdrukkingen, die er in onze taal voor kunnen in de plaats gesteld worden, alleen zijnen oorsprong heeft in de verschillende beteekenis der grondwoorden en het voor elke taal onderscheiden spraakgebruik.

(1) Von de Wall, *Vormveranderingen*, bl. 65.

HOOFDSTUK VII.

Over het Toestandswoord.

§ 1. In het Javaansch wordt het Toestandswoord gevormd door achter den eersten medeklinker van het grondwoord de neusletter *m* in te voegen, op welke dan de bij dien eersten medeklinker behoorende klinker overgaat. Tot verzachting van de uitspraak wordt tusschen de beginletter van het woord en de neusletter *m* de korte klinker *ĕ* of, meer gebruikelijk, *oe* ingevoegd. Zoo komt b. v. van het Javaansche woord *kambang*, *drijven*, het Toestandswoord *kemambang* of *koemambang*. Maar wanneer het woord met eenen klinker (dat is dan in het Javaansch met eene stomme *h*) begint, komt in proza de neusletter *m* in plaats van die *h;* b. v. van *hoendoer*, *teruggang*, komt het Toestandswoord *moendoer*, terwijl de vorm *hoemoendoer* alleen in poëzie in gebruik is.

§ 2. Toestandswoorden van dezen vorm bestaan ook in het Maleisch volmaakt eveneens. Zoo heeft men ݢميلڠ *goemîlang*, van ݢيلڠ *gîlang*, *schitteren* door weêrkaatsing van licht; چمرلڠ *tjemerlang*, van چرلڠ *tjerlang*, *schitteren*, als van juweelen; تمورن *toemoeroen*, van تورن *toeroen*, *nederdalen;* تمارم *temâram*, van تارم *târam*, *betrokken zijn* van de lucht; ݢمتر *goemetar*, van ݢتر *getar*, *sidderen;* تمڠݢه *toemanggoeh*, van تڠݢه *tanggoeh*, *uitstellen;* ݢموره *gemoeroeh* of *goemoeroeh*, *een donderend geluid maken*, *bulderen*, *razen*, van ݢوره *goeroeh*, *de donder;* ݢميلڤ *gemîlap* en ݢمرلڤ *gemirlap*, *flikkeren*, *glinsteren*, van ݢيلڤ *gîlap*, *flikkeren;* en van woorden, die met eenen klinker (dat is in het Maleisch met eene ا) beginnen, met in plaatsstelling van de م voor de ا: مڠكت *mangkat*, *vertrekken*, *opbreken*, van اڠكت *angkat*, *het oplichten*, *het oprijzen;* مندر *moendoer*, *wijken*, *deinzen*, van اندر *oendoer*, *wijken*, *teruggaan;* ميرڠ *miring*, *op zijde liggen*, *overhellen*, van ايرڠ *iring*, *zijde;* ماسم *mâsam*, *zuur*, *zuur zijn*, van اسم *âsam*, *zuur* (1).

---

(1) Men vindt enkele woorden met het voorvoegsel ݢم *geme*, en deze hebben eene klanknabootsende beteekenis; zoowls ݢمرچيق *gemeretjiq* of ݢمرنچيق *gemerentjiq*,

Deze woorden zijn echter slechts weinige in getal. De geheele vorm is in het Maleisch verouderd, of liever schijnt in deze taal niet tot ontwikkeling te zijn gekomen, maar is door eenen anderen verdrongen. Misschien is hij zelfs nooit een Maleische woordvorm geweest, en zijn de hier opgegevene woorden, die nagenoeg de eenige zijn, welke men aantreft, in hun geheel uit het Javaansch overgenomen.

§ 3. De vorming der eigenlijke Maleische Toestandswoorden geschiedt door voor het grondwoord het voorvoegsel بر *ber* te plaatsen; b. v. برجالن *berdjâlan*, *gaan*, van جالن *djâlan*, *een weg;* برديري *berdîri*, *staan*, van ديري *dîri*, *persoon;* بربوه *berboewah*, *vrucht dragen*, van بوه *boewah*, *vrucht;* enz.

§ 4. Omtrent de wijze, waarop dit voorvoegsel met het grondwoord wordt verbonden, valt het volgende op te merken:

1°. Wanneer het woord, waarvoor het voorvoegsel geplaatst wordt met eene ر begint of de eerste lettergreep er van op eene ر of ل eindigt, verandert بر *ber* in ب *be;* b v. بتربڠ *beterbang* (niet برتربڠ *berterbang*), *vliegen*, van تربڠ *terbang;* برمبي *beroembej* (niet بررمبي *berroembej*), *met franje* of *kwasten versierd zijn*, van رمبي *roembej*, *franje;* بڤلاجر *bepelâdjar* (niet برڤلاجر *berpelâdjar*), *leerlingen hebben*, van ڤلاجر *pelâdjar*, *leerling;* بحرمة حرماتن *behormat-* (niet برحرمة *berhormat*) *hormâtan*, *elkander eer bewijzen ;* enz.

2°. In het dagelijksch leven laat men, wanneer het grondwoord met eenen medeklinker begint, de ر van het voorvoegsel in

---

een geluid maken als water, dat opspat door dat er iets invalt, van رچق *retjiq* of رنچق *rentjiq*, *spatten;* ڬمرنچڠ *gemerentjang*, *een geluid maken als paarden-getrappel;* ڬمرنچڠ *gemerintjing*, *rinkinken* (van onbekende grondwoorden). Het schijnt dat, wanneer bij deze klanknabootsende woorden het grondwoord met eene ڬ begint, deze niet herhaald maar alleen de lettergreep *em* ingevoegd wordt; b. v. ڬرسق *gersiq* of *geresiq*, *grof zand*, ڬمرسق *gemeresiq*, *knarsen als grof zand, waarop men loopt;* en zoo ook in het boven aangehaalde *gemoeroeh*. Vergelijk VON DE WALL, *Vormveranderingen*, bl. 98, en PYNAPPEL, *Spraakkunst*, bl. 67. KLINKERT, *Ind. Gids*, 1880, bl. 300, wil dat laatste woord ook door voorvoeging van *geme* afgeleid hebben van een klanknabootsend woordje *resiq*, voor *ritselen*, dat ons echter *in die beteekenis* niet bekend en ook in zijn eigen woordenboek (Supplement op dat van PYNAPPEL) niet te vinden is.

de uitspraak weinig hooren, en zegt dus: *bedjâlan*, *bediri*, *beboewah;* enz. Vergelijk blz. 44 en 45.

3°. In enkele woorden wordt de ر door ل vervangen. Van اجر *âdjar*, *leeren*, komt بلاجر *belâdjar*, *leeren*, *zich oefenen* en ڤلاجر *pelâdjar*, *leerling*. Van انتار *antâra*, *tusschenruimte*, komt برانتار *berantâra*, *tusschenruimte hebben*, *met tusschenruimte zijn* en ڤلنتارن *pelantâran* (in plaats van *pelantarâ-an*), *een breede gang tusschen twee plaatsen*, *eene brug*. Van باڬي *bâgej*, *soort*, komt het Toestandswoord برباڬي *berbâgej*, *in soorten zijn*.

§ 5. Wat de beteekenis van het Toestandswoord betreft, zij is in het algemeen deze. Het is een Zegwoord (althans meestal, zie § 14, blz. 89), dat wel een accident uitdrukt dat aan een Onderwerp wordt toegeschreven, doch niet als door dat Onderwerp teweeg gebracht of daargesteld, maar als toevallig of vanzelf daaraan overkomen; het drukt eenvoudig den toestand, de wijze van zijn of een bezig zijn van het Onderwerp uit, zonder dit Onderwerp als bewerker of daarsteller van dien toestand of die wijze van zijn aan te duiden. Het kan dus geen object bij zich hebben, dat het voorwerp of effect van de handeling van het subject is, maar alleen als complement van het accident. Wanneer men b. v. zegt اي برڤاكي باجو *îja berpâkej bâdjoe*, *hij heeft een badjoe* (*overkleed*) *aan*, dan wil dit alleen zeggen: *hij is in den toestand van gekleed te zijn met eene badjoe;* en *bâdjoe* is dan alleen eene bepaling, een complement van het accident *gekleed zijn*, terwijl اي مماكي باجو *îja memâkej bâdjoe*, ook wel beteekent *hij heeft eene badjoe aan*, maar in den zin van *hij heeft eene badjoe aangetrokken;* en *bâdjoe* is dan het object van de handeling van het subject *hij*. Men zoude deze woorden Subjectieve of Actieve Toestandswoorden kunnen noemen, in tegenstelling van een later te vermelden woordvorm met het Voorvoegsel تر *ter*. (Zie Hoofdst. VIII, § 19).

§ 6. Hoe nu de Toestandswoorden moeten of kunnen vertaald worden, hangt weder geheel van het spraakgebruik af. De volgende opmerkingen mogen hierbij dienen:

De Toestandswoorden zijn afgeleid òf

a. van grondwoorden, die benamingen zijn van zaken, eigenschappen of hoedanigheden (Zelfst. of Bijv. naamw.); òf

b. van dezulke, die gewoonlijk als Zegwoorden gebruikt worden.

§ 7. *a.* Die van de eerste soort beteekenen *het hebben* (1), *gebruiken*, *voorzien zijn van* of *verkrijgen van de zaak*, *de eigenschap of hoedanigheid* of wel *het zijn in den toestand*, *die door het grondwoord wordt uitgedrukt*, en komen dus nagenoeg overeen met de Nederlandsche uitdrukkingen *gerokt zijn*, *gebloemd zijn*, *gegoed zijn*, d. i. *een rok aanhebben*, *met bloemen voorzien of versierd zijn*, *goederen hebben*, en dergelijke. Zij kunnen op verschillende wijzen vertaald worden naar gelang van de beteekenis van hun grondwoord, maar meestal door een Bijvoeglijk naamwoord of Deelwoord met het Zelfstandig Zegwoord *zijn*. Voorbeelden zijn: براستري *beristeri* en بربيني *berbîni*, *eene vrouw hebben* of *krijgen*, *trouwen*, *getrouwd zijn*, van استري *isteri* en بيني *bîni*, *vrouw*, *echtgenoot*. برانق *berânaq*, *een kind* of *kinderen hebben* of *krijgen*, ook *bevallen*, van انق *ânaq*, *kind*. برعلم *berìlmoe*, *kunde hebben*, *kundig zijn*, van علم *ìlmoe*, *kunde*. براونتڠ *beroentoeng*, *geluk hebben*, *gelukkig zijn*, van اونتڠ *oentoeng*, *geluk*. برڤلان *berpelâna*, *gezadeld zijn*, van ڤلان *pelâna*, *een zadel*. برڤدڠ *berpedang*, *met een zwaard gewapend zijn*, van ڤدڠ *pedang*, *een zwaard*. بركود *berkoeda*, *een paard hebben* en *te paard zitten*, van كود *koeda*, *een paard*. بركهندق *berkahandaq*, *begeerte* of *verlangen hebben*, *begeeren*, *verlangen*, van كهندق *kahandaq*, *begeerte*. بركبن *berkebon*, *eenen tuin* of *tuinen hebben* of *bebouwen*, van كبن *kebon*, *tuin*. برجامو *berdjâmoe*, *een gast* of *gasten hebben*, iemand *als gast hebben*, *onthalen*, van جامو *djâmoe*, *een gast*. برباڬس *berbâgoes*, *schoonheid hebben*, *schoon zijn*, van باڬس *bâgoes*, *schoon*, *schoonheid*. برباپق *berbânjaq*, *talrijk zijn*, van باپق *bânjaq*, *veel*, enz. B. v. يڠ بركود مڠڬيڬيتكن كوداپ يڠ برڤدڠ منتقكن ڤدڠپ *jang berkoeda menggîgitkan koedânja*, *jang berpedang menetaqkan pedangnja*, *die te paard zaten* (*de ruiters*), *deden hunne paarden* (*den vijand*)

(1) Dit *hebben* kan in het Maleisch ook worden uitgedrukt door اد *âda*, *bestaan*, *er zijn*, met een Bezittelijk voornaamwoord achter het voorwerp dat men heeft, of het Voorzetsel ڤد *pada*, vóór den persoon die heeft; b. v. *hij heeft een kind*, اد سؤرڠ انقپ *âda sa-ôrang ânaqnja* (letterlijk: *er is een kind van hem*) of اد سؤرڠ انق ڤداپ *âda sa-ôrang ânaq padânja* (letterlijk: *er is een kind aan hem*).

bijten; die met een zwaard gewapend waren, hieuwen met hun zwaard.

§ 8. Hiertoe behooren ook die, welke van de Telwoorden gevormd worden; zooals برڤوله *berpoeloeh, het getal van tien hebben, tien zijn, tien in getal zijn*, van ڤوله *poeloeh, tiental;* براتس *berâtoes, honderd zijn, honderd in getal zijn*, van راتس *râtoes, honderdtal;* enz.

§ 9. In het Maleisch bestaat een, door het aanhechtsel *an* van grondwoorden gevormde, afgeleide naamwoordsvorm, die eene *collectieve* beteekenis heeft, dat is, die het door het grondwoord beteekende accident of den door het grondwoord beteekenden toestand voorstelt als door meer dan één persoon of partij tegelijk daargesteld. Zoo komt van همبالغ *hoembâlang, tuimelen, vallen,* همبلاغن *hoembalângan, het tuimelen* of *vallen van velen;* van ڤرغ *perang, vechten, gevecht,* ڤراغن *perângan, het vechten* of *een gevecht van velen*, die met elkander vechten, *eene vechtpartij* (zie Hoofdst. X, § 7). Ook van deze worden door voorvoeging van بر *ber* Toestandswoorden gevormd, die verschillende beteekenissen hebben naar gelang van de beteekenis van het grondwoord. Sommige duiden alleen aan, dat meer dan één persoon of zaak (*subject*) te gelijk in den door het grondwoord uitgedrukten toestand verkeeren, zoo als: برهمبلاغن *berhoembalângan, vallen* van velen, die tegelijk of door elkander tuimelen; برهمبورن *berhamboeran, wijd en zijd verspreid* of *verstrooid zijn*, zooals van vele rijstkorrels, van همبر *hamboer, zich verspreiden;* برکبارن *berkibâran, wapperen* van vele vlaggen, van کيبر *kibar, wapperen* van eene vlag; برکلاتن *berkilâtan, flikkeren, glinsteren* van vele voorwerpen, van کيلت *kilat, flikkering, flikkeren* van een voorwerp; بترجونن *beterdjoenan, naar beneden springen* van velen die door elkander ergens afspringen, van ترجن *terdjoen, naar beneden springen;* برسکاءن *bersoekâ-an, zich vermaken* van velen, van سوک *soeka, verheugd zijn;* enz. Voorbeelden zijn: سکل کانق۲ ايت هابسله جاته برهمبلاغن *segala kânaq-kânaq itoe hâbislah djâtoeh berhoembalângan, al die kinderen vielen door elkander tuimelend.* اير متاڽ ڤون برهمبورن *âjer matânja pon berhamboeran, zijne tranen verspreidden zich (dropen) in menigte* of *stroomden.* دليهتڽ ترلال باڽق بوهبواهن سدغ برمساکن *dilihatnja terlâloe bânjaq*

boewah-boewâhan sedang bermasâkan, hij zag daar zeer veel vruchten, die juist rijp waren. ڤنجي٢ مريكئيت ڤون بركيبارنله دان سڬل لمبڠ مريكئيت ڤون بركيلاتنله دان سڬل ڤريسي مريكئيت ڤون ڬمرلاڤنله *pandji-pandji marîka-itoe pon berkibâranlah dan segala lembing marîka-îtoe pon berkilàtanlah dan segala perîsi marîka-îtoe pon goemirlâpanlah, hunne banieren wapperden en hunne speren flikkerden en hunne schilden glinsterden.* سكليڽ ڤون تركجت هابس بترجونن در اتس استان ايت *sekalîjannja pon terkedjoet hâbis beterdjoenan deri âtas astâna itoe, zij allen verschrikten en sprongen hals over kop van het paleis af.* بڬند ڤون دودق برسوك٢سكاءن دڠن سڬل ڤڠڬاو دان منتري هلبالڠ سرت نخود ايت *baginda pon doedoeq bersoeka-soekâ-an* (1) *dengan segala poenggâwa dan manteri hoeloebâlang serta nakhôda îtoe, de vorst zat zich te vermaken met de rijksgrooten en mantries en legerhoofden en den scheepskapitein.* سدكال دبواڽ برماين٢ كلاوت دڠن سڬل ڤرمڤوان يڠ ڤرڬي مڠيرڠكن توان ڤتري *sedekâla dibawânja bermâjin-mâjin* (1) *kalâoet dengan segala perampoewan jang pergi mengîringkan toewan poetri, steeds nam zij haar mede om zich te vermaken aan zee met de vrouwen, die de prinses vergezelden.* Maar bij andere brengt de beteekenis van het grondwoord vanzelf eene wederkeerigheid of wederzijdschheid van den toestand mede, zoodat zij dan te kennen geven, dat *van het* door het grondwoord beteekende *accident dezelfde persoon nu het subject dan weder het object is*, of met andere woorden, dat *de* door het grondwoord uitgedrukte *handeling of toestand door twee of meer personen of partijen wederzijds of onderling wordt verricht of veroorzaakt;* zoo is b. v. برڤوكولن *berpoekoelan*, *slaan* van velen, die elkander slaan, *eene kloppartij hebben*, van ڤوكل *poekoel*, *slaan;* برڤراڠن *berperângan*, *vechten* van velen, die met elkander vechten, *eene vechtpartij hebben*, van ڤرڠ *perang*, *gevecht*, *vechten;* برڤناهن *berpanâhan*, *schieten* van twee partijen, die op elkander schieten, van ڤانه *pânah*, *boog; boogschieten;* برتڠكيسن *bertangkisan*, pijlen of slagen *afweren*, van twee partijen, die elkander afweren, van تڠكس *tangkis*, *afweren;* بركناءن *berkenâ-an*, *getroffen worden* en

(1) De verdubbeling van het grondwoord geeft hier te kennen, dat zij zich op *verschillende wijzen* vermaakten. Zie daarover Hoofdst. XIII, § 6.

برالاهن *beralâhan, overwonnen worden*, van twee of meer personen, die door elkander getroffen of overwonnen worden, van كنا *kenâ, getroffen worden* en الله *âlah, overwonnen worden.* En zoo kan ook برسكاان *bersoekâ-an*, beteekenen *zich met elkander vermaken.* Voorbeelden zijn: جاڠن كامو برماين٢ برلوتر لتارن باتو سنسچاي ڤچهله كڤلامو *djângan kâmoe bermâjin-mâjin berloetar-loetâran bâtoe, senistjâja petjahlah kapalâmoe, vermaakt u niet met elkander met steenen te werpen; gij krijgt zeker een gat in uw hoofd.* لالو برڤانهڤناهن دان برتڠكس تڠكيسن سؤرڠ ڤون تياد بركناان درڤد تڠه هاري داتڠ مالم اي برڤرڠ ايت تياد جوك اد يڠ برالاهن *lâloe berpânah-panâhan* (1) *dan bertangkis-tangkisan* (1) *sa-ôrang pon tijâda berkenâ-an; deri pada tengah hâri dâtang mâlam îja berperang itoe, tijâda djoega âda jang beralâhan, toen schoten zij aanhoudend op elkander en weerden telkens elkanders pijlen af, niemand* (geen van beiden) *werd door den ander getroffen; van den middag tot aan den avond voerden zij dien strijd, toch was er geen* (van hen beiden) *die door den ander overwonnen werd.* همب سده بروعد برسمڤه سمڤاهن دڠن سوامي همب تيادله همب برسوامي لاين لاڬي *hamba soedah berwaàd bersoempah-soempâhan dengan soewâmi hamba tijâdalah hamba bersoewâmi lâjin lâgi, ik heb de gelofte gedaan en mijn man gezworen dat ik niet zal hertrouwen.* تتكال برلهاتنله كدواڽ لالو سهاي ايت ڤون مناڠس *tatkâla berlihâtanlah kadoewânja lâloe sahâja itoe pon menângis, toen zij beiden elkander zagen begon de slavin te weenen.* سڤرت اورڠ برسودار لكوڤ سدكال بركنجوڠن *seperti ôrang bersoedâra lakoenja sedekâla berkoendjoengan, zij waren als broeders; steeds bezochten zij elkander.* القس منتري دان خوج بخت جمال ڤون برڤڬاڠن تاڠن *Alqas manteri dan Khodja Bachta Djomâla pon berpegângan tângan, Alkas mantri en Khodja Bachta Djomala vatten elkander bij de hand.*

§ 10. *b.* Tot de tweede soort behooren b. v. برلڠكڤ *berlangkap, toerustingen maken, zich toerusten*, van لڠكڤ *langkap, compleet, toegerust;* بربورو *berboeroe, jagen, op jacht zijn* of *gaan*, van بورو *boeroe,*

(1) De verdubbeling van het grondwoord wordt hier in de vertaling uitgedrukt door de woorden *telkens* en *aanhoudend.* Zie Hoofdst. XIII, § 4.

jagen; براڠكت *berangkat, vertrekken, opbreken,* van اڠكت *angkat, opheffen, oplichten;* بربوت *berboewat, doen, maken,* van بوت *boewat, doen, maken;* بلاجر *belâdjar, leeren, zich oefenen,* van اجر *âdjar, leeren;* برماين *bermâjin, spelen,* van ماين *mâjin, spelen;* بربڠكت *berbangkit, opstaan, overeind staan,* van بڠكت *bangkit, opstaan;* برديري *berdîri, staan,* van ديري *diri, persoon;* enz. Ook deze duiden den toestand aan, waarin het subject zich bevindt, en wel als *bezig zijnde* of *zich bezighoudende* met hetgeen door het grondwoord wordt uitgedrukt, op dezelfde wijze als zulks in het Engelsch geschiedt door *to be* met het Tegenwoordig deelwoord, b. v. *to be writing, aan het schrijven* of *met schrijven bezig zijn* (1).

§ 11. Sommige van de in de vorige §§ genoemde Toestandswoorden zijn uit den aard der beteekenis van hun grondwoord zuiver *subjectief* of volmaakt *intransitief*, d. i. zij kunnen nooit een object bij zich hebben, zelfs niet als complement van het accident (zie bl. 82); zooals: برجالن *berdjâlan, gaan, op weg zijn;* برديري *berdîri, staan, in eene staande houding zijn;* برڽال *bernjâla, vlammen,* en dergelijke. Maar vele andere hebben, evenals het van denzelfden grondvorm afgeleide Werkwoord, de benaming van eenig voorwerp achter zich, dat hier echter niet mag beschouwd worden als direct object maar als complement, als met het voorafgaande woord éene samengestelde uitdrukking vormende, omdat het Toestandswoord zelfs het bezig zijn van het subject met eene transitieve handeling voorstelt als eenen toestand, waarin dit verkeert, en niet als eene daarvan uitgaande werking; b. v. بربوت *berboewat, doen, verrichten, maken,* van بوت *boewat, doen, maken;* بربوت عبادة *berboewat ibâdat, bezig zijn met godsvereering verrichten;* اورڠ يڠ بربودي تياد بربوت رومه د اتس تيتي ايت *ôrang jang berboedi tijâda berboewat roemah di âtas titi iloe, de man, die verstandig is, houdt zich niet bezig met een*

(1) In het Maleisch wordt اد *âda, zijn,* nagenoeg op dezelfde wijze gebruikt, doch drukt dan tevens meer eene bevestiging uit; b. v. اد اي ماكن *âda ija mâkan, hij is etende, hij is werkelijk aan het eten.* En zoo ook in vragende zinnen; b. v. اداكه ڤرنه تون منڠر تيكس مماكن بسي *adâkah pernah toewan menengar tikoes memâkan besi, waart gij ooit hoorende,* d. i. *hebt gij er werkelijk ooit van gehoord, dat ratten ijzer opeten?*

huis op die brug te bouwen. براوله *berôleh, verkrijgen*, van اوله *ôleh* (dat in die beteekenis in het Maleisch niet in den vorm van een Werkwoord in gebruik is); براوله هرت *berôleh arta, schatten verkrijgen;* براوله رحمة *berôleh raĥmat, genade verwerven;* براوله كبسارن *berôleh kabesâran, grootheid verkrijgen, tot grootheid geraken;* برامبت *berambat, najagen, vervolgen, aan het najagen zijn;* برامبت بابي روس *berambat bâbi roesa, aan het vervolgen van een hertzwijn zijn;* برلڠكڤ *berlangkap, toerusten;* برلڠكڤ كڤل *berlangkap kapal, zich bezig houden met het uitrusten van een schip;* برماين *bermâjin, spelen, aan het spelen zijn;* برماين دادو *bermâjin dâdoe, met dobbelsteenen spelen, dobbelen.*

§ 12. Opmerkelijk is ook de wijziging van beteekenis, die het woord اجر *âdjar, leeren*, ondergaat, naar gelang het voorvoegsel بر of م met den neusklank er voor geplaatst wordt; مڠاجر *mengâdjar* namelijk beteekent *leeren* in den zin van *onderwijzen;* maar بلاجر *belâdjar, leeren* in de beteekenis van *onderwijs ontvangen* of *zich* in iets *oefenen.* En zoo beteekenen dan ook de afgeleide naamwoorden ڤڠاجر *pengâdjar, leeraar*, en ڤلاجر *pelâdjar, leerling.*

§ 13. Vele woorden nemen nooit den vorm van het Toestandswoord aan; en daaronder inzonderheid die, van welke boven (blz. 61) gezegd is, dat zij ook den vorm van het Eenvoudig werkwoord niet aannemen, behalve دودق *doedoeq, zitten*, تربڠ *terbang, vliegen*, بارڠ *bâring, liggen*, تاڽ *tânja, vragen* en ادو *âdoe, slapen*, van welke de twee eerste somtijds, de drie laatste zeer dikwijls met بر aangetroffen worden. Het woord داتڠ *dâtang, komen*, neemt بر alleen voor zich in *berdâtang, naderen; toetreden*, en in enkele samengestelde uitdrukkingen, zooals برداتڠ ملات *berdâtang melâta, kruipend komen, komen aankruipen;* برداتڠ سمبه *berdâtang sembah, spreken*, van een onderdaan tot een vorst.

§ 14. De gewone functie der Toestandswoorden in den zin is die van Zegwoord, schoon zij ook nu en dan, evenals de andere woordsoorten, in andere betrekkingen voorkomen; men zegt b. v. اورڠ براستري *ôrang beristeri, een getrouwd man;* بوكت برڤڠكت *boekit berpangkat, een terrasgewijze oploopende heuvel;* اورڠ بركود

ôrang berkoeda, *een paardrijdend man*, *een ruiter;* اورغ بربورو *ôrang berboeroe*, *een jager;* enz.

§ 15. Van de Toestandswoorden kunnen, door bijvoeging der aanhechtsels *kan* en *i*, ook Transitieve werkwoorden gevormd worden met behoud van het voorvoegsel بر *ber*, بل *bel* of ب *be*. Zoo komt b. v. van برلومر *berloemoer*, *bevlekt zijn*, برلومركن *berloemoerkan*, *doen bevlekt zijn*, *bevlekken;* van براستري *beristeri*, *eene vrouw hebben*, براستريكن *beristerikan* iemand *tot vrouw hebben* of *nemen;* van برموده *bermoedah*, *gemakkelijk* of *licht zijn*, برمودهكن *bermoedahkan*, *licht achten;* van برتوان *bertoewan*, *eenen heer hebben*, برتوانكن *bertoewankan*, iemand *tot heer hebben;* van بڤلاجر *bepelâdjar*, *een leerling* of *leerlingen hebben*, بڤلجاري *bepeladjâri*, iemand *tot leerling hebben*, iemand *onderwijzen;* van برتاته *bertâtah*, een *inzetsel* b. v. van diamanten *hebben*, *ingezet* of *ingelegd zijn*, برتاتهكن *bertâtahkan*, *ingelegd zijn met* iets; enz.

Van zulke Werkwoorden worden dan nog wel weder andere Transitieve gevormd door voorvoeging van *me* en den neusklank, waarbij echter het voorvoegsel *ber* in *per* verandert; b. v. ممڤراستريكن *memperisterikan*, *eene vrouw doen nemen*, *uithuwelijken;* en ook met het voorvoegsel *be* (in pl. v. *ber*, omdat de volgende lettergreep op eene *r* eindigt); b. v. بڤرداياكن *beperdajâkan*, naast ممڤرداياكن *memperdajâkan*, *bedriegen;* بڤرسمبهكن *bepersembahkan*, naast ممڤرسمبهكن *mempersembahkan*, iemand iets *nederig aanbieden;* enz. Zie o. a. *Maleisch Leesboek voor eerstbeginnenden*, enz. 7de Stukje, door H. N. VAN DER TUUK, blz. 35 en 38.

HOOFDSTUK VIII.

Over de Passieve of Objectieve vormen.

§ 1. Men is gewoon bij de Werkwoorden eenen *Handelenden* of *Actieven* en eenen *Lijdenden* of *Passieven* vorm te onderscheiden, naar gelang men zich eenen persoon of eene zaak als het subject dan wel als het object der handeling voorstelt. Zoo is dan b. v. *ik sla hem* de Actieve, en *ik word door hem geslagen* de Passieve vorm. Maar voor woorden als het hier opgegevene, waardoor werkelijk een

handelen of ***lijden*** wordt uitgedrukt, moge deze benaming geschikt schijnen, in vele gevallen is zij zeker ten eenenmale ongepast. Immers b. v. in de uitdrukking *ik gevoel honger* wordt door het subject *ik* geenerlei handeling verricht; en evenmin in *honger wordt door mij gevoeld* door het object *honger* eenig lijden ondergaan. Neen, het onderscheid is, dat ik in het eerste geval *subjectief* van *mijzelven* spreek, en daarbij *den honger* als object vermeld; terwijl ik in het tweede geval *objectief* van den *honger* spreek. De ware benaming voor deze verschillende wijzen van zich uit te drukken is dus die van *Subjectieve* en *Objectieve vorm* (1). Men kan echter de benamingen *Actief* en *Passief* als kunstterm behouden, mits men daaraan niet altijd het denkbeeld van eenig *handelen* of *lijden* verbinde.

§ 2. In het Maleisch bestaan vier verschillende Objectieve of zoogenaamd Passieve vormen, van welke wij den eersten het *Zuiver Passief*, den tweeden het *Subjectief Passief*, en de beide andere verschillende wijzingen van het *Accidenteel Passief* noemen.

Het zuiver passief.

§ 3. Het *Zuiver Passief* wordt gevormd door het voorvoegsel د *di* (2) vóór al zulke grondwoorden te plaatsen, waarvan, gelijk wij in Hoofdstuk IV, V en VI gezien hebben, actieve Werkwoorden met transitieve beteekenis worden gevormd. Waar bij den actieven vorm de aanhechtsels *kan* en *i* te pas komen, worden deze ook bij dit Passief achtergevoegd. Wanneer met بر *ber* samengestelde Toestandswoorden of de daarvan afgeleide Transitieve Werkwoorden (zie blz. 89) den Objectieven vorm aannemen, verandert dit voorvoegsel in ڤر *per*. B. v. دتوتڤ *ditoetoep*, *gesloten worden* (grondwoord توتڤ *toetoep*); امبل د *di ambil*, *genomen worden* (grondwoord امبل *ambil*); دتڠݢلكن *ditinggalkan*, *verlaten worden* (grondwoord تڠݢل *tinggal*); دڤربوت *diperboewat*, *gemaakt worden*, van بربوت *berboewat* (grondwoord بوت *boewat*), *maken*; دجلاني *didjalâni*, *bewandeld worden* (grondwoord جالن *djâlan*).

(1) Zie verder T. Roorda, *Over de deelen der rede.*

(2) Dit voorvoegsel *di* is, volgens Van der Tuuk, eigenlijk niets anders dan het Voorzetsel *di*, *in*, *te*, *bij*, *op*, waardoor de grondvorm van het Werkwoord voorgesteld wordt als iets, waar*in* het onderwerp als object van het Actief verwijlt, zooals in: *mijn buis is in de maak;* en in het Engelsch *the theatre is in repair;* dat wil zeggen: *mijn buis wordt gemaakt; de schouwburg wordt hersteld.* Zie Van der Tuuk, T. Roorda's *beoefening van het Javaansch bekeken*, bl. 7.

§ 4. De beteekenis van dit Passief komt geheel overeen met die van het Nederlandsche Passief, samengesteld uit het Lijdend deelwoord en het hulpwoord *worden*. Het is dus rechtstreeks het tegengestelde van het Actief; zoodat de persoon of zaak, die bij het Actief of den Subjectieven vorm het *Subject* is, bij het Passief of den Objectieven vorm het *Object* wordt. B. v. اكُ ممالو *âkoe memâloe*, *ik sla*, اكُ دڤالو *âkoe dipâloe*, *ik word geslagen*, اي ممالو همب *îja memâloe hamba*, *hij slaat mij*, اي دڤالو اوله همب *îja dipâloe ôleh hamba*, *hij wordt geslagen door mij*. جكَ انق اين هندق دبونه *djeka ânaq ini handaq diboenoeh*, *indien dit kind moet gedood worden*. همب منت دباو كڤد ستي صالح *hamba minta dibâwa kapada Sitti Çâleĥ*, *ik verzoek bij Sitti Saleh gebracht te worden*. هي محمد طاهر در مان دڤراوله چنچين اين *hej Moĥammed Tâhir*, *deri mâna diperôleh tjintjin ini*, *o Mohammed Tahir*, *van waar is deze ring verkregen?* كيجڠ ايت تياد داڤت دتڠكڤ هيدڤ *kidjang îtoe tijâda dâpat ditangkap hîdoep*, *die hinden kunnen niet levend gevangen worden*.

§ 5. Van de Toestandswoorden nemen alleen diegene den Passieven vorm aan, van welke boven (blz. 88) gezegd is, dat zij ook in den Subjectieven vorm een complement achter zich kunnen nemen; zooals بربوت *berboewat*, *doen*, *maken*, براوله *berôleh*, *verkrijgen*, برامبت *berambat*, *najagen;* en ook sommige van die, welke van Zelfstandige naamwoorden worden afgeleid (blz. 83); en deze laatsten geven dan gewoonlijk te kennen, dat het *Object erkend of gehouden wordt voor* of *beschouwd of aangemerkt wordt als de persoon of zaak*, *die door het grondwoord beteekend wordt*, of wel dat *het Object* werkelijk *die persoon of zaak is*. Zoo komt van برتون *bertoewan*, *eenen heer hebben*, دڤرتون (voor *jangdipertoewan*) *dipertoewan*, *als heer beschouwd of erkend worden*, *heer zijn;* regeerende vorst; van برهمب *berhamba*, een *dienaar* of *dienaren hebben*, دڤرهمب (jang) *diperhamba*, *als dienaar beschouwd worden*, *dienaar zijn;* van برجامو *berdjâmoe*, een *gast* of *gasten hebben*, دڤرجامو *diperdjâmoe*, *als gast behandeld worden*, *onthaald worden*, *gast zijn;* van برباڤ *berbâpa*, eenen *vader hebben*, دڤرباڤ *diperbâpa*, *als vader erkend worden*, *vader zijn*.

§ 6. Wanneer nu bij het Zuiver Passief werkwoord ook het Subject is uitgedrukt, wordt de logische betrekking tusschen die twee woorden aangeduid door het Voorzetsel اوله *ôleh*, *door*, onverschillig of het Subject vóór of achter het Passief werkwoord staat, of door eenige bepaling daarvan gescheiden is; b. v. مك اوله سري رام دتڠݢلكن ستا ديوي دڠن لقسمان *maka ôleh Seri Râma ditinggalkan Sita Déwi dengan Laqsmâna*, *en door Sri Rama werd Sita Dewi met Laqsmana achtergelaten*. مك دليهت اوله سكل مريكئيت سئيكر بناتڠ يڠ امت تڠكس لكوپ *maka dilihat ôleh segala marika-îtoe sa-ejkoer binâtang jang âmat tangkas lakoenja*, *en door hen allen werd een dier gezien dat zeer vlug van gang was*. مك دبريت ڤداپ اكن لاكي٢ ايت اوله سؤرڠ كمڤڠپ *maka diberîta padânja akan lâki-lâki itoe ôleh sa-ôrang kampongnja*, *en hun werd aangaande dien man door een van zijne buren bericht*.

Is dit logisch onderwerp een onbepaalde persoon, dan wordt deze aangegeven door *orang*, *men*, *iemand; de menschen;* b. v. اكو د تڠݢلكن اوله اورڠ *âkoe di tinggalkan olih ôrang*, *ik ben van de menschen verlaten*, *men heeft mij verlaten* (zie blz. 93).

Het subjectief passief.

§ 7. Het Subjectief passief wordt veelal (zie blz. 94 en 95) gevormd door de voorvoegsels كُ *koe* en كَوْ *kaw* (*kau*), dat verkortingen zijn van de Voornaamwoorden اكو *âkoe*, *ik*, en اڠكو *angkaw* (*angkau*), *gij*, voor de twee eerste personen, welke voorvoegsels op dezelfde wijze als het bovenstaande *di* vóór den grondvorm der woorden geplaatst worden. Bij Toestandswoorden verandert hier *ber* eveneens in *per* (bl. 91). Het voorvoegsel كو *koe* wordt dus gebruikt wanneer de eerste, كو *kau* wanneer de tweede persoon het subject is; b. v. كليهت *koelihat*, *door mij gezien worden*, كوليهت *kaulihat*, *door u gezien worden;* van براوله *beröleh*, *verkrijgen*, كڤراوله *koeperöleh*, *door mij verkregen worden*, كوڤراوله *kauperôleh*, *door u verkregen worden*. Om op deze wijze het *Subjectief passief* voor den derden persoon te vormen, gebruikt men het *Zuiver passief* met een complement, dat het Subject aanwijst en in den regel zonder het Voorzetsel اوله *ôleh*, dus onmiddellijk achter dat

Passief wordt gevoegd. Zoo wordt, indien het Subject een Persoonlijk voornaamwoord van den derden persoon is, achter dit Passief het Persoonlijk voornaamwoord ڽ *nja* gevoegd, dus دليهتڽ *dilihatnja*, *door hem* (*haar*, *hen*) *gezien worden;* دڤراوليهڽ *diperôlehnja*, *door hem* (*haar*, *hen*) *verkregen worden*. Indien het Subject een persoon is of personen zijn, die niet genoemd of op eenige andere wijze nader aangeduid worden (in welk geval men in het Nederlandsch in het Actief het Onbepaald voornaamwoord *men*, in het Engelsch het Naamwoord *men* of *people* gebruikt), voegt men ook hier achter het Passief als complement het bovengenoemde اورڠ *ôrang* (veelal verbonden met het Aanhechtsel *lah*. Zie Hoofdst. XII), *menschen*, *lieden*, *personen;* b. v. ستله دليهت اورڠ *setelah dilîhat ôrang*, *toen door menschen gezien werd*, d. i. *toen men zag*. Is het Subject een bepaald persoon of eene bepaalde zaak, dan wordt de naam of titel van dien persoon of de benaming van die zaak als complement van het Subject bij het Passief gevoegd; b. v. دليهت راج *dilîhat râdja*, *gezien worden door den vorst;* en zelfs dan wordt ook nog dikwijls het Persoonlijk voornaamwoord ڽ *nja* achter het Passief gevoegd, en dus gezegd دليهتڽ راج *dilîhatnja râdja*, eigenlijk *door hem*, *den koning*, *gezien worden;* het complement ڽ duidt dan het Subject onbepaald aan als een Subject van den derden persoon, dat door het andere complement nader bepaald wordt. Dit tweede complement wordt dan ook nog wel voorafgegaan door het Voorzetsel اوله *ôleh*, *door*, dat in dit geval alleen schijnt te dienen om door de opzettelijke uitdrukking van de logische betrekking tusschen het Werkwoord en het Subject, en den daardoor langzameren overgang van het eerste tot het laatste, eenigen meerderen nadruk aan het Gezegde te geven; b. v. سڬل كات اورڠ مود ايت ڤون دتورتڽ اوله بداوي *segala kâta ôrang moeda îtoe pon ditoeroetnja ôleh bedâwi*, *die woorden van den jongeling werden opgevolgd door den bedouïn.* محمد طاهر ڤون دڤرمليانڽ اوله وزير *Mohammed Tâhir pon dipermoelijânja ôleh wazîr*, *Mohammed Tahir werd vereerd door den vizier.* مك دامبلڽ اوله بيب بوجڠ ايت سوات هينس كچيل *maka diambilnja ôleh Bibi Boedjang îtoe soewâtoe hînis ketjil*, *en door Bibi Boedjang werd een klein kokertje genomen.* Dat complement met het Voorzetsel اوله behoeft zelfs niet onmiddellijk achter het Werkwoord te staan, maar kan er

ook vóór staan of door andere woorden er van gescheiden worden; b. v. مك اوله ڤنچوري ايت دامبلپ سڬل ڤكاين زاهد ايت *maka ôleh pentjoeri ìtoe diambilnja segala pakâjan zâhid ìtoe*, en *door den dief werden al de kleedingstukken van den kluizenaar weggenomen* (*Pandja Tandaran*, uitg. VAN DER TUUK, bl. 140 en 139). مك دتڠكڤ اکن تاڠنپ ستا ديوي اوله برهمان ايت *maka ditangkapnja akan tângannja Sita Dewi ôleh brahmân ìtoe*, *de hand van Sita Dewi werd door den bramien gevat*. Men vergelijke voorts ook nog de volgende voorbeelden van het gebruik van het Subjectief Passief: کبريکنله انقك اين اکن جاد استريپ *koeberîkanlah ânaqkoe ìni akan djâdi isterînja*, *deze mijne dochter wordt hem door mij tot vrouw gegeven*. ڤد هاري اين اڠکو کامبل اکن انقك *pada hâri înî angkau koe-ambil akan ânaqkoe*, *heden wordt gij door wij tot zoon aangenomen*. هندقله کوساهت دڠن بنر *handaqlah kausâhoet dengan benar*, *door u moet geantwoord worden naar waarheid*. جکلو کوڤراوله سڤرت کهندقك بسرله کبقتينم کڤداك *djekalau kauperôleh seperti kahandaqkoe besarlah kabaqtîanmoe kapadâkoe*, *indien door u* (voor mij) *verkregen wordt wat ik wensch*, *zult gij mij een grooten dienst doen*. مك دڬرتقکنپ کداپ *maka digertaqkannja koedânja*, *en zijn paard werd door hem gespoord*. ستله ايت مك منومن ڤول دڤرايدرکن اورڠله *setelah ìtoe maka minoeman poela diperîdarkan ôranglah*, *daarna werd weder drank rondgediend door menschen*, d. i. *men diende weder drank rond*. سڬل بوپ بوپين ڤون دڤالو اورڠله *segala boenji-boenjî-an pon dipâloe ôranglah*, *de muziek-instrumenten werden bespeeld door menschen*, d. i. *men bespeelde* enz. هريمو ايت ڤون دبونه اورڠله *harîmau ìtoe pon diboenoeh ôranglah*, *die tijger werd gedood door de menschen*, d. i. *men doodde dien tijger*. کڤال همب انيله يڠ دکهنداکي راج يامن *kapâla hamba inîlah jang dikahandâki râdja Jâman*, *het is mijn hoofd*, *dat door den vorst van Jemen begeerd wordt*. باڬي٢ لاڬو دلاڬوکنپ دان سوراپ دڤردڠرکنپ *bâgej-bâgej lâgoe dilagoekannja dan soewarânja diperdengarkannja*, *allerlei liedjes werden door haar gezongen en zij lieten hare stemmen hooren*.

Maar het Subjectief passief wordt evengoed gevormd door een gewoon Persoonlijk voornaamwoord of eene van de uitdrukkingen,

die in het Maleisch als Persoonlijk voornaamwoord gebruikt worden (zie Hoofdst. XVI), onmiddellijk vóór het Werkwoord te plaatsen. Alleen het Persoonlijk Voornaamwoord voor den 3den persoon اي *hij*, *zij*, is hiervan uitgesloten (1). Voorbeelden zijn: چنچين يڠ كيت چهاري *tjintjin jang kita tjahâri*, *de ring*, *die door ons gezocht wordt*. هندقله اڠكو كتاكن بنر *handaqlah angkau katâkan benar*, *de waarheid moet door u gezegd worden*. مان ڤسن باڤ همب ايتله همب كرجاكن *mâna pesan bâpa hamba*, *itoelah hamba kerdjâkan*, *wat het bevel mijns vaders zijn moge*, *dat wordt door mij gedaan*. سڤاي اكُ خبركن كڤد انق استريكُ *sopâja âkoe khabarkan kapada ânaq isterikoe*, *opdat het door mij verteld worde* (opdat ik het vertellen kan) *aan mijn gezin*. جكُ كوتورت كتاكُ داڤتله اكُ باو برسام٢ دڠن اكُ *djeka kautoeroet katâkoe dâpatlah âkoe bâwa bersâma-sâma dengan âkoe*, *als gij doet wat ik zeg*, *zal ik* (*u*) *kunnen medenemen*. تياد جوكُ ادند دڠركن كتاكُ *tijâda djoega adinda dengarkan katâkoe*, *door u* (mijn jongere broeder of zuster) *wordt toch niet naar mijne woorden geluisterd*.

§ 8. Het Subjectief Passief wijst dus het Subject aan, waardoor het in het Zegwoord uitgedrukte accident wordt teweeggebracht; het heeft dan ook wel eene *passieve* beteekenis, maar niet eene zoodanige, die rechtstreeks het tegengestelde van den Subjectieven of Actieven vorm is, gelijk b. v. *ik word geslagen* het tegengestelde is van *ik sla*. Het is alleen een passieve vorm, die het accident voorstelt als een *daad* of *een effect van het subject*, maar daarom niet noodzakelijk als iets *dat aan het object gedaan wordt* of dat *het object ondergaat*, hoewel men hem in het Nederlandsch het best door den actieven vorm vertaalt. Voorbeelden zijn: دلنتركنڽ دڠن سڮل رنتڠ اسم تياد جوكُ كنا *diloentarkannja dengan segala ranting âsam*, *tijâda djoega kenâ*, *door hem werd geworpen* d. i. *hij wierp* (naar mij) *met de takjes van den tamarindeboom*, *maar raakte toch niet:* hier wordt *het werpen* aangeduid als daad van het subject, maar zonder effect op het object. اكُ ممبلي هاڽ كمڤڠ ساج بوكن امس ايت كبلي *âkoe membeli hânja kampong sâdja*, *boekan emas itoe koebeli*, *ik kocht alleen maar de kampong*, *dat goud* (dat buiten mijn weten daarin verborgen

---

(1) T. ROORDA's *beoefening*, enz., bl. 12.

was) *is geenszins door mij gekocht;* waarin de door het subject verrichte handeling van *koopen* wel gericht is op het object *kampong*, maar niet op het object *goud*. Zoo ook, waar een koopman tot zijne slavin zegt: باءيكله اڠكو كجول *bâjiklah angkau koedjoewal, het ware goed dat gij door mij verkocht werdt*, hetgeen niet aanduidt, dat de slavin werkelijk verkocht wordt, maar dat de koopman haar wil verkoopen. Het object *kan* echter bij het Subjectief Passief ook wel de handeling van het subject ondergaan; doch dit wordt geenszins uitgedrukt door dezen vorm van Passief, die alleen het subject als werker aanwijst. Maar in dat geval kan het Subjectief Passief ook gewoonlijk met den actieven vorm worden verwisseld, zoodat men b. v. kan zeggen; كرجاءنڽ دتڠݢلكنڽ *karadjâ-annja ditinggalkannja, de regeering werd door hem afgestaan* of اي منيڠݢلكن كرجاءنڽ *ija meninggalkan karadjâ-annja, hij deed afstand van de regeering.* Het Subjectief Passief wordt dan bij voorkeur gebruikt, als het object het onderwerp der redeneering is; en het object staat als grammaticaal onderwerp gewoonlijk voor het Zegwoord, zooals in het boven opgegevene voorbeeld: بوكن امس ايت كبلي. Somtijds echter staat het object ook achter het Zegwoord; b. v. مك دڤركننكن ابو سفيان كات مريكيت *maka diperkenankan Aboe Sofian kâta marîka-îtoe, en hunne woorden werden door Aboe Sofian goedgekeurd;* doch meestal heeft dan het direct object het Voorzetsel اكن voor zich, dat eigenlijk *aangaande, ten opzichte van* beteekent, maar in dit geval alleen dient om dat object als zoodanig te kenmerken of de betrekking van het Werkwoord tot het object aan te wijzen (zie Hoofdst. XVIII, § 6); b. v. ستله دليهتڽ اكن سري رام *setelah dilîhatnja akan Seri Râma, toen Sri Rama door hem gezien werd.* مك دڤڠݢيلڽ اكن دي *maka dipanggilnja akan dija, en hij werd door hem geroepen.* Doch wanneer niet het object, maar het subject het onderwerp der redeneering is, gebruikt men liever den actieven (subjectieven) vorm; b. v. مك لقسمان ڤون منتقكن ڤول ڤدڠ ايت ككانن *maka Laqsmâna pon menetaqkan poela pedang îtoe kakânan, en Laksmana hieuw weder met dat zwaard naar de rechterzijde.*

Het Accidenteel passief met het voorvoegsel ك ka en het aanhechtsel ن an.

§ 9. Het *Accidenteel Passief* wordt gevormd door het voorvoegsel ك *ka* vóór en het aanhechtsel ن *an* achter het grondwoord te plaatsen; b. v. كلهاتن *kalihâtan*, *te zien komen*, *zichtbaar zijn* van ليهت *zien;* كدڠارن *kadengâran*, *gehoord worden*, *ter ooren komen*, *hoorbaar zijn*, van دڠر *hooren.*

§ 10. Menigvuldig komt deze vorm voor bij woorden, waarvan ook Transitieve werkwoorden met het aanhechtsel ي *i* worden afgeleid; b. v. كداتڠن *kadatângan*, *overvallen worden*, منداتڠي *mendatângi*, *overvallen;* كهوجانن *kahoedjânan*, *beregend worden*, *nat worden door den regen*, مڠهوجاني *menghoedjâni*, *beregenen;* كڤناسن *kapanâsan*, *verhit*, *verbrand raken*, مماناسي *memanâsi*, *verhitten* (1).

§ 11. Dit Accidenteel Passief drukt in het algemeen uit *den toestand, waarin het object geraakt* of *waartoe het komt*, niet als teweeggebracht door of als een effect van het subject, maar *toevallig* (*accidenteel*), *van zelf* of *door omstandigheden;* niet als iets, dat aan het object *gedaan*

(1) Er zijn enkele woorden met deze objectieve beteekenis, die alleen het voorvoegsel ك *ka* hebben, zooals ككاسه *kakásih*, كهندق *kahandaq*, كتاهو *katáhoe*, enz. En in de *Makota segala râdja-râdja*, uitgave Roorda van Eysinga, vindt men: مكڠ كليهت نشرون دالم تانه سڤرت سؤرڠ يڠ تيدر دڠن سنتوساڤ دان كداڤت تيڬ چنچين ڤد تاڠنڽ *maka kalíhat Noesjirwan dâlam tânah seperti sa-órang jang tídor dengan santausânja dân kadâpat tíga tjintjin pada tângannja*, *en* (het lijk van) *Noesjirwan was te zien* of *zag er uit in de aarde als iemand, die gerust slaapt, en drie ringen waren te vinden aan zijne hand.* Doch eene andere redactie van hetzelfde werk heeft دليهتڽ *dilîhatnja* en دداڤتڽ *didâpatnja* in pl. v. كليهت en كداڤت. Volgens Van der Tuuk (*Pandja Tandaran*, Voorrede bl. VII) is de vorm met *ka* alléén wel Javaansch, maar niet Maleisch; en inderdaad wordt hij in deze taal, behoudens een paar uitzonderingen (zie bl. 99), niet als Passief werkwoord gebruikt, maar wel als Telwoord (zie bl. 100), als Zelfstandig naamwoord (Hoofdst. X, § 2), en als tusschenvorm, waarvan weder Transitieve werkwoorden worden gemaakt (bl. 101), zonder dat die tusschenvorm zelf in gebruik is.

wordt, maar dat er aan *overkomt* (1). Het is wel een Passieve vorm, doch die niet overeenkomt met het Nederlandsche Passief, samengesteld uit het Verleden deelwoord en het hulpwoord *worden*, zooals *gezien worden*; maar met de Onbepaalde wijze met het Voorzetsel *te* en een hulpwoord, zooals *te zien zijn* of *te zien komen*; of ook wel somtijds met een Verleden deelwoord of een Bijvoeglijk naamwoord en het hulpwoord *raken*, *geraken*, zooals *gevangen geraken*, *verdwaald raken*, *bekneld raken*. B. v. بير جاڠن لاڬي سهاي كهجانن *béjar djângan lâgi sahâja kahoedjânan*, *opdat ik niet meer beregend zoude raken;* مك شريف حسن ڤون كداتاڠن ساكت *maka Sjarif Hasan pòn kadatângan sâkit*, *en Sjerif Hassan werd door ziekte overvallen* of *kwam ziek te worden.*

§ 12. Behalve de hierboven opgegevene algemeene beteekenis van het Accidenteel passief, drukt het ook uit de *geschiktheid of vatbaarheid van het object om de door het Werkwoord beteekende handeling te ondergaan* of *de mogelijkheid dat het die onderga;* en komt dus overeen met de Nederlandsche Bijvoeglijke naamwoorden, die van Werkwoorden afgeleid zijn en op *baar* of *lijk* uitgaan, zooals *hoorbaar*, *doenlijk*; of ook wel met de Onbepaalde wijze met het Voorzetsel *te*, zooals *te zien*, maar dan in den zin van *kunnen gezien worden*, *zichtbaar zijn*. Voorbeelden van de verschillende beteekenissen van het Accidenteel Passief zijn: اكو ترلالو كڤناسن متهاري *âkoe terlâloe kapanâsan matahâri*, *ik raak erg verbrand door de zon* (مماناسي *memanâsi*, *verhitten*, *verbranden*). اي ڤون كمالوملوان سراي تندق برديم دريڽ *ija pon kamâloe-maloe-an* (2) *serâja toendoeq berdijam dirînja*, *hij werd* of *raakte zeer beschaamd en boog zich zwijgend* (مملوئي *memaloe-i*, *iemand beschamen*). امس يڠ كداڤتن ايت سرهكن اولهم كڤد كدواڤ *emas jang kadapâtan itoe serahkan ôlehmoe kapada*

(1) Volgens Prof. T. ROORDA zoude dit voorvoegsel *ka*, dat ook in het Javaansch tot vorming van een Passief dient, de grondvorm zijn van het Javaansche woord *tĕka*, dat *komen*, *aankomen*, *tot iets komen* beteekent; en vandaar de beteekenis van het Werkwoord, dat *het object tot iets komt.* Volgens VAN DER TUUK is het niets anders dan het Maleische Voorzetsel *ka*, *naar*, en vloeit de beteekenis van *toevalligheid* natuurlijk daaruit voort; want daar *ka*, *naar*, op eene verwijderde plaats wijst, zoo moet het voor het stamwoord van een Werkwoord den inhoud hiervan als iets, dat in de gedachte verwijderd is en dus slechts toevalligerwijze geschiedt, gaan beteekenen; en vervolgens ook als iets, dat slechts *mogelijk* is, en dus ook weder in de gedachte verwijderd, daar hetgeen *kan* geschieden verderaf voorgesteld wordt dan hetgeen *werkelijk* geschiedt. T. ROORDA'*s beoefening*, enz., bl. 7.

(2) Over de beteekenis van de verdubbeling van het grondwoord zie men Hoofdst. XIII.

kadoewânja, het goud dat g e v o n d e n *is* (zonder gezocht te zijn) *worde door u aan hen beiden gegeven* (van داڤت *dâpat, vinden*). هلبالڠ ايت مماكي باجو زره بسي تياد لاݢ كلهاتن توبهڽ *hoeloebâlang itoe memâkej bâdjoe zirah besi tijâda* k a l i h â t a n *toeboehnja, die voorvechters droegen ijzeren maliënkolders zoodat hun lichaam niet meer* t e z i e n of z i c h t b a a r *was* (مليهت *melihat*, *zien*). مك تياد كدڠارن سوار اڤ٢ لاݢ كارن بهنا سوار جن دان ݢرود برڤرڠ ايت *maka tijâda* k a d e n g â r a n *soewâra âpa-âpa lâgi, kârena bahenâ soewâra djin dân garoeda berperang itoe, en geen ander geluid hoegenaamd* w a s t e h o o r e n *door het geweldig geraas van den strijd tusschen den geest en den griffioen*. سأورڠ منتري يڠ كڤرچياٴن *sa-ôrang manteri jang* k a p e r t j a j â - a n, *een mantri,* d i e t e v e r t r o u w e n *is.*

§ 13. In de beteekenis, die dit Accidenteel passief heeft in de drie laatst bijgebrachte voorbeelden, vindt men het in een bekend handschrift van de Seri Rama alleen met voorgevoegd *ka* en *kan* als aanhechtsel: ابڠكو تيدق كبندڠكن *âbangkoe tidaq* k a b a n d i n g k a n, *mijn broeder was onvergelijkelijk* of *was niet* met iemand *t e v e r g e l ij k e n*. Het is echter zeer waarschijnlijk dat men op die plaats aan een foutieve lezing heeft te denken, b. v. voor ابڠكو تيدق داڤت كوبندڠكن *âbangkoe tidaq dâpat koebandingkan, mijn broeder kan door mij niet* met iemand *vergeleken worden*. De vorm *ka-kan* is in strijd met de beteekenis van Transitieve werkwoorden met het aanhechtsel *kan*, omdat deze eene handeling van het subject *met opzicht tot* of *met het oog op* het object, en dus altijd eene *opzettelijke handeling*, uitdrukken; het object kan dus bij deze nooit *toevallig* of *als vanzelf* (accidenteel) in den door het grondwoord aangeduiden toestand komen (1).

§ 14. Maar daarentegen wordt het Accidenteel Passief dikwijls gevormd van woorden, die niet als Werkwoorden in gebruik zijn, en dan steeds met het aanhechtsel *an*. *Zoo zegt men* كراجاٴن *karadjâ-an, koning komen te worden*, van راج *râdja, koning, koning zijn*; كڤقاٴن *kapapâ-an, tot armoede geraken* of *geraakt zijn*, van ڤاڤ

(1) Vergelijk de Voorrede der *Pandja Tandaran*, bl. VIII. Klinkert, *Ind. Gids*, 1880, bl. 301, zegt dat *kabandingkan* en *katarâkan*, dat hetzelfde beteekent, veelmalen voorkomen in Handschriften van Riouw afkomstig; hij brengt daarvan echter geene voorbeelden bij. Mocht dit waar zijn, dan zouden dit wellicht de eenige, alléén door *ka* gevormde Accidenteele passieven wezen, die als zoodanig in gebruik zijn.

pâpa arm, arm zijn; كهيلاغن *kahilângan, een verlies komen te lijden, door een verlies getroffen worden*, van هيلغ *hilang, kwijt raken, verloren gaan;* كدغينن *kadinginan, verkleumd raken*, van دغين *dingin, koude;* كسكارن *kasoekâran, in moeilijkheid geraken*, van سوكر *soekar, moeilijk;* كبسارن *kabesâran, tot grootheid geraken*, van بسر *besar, groot;* كمالمن *kamalâman, door den nacht overvallen worden*, van مالم *mâlam, nacht.* Zij beteekenen dan den toestand, waarin het object geraakt door de zaak zelve, die door het grondwoord wordt uitgedrukt, of als vanzelf, maar nooit door een Subject. Voorbeelden zijn: سكل كلغكاڤن بݢند ڤون ككراغن اير *segala kalangkâpan baginda pon kakoerângan âjer, de geheele vloot van den Vorst kreeg gebrek of werd getroffen door gebrek aan water.* تيادكه توانهمب كرجاءن دالم نݢري مندور ڤور نݢار مڠݢنتيكن ڤادك ايهند بݢند *tijâdakah toewanhamba karadjâ-an dâlam negeri Mandoera Poera Negâra, menggantîkan padoeka ajahnda baginda, zijt gij niet koning komen te worden in het rijk Mandoera Poera Negara, in plaats van uwen doorluchtigen vader?* تتاڤ اخرڽ توانك كهيلاغن همب *tetâpi achirnja toewankoe kahilângan hamba, maar het eind er van is dat gij door mijn verlies getroffen wordt of dat gij mij kwijt raakt.* كرا ايتڤون كدغينن ݢمترله سكل توبهڽ *kerâ îtoepon kadinginan gemetarlah segala toeboehnja, de apen werden verkleumd en bibberden over hun geheele lichaam.* بربوت بايك اكن اورغ يغ كسكارن *berboewat bâjik akan ôrang jang kasoekâran, weldoen aan lieden die in moeilijkheid verkeeren.* مك امام شافعي ڤون كمالمنله د سان *maka imâm Sjafêï pôn kamalâmanlah di sâna, en de priester Sjafêï werd daar door den nacht overvallen.*

§ 15. Eveneens worden zij ook gevormd van Telwoorden, maar dan altijd zonder het aanhechtsel *an*, en beteekenen *het komen* of *geraken tot* zeker getal, hetzij in het *opnoemen* of door *optelling;* in het eerste geval komen zij overeen met het *rangschikkend*, in het laatste met het *verzamelend* telwoord; b. v. كليم *kalîma, de vijfde* of *de vijf, alle vijf;* كسمبيلن *kasembilan, de negende* of *alle negen.* Zie hierover verder Hoofdst. XV, §§ 21 en 22.

§ 16. Dit Accidenteel passief, beide met en zonder het aanhechtsel *an*, wordt ook als Zelfstandig naamwoord gebruikt in onderscheidene beteekenissen; waarover gehandeld wordt in Hoofdst. X.

§ 17. Van het Accidenteel passief, alleen met *ka* gevormd, worden ook weder transitieve Werkwoorden met het achtervoegsel ءي *i* afgeleid, en dan bij voorkeur in het passief. Zoo komt van كتاهو *katâhoe*, *geweten*, *ter kennis gekomen* (grondwoord تاهو *tâhoe*), het Transitief werkwoord مڠتهوءي *mengatahoe-i*, iets *kennen* of *weten*, ergens *van weten*; van كتاكت *katâkoet*, *bevreesd*, *bevreesd geraakt* (grondwoord تاكت *tâkoet*), مڠتكوتي *mengatakoeti* (beter منكوتي *menakoeti*), voor iets *vreezen*; van كلوڤ *kaloepa*, *vergeten* (grondwoord لوڤ *loepa*), مڠلڤاءي *mengaloepâ-i* (ملڤاءي), iemand of iets *vergeten*; van كديم *kadîjam* (ongebruikelijk), (grondw. ديم *dîjam*, *wonen*, *zich ophouden*), مڠديامي *mengadîjâmi*, *bewonen*. B. v. كتكتيله اوليهم اكن دعا اورڠ يڠ ترانياي *katakoeti-lah ôlehmoe akan dòâ ôrang jang teranîjâja*, *vrees den vloek dergenen*, *die onderdrukt worden*. نكري يڠ دكدياميڽ ماس دهلوڽ *negeri jang dikadijâminja mâsa dahoeloenja*, *een gewest dat in vroeger tijd door hem bewoond was*. اڤ يڠ مڠدياميي كوه اين *âpa jang mengadijâmi goehâ ìni*, *wat mag het zijn*, *dat dit hol bewoont?* تيادله داڤت ڤاتك كلڤاءي *tîjâdalah dâpat pâtik kaloepâ-i*, *ik kan* (*hem*) *niet vergeten*.

Het accidenteel passief met het voorvoegsel تر ter.

§ 18. Een andere vorm van het Accidenteel passief wordt gemaakt door het Voorvoegsel تر *ter*, waarbij insgelijks het Voorvoegsel بر *ber* bij de Toestandswoorden of daarvan gevormde Transitieve Werkwoorden in ڤر *per* verandert (vergelijk blz. 89); terwijl ook (evenals bij het Voorvoegsel بر *ber*, zie blz. 81) de ر van تر wordt weggelaten als het grondwoord met eene ر begint of de eerste lettergreep er van op dien medeklinker eindigt. B. v. تربالس *terbâlas*, *vergolden*, *vergeldbaar* (grondwoord بالس *bâlas*); ترسورت *tersoerat*,

geschreven (grondwoord سورت *soerat*); تڤراوله *teperôleh*, *verkregen*, *verkrijgbaar*, van براوله *berôleh*, *verkrijgen*.

§ 19. De beteekenis van dezen Passieven vorm komt vooreerst overeen met die van het Lijdend Deelwoord in het Nederlandsch, doch altijd zoo, dat daardoor niet eene handeling of een effect van het subject wordt uitgedrukt, maar *een accident*, *dat aan het object overkomt* of *overkomen is*; de *accidenteele toestand*, *waarin het object geraakt* of *geraakt is*. Men zoude deze woorden dan ook Objectieve of Passieve Toestandswoorden kunnen noemen, in tegenstelling van de met بر gevormde Toestandswoorden (zie blz. 82); zij hebben echter somtijds eene beteekenis, waarop deze benaming niet geheel past (zie § 20, blz. 104). Voorbeelden zijn: تربوك *terboeka*, *open*, *opengeraakt*, ممبوك *memboeka*, *openen*; ترلبه *terlebih*, *vermeerderd*, *meer geworden*, *meer*, ملبه *melebih*, *vermeerderen*; en zoo schrijft men aan den voet van eenen brief: ترسورت د نكري بتوي ڤد هاري ثلاث *tersoerat di negeri Batawîja pada hâri salâsa*, *geschreven in de stad Batavia op Dinsdag*, enz. Of ook met bijvoeging van eenig hulpwoord: b. v. مك ڤنتو ترتوتڤ اوله اڠين *maka pintoe tertoetoep ôleh ângin*, *en de deur raakte gesloten* of *sloeg dicht door den wind*. مك مهاراج روان ڤون ترسمبوني د دالم هوتن *maka mahârâdja Rawâna pon tersemboeni di dâlam hoetan*, *en Vorst Rawâna was verborgen in het woud*. مك ترسبتله ڤركتا‌ٴن سلطان ابراهيم برجالن *maka terseboetlah perkatâ-an Soeltan Ibrahim berdjâlan*, *nu wordt vermeld het verhaal van Sultan Ibrahim*, *die op weg was*. En zoo ook van woorden, die geene Werkwoorden zijn, zooals تربسر *terbesar*, *groot geworden*, van بسر *besar*, *groot*, *groot zijn*; ترڤنجڠ *terpandjang*, *lang geworden*, van ڤنجڠ *pandjang*, *lang*, *lang zijn*; en deze worden dan dikwijls gebruikt in den zin van den Vergrootenden of den Overtreffenden trap: *grooter*, *langer*, *grootste*, *zeer lang*.

§ 20. Vervolgens drukt deze vorm van het Accidenteel Passief ook uit: *de vatbaarheid of geschiktheid van het object om de door het Werkwoord uitgedrukte handeling te ondergaan*, of wel *de noodzakelijkheid*, *dat het die onderga*; of *de accidenteele toestand*, *waarin het object geraken kan* of *moet*. Het kan dan vertaald worden door een

van een Werkwoord afgeleid Bijvoeglijk naamwoord, dat op *baar* of *lijk* uitgaat, met of zonder hulpwoord; of door de Onbepaalde wijze met het Voorzetsel *te*, zooals *te doen*, doch dan niet alleen in den zin van *kunnen gedaan worden*, maar ook in dien van *moeten gedaan worden* (1); gelijk die uitdrukking ook in het Nederlandsch beide beteekenissen heeft; b. v. *dat is wel te doen*, en: *er is nog meer te doen*. Voorbeelden van deze beteekenissen van het Accidenteel passief zijn: ڤانس ڤون ترلال ساڠت تياد ترديريت لاڬي اوله مهاراج روان *pânas pon terlâloe sângat, tijâda terderita lâgi ôleh mahârâdja Rawâna, de hitte was zeer hevig* (en) *niet meer uitstaanbaar* of *uit te staan door den Vorst Rawana.* اسما منتري اين بايق كبقتين كفد همب تياد تربالس اوله همب *Ismâ manteri ini bânjaq kabaqti-an kapada hamba, tijâda terbâlas ôleh hamba, deze Isma de mantri heeft vele verdiensten jegens mij, die niet te vergelden zijn* of *kunnen vergolden worden door mij.* سباتڠ كايو امت بسر تياد ترباو اوليهڽ *sabâtang kâjoe âmat besar, tijâda terbâwa olihnja, een boomstam, die zeer groot en niet door hem vervoerbaar* of *te vervoeren was.* In de beteekenis, welke dit Passief heeft in de drie hier bijgebrachte voorbeelden, wordt het altijd gevolgd door het Voorzetsel اوله *door*, met een subject, waarvan gezegd wordt dat het wel of niet de handeling kan verrichten. Die vermelding van een subject heeft niet plaats bij het door *ka* en *an* gevormde Passief (blz. 98, § 12). Maar het in § 19 gegeven voorbeeld مك ترسبتله ڤركتان سلطان ابراهيم برجالن kan ook beteekenen: *nu is te vermelden* of *nu moet vermeld worden het verhaal van Sultan Ibrahim, die op weg was;* en in deze beteekenis van *moeten gedaan worden* wordt er geen handelend subject bijgevoegd.

Men vindt ook voorbeelden dat het Passief met *ter* uitdrukt *de geschiktheid van het subject om de handeling te verrichten:* مك كات هڠ كستوري اكو تياد ترليهت اكن ڤربواتنم ايت ڬلي راس هتيكو مليهت دي *maka kâta Hang Kastoeri âkoe tijâda terlîhat âkan perboewâtanmoe itoe; geli râsa hatikoe melîhat dîja, en Hang Kastoeri zeide: ik kan die handelwijs van u niet aanzien; mijn hart*

(1) En hierdoor onderscheidt zich deze vorm van het Accidenteel Passief van dien met كَ *ka*, die alleen *het kunnen* uitdrukt. Zie hierboven, blz. 98.

gruwt er van het aan te zien. مک ايڤون تياد ترتهاني هتيپ *maka ijapon tijâda tertahâni hatinja, en hij kon het niet uitstaan in zijn binnenste.* راج ايت تيادله ترتڠݢوڠ لاݢ كلكوءن بادق ايت *râdja itoe tijâdalah tertanggoeng lâgi kalakoe-an bâdaq itoe, de vorst kon de wijze van doen van dien rhinoceros niet meer verdragen.* مريکئيت ڤرݢي منچابت انق ڤانه ايت برݢنتي٢ سؤرڠ ڤون تياد ترچابت *marîka itoe pergi mentjâboet ânaq pânah itoe berganti-ganti, sa-ôrang pon tijâda tertjâboet, zij gingen beurtelings om dien pijl uit* (den rhinoceros) *te rukken, maar niemand kon hem uitrukken.* Zie o. a. *de Ḥikâjat Hang Toewah* en *Ḥikâjat Komâla Baharîn.*

§ 21. De beteekenis van een met *baar* of *lijk* samengesteld Bijvoeglijk naamwoord heeft dit Accidenteel passief ook, als het gevormd wordt van een Transitief werkwoord; b. v. تنتراپ دان همباپ يڠ تياد تڤرمناءي باپقپ *tantarânja dân kambânja jang tijâda tepermanâ-i bânjaqnja, zijn leger en zijne dienaren, wier menigte niet te tellen* of *telbaar was.* ببراڤ مانکم يڠ تياد تهرݢاکن *beberâpa mânikam jang tijâda tehargâkan, verscheidene robijnen die niet te waardeeren* of *onschatbaar waren.*

§ 22. Maar het Accidenteel passief met تر heeft nog een gebruik, waardoor het zich vooral van dat met ک onderscheidt. Het laatste drukt een accident uit van een object, dat ook bij den Actieven vorm het *object* is; b. v. in اي کداتاڠن موسه *ija kadatângan moesoeh, hij raakt door den vijand overvallen,* is اي *ija, hij,* ook in het actief het object; want men zegt dan موسه منداتاڠي دي *moesoeh mendatângi dija, de vijand overvalt hem.* Maar het Passief met تر schrijft dikwijls een accident toe aan een persoon of eene zaak als object, die bij den Actieven vorm het *subject* zoude zijn; b. v. مهاراج ڤسڤ رام ڤون داتڠله سرت ترڤندڠ کڤد سري رام *mahâ-râdja Poespa Râma pon dâtanglah serta terpandang kapada Seri Râma, de Vorst Poespa Rama kwam en zijn oog viel op Sri Rama,* d. i. *hij geraakte in den toestand* of *het overkwam hem dat hij Sri Rama aanzag;* مک دبڠکيتپ تڠکتپ ايت کسان کماري مک ترڤالوله کڤد باجو ايت *maka dibangkitnja toengkatnja itoe kasâna*

kamâri maka terpâloelah kapada bâdjan itoe, en hij zwaaide met zijn stok heen en weder en sloeg (bij ongeluk, *het overkwam hem dat hij sloeg*) *op dien pot.* تتكال اي ترليهت كفد جبة يڠ دبڠكسكن ايت *tatkâla îja terlîhat kapada djoebah jang diboengkoeskan itoe, toen zijn oog viel op dien ingepakten tabberd.* اي ترايڠت اكن ڤسن بڤاڤ *ija teringat âkan pesan bapânja, hij werd indachtig* of *de herinnering kwam hem te binnen aan het bevel zijns vaders.* محمد طاهر تركنڠ اكن ابوڽ *Mohammed Tâhir terkenang âkan iboenja, Mohammed Tahir kwam te denken* of *de gedachte viel hem in aan zijne moeder.* En zoo wordt deze passieve vorm dan ook gegeven aan woorden, die eene bepaald *intransitieve* (onzijdige) beteekenis hebben, en dus geen direct object bij zich kunnen hebben; evenals men ook in het Nederlandsch zegt: *hij raakt verdwaald, hij komt aangeloopen, het schip raakt gestrand,* dat eveneens Passieve vormen zijn van de intransitieve woorden *verdwalen, aanloopen, stranden,* en waarvoor men ook kan zeggen: *hij komt te verdwalen, hij komt aanloopen, het schip komt te stranden.* Voorbeelden zijn: مك سري رام ڤون تركجت باڠن دري ڤد تيدورڽ *maka Seri Râma pon terkedjoet bângoen deri pada tîdornja, en Sri Rama raakte verschrikt* of *werd door schrik overvallen ontwakende uit zijnen slaap.* محمد طاهر ڤون ترسنڽم منڠر كات ايت *Mohammed Tâhir pon tersennjoem menengar kâta îtoe, Mohammed Tahir schoot in een lach* of *een lach overviel M. T. op het hooren van die woorden.* لال همب ترتيدر كارن همب مابق *lâloe hamba tertîdor kârena hamba mâboeq, vervolgens viel ik in slaap, want ik was dronken.* سكارڠ ترچڠڠله همب *sakârang tertjenganglah hamba, nu sta ik verbluft.* اد يڠ جاته ترتيارڤ اد يڠ جاته تردودق *âda jang djâtoeh tertijârap âda jang djâtoeh terdoedoeq, sommigen vielen voorover* (*voorover liggende*) *anderen vielen op hun achterste* (*zittende*). (*Hik. Hang Toewah*). Zoo beteekent ook ترلال *terlâloe,* dat gewoonlijk in den zin van *zeer* of *bij uitstek* gebruikt wordt, eigenlijk *voortgegaan, overheen* (van لال *lâloe, voortgaan*); b. v. ڬونوڠ ايت ترلال بسر *goenoeng itoe terlâloe besar, die berg is bij uitstek groot* of *over het groote heen;* اورڠ ايت ترلال بيادب *ôrang îtoe*

terlâloe bi-adab, die man is bij uitstek onbeleefd of *door het onbeleefde heen.* De persoon, die bij den Actieven vorm het subject is, wordt dan door dit Passief voorgesteld als in den door het grondwoord uitgedrukten toestand gekomen of gebracht, niet door eenig subject, maar als vanzelf, onwillekeurig of door toevallige omstandigheden; hij is hier niet handelend maar geheel *lijdelijk.*

§ 23. Het spreekt wel vanzelf, dat het Passief van zulke intransitieve woorden nooit de beteekenis kan hebben van een Nederlandsch Bijvoeglijk naamwoord dat op *baar* of *lijk* eindigt, daar deze de vatbaarheid of geschiktheid van het object uitdrukken om de handeling, die door het Werkwoord wordt beteekend, te ondergaan; en dus niet kunnen gevormd worden van een woord dat geene transitieve handeling uitdrukt. Men kan dan ook in het Nederlandsch niet zeggen *verdwaalbaar*, *aanloopbaar*, *schrikbaar*, enz.; hoewel dit laatste woord, vooral in poëzie, dikwijls verkeerdelijk gebruikt wordt voor *schrikbarend.*

HOOFDSTUK IX.

Over de Voluntatief.

§ 1. De uitdrukking van den wil, dat iets geschieden of niet geschieden zal, kan op onderscheidene wijzen plaats hebben; men kan *Gebiedenderwijze* (*Imperatief*), *Bevelender-* of *Aanbevelenderwijze* (*Jussief*), *Toelatenderwijze* (*Concessief*), *Voorstellender-* of *Voornemenderwijze* (*Propositief*), *Wenschender-* of *Smeekenderwijze* (*Optatief*) en *Verbiedender-* of *Ontradenderwijze* (*Vetatief*) spreken. Deze verschillende wijzigingen van de uitdrukking van den *wil*, die gevoeglijk onder den algemeenen naam van *Voluntatief* of *Willende wijze* kunnen worden samengevat (1), worden in het Maleisch op de volgende onderscheidene wijzen gevormd.

§ 2. De *Imperatief* of *Gebiedende wijze*, dat is die wijze, waarmede men iemand niet *zegt* of *vertelt*, maar kortaf op een toon, die gehoorzaamheid eischt, *toevoegt* of *toeroept* wat men wil, dat hij doen zal, onderscheidt zich bij de Werkwoorden door het verlies van den neusklank met het Voorvoegsel م *me*, en bij de Toestandswoorden, die eene transitieve beteekenis hebben (blz. 87, § 11) en de van Toestandswoorden gevormde Transitieve werkwoorden (blz. 89, § 15) door verandering van het Voorvoegsel بر *ber* in ڤر *per*. De met بر *ber*

(1) Vergelijk T. Roorda, *Over de deelen der rede.*

gevormde Toestandswoorden, die den Passieven vorm niet kunnen aannemen, en de andere als Zegwoorden voorkomende woordsoorten ondergaan geene verandering in den vorm. Voorts nemen alle Zegwoorden in de Imperatief meestal het nadruks-aanhechtsel له *lah* (zie Hoofd. XII, §§ 1 en 3) achter zich; dit is evenwel niet volstrekt noodzakelijk. Zoo is dan b. v. de Imperatief van ممادمكن *memâdamkan*, *uitblusschen*, قادمكنله *pâdamkanlah*, *blusch uit;* van برملياكن *bermoelijâkan*, *vereeren*, قرملياكنله *permoelijâkanlah*, *vereer;* van بربوت *berboewat*, *maken*, قربوتله *perboewatlah*, *maak;* van برجالن *berdjâlan*, *gaan*, برجالنله *berdjâlanlah*, *ga;* van كلور *kaloewar*, *naar buiten gaan*, كلورله *kaloewarlah*, *ga naar buiten;* van مڠلوركن *mengaloewarkan*, *naar buiten brengen*, كلوركنله *kaloewarkanlah*, *breng naar buiten;* enz. Uit dit verlies van den neusklank met het præfix م en de verandering van بر in قر blijkt, dat die Imperatief bij de Werkwoorden een Objectieve vorm is (zie blz. 90), waarmede omtrent eenig voorwerp als *object* aan iemand iets geboden wordt. Indien de persoon, wien men iets gebiedt, dat is dan het Persoonlijk voornaamwoord van den 2[den] persoon, is uitgedrukt, staat deze gewoonlijk achter de Imperatief, en daarachter het object, dat het onderwerp is van het gebod. Voorbeelden van het gebruik van de Imperatief zijn: هي سليمان بتلكن هتيم دهول *hej Solejman*, *betoelkan hatimoe dahoeloe*, *Salomo*, *maak eerst uw hart recht.* جاڠن كام هيڠر قرلاهنكن سوار كام *djângan kâmoe ingar*, *perlâhankan soewâra kâmoe*, *maakt geen geraas*, *verzacht uwe stem* (*spreekt wat zachter*). قرڬيله اڠكو كتاكن كقد سري رام ايت *pergilah angkau*, *katâkan kapada Seri Râma itoe*, *ga gij* (*en*) *zeg aan dien Sri Rama.* توتقكنله قنتو كتاكو اين دان هلبالڠ سري رام ايت هالوكن كلور *toetoepkanlah pintoe kotâkoe ini*, *dân hoeloebâlang Seri Râma itoe halaukan kaloewar*, *sluit de poort van deze mijne vesting en jaag die legerhoofden van Sri Rama er uit.* Eene enkele maal gebruikt men voor de Imperatief ook het Subjectief passief van den 2[den] persoon, zoodat men b. v. in plaats van كرجاكنله *kerdjâkanlah*, *doe*, zegt كوكرجاكنله *kaukerdjâkanlah*, *door u worde gedaan;* zooals in بسكل هرت راج نشرون يڠ كوقراوله كوجنجڠ د اتس كقلام

دان ڤرسمبهكن كباوه دليك *segala arta râdja Noesjirwan jang kauperôleh kaudjoendjoeng di âtas kapalâmoe, dân persembahkan kabâwah doelikoe, leg de schatten van koning Noesjirwan, die gij in uw bezit gekregen hebt, op uw hoofd, en breng ze mij ten geschenke.*

Wanneer men aan iemand, wien men om de eene of andere reden achting toedraagt, een bevel mededeelt, dus, wanneer men beleefd beveelt, blijft *me* en de neusklank behouden; men *beveelt* dan niet wat men wil, maar *zegt* het slechts. B. v. سگرهله تونهمب منيكم ليڠ چنچين ايت *segerahlah toewanhamba menîkam lijang tjintjin îtoe, ga gij spoedig naar den ring steken.* بايك٢ تونهمب ممرنتهكن نكري عيرق اين دان بربوت عادل تونهمب *bâjik-bâjik toewanhamba memarintahkan negeri Iraq ini dân berboewat àdil toewanhamba, bestuur gij het rijk Irak goed en oefen rechtvaardigheid uit.* راجله مممڬڠ نڬري اين *râdjalah memegang negeri ìni, de vorst behoude (behoudt gij) dit rijk.*

§ 3. En hoewel men rechtstreeks alleen *aan* den 2^den^ persoon iets gebieden kan, daar deze de eenige is, die aangesproken en dus ook wien iets geboden wordt, zoo kan men toch ook *omtrent* eenen 3^den^ persoon iets gebieden. Deze Imperatief omtrent den 3^den^ persoon wordt evenals die van den 2^den^ gevormd; alleen moet daarbij altijd de persoon, omtrent wien iets geboden wordt, worden uitgedrukt, hetzij door zijn naam of titel, of door het Subjectief passief van den 3^den^ persoon; b. v. ڤرڬيله اي *pergîlah ija, hij ga;* د اوبهكنپله نماپ *di oebahkannjalah namânja, zijn naam worde door hem veranderd* of *hij verandere zijn naam.*

§ 4. De *Jussief*, waarmede men iemand niet zoo zeer *gebiedt*, maar *zegt*, *beveelt* of *aanbeveelt*, wat men wil dat hij doen zal, wordt *vooreerst* op dezelfde wijze gevormd als de Imperatief, en verschilt dan daarvan alleen door den toon, waarop men spreekt; zooals in de volgende voorbeelden: سكارڠ اين ڤرڬيله تونهمب كرومه همب تون كتاكنله ڤسن همب ڤد انق همب *sakârang ìni pergìlah toewanhamba karoemah hamba, toewan katâkanlah pesan hamba pada ânaq hamba, ga gij nu naar mijn huis (en) breng mijn bevel over aan mijne kinderen.* باوله سهاي اين *bâwalah sahâja ìni, neem deze slavin mede.* منت معاف تونهمب اكن كامي كڤد سوام تونهمب

minta mââf toewanhamba âkan kâmi kapada soewâmi toewanhamba, vraag gij voor ons verschooning aan uwen echtgenoot. ڤرݢيله سمبت سورت دري ڤد سودراكو ايت دان باوله سݢل انق راج٢ دان لڠكڤله سݢل ڤركاكس اكن منمبت سورت ايت *pergilah samboet soerat deri pada soedarâkoe itoe dân bâwalah segala ânaq râdja-râdja, dân langkaplah segala perkâkas âkan menjamboet soerat itoe, ga dien brief van mijn vriend ontvangen en neem de vorstenzonen mede, en maak de toebereidselen gereed om dien brief te ontvangen.*

En in de Jussief wordt dan ook zeer dikwijls gebruik gemaakt van het Subjectief passief; b. v. كمديين كوبري ماكن ڤول اكن سڤوله اورڠ دمکينله كوكرجاكن جوݢ *kamoedijan kauberi mâkan poela âkan sapoeloeh ôrang, demikijanlah kaukerdjâkan djoega, daarna moet gij weder te eten geven aan tien menschen en zoo moet gij steeds doen.* اڤبيل انق كيت هندق ماكن مك كوتيدركنله اكن دي دان اڤبيل جامو كيت هندق ماكن مك كوڤادمكن ڤليت *apabîla ânaq kîta handaq mâkan maka kautidorkanlah âkan dîja, dân apabîla djâmoe kîta handaq mâkan maka kaupâdamkan palîta, als ons kind wil eten moet gij het in slaap maken, en als onze gast wil eten moet gij de lamp uitblusschen.*

Ten tweede wordt de Jussief gevormd door den persoon, wien men iets beveelt, met het Voorzetsel اوله *ôleh, door*, achter het Werkwoord te plaatsen, dat dan wel het voorvoegsel م en den neusklank verliest, of بر in ڤر verandert, maar geen Passiefvormend Voorvoegsel aanneemt; b. v. ماكنله اوله توهمب داݢڠ انت ايت *mâkanlah ôleh toewanhamba dâging oenta itoe, door u worde het vleesch van dien kameel gegeten* of *eet het vleesch van dien kameel.* ڤرمليااكن اولهم جامو رسول الله اين *permoelijâkan ôlehmoe* (1) *djâmoe rasoeloe'llah îni, door u worde eer bewezen* of *bewijs eer aan dezen gast van den gezant Gods.* كتهوءي اوله كامو هاڽ سده اكو برسمڤه *katahoe-i ôleh kâmoe hânja soedah âkoe bersoempah, door u worde geweten* of *weet dat ik slechts gezworen heb*, enz. بيركنله اولهم

(1) Op Sumatra's Westkust zegt men, in plaats van اولهم *ôlehmoe*, in de schrijftaal دي٘ اڠكو *déq angkau* en in de spreektaal دي٘ اڠ *déq ang.* Zie VAN DER TUUK, *Maleisch Leesboek*, bl. VII der Aanteekeningen.

هداغن اين د سين *béjarkanlah ôlehmoe hidângan ini di sini, laat die spijs hier staan.* ننتيله اوله تونهمب د سين *nantîlah ôleh toewanhamba di sîni, door u worde hier gewacht* of *wacht hier.*

Ten derde wordt de Jussief ook uitgedrukt door een van de hulpwoorden هارس *hâroes* of هارسله *hâroeslah, het behoort, het is noodzakelijk,* هندقله *handaqlah, het moet (il faut),* بير *béjar* of بيرله *béjarlah, laat,* تداقت تياد *tedâpat tijâda* (1), *het moet,* of بايكله *bâjiklah, het is goed, het zoude goed zijn,* bij het Zegwoord te voegen, dat daardoor, zoo het een Werkwoord is, den neusklank niet verliest; b. v. هندقله كام منچهاري *handaqlah kâmoe mentjahâri, gij moet zoeken* of *zoekt.* بايكله اڠكو سكره ڤرڬي *bâjiklah angkau segerah pergi, het zoude goed zijn dat gij spoedig gaat* of *gij moet spoedig gaan.*

Ook voor deze wijze van uitdrukking wordt evenzeer het Subjectief Passief gebruikt; b. v. هندقله كوكتاكن بنر *handaqlah kaukatâkan benar, gij moet de waarheid zeggen.*

§ 5. En op dezelfde wijze wordt ook een bevel omtrent eenen 3den persoon uitgedrukt, maar dan, evenals bij de Imperatief, altijd met vermelding van den persoon, wien het bevel geldt; b. v. ڤرڬيله اي *pergîlah îja, hij ga;* ماكنله اي *mâkanlah îja, hij ete;* امس ايت دبريكنڽله كڤدام *emas itoe diberikannjalah kapadâmoe, dat goud worde door hem gegeven* of *hij geve dat goud aan u.* هندقله اي مرندهكن ديريڽ *handaqlah îja merindahkan dirînja, hij moet zich vernederen* of *hij vernedere zich.* بايكله اي ملريكن دي *bâjiklah îja melarîkan dija, het is goed dat zij hem wegjagen* of *zij moeten hem wegjagen.*

§ 6. De *Concessieve* of *Toelatende* wijze van spreken, waarmede men *vergunt* of *toelaat*, dat iemand iets doet of dat iets geschiedt,

(1) Eene verkorting van تياد داقت تياد *tijâdu dâpat tijâda, het kan niet niet*, d. i. *het kan niet anders dan* of *het moet.* Men vindt ook in dezelfde beteekenis داقت تياد *dâpat tijâda*, ք. a. dikwijls in de *Hikajat Abd'allah* in het 3de Stukje van MEURSINGE's *Leesboek*, 2de druk. Die uitdrukking kan echter deze beteekenis niet hebben, en schijnt ontstaan te zijn doordat de *t*, gevolgd door de toonlooze *e*, vóór de *d* in de uitspraak weinig gehoord wordt, en zoo ook in het schrift somtijds ten onrechte wordt weggelaten.

verschilt van de Imperatief mede alleen door den toon waarop men spreekt; b. v. دودقله اي *doedoeqlah ija*, *laat hem gaan zitten;* دماكنيله ناسي ايت *dimâkannjalah nâsi itoe*, *laat hem die rijst opeten.*

Somtijds wordt zij ook uitgedrukt door het hulpwoord بيجر *béjar* of بيجرله *béjarlah*, *laat*, of door de Imperatief van het Werkwoord ممبري *memberi*, *vergunnen*, vóór het Zegwoord te plaatsen; b. v. بريله اي ماسق *berilah ija mâsoeq*, *laat hem binnenkomen.*

§ 7. *Propositief*, d. i. *voorstellender-* of *voornemenderwijze*, spreekt men, wanneer men of zichzelven of een ander met zich *voorstelt* (*proponeert*) het een of ander te doen, hetwelk men verlangt dat geschieden zal; zooals in uitdrukkingen als deze: *kom*, *laat ik het maar doen*, *laten wij hem wegjagen*, en dergelijke. Deze wijziging van den wil wordt in het Maleisch uitgedrukt door vóór het Zegwoord met zijn Subject het hulpwoord ماري *mâri* of ماريله *mârilah* of ايو *âjo*, *kom*, *komaan*, *welaan*, of بايكله *bâjiklah*, *het ware goed*, *het zoude goed zijn*, te voegen; b. v. ماريله كيت سوره ڤربوت سبوه ڤتي بسي *mârilah kita soeroeh perboewat saboewah peti besî*, *laten wij een ijzeren kistje doen maken.* بايكله كامي چباكن دي *bajiklah kâmi tjobâkan dija*, *het zoude goed zijn dat wij* of *laten wij hem op de proef stellen.* ماريله همب ممباو تونك كڤد سري رام *mârîlah hamba membâwa toewankoe kapada Seri Râma*, *laat ik u bij Sri Rama brengen.* بايكله ڤدڠ اين كچباكن كڤد رمڤن بولوه بتڠ اين *bâjiklah pedang ini koetjobâkan kapada roempoen boeloeh betoeng ini*, *laat ik dit zwaard* of *ik zal dit zwaard eens probeeren op dien bamboesstruik.* ايو توان بايكله كيت ڤرڬي كبنتن *âjo toewan*, *bâjiklah kita pergi ka-Bintan*, *kom mijnheer*, *laten wij naar Bintan gaan.* ايو ڤولڠ *âjo poelang*, *laten wij naar huis gaan.*

§ 8. De *Optatief*, dat is die wijze van spreken, waarbij men *wenscht*, *bidt* of *smeekt*, dat iemand iets doen of dat iets geschieden zal, wordt uitgedrukt door een van de hulpwoorden بارڠ *bârang*, كراڤ *kirânja* (1), اڤاله *apâlah*, موك٢ *moega-moega*, die men dan

(1) Andere beteekenissen van *kirânja* worden opgegeven in Hoofdst. XIX, § 16.

gewoonlijk door het Tusschenwerpsel *toch!* of *moge!* kan vertalen, of het woord سلاكنله *silâkanlah*, *gelieve*, *wees zoo goed*, bij het Zegwoord te plaatsen; b. v. ڤد هاري اين توانهمب اد كراڤ د رومه همب *pada hâri ini toewanhamba âda kirânja di roemah hamba*, *wees* (of *kom*) *gij toch dezen dag in mijn huis.* سورت اين بارڠ دسمڤيكن الله *soerat ini bârang disampejkan Allah*, *dezen brief moge God doen aankomen.* دبالسكن الله تعالي كراڤ ڤدام سكل كبجيكن اڠكو *dibâlaskan Allah tàâla kirânja padâmoe segala kabedjikan angkau*, *de allerhoogste God moge u uwe goedheden vergelden.* مك كات عبدالرحيم سلاكنله توانهمب ماسق *maka kâta Abdoe'rrahim silâkanlah toewanhamba mâsoeq*, *en Abdoe'rrahim zeide: wees zoo goed naar binnen te gaan.* سودار همب سلاكنله دهول *soedâra hamba silâkanlah dahoeloe*, *mijn broeder gelieve voor te gaan.* بارڠ توان٢ تلوڠي اكن دي *bârang toewan-toewan toeloengi âkan dija*, *helpt gij hem toch.*

Somtijds worden ook wel tot meerderen nadruk twee of zelfs drie van die woorden tegelijk bij het Zegwoord gevoegd; b. v. بهو سورت اين بارڠ اڤله كراڤ داتڠ *bahoewa soerat ini bârang apalah kirânja dâtang*, *deze brief moge toch geworden*, enz.

Wanneer het een wensch of eene bede is aan den persoon tot wien men spreekt, gebruikt men daarbij dikwijls den Imperatieven vorm, d. i. het Werkwoord verliest het voorvoegsel en den neusklank; b. v. يا مننتو دسرت مهاراج بريله اڤله كراڤ *jâ menantoe Dasarata mahârâdja berîlah apalah kirânja*, *o schoondochter van vorst Dasarata*, *geef* (mij de bloem) *toch.* يا الله تعالي بالسكن اوله‌م كراڤ كسكارن حال اكو ڤد عمر *jâ Allah tàâla*, *bâlaskan ôlehmoe kirânja kasoekâran hâl âkoe pada Omar*, *o allerhoogste God*, *wreek toch de ellende van mijnen toestand op Omar.* بريله اڤله كراڤ همب برلهاتن دڠن سهاي ايت بارڠ سساعة *berîlah apalah kirânja hamba berlihâtan dengan sahâja itoe bârang sasâât*, *vergun toch dat ik en de slavin elkander een enkel oogenblik zien.* هي عبدالله توان ڤنجم اڤله كراڤ اكن همب سوات دينر *hej Abdoe'llah toewan pindjam apalah kirânja âkan hamba soewâtoe dînar*, *o Abdoellah leen gij mij toch een dinar.*

§ 9. De *Vetatief*, waardoor men hetzij *verbiedender-* of *ontradenderwijze* zijnen wil te kennen geeft, dat iets niet geschieden of dat iemand iets niet doen zal, wordt uitgedrukt door het hulpwoord جاڠن *djângan* of, met het nadruks-aanhechtsel, جاڠنله *djânganlah*, *niet, dat niet, mag niet*, enz., of ook wel هندقله جاڠن *handaqlah djângan, het moet niet*, voor het Zegwoord te plaatsen, hetwelk, indien het een Werkwoord is, niet den Imperatieven vorm (§ 2) behoeft aan te nemen. Voorbeelden zijn: جاڠن كومنتاكن دعا يڠ جاهت اكن عمر *djângan kaumintâkan dòâ jang djâhat akan Omar, bid Omar geen kwaad toe.* دسوروهڽ برسمڤه بهو جاڠنله بربوت دورهاك اكن دي *disoeroehnja bersoempah bahoewa djânganlah berboewat doerhâka akan dìja, hij deed hem zweren dat hij geen opstand tegen hem zoude bewerken.* جاڠنله توانهمب دكچيت *djânganlah toewanhamba doekatjita, wees gij niet bekommerd.* جاڠن سؤرڠ جو ڤون تڠڬل *djângan sa-ôrang djoewa pon tinggal, laat niet één mensch achterblijven.* جاڠن كامو هيڠر *djângan kâmoe îngar, maakt geen geraas.* هندقله راج جاڠن كلور دري استان *handaqlah râdja djângan kaloewar deri astâna, de vorst kome niet uit het paleis.* هندقله تتكال كوهنتركن جاڠن سؤرڠ جو ڤون مڠتهوءي *handaqlah tatkâla kauhantarkan djângan sa-ôrang djoewa pon mengatahoe-i, als gij (het er) brengt laat niemand het bemerken.* جاڠن دكات لاڬي *djângan dikâta lâgi, om er niet meer van te zeggen.*

§ 10. Om eenen wensch of eene bede dat iets niet moge geschieden uit te drukken, gebruikt men de Optatief met جاڠن *djângan* of جاڠنله *djânganlah;* b. v. جاڠن كراڽ شاه عالم مڠرجاكن ڤكرجاءن اين *djângan kirânja sjah àlam mengerdjâkan pekerdjâ-an ini, de vorst doe toch deze daad niet.* جاڠن كراڽ شاه عالم ڤرڬي كڤد مجلس سلطان روم *djângan kirânja sjâh àlam pergi kapada madjelis Soeltan Roem, de vorst ga toch niet naar de vergadering bij den Sultan van Roem.* جاڠنله كراڽ اڠكو منڠڬلكن داك *djânganlah kirânja angkau meninggalkan dâkoe, verlaat mij toch niet.*

§ 11. جاڠن *djángan* wordt ook verbonden met سڤاي *soepája* en بير *béjar*, tot vorming van de Jussief in negatieve zinnen, in de beteekenis van *opdat niet* of *laat niet;* b. v. سڤاي سکل بناتڠ جاڠن داڤت مماکن بوه ايت *soepâja segala binâtang djângan dâpat memâkan boewah îtoe*, *opdat de beesten die vruchten niet kunnen opeten.* سڤاي جاڠن اي مناڠيس لاڬي ساڠت *soepâja djângan ija menângis lâgi sângat*, *opdat zij niet meer zoo hevig weenen.* بير جاڠن درمڤس بارڠ سات اڤ *béjar djângan dirampas bârang sâtoe âpa*, *laat er niet het een of ander geroofd worden.*

§ 12. Wanneer bij جاڠن het negatief Bijwoord تياد *tijâda*, *neen*, *niet*, gevoegd wordt, vormt het daarmede eene sterke Jussief; b. v. جاڠن تياد انقکو بربوت عبادة کڤد الله تعالي *djângan tijâda ânaqkoe berboewat ibâdat kapada Allah tàâla*, *mijn zoon aanbidde vooral God den Allerhoogste.*

§ 13. جاڠن wordt ook gebezigd in den zin van *niet slechts* of *niet alleen*, *laat staan dat*, *spreek er niet van dat*, wanneer dit in het nazindeel gevolgd wordt door *maar ook* of *maar zelfs;* dit laatste wordt dan in het Maleisch gewoonlijk in het geheel niet, maar somtijds door ڤون *pon*, *ook*, *zelfs*, of ook wel door تتاڤ *tetâpi*, *maar*, vertaald; b. v. جاڠن ڤهال سوات حج تتاڤ ڤهال انم ڤوله حج ايت کام ڤروله *djângan pahâla soewâtoe ḥadj tetâpi pahâla anam poeloeh ḥadj îtoe kâmoe perôleh*, *niet slechts de verdienste van ééne bedevaart*, *maar zelfs de verdiensten van die zestig bedevaarten zult gij verkrijgen.* En gewoonlijk gebruikt men جاڠنکن *djângankan* (1); b. v. جاڠنکن سيتا ديوي دماکن اڤي سڠݢسناڽ ڤون تياد هاڠس *djângankan Sita Déwi dimâkan âpi*, *singgasanânja pon tijâda hângoes*, *niet alleen was Sita Déwi niet door het vuur verteerd*, *maar zelfs haar zetel was niet gloeiend.* جاڠنکن اي ماتي

(1) Dit جاڠنکن is de Jussieve vorm van het Transitief werkwoord منجاڠنکن *mendjángankan*, *van iets* djângan *zeggen*, *verbiedenderwijs van iets spreken* (blz. 66), en beteekent dus eigenlijk: *zeg er* djângan *van*, of *zeg er maar* djângan *van; zeg er maar van dat het niet gebeurt.* En evenzoo kan جاڠن ook de Jussief zijn van het Zegwoord جاڠن, dat beteekent *djángan zeggen*, *verbiedenderwijze spreken* (blz. 52).

لوكڠ ڤون تياد *djdngankan ija mdli, loeka pôn tijàda, niet slechts is hij niet gesneuveld maar zelfs niet gewond.* بيراڤ لام كامي د سين جاڠنكن مانسي بنلتڠ تياد ڤرنه لال در سين *beṛberàpa lâma kàmi di sini djángankan manoesija bindlang tijàda pernah làloe deri sini, zoolang als wij hier zijn is er niet slechts nooit een mensch, maar zelfs geen dier gepasseerd.* Ook in dit geval hebben echter die woorden hunne vetatieve beteekenis; want de letterlijke zin dezer voorbeelden is: *zeg niet* of *spreek niet van de verdiensten van ééne bedevaart; zeg niet* of *denk niet dat Sita Déwi verbrand zoude zijn; zeg niet dat hij gesneuveld is; spreek niet van een mensch.*

HOOFDSTUK X.

Over de Afgeleide naamwoordsvormen.

§ 1. Wanneer wij hier spreken van afgeleide *Naamwoordsvormen* bedoelen wij daarmede, dat de woorden, die op de nu te vermelden wijzen gevormd worden, *gewoonlijk* de beteekenis hebben van Zelfstandige naamwoorden; zij kunnen echter evenzeer als Zegwoorden voorkomen (vergelijk blz. 48 en volgende). Zij worden gevormd door middel van de Voorvoegsels كـ *ka* en ڤـ *pe* en het Aanhechtsel ـن *an*, en wel:

§ 2. I. Door het Voorvoegsel كـ *ka* voor het grondwoord te voegen.

De op deze wijze afgeleide woorden zijn weinige in getal en eigenlijk niet anders dan Passieve Werkwoordsvormen (zie noot op blz. 97), die gebruikt worden als benaming van eenig voorwerp; zij duiden een persoon of eene zaak aan, die het voorwerp is van de door het Werkwoord uitgedrukte handeling, volmaakt op dezelfde wijze als de Nederlandsche woorden *beminde*, *gedachte*, voor *een persoon die bemind*, *een denkbeeld dat gevormd wordt*. B. v. ككاسه *kakdsih*, *beminde*, *vriend*, van كاسه *kâsih*, *beminnen*; كهندق *kahandaq*, *het gewilde*, *wil*, *begeerte die gekoesterd wordt*, van هندق *handaq*, *willen*, *begeeren*.

§ 3. II. Door het Aanhechtsel ـن *an* achter het grondwoord te voegen.

De algemeene beteekenis van dit Aanhechtsel is, dat het eene *objectieve* of *accidenteele gesteldheid van eenig voorwerp* uitdrukt, evenals in het Nederlandsch b. v. *gezonden* of *te zenden*. Het is een Passieve vorm, maar die in het Maleisch alleen als benaming van voorwerp, dat is als Naamwoord gebruikt wordt. Wanneer deze Naamwoorden afgeleid worden van den stam van een Eenvoudig werkwoord, hebben zij dezelfde beteekenis als de Nederlandsche woorden, die van den wortel van een Werkwoord gemaakt worden door voorvoeging van *ge* of door achtervoeging van *sel* (in de passieve beteekenis van dit aanhechtsel) of *ling;* zooals *geschenk*, *maaksel*, *schepsel*, *zendeling;* d. i. zij duiden *een persoon* of *eene zaak* aan, *die de* door het Werkwoord uitgedrukte *handeling ondergaat* of *het effect is van die handeling*. Bij deze lijdende beteekenis vervalt dan ook natuurlijk de neusklank of verandert بر *ber* in ڤر *per* (1); b. v. اتوسن *oetoesan*, *zendeling*, *iemand die gezonden wordt*, van اوتس *oetoes* (مڠوتس *mengoetoes*), *zenden*, تواني *tawânan*, *krijgsgevangene*, van تاون *tâwan* (مناون *menâwan*), *krijgsgevangen maken ;* منومن *minoeman*, *hetgeen gedronken wordt* of *te drinken is*, *drank*, van مينم *mînoem*, *drinken ;* مكانن *makânan*, *hetgeen gegeten wordt* of *te eten is*, *spijs*, van ماكن *mâkan*, *eten ;* كريمن *kirîman*, *hetgeen gezonden wordt* of *te zenden is*, *een geschenk*, van كيرم *kirim*, *zenden ;* جنجوڠن *djoendjoengan*, *die gehoorzaamd wordt* of *te gehoorzamen is*, *heer*, *meester*, van جنجڠ *djoendjoeng*, *gehoorzamen ;* سروهن *soeroehan*, *hetgeen bevolen wordt*, *last*, *bevel*, en *die gezonden wordt*, *gezant*, van سوره *soeroeh*, *bevelen*, *zenden ;* ڤكيئن *pakéjan*, *hetgeen gebruikt* of *aangetrokken wordt*, *kleed*, van ڤاكي *pâkej*, *gebruiken*, *aantrekken*, *aanhebben ;* رمڤاسن *rampâsan*, *het geroofde*, *buit*, van رمڤس *rampas*, *rooven ;* دڠارن *dengâran*, *wat gehoord wordt* of *te hooren is*, *geluid*, van دڠر *dengar*, *hooren ;* بليئن *belî-an*, *hetgeen gekocht wordt* of *te koop is*, *koopwaar*, van بلي *belî*, *koopen ;* چريئن *tjoerî-an*, *het gestolene*, van چوري *tjoeri*, *stelen ;* ڤربواتن *perboewâtan*, *hetgeen gedaan* of *gemaakt wordt*, *daad*, *maaksel*, van بربوت *berboewat*, *doen*,

(1) Dat bij eene bedrijvende beteekenis van het Naamwoord de neusklank behouden blijft, zie men §§ 12—15. Dat het kenmerkende werkwoords-voorvoegsel *me* bij het Naamwoord vervalt, spreekt vanzelf.

maken; ڤربوروءن *perboeroe-an, hetgeen gejaagd wordt, wild,* van بربورو *berboeroe, jagen, op de jacht zijn;* ڤروليهن *peroléhan, hetgeen verkregen wordt, aanwinst,* van براوله *beroléh, verkrijgen* (1). Eenigszins anders is de beteekenis in كسيهن *kasihan, toegenegenheid, medelijden,* van كاسيه *kâsih, beminnen, medelijden hebben;* ڤليهاراءن *peliharâ-an, bescherming,* van ڤليهارا *pelihâra, beschermen;* بيلاڠن *bilângan, telling,* van بيلڠ *bilang, tellen;* en enkele andere.

§ 4. In de in § 3 gegevene voorbeelden zijn de op deze wijze gevormde woorden benamingen van het Object van een *Eenvoudig werkwoord,* of met andere woorden: zij drukken *den persoon of de zaak uit, die de handeling van het Eenvoudig werkwoord ondergaat.* Maar zij kunnen ook benamingen zijn van het Object van een Transitief werkwoord met *kan,* wanneer dit beteekent *iets als werktuig of middel gebruiken om de handeling van het werkwoord te verrichten* (blz. 69); en zij duiden dan *dat werktuig of middel* aan, *waarmede de handeling wordt verricht;* evenals de Nederlandsche woorden, die van den stam van Werkwoorden worden gemaakt door achtervoeging van *sel* (in de actieve beteekenis van dit aanhechtsel), zooals *schoeisel, deksel, voedsel, witsel,* enz.; b. v. كيكيرن *kikiran, eene vijl* of *iets dat als vijl gebruikt wordt* (مڠيكيركن *mengîkirkan, ergens mede vijlen*); سولاءن *soelâ-an, een spietspaal* (منجولاكن *menjoelâkan, iemand ergens aan spietsen, empaleeren*); ڬنتوڠن *gantoengan, eene galg, een rek* (مڠڬنتوڠكن *menggantoengkan,* iemand of iets *ergens aan ophangen*); كوكورن *koekoeran, eene rasp* (مڠوكوركن *mengoekoerkan, ergens mede raspen*); تمبوسن *tamboesan, een trechter, eene zeef* (منمبوسكن *menamboeskan,* iets *ergens doorgieten*); ڤوڤوتن *poepoetan, blaasbalg* (ممڤوتكن *memoepoetkan, ergens*

---

(1) In de drie laatste voorbeelden verandert het voorvoegsel بر *ber* in ڤر *per,* wegens de Objectieve beteekenis van het afgeleide woord. Vergel. blz. 90. — Volgens eene mededeeling van den Heer Von de Wall, in het *Tijdschr. voor Indische taal-, land- en volkenkunde,* Dl. VII, blz. 526, is het woord ڤاكاين volmaakt op dezelfde wijze gevormd van ڤاكي *pâkaj,* een ander dialect van ڤاكي *pâkej;* de uitspraak is dus *pakâjan* (niet *pekâjin, pekein, pekien* of *pekei-an,* gelijk Marsden en Roorda van Eysinga opgeven), en de beteekenis: *iets wat gebruikt wordt, wat aangetrokken wordt, kleed.*

mede blazen); تتوڤن *toetoepan*, *deksel* (منوتوڤكن *menoetoepkan* iets *ergens mede bedekken* of *sluiten*). En wanneer zulk een Transitief Werkwoord het Voorvoegsel بر *ber* heeft (zie blz. 89), verandert dit in ڤر *per*; b. v. ڤرهياسن *perhijâsan*, *versiersel*, *sieraad*, *opschik* (برهيسكن *berhîjaskan ergens mede versieren*); ڤرجموان *perdjamoe-an*, *hetgeen waarop iemand onthaald wordt*, *onthaal* (برجموكن *berdjamoekan*, *iemand op iets onthalen*); ڤرمأينن *permâjinan*, *iets waarmede men speelt*, *speelgoed* (برماينكن *bermâjinkan*, *met iets spelen*).

§ 5. Wanneer zij gevormd zijn van Intransitieve zegwoorden, drukken zij *den accidenteelen toestand* uit, die door het grondwoord beteekend wordt, of *den persoon* of *de zaak*, die in dien toestand verkeert; b. v. van تورن *toeroen*, *afdalen*, *afkomen*, تورنن *toeroenan*, *het afgedaald* of *afgekomen zijn*, *het afdalen* of *afkomen*, *afdaling*, *afkomst*, *afstammeling*; van روبه *roeboeh*, *instorten*, روبوهن *roeboehan*, *het instorten*, *instortsel*, *puin*.

§ 6. Ook van woorden, die gewoonlijk de beteekenis hebben van Bijvoeglijke naamwoorden, worden door het Aanhechtsel *an* woorden afgeleid, die eenig *voorwerp* beteekenen, *waaraan de door het grondwoord uitgedrukte hoedanigheid bijzonder eigen is*; b. v. van مانس *mânis*, *zoet*, منيسن *manisan*, *het zoete* of *zoet gewordene*, *zoetigheid*, *honig* (Bat. Mal. *confituren*); van كونيغ *koening*, *geel*, كنيغن *koeningan*, *het gele*, *geel koper*; van سدڤ *sedap*, *lekker*, سداڤن *sedâpan*, *lekkernij*.

§ 7. Van Zelfstandige naamwoorden worden zij ook gevormd, en wel in verschillende beteekenissen. Sommige drukken *een namaaksel* uit van hetgeen door het grondwoord beteekend wordt; dat is dan iets, dat niet eigenlijk is wat het heet, maar slechts de accidenteele gesteldheid er van heeft, dat zoo gemaakt is of zoo beschouwd wordt (1); b. v. اناكن *anâkan*, *een nagemaakt kind*, *eene pop*, van انق *ânaq*, *kind*; دونن *dawoenan*, *een nagemaakt blad*, van داون *dâwoen*, *blad*; بغاءن *boengâ-an*, *eene gemaakte bloem*, van بوغ *boenga*, *bloem*; اراغن *orângan*, *een beeld*, van اورغ *ôrang*, *mensch*.

(1) Men vergelijke den Nederlandschen uitgang *achtig*, b. v. in *kinder-achtig*, *hout-achtig*, *beest-achtig*, *engel-achtig*, en dergelijke.

Andere hebben eene *collectieve beteekenis*, dat is: zij beteekenen vele voorwerpen van dezelfde soort als een geheel beschouwd. »De »door deze woorden uitgedrukte voorwerpen worden dan beschouwd »als een *object*, hetwelk zijne *gesteldheid* heeft *door* datgene, waar- »naar het benoemd wordt, en dus door de voorwerpen, die het »geheel uitmaken (1)". Zoo beteekent داونن *dawoenan* ook *bladeren*, *gebladerte;* بغاان *boengâ-an*, *bloemen*, *gebloemte;* كايوان *kajoe-an*, *geboomte*, van كايو *kâjoe*, *boom;* بواهن *boewâhan*, *vruchten*, van بوه *boewah*, *vrucht;* بپيان *boenji-an*, *geluiden*, *geluid*, van بوپ *boenji*, *geluid;* لوتن of لأوتن *laoetan*, *de oceaan*, van لاوت *lâwoet* (*lâoet*), *de zee;* بكالن *bekâlan*, *de gezamenlijke leeftocht*, van بكل *bekal*, *leef-tocht.* Maar deze woorden worden meestal verdubbeld gebruikt, hetgeen soms nog eene wijziging aan de beteekenis geeft (zie Hoofdstuk XIII, § 7).

En zoo worden ook nog woorden gevormd, die eene *collectieve beteekenis* hebben in eenen anderen zin; namelijk, niet zoo, dat een aantal voorwerpen als een geheel beschouwd wordt, maar dat *een* accident wordt voorgesteld *als door meer dan één persoon* of *partij te gelijk daargesteld*, zooals in het Nederlandsch *geloop*, *geschreew*, *geween* (2). Zoo heeft men in het Maleisch van ڤوكل *poekoel*, *slaan*, ڤكولن *poekoelan*, *het slaan* van velen, *eene klopparlij;* van ڤرغ *perang*, *gevecht*, ڤراغن *perângan*, *gevecht*, van meer dan ééne partij, of van velen die tegen elkander vechten, *eene vechtpartij;* van تاغس *tangis*, *geween*, *weenen*, تغيسن *tangisan*, *geween* van velen, die met of tegen elkander weenen; van آله *âlah*, *overwonnen worden*, الاهن *alâhan*, *het overwonnen worden* van meer dan één persoon of partij; van همبالغ *hoembâlang*, *vallen*, *tuimelen*, همبلاغن *hoembalângan*, *het vallen* of *tuimelen* van velen; van همبر *hamboer*, *zich met snelheid uitspreiden*, همبورن *hamboeran*, *het zich verspreiden*, b. v. van vele rijstkorrels; enz. En in zeer vele gevallen kunnen deze woorden,

---

(1) T. ROORDA, *Javaansche Grammatica*, blz. 203.

(2) In onze taal beteekenen die woorden ook een meervoud of herhaling van het accident, daargesteld door één persoon; *geloop* is niet alleen het *loopen van velen*, maar ook het *telkens heen en weder loopen van één; geschreeuw*, niet alleen *het schreeuwen van velen*, maar ook *het aanhoudend schreeuwen van één.* Dit is niet het geval in het Maleisch, in welke taal die herhaling van het accident uitgedrukt wordt door verdubbeling van het grondwoord; zie Hoofdst. XIII, § 4.

uit den aard der beteekenis van hun grondwoord, vanzelf een wederzijdsch accident uitdrukken, dat is zulk een, waarvan dezelfde persoon nu het subject dan weder het object is; zooals b. v. in ڤکولن *poekoelan*, en andere. Collectieve naamwoorden van deze soort worden echter in het Maleisch meestal gebruikt in den vorm van Toestandswoorden met het voorvoegsel بر *ber* (zie blz. 84 en 85).

§ 8. III. Door het Voorvoegsel کَ *ka* vóór, en het Aanhechtsel نْ *an* achter het grondwoord te voegen.

De dus gevormde woorden zijn eigenlijk slechts Accidenteel-passieve werkwoordsvormen (zie blz. 97) en drukken dus een toestand uit, waarin een voorwerp geraakt of geraken kan; maar als Zelfstandig naamwoord beteekenen zij dan het *voorwerp dat in dien toestand geraakt*, *geraakt is* of *geraken kan* of *moet*. Zoo komt van ليهت *lihat*, *zien*, کلهاتن *kalihâtan*, *gezien worden*, *zichtbaar zijn*, en als Zelfst. naamw. *hetgeen gezien wordt* of *zichtbaar is*, *gezicht* dat men ziet of zien kan; van دڠر *dengar*, *hooren*, کدڠارن *kadengâran*, *gehoord worden*, *te hooren zijn*, en als Zelfst. naamw. *hetgeen gehoord wordt*, of *te hooren is*, *een geluid* dat men hoort of hooren kan; van چلا *tjelâ*, *berispen*, کچلاءن *kaljelâ-an*, *berispt worden*, *te berispen zijn*, en als Zelfst. naamw. *hetgeen te berispen is*, *berispelijkheid*; van ڤوجي *poedji*, *prijzen*, کڤوجيئن *kapoedji-an*, *geprezen worden*, *te prijzen zijn*, en als Zelfst. naamw. *hetgeen te prijzen is*, *prijselijkheid*, *lofwaardigheid*.

§ 9. En gelijk deze woordvorm in de beteekenis van Accidenteel passief ook afgeleid wordt van woorden, die niet den vorm van een Werkwoord aannemen, zoo ook in de beteekenis van Zelfstandig naamw. Zij drukken dan de *accidenteele gesteldheid* uit, die door het grondwoord wordt aangeduid. Zoo komt van اد *âda*, *bestaan*, کاداءن *ka-adâ-an*, *het bestaan*, *de gesteldheid;* van جادي *djâdi*, *worden*, کجاديئن *kadjadi-an*, *het worden*, *wording;* van هيدوڤ *hidoep*, *leven*, کهيدوڤن *kahidoepan*, *het leven;* van ماتي *mâti*, *sterven*, کماتيئن *ka-mati-an*, *het sterven*, *de dood;* van تمبوه *toemboeh*, *groeien*, کتمبوهن *katoemboehan*, *het groeien*, *vegetatie;* van دودوق *doedoeq*, *zitten*, کدودوکن *kadoedoekan*, *het zitten*, *zitting;* van هيلڠ *hilang*, *verloren gaan*, کهيلاڠن *kahilângan*, *verlies*; van راج *râdja*, *koning zijn*, کراجاءن *karadjâ-an*, *het koning zijn*, *koningschap*.

§ 10. Is het grondwoord eene benaming van hoedanigheid, d. i. een Bijvoeglijk naamwoord, dan beteekent het afgeleide woord eigenlijk *het geraken* of *geraakt zijn tot die hoedanigheid*, en vervolgens ook *die hoedanigheid* of *accidenteele gesteldheid als Zelfstandig naamwoord;* en komt overeen met de Nederlandsche Zelfst. naamwoorden, die van Bijvoeglijke naamwoorden afgeleid op *dom* of *heid* eindigen; b. v. van بسر *besar*, *groot*, كبسارن *kabesâran*, *grootheid* (eigenlijk: *het groot geworden zijn*); van كاي *kâja*, *rijk*, ككياءن *kakajâ-an*, *rijkdom*, (eigenlijk: *het rijk geworden zijn*); van ڤاڤ *papa*, *arm*, كڤڤاءن *kapapâ-an*, *armoede;* van بنر *benar*, *waar*, *oprecht*, كبنارن *kabenâran*, *waarheid*, *oprechtheid*.

§ 11. Ook van benamingen van personen wordt zoo het Accidenteel passief gevormd, in de beteekenis van een Zelfstandig naamwoord, en drukt dan *een voorwerp* uit, *dat de accidenteele gesteldheid* of *de eigenschappen van dien persoon verkrijgt*, of *door dien persoon bezeten* of *beheerd wordt*; zoo beteekent كرجاءن *karadjâ-an*, dan als naamwoord *iets dat koninklijk wordt*, en ook *het gebied van een vorst*, *koninkrijk*, *koningschap*; en zoo komt van اندر *Indera*, de naam van den God *Indra*, كندراءن *ka-inderâ-an*, *de verblijfplaats van dien God*, *de hemel van Indra;* van يڠ *jang* (verbastering van het Javaansche *hjang*) *godheid*, كياڠن *kajângan*, *godenverblijf*.

§ 12. IV. Door het Voorvoegsel ڤ *pe* voor het grondwoord te voegen.

Zij worden gevormd van stammen van *Werkwoorden* en met بر samengestelde *Toestandswoorden*. Heeft het afgeleide woord een subjectieve of actieve beteekenis, dan wordt ڤ *pe*, op gelijke wijze als het voorvoegsel م *me* bij het overeenkomstige Werkwoord (zie volgende §), door eenen neusklank gesloten. Bij objectieve of passieve beteekenis daarentegen blijft deze achterwege; b. v. مڠاجر *mengâdjar*, *onderwijzen*, ڤڠاجر *pengâdjar*, *onderwijzer;* منيوروه *menjoeroeh*, *zenden*, ڤسوروه *pesoeroeh*, *afgezant*. Worden zij afgeleid van een Toestandswoord, dan verandert het Voorvoegsel بر *ber*, بل *bel* of ب *be* in ڤر *per*, ڤل *pel* of ڤ *pe;* b. v. van برتاڤ *bertâpa*, *zich afzonderen*, komt ڤرتاڤ *pertâpa*, *kluizenaar;* van بلاجر *belâdjar*, *leeren*, ڤلاجر *pelâdjar*, *leerling*.

§ 13. Het voorvoegsel *pe* duidt den Naamwoordsvorm aan, gelijk *me* den Werkwoordsvorm en *ber* dien van het Toestandswoord; en de eigenlijke beteekenis van de met *pe* samengestelde woorden is dus, dat het door het grondwoord beteekende *accident* er door *wordt voorgesteld als eene zaak*, gelijk wij in het Nederlandsch doen door de Onbepaalde wijze van het Werkwoord te gebruiken als onzijdig Zelfstandig naamwoord, of wel door een afgeleid Naamwoord, dat gevormd is door *ing* achter den wortel van het Werkwoord te voegen, of ook door van de Onbepaalde wijze den uitgang *en* af te nemen; b. v. *het verkoopen*, *de verkoop*; *het aanvallen*, *de aanval*; *het verdedigen*, *de verdediging*; *het zenden*, *de zending*. En zij hebben dan in het Maleisch eenen subjectieven of objectieven zin, naar gelang zij al of niet den neusklank hebben, welk onderscheid van beteekenis in onze taal niet door den vorm van het Naamwoord wordt uitgedrukt; wanneer ik b. v. zeg: *mijne aanklacht was een gevolg er van*, dan kan dit even goed beteekenen, *dat ik aanklaagde* (*mijn aanklagen*) als *dat ik aangeklaagd werd* (*mijn aangeklaagd worden*). Zoo heeft men dan met eene subjectieve beteekenis: ڤمالڠ *pemâling*, *het stelen*, *diefstal* (ممالڠ *memâling*, *stelen*); ڤنجول *pendjoewal*, *het verkoopen*, *verkoop* (منجول *mendjoewal*, *verkoopen*); ڤپورت *penjoerat*, *het schrijven* (مپورت *menjoerat*, *schrijven*); ڤڠاسه *pengâsoeh*, *het zogen* (مڠاسه *mengâsoeh*, *zogen*); ڤڠاجر *pengâdjar*, *het onderwijzen*, *onderwijs* (مڠاجر *mengâdjar*, *onderwijzen*); ڤمبري *pemberi*, *het geven* (ممبري *memberi*, *geven*); ڤمبوت *pemboewat*, *het doen* (ممبوت *memboewat*, *doen*); ڤورت *pewarta*, *het berichten* (مورت *mewarta*, *berichten*); ڤرتند *pertanda*, *het merken* van goederen als veraccijnsd (برتنداكن *bertandâkan*, *goederen merken* (1)); ڤنارۏ *penâroeh*, *het bewaren* en *het in bewaring geven* (منارۏ *menâroeh*, *bewaren* en *in bewaring geven*); ڤپورۏ *penjoeroeh*, *het zenden* (مپورۏ *menjoeroeh*, *zenden*); ڤڠڬارو *penggâroe*, *het wrijven*, *het krabben*, *het kammen* (مڠڬارو *menggâroe*, *wrijven*, *krabben*, *kammen*); ڤڠڬيلڠ *penggiling*, *het draaien* (مڠڬيلڠ *menggîling*, *draaien*); ڤموكل *pemoekoel*, *het kloppen* (مموكل *memoekoel*, *kloppen*); ڤمالس *pemâlas*, *het luieren* (ممالس *memâlas*, *luieren*);

(1) Het Transitief Werkwoords-aanhechtsel gaat natuurlijk bij den naamwoordsvorm verloren, daar bij het Naamwoord geen object, als bij het Werkwoord, kan te pas komen.

ڤنيدر *penidor*, *het slapen* en *het doen slapen* (تيدر *tidor*, *slapen* (1) en منيدركن *menidorkan*, *doen slapen*); ڤنيڠݢل *peninggal*, *het verlaten*, *het vertrekken* (منيڠݢلكن *meninggalkan*, *verlaten*, *vertrekken van*); ڤپاكيت *penjâkit*, *het ziek zijn*, *ziekte*, waarmeê God iemand bezoekt, *kwelling*, die men iemand aandoet (2) (ساكيت *sâkit*, *ziek zijn*). En met eene objectieve beteekenis: ڤسوروه *pesoeroeh*, *het gezonden worden*, *zending* (مپوروه *menjoeroeh*); ڤتاروه *petâroeh*, *het in bewaring gegeven worden* (مناروه *menâroeh*); ڤدوت *pedoeta*, *het gezonden worden* (مندوت *mendoeta*, iemand *zenden*); ڤورت *pewarta*, *het bericht worden* (3) (مورت *mewarta*); ڤتيڠݢي *petinggi*, *het verhoogd worden* (منيڠݢيكن *meninggikan*, *verhoogen*). En van Toestandswoorden: ڤرتاڤ *pertâpa*, *het kluizenaar zijn*, *kluizenaarsleven*, van برتاڤ *bertâpa*, *een afgezonderd leven leiden*, *kluizenaar zijn*; ڤلاجر *pelâdjar*, *het leeren*, van بلاجر *belâdjar*, *leeren*, *leerling zijn*; ڤرجنجي *perdjandji*, *het verbonden zijn*, van برجنجي *berdjandji*, *verbonden zijn*, *een verbond sluiten* of *gesloten hebben*; ڤرسولق *persôleq*, *het zich opschikken*, van برسولق *bersôleq*, *zich opschikken*.

Maar door het gebruik hebben deze woorden langzamerhand eene geheel andere beteekenis gekregen. Zij worden namelijk vooral gebezigd als *attribuut* bij de benaming van een persoon of eene zaak, zooals اورڠ *ôrang*, *mensch*, *man*, جورو *djoeroe*, *baas*, *meester*, ڤركاكس *perkâkas*, *werktuig*, *gereedschap*, سرب *serba*, *huisraad*, *gereedschap*, *dingen*, die dan met dat attribuut den persoon of de zaak aanduiden, die de door het grondwerkwoord uitgedrukte handeling verricht als *pe* door eenen neusklank gesloten wordt, die handeling ondergaat als de neusklank wegblijft, of, als het grondwoord een Toestandswoord is, in den daardoor uitgedrukten toestand verkeert; zoo is b. v.

---

(1) Bij dit woord valt op te merken dat het Naamwoord den neusklank heeft, hoewel het grondwoord nooit den vorm van een Eenvoudig werkwoord aanneemt.

(2) Alleen met dit nevenbegrip van een subject, dat de ziekte of kwelling veroorzaakt, heeft dit woord den neusklank en het voorvoegsel; anders is *ziekte*, als benaming van een accidenteelen toestand, eenvoudig ساكيت *sâkit*.

(3) Dat in dit woord ook bij de subjectieve beteekenis de neusklank ontbreekt, evenals in zijnen werkwoordsvorm, is natuurlijk omdat het grondwoord met een halfklinker begint. Zie blz. 55.

اورڠ ڤمالڠ *ôrang pemâling*, *een dief;* اورڠ ڤنجول *ôrang pendjoewal*, *koopman*, *verkooper;* جورو ڤپورت *djoeroe penjoerat*, *schrijfmeester*, *schrijver;* اورڠ ڤنارة *ôrang penâroeh*, *de persoon die iets te bewaren geeft* en *pandbewaarder;* اورڠ ڤورت *ôrang pewarta*, *bode*, *nieuwspost;* اورڠ ڤمالس *ôrang pemâlas*, *iemand die luiert*, *een luiaard;* اورڠ ڤنيدر *ôrang penîdor*, *iemand die de gewoonte heeft van slapen*, *een slaper*, en اوبت ڤنيدر *ôbat penîdor*, *een middel*, *dat doet slapen*, *een slaapmiddel;* ڤركاكس ڤڠݢارو *perkâkas penggâroe*, *een gereedschap om te wrijven of te kammen*, *kam*, *roskam;* ڤركاكس ڤڠݢيلڠ *perkâkas penggîling*, *een gereedschap om te draaien*, *draai-machine*, *molen;* ڤركاكس ڤموكل *perkâkas pemoekoel*, *een werktuig om te kloppen*, *hamer;* سرب ڤتارة *serba petâroeh*, *een ding*, *dat in pand* of *in bewaring gegeven wordt*, *pand;* اورڠ ڤتارة *ôrang petâroeh*, *een persoon*, *die* aan iemand *ter bewaking wordt toevertrouwd;* اورڠ ڤسورة *ôrang pesoeroeh*, en اورڠ ڤدوت *ôrang pedoeta*, *iemand die gezonden wordt*, *zendeling;* اورڠ ڤتڠݢي *ôrang petinggi*, *iemand die verhoogd wordt*, *een Hoofd;* اورڠ ڤرتاڤ *ôrang pertâpa*, *iemand die een kluizenaarsleven leidt*, *kluizenaar;* اورڠ ڤرسولق *ôrang persôleq*, *iemand die zich opschikt*, *een pronker;* اورڠ ڤلاجر *ôrang pelâdjar*, *iemand die leert*, *leerling*, enz. Maar langzamerhand werd het hoofdwoord, als genoegzaam bekend verondersteld, bij verkorting weggelaten, en zoo kreeg het met *pe* gevormde naamwoord, dat eigenlijk alleen het attribuut was, de beteekenis van *den persoon* of *het werktuig dat de handeling verricht* bij de Subjectieve beteekenis, van *den persoon die de handeling ondergaat* bij de Objectieve beteekenis, en van *den persoon die in zekeren toestand verkeert* als het grondwoord een Toestandswoord is; dus is nu in het gebruik ook ڤمالڠ *dief*, ڤمالس *luiaard*, ڤنيدر *slaper* en *slaapmiddel*, ڤنجول *verkooper*, ڤپورت *schrijver*, ڤنارة *pandgever* en *pandbewaarder*, ڤپورة *zender*, *lastgever*, ڤورت en ڤدوت *bode*, ڤورت ook *hetgeen bericht wordt*, *tijding*, ڤتڠݢي *petinggi*, *Hoofd*, ڤڠݢارو *kam*, *roskam*, ڤڠݢيلڠ *molen*, ڤموكل *hamer*, ڤتارة *pand*, ڤسورة *zendeling*, ڤرتاڤ *kluizenaar*, ڤرسولق *pronker*, ڤلاجر *leerling*, enz. Het hoofdwoord wordt evenwel

niet weggelaten, wanneer dit een minder algemeen voorkomend woord is, of wanneer daardoor onduidelijkheid zoude ontstaan. Zoo vindt men b. v. het woord ڤڠاسه *pengâsoeh*, in de beteekenis van *zoogster*, *min*, nooit alleen gebruikt, maar altijd met bijvoeging van اينڠ *inang*, *eene oppasster bij jonge kinderen*, dus اينڠ ڤڠاسه *inang pengâsoeh*.

Enkele woorden hebben niettegenstaande den neusklank eene objectieve beteekenis; b. v. ڤنرك *penerka*, *hetgeen geraden wordt* of *te raden is*, *een raadsel* (منرك *menerka*, grondwoord ترك *terka*, *raden*); ڤنابر *penâboer*, *hetgeen gestrooid wordt*, *strooisel* (منابر *menâboer*, grondwoord تابر *tâboer*, *strooien*); ڤنتوا *pentoewa*, *die als oudste erkend wordt*, *oudste* (منتواكن *mentoewâkan*, *als oudste erkennen*). En zoo beteekent ڤنڠڬل *peninggal* (blz. 123) ook *die* of *dat nagelaten wordt*, *nazaat*, *nalatenschap;* maar dat is dan toch eigenlijk *die* of *hetgeen achterblijft*. Vergel. blz. 127.

§ 14. V. Door het Voorvoegsel ڤ *pe* vóór, en het Aanhechtsel ن *an* achter het grondwoord te plaatsen; waarbij omtrent den neusklank en de verandering van *pe* in *per* en *pel* hetzelfde valt op te merken als bij de vorige soort (zie § 12)

§ 15. Van stammen van Werkwoorden gevormd met behoud van den neusklank beteekenen zij niet alleen (evenals de door *pe* gevormde § 13) het door het grondwoord uitgedrukte *accident als eene zaak*, maar deze *als teweeggebracht door eenig subject* (1); b. v. ڤڠاسيهن *pengasihan*, *het beminnen*, *de liefde*, die men toedraagt (مڠاسه *mengâsih*, *beminnen*); ڤمبنوهن *pemboenoehan*, *het dooden*, *de doodslag*, dien men begaat (ممبونه *memboenoeh*, *dooden*); ڤڠهارڤن *penghârapan*, *het hopen*, *de hoop*, die men koestert (هارڤ *hârap*, *hopen*); ڤڠاجارن *pengadjâran*, *het onderwijzen*, *het onderwijs*, dat men geeft (مڠاجر *mengâdjar*, *onderwijzen*); ڤمبريئن *pemberi-an*, *het geven*, dat iemand doet (ممبري *memberi*, *geven*); ڤڠليهاتن *penglihâtan*, *het zien*, dat iemand doet (مليهت *melîhat* of مڠليهت *menglîhat* (zie blz. 55), *zien*);

(1) Vandaar ook het behoud van den neusklank, die de werking aanwijst, terwijl het aanhechtsel *an* de objectieve beteekenis aan het woord geeft.

ڤمبليٴن *pembeli-an*, *het koopen*, *de koop*, dien men sluit (ممبلي *membeli*, *koopen*); ڤڠهاداڤن *penghadâpan*, *het verschijnen* voor een vorst, *de opwachting*, die men een vorst maakt (مڠهادڤ *menghâdap*, *zijne opwachting maken*); ڤمنداڠن *pemandângan*, *het kijken*, *het uitzien*, dat men doet (ممنداڠ *memandang*, *kijken*, *uitzien*); ڤلابوهن *pelaboehan*, *het laten vallen* van het anker, *het uitwerpen* van een vischnet (ملابوه *melâboeh*, *laten vallen*, *uitwerpen*); ڤراسٴن *perasâ-an*, *meening*, *gevoel*, dat men koestert (مراس *merâsa*, *gevoelen*); ڤنيڠݢالن *peninggâlan*, *het achterlaten*, *het vertrekken van*, dat iemand doet (منيڠݢلکن *meninggalkan*, *achterlaten*, *vertrekken van*). En als het grondwoord een Toestandswoord is, drukken zij den daardoor beteekenden *toestand* uit; b. v. ڤرتاڤٴن *pertapâ-an*, *staat van afzondering*, waarin iemand verkeert, *kluizenaarsleven*, van برتاڤ *bertâpa*, *zich afzonderen*; ڤلاجرن *peladjâran*, *het leeren*, van بلاجر *belâdjar*, *leeren*; ڤرادوٴن *peradoe-an*, *het slapen*, van برادو *berâdoe*, *slapen* (1); ڤرمنديٴن *permandi-an*, *het baden*, van برمندي *bermandi*, *aan het baden zijn*; ڤرجالنن *perdjalânan*, *het gaan*, van برجالن *berdjâlan*, *gaan*; ڤرهمباٴن *perhambâ-an*, *dienstbaarheid*, van برهمب *berhamba*, *bedienden hebben*; enz. En deze woorden worden, voor zooverre hunne beteekenis zich daartoe leent, menigvuldig gebruikt als attribuut bij het woord تمڤت *tampat*, *plaats*, of eenige andere plaatsbenaming, en duiden dan daarmede de plaats aan, waar eenig subject de door het grondwoord uitgedrukte handeling verricht of in den door dat woord aangeduiden toestand verkeert; zoo is dan تمڤت ڤمبونوهن *tampat pemboenoehan*, *plaats waar men doodt*, *schavot*; تمڤت ڤڠاجارن *tampat pengadjâran*, *plaats waar men onderwijst*, *school*; تمڤت ڤمبليٴن *tampat pembeli-an*, *plaats waar men koopt*, *markt*; تمڤت ڤڠهاداڤن

(1) Zoo ook ڤتيدورن *petidôran*, dat hetzelfde beteekent, maar waarin *pe* niet in *per* verandert, omdat het grondwoord تيدور *tidor*, *slapen*, nooit den vorm van het Toestandswoord aanneemt. SCHLEIERMACHER, *Grammaire Malaye*, § 470, geeft wel ڤرتيدورن *pertidôran* op, maar wij hebben dit woord nergens aangetroffen.

tampat penghadâpan, plaats waar men den vorst *zijne opwachting maakt, voorplein* voor het paleis; تمڤت ڤرتڤاءن *tampat pertapâ-an, kluizenaars-verblijf;* تمڤت ڤرمنديئن *tampat permandi-an, badplaats;* تمڤت ڤرجالنن *tampat perdjalânan, plaats waar men gaat, weg;* enz. Maar gelijk bij de vorige soort de woorden اورغ *ôrang,* جورو *djoeroe,* enz. (zie blz. 124), zoo wordt ook bij deze het plaatsaanduidend hoofdwoord zeer dikwijls weggelaten; en zoo heeft het met *pe* en *an* gevormde naamwoord ook op zichzelf door het gebruik de beteekenis gekregen van *de plaats waar het door het grondwoord uitgedrukte accident voorvalt;* zoo wordt dan b. v. ڤمبليئن gebruikt voor *markt,* ڤغهداڤن voor *voorplein* voor het paleis, ڤمنداغن voor *uitzicht,* ڤرمنديئن voor *badplaats,* ڤراداون en ڤتدورن voor *slaapplaats,* ڤرجالنن voor *weg,* enz.

§ 16. Van stammen van Werkwoorden zonder toegevoegden neusklank hebben zij eene zuiver *objectieve beteekenis;* zij beteekenen dan een *voorwerp, dat het object is* of *moet zijn van de handeling van het subject;* b. v. ڤتانمن *petanâman, hetgeen geplant wordt* of *moet worden, plantsoen* (منانم *menânam, planten*); ڤكرجاءن *pekerdjâ-an, hetgeen verricht wordt* of *te verrichten is, werk,* dat gedaan wordt of gedaan moet worden (مغرج *mengerdja, verrichten*); ڤربواتن *perboewâtan, hetgeen gedaan* of *gemaakt wordt, daad, maaksel,* van بربوت *berboewat, doen, maken;* ڤراليهن *peroléhan, hetgeen verkregen wordt* of *te verkrijgen is, aanwinst,* van براوله *berôleh, verkrijgen;* ڤتروهن *petaroehan, hetgeen bewaard* of *te bewaren gegeven wordt, pand* (مناره *menâroeh, bewaren* en *te bewaren geven*). Er zijn echter eenige woorden in gebruik, die volmaakt deze zelfde objectieve beteekenis hebben en toch den neusklank behouden; zoo beteekent ڤمبريئن *pemberi-an,* (blz. 125) ook *hetgeen gegeven wordt, gift;* ڤغليهاتن *penglihâtan,* ook *hetgeen gezien wordt, gezicht;* ڤنداڤاتن *pendapâtan, hetgeen verkregen* of *gevonden wordt, vondst* (منداڤت *mendâpat, vinden, verkrijgen*); en enkele dergelijke meer. Waarom juist in deze de neusklank behouden blijft, vinden wij ons niet in staat op eene voldoende wijze te verklaren; waarschijnlijk is de eenige grond daarvoor het gebruik, gelijk dat ook in het Nederlandsch b. v. aan het woord *bediende*

den zin gegeven heeft van iemand *die bedient* en niet *die bediend wordt*, hetgeen deze vorm toch eigenlijk beteekent (1).

§ 17. Door voorvoeging van *pe* en achtervoeging van *an* worden ook Naamwoorden afgeleid van oorspronkelijke Zelfstandige naamwoorden, en hebben dan natuurlijk geen neusklank; b. v. ڤکوداءن *pekoedâ-an*, van کودا *koeda*, *paard*. Wat van deze woorden de juiste beteekenis is kunnen wij niet met zekerheid opgeven. Misschien zijn zij eigenlijk rechtstreeks gevormd, alleen door voorvoeging van *pe*, van woorden die eerst met het aanhechtsel *an* zijn samengesteld en dan eenig voorwerp aanduiden, dat de accidenteele gesteldheid van de door het grondwoord beteekende zaak heeft (blz. 118); zoo kunnen zij dan beteekenen *het hebben van de accidenteele gesteldheid der door het grondwoord uitgedrukte zaak*. Maar gewoonlijk worden deze woorden gebruikt als attribuut bij eenige *benaming van plaats*, zooals تمڤت *tampat*, *plaats*, ڤاسر *pâsar*, *markt*, of dergelijke, en wel gewoonlijk met weglating van het plaats-aanduidend woord, zoodat zij op zichzelve de beteekenis gekregen hebben van de *plaats*, *waar de door het grondwoord uitgedrukte voorwerpen zich bevinden* of *die daarvoor dient*; b. v. ڤکوداءن *pekoedâ-an*, *paardenstal*; ڤڤراڠن *peperângan*, *strijdplaats*, *strijdperk*, *slagveld*, van ڤرڠ *perang*, *gevecht*; ڤقبورن *peqoeboeran*, eene *plaats waar graven zijn*, *begraafplaats*, van قبور *qoeboer*, *graf*; ڤبينتاڠن *pebintângan*, *sterrenhemel*, van بينتڠ *bintang*, *ster*; ڤکوليتن *pekoelitan*, *huiden-* of *ledermarkt*, van کوليت *koelit*, *huid*, *leder*; ڤکالوڠن *pekalôngan*, *eene plaats waar vele kalongs zijn*, de residentie *Pekalôngan* van کالڠ *kâlong*, eene soort van *vledermuis*, *vliegende vos*.

Ook bij de door middel van ڤ en ن gevormde woorden wordt echter het hoofdwoord, dat de plaats aanduidt, wel bijgevoegd, wanneer dit een minder algemeen voorkomend woord is, of wanneer door het weglaten er van onduidelijkheid zoude kunnen ontstaan. Zoo vindt men b. v. dikwijls ميدان ڤڤراڠن *mejdân peperângan*, *kampplaats*, *slagveld*.

---

(1) Maar die woorden kunnen toch ook dikwijls met eene Subjectieve beteekenis worden verklaard: b. v. سڬل ڤڠليهاتنڽ ايت سمواڽ دڤرسمبهکنڽ کڤد راج *segala penglihâtannja itoe samoewânja dipersembahkannja kapada râdja*, *al zijn zien* (het zien, dat hij gedaan had) *werd door hem aan den vorst medegedeeld*; hetgeen juister zal zijn dan *al hetgeen door hem gezien was*. Hik. Hang Toewah, blz. 98.

HOOFDSTUK XI.

Over het Voorvoegsel س sa of se.

§ 1. Het voorvoegsel س *sa* (zie Hoofdst. XV) of, zooals men het in zeer vele gevallen uitspreekt, *se* wordt, onverschillig voor welke woordsoort het komt, onveranderd voor het grondwoord geplaatst; b. v. سكتيك *sekatîka*, *tijdens*, سبنرپ *sebenarnja*, *waarlijk*, سبولهپ *sebôlehnja*, *zooveel mogelijk*, سبوه *saboewah*, *een stuks*. Alleen wanneer het woord met eenen klinker aanvangt, smelt het voorvoegsel daarmede somtijds samen; b. v. سڤاي *soepâja*, *als middel*, *opdat*, van اڤاي *oepâja*, *middel;* سين *sîni*, *hier*, van اين *îni*, *deze*, *dit;* سيت *sîtoe*, *daar*, van ايت *îtoe*, *die*, *dat;* ten ware de beteekenis de afzonderlijke uitspraak van het voorvoegsel als *sa* mocht vorderen, zooals in سٴورڠ *sa-ôrang*, *een mensch.*

§ 2. Het voorvoegsel wordt uitgesproken als *se* wanneer het met een woord zoo nauw verbonden wordt, dat zij gezamenlijk slechts één denkbeeld uitdrukken; maar als *sa*, wanneer de vereeniging tot één denkbeeld niet zoo nauw is; gelijk in de bovenstaande voorbeelden te zien is en ook later zal blijken.

§ 3. Dit voorvoegsel heeft twee verschillende beteekenissen. De eerste en meest algemeene is die van *al*, *geheel*, *gansch.* Zoo beteekent سهاري *sahâri*, *een geheele dag*, *een dag*, niet in tegenstelling met meer dagen, maar met een gedeelte van een dag; سهاري سمالم *sahâri samâlam*, *een geheele dag en nacht*, *een etmaal;* سجام *sadjâm*, *een geheel uur*, *een uur*, in tegenoverstelling van een gedeelte van een uur; سكهندقپ *sakahandaqnja*, *al zijne begeerte*, *al wat hij begeert;* سٴعمركو هيدوڤ *sa-oemoerkoe hîdoep*, *mijn geheele leeftijd*, *al mijn leven;* سلڠكڤ *salangkap*, *een geheel stel*, سلڠكڤ ڤكاين *salangkap pakâjan*, *een geheel (compleet) stel kleederen;* سبارڠ *sabârang*, *alle dingen*, *alles*, *al;* سباپق *sabânjaq*, *al de veelheid*, *de geheele menigte;* سڤوله *sapoeloeh*, *geheel een tiental*, *volle tien;* سراتس *sarâtoes*, *geheel een honderdtal*, *volle honderd*, *honderd.*

§ 4. De met dit voorvoegsel gevormde uitdrukkingen zijn dus in het gebruik *samengestelde benamingen van hoeveelheid of hoegrootheid*, als *een geheel* of als *eenheid* beschouwd; en zoo kan dit voorvoegsel dan somtijds vertaald worden door ons Niet-bepalend Lidwoord, zooals in سهاري *sahâri, een dag;* سجام *sadjâm, een uur;* سورڠ *sa-ôrang, een mensch, een individu;* ستڠه *satengah, een helft, een gedeelte;* enz. En gelijk wij zulk eene benaming van *een geheel* of *eene eenheid* ook somtijds niet alleen gebruiken in tegenoverstelling van *een deel*, maar ook van *meer geheelen*, in uitdrukkingen zooals *een mud of zes, een jaar of twee*, enz., evenzoo in het Maleisch; maar dan alleen in tegenstelling met *twee geheelen;* b. v. سهاري دو هاري *sahâri doewa hâri, een dag of twee,* سورڠ دو اورڠ *sa-ôrang doewa ôrang, een mensch of twee.*

En daar de Maleiers alles wat eene bekende grootte heeft ook gebruiken als maat of om er iets anders mede te vergelijken, wordt *sa* ook gebezigd in den zin van *zoo groot als* of *zooveel als;* b. v. سݢونوڠ *sagoenoeng, als een berg, zoo hoog als een berg.*

Over het gebruik van dit Voorvoegsel als Telwoord zie men Hoofdstuk XV, § 4.

§ 5. Dit voorvoegsel is in dezelfde beteekenis ook van menigvuldig gebruik tot vorming van Bijwoordelijke uitdrukkingen, en dan veelal in verbinding met het Bezittelijk Voornaamwoord ڽ *nja;* ook tot vorming van Voorzetzels en Voegwoorden. Het wordt dan uitgesproken als *se*, omdat door het geheele samengestelde woord slechts één denkbeeld wordt uitgedrukt; b. v. سبنرڽ *sebenarnja, al de waarheid er van, in waarheid, waarlijk,* van بنر *benar, waar;* سسوڠݢوه *sesoenggoeh, al de zekerheid* of سسوڠݢوهڽ *sesoenggoehnja, al de zekerheid er van, zekerlijk,* van سوڠݢوه *soenggoeh, zeker;* سکيرا *sekîra, al het gissen, naar gissen,* van کيرا *kîra, gissen;* سبوليهڽ *sebôlehnja, al zijn kunnen, naar zijn vermogen, zooveel mogelijk,* van بوليه *bôleh, kunnen;* سڤنجڠ *sepandjang, al de lengte, langs,* van ڤنجڠ *pandjang, lang, lengte,* سڤنجڠ جالن *sepandjang djâlan, al de lengte van den weg, langs den weg;* سکين *sekijan, alzoo,* van کين *kijan, zoo, dit;* سڤاي *soepâja, al het middel, als middel, opdat,* van اڤاي *oepâja, middel;* سکالي *sekâli* of سکالي۲ *sekâli-kâli, alle malen, alle keer, alleszins* (Hoogd. *allemal*) van کالي *kâli, maal, keer.*

§ 6. Inzonderheid worden er *Bijwoorden van tijd* mede gevormd, die dan beteekenen *gedurende*, *in*, *op* zekeren tijd. Zoo is سکالي *sekâli* ook *op een maal*, *op een keer*, *eens;* سهاري *sahâri*, *op zekeren dag;* سلام *selâma*, *al den duur*, *al de lengte van tijd*, *altijd*, *voortdurend*, en سلاماڽ *selamânja*, *al den duur er van*, *gedurende*, *voortdurend*, van لام *lâma*, *lang* (van tijd), *duur*, *lengte van tijd;* سکتيک *sekatîka*, *gedurende* of *op den tijd* of *het tijdstip;* سکتيک ايت *sekatîka itoe*, *op dat oogenblik*, van کتيک *katîka*, *tijd*, *tijdstip;* سساعة *sesâàt*, *een uur*, *een oogenblik*, *gedurende*, *in* of *op een uur* of *een oogenblik*, van ساعة *sâàt*, *uur*, *oogenblik;* سلاݢي *selâgi*, *terwijl nog*, *zoolang als nog*, *gedurende dat nog*, van لاݢي *lâgi*, *nog;* سبلم *sebelom*, *terwijl nog niet*, *zoolang als nog niet*, van بلم *belom*, *nog niet;* سڤنيڠݢل *sepeninggal*, *gedurende* of *bij het vertrek*, ook *na het vertrek*, *sedert*, سڤنيڠݢلکو *sepeninggalkoe*, *na mijn vertrek*, سڤنيڠݢل اي ڤرݢي *sepeninggal ija pergi*, *nadat zij weggegaan waren*, van ڤنيڠݢل *peninggal*, *het vertrek;* ستله *setelah*, *toen gedaan was*, *als gedaan is*, *nadat*, van تله *telah*, *gedaan*.

§ 7. En zoo ook *Bijwoorden van plaats;* b. v. سمان *semâna* of سمان٢ *semâna-mâna*, *alwaar*, *overal waar*, *waar het ook zij*, *overal*, van مان *mâna*, *welk*, *wat*, *waar;* سين *sîni*, *alhier*, van اين *ini*, *deze*, *deze hier*, *dit hier;* سيت *sîtoe*, *aldaar*, van ايت *itoe*, *die*, *die daar*, *dat ginds*.

§ 8. De tweede beteekenis van het voorvoegsel س, aan het Sanskrit ontleend, is die van *met*, *mede*, van *medegenootschap* of *gelijkheid* met iemand of iets ten opzichte van de zaak, die uitgedrukt wordt door het woord waarvoor het voorvoegsel komt, dat in dit geval altijd als *sa* wordt uitgesproken. Het zoo samengestelde woord heeft het Voorzetsel دڠن *dengan*, *met*, achter zich. B. v. van روڤ *roepa*, *gelaat*, سروڤ *saroepa*, *het gelaat gemeen hebben met*, *hetzelfde gelaat hebben*, *gelijken;* سروڤ دڠن بڤاڽ *saroepa dengan bapânja*, *op zijn vader gelijken;* van لاکو *lâkoe*, *gang*, *houding*, سلاکو *salâkoe*, *dezelfde houding* of *gang hebben* (van personen), *dezelfde toedracht hebben* (van zaken), *gelijken*, *gelijk zijn;* van راس *râsa*, *gevoel*, *gewaarwording*,

سراس *sarâsa, gelijk van gewaarwording, dezelfde gewaarwording hebben;* van تاهو *tâhoe, weten,* ستاهو *satâhoe, medeweten;* van نݢري *negeri, land,* سنݢري *sanegeri, uit hetzelfde land, landgenoot;* van ديس *désa, dorp,* سديس *sadésa, uit hetzelfde dorp,* اورڠ سديس *ôrang sadésa, dorpsgenooten;* van ايب *iboe, moeder* en باڤ *bâpa, vader,* سايب *sa-iboe, dezelfde moeder* en سباڤ *sabâpa, denzelfden vader hebben;* سودار سايب سباڤ *soedâra sa-iboe sabâpa, broeders die denzelfden vader en moeder hebben, volle broeders.* Ook het woord سودار *soedâra,* is op dezelfde wijze gevormd van een Sanskritsch woord اودار *oedâra,* dat in het Maleisch niet in gebruik is. بارڠسياڤ هندق ماكن سهيداڠن دڠن نبي الله *bârangsijâpa handaq mâkan sahidângan dengan nabi Allah, alwie wil eten van hetzelfde gerecht met den profeet Gods.* اي مندڠر سري رام ايت سنام دڠن دي *ija mendengar Seri Râma itoe sanâma dengan dija, hij hoorde dat die Sri Rama zijn naamgenoot was.*

HOOFDSTUK XII.

Over de Aanhechtsels له lah, ته tah en كه kah.

§ 1. Het Aanhechtsel له *lah* strekt tot aanwijzing van den nadruk, waar die niet op eene lettergreep maar op een geheel woord moet worden gelegd. Misschien is het het Javaansche *lah, ziedaar,* of wel eene verkorting van تله *telah, gedaan,* en eigenlijk slechts eene aanwijzing om bij het woord, waarachter het gevoegd wordt, een oogenblik stil te staan en dit daardoor als een voornaam bestanddeel van den zin te doen uitkomen. Het dient dus om aan dat woord meer nadruk bij te zetten, of de aandacht van den hoorder of lezer meer bepaald op dat woord of de daardoor beteekende zaak te vestigen; gelijk zulks in onze en andere talen geschiedt door verheffing van den toon der stem. B. v. چينچين اين ملك همبله *tjintjin ini milik hambalah, deze ring is mijn eigendom.* سݢرهله اڠكو ڤرݢي *segerahlah angkau pergi, ga gij spoedig.* رعيتڽ ايت ڤون باڽقله ماتي دڠن لاڤر *râjatnja itoe pon bânjaqlah mâti dengan lâpar, velen van zijn leger stierven van honger.* كامي هندق منچوب حاتم طاي جوݢ تتاڤ

سكارڠ برهوتڠله اي سسڠݢهڽله اي امت درماون *kâmi handaq mentjôba Hâtim Taj djoega; tetâpi sakârang berhoetanglah ija; sesoenggoehnjalah ija âmat dermâwan, wij wilden Hatim Taj slechts op de proef stellen; maar nu heeft hij zich in schulden gestoken; waarlijk hij is zeer milddadig.* جک تياد ماو سوداراکو ماکن ناسي ماکن سيرهله بارڠ سکاڤر *djeka tijâda mâwoe soedarâkoe mâkan nâsi mâkan sîrihlah bârang sakâpoer, indien gij geene rijst wilt eten, neem dan een enkel pruimpje sirih.*

§ 2. En zoo wordt dit aanhechtsel dan ook vooral gebruikt achter een Naamwoord, Voornaamwoord of andere woordsoort, die niet den vorm van een Werk- of Toestandswoord heeft, wanneer dit als hoofdwoord in een Gezegde, d. i. als Zegwoord, voorkomt, of als accident aan eenig voorwerp wordt toegeschreven; in welk geval men in eene vertaling in het Nederlandsch een van de woorden *zijn* of *worden* moet bijvoegen. B. v. همبله انقم هنومن *hambalah ânaqmoe Hanôman, ik ben uw zoon Hanoman.* بهو اينله سورت در همبام *bahoewa înilah soerat deri hambâmoe, dit nu is een brief van uwen dienaar.* ايله يڠ ممبونه ݢرود دان ايله يڠ ممچهکن ڤرڠ سکل ستروڽ *îjalah jang memboenoeh garoeda dân îjalah jang memetjahkan perang segala sateroenja, hij was het die den griffioen doodde, en hij was het die al zijne vijanden versloeg.* بايکله اڠکو برهنتي د سين *bâjiklah angkau berhenti di sîni, het ware goed dat gij hier stil hieldt.* لال کلورله اي در دالم استان *lâloe kaloewarlah ija deri dâlam astâna, vervolgens verliet hij het paleis.* دڠن دو تيݢ هاري جوݢ تمڤت ايت ڤون برسهله دان ترڠله *dengan doewa tiga hâri djoega tampat îtoe pon bresihlah dân teranglah, in slechts twee of drie dagen was die plaats schoon en helder.* Bij den actieven vorm van het *Werk*woord wordt echter dit aanhechtsel zelden of nooit gebruikt, omdat die vorm zelf reeds het hoofdwoord in het Gezegde aanduidt en ook, daar hij eene opzettelijke werking van het subject uitdrukt, vanzelf reeds eenigen nadruk in zich sluit

§ 3. Gewoonlijk wordt ook het aanhechtsel له *lah* geplaatst achter het Zegwoord, hetzij dit een Werkwoord of andere woordsoort is, in de Gebiedende (*Imperatieve*), Bevelende (*Jussieve*) of Wenschende (*Optatieve*) wijze van spreken; en zulks insgelijks tot vermeerdering van den nadruk. B. v. امبلله انق ڤانهک اين *ambillah ânaq pânahkoe îni, neem dezen mijnen pijl.* برجالنله کامو دهولو *berdjâlanlah kâmoe dahoeloe, gaat gij vooruit.* تورتله

جالن يڠ ككانن *toeroetlah djâlan jang kakânan*, *volg den weg die rechtsaf loopt.* ڤرڬيله اي *pergilah ija, hij ga.* هي انقكو كوكرجاكنله كمواهن *hej ânaqkoe kaukerdjâkanlah kamoerâhan, o mijn zoon, door u worde weldadigheid uitgeoefend.* امس يڠ كدڤاتن ايت سرهكنله اوليهمو كڤد كدواڤ *emas jang kadapâtan itoe serahkanlah ôlehmoe kapada kadoewânja, het gevonden goud worde door u gegeven aan hen beiden.* داوبهكنڽله نماڽ *di oebahkannjalah namânja, zijn naam worde door hem veranderd, hij verandere zijn naam.*

§ 4. Maar wanneer de nadruk valt op eenig vraagwoord, onverschillig tot welke woordsoort dit behoore, gebruikt men, in plaats van له *lah*, het aanhechtsel ته *tah*, dat volmaakt dezelfde beteekenis heeft, maar natuurlijk niet bij eene Gebiedende of Bevelende wijze te pas komt, omdat deze in een' vragenden zin niet kan voorkomen. Dit aanhechtsel, dat in de meeste gevallen door het Tusschenwerpsel *toch!* kan vertaald worden, is hetzelfde als het Javaansche aanhechtsel *tâ*, dat gelijke beteekenis heeft, met dat onderscheid dat dit niet uitsluitend bij vraagwoorden gebezigd wordt, maar integendeel dikwijls dient om de Bevelende wijze te versterken. Voorbeelden van het gebruik van ته *tah* zijn: سياڤته *sijâpatah, wie toch? wie is het toch?* كمانته *kamânatah, waarheen toch?* مانته هلبالڠ تونهمب *mânatah hoeloebâlang toewanhamba, wie of wie toch is uw voorvechter?* اڤته بريت ورتاڽ ستا ديوي *âpatah berita wartânja Sita Déwi, welke tijding is er toch van Sita Déwi.* سكارڠ اين اڤته بچار كيت *sakârang ini âpatah bitjâra kita, wat zullen wij nu of wat zullen wij nu toch aanvangen?*

§ 5. Het aanhechtsel كه *kah* heeft de kracht van een vraagteeken; d. i. het geeft aan den zin, waarin het voorkomt, een vragenden vorm. Het wordt in den zin geplaatst achter het woord, waarop de nadruk van de vraag valt, en in negatieve zinnen gewoonlijk achter het ontkennend Bijwoord; b. v. بهاروكه سكارڠ اڠكو كماري *bahâroekah sakârang angkau kamâri, zijt gij nu pas hier gekomen?* تيادكه اڠكو كتهوءي اكو *tijâdakah angkau katahoe-i âkoe, kent gij mij niet?* اڠكوكه منتري سلطان محمد يڠ اي هارڤ ڤدام *angkaukah manteri Soeltân Mahmoed, jang ija hârap padâmoe, zijt gij de mantri van Sultan Mahmoed, op wien hij vertrouwde?* سلطان ابراهيمكه ايت *Soeltân Ibrahimkah itoe, zou dat Sultan Ibrahim zijn?* Wanneer bij zulk eene vraag eene tegenstelling gevoegd

wordt, komt het aanhechtsel veelal ook achter deze laatste; b. v. داتڠكه اي اتو تيادكه *dâtangkah ija âtau tijâdakah, komt hij of niet?* رضاكه ادند اتو تيادكه *ridlâkah adinda âtau tijâdakah, vindt gij het goed of niet?* ڤراهوكه اتو ڤاڤن *perâhoekah âtau pâpan, eene schuit of eene plank?* ڤرمڤوان اين سودارايڽكه اتو استريڽكه *perampoewan ini soedarânjakah âtau isterinjakah, zou die vrouw zijne zuster of zijne vrouw zijn?* Bij zulk een tegenstelling wordt كه ook gebruikt, al drukt de zin geene *vraag* maar slechts een *twijfel* of *onzekerheid* uit; b. v. ادكه اي هيدوڤ اتو تيادكه تياد كتهوان *âdakah ija hîdoep âtau tijâdakah tijâda katahoe-an, of zij leven of niet is niet bekend.* Wanneer bij eene vraag tevens onzekerheid wordt uitgedrukt, geschiedt dit door het woord ڬراڠن *garângan*, dat men meestal door *toch?* of *mag toch?* kan vertalen; b. v. اڤ ڬراڠن د هداڤنكو اين نڬريكه اتو اونكه *âpa garângan di hadâpankoe ini, negerîkah âtau âwankah, wat mag dat daar vóór mij zijn?* of *wat is dat toch daar voor mij? eene stad of eene wolk?* (Vergel. Hoofdst. XVI, § 32.)

§ 6. Dit aanhechtsel wordt ook wel geplaatst achter vraagwoorden, en heeft dan dezelfde beteekenis als het aanhechtselته *tah*, namelijk die van den nadruk der vraag te versterken of het vraagwoord tevens als Zegwoord te kenmerken; b. v. اڤكه ڤڠليهاتنم *âpakah penglihâtanmoe, wat was toch uw gezicht, wat zaagt gij toch?* اڤكه انتڠ همب اين مك تونكو داتڠ منداڤتكن همب *âpakah oentoeng hamba ini maka toewankoe dâtang mendâpatkan hamba, welk geluk* of *welk geluk toch valt mij te beurt, dat gij mij komt opzoeken?* سياڤكه يڠ ممبري سلام كڤداكو اين *sijâpakah jang memberi salâm kapadâkoe ini, wie is het* of *wie is het toch, die mij daar groet?*

HOOFDSTUK XIII.

Over de verdubbeling der woorden en de reduplicatie of herhaling van den eersten medeklinker.

§ 1. Omtrent de verdubbeling der woorden valt in het algemeen op te merken, dat deze, wat de afgeleide woorden betreft, zich alleen bepaalt tot het grondwoord, en dat de voorvoegsels of

aanhechtsels niet mede herhaald worden (1); b. v. بليئن٢ *beli-beli-an*, *allerlei koopwaar*, van بليئن *beli-an*, *koopwaar*.

Bij een Eenvoudig werkwoord komt het voorvoegsel م *me* alleen voor het eerste, maar de neusklank, wanneer de beginletter van het grondwoord daarachter vervallen is, ook voor het tweede lid; b. v. منچهاري٢ *mentjahâri-tjahâri*, *overal zoeken*, van منچهاري *mentjahâri*, *zoeken*; ممو‌كل٢ *memoekoel-moekoel*, *aanhoudend slaan*, van ممو‌كل *memoekoel* (grondw. ڤوكل *poekoel*), *slaan*. Met بر *ber* samengestelde Toestandswoorden nemen bij de verdubbeling dit voorvoegsel alleen voor het eerste lid; b. v. برڽال٢ *bernjâla-njâla*, *sterk flikkeren*, van برڽال *bernjâla*, *flikkeren*. De Transitieve werkwoorden nemen het voorvoegsel alleen voor het eerste, den neusklank in het bovengenoemde geval ook voor het tweede, en het aanhechtsel ي *i* of كن *kan* alleen achter het tweede lid; b. v. مغامت اماتي *mengâmat-amâti;* iemand *sterk aanstaren*, van مغماتي *mengamâti*, iemand *aanstaren;* مغيرغراءي *mengîra-ngirâ-i*, *iets ergens van denken*, *iets ergens voor houden* (grondw. كير *kira*, *gedachte*, *gissing*); بركيلت٢ كن *berkilat-kilat-kan*, *sterk doen flikkeren*, van بركيلتكن *berkilatkan*, *doen flikkeren*. En eveneens de passieve en andere afgeleide Werkwoordsvormen; b. v. كمالوءن٢ *kamâloe-maloe-an*, *zeer beschaamd gemaakt worden;* دڤرامت اماتي *diperâmat-amâti*, *sterk aangestaard worden;* برڤانهڤناهن *berpânah-panâhan*, *aanhoudend op elkander schieten.*

Indien bij de verdubbeling van een Eenvoudig werkwoord het voorvoegsel en de neusklank niet voor het eerste maar voor het tweede lid worden geplaatst, drukt die vorm eene *wederzijdschheid* of *wederkeerigheid* uit van het accident, dat door het grondwoord wordt beteekend; b. v. توتر منوتر *toetoer-menoetoer*, *met elkander praten*, van منوتر *menoetoer*, *praten;* ڤوجي مموجي *poedji-memoedji*, *elkander vleien* of *complimenten maken*, van مموجي *memoedji*, *prijzen;* تاڠس مناڠس *tângis-menângis*, *tegen elkander weenen*, van مناڠس *menângis*, *weenen*.

(1) Dit strekt zich echter niet uit tot de voor- en tusschenvoegsels, waarover gehandeld is op blz. 38 en 39. De daarmede gevormde woorden worden in hun geheel als grondwoorden beschouwd (blz. 38 en 40).

§ 2. Toestandswoorden, die door invoeging van *oem* of *em* gevormd zijn, worden niet verdubbeld; maar indien men daaraan de beteekenis wil geven, die door de verdubbeling wordt uitgedrukt, plaatst men het grondwoord er voor; b. v. تورن تمورن *toeroen-temoeroen*, *steeds afdalen*, *bij opvolging*, van تمورن *temoeroen* (grondw. تورن), *afdalen*; ݢيلڠ ݢميلڠ *gîlang-gemilang*, *zeer schitteren*, van ݢميلڠ *gemilang* (grondw. ݢيلڠ), *schitteren*; تارم تمارم *târam-temâram*, *zeer bewolkt zijn*, van تمارم *temâram* (grondw. تارم), *bewolkt* of *niet helder zijn*.

§ 3. De algemeene beteekenis van die verdubbeling der woorden wordt door den vorm zelven vrij duidelijk aangewezen; het is die van *herhaling*, van *nadruk* of van *versterking*, die men aan de beteekenis van het grondwoord wil toevoegen. Ook in onze taal drukt de herhaling van een woord hetzelfde uit. Zoo roept men iemand, dien men wil aansporen om hard te loopen, toe: *loopen! loopen!* Zoo zegt men: *'t is jammer, jammer van dien man;* of ook wel met een Voegwoord: *hij zocht en zocht*, *maar vond niets.* In het Maleisch heeft echter het spraakgebruik aan die beteekenis uitbreiding en wijziging gegeven, waaromtrent wij hier het volgende opmerken.

§ 4. Bij Zegwoorden drukt de verdubbeling somtijds uit, *dat het* daardoor beteekende *accident telkens*, *dikwijls*, *bij herhaling* of *voortdurend plaats heeft;* b. v. تمڤت رقساس برماين٢ *tampat raqsâsa bermâjin-mâjin*, *eene plaats waar de demons zich steeds vermaken* of *gewoon zijn zich te vermaken.* ستاديوي ڤون جاته ملايڠ٢ *Sita Déwi pon djâtoeh melâjang-lâjang*, *Sita Déwi viel al zwevende.* همب تياد لڤس در ڤد جاݢ مالݢي برݢنتي٢ *hamba tijâda lepas deri pada djâga mâligej bergant/-ganti*, *wij hebben niet opgehouden het paleis te bewaken* (*elkander*) *steeds afwisselende.* اي مموكل٢ كڤلاپ *ija memoekoel-moekoel kapalânja*, *hij sloeg hem aanhoudend op den kop.* لالو اي برڤانهڤنداهن دان برتڠكس تڠكيسن *lâloe ija berpânah-panâhan dân bertangkis-tangkisan*, *toen schoten zij aanhoudend op elkander en weerden steeds elkanders* (*pijlen*) *af.* دمب دان كمبيڠ ايت ساڠت كورڠ سدڠ هندق اي برتمبه٢ *domba dân kambing itoe sângat koerang*, *sedang handaq ija bertambah-tambah*, *de schapen en geiten verminderen zeer*, *terwijl zij steeds hadden moeten vermeerderen.*

En hiertoe behooren ook de verdubbelde Toestandswoorden, wier grondwoord een Telwoord is (zie blz. 84), zooals بردو٢ *berdoewa-*

doewa, برڤوله٢ *berpoeloeh-poeloeh*, براتس٢ *berâtoes-râtoes*, enz., die dan eigenlijk beteekenen: *telkens twee zijn*, *telkens tien zijn*, *telkens honderd zijn*, of *twee en twee zijn*, *tien en tien zijn*, *honderd en honderd zijn*, enz.

§ 5. Dikwijls ook verdubbelt men een Zegwoord *tot vermeerdering van den nadruk* of *tot versterking der beteekenis*; b. v. اي ڤون كملوان٢ *îja pon kamâloe-maloe-an*, *hij werd zeer beschaamd.* مك كتڬاڽ ڤون سڬره برلاري٢ داتڠ مڽمبه ڤد كاكي بڬند *maka katigânja pon segerah berlâri-lâri dâtang menjembah pada kâki baginda*, *en zij kwamen alle drie terstond hard aanloopen om hulde te bewijzen aan de voeten van den vorst.* اي ڤون ترچڠڠ٢ *îja pon tertjengang-tjengang*, *hij was zeer verbaasd* of *verbaasd en verlegen.* ڬيلڠ ڬميلڠ چهياڽ سڤرت بولن ڤورنام *gîlang-gemîlang tjahajânja seperti boelan poernâma*, *zeer schitterend was haar glans gelijk de volle maan.* هي سري رام ايڠت٢له اڠكو *hej Seri Râma ingat-îngatlah angkau*, *o Rama let goed op* of *wees wèl bedacht.*

Zoo worden ook de van Telwoorden gevormde Toestandswoorden (zie de vorige §), althans dezulke wier grondwoord een groot getal uitdrukt, verdubbeld om *met nadruk* eene onbepaalde maar *zeer groote menigte* aan te duiden; b. v. مك انق ڤانه ايت ڤون جاد باتو بريبو٢ دان برلقس٢ *maka ânaq pânah itoe pon djâdi bâtoe berîboe-riboe dân berlaqsa-laqsa*, *en die pijl veranderde in duizenden en tienduizenden steenen.*

§ 6. Maar het menigvuldigst beteekent de verdubbeling van een Zegwoord, dat men zich het accident voorstelt als *door velen* of *aan velen* of *op onderscheidene wijzen*, *plaatsen* of *tijden*, *plaats hebbend*; zoodat men daarbij aan *onderscheidene subjecten*, *objecten* of *omstandigheden* denkt. B. v. ڤاتك هندق برماين٢ مليهت بارڠ يڠ بلم دكتهوءي *pâtik handaq bermâjin-mâjin melîhat bârang jang belom dikatahoe-i ik wil mij vermaken* (met overal heen te reizen) *om te zien al wat nog niet bekend is.* اورڠ برسرو٢ دالم سڬل نڬري *òrang berseroe-seroe dâlam segala negeri*, *men riep het* (overal) *uit in de steden.* اڤبيل سؤرڠ سننتياس برماين٢ بناسله اي *apabila sa-òrang senantijâsa bermâjin-mâjin binâsalah ija*, *wanneer een man voortdurend op allerlei wijzen speelt* of *zich aan allerlei spelen overgeeft*, *gaat hij te gronde.* دڠن سؤرڠ ڤون تياد بركات٢ اي ملاينكن در ڤد

کسکارنڤ جوڬ *dengan sa-ôrang pon tijâda berkâta-kâta ija melâjinkan deri pada kasoekârannja djoega, hij praatte niet met iemand* (den een of ander, over het een of ander onderwerp), *behalve over zijnen kommer slechts.* اي کمبالي کنڬريڽ دڠن برکير٢ دالم سنديريڽ *ija koembâli kanegerinja dengan berkira-kira dâlam sendirinja, hij keerde terug naar zijne stad bij zichzelven overleggende*, d. i. de zaak *van alle zijden beschouwende.* مک بڬند ڤون دودق برسوکسکاءن دڠن سکل ڤڠڬاو دان منتري هلبالڠ سرت نخود ايت *maka baginda pon doedoeq bersoeka-soekâ-an dengan segala poenggâwa dàn manteri hoeloebâlang serta nakhôda itoe, en de vorst zat zich te vermaken met de rijksbeambten en mantries en voorvechters benevens den scheepskapitein,* waar de verdubbeling niet alleen uitdrukt, dat *vele personen zich vermaakten*, maar ook dat zij zich *op allerlei wijze* of *met allerlei amusementen vermaakten.* En evenzoo in het volgende voorbeeld: اي بربوت کبقتين اکن سيتا ديوي سدکال دبواڽ برماين٢ کلاوت دڠن سکل ڤرمڤون يڠ مڠيرڠکن توان ڤوتري *ija berboewat kabaqti-an akan Sita Déwi, sedekâla dibawânja bermâjin-mâjin kalâoet dengan segala perampoewan jang mengiringkan toewan poeteri, zij was zeer dienstvaardig jegens Sita Déwi en nam haar telkens mede om zich* (in gezelschap en op allerlei wijzen) *te gaan vermaken aan zee, met de vrouwen die in het gevolg van de vorstin waren.* ڤرڬيله کامُ کدو برتاري٢ دان برلمڤت٢ د هداڤن رومه سيتا ديوي *pergilah kâmoe kadoewa bertâri-târi dàn berloempat-loempat di hadâpan roemah Sita Déwi, gaat gij met u beiden op en neêr huppelen en springen voor het huis van Sita Déwi.* En zoo beteekent ook van برجالن *berdjâlan, gaan, wandelen,* برجالن٢ *berdjâlan-djâlan* niet alleen of niet zoozeer *telkens wandelen*, als wel *heên en weêr* of *op en neêr wandelen;* van منچارق *mentjâriq, scheuren,* منچارق٢ *mentjâriq-tjâriq, verscheuren, onderscheidene scheuren in iets maken;* van ڤوتس *poetoes, breken, gebroken zijn,* ڤوتس٢ *poetoes-poetoes, in vele stukken gebroken zijn, geheel vernield zijn.* En vele dergelijke voorbeelden meer.

§ 7. Wanneer een Zelfstandig naamwoord verdubbeld wordt, drukt dit een *meervoud* uit; doch niet een bepaald meervoud, zooals in het Nederlandsch met het Bepalend lidwoord, b. v. *de huizen*, maar *onbepaald*, zooals wij zouden zeggen *huizen* of *verscheidene huizen.* Dat bepaald meervoud wordt in het Maleisch uitgedrukt door het

woord سڬل *segala* vóór het Zelfstandig naamwoord te plaatsen, b. v. سڬل رومه *segala roemah, de huizen;* en wanneer dan daarbij het Naamwoord verdubbeld wordt, b. v. سڬل رومه٢ *segala roemah-roemah* beteekent dat zooveel als *de onderscheidene huizen*. Zoo beteekent dan van كيوٴن *kajoe-an, geboomte,* كايو كيوٴن *kâjoe-kajoe-an, allerlei geboomte;* van بڠاٴن *boengâ-an, gebloemte,* بوڠ بڠاٴن *boenga-boengâ-an, allerlei gebloemte;* van بواهن *boewâhan, vruchten,* بوه بواهن *boewah-boewâhan, allerlei vruchten;* van بليٴن *beli-an, koopwaar,* بلي٢ ٴن *beli-beli-an, koopgoederen, allerlei koopwaar;* van بپيٴن *boenji-an, geluiden,* بوپ بپيٴن *boenji-boenji-an, allerlei geluiden, muziek, muziekinstrumenten;* van دڠارن *dengâran, iets dat gehoord wordt, geluid,* دڠر دڠارن *dengar-dengâran, allerlei geluiden* of *geruchten*, die men hoort (1). Voorbeelden van het gebruik van deze verdubbelde Zelfstandige naamwoorden, zonder en met bijvoeging van سڬل *segala*, zijn de volgende: مالڬي دڠن باڬي٢ ڤرهياسن *mâligej dengan bâgej-bâgej perhijâsan, een paleis met allerlei soorten van sieraden.* اي منوتڤ ڤنتو رومهپ دڠن دوري٢ دان سمڤه٢ *ija menoetoep pintoe roemahnja dengan doeri-doeri dan sampah-sampah, zij maakte het gat van de deur van haar huis dicht met allerlei dorenstruiken en stoppelen.* كايوكيوٴن يڠ سڤوله ڤملق بسرپ ڤون ڤوتس *kâjoe-kajoe-an jang sapoeloeh pemeloeq besarnja pon poetoes, allerlei geboomte, dat tien vadem groot was, werd vernield.* مك باپق راج٢ دري ڤد نڬري اسڠ داتڠ مميڠ اکن ڤتري ايت *maka bânjaq râdja-râdja deri pada negeri âsing dâtang memìnang akan poeteri ìtoe, en vele vorsten* (van verschillenden rang) *uit vreemde landen kwamen de prinses ten huwelijk vragen.* داتڠ زمان ايني بلم لاڬ اد سکالي راج٢ يڠ برنام سري رام هاپله اکو *dâtang zamân ìni belom lâgi âda sekâli râdja-râdja jang bernâma Seri Râma hânjalah âkoe, tot op dezen tijd zijn er nog volstrekt geene vorsten* (*is er niet de een of andere vorst*) *geweest, die Sri Rama heette, behalve ik.* کالو٢ کيت دداڤتپ اوله سڬل راج٢ دان منتري مڠيکت کيت *kâlau-kâlau kita didâpatnja ôleh segala râdja-râdja dân manteri mengìkoet kìta, wellicht worden wij gevonden door de onderscheidene vorsten*

(1) Dit laatste voorbeeld komt ook voor in de beteekenis van *luisteren*.

(*vorsten van onderscheiden rang*) *en de mantries*, *die ons nazetten.* سݢل نݢري٢ يڠ د باوه حكمكو *segala negeri-negeri jang di bâwah hoekoemkoe*, *de onderscheidene steden*, *die onder mijn gebied staan.*

Bij sommige Zelfstandige naamwoorden drukt de verdubbeling een *voorwerp* uit, *dat eenige gelijkenis of overeenkomst met het door het grondwoord aangeduide voorwerp* heeft; b. v. كود٢ *koeda-koeda*, *eene schraag*, *daksparren*, van كود *koeda*, *een paard;* لاڠيت٢ *lângit-lângit*, *verhemelte*, b. v. van een ledekant, van لاڠيت *lângil*, *het uitspansel;* ماات٢ *mâta-mâta*, *spion*, van ماات *mâta*, *oog;* لاكي٢ *lâki-lâki*, *een mannelijk persoon*, ook *heldhaftigheid*, van لاكي *lâki*, *een echtgenoot;* الو٢ *âloe-âloe*, eene soort van *zeesnoek*, die eenigszins den vorm heeft van een rijststamper, van الو *âloe*, *een rijststamper;* سيكو٢ *sikoe-sikoe*, *de kromhouten van een schip*, *een winkelhaak*, van سيكو *sikoe*, *elleboog;* راج٢ *râdja-râdja*, *vorsten van minderen rang*, van راج *râdja*, *vorst;* توان٢ *toewan-toewan*, *eene soort van heeren*, *halve heeren* (b. v. Arabieren in tegenstelling van Europeanen) van توان *toewan*, *heer;* اولر٢ *oelar-oelar*, *een wimpel*, van اولر *oelar*, *slang.*

Van sommige verdubbelde woorden is geen enkelvoudige vorm in gebruik, zooals اوتر٢ *oetar-oetar*, *een rond houten schild*, لاب٢ *lâba-lâba*, *eene spin*, اوبر٢ *oeboer-oeboer*, eene soort van *zeekwal*, كور٢ *koera-koera*, *eene schildpad*, enz.

§ 8. Zoo worden ook de Vragende voornaamwoorden en de Vragende bijwoorden van plaats herhaald om een *onbepaald voorwerp* of *eene onbepaalde plaats* aan te duiden; zooals اڤ٢ *âpa-âpa* en مان٢ *mâna-mâna*, *wat ook*, *wat het ook zij;* كمان٢ *kamâna-mâna*, *waarheen ook*, *waarheen het ook zij*, *overal heen;* د مان٢ *di mâna-mâna*, *waar ook*, *overal.* En zoo ook van ماسڠ *mâsing*, *ieder*, en تيڠ *tîjap*, *elk*, ماسڠ٢ *mâsing-mâsing*, *iedereen*, *ieder wie ook*, تيڠ٢ *tîjap-tîjap*, *elkeen*, *elk*, *ieder.* B. v. اڤ٢ كهندقمو كامي توروت *âpa-âpa kahandaqmoe kâmi toeroet*, *wat uw wil ook zij*, *wij volgen dien op.* ڤاتيك هندق مڠيرڠكن توانكو كمان٢ *pâtik handaq mengîringkan toewankoe kamâna-mâna*, *ik wil u vergezellen waarheen het ook zij.*

سگل دايڠ۲ ڤون برماين ماسڠ۲ دڠن كهندقڽ *segala dâjang-dâjang pon bermâjin mâsing-mâsing dengan kahandaqnja, de onderscheidene dienaressen vermaakten zich elk naar haren lust.* Eveneens wordt het woord براڤ *berâpa, hoeveel?* herhaald, om eene onbepaalde hoeveelheid uit te drukken; براڤ۲ *berâpa-berâpa, hoeveel ook, hoeveel het ook zij:* براڤ۲ اي منت اكن دي كيت بلي جوڬ *berâpa-berâpa ija minta akan dija kita beli djoega, hoeveel hij ook voor hem vroeg, wij zouden hem toch koopen.* En desgelijks ook sommige Bijwoordelijke uitdrukkingen, die met het voorvoegsel س *se* zijn samengesteld (zie blz. 130 en 131), zooals: سهاري۲ *sahâri-hâri, dag en dag, op onderscheidene dagen, dagelijks;* سكالي۲ *sekâli-kâli, te aller tijd en tijd, telken en telken maal, volstrekt;* سكير۲ *sekîra-kira, naar (onderscheiden) gissing, ongeveer;* سبوله۲ڽ *sebôleh-bôlehnja, naar al zijn vermogen* (op onderscheidene wijzen aangewend), *zooveel mogelijk.*

§ 9. Sommige woorden krijgen alleen door de verdubbeling de beteekenis van Bijwoorden of worden althans als zoodanig gebruikt; b. v. مول *moela, begin,* مول۲ *moela-moela, aanvankelijk;* كير *kira, meenen, gissen,* كير۲ *kira-kira, naar gissing, ongeveer;* كالو *kâlau, als, indien,* كالو۲ *kâlau-kâlau, wellicht, misschien;* برڬنتي *berganti, afwisselen,* برڬنتي۲ *berganti-ganti, bij afwisseling, beurtelings;* براولڠ *beroelang, herhalen,* براولڠ۲ *beroelang-oelang, bij herhaling;* منچوري *mentjoeri, stelen,* منچوري۲ *mentjoeri-tjoeri, steelswijze, heimelijk, verraderlijk;* بوكن عادة لاكي۲ منيكم منچوري۲ *boekan àdat lâki-lâki menîkam mentjoeri-tjoeri, het is niet de gewoonte van mannen iemand verraderlijk een steek toe te brengen.*

§ 10. Wanneer een Bijvoeglijk naamwoord, ook wanneer het als Zegwoord voorkomt, of een Bijwoord van hoedanigheid verdubbeld wordt, duidt de verdubbeling een hoogen trap aan van de hoedanigheid, die door dat Bijvoeglijk naamwoord of Bijwoord wordt beteekend, zooals wij zulks in het Nederlandsch uitdrukken door bijvoeging van *zeer, erg* of *te;* بسر۲ *besar-besar* is dus *zeer groot* of *te groot;* تربڠ تڠڬي۲ *terbang tinggi-tinggi, zeer hoog* of *te hoog vliegen;* ڤكاين يڠ اينده۲ *pakâjan jang endah-endah, een kleed dat zeer fraai is* (1).

(1) Het komt echter ook voor in de beteekenis van *nog al groot, nog al hoog, tamelijk hoog,* enz.

Dit zelfde wordt anders ook uitgedrukt door vóór het Bijvoeglijk naamwoord of Bijwoord een van de volgende woorden te voegen: امت *âmat*, بهين *behina* (*bina*), *zeer*; ساعت *sângat*, *erg*, *hevig*; ترلال *terlâloe, uitstekend;* b.v. امت بايک *âmat bâjik*, *zeer goed;* ساعت ساكت *sângat sâkit*, *zeer ziek*, *erg ziek zijn;* ترلال باكس *terlâloe bâgoes*, *uitstekend schoon;* of door سكالي *sekâli*, *ten eenen male*, *zeer* er achter te plaatsen: بسر سكالي *besar sekâli*, *zeer groot.*

Dezelfde beteekenis heeft de verdubbeling ook in die Bijwoordelijke uitdrukkingen, welke door voorvoeging van س *se* van Bijvoeglijke naamwoorden gevormd zijn (zie blz. 130); b. v. سسڠڬ٢ڽ *sesoenggoeh-soenggoeh-nja*, *zeer zekerlijk;* سلام لماڽ *selâma-lamânja*, *de geheele lengte van tijd*, *altijd*, *gedurende al den tijd.*

§ 11. Wanneer echter een Bijvoeglijk naamwoord bij een Zelfstandig gevoegd wordt als *attribuut*, dat aan een voorwerp wordt *toegekend* (1), en dus daarmede slechts één begrip of één onscheidbaar denkbeeld vormt, wordt door de herhaling van het Bijvoeglijk naamwoord niet uitgedrukt, dat deze of gene hoedanigheid aan dat voorwerp in hooge mate eigen is, maar dat men zich onderscheidene voorwerpen voorstelt (blz. 139 § 7), die deze hoedanigheid bezitten; want het *geheele* begrip, dat door die samengestelde uitdrukking (alsof het één samengesteld woord was) wordt aangeduid, wordt herhaald, niet een gedeelte er van. Zoo beteekent اورڠ كاي٢ *ôrang kâja-kâja* niet *zeer rijke lieden* of *zeer rijken*, maar *onderscheidene rijke lieden* of *rijken* of *de een of andere rijke;* ڤكاين اندہ٢ *pakâjan endah-endah* niet *zeer fraaie kleederen*, maar *allerlei* of *onderscheidene fraaie kleederen.* سدڠ سڬل اورڠ بسر٢ڽ برجالن سرتاڽ *sedang segala ôrang besar-besarnja berdjâlan sertânja*, *terwijl zijne onderscheidene grooten* (niet *zeer grooten*) *met hem gingen.* براڤ درڤد هرتاڽ داڤت دبريڽ ڤد اورڠ مسكين٢ *berâpa deri pada artânja dâpat diberînja pada ôrang miskin-miskîn*, *hoeveel van zijne bezittingen kan hij aan allerlei armen geven?* ستله ايت اكو ڤينڠ اورڠ كاي٢ اكن استريكو *setelah itoe âkoe pînang ôrang kâja-kâja akan isterikoe*, *daarna vraag ik de eene of andere rijke tot vrouw.*

(1) Zie blz. 48 in de Noot (2).

§ 12. Als men wil uitdrukken dat de door het Bijvoeglijk naamwoord beteekende hoedanigheid in hooge mate aan eenig voorwerp eigen is, gebruikt men dat Bijv. naamw. verdubbeld als Zegwoord, en verbindt het met dat voorwerp door het Betrekkelijk voornaamwoord; b. v. راج ايت مپوره سکل منتريپ بربوت مالکي يڠ اند۲ *râdja itoe menjoeroeh segala manterînja berboewat mâligej jang endah-endah, de vorst beval zijnen mantries een paleis dat zeer fraai was (een zeer fraai paleis) te bouwen.* Zeer duidelijk valt het onderscheid in het oog in het volgende voorbeeld: در قد سکل ڤيهق داتڠله سکل راج۲ دان منتري دان اورڠ کاي۲ دڠن بند يڠ اند۲ *deri pada segala péhaq dâtanglah segala râdja-râdja dân manteri dân ôrang kâja-kâja dengan benda jang endah-endah, van alle zijden kwamen de vorsten en de mantries en de (onderscheidene) grooten met schatten die zeer kostbaar waren* of *met zeer kostbare schatten.*

§ 13. Men vindt ook in het Maleisch voorbeelden, dat bij de verdubbeling van het woord de klinkers veranderd worden. De beteekenis van dezen woordvorm is dezelfde, die wij in het Nederlandsch uitdrukken door twee woorden, die nagenoeg hetzelfde beteekenen, bij elkander te voegen, zooals: *geraas en getier*, *schrik en ontsteltenis*, enz. Zoo heeft men هير هار *hîroe-hâra*, *verwarring en oploop*, *allerlei tumult;* رمڤڠ رمڤڠ *rompang-ramping*, *geschonden en beschadigd*, *op allerlei wijze beschadigd;* بڠکر بڠکر *bongkar-bangkir*, *alles overhoop gooien*, enz. (1). Somtijds veranderen ook de medeklinkers; b v. تالي مالي *tâli-mâli*, *touwwerk*, van تالي *tâli*, *touw;* چري بري *tjerej-berej*, *verspreid en verstrooid*, *in alle richtingen verspreid*, van چري *tjerej*, *verspreid*, *uit elkander;* ساير ماير *sâjoer-mâjoer*, *groente en moeskruid*, *allerlei groenten;* لاوق ڤاوق *lâoeq-pâoeq*, *allerlei toespijs bij de rijst*, van لاوق *lâoeq*, zekere toespijs. Ook veranderen zoowel de klinkers als de medeklinkers; b. v. لوله لنتق *loeloeh-lantaq*, *verbrijzeld en vergruisd*, لال لالڠ *lâloe lâlang*, *heen en weer loopen*, van

(1) Bij de verdubbeling van het woord انق *ânaq*, *kind*, dat bij eene schielijke uitspraak *ânaq-kânaq* wordt, is, door overdraging van de *k* ook op het eerste gedeelte van het woord, de verdubbelde vorm *kânaq-kânaq* ontstaan, die ook altijd geschreven wordt کانق۲.

لالو *lâloe*, *voortgaan.* جالن يڠ بڠكڠ بڠكوق هندقله دلورسكن *djâlan jang bengkang bengkoeq handaqlah diloeroeskan*, *de wegen*, *die met allerlei bochten liepen*, *moesten recht gemaakt worden.*

§ 14. De vorming van woorden door *herhaling van den eersten medeklinker met den daarbij behoorenden klinker*, dat is door *reduplicatie*, die op blz. 47 vermeld is, is niet Maleisch maar Javaansch, en de weinige woorden, die in dezen vorm voorkomen, zijn uit die taal overgenomen (1).

Wat den vorm betreft valt op te merken: 1°. dat de met den medeklinker herhaalde klinker altijd kort is, ook wanneer die in het grondwoord lang mocht zijn; b. v. ڤڤارو *papârau* of *pepârau* van ڤارو *pârau*; en 2°. dat bij woorden die met ا of ه aanvangen, nooit die letter alleen, maar het geheele woord herhaald wordt; b. v. اوبن٢ of هوبن٢ *oeboen-oeboen*, van اوبن of هوبن *oeboen.*

§ 15. De beteekenis van een door reduplicatie gevormd Naamwoord is, evenals van sommige in hun geheel verdubbelde woorden (blz. 141), dat zij *een voorwerp* uitdrukken, *hetwelk eenige overeenkomst of gelijkenis heeft met het door den grondvorm aangeduide voorwerp*, of wel, dat men van de daardoor aangeduide zaak *geheel onbepaald* of *in 't algemeen* spreekt; b. v.ججنڠ *djedjenang*, *deurposten*, *deurstijlen*, of wat daarvoor dient, van جنڠ *djenang*, *stijl*, *paal*, eigenlijk *iets dat overeind staat;* ببانجن *bebânjoen*, *eenig middel om de tanden zwart te maken*, van بانجن *bânjoen*, *eene toebereiding van zekere schillen daartoe dienende.* In ڤڤارو *pepârau*, *de longen*, waarvoor men gewoonlijk zegt ڤارو٢ *pârau-pârau*, van ڤارو *pârau*, *long*, ziet de verdubbeling waarschijnlijk op de verschillende deelen, waaruit de long bestaat.

§ 16. Wanneer geredupliceerde woorden gevormd zijn van Naamwoorden, die met het Aanhechtsel *an* zijn samengesteld en dus beteekenen eene objectieve of accidenteele gesteldheid, of wel een voorwerp dat in zoodanige gesteldheid verkeert (zie blz. 115), dan beteekenen zij *iets van dien aard*, eenig *onbepaald voorwerp* of *onbepaalde voorwerpen van dien aard;* b. v. تتبوهن *tataboehan*, *allerlei*

(1) Maleische woorden, zooals تتليڠ *tetéling*, *scheef*, *overhellend*, en dergelijke, die in LEYDEKKER'S *Woordenboek* worden gevonden, zijn blijkbaar Accidenteel-passieven, waarin de ر van تر voor de welluidendheid is weggelaten.

muziekinstrumenten, waarop geslagen wordt, van تبوهن *taboehan*, grondwoord تابه *tâboeh*, een *hamer* of *stok* om muziekinstrumenten te slaan.ججباتن *djedjebâtan*, *een geur die naar muskus gelijkt*, *allerlei reukwerken*, van جباتن *djebâtan*, grondwoord جبت *djebat*, *muskus*, ook *zekere welriekende zalf*.

§ 17. Men vindt ook het voorvoegsel س *sa* in de beteekenis, waarover gesproken is op blz. 130, § 4, herhaald; en dat verdubbelde Voorvoegsel heeft dan de beteekenis van *allen en ieder in 't bijzonder*, *een iegelijk*, *iedereen*, *elkeen*; b. v. سسورڠ *sasa-ôrang*, *ieder mensch*, *iedereen*; سسهاري *sasahâri*, *elken dag*, *dagelijks*. دمکينله حال سسورڠ مانسي ايت سهڠݢ اي هيدڤ دالم دنيا *demikijanlah hâl sasa-ôrang mânoesija itoe sahingga ija hidoep dâlam doenija*, *aldus is de toestand van ieder mensch zoolang hij in de wereld leeft*; dat is dan *de toestand van alle menschen en van ieder in 't bijzonder*. سننتياس دمکين اد ڤکرجاٴنڽ سسهاري *senantijâsa demikijan âda pekerdjâannja sasahâri*, *voortdurend was aldus zijn werk elken dag* of *alle dagen*. Die herhaling van het Voorvoegsel *sa* heeft geen plaats, wanneer men alleèn *elk* of *ieder afzonderlijk* wil uitdrukken, zonder zich daarbij *allen verzameld als een geheel* voor te stellen; in dat geval gebruikt men تيڤ٢ *tijap-tijap* of ماسڠ٢ *mâsing-mâsing*, *elk*, *ieder*; zooals in: سلطان يعقوب مڠنڬرهکن ڤد ماسڠ٢ اورڠ بارڠ يڠ لايق اکن دي |*Soeltân Jàqoeb menganoegerahakan pada mâsing-mâsing ôrang bârang jang lâjiq akan dija*, *Sultan Jakob gaf aan elk* (individu) *wat voor hem geschikt was*.

HOOFDSTUK XIV.

Over de Samengestelde woorden en uitdrukkingen.

§ 1. Door *Samengestelde woorden* verstaan wij dezulke, die gevormd zijn uit twee woorden, zoodanig dat zij tot eene volkomene *woord-eenheid* samengesmolten zijn. Ten opzichte van de lengte der klinkers worden zij dan ook als één woord beschouwd, en de woorden, waaruit zij samengesteld zijn, dienovereenkomstig in spelling gewijzigd (zie de voorbeelden hieronder). Ook de Aanhechtsels en Bezittelijke

voornaamwoorden, waar deze te pas komen, worden achter het geheele samengestelde woord gevoegd.

§ 2. Enkele Samengestelde woorden zijn gevormd uit twee woorden, die dezelfde beteekenis hebben, maar waarvan dan het eene aan eene andere taal ontleend is. Zoo is b. v. جكلو *djekalau*, *indien*, *ofschoon*, uit جك *djeka*, *indien* en لو *lau* (Ar.), *indien*. In dit woord wil het gebruik, dat de samenstelling geenen invloed op de lengte der klinkers uitoefent.

§ 3. Maar verreweg de meeste zijn samengesteld uit twee woorden van verschillende beteekenis; zooals متهاري *matahâri*, *zon*, uit مات *mâta*, *oog* en هاري *hâri*, *dag;* اڤبيل *apabîla*, *wanneer*, uit اڤ *âpa*, *welk*, *wat* en بيل *bîla*, *tijd;* بڬيمان *bageimâna*, *op welke wijze*, *hoe*, uit باڬي *bâgei*, *soort*, *wijze* en مان *mâna*, *welk;* بڬيني *bagîni*, *aldus*, *op deze wijze*, uit باڬي en ايني *îni*, *deze;* بڬيتو *bagîtoe*, *alzoo*, *op die wijze*, uit باڬي en ايتو *îtoe*, *die;* سمنتار *samantâra*, *terwijl*, uit سام *sâma*, *in* en انتار *antâra*, *tusschenruimte*, *tusschentijd;* هريني *harîni*, *heden*, uit هاري *hâri*, *dag* en ايني *îni*, *deze;* ڤربكال *poerbakâla*, *de oude tijd*, *oudtijds*, uit ڤرب *poerba*, *oud*, *vroeger* en كال *kâla*, *tijd;* تتكال *tatkâla*, *toen*, *ten tijde*, uit het Sanskritsche Voornaamwoord *tat*, *dat* en كال *kâla;* كلكيين *kalakîjan*, *vervolgens*, *te dien tijde*, uit كيين *kîjan*, *dit*, *zooveel* en كال; منكال *manakâla* en اڤكال *apakâla*, *wanneer*, uit مان *mâna* en اڤ *âpa*, *welk*, *wat* en كال; اداڤون *âdapon*, *voorts*, *immers*, *trouwens*, uit اد *âda*, *zijn*, *er is*, en ڤون *pon*, *ook*, *zelfs;* سوكچيت *soekatjita*, *verheugd*, *vreugde*, uit سوك *soeka*, *vreugde* en چيت *tjita*, *aandoening*, *gedachte;* سوكچيتاڽ *soekatjitânja*, *zijne vreugde;* دوكچيت *doekatjita*, *bedroefd*, *droefheid*, uit دوك *doeka*, *droefheid* en چيت; كلوارڬ *koelawarga* (Javaansch), *huisgezin*, *familie*, uit كول *koela*, *onderdaan*, *dienaar* en ورڬ *warga*, *tot een huisgezin behooren;* كلوارڬاڽ *koelawargânja*, *zijne familie;* ڤرميسوري *paramêswari* (Sanskr.), *vorstin*, uit *parama*, *beste*, *voornaamste* en *iswarî*, *meesteres* (1); enz.

(1) De Maleiers spreken dit woord ook wel uit als *permeisoeri*, alsof het samengesteld was uit ڤرمي *permej*, *schoon* en سوري *soeri*, *vorstin*.

§ 4. Van vele woorden, die eenigen graad van bloedverwantschap aanduiden, worden *samengestelde woorden* gevormd door achtervoeging van د *da*, wanneer zij op eenen medeklinker, of van ند *nda*, wanneer zij op eenen klinker of eene ء eindigen; zij behouden dan dezelfde beteekenis, maar worden uitsluitend gebruikt, wanneer men tot vorstelijke personen van hunne familiebetrekkingen spreekt (1). Zoo komt van انق of اناء (zie blz. 43) *ânaq*, *kind*, *kinderen*, انقد *ânaqda*, انند *ananda* en انكند *anakanda;* van ايه *âjah*, *vader*, ايهند *âjahnda;* van ايب *iboe*, *moeder*, ايبند *iboenda*, en bij verkorting بند *boenda;* van كاكق *kâka*, *ouder broeder* of *zuster*, ككند *kakanda;* van ادق of اديء *âdiq*, *jonger broeder* of *zuster*, ادند *adinda;* van نينق of نينيء *nejneq*, *grootouders*, نينند *nejnènda;* van چوچو *tjoetjoe*, *kleinkind*, چوچند *tjoetjoenda;* enz. Zoo wordt ook van سهاي *sahâja*, *dienaar*, samengetrokken tot *sâja*, gevormd *sajanda*, en dit weder samengetrokken tot سند *sanda*. Zie Hoofdst. XVI, § 2.

De zoo samengestelde woorden nemen natuurlijk nooit een Bezittelijk voornaamwoord aan, daar dit reeds in het woord zelf is opgesloten; maar wel wordt dikwijls de naam of titel van den bloedverwant, veelal het woord بݢند *baginda*, als bepaling achter het woord gevoegd (2); b. v. مك ساهت تون ڤتري همب اين ڤون

(1) Vroeger beschouwde men dit *da* of *nda* veelal als eene verkorting van het woord بݢند *baginda*, *vorst*, waartoe het gebruik van de daarmede samengestelde woorden natuurlijk aanleiding gaf. Het is echter vrij zeker, dat dit aanhechtsel niets anders is dan eene verzachting van *ta* (of, met den neusklank, *nta*), dat in het Kawi en in het Javaansch, en ook in het Bataksch, het beleefd Bezittelijk voornaamwoord van den 2den persoon is. De daarmede samengestelde woorden beteekenen dus eigenlijk niets anders dan *uw kind*, *uw vader*, enz., maar zijn door het gebruik alleen op Vorsten toegepast, terwijl de eigenlijke beteekenis van het aanhechtsel is afgesleten. Ook het woord بݢند *baginda* zelf is op deze wijze gevormd van بهݢي *behagîja* (Sanskr. *bhâgya*), *geluk*, *gelukzaligheid*, en beteekent dus eigenlijk *uwe gelukzaligheid* (in het Sanskr. ook *zijne gelukzaligheid*), op dezelfde wijze als wij zeggen *uwe* of *zijne majesteit*. *Baginda* wordt zoowel in den 3den als in den 2den persoon gebruikt.

(2) De Heer Von de Wall beweert dat de Maleiers somtijds wèl انقداپ *ânaqdânja*, enz. gebruiken. Wij herinneren ons niet dergelijke uitdrukkingen ooit te hebben ontmoet; en die opeenstapeling van pronominaal-suffixen zoude ook vrij zonderling zijn en alleen te verklaren uit de omstandigheid, dat de oorsprong van het eerste den Maleiers zelven onbekend is. En wanneer men dit aanhechtsel beschouwde als een verkorting van بݢند, zoude b. v. انقداپ eigenlijk zijn انق بݢنداپ *ânaq bagindânja*, en dus beteekenen *kind van zijn vorst* en niet *zijn*

دمكين جوݢ برچري دڠن ايهند بند همب *maka sâhoet toewan poeteri: hamba ini pon demikijan djoega bertjerej dengan âjahnda boenda hamba, en de prinses antwoordde: ik ben ook zoo van mijnen vader en mijne moeder gescheiden.* هي انقك تياد ايهند كتهوءي اكن انقد *hej ânaqkoe tijâda âjahnda katahoe-i akan ânaqda, o mijn zoon, uw vader (ik) herkende zijn zoon (u) niet.* مك دڤلقڽ دان دچيمڽ اوله بݢند اكن انقد بݢند كتيݢ ايت *maka dipeloeqnja dân ditjijoemnja ôleh baginda akan ânaqda baginda katiga itoe, en door den vorst werden de drie kinderen van den vorst (zijne drie kinderen) omhelsd en gekust.*

§ 5. *Samengestelde uitdrukkingen* zijn dezulke, waarin de woorden, uit welke zij bestaan, niet tot zulk eene volkomene *woord-eenheid* verbonden zijn, maar slechts bij elkander gevoegd worden om zoo te zamen één denkbeeld uit te drukken, dat in onze taal dikwijls door een samengesteld woord wordt voorgesteld. Die woorden worden dan niet aan elkander vastgehecht, maar elk afzonderlijk geschreven; zij behouden ook ieder hunne oorspronkelijke spelling. In zulke samengestelde uitdrukkingen is in het Maleisch het tweede woord eene bepaling of een complement van het eerste; en indien er een Bezittelijk voornaamwoord bij vereischt wordt, plaatst men dit in de meeste gevallen (zie § 6) achter het hoofdwoord. Voorbeelden zijn: باڤ اڠكت *bâpa angkat, pleegvader*, samengesteld uit باڤ *vader* en اڠكت *opnemen;* انق اڠكت *ânaq angkat*, *pleegkind*, uit انق *kind* en اڠكت; انقڽ اڠكت *ânaqnja angkat*, *zijn pleegkind.* تاڠن كيري *tângan kiri*, *linkerhand*, uit تاڠن *hand* en كيري *linker;* تاڠن كانن *tângan kânan*, *rechterhand*, uit تاڠن en كانن *rechts;* تاڠنڽ كانن *tângannja kânan*, *zijne rechterhand.* ڤوهن كلاڤ *pôhon kalâpa*, *klapperboom*, uit ڤوهن *boom* en كلاڤ *kokosnoot;* ڤوهنك كلاڤ *pôhonkoe kalâpa*, *mijn klapperboom.* تاڤق كاكي *tâpaq kâki*, *voetzool*, uit تاڤق *zool*, *palm* en كاكي *voet.* تاڤق تاڠن *tâpaq tângan*, *handpalm*, uit تاڤق en تاڠن.

---

vorstelijk kind. Alleen het woord بند *boenda*, *moeder*, neemt zeer dikwijls het Bezittelijk voornaamwoord aan; b. v. ايڤون سمڤيله كڤد استان ايهند بنداڽ *tjapon sampejlah kapada astâna âjahnda boendânja*, *zij kwam aan het paleis van hare ouders;* مك كات بنداڽ *maka kâta boendânja*, *en zijne moeder zeide;* waaruit misschien zoude zijn af te leiden, dat het woord *boenda*, hetwelk ook niet *uitsluitend* van vorstelijke personen wordt gebruikt, niet op de bovenvermelde wijze van *iboe* is gevormd.

ايب كاكي جاري كاكي *djâri kâki*, *teen*, uit جاري *vinger* en كاكي. ايب نكري *iboe negeri*, *hoofdstad*, uit ايب *moeder* en نكري *land*. تمڤت تيدر *tampat tîdor*, *slaapplaats*, uit تمڤت *plaats* en تيدر *slapen*; تمڤتڽ تيدر *tampatnja tîdor*, *zijne slaapplaats*. تمڤت برهنتي *tampat berhentî*, *rustplaats*, uit تمڤت en برهنتي *ophouden*, *uitscheiden*. جورو توليس *djoeroe toelis*, *schrijver*, *secretaris*, uit جورو *meester*, *bestuurder*, en توليس *schrijven*. جورو مودي *djoeroe moedi*, *stuurman*, uit جورو en مودي (verkorting van كمودي *kamoedi*) *roer*. جورو بهاس *djoeroe bahâsa*, *taalmeester*, *tolk*, uit جورو en بهاس *taal*. توكڠ كايو *toekang kâjoe*, *timmerman*, uit توكڠ *baas*, *werkman* en كايو *hout*. توكڠ امس *toekang emas*, *goudsmid*, uit توكڠ en امس *goud*. ايب تاڠن *iboe tângan*, *de duim*, uit ايب *moeder* en تاڠن *hand*; ايب كاكي *iboe kâki*, *de groote teen*, uit ايب en كاكي *voet*. انق ڤانه *ânaq pânah*, *pijl*, uit انق *kind* en ڤانه *boog*. انق تڠڬ *ânaq tangga*, *sport*, *trede*, uit انق en تڠڬ *trap*, *ladder*. اير مات *mâta âjer*, *bron*, uit مات *oog* en اير *water*. اير مات *âjer mâta*, *tranen*, uit dezelfde woorden. اير مس *âjer mas*, *verguldsel*, uit اير en مس (grondvorm van امس) *goud*. اير مندي *âjer mandi*, *badwater*, uit اير en مندي *baden*. اير هوجن *âjer hoedjan*, *regenwater*, uit اير en هوجن *regen*, *regenen*. اورڠ كاي *ôrang kâja*, *aanzienlijken*, uit اورڠ *mensch* en كاي *rijk*. اورڠ توا *ôrang toewâ*, *oudsten*, uit اورڠ en توا *oud*; beide deze uitdrukkingen als titel gebruikt. بابي هوتن *bâbi hoetan*, *wild zwijn*, uit بابي *zwijn* en هوتن *bosch*. سام مانسي *sâma mânoesija*, *medemensch*, uit سام *even-*, *mede-* en مانسي *mensch*; سماپ مانسي *samânja mânoesija*, *zijne medemenschen*. اورڠ لاكي٢ *ôrang lâki-lâki*, *man*, uit اورڠ en لاكي٢ *mannelijk*. انق ڤرمڤوان *ânaq perampoewan*, *dochter*, uit انق *kind* en ڤرمڤوان *vrouwelijk*; انقپ ڤرمڤوان *ânaqnja perampoewan*, *zijne dochter*. هوجڠ تانه *oedjoeng tânah*, *landtong*, uit هوجڠ *punt* en تانه *land*, *aarde*. ساڤو تاڠن *sâpoe tângan* (in het dagelijksch leven veelal uitgesproken *stângan*), *handdoek*, uit ساڤو *vegen* en تاڠن *hand*. En zeer vele andere.

§ 6. Wanneer echter in zulke *Samengestelde uitdrukkingen* tusschen de twee woorden een zeer nauw verband bestaat, worden zij somtijds in zooverre als een *samengesteld woord* beschouwd, dat, hoewel de woorden elk afzonderlijk geschreven blijven, het Bezittelijk voornaamwoord, als dit te pas komt, achter het laatste gevoegd wordt. Zoo zegt men dan ook: انق اڠکتڽ *ânaq angkatnja, zijn pleegkind;* باڤ اڠکتڽ *bâpa angkatnja, zijn pleegvader;* تاڠن کاننڽ *tângan kânannja, zijne rechterhand;* تاڠن کيريڽ *tângan kirinja, zijne linkerhand;* تند تاڠنڽ *tanda tângannja, zijne handteekening;* تاڤق کاکيڽ *tâpaq kakinja, zijne voetzool;* تاڤق تاڠنڽ *tâpaq tângannja, zijne handpalm;* جاري کاکيڽ *djâri kakinja, zijne teenen.* En dit heeft *altijd* plaats, wanneer door het tweede woord het hoofddenkbeeld der uitdrukking wordt aangeduid, of de beteekenis van het eerste zoodanig gewijzigd, dat dit, met verlies van zijne oorspronkelijke beduidenis, een geheel anderen zin verkrijgt, zooals in ايب تاڠنڽ *iboe tângannja, zijn duim;* ايب کاکيڽ *iboe kàkinja, zijn groote teen;* انق ڤانهک *ânaq pânahkoe, mijn pijl;* اير متاڽ *âjer matânja, zijne tranen;* اير منديڽ *âjer mandinja, zijn badwater;* ساڤو تاڠنڽ *sâpoe tângannja, zijn handdoek.*

§ 7. Er is nog eene andere soort van *Samengestelde uitdrukkingen*, waarin twee of meer woorden, die in het Nederlandsch door een Voegwoord zouden verbonden worden, eenvoudig nevens elkander gesteld worden (vergelijk Hoofdst. XIX, §§ 2 en 3). Zoo zegt men: ايب باڤ *iboe bâpa, moeder en vader;* ايه بند *âjah boenda, vader en moeder*, beide in den zin van *ouders;* ايه بند بڬند *âjah boenda baginda, de ouders van den vorst;* انق استري *ânaq isteri, vrouw en kinderen* (eigenlijk *kinderen en vrouw*); همب سهاي *hamba sahâja, dienaren en slaven;* بسر کچيل *besar ketjil, groot en klein;* توا مود *toewâ moeda, oud en jong;* توجه هاري توجه مالم *toedjoeh hâri toedjoeh mâlam, zeven dagen en zeven nachten;* دو تيڬ *doewa tiga, twee of drie;* ليم انم *lima anam, vijf of zes.* Bij deze wordt het Bezittelijk voornaamwoord altijd achter het laatste woord gevoegd; men zegt dus: ايب بڤاڽ *iboe bapânja* en ايه بنداڽ *âjah boendânja, zijne ouders;* انق استريڽ *ânaq isterinja, zijne vrouw en kinderen;* همب سهاياڽ *hamba sahajânja, zijne dienaren en slaven.*

§ 8. Tot de *Samengestelde uitdrukkingen* behooren ook de *Breuken*, die gevormd worden door tusschen den Teller en den Noemer het woord ڤر *per* te voegen, zooals تيک ڤرامڤت *tiga per-ampat*, *drie vierden*. سڤرتکاڽ *sa-per-tigânja*, *een derde er van*. Zie hierover verder hoofdst. XV, §§ 18 en 19.

§ 9. Van Zelfstandige naamwoorden, die eenige bepaling bij zich hebben, hetzij deze bestaat in een ander Zelfstandig naamwoord of Voornaamwoord, of in een Bijvoeglijk naamwoord of Voornaamwoord, of zelfs uit een geheel zindeel, worden Werk- en Toestandswoorden gevormd, welke met die Bepaling als eene *Samengestelde uitdrukking* moeten beschouwd worden. B. v. van کات ايت *kâta itoe*, *dat woord* of *die woorden*, برکات ايت *berkâta itoe*, *die woorden spreken*; van ڤرڠ ايت *perang itoe*, *die strijd*, برڤرڠ ايت *berperang itoe*, *dien strijd voeren*, *zoo strijden*; van انياي اين *anijâja ini*, *dit onrecht*, *deze onderdrukking*, مڠنياي اين *menganijâja ini*, *dit onrecht* of *deze onderdrukking plegen*; van جالن ايت *djâlan itoe*, *die weg*, برجالن ايت *berdjâlan itoe*, *dien weg gaan*, *zoo voortreizen*; van توجه هاري *toedjoeh hâri*, *zeven dagen*, منوجه هاري *menoedjoeh hâri*, *de zeven dagen* of *den zevenden dag* (na iemands dood) *vieren*; van ڤراهو کچيل *perâhoe ketjil*, *een klein schuitje*, برڤراهو کچيل *berperâhoe ketjil*, *een klein schuitje hebben* of *in een klein schuitje varen*; van هاري راي *hâri râja*, *een feestelijke dag*, برهاري راي *berhâri râja*, *een feestdag vieren*; van ايکت امس *ikat emas*, *een gouden band*, برايکت امس *berikat emas*, *een gouden band hebben*, *met goud vastgemaakt zijn*; van نوبت کرجاءن *nôbat karadjâ-an*, *vorstelijke trom*, *trom* die bij plechtige gelegenheden geslagen wordt, منوبتکن کرجاءن *menôbatkan karadjâ-an*, *de vorstelijke trom slaan*; van چنت يڠ دمکين *tjinta jang demikijan*, *een kommer welke aldus is*, *een zoodanige kommer*, برچنت يڠ دمکين *bertjinta jang demikijan*, *zoodanigen kommer hebben*, *zoo bekommerd zijn*; van استري يڠ صالح *isteri jang çâleh*, *eene echtgenoot die vroom is*, *eene vrome echtgenoot*, براستري يڠ صالح *beristeri jang çaleh*, *eene vrome echtgenoot hebben*, enz. Voorbeelden zijn: در ڤد تڠه هاري داتڠ مالم اي برڤرڠ ايت *deri pada tengah hâri dâtang mâlam ija b e r p e r a n g i t o e*, *van den middag tot den avond v o e r d e n zij dien s t r ij d*.

اغكوله عادل اكن ممبالس سكل اورغ يغ مغنياي اين *angkaulah àdil akan membâlas segala ôrang jang menganijâja îni, Gij zijt rechtvaardig om te straffen degenen, die dit onrecht plegen.* اد يغ دسورهپ برقراهو كچل بركاول مغلليغي كفل ايت *âda jang disoeroehnja berperâhoe ketjîl berkâwal mengoelilingi kapal ìtoe, sommigen werden door hem gelast in kleine schuitjes te gaan om de wacht te houden rondom dat schip.* مك مها راج قسف وراج دنايككن كاتس سغكسان مك لال دنوبتكن كرجان *maka mahâ râdja Poespa Wirâdja dinâjikkan ka-âtas singgasâna, maka lâloe dinôbatkan karadjâ-an, en de grootvorst Poespa Wiradja werd op den troon geplaatst, en vervolgens werd de vorstelijke trom geslagen.* بتاڤ همب جاڠن برچنت يغ دمكين ايت ادڤون يغ همب ڤرچنتاكن اين كارن *betâpa hamba djângan bertjinta jang demikijan ìtoe, âdapon jang hamba pertjintâkan îni, karena ...., hoe zoude ik niet zoo bedroefd zijn? En hetgeen mij dezen kommer baart is, dat* enz. تياد كسمڤرناان مومن كمدين در ڤد تاكت اكن الله تعالي ترلبه بايك در ڤد براستري يغ صالح *tijâda kasempoernâ-an moemin kamoedîjan deri pada tâkoet akan Allah tââla terlebih bâjik deri pada beristeri jang çaleĥ, na de vreeze Gods des allerhoogsten is er niets dat den geloovige meer volmaakt dan eene vrome vrouw te trouwen.*

Evenzoo is ook van سمبه *sembah, eene sembah,* zekere plichtpleging, en داتغ *dâtang, komen,* gevormd de samengestelde uitdrukking برداتغ سمبه *berdâtang sembah, spreken,* van een onderdaan tot een vorst. Zie blz. 88.

HOOFDSTUK XV.

Over de Telwoorden.

§ 1. Als getalmerken bedient men zich van de Arabische cijfers, die hieronder naast de Nederlandsche worden opgegeven; deze laatste zijn echter tegenwoordig, althans in den omgang met Europeanen, ook vrij algemeen in gebruik.

Somtijds, hoewel zelden, wordt in Maleische geschriften ook gebruik gemaakt van de letters van het Arabisch alphabet. Dit alphabet had vroeger eene andere volgorde dan die, welke thans in gebruik is: namelijk deze: ا ب ج د ه و ز ح ط ي ك ل م ن س ع ف ص ق ر ش ت ث خ ذ ض ظ غ.

De negen eerste, van de rechterhand af, stellen dan de eenheden, de volgende negen de tientallen, het derde negental de honderdtallen, en غ duizend voor.

§ 2 De Telwoorden kunnen onderscheiden worden in:

a. Hoofd- of Geheele getallen,
b. Breuken,
c. Rangschikkende Telwoorden,
d. Verzamelende Telwoorden,
e. Vermenigvuldigende Telwoorden.

a. Hoofd- of geheele getallen.

§ 3. De Hoofdgetallen zijn:

1	١	ا	سات of س	*sâtoe* of *sa.*
2	٢	ب	دو	*doewa.*
3	٣	ج	تيڬ	*tîga.*
4	٤	د	امڤت	*ampat* (*ĕmpat*).
5	٥	ه	ليم	*lîma.*
6	٦	و	انم	*anam* (*ĕnam*, *ĕnem*).
7	٧	ز	توجه	*toedjoeh.*
8	٨	ح	دلاڤن	*delâpan.*
9	٩	ط	سمبيلن	*sembîlan.*
10	١٠	ي	سڤوله	*sapoeloeh.*
11	١١	يا	سبلس	*sabelas.*
12	١٢	يب	دو بلس	*doewa belas.*
13	١٣	يج	تيڬ بلس	*tîga belas.*
14	١٤	يد	امڤت بلس	*ampat belas.*
15	١٥	يه	ليم بلس	*lîma belas.*

16	١٦	يو	انم بلس	*anam belas.*
17	١٧	يز	توجه بلس	*toedjoeh belas.*
18	١٨	يح	دلاڤن بلس	*delâpan belas.*
19	١٩	يط	سمبيلن بلس	*sembîlan belas.*
20	٢٠	ك	دو ڤوله	*doewa poeloeh.*
21	٢١	كا	دو ڤوله سات of سليكر	*doewa poeloeh sâtoe* of *salìkoer.*
22	٢٢	كب	دو ڤوله دو of دو ليكر	*doewa poeloeh doewa* of *doewa likoer.*
23	٢٣	كج	دو ڤوله تيگ of تيگ ليكر	*doewa poeloeh tîga* of *tîga lìkoer.*
30	٣٠	ل	تيگ ڤوله	*tiga poeloeh.*
31	٣١	لا	تيگ ڤوله سات	*tiga poeloeh sâtoe.*
32	٣٢	لب	تيگ ڤوله دو	*tîga poeloeh doewa.*
40	۴٠	م	امڤت ڤوله	*ampat poeloeh.*
50	٥٠	ن	ليم ڤوله	*lîma poeloeh.*
60	٦٠	س	انم ڤوله	*anam poeloeh.*
70	٧٠	ع	توجه ڤوله	*toedjoeh poeloeh.*
80	٨٠	ف	دلاڤن ڤوله	*delâpan poeloeh.*
90	٩٠	ص	سمبيلن ڤوله	*sembîlan poeloeh.*
99	٩٩	صط	سمبيلن ڤوله سمبيلن	*sembîlan poeloeh sembîlan.*
100	١٠٠	ق	سراتس	*sarâtoes.*
101	١٠١	قا	سراتس سات	*sarâtoes sâtoe.*
110	١١٠	قي	سراتس سڤوله	*sarâtoes sapoeloeh.*
115	١١٥	قيه	سراتس ليم بلس	*sarâtoes lima belas.*
200	٢٠٠	ر	دو راتس	*doewa râtoes.*
300	٣٠٠	ش	تيگ راتس	*tîga râtoes.*
400	۴٠٠	ت	امڤت راتس	*ampat râtoes.*
500	٥٠٠	ث	ليم راتس	*lîma râtoes.*
600	٦٠٠	خ	انم راتس	*anam râtoes.*
700	٧٠٠	ذ	توجه راتس	*toedjoeh râtoes.*

800	٨٠٠	ض	دلاڤن راتس	*delâpan râtoes.*
900	٩٠٠	ظ	سمبيلن راتس	*sembîlan râtoes.*
1000	١٠٠٠	غ	سريب	*sarîboe.*
1500	١٥٠٠	غش	سريب ليم راتس	*sarîboe lima râtoes.*
1674	١٦٧٤	غخعد	سريب انم راتس توجه ڤوله امڤت	*sarîboe anam râtoes toedjoeh poeloeh ampat.*
1881	١٨٨١	غضفا	سريب دلاڤن راتس دلاڤن ڤوله سات	*sarîboe delâpan râtoes delâpan poeloeh sâtoe.*
2000	٢٠٠٠	غغ	دو ريب	*doewa rîboe.*
10000	١٠٠٠٠		سلقس of سڤوله ريب	*salaqsa* of *sapoeloeh rîboe.*
53769	٥٣٧٦٩		ليم لقس تيݢ ريب توجه راتس انم ڤوله سمبيلن	*lima laqsa tîga rîboe toedjoeh râtoes anam poeloeh sembîlan.*
100000	١٠٠٠٠٠		سكتي of سڤوله لقس	*saketi* of *sapoeloeh laqsa.*
1000000	١٠٠٠٠٠٠		سجوت of سيوت of سراتس لقس	*sadjoeta* of *sajoeta* of *sarâtoes laqsa.*

Sommige van deze Telwoorden hebben eenige bijzonderheid in hunne samenstelling of in hun gebruik, zooals nu zal worden opgegeven.

§ 4. سات *sâtoe* en س *sa*, *één*, moeten wel onderscheiden worden van سوات *soewâtoe* (misschien samengesteld uit *sa* en *wâtoe*, Jav. gelijk *bâtoe*, *steen*), *een;* daar dit laatste niet gebruikt wordt als Telwoord, maar als Niet-bepalend lidwoord of Onbepaald voornaamwoord, *een zekere*, *de een of andere;* b. v. ڤد سوات تمڤت *pada soewâtoe tampat*, *op de eene of andere plaats;* ڤد سوات هاري *pada soewâtoe hâri*, *op een zekeren dag.*

Het onscheidbaar Telwoord س *sa* (eene verkorting van اس *asa* of *esa*, *eenig*, *enkel*, *één* (1)), dat alleen gebruikt wordt om *samengestelde benamingen van hoeveelheid* te vormen, beteekent eigenlijk niet *één*, maar *een geheel* (zie blz. 129). Het wordt in de beteekenis van Telwoord of Niet-bepalend lidwoord wel bij alle benamingen van onstoffelijke voorwerpen, doch niet bij *alle* benamingen van stoffelijke

(1) Zie beneden § 16.

voorwerpen gebezigd, maar alleen bij eenige weinige, die benamingen zijn van voorwerpen van min of meer bepaalde grootte en dus eene zekere *hoeveelheid* kunnen aanduiden, en die eenige overeenkomst hebben met, of een gedeelte of eene eigenschap uitmaken van het voorwerp, dat men door het voorvoegsel *sa* wil bepalen; om met dat voorvoegsel bij het voorwerp geplaatst te worden en zoo dan door eene samengestelde uitdrukking dat *geheele voorwerp* of dat *voorwerp als eenheid* aan te duiden. Die woorden, *Hulptelwoorden* genoemd, verliezen dan natuurlijk hunne *eigene* beteekenis geheel en komen juist overeen met het Nederlandsche *stuks* in: *drie stuks vee*, *zes stuks appelen*. De woorden, die zoo gebruikt worden, zijn voornamelijk: اتڤ *âtap*, *dak;* اوتس *oetas*, *snoer;* اورڠ *ôrang*, *mensch;* ايكر *ejkoer*, *staart;* باتڠ *bâtang*, *stam*, *tronk;* باتو *bâtoe*, *steen;* بنتق *bentoeq*, *kromte*, *bocht;* بوتر *boetir*, *korrel;* بوه *boewah*, *vrucht*, *klomp*, *massa;* بوكو *boekoe*, *korrel;* بيج *bidji*, *korrel;* بيدڠ *bidang*, *breedte*, *patroon*, *geteekend blad;* بيله *bilah*, *spaander;* تڠكي *tangkej*, *stengel;* تڠݢ *tangga*, *trap*, *ladder;* تمبن *timboen*, *hoop*, *stapel;* چارق *tjârik*, *afgescheurd stuk*, *afscheuring;* چڤو *tjepoe*, *doos;* چيڤر *tjéper*, *vlakte*, *vlak;* راون *râwan*, *tros;* رمڤن *roempoen*, *struik*, *stoel* (van planten); سيكت *sikat*, *borstel*, *kam;* ڤاته *pâtah*, *afgebroken stuk*, *afbreking;* ڤوتڠ *pôtong*, *afgesneden stuk*, *afsnijdsel;* ڤوچق *poetjoeq*, *top*, *uitspruitsel;* ڤوهن *pôhon*, *boom;* كايو *kâjoe*, *hout;* كڤڠ *keping*, *vlakte;* كنتم *koentoem*, *knop*, *bloemknop;* ݢمڤل *goempal* of كمڤل *koempal*, *klomp*, *kluit;* لي *lej* of هلي *elej*, *vlakte;* لندق *landaq*, *stekelvarken;* مات *mâta*, *lemmer*. B. v. سـورڠ راج *sa-ôrang râdja*, *een vorst;* سبوه رومه *saboewah roemah*, *een huis;* سبيله ڤدڠ *sabîlah pedang*, *een zwaard;* enz.; en niet سراج *sarâdja*, سرومه *saroemah* of سڤدڠ *sapedang*. Zie hierover verder Afd. III, Hoofdst. I, § ~~11~~. 12

§ 5. امڤت *ampat* of *ĕmpat*, *vier* en انم *anam*, *anem* of *ĕnem*, *zes*. De grondvormen van deze woorden zijn ڤت *pat* en نم *nam* of *nem*, die beide nog in het Javaansch in gebruik zijn. امڤت en انم zijn verlengde vormen daarvan. Zie blz. 38. ليم *lîma*, schijnt oorspronkelijk *hand* beteekend te hebben (1) en vandaar, naar het aantal der vingers, *vijf*.

---

(1) Hoewel het grondwoord in deze beteekenis in het Maleisch niet meer gebruikt wordt (wel in het Balineesch), is zij nog overig in ڤڠليم *panglîma*, *die iets in de hand houdt*, *bestuurder*, *bevelhebber*.

§ 6. دلاڤن *delâpan*, *acht*. Dit woord wordt ook uitgesproken *doelâpan* en dan geschreven دولاڤن. Men heeft ook in het Menangkabausche dialect سلاڤن *salâpan*, in dezelfde beteekenis. VON HUMBOLDT (1) merkt bij dit woord aan, dat de Soendasche woorden *salapan*, *negen* en *dalapan*, *acht* te verklaren zijn door *één afgenomen* en *twee afgenomen*, namelijk *van tien*. Dat echter سلاڤن in het Maleisch nooit in de beteekenis van *negen* gebruikt wordt, is buiten twijfel; zoo dit dus werkelijk hetzelfde woord is als het Soendasche *salapan*, heeft het langzamerhand zijne oorspronkelijke beteekenis verloren, en is met het bijna gelijkluidende دلاڤن verward (2).

§ 7. سمبيلن *sembîlan* of *sambîlan*, *negen*. Het woord wordt gezegd samengetrokken te zijn uit *sa* en *ambîlan* (van امبيل *ambil*, *nemen*, *wegnemen*); het zoude dus beteekenen *één afgenomen* (van tien), en overeenkomen met het Soendasche *salapan* (3).

§ 8. سڤولوه *sapoeloeh*, *tien*, is samengesteld uit *sa*, *een geheel*, en *poeloeh*, *tiental*, en beteekent dus letterlijk *een geheel tiental*, *een tiental*. Om de overige tientallen te vormen wordt dit *sa* dus eenvoudig vervangen door دو *doewa*, *twee*, تيݢ *tîga*, *drie*, enz.; dus دو ڤولوه *doewa poeloeh*, *twee tientallen*, d. i. *twintig*; تيݢ ڤولوه *tîga poeloeh*, *drie tientallen*, d. i. *dertig*; en zoo verder tot en met *negentig*.

Voorts valt hierbij nog op te merken dat ڤولوه oorspronkelijk een Kawi-woord is, dat *hoeveel* of *hoeveelheid* beteekent. سڤولوه is dus letterlijk *eene geheele hoeveelheid*, met welke uitdrukking op het getal der vingers van beide handen schijnt te worden gedoeld.

---

(1) *Ueber die Kawi-Sprache*, vol. II, S. 261.

(2) Er zijn er, die in de woorden سلاڤن en دولاڤن of دلاڤن overblijfsels van een, vroeger in gebruik geweest, viertallig stelsel meenen te vinden. سلاڤن zoude dan beteekenen *een viertal* of, wil men liever, *ééns genomen* (4) en دولاڤن *twee viertallen* of *tweemaal genomen* (8). Wij zouden aan deze verklaring de voorkeur geven, indien ons het Soendasche *salapan*, *negen*, en ook het Mangkasaarsche *salapang*, dat insgelijks *negen* beteekent, niet in den weg stond; en indien het ons zeker was, dat سلاڤن ook in de beteekenis van *vier* in gebruik is geweest. Thans beteekent het uitsluitend *acht*. Dat overigens een viertallig stelsel eenmaal in den Archipel in gebruik is geweest, blijkt van elders duidelijk genoeg; onder anderen uit de Javaansche Telwoorden. Zie ook VON HUMBOLDT, *Ueber die Kawi-Sprache*, vol. II, S. 263, en CRAWFURD, *Indian Archipelago*, Vol. I, p. 255.

(3) Zie VON HUMBOLDT, t. a. p. Vol. II, S. 261; CRAWFURD, t. a. p. Vol. I, p. 257 en RIGG's *Dictionary of the Sunda language*.

§ 9. De getallen van *elf* tot *negentien* worden uitgedrukt door het woord بلس *belas* (*blas*), in het Javaansch ook *wĕlas*, waarvan de oorspronkelijke beteekenis niet bekend is (1), doch dat in deze samenstelling voor *tien* gebruikt wordt. Hiervóór wordt dan het getal, dat de eenheden uitdrukt, geplaatst; b. v. سبلس *sabelas*, *elf*, توجه بلس *toedjoeh belas*, *zeventien*.

§ 10. Op gelijke wijze worden de getallen van *eenentwintig* tot en met *negenentwintig* somtijds, evenals in het Javaansch, gevormd door het getal, dat de eenheden uitdrukt, te plaatsen vóór het woord ليكر *likoer*, dat ook alleen in deze samenstelling *twintig* beteekent, en waarvan de eigenlijke beteekenis mede onbekend is. Zoo zegt men dan سليكر *salikoer*, *eenentwintig*, سمبيلن ليكر *sembîlan likoer*, *negenentwintig*.

§ 11. De woorden راتس *râtoes* en ريب *rîboe* beteekenen eigenlijk *honderdtal* en *duizendtal*. سراتس *sarâtoes* is dus *een geheel honderdtal*, d. i. *honderd*, en سريب *sarîboe*, *een geheel duizendtal*, d. i. *duizend*. De veelvouden daarvan worden eenvoudig gevormd door voor *sa* een ander Telwoord in de plaats te stellen.

§ 12. Het woord لقس *laqsa*, dat in het Maleisch voor *tienduizendtal* gebruikt wordt, is oorspronkelijk Sanskrit, en beteekent in die taal *honderdduizend*. Het wordt op dezelfde wijze als راتس en ريب met de andere Telwoorden samengesteld.

§ 13. كتي *keti*, in het Maleisch *honderdduizendtal*, is verbasterd van het Sanskritsche *kôti*, hetwelk in die taal *tien millioen* beteekent.

§ 14. جوت *djoeta of* يوت *joeta*, ook wel geschreven ايوت *ajoeta*, *een millioen*, is het Sanskritsche *ajoeta*, dat in die taal *tienduizend* beteekent.

§ 15. Om $^1/_2$ in gemengde getallen beneden *twintig*, 5 in getallen tusschen *twintig* en *honderd*, 50 in getallen tusschen *honderd* en *duizend*, 500 in getallen tusschen *duizend* en *tienduizend*, enz. uit te drukken, wordt het woord تڠه *tengah*, *half*, *helft*, *midden*, op eene bijzondere wijze gebruikt (2). Men plaatst namelijk dit woord vóór het getal

(1) Tenware men mocht kunnen aannemen dat het een verlengde vorm is van het Javaansche *las* of *ĕlas*, dat een *korrel* (b. v. rijst) beteekent. In het Ngoko-Javaansch wordt het woord *wĕlas* of *bĕlas*, wanneer het komt achter een Telwoord dat op een klinker eindigt, uitgesproken en geschreven als *las*. En in BRUCKNER'S *Javaansche Spraakkunst* wordt, op blz. 93, *sa-las* vertaald door *een graan*.

(2) Een ander gebruik van تڠه zie men Hoofdst. XVII, § 6, in de Noot.

dat eene eenheid, een tiental, een honderdtal of een duizendtal meer uitdrukt dan het volle getal, hetwelk men bedoelt; b. v. تڠه انم *tengah anam*, *vijf en een half*, *zesdehalf*; تڠه تيݢ بلس *tengah tiga belas*, *dertiendehalf*, *twaalf en een half*; تڠه ليم ڤوله *tengah lima poeloeh*, *vijfenveertig* (eigenlijk *half vijftig*); تڠه انم راتس *tengah anam râtoes*, *vijfhonderd en vijftig* (eigenlijk *half zeshonderd* of *zesdehalf honderd*); تڠه توجه ريبو *tengah toedjoeh riboe*, *zesduizend en vijfhonderd* (*half zevenduizend* of *zevendehalf duizend*); enz.

§ 16. *Negen* wordt ook somtijds bij omschrijving uitgedrukt door *tien min één*; b. v. کورڠ سات سڤوله *koerang sâtoe sapoeloeh*, *negen* (eig. *min één*, *tien*, of *op één na tien*); کورڠ سات انم ڤوله *koerang sâtoe anam poeloeh*, *negenenvijftig* (eig. *min één*, *zestig*); کورڠ سات سراتس *koerang sâtoe sarâtoes*, *negenennegentig* (eig. *op één na honderd*); enz. In deze beteekenis wordt ook dikwijls اس *asa* voor *een* gebruikt; b. v. سڤوله کورڠ اس *sapoeloeh koerang asa*, *negen*; انم ڤوله کورڠ اس *anam poeloeh koerang asa*, *negenenvijftig*, enz.

b. Breuken.

§ 17. Voor *een half* gebruikt men ستڠه *satengah*, gewoonlijk uitgesproken *stengah*, dat samengesteld is uit het voorvoegsel *sa* en تڠه *tengah*, *midden*, *half*, *helft*, en dus letterlijk beteekent *eene geheele helft*; zoo zegt men b. v. ستڠه هاري *satengah hâri*, *een halve dag*; ستڠه روڤيه *satengah roepîjah*, *eene halve ropij*; enz.

Over de bijzondere wijze, waarop het woord تڠه *tengah* nog verder bij de Telwoorden gebruikt wordt, zie men hiervoor § 15.

§ 18. De overige breuken worden gevormd door het woord ڤر *per* tusschen den Teller en den Noemer te plaatsen. Dit ڤر schijnt eene verbastering te zijn van het Javaansche (of eigenlijk Kawi-) woord *pårå*, dat *gedeeld*, *gedeelte*, *deel* beteekent (1). In het Javaansch

(1) Dit woord is wel te onderscheiden van een ander gelijkluidend Javaansch woord, dat gebruikt wordt bij benamingen van rangen of standen, om de daarbij aangeduide personen collectief voor te stellen, zooals *pårå mantri*, *de mantri's* of *de gezamenlijke mantri's*. Klinkert (*Ind. Gids*, 1880, blz. 303) vergist zich zeer, wanneer hij meent dat *dit* woord, *dat nooit anders dan van personen gebezigd wordt*, tot vorming van Breuken dient, en dat dus b. v. *doewa pertiga* of *paratiga* beteekent *twee van de gezamenlijke drie* of *twee van de drie deelen*, *die te zamen één geheel uitmaken*. Buitendien zoude het dan nog moeten zijn *doewa deri pertiga*, *twee van* of *uit de drie*.

wordt het dikwijls tot *pra* samengetrokken, en in het Soendaasch, evenals in het Maleisch, *per* uitgesproken. Wanneer de Teller grooter dan *één* of de Noemer een samengesteld woord is, neemt deze laatste liefst het aanhechtsel *an* achter zich, behalve de woorden امڤت *ampat*, *vier* en انم *anam*, *zes*, die nooit, en توجه *toedjoeh*, *zeven*, دلاڤن *delâpan*, *acht* en سمبيلن *sembilan*, *negen*, die zelden dit aanhechtsel krijgen.

Zoo is dan:

سڤرتيک	*sa-per-tîga*	1/3
دو ڤرتکان	*doewa-per-tigâ-an*. . . .	2/3
سڤرامڤت	*sa-per-ampat*	1/4
تيک ڤرامڤت	*tiga-per-ampat*	3/4
سڤرليم	*sa-per-lîma*	1/5
تيک ڤرلمان	*tîga-per-limâ-an*	3/5
توجه ڤرسڤلوهن	*toedjoeh-per-sapoeloehan*. .	7/10
سڤرسراتوسن	*sa-per-saratoesan*. . . .	1/100 enz.

§ 19. De hier gegevene verklaring van de vorming der Breuken is de gewone. Men zoude echter misschien ook eene andere kunnen aannemen, namelijk deze: dat het tusschen Teller en Noemer gevoegde ڤر in het Maleisch niet afkomstig is van *pârâ*, maar dat ڤرتيک *pertîga*, ڤرتکان *pertigâ-an*, ڤرامڤت *perampat*, ڤرليم *perlîma*, ڤرسڤلوهن *persapoeloehan*, enz., Passieve vormen zijn van de Toestandswoorden برتيک, برتکان, برامڤت, برليم, برسڤلوهن, enz. (het Voorvoegsel بر verandert in het Passief in ڤر; zie blz. 91), zoodat de in § 18 gegeven voorbeelden letterlijk zouden beteekenen: *één tot drie geworden* of *gemaakt*, *twee tot drieën geworden*, *één tot vier geworden*, *drie tot vier geworden*, enz. Voor deze verklaring zoude nog pleiten, dat volgens SCHLEIERMACHER (1) de Breuken ook gevormd worden door ک *ka* voor den Noemer te plaatsen, waarvan hij de volgende voorbeelden bijbrengt:

(1) *Grammaire Malaie*, § 62. — In het Alfoersch van Boeroe worden de Breuken gevormd door tusschen den Teller en den Noemer te voegen het woord *loa*, dat *maken tot* beteekent; b. v. *emsian loa tello*, *een tot drie gemaakt*, *een derde*. *Tijdschr. v. Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. XXI, blz. 315.

سات كليم *sâtoe kalîma.* . . . . $^1/_5$
تيك كسبلس *tiga kasabelas.* . . . . $^3/_{11}$
امڤت كليم بلس *ampat kalîma belas.* . . $^4/_{15}$
سات كامڤت ڤوله *sâtoe ka-ampat poeloeh.* . $^1/_{40}$
سات كسريب *sâtoe kasarîboe* . . . . $^1/_{1000}$.

Ook in deze uitdrukkingen zijn de woorden كليم, كسبلس, كليم بلس, كامڤت ڤوله en كسريب niet anders dan het Accidenteel passief van ليم, سبلس, ليم بلس, امڤت ڤوله en سريب (verg. blz. 101), en de voorbeelden beteekenen letterlijk: *één tot vijf geworden, drie tot elf geworden, vier tot vijftien geworden;* enz.

c. Rangschikkende telwoorden.

§ 20. De Rangschikkende Telwoorden worden gevormd door vóór het Hoofdgetal het Voorvoegsel ك *ka* te plaatsen. Hiervan is alleen uitgezonderd *de* en *het eerste*, waarvoor men soms zegt يڠ سات *jang sâtoe*, doch gewoonlijk ڤرتام *pertâma*, welk laatste woord oorspronkelijk Sanskrit is en *eerste*, *voornaamste*, *hoofd* beteekent.

Dus op deze wijze:

ڤرتام of يڠ سات *jang sâtoe* of *pertâma*, *de eerste*, *ten eerste.*
كدو *kadoewa*, *de tweede*, *ten tweede.*
كتيك *katîga*, *de derde*, *ten derde.*
كسڤوله *kasapoeloeh*, *de tiende*, *ten tiende.*
كسبلس *kasabelas*, *de elfde.*
كدو بلس *kadoewa belas*, *de twaalfde.*
كدو ڤوله *kadoewa poeloeh*, *de twintigste.*
كسراتس *kasarâtoes*, *de honderdste.*
كدو راتس *kadoewa râtoes*, *de tweehonderdste.*
كسريب *kasarîboe*, *de duizendste;* enz.

B. v. ترسورت ڤد كسبلس هاري بولن *tersoerat pada kasabelas hâri boelan*, *geschreven op den elfden dag der maand.* سلطان محمد شاه يڠ كدو *Soeltan Mahmoed Sjâh jang kadoewa*, *Sultan Mahmoed*

Sjah de tweede. Zoo ook wanneer die Rangschikkende telwoorden Bijwoordelijk gebruikt worden, in de beteekenis van *ten eerste*, *ten tweede*, enz.; b. v. ڤرتام ريل سريب كدو برس سكوين كتيݢ بودق توجه اورڠ *pertâma réjal sariboe, kadoewa beras sakòjan, katîga boedaq toedjoeh ôrang*, *ten eerste duizend realen*, *ten tweede een kojan rijst*, *ten derde zeven slaven.* In deze beteekenis nemen zij echter ook wel het aanhechtsel *an* achter zich; b. v. كدواءن *kadoewâ-an*, *ten tweede*, كتيݢاءن *katigâ-an*, *ten derde.*

§ 21. Deze Rangschikkende telwoorden zijn een Accidenteel-passieve vorm van de Hoofdgetallen (blz. 101), en dus beteekent b. v. كدو letterlijk *tot twee geworden* of *gekomen* (blz. 98), كسڤوله *tot tien geworden* of *gekomen*, enz ; namelijk *bij opnoeming* of *in volgorde.*

d. Verzamelende Telwoorden.

§ 22. De Verzamelende Telwoorden, waardoor wij verstaan uitdrukkingen zooals *beide* of *de twee*, *alle twee*, *alle drie*, *alle vier*, enz. worden door denzelfden Accidenteel-passieven vorm der Hoofdgetallen voorgesteld als de Rangschikkende Telwoorden, en zijn dus van deze alleen door den samenhang, waarin zij voorkomen, te onderscheiden.

Zoo beteekent dan:

كدو *kadoewa*, *beide*, *alle twee.*
كتيݢ *katîga*, *alle drie.*
كمڤت *ka-ampat*, *alle vier.*
كسڤوله *kasapoeloeh*, *alle tien;* enz.

Dat is dan letterlijk *tot twee*, *tot drie*, *tot vier*, *tot tien geworden* of *gekomen*, namelijk *door verzameling* of *optelling.* — Voorbeelden zijn:
ڤد كسڤوله كڤلاڽ ايت ڤون دكناكنڽ سڤوله مكتاڽ دان اي مماكي ڤاتم ڤد كسڤوله دهيڽ دان مڠناكن ڤنته ڤد كدو ڤوله لڠنڽ *pada kasapoeloeh kapalânja îtoe pon dikenâkannja sapoeloeh makoetânja, dân îja memâkej pâtam pada kasapoeloeh dahînja, dân mengenâkan pontoh pada kadoewa poeloeh lengannja, op alle tien zijn hoofden zette hij zijne tien kronen, en hij deed voorhoofdsiersels aan alle tien zijne voorhoofden en armringen aan alle twintig zijne armen.* لال اي برجالن كدو لاكي استري *lâloe îja berdjâlan kadoewa lâki isteri, vervolgens gingen zij op weg, beide* (eigenlijk *getweed*) *man*

en vrouw. كتيك برسودارا *katiga bersoedâra, de* *d r i e* *gebroeders* of *met hun drieën broeders.* En nu zegt men ook اي كتيك سودراپ *îja katîga soedarânja* voor *hij met zijne twee broeders* (dat zijn samen *drie*); اي كدو انقپ *îja kadoewa ânaqnja, hij met zijn kind* (met hun *beiden*); لاكي استري كتيك انقپ *lâki isteri katîga ânaqnja, man en vrouw met hun kind* (met hun kind samen *drie*) (1).

Wanneer deze Telwoorden niet onmiddellijk door een Zelfstandig naamwoord worden gevolgd, nemen zij duidelijkheidshalve veelal het Bezittelijk voornaamwoord پ *nja* achter zich; b. v. اي برانق تيك اورغ كتكاپ لاكي٢ *îja berânaq tîga ôrang katigânja lâki-lâki, hij had drie kinderen,* *a l l e* *d r i e* *mannelijke.*

Het woord سموا *samoewa, alle, alle te zamen,* neemt op dezelfde wijze het voorvoegsel *ka* aan; b. v. بايك اك بونه سكالي كسمواپ *bâjik âkoe boenoeh sakâli* *k a s a m o e w â n j a*, *het is beter ik* *h a a r* *a l l e n* *in eens dood.* براڤ لماپ مك سگل كرس ايتڤون سدهله كسمواپ *berâpa lamânja maka segala keris îtoe pon soedahlah* *k a s a m o e w â n j a*, *na verloop van eenigen tijd waren die krissen* *a l l e* *voltooid.*

§ 23. Eene andere soort van Verzamelende Telwoorden, zooals *twee aan twee* of *bij paren, vijf aan vijf, tien aan tien* of *bij tienen, honderd aan honderd* of *bij honderden*, enz., wordt gevormd door verdubbeling der van de Hoofdgetallen gevormde Toestandswoorden; b. v.:

بردوا٢ *berdoewa-doewa, twee aan twee.*

برتيك٢ *bertiga-tîga, drie aan drie.*

برليم٢ *berlima-lîma, vijf aan vijf.*

برڤوله٢ *berpoeloeh-poeloeh, tien aan tien, bij tientallen.*

براتس٢ *berâtoes-râtoes, honderd aan honderd, bij honderdtallen.*

بريب٢ *beriboe-rîboe, duizend aan duizend, bij duizendtallen;* enz.

Deze uitdrukkingen beteekenen dan letterlijk *telkens* of *bij herhaling twee zijn, telkens drie zijn, telkens vijf zijn, telkens een tiental zijn,* enz.

---

(1) Dergelijke uitdrukkingen zijn ook: كيت تيك ڤرانق *kita tiga berânaq, wij met ons drieën, gij en ik en het kind;* راج كامڤت برانق *râdja ka-ampat berânaq, de vorst met zijn vieren met de kinderen*, d. i. *met de vorstin en twee kinderen.* هندق ڤون كيت مپبرغ كامڤت برانق سكالي *handaq pon kîta menjebrang ka-ampat berânaq sakâli, ik wilde wel met ons vieren (met u en de twee kinderen tegelijk de rivier overzwemmen.*

(blz. 137 en 138). B. v. انق ڤانه ايت ڤون منجاد اولر ناݢ بريب٢ دان برلقس٢ *ânaq pânah itoe pon mendjâdi oelar nâga berîboe-rîboe dân berlaqsa-laqsa, die pijl veranderde in draken bij duizenden en tienduizenden.* هندقله کامو ماسق برڤوله٢ *handaqlah kâmoe mâsoeq berpoeloeh-poeloeh, gij moet tien aan tien naar binnen gaan.*

En daar de Telwoorden ook, evenals andere woordsoorten, zonder eenig Voorvoegsel als Zegwoorden kunnen gebruikt worden, bezigt men, vooral in het dagelijksch leven, dikwijls alleen de verdubbelde Telwoorden of Hulptelwoorden in dezelfde beteekenis; b. v. اي برجالن دو٢ *ija berdjâlan doewa-doewa, zij gaan twee aan twee.* اي کلور سأيکر٢ دري دالم کندڠ *ija kaloewar sa-éjkor-éjkor deri dâlam kandang; zij (de buffels) kwamen bij een tegelijk (één aan één) uit het hok.* (Vergelijk Hoofdst. XVIII, § 11).

c. Vermenigvuldigende Telwoorden.

§ 24. De vermenigvuldigende Telwoorden worden uitgedrukt door bij het Hoofdgetal een woord te voegen dat *maal*, *dubbel* of *-voudig* beteekent; zooals کالي *kâli*, *maal*, *keer*, لاڤس *lâpis*, *-voudig* (eigenlijk *stapel*, *laag*, *rij*), ݢند *ganda*, *dubbel*, *-voudig*, ليڤت *lipat*, *dubbel* (eigenlijk eene *vouw*); b. v.

سکالي *sakâli*, *eenmaal.*
دو کالي *doewa kâli*, *tweemaal.*
تيݢ کالي *tiga kâli*, *driemaal.*
امڤت لاڤس *ampat lâpis*, *vierdubbel.*
ليم ݢند *lîma ganda*, *vijfmaal*, *vijfvoudig.*
انم ليڤت *anam lîpat*, *zesvoudig.*

De uitdrukkingen *tweemaal zooveel*, *driemaal zooveel*, enz. worden gevormd door bij het Hoofdgetal het woord کين *kijan* of *kijen*, *dit*, *zoo*, *zooveel*, te voegen; b. v.

دو کين *doewa kijan*, *tweemaal dit*, *tweemaal zooveel.*
تيݢ کين *tiga kijan*, *driemaal dit*, *driemaal zooveel.*
امڤت کين *ampat kijan*, *viermaal zooveel.*

§ 25. In de vier hoofdregels der Rekenkunde gebruikt men de volgende uitdrukkingen:

Voor *optellen*: منجملهکن *mendjoemlahkan*, *optellen*, مڠمڤلکن *mengoempoelkan* (van *koempoel*) of مڠهمڤنکن *menghimpoenkan*, *verzamelen*.

Voor *aftrekken*: تولق *toelaq*, *afstooten*, مڠورڠکن *mengoerangkan*, *verminderen*, بوڠ *boewang*, *wegwerpen* of ڤوتڠ *pôtong*, *afsnijden*.

Voor *vermenigvuldigen*: منمبه *menambah* (van *tambah*), *vermeerderen* of ملبهکن *melebihkan*, *meer maken*, *vermenigvuldigen*.

Voor *deelen*: ممبهاݢي *membahâgi*, *verdeelen*.

B. v. دو کالي توجه جاد امڤت بلس *doewa kâli toedjoeh djâdi ampat belas*, *tweemaal zeven is veertien*. ستله دکمڤلکن حسب ايت بوڠ دلاڤن *setelah dikoempoelkan ḥasab îtoe boewang delâpan*, *na die som opgeteld te hebben trek er acht af*. ستله دتمبه تيݢ کالي بهاݢي امڤت *setelah ditambah tîga kâli bahâgi ampat*, *na met drie vermenigvuldigd te hebben, deel door vier*.

HOOFDSTUK XVI.

Over de Voornaamwoorden.

§ 1. De Voornaamwoorden zijn:

a. Persoonlijke en Onbepaalde,
b. Bezittelijke,
c. Wederkeerige,
d. Aanwijzende,
e. Betrekkelijke,
f. Vragende.

a. Persoonlijke en onbepaalde voornaamwoorden.

§ 2. De Persoonlijke voornaamwoorden van den *Eersten persoon* zijn in het *Enkelvoud*:

اکو *âkoe*, *ik*. Dit woord wordt gebruikt door gelijken onderling, door meerderen tegen hunne minderen, en wanneer men op hoogen toon tegen iemand spreekt; ook door de Godheid, wanneer deze

sprekend wordt ingevoerd; en ook wanneer men bij zichzelven spreekt. B. v. تياد اكُ ماو تورت كتام *tijâda âkoe mâoe toeroet katâmoe*, *ik wil uwe woorden niet opvolgen.* مك اوجر زنكي د دالم هتيپ سلام اكُ منچوري بهاروله اين اكُ منداڤت يڠ دمكين اين *maka oedjar Zengi di dâlam hatinja: selâma âkoe mentjoeri bahâroelah îni âkoe mendâpat jang demikijan îni, en de Ethiopiër dacht bij zichzelven: zoo lang ik uit stelen ga is dit de eerste maal dat ik zoo iets vind.*

§ 3. اكُ wordt, behalve wanneer het als onderwerp voorkomt, veranderd in داكُ *dâkoe*, vooral ook achter de op eene ن eindigende Voorzetsels اكن *akan*, *aangaande* en دڠن *dengan*, *met*, en zoo ook na een Werkwoord met het aanhechtsel *kan*; b. v. اكن داكُ *akan dâkoe*, *wat mij betreft.* اڤ كهندقم داتڠ منداڤتكن داكُ *âpa kahandaqmoe dâtang mendâpatkan dâkoe*, *wat is uwe begeerte, dat gij mij komt opzoeken?* Na andere Voorzetsels neemt het den vorm aan van كُ *koe*, uitgezonderd na دري *deri*, *van*, dat, waarschijnlijk ter voorkoming van verwarring met دريكُ *dirikoe*, *mijn persoon*, eerst ڤد *pada* (zie Hoofdst. XVIII, § 8) achter zich krijgt. Voorbeelden zijn: سرتاكُ *sertâkoe*, *met mij;* اولهكُ *ôlehkoe*, *door mij;* اتسكُ *âtaskoe*, *op mij*, *dat rust op mij;* enz. Wordt in deze gevallen het Voornaamwoord nog door eene bepaling gevolgd, dan blijft اكُ gewoonlijk onveranderd; b. v. سياڤ اڠكو يڠ داتڠ برهداڤن دڠن اكُ اين *sijâpa angkaw jang dâtang berhadâpan dengan âkoe îni*, *wie zijt gij, die zich tegenover mij komt plaatsen?* Een vaste regel voor deze verandering in den vorm van het woord wordt in Maleische geschriften evenwel niet altijd in acht genomen.

ڤاتيكُ *pâtik*, *onderdaan*, *slaaf*. Dit woord gebruikt men tegen zijnen meerdere, inzonderheid tegen vorsten; b. v. ڤاتيكُ سام٢ يڠ دڤرتوان نايكُ كاتس رات *pâtik sâma-sâma jang dipertoewan nâjik ka-âtas râta*, *ik besteeg met den vorst den wagen.* Eveneens gebruikt men سند *sanda*, dat samengetrokken is uit سهاي *sahâja* (*sâja*) en het aanhechtsel ند *nda* (zie blz. 148) en hetzelfde beteekent; b. v. سند هندق دسورهكن *sanda handaq disoeroehkan*, *ik wensch gezonden*

te worden. بوكن سند انق راج سندله ديم ڤد هوتن اين *boekan sanda ânaq râdja, sandalah dîjam pada hoetan îni, ik (uw dienaar) ben geen vorstenzoon, ik woon in dit woud.*

سهاي *sahâja* of, bij samentrekking, ساي *sâja*, en همب *hamba*, *dienaar*. Deze woorden gebruikt men tegen zijnen meerdere, en ook in den beleefden stijl tegen zijns gelijke; b. v. سهاي ترادا تاهو توان *sahâja trâda tâhoe toewan, ik weet het niet, mijnheer.* همباكو *hambâmoe* en همبتوان *hambatoewan, uw dienaar*, worden eveneens gebruikt, doch zijn nederiger; zoo ook يڠ دڤرهمب *jang diperhamba*, of bij verkorting alleen دڤرهمب *diperhamba* (1), *degene die als dienaar beschouwd wordt, uw dienaar*, welke laatste uitdrukkingen alleen tegen vorsten gebezigd worden.

بيت *bejta, dienaar*, wordt vooral gebruikt door vorsten, wanneer zij tegen elkander of tegen hunne hoogste staatsbeambten spreken; b. v. بيت هندق مڠمبيل انق ككند *bejta handaq mengambil ânaq kakanda, ik wil (hem) tot mijn kind aannemen.* Men treft het ook in gedichten aan, en in deze zonder onderscheid van rang; b. v.

بڬند مڠوجڤ سراي بركات
ادڤون كلماري بيت كماري
baginda mengoetjap serâja berkâta
âdapon kalamâri bejta kamâri.
De vorst sprak en zeide: gisteren ben ik hier gekomen.

اوق *awaq, lichaam; persoon*, dat, voornamelijk onder lieden van denzelfden stand, zoowel het Persoonlijk Voornaamwoord van den 1ste, als dat van den 2den en 3den persoon vervangt.

اولن *oeloen* (in hikajats en poëzie), *dienaar, onderdaan*, en het, minder nederige, دڠن *dengan, metgezel.*

ڬوا *goewa* is een Chineesch woord, dat in het dagelijksch leven te Batavia gebruikt, doch niet in goede geschriften aangetroffen wordt.

§ 4. Voor het *Meervoud* van den Eersten persoon gebruikt men dezelfde woorden als in het Enkelvoud, maar dan meestal met een

---

(1) Over de vorming van deze uitdrukking, en van يڠ دڤرتوان *jang dipertoewan* voor den tweeden persoon, zie men blz. 92.

Telwoord of een van de woorden سكل *segala* of سكليڽ *sekalîjan* er bij; b. v. اكو كدوا *âkoe kadoewa*, *wij beiden*. ڤاتيك سكليڽ تاكوت *pâtik sekalîjan tâkoet*, *wij allen* (*alle dienaren*) *zijn bevreesd*. Buitendien heeft men voor het Meervoud:

كيت *kita*, *wij*. Dit woord, dat in het Kawi en het Bataksch het beleefd Voornaamwoord van den 2den persoon is, wordt gebruikt wanneer men den persoon, tot wien men spreekt, mede insluit; b. v. كيت برجالن *kita berdjâlan*, *wij* (gij en ik) *gaan op weg*. Van meer dan twee personen sprekende zegt men in het dagelijksch leven veelal كيت اورڠ *kîta ôrang* (ook wel samengetrokken tot *kit'ôrang*), *wijlieden* (1). Niettegenstaande deze inclusieve beteekenis gebruiken Vorsten en Goden كيت ook wanneer zij van zichzelven alleen spreken (2).

كامي *kâmi*, *wij*, wordt gebruikt wanneer men den persoon, tot wien men spreekt, uitsluit; b. v. كامي برجالن *kâmi berdjâlan*, *wij gaan op weg* (zonder u). Men zegt ook كامي اورڠ *kâmi ôrang* of *kam'ôrang*, *wijlieden*. Vorsten en Goden gebruiken كامي ook in het Enkelvoud, evenals كيت; b. v. اير هوجن يڠ كامي تورنكن درﻻڠيت *âjer hoedjan jang kâmi toeroenkan deri lângit*, *het regenwater dat Ik van den hemel doe nederdalen*.

§ 5. De Persoonlijke Voornaamwoorden van den *Tweeden persoon* zijn in het *Enkelvoud:*

اڠكو *angkau*, *gij* (3). Dit woord wordt, hoewel niet uitsluitend, echter meestal door meerderen tot minderen in rang of jaren gebruikt, en ook wel tegen de Godheid; b. v. مك ايڤون منت دعا كڤد الله

---

(1) MARSDEN's *Miscellaneous works*, p. 41. *Maleische Spraakkunst*, blz. 78.

(2) WERNDLY zegt in zijne *Maleische Spraakkunst*, 2de Uitgave, blz. 71, dat كيت *kîta* en كامي *kâmi* zoowel in het enkel- als in het meervoud kunnen gebezigd worden. Met كيت is dit althans in het zoogenaamd laag Maleisch zeker somtijds het geval. Op Ternate gebruikt men gewoonlijk كيت in plaats van اكو, en te Bengkoelen امبه *ambèh*.

(3) Op Sumatra's Westkust zegt men اڠ *ang*, *gij*, tegen eenen man, en كاو *kâoe* of *kau*, *gij*, tegen eene vrouw; uit de verbinding van deze twee woorden is in het gewone Maleisch *angkau* ontstaan, zonder onderscheid van geslacht. Op Ternate zegt men ڠان *ngâna* in pl. v. اڠكو.

دمكين بڤيڤ يا توهنكو اڠكو نڬرهاءي كراڤ اكن همبام ملاون
لاكي٢ اين *maka îjapon minta dòa kapada Allah demikîjan boenjînja: jâ toehankoe a n g k a u noegerahâ-i kirânja akan hambâmoe melâwan lâki-lâki îni, en hij bad tot God aldus: o God bewijs g ij mij toch de genade dat ik dezen man kunne wederstaan.* Wanneer اڠكو niet als onderwerp voorkomt, wordt het veelal, in dezelfde gevallen als boven omtrent اڠكاو is aangegeven, veranderd in ديكو *dîkau* en م *moe* (verkorting van *kâmoe*, zie § 7); b. v. اكن ديكو *akan dîkaw*, *wat u betreft;* ڤدام *padâmoe*, *aan u;* enz.

§ 6. Meer algemeen dan het vorige, doch bepaaldelijk in beleefde taal, is in gebruik توان *toewan*, hetgeen *heer*, *meester*, *meesteres* beteekent. Dit woord komt in het dagelijksch leven en in geschriften telkens voor; in het eerste gebruikt men het alleen tegen mannen sprekende; doch in de laatste wordt het ook zeer dikwijls omtrent vrouwen gebezigd. Wanneer men tegen vrouwen *spreekt*, bedient men zich van de woorden نوڽا *nônja*, *mevrouw;* نونا *nôna* (*nonna*), Europeesche *juffrouw*, welke woorden ook wel tegen vrouwen en dochters van Arabieren en Chineezen worden gebezigd; ڽاهي *njâhi* of ڽاي *njâji* (*njei*), *inlandsche juffrouw*. Tegen Maleische Hoofden zegt men تڠكو *tengkoe* en تن *toen* of *ton;* tegen deftige Inlanders انچيق of انچيء *entjiq;* tegen Chineesche kooplieden en bastaard-Chineezen *baba* of *babah;* tegen gewone Chineezen *tangei* en te Batavia *ké*.

Wil men zich nederiger uitdrukken dan zulks door توان geschiedt, zoo zegt men توانهمب *toewanhamba*, *heer van* (uw) *dienaar* of توانكو *toewankoe, mijnheer;* alleen deze laatste samenstelling wordt tegen vorsten gebezigd, waarschijnlijk omdat zij op Sumatra een bepaalde ambtstitel geworden is; men zegt b. v. يا توانكو شاه عالم *jâ toewankoe sjâh àlam*, *o mijnheer*, *vorst der wereld*, maar nooit يا توانهمب شاه عالم. Voorts gebruikt men tegen vorsten veel يڠ دڤرتوان *jang dipertoewan*, of alleen دڤرتوان *dipertoewan*, *de als heer erkende*, *de heer*. Zeer gebruikelijk zijn ook tegen een vorst de volgende uitdrukkingen: ڤادوك توانكو *pâdoeka toewankoe*, *de voeten van mijnheer;* ڤادوك شاه عالم *pâdoeka sjâh àlam*, *de voeten van den vorst der wereld;* دولي توانكو

doeli toewankoe, het stof van mijnheer; دولي شاه عالم *doeli sjâh àlam, het stof van den vorst der wereld;* دولي ڤادك توانك *doeli pâdoeka toewankoe, het stof der voeten van mijnheer;* دولي ڤادك شاه عالم *doeli pâdoeka sjâh àlam, het stof der voeten van den vorst der wereld;* en dergelijke samenstellingen meer, die gebruikt worden omdat men uit eerbied niet tot den vorst durft opzien, maar voor zich neêr kijkende alleen 's vorsten voeten ziet, en dus als 't ware tot deze spreekt. Zulke uitdrukkingen komen in beteekenis nagenoeg overeen met *Uwe Hoogheid* of *Uwe Majesteit.* Voorbeelden van het gebruik van تون en zijne samenstellingen zijn: هي سودارک دري مان تون داتڠ *hej soedarâkoe deri mâna toewan dâtang, o mijn vriend, vanwaar komt gij?* همب اين سواتڤون تياد ساله كڤد توانهمب *hamba ìni soewâtoepon tijâda sâlah kapada toewanhamba, ik (deze dienaar) heb niets misdreven tegen u (den heer van uwen dienaar).* جک يڠ دڤرتون براڠکت همب تورت توانک *djeka jang dipertoewan berangkat hamba toeroet toewankoe, indien Uwe Majesteit (de als heer erkende) vertrekt volg ik u (mijnheer).* ڤاتک سکلين تياد براني بردانڠ سمبه كباوه دولي ڤادك سري مهاراج *pâtik sekalijan tijâda brâni berdâtang sembah kabâwah doeli pâdoeka seri maharâdja, alle dienaren (wij allen) durven niet te spreken tot het stof der voeten van den doorluchtigen vorst (tot Uwe Majesteit).*

ديري *dîri*, hetgeen eigenlijk *persoon* of *lichaam* beteekent, wordt ook tegen minderen, en in poëzie zonder onderscheid van rang, gebezigd in den zin van *gij;* b. v. جک ديري هندق منورت كات كامي *djeka dîri handaq menoeroet kâta kâmi, als gij mijne woorden wilt opvolgen.* منتري وي جاڠن ديري ڤچهكن *manteri waj djângan dîri petjahkan, ach mantri, verbreid gij* (dit geheim) *niet;* en ook in het Meervoud; b. v. تيادله كامي كتاكن كڤد ديري سکلين *tijâdalah kâmi katâkan kapada dîri sekalîjan, ik zeg het u allen niet.*

ميڬ *mîga*, of ميک *mîka*, *gij*, wordt tegen minderen in rang of jaren, ook in wetten en bevelschriften, en ook door minderen onderling gebruikt; b. v. جاڠنله ميڬ برباڽق چور *djânganlah mîga berbânjaq tjoera, babbel gij niet zooveel.* مک سبد داتق بندهار هي اورڠ جک ميڬ هندق تاهو عادة راج۲ ملايو *maka sabda Dâtoeq Bandahara: hej òrang djeka mîga handaq tâhoe àdat râdja-râdja melâjoe,*

en de Datoe Bandahara sprak: o menschen, indien gij de gebruiken der onderscheidene Maleische vorsten wilt kennen.

لو *loe*, جو *djoe* en هڠ *hang*, van welke het eerste het meest in gebruik is, komen met het Nederlandsche *jij* of *jou* overeen, en worden in goede geschriften niet aangetroffen. ننتي ݢوا ڤوكل سام لو *nanti goewa poekoel sâma loe, ik zal je ranselen.*

Pakenirâ, *dikâ* en *kowé* of *kwé*, die in het gemeen Maleisch op Java gebruikt worden voor *jij* of *jou*, zijn Javaansche woorden.

§ 7. In het *Meervoud* van den Tweeden persoon worden dezelfde uitdrukkingen gebruikt als in het Enkelvoud, dikwijls met een bepaald of onbepaald Telwoord er bij. مك بݢند ڤون برتيته كڤد بنتار كدو ايت هي بنتار ڤرݢيله اڠكو منڠݢوءي كڤل ايت جاڠن اڠكو تيدر كارن هارڤ اك اين كڤد اڠكو *maka baginda pon bertîtah kapada bantâra kadoewa îtoe: hej bantâra pergîlah angkau menoenggoe-i kapal îtoe; djángan angkau tidor, kârena hârap âkoe îni kapada angkau, en de vorst sprak tot die twee herauten: o herauten gaat gij dat schip bewaken; slaapt niet, want ik vertrouw op u.*

Buitendien heeft men in het Meervoud كامو *kamoe*, dat tusschen gelijken in rang en door meerderen tegen minderen gebezigd wordt; b. v. مڠاڤكه مك كامو سكلين مڠݢرقكن كڤال كامو *mengâpakah maka kâmoe sekalîjan menggeraqkan kapâla kâmoe, waarom is het toch, dat gij allen uwe hoofden schudt?* Men zegt ook كامو اورڠ *kâmoe ôrang* of *kam'ôrang, gijlieden.*

لو اورڠ *loe ôrang* of *kwé ôrang* is *jijlui.*

§ 8. Het Persoonlijk voornaamwoord van den *Derden persoon* is in het *Enkelvoud* اي *îja, hij, zij.* Dit woord wordt zonder onderscheid van rang gebruikt ter aanduiding van *personen.* Van levenlooze voorwerpen wordt het, althans in geschriften, slechts zelden als onderwerp, maar meer als direct of indirect object gebezigd. Ook van dit Voornaamwoord bestaat een gewijzigde vorm دي *dija*, die wel (evenals داك en ديكو) meestal als direct of indirect object, maar toch ook somtijds (hoewel minder goed) als onderwerp voorkomt. B. v. اي سده داتڠ *îja soedah dâtang, hij is gekomen.* ڤاتيك هندق ممانهكن دي *pâtik handaq memânahkan dîja, ik wil op hem schieten.* رومه ايت سده بورق داڤتكه كامي منجاوهكن دي *roemah îtoe soedah boeroeq; dâpatkah kâmi mendjâoehkan dîja? dat huis is vervallen;*

mogen wij ***het*** *uit den weg ruimen?* امبل اولهم اي ايتله اکن ڤناورڽ *ambil ôlehmoe* ***ija itoelah*** *akan penâwarnja*, *neem* ***dit*** *als tegengif er tegen.*

Een andere vorm van اي, die echter in het Riousch Maleisch zelden voorkomt, doch bij de Menangkabausche Maleiers de gewone vorm is, is ايڽ *inja*, waaruit waarschijnlijk de vorm ڽ *nja*, die als indirect object menigvuldig in gebruik 'is en gehecht wordt achteraan het woord, waardoor het wordt geregeerd; b. v. اتسڽ *âtasnja*, *op hem* of *haar* of *hen;* ڤداڽ *padânja*, *aan hem*, *haar* of *hen;* دبريڽ *diberînja*, *door hem gegeven worden;* سکلينڽ *sekalijannja*, *hen allen.* Achter Voorzetsels die op eene ن eindigen, en achter در wordt ڽ niet gebruikt; vergelijk §§ 2 en 5. — In poëzie wordt ڽ ook dikwijls als direct object, aan een Actief werkwoord vastgehecht, gebruikt in plaats van دي, om het vereischte getal woorden of lettergrepen in den regel te behouden.

In Brieven en andere min zuivere geschriften vindt men ook دياڽ *dijânja*, hetwelk dan beide als onderwerp en als voorwerp voorkomt. Het is echter geen dialect van eene bijzondere plaats, maar wordt in de meest van elkander verwijderde gedeelten van den Archipel gebruikt; b. v. مک دياڽ ڤد ماس اين تله بسر سرت براوله ڤڠکت منجاد لتنن *maka* ***dijânja*** *pada mâsa îni telah besar serta berôleh pangkat mendjâdi litnan*, *en* ***hij*** *is nu reeds volwassen en heeft den rang van Luitenant bekomen* (brief van den Sultan van Ternate aan den Gouverneur Generaal VAN DER CAPPELLEN). سورت لکيڽ سده دو کالي داتڠ سوره دياڽ داتڠ *soerat lakînja soedah doewa kâli dâtang soeroeh* ***dijânja*** *dâtang*, *er is reeds tweemaal een brief van haar man gekomen*, *die haar beval te komen* (Brief van een inwoner van Padang aan den Heer J. MARSDEN).

Tegen vorsten van iemand sprekende zegt men ook ڤاتک ايت *patik îtoe*, *die onderdaan* of *onderdanen*, voor *hij* of *zij.*

§ 9. اي en دي worden ook in het *Meervoud* gebruikt, maar meer gewoon is مريکئيت *marîka-îtoe*, *die lieden* of اورڠ ايت *ôrang îtoe*, *die menschen.* ڽ *nja* wordt evenzeer in het Meervoud als in het Enkelvoud gebezigd. B. v. اي ڤون منجديکن دريڽ کيجڠ امس دان کيجڠ ڤيرق ***ija*** *pon mendjadikan dirînja kidjang emâs dân*

kîdjang péjraq, *zij veranderden zich in eene gouden en eene zilveren kidjang.* مريکئيت يڠ تياد بربودي *marîka-îtoe jang tijâda berboedi*, *zij, die niet verstandig zijn.* داتڠ کفداپ تيته کامي *dâtang kapadânja tîtah kâmi*, *tot hen komt Mijn bevel.*

In het zoogenaamd Laag Maleisch zegt men ook ديئورڠ *di-ôrang*, in plaats van دي اورڠ *dija ôrang*, *zijlieden*, en ook ايت اورڠ *îtoe ôrang*, *die menschen.*

§ 10. بليو *balîjaw* wordt gebruikt omtrent bejaarde personen of dezulken, wien men ontzag verschuldigd is; b. v. بليو سده ممبنرکن کات ايت *balîjaw soedah membenarkan kâta îtoe*, *hij heeft dat gezegde bevestigd* (1).

§ 11. Het Onbepaald voornaamwoord *men* wordt uitgedrukt door اورڠ *ôrang*, *menschen;* b. v. بتاڤ اورڠ داڤت ميبت نام حاتم طاي *betâpa ôrang dâpat menjeboet nâma ĥâtim Tâj? Hoe kan men den naam van Hatim Taj vermelden?* مکانن داڠکت اورڠ *makânan di angkat ôrang*, *men bracht de spijs op.* Vergelijk blz. 93.

De Onbepaalde voornaamwoorden *het* en *er* bestaan in het Maleisch niet, en worden in eene overzetting in die taal ook niet op eene andere wijze vervangen; zij zijn in het Zegwoord begrepen; b. v. سکالي ڤرستيوا *sekâli peristîwa*, (*het*) *gebeurde eens.* اد سوات نکري مدينه نماپ *âda soewâtoe negeri Medînah namânja*, (*er*) *is eene stad Medina genaamd;* دچرتراکن اد سئورڠ راج *ditjeriterâkan âda sa-ôrang râdja*, (*het* of *er*) *wordt verhaald*, *dat* (*er*) *een vorst was.*

Voor *iemand* zegt men سئورڠ *sa-ôrang* of سئورڠ مانسي *sa-ôrang mânoesîja*, *een mensch;* b. v. اڤبيل سئورڠ برداتڠ سمبه کفد راج *apabîla sa-ôrang berdâtang sembah kapada râdja*, *als iemand tot den vorst spreekt.* جک کوبري اکن سئورڠ مانسي *djeka kauberi akan sa-ôrang mânoesîja*, *als gij aan iemand geeft.* Als men geheel onbepaald en in het algemeen spreekt, zegt men ook wel اورڠ;

(1) Het wordt ook zoo gebezigd in het Menangkabausch en het Lampongsch. *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenk.*, Dl. XIX, blz. 368. — SCHLEIERMACHER, *Gramm. Mal.*, § 71, noemt het een Voornaamwoord van den Tweeden persoon; en het schijnt ook inderdaad wel gebruikt te worden, wanneer men tot iemand spreekt, op dezelfde wijze als تون en dergelijke uitdrukkingen, die eigenlijk ook van den Derden persoon zijn.

b. v. اورڠ يڠ بربودي *ôrang jang berboedi, iemand die verstandig is, een verstandig mensch* of *verstandige menschen.* — *Niemand* is سأورڠ ڤون تياد *sa-ôrang pon tijâda*, تياد بارڠ اورڠ *tijâda bârang ôrang*, *geen enkel mensch*, of تياد سياڤ *tijâda sijâpa*; b. v. تياد سياڤ داڤت منواري دي *tijâda sijâpa dâpat menawâri dija*, *niemand* (letterlijk: *er is niet wie*) *kan haar genezen.*

De *een of ander* is بارڠ سأورڠ *bârang sa-ôrang* of nog onbepaalder en algemeener بارڠ اورڠ *bârang ôrang*; b. v. جک بارڠ سأورڠ داتڠ *djeka bârang sa-ôrang dâtang, als de een of ander komt.*

Ieder of *iedereen* is سسأورڠ *sasa-ôrang* of ماسڠ٢ *mâsing-mâsing*; en als men van *zaken* spreekt تيڤ٢ *tijap-tijap*, *elk.* Zie blz. 142 en 146.

Voor *iets* gebruikt men سسوات *sasoewâtoe* of بارڠ سسوات *bârang sasoewâtoe*, en als men van zaken of omstandigheden spreekt سوات حال *soewâtoe ĥâl*, *eenige zaak* of بارڠ سوات حال *bârang soewâtoe ĥâl*, *de eene of andere zaak*; b. v. جكلو اد بارڠ سوات حال اتسمله *djekalau âda bârang soewâtoe ĥâl âtasmoelah, als er iets (de een of andere zaak) is, berust die op u.* — *Niets* is سوات ڤون تياد *soewâtoe pon tijâda* of تياد اڤ٢ *tijâda âpa-âpa, niet iets*; b. v. تياد اڤ٢ يڠ كلهاتن لاݢ هڠݢ كيلت سنجات *tijâda âpa-âpa jang kalihâtan lâgi hingga kîlat sendjâta, er was niets meer te zien dan het geflikker der wapenen.*

سسوات حال *sasoewâtoe ĥâl* is *iedere zaak*, en بارڠ سسوات حال *bârang sasoewâtoe ĥâl, iedere zaak, welke het ook zij.*

Wanneer men *iemand* en *iets* uitdrukt door سأورڠ en سوات حال is dit reeds eenigszins bepaald, daar men althans van *een persoon* of *eene zaak* spreekt. Wanneer de Maleier *geheel* onbepaald wil spreken, drukt hij die woorden dan ook volstrekt niet uit; b. v. اد يڠ منارۏ جابق *âda jang menâroeh djâbaq, er was iemand of er waren er, die een val zetten.* اد يڠ ڤرݢي اد يڠ داتڠ *âda jang pergi âda jang dâtang, er waren er die gingen, er waren er die kwamen, sommigen gingen, anderen kwamen.* ادله ڤرجموأن اورڠ مود ايت يڠ تياد ڤرنه دليهتڤ *âdalah perdjamoe-an ôrang moeda itoe jang tijâda*

pernah dilihatnja, het onthaal van den jongen man was (**iets**) *dat* of *zooals hij nog nooit had gezien* (1).

Wie het ook zij en *wat het ook zij* is سياڤ٢ *sijâpa-sijâpa* en اڤ٢ *âpa-âpa;* b. v. سياڤ٢ ڤون سڠڬه تياد يڠ امڤوڽ دي ملاينكن اكو *sijâpa-sijâpa pon soenggoeh tijâda jang ampoenja dîja melâjinkan âkoe, voorzeker niemand wie het ook zij, is er de eigenaar van dan ik.*

§ 12. De Maleiers bedienen zich in het algemeen weinig van Persoonlijke voornaamwoorden, inzonderheid omtrent personen aan welke zij, om deze of gene reden, eerbied of achting toedragen; maar zij herhalen liever den eigennaam of eenig ander Zelfstandig Naamwoord, dat den rang of titel van den bedoelden persoon, of den graad van bloedverwantschap, waarin men tot hem staat, uitdrukt. En deze worden dan in alle drie de personen gebruikt, zoodat het alleen uit den samenhang kan blijken of men *van* of *tot* iemand spreekt. B. v. يا شاه عالم جاڠن كراڤ شاه عالم بربوت ڤكرجاءن اين *jâ sjâh âlam, djângan kirânja sjâh âlam berboewat pekerdjâ-an îni, o vorst der wereld, de vorst der wereld (gij) doe toch deze daad niet.* اي ممباو سورت كڤد راج اسكندر مك راج اسكندر ڤون ممباچ سورت ايت مك شك جاد ڤد هاتي راج اسكندر *îja membâwa soerat kapada râdja Iskander, maka râdja Iskander pon membâtja soerat îtoe, maka sjak djâdi pada hâti râdja Iskander, hij bracht een brief aan den vorst Alexander, en de vorst Alexander (deze) las dien brief, en er ontstond argwaan in het hart van vorst Alexander (zijn hart).* هي ادند دڠرله اوله ادند كقند برچريترا *hej adinda, dengarlah ôleh adinda kakanda bertjeritera, o mijn jonger broeder, mijn jonger broeder hoore (hoor gij) uwen ouderen broeder (mij) verhalen.*

En die benamingen van bloedverwantschap worden ook dikwijls uit achting of toegenegenheid gebruikt jegens personen, tot welke men in geene, of ook in andere dan de door zulk een woord uitgedrukte familiebetrekking staat. Zoo zegt een man tegen zijne vrouw اديء of ادق *âdiq* of ادند *adinda, jongere zuster;* en de vrouw van zichzelve sprekende tegen haren man noemt zich ook zoo. De vrouw zegt tegen haren man كاكق of كاكاء *kâkaq*, كاكڠ *kâkang* of كقند *kakanda, ouder broeder,* en de man noemt zichzelven tegen zijne vrouw eveneens. B. v. مك برتيته راج كڤد استريڤ هي ادند كقند بمبڠ ڤد

(1) Vergelijk PYNAPPEL, *Spraakkunst*, blz. 80.

انق كيت اين *maka bertîtah râdja kapada isterînja: hej adinda, kakanda bimbang pada ânaq kita îni, en de vorst zeide tot zijne gemalin: o mijne jongere zuster, uw ouder broeder is (ik ben) verlegen over dit ons kind.* Zoo zegt men ook tegen eenen vreemde, wien men vriendelijk wil toespreken, سودارا *soedâra, broeder.* Op dezelfde wijze noemen de Inlandsche vorsten den Gouverneur Generaal dikwijls باڤ *bâpa* of ايهند *âjahnda, vader,* of نينند *nejnènda, grootvader,* en zichzelven zijnen *zoon* انقد *ânagda,* of *kleinzoon* چچند *tjoetjoenda.* Zoo in den op blz. 173 aangehaalden brief van den Sultan van Ternate: انقد ڤادوک سري سلطان دان تون ڤتري مڠڠکت ورقة اين برمعلومکن کڤد ايهند ڤادوک توان گبرنور جندرال *ânaqda pâdoeka seri Soeltân dân toewan poeteri mengangkat waraqat îni bermàloemkan kapada âjahnda pâdoeka toewan Goebernoer Djénderal, uwe kinderen, de doorluchte Sultan en de vorstin, zenden dezen brief om kennis te geven aan hunnen vader den doorluchten Heer Gouverneur Generaal,* enz.

b. Bezittelijke voornaamwoorden.

§ 13. Als Bezittelijke voornaamwoorden worden gebruikt:

Voor den 1sten persoon, كو *koe, mijn, ons;*

Voor den 2den persoon, مو *moe, uw;*

Voor den 3den persoon, ڽ *nja, zijn, haar, hun.*

Zij worden aan het naamwoord, waarbij zij behooren, vastgehecht; b. v. انقکو *ânaqkoe, mijn kind;* استريمو *isterîmoe, uwe vrouw;* روماهڽ *roemahnja, zijn, haar* of *hun huis.*

Over den oorsprong van deze woorden en hun gebruik als Persoonlijke voornaamwoorden, zie men blz. 169, 172 en 173; en over hunne verbinding met samengestelde uitdrukkingen, blz. 149 en 151.

§ 14. De Bezittelijke voornaamwoorden worden ook uitgedrukt door het Persoonlijk voornaamwoord, of een Zelfstandig naamwoord dat als zoodanig dienst doet (zie bij de Persoonlijke voornaamwoorden), als Bepaling of bezitter te plaatsen achter het voorwerp der bezitting; b. v. انق كيت *ânaq kita, kind van ons, ons kind;* كود تون *koeda toewan, paard van mijnheer* of *van u, uw paard.* Bij den Derden

persoon is dit echter volstrekt niet gebruikelijk; zoo zegt men b. v. nooit رومه دي *roemah dija*, *huis van hem*, *zijn huis* (1).

§ 15. Eene derde manier om het Bezittelijk voornaamwoord uit te drukken is: het Persoonlijk voornaamwoord te doen volgen door het woord ڤوڽ *poenja* of den volledigen vorm امڤوڽ *ampoenja*, *bezitter* (2), en daarachter het voorwerp der bezitting te plaatsen: كيت ڤوڽ اوڠ *kita poenja oewang*, *ons geld;* توان ڤوڽ كود *toewan poenja koeda*, *uw paard;* اي *ija* of, met meer nadruk, دي ڤوڽ ساوه *dîja poenja sâwah*, *zijn rijstveld;* دمكين دچريتراكن اوله اورڠ يڠ امڤوڽ چريترا اين *demikijan ditjeriterâkan ôleh ôrang jang ampoenja tjeritera îni*, *aldus wordt verhaald door den man wiens verhaal dit is (die dit verhaal bezit)*. نڬري لڠكڤور ايت توجه بولن ڤرجلانن دري كيت ڤوڽ نڬري *negeri Langkapoera îtoe toedjoeh boelan perdjalânan deri kita poenja negeri*, *het rijk Langkapoera ligt zeven maanden reizens van ons rijk*. Alleen op deze wijze wordt eene eigenlijk gezegde *bezitting* uitgedrukt, hetgeen niet het geval is bij het gebruik van كو *koe*, م *moe* en ڽ *nja;* want b. v. كبونڽ *kebonnja*, *zijn tuin*, kan zijn: de tuin, dien hij in gebruik heeft zonder er eigenaar van te zijn; رومهڽ *roemahnja*, *zijn huis*, het huis dat hij bewoont, maar daarom nog niet zijn eigen huis; dit laatste wordt alleen uitgedrukt door اي ڤوڽ كبن *îja poenja kebon* en اي ڤوڽ رومه *îja poenja roemah*.

---

(1) Volgens KLINKERT, *Ind. Gids*, 1880, blz. 304, zegt men *roemah dîja*, als men met nadruk den persoon des bezitters wil aanwijzen, in tegenstelling met iemand die de bezitter niet is. Ik vermoed dat zulke uitdrukkingen dan tot de minder zuivere spreektaal behooren; in geschriften heb ik ze nooit gevonden (3), maar wel in dat geval *nja* gebruikt gezien; b. v. سڬل كلكوان ڤرمڤون ايت سقسي جوا ڤداڽ بهو بودق ايت انقڽ جوا دان بوكن انق ڤرمڤون يڠ لاين ايت *segala kalakoe-an perampoewan ĭtoe saqsi djoewa padánja bahwa boedaq ĭtoe ânaqnja djoewa dân boekan ânaq perampoewan jang lâjin ĭtoe*, *het geheele gedrag van die vrouw bewees hem dat het kind wel haar kind was en niet het kind van die andere vrouw.*

(2) Het woord is waarschijnlijk eigenlijk *ampoe-nja* of *ĕmpoe-nja* en beteekent *de heer er van;* de korte nasale vóórslag *am* of *ĕm* gaat echter in het dagelijksch leven veelal verloren. Het wordt ook gebruikt in den zin van *bezitting*, *eigendom*, en ook in dien van *bezitten*. Door op de oorspronkelijke beteekenis niet te letten, gebruikt de Maleier dit woord dikwijls op eene wijze, die zich met deze beteekenis slecht verdraagt.

(3) Komt een enkele maal voor. v. E.

§ 16. De Zelfstandig bezittelijke voornaamwoorden *de* of *het mijne*, *de* of *het uwe*, *zijne*, *hunne*, *hare*, worden in het Maleisch omschreven door het Bezittelijk voornaamwoord, of een Persoonlijk voornaamwoord als bepaling, te verbinden met het woord ملك *milik* of ڤوڽ *poenja*, *bezitting*, *eigendom*; b. v. چنچين اين ملك همبله *tjintjin ini milik hambalah*, *deze ring is de mijne* (*mijn eigendom*). رومه ايت دڠن بارڠ يڠ اد دالمڽ ڤوڽاكو *roemah itoe dengan bârang jang âda dâlamnja poenjâkoe*, *dat huis met al wat er in is is het mijne* (*mijn eigendom*). Men herhaalt ook wel het Zelfstandig naamwoord, dat de benaming is van het voorwerp dat bezeten wordt; b. v. هرت اين هرت كام *arta ini arta kâmoe*, *deze schat is de uwe* (*uw schat*). Evenzoo deze omschrijving: كود اين همبله يڠ امڤوڽ دي *koeda ini hambalah jang ampoenja dija*, *dit paard is het mijne* (letterlijk: *ik ben het die dat bezit*); سڠل ڤراهو ايت ايله يڠ امڤوڽ دي *segala perâhoe itoe ijalah jang ampoenja dija*, *die vaartuigen zijn de zijne* (*hij is het die ze bezit*). Al deze uitdrukkingen komen echter alleen te pas wanneer er van eene eigenlijk gezegde *bezitting*, dus van *zaken*, gesproken wordt.

Van *personen* sprekende drukt men *de mijnen*, *de uwen*, *de zijnen* op verschillende wijzen uit, naar gelang van de onderscheidene betrekkingen, die er door kunnen worden aangeduid. In den zin van *bloedverwanten* voegt men bij het Bezittelijk voornaamwoord كلوارڬ *koelawarga* of قوم كلوارڬ *qaum koelawarga*, *familie*; b. v. اي براڠكت دڠن سڠل قوم كلوارڬاڽ *ija berangkat dengan segala qaum koelawargânja*, *hij vertrok met al de zijnen* (*zijne familie*). In de beteekenis van *huisgenooten* gebruikt men eveneens ايسي رومه *isi roemah*; b. v. وزير ايت دتڠكڤ دڠن سڠل ايسي رومهڽ *wazîr itoe ditangkap dengan segala isi roemahnja*, *de vizier werd gevangen genomen met al de zijnen* (*zijne huisgenooten*). In den zin van *onderhoorigen* gebruikt men اورڠ *ôrang*, *lieden* of رعية *râjat*, *onderhoorigen*; b. v. تتكال اي سمڤي ڤد ڤادڠ ايت دڠن سڠل اورڠڽ *tatkâla ija sampej pada pâdang itoe dengan segala ôrangnja*, *toen hij met de zijnen* (*zijne lieden*) *op de vlakte kwam*. لال اي كمبالي كڤد سڠل رعيتڽ *lâloe ija koembâli kapada segala râjatnja*, *toen keerde hij tot de zijnen* (*zijn volk*, *zijne onderhoorigen*) *terug*.

§ 17. De Bezittelijke voornaamwoorden of de uitdrukkingen, die als zoodanig gebruikt worden, duiden de betrekking aan, die bestaat tusschen het voorwerp, achter welks benaming zij gevoegd worden, en een ander voorwerp, dat *voorafgaat*, verondersteld wordt vooraf te gaan, of althans bekend is; b. v. in ڤرمڤون ايت دڠن انقڽ *perampoewan ìtoe dengan ânaqnja*, *die vrouw met hare kinderen*, drukt ڽ de betrekking uit tusschen انق en het voorafgaande ڤرمڤون.

Maar ڽ wordt ook gebruikt om de betrekking uit te drukken tusschen eenig voorwerp en een ander voorwerp, dat nog niet bekend is maar later *volgt;* op deze wijze: wanneer eenig Naamwoord door een ander Naamwoord als bepaling gevolgd wordt (Afd. III, Hoofdstuk I, § 4), plaatst men dikwijls achter dat eerste het Voornaamwoord ڽ om aan te duiden, dat het door dat Naamwoord beteekende voorwerp in eenige betrekking staat tot een ander nog onbepaald of onbekend voorwerp, dat dan door het volgende Naamwoord bepaaldelijk wordt aangewezen; en ڽ beteekent dan niet meer dan ons Bepalend lidwoord; b. v. انقڽ راج *ânaqnja râdja*, *het kind des konings;* انق ڤانهڽ سري رام *ânaq pânahnja Seri Râma*, *de pijl van Sri Rama;* سکل حال احوالڽ همب *segala ĥâl aĥwâlnja hamba*, *al de omstandigheden van uwen dienaar* (*mij*); دمکين بپيڽ سروڽ *demikîjan boenjînja seroenja*, *aldus was de inhoud van zijn roepen* (*van wat hij riep*). همب ملاون منچوب ݢاݢه برنيڽ تونهمب ايت *hamba melâwan mentjôba gâgah beranînja toewanhamba ìtoe*, *ik zal mij verdedigen en den heldenmoed van mijnheer* (*uwen heldenmoed*) *op de proef stellen.* ڤرکتاءنڽ سلطان ابراهيم *perkatâ-annja Soeltân Ibrahîm*, *het verhaal van Sultan Ibrahim.* Dit heeft vooral plaats wanneer het tweede Naamwoord een Aanwijzend voornaamwoord als bepaling bij zich heeft, om zoo het eerste Naamwoord meer af te zonderen en aan te duiden dat die bepaling bij het laatste behoort; zooals in سوميڽ ڤرمڤون ايت *soewamînja perampoewan ìtoe*, *de echtgenoot van die vrouw*, terwijl سوامي ڤرمڤون ايت *soewâmi perampoewan ìtoe* zoude kunnen beteekenen *die echtgenoot van de vrouw;* انقڽ ڤرمڤون ايت *ânaqnja perampoewan ìtoe*, *het kind van die vrouw*, terwijl انق ڤرمڤون ايت *ânaq perampoewan ìtoe* zoude kunnen beteekenen *die dochter* of *dat kind van de vrouw;*

en ook wanneer het te bepalen woord eigenlijk een Bijvoeglijk naamwoord is, dat als Zelfstandig gebruikt wordt en zonder de bijvoeging van ڤ het Zegwoord zoude zijn; b. v. باڽقڽ رعية ايت *bânjaqnja ràjat itoe, de menigte van het volk*, terwijl باڽق رعية ايت *bânjaq ràjat itoe*, zoude beteekenen *het volk is talrijk*. Misschien is zoodanig bevorderen der duidelijkheid oorspronkelijk wel het eenige juiste gebruik van ڤ op deze wijze; maar zeker is het, dat het in de beste Maleische geschriften ook dikwijls voorkomt zonder dat het tweede Naamwoord bepaald is of eenige vrees voor andere onduidelijkheid kan bestaan; b. v. مك هڠ جبت ربه كرباڤ لقسمان لال ماتي *maka Hang Djebat rebah karibânja laqsamâna lâloe mâti, en Hang Djebat viel op den schoot van den zee-overste en stierf* (1). Zie hierover verder Afdeeling III, Hoofdst I, § 2.

c. Wederkeerig voornaamwoord.

§ 18. Het Wederkeerig voornaamwoord *zich* bestaat in het Maleisch niet, maar wordt daar vervangen door de uitdrukking ديريڽ *dirînja* of, minder gebruikelijk, سنديريڽ *sendirînja*, *zijn persoon*, van ديري *diri* of den verlengden vorm سنديري *sendiri*, *persoon, eigen persoon*; b. v. كدو ڤنديت ايت منجاوهكن ديريڽ درڤد اورڠ باڽق *kadoewa pandita itoe mendjâoehkan dirînja deri pada ôrang bânjaq, die beide Pandita's zonderden zich af van de menigte*. اد يڠ برتيكم سام سنديريڽ *âda jang bertikam sâma sendirînja, er waren er die zichzelven (hun eigen persoon) doorstaken.*

Elkander kan worden uitgedrukt door سؤرڠ *sa-ôrang*..... سؤرڠ *sa-ôrang*; b. v. بارڠكال دالم سوات ڤرهمڤونن سؤرڠ بركات دڠن سؤرڠ *bârangkâla dâlam soewâtoe perhimpoenan sa-ôrang berkâta dengan sa-ôrang, wanneer in een gezelschap menschen met elkander spreken*. اي مڠاسه سؤرڠ اكن سؤرڠ *ija mengâsih sa-ôrang akan sa-ôrang, zij beminden elkander* (2).

---

(1) Zie ook de *Bloemlezing uit Maleische geschriften*, door G. K. Niemann, blz. 100 en op vele andere plaatsen.

(2) Eene andere wijze om de wederzijdschheid der handeling uit te drukken zie men op blz. 85 en 86.

§ 19. ديري *dîri* of سنديري *sendîri* wordt voorts nog gebruikt in de volgende beteekenissen:

Vooreerst in den zin van het Nederlandsche *zelf;* b. v. اكُ سنديري *âkoe sendîri*, *ikzelf;* اڠكو سنديري *angkau sendîri*, *gijzelf;* اي سنديري *îja sendîri*, *hijzelf;* راج سنديري *râdja sendiri*, *de vorst zelf.* Wanneer het in deze beteekenis, bij een Persoonlijk voornaamwoord gevoegd, als direct of indirect object voorkomt, gebruikt men meestal, hoewel niet uitsluitend, den vorm ديري; maar beide ديري en سنديري hebben dan altijd het Bezittelijk voornaamwoord of een Persoonlijk voornaamwoord als bepaling achter zich; b. v. اوله ديرم *ôleh dirîmoe*, *door u zelven* (eigenlijk *door uw persoon*); كڤد ديري همب *kapada dîri hamba*, *aan mijzelven* (eigenlijk *aan den persoon van uw dienaar*). بايكُ اكُ ممبوڠكن ديركُ ڤد تمڤت يڠ سوڽي *bâjik âkoe memboewangkan dirîkoe pada tampat jang soenji*, *het ware goed dat ik mijzelven (mijn eigen persoon) verbande naar eene eenzame plaats;* همب مڠلڤاكن ديري همب *hamba mengalpâkan dîri hamba*, *ik veronachtzaamde mijzelven (mijn persoon).* اكن ملڤسكن ديري توانهمب *akan melepaskan dîri toewanhamba*, *om uzelven (uw persoon) te bevrijden.*

Ten tweede in den zin van het Nederlandsche *eigen;* en het daarbij behoorend Bezittelijk voornaamwoord wordt dan óf achter ديري, óf achter het Naamwoord, waarbij het als bepaling komt, geplaatst, naarmate men die twee woorden als eene Samengestelde uitdrukking (blz. 149—151) of als op zichzelf staande beschouwt; b. v. انق ديرم *ânaq dirîmoe* of انقم سنديري *ânaqmoe sendîri*, *uw eigen kind (het kind van uw persoon);* دڠن تاڠن ديريڽ *dengan tângan dirînja* of دڠن تاڠنڽ سنديري *dengan tângannja sendiri*, *met zijn eigen hand.* مك بڬيند ڤون ممبري ڤرسالن اكن مڠكو بوم دڠن ڤكاين بڬيند سنديري *maka baginda pon memberi persâlin akan Mangkoe-boemi dengan pekâjan baginda sendîri*, *en de vorst schonk den Groot-vizier een gewaad uit 's vorsten (zijn) eigen kleederen.*

Ten derde wordt het ook gebruikt voor *alleen;* b. v. اي برجالن سنديري *îja berdjâlan sendiri*, *hij ging alleen op weg.* Maar in deze beteekenis wordt er, als men van menschen spreekt, veelal سُورڠ

sa-ôrang bijgevoegd, en neemt ديري ook dikwijls het Bezittelijk voornaamwoord achter zich; b. v. بيرله همب سأورغ ديري ملاون دي *béjarlah hamba sa-ôrang dîri melâwan dija, laat mij alleen hem bestrijden.* اداله سوكر كامي كارن همبام سأورغ ديري *âdalah soekar kâmi kârena hambâmoe sa-ôrang dîri, ik heb er bezwaar in omdat ik alleen ben.* كارن ايله سأورغ ديريپ *kârena îjalah sa-ôrang dirînja, want zij is alleen.* Of ook met het Voorzetsel دغن *dengan;* b. v. بݢند ڤون كلور در دالم استناپ دغن سأورغ ديريپ *baginda pon kaloewar deri dâlam astanânja dengan sa-ôrang dirînja, de vorst ging alleen (met een mensch, zijn persoon) uit zijn paleis.*

En uit de beteekenis van *alleen* vloeit ten vierde voort die van *vanzelf, zonder hulp of toedoen van iemand* of *iets;* b. v. سݢل ݢنت ڤون رامي بربوپ سنديريپ *segala genta pon râmej berboenji sendirînja, de klokjes luidden lustig vanzelf.*

Op Java wordt سنديري ook gebruikt, achter een Bijvoeglijk naamwoord, om den Overtreffenden trap uit te drukken; b. v. بسر سنديري *besar sendîri, het grootst.* Dit is echter geene zuiver Maleische, maar eene Javaansche wijze van uitdrukking.

d. Aanwijzende voornaamwoorden.

§ 20. De Aanwijzende voornaamwoorden zijn:

اين *îni, deze, dit.* Dit woord wordt gebruikt voor nabij zijnde personen of zaken; b. v. اورغ اين *ôrang îni, deze menschen;* كڤل اين *kapal îni, dit schip;* هاري اين *hâri îni, deze dag;* ڤد كتيك اين *pada katika îni, op dit oogenblik;* ڤد زمان اين *pada zamân îni, in dezen tijd.* En zoo wordt اين niet alleen bij Naamwoorden gevoegd, maar ook bij andere woordsoorten tot nauwkeurige bepaling of aanwijzing; b. v. اكُ اين *âkoe îni, ik, ik die hier tegenwoordig ben;* اغكو اين *angkau îni, gij, gij hier;* سكارغ اين *sakârang îni, nu, nu op dit oogenblik;* اكُ كماري اين *âkoe kamâri îni, ik kom hierheen;* enz. (1).

(1) Men vindt ook den vorm كين en كيني *kîni*, doch, zoo het schijnt, alleen in tijdsbepalingen. Zie hierachter Hoofdst. XVII, § 6.

ايت *itoe, die, dat.* Met dit woord worden meer verwijderde personen of zaken aangewezen; b. v. ايت ݢونڠ *goenoeng itoe, die berg, gindsche berg;* ايت رومه *roemah itoe, dat huis;* ايت ڤد كتيك *pada katika itoe, in dien* (verleden of toekomenden) *tijd.* In dezelfde beteekenis wordt op Java in het dagelijksch leven wel eens het Javaansche woord ايک *ikâ* gebezigd.

اي جوݢ *ija djoega*, wordt gebruikt voor *dezelfde*, van personen; اين جوݢ *ini djoega*, voor *deze zelfde* en *ditzelfde;* ايت جوݢ *itoe djoega*, voor *dezelfde, hetzelfde* of *datzelfde.*

§ 21. اين en ايت kunnen niet in de plaats van Zelfstandige naamwoorden gebruikt worden, zooals in het Nederlandsch *deze, dit* en *dat* of *het.*

Wanneer in onze taal met *deze* of *die*, als Zelfstandig naamwoord gebruikt, op *menschen* gedoeld wordt, bedient men zich in het Maleisch van het Persoonlijk voornaamwoord; b. v. بݢند برانق سؤرڠ لاک٢ مک اي منجاد راج مڠݢنتيکن ايهند *baginda berânaq sa-ôrang lâki-lâki, maka ija mendjâdi râdja menggantikan âjahnda, de vorst had een zoon, en deze werd koning in zijns vaders plaats.* دسرڠڽله اکن مڠکو بوم ايت لال ماتيله اي دالم درهکاڤ اکن رجاڤ *diserangnjalah akan Mangkoe Boemi itoe, lâloe mâtilah ija dâlam doerhakânja akan radjânja, hij viel den Mangkoe Boemi aan, en deze sneuvelde in zijn opstand tegen zijn vorst.* اي برکلاهي دڠن ڤڽامن ايت مک مريک٢يت ڤون لاري *ija berkalâhi dengan penjâmoen itoe maka marika-itoe pon lâri, zij streden met de roovers, en dezen vluchtten.*

Wanneer er andere voorwerpen door worden aangeduid, moet het Zelfstandig naamwoord er bij worden uitgedrukt; b. v. ڤدڠ اين لايقله دڤاکي توانکو کارن ڤدڠ اين تورن در کإندرا٢ن *pedang ini lâjiqlah dipâkej toewankoe, kârena pedang ini toeroen deri ka-inderâ-an, dit zwaard behoort door u gebruikt te worden; want dit* (of *het*) *is nedergedaald uit den hemel.* دتڠݢلکنڽله نݢريڽ ايت مک نݢري ايت دمليکي اوله مڠکو بوم *ditinggalkannjalah negerinja itoe, maka negeri itoe dimilîki ôleh Mangkoe Boemi, hij verliet zijne stad, en deze werd in bezit genomen door den Mangkoe Boemi.*

Alleen wanneer *dit* of *dat* betrekking heeft op een geheelen volzin, of op een samengesteld denkbeeld, dat niet door één Zelfstandig

naamwoord kan worden uitgedrukt, kan men اين of ايت gebruiken, en dan nog liefst als Zegwoord; b. v. تياد داڤت تياد سمبوران داتڠ مپرڠ نڬري كيت اين ايتله يڠ همب تاكتله *tijâda dâpat tijâda Semboerâna dâtang menjerang negeri kita ini; itoelah jang hamba tâkoetlah*, *Semboerana zal zeker deze onze stad komen aanvallen; dat is het waarvoor ik bevreesd ben.* مك لالو همب سمبليهله كود ايت اينله يڠ همب ڤرچينتاكن *maka lâloe hamba sembelèhlah koeda itoe; inilah jang hamba pertjintâkan*, *en toen heb ik dat paard geslacht; dit is het waarover ik bedroefd ben.* ستله ايت *setelah itoe*, *als dat gedaan is* of *was*, *daarna.* In welke spreekwijzen ايت en اين slaan op al hetgeen vooraf verhaald is.

§ 22. Ter vervanging van het Bepalend lidwoord, dat in het Maleisch niet bestaat, wordt ايت ook gebruikt, om daarmede eene bepaalde soort van voorwerpen *in het algemeen* aan te wijzen; b. v. انق ايت دكتاكن ڤرتماپ سڤرت سوات چرمن يڠ سوچي *ânaq itoe dikatâkan pertamânja seperti soewâtoe tjermin jang soetji*, *de kinderen worden gezegd oorspronkelijk gelijk te zijn aan een zuiveren spiegel.* مڠوچڤ شكور اكن انڬره توهن ايت *mengoeljap sjoekoer akan anoegerah toehan itoe*, *dankzeggen voor de weldaden des Heeren.* ڤربواتن يڠ بايك ايت دڠن رضاپ *perboewâtan jang bâjik itoe dengan rilânja*, *de goede daden zijn naar zijn welbehagen*, terwijl, wanneer men *in het bijzonder*, dat is over bijzondere voorwerpen van die soort, spreekt, انق ايت beteekent *die kinderen*, انڬره ايت *die weldaden*, ڤربواتن ايت *die daden*, enz.

e. Betrekkelijke voornaamwoorden.

§ 23. De Betrekkelijke voornaamwoorden zijn:

يڠ *jang*, *welke*, *hetwelk*, *die*, *dat*, *degene*, *hetgeen*; b. v. راج يڠ توا *râdja jang toewâ*, *een vorst die bejaard is*; رومه يڠ بورق *roemah jang boeroeq*, *een huis dat vervallen is*; ڤكاين يڠ انده٢ دان يڠ بلم ڤرنه دڤاكي اورڠ *pakâjan jang èndah-èndah dân jang belom pernah dipâkaj òrang*, *kleederen*, *die kostbaar en die nog nooit door iemand gedragen*

waren. Op sommige plaatsen spreekt men dit woord uit als *njang* en schrijft dan ook ڽڠ (1).

نن *nen* of *nan* wordt evenals يڠ, en daarmede afwisselend, gebruikt op Sumatra en omliggende eilanden, beide in proza en poëzie; b. v. همب نن هندق برجالن باڠت *hamba nan handaq berdjâlan bângat, ik, die spoedig wil vertrekken.* اي نن هندق مننڠݢلكن كام *îja nan handaq meninggalkan kâmoe, hij, die u wil verlaten.* مسجد نن رنته *mesdjid nan roentoeh, moskeeën die ingestort zijn* (2).

§ 24. Daar het Betrekkelijk voornaamwoord altijd aan het begin van de relatieve zinsnede moet staan, nemen de woorden يڠ en نن geene Voorzetsels voor zich, gelijk de Naamwoorden, en worden ook niet, gelijk deze, als Bepaling of Bezitter achter een Naamwoord geplaatst (3). De uitdrukkingen *wiens*, *van wien*, *aan wien*, *door wien*, *met wien*, *waarvan*, *waaraan*, *waardoor*, *waarmede*, enz., kunnen dus niet vertaald worden door در ڤد يڠ *deri pada jang*, ڤد يڠ *pada jang*, اوله يڠ *ôleh jang*, دڠن يڠ *dengan jang*, enz. Men bedient zich dan van eene andere spraakwending; te weten: men plaatst het Betrekkelijk voornaamwoord op zichzelf, en daarachter het Persoonlijk voornaamwoord, dat dan het vereischte Voorzetsel voor zich neemt. Slaat het Betrekkelijk voornaamwoord op den persoon die spreekt (den Eersten persoon), dan gebruikt men natuurlijk het Persoonlijk voornaamwoord van den Eersten persoon; اكله يڠ راج هارڤ ڤداك *âkoelah j a n g râdja hârap p a d â k o e*, *i k ben het op w i e n de vorst vertrouwt.* Wanneer het Betrekkelijk voornaamwoord slaat op den persoon tot wien men spreekt (den Tweeden), bezigt men het Persoonlijk voornaamwoord van den Tweeden persoon; b. v. اڠكوكه منتري سلطان محمود يڠ اي هارڤ ڤدام *angkaukah manteri Soeltân Mahmoed*, *j a n g îja hârap p a d â m o e*, *zijt g ij de Mantri van Sultan Mahmoed o p w i e n hij vertrouwde?* In alle andere gevallen gebruikt

---

(1) SCHLEIERMACHER, *Gramm. Mal.*, § 84, schrijft dezen vorم نيڠ *ntjang*.

(2) نن komt b.v. menigvuldig voor in de Sjaïrs *Bidasari* en *Tamboehan;* in den *Abdoel Moeloek*, die door een Onderkoning van Riouw is vervaardigd; in de *Hikâjat Sjech Djilâl Eddîn*, geschreven door den Rechtsgeleerde ÇAGIR uit Agam; en in de *Hikâjat Poeteri Balkis*, een Menangkabausch verhaal.

(3) Dat overigens relatieve zinsneden ook dikwijls zonder dit Voornaamwoord met den hoofdzin worden verbonden, zie men Afd. III, Hoofdst. III, § 3.

men het Persoonlijk voornaamwoord van den Derden persoon: b. v. يڠ دري ڤداڽ *jang deri padânja, van wien, waarvan* (*welke van hem*); يڠ ڤداڽ *jang padânja, aan wien, waaraan* (*welke aan hem*); يڠ اوليهڽ *jang ôlehnja, door wien, waardoor;* كارن تياد سياڤ يڠ ڤداڽ داڤت همب مڠدوكن حال اين *kârena tijâda sijâpa jang padânja dâpat hamba mengadoekan ĥâl îni, want er is niemand aan wien ik deze zaak kan klagen.* منتري يڠ دهارڤيڽ اكن دي *manteri jang diharapînja akan dîja, de mantri op wien hij vertrouwde.* اورڠ يڠ دمimpيكنڽ *ôrang jang dimimpîkannja, de man van wien hij gedroomd had.* سواتو بيليك يڠ اي بياس بربوات كبقتين دالمڽ *soewâtoe bîlik jang îja bijâsa berboewat kabaqtî-an dâlamnja, eene kamer waarin hij gewoon was zijne godsdienstoefening te verrichten.* اورڠ عادل يڠ اد كليهاتن سسواتو ڤد متاڽ *ôrang àdil jang âda kalihâtan sasoewâtoe pada matânja, de rechtvaardige, voor wiens oog alles helder is.* سوڠي يڠ ڤد تڤيڽ *soengej jang pada tepînja, de rivier, aan wier oever.* يڠ ايرڽ مڠالر *jang âjernja mengâlir, wier water afstroomde.* اورڠ يڠ ماتي انقڽ *ôrang jang mâti ânaqnja, de man, wiens kind dood was.* Wanneer *wiens* eene bezitting aanduidt, gebruikt men het Bezittelijk voornaamwoord, zooals in het laatste voorbeeld; of wel men voegt het woord امڤوڽ *ampoenja* achter يڠ; b. v. اورڠ يڠ امڤوڽ رومه ترباكر ايتو سده ماتي *ôrang jang ampoenja roemah terbâkar îtoe soedah mâti, de man wiens huis is afgebrand, is gestorven.* سوداڬر يڠ امڤوڽ بسي ايتو *soedâgar jang ampoenja besi îtoe, de koopman, wiens ijzer het was* of *van wien het ijzer was.*

Om dezelfde reden wordt het Betrekkelijk voornaamwoord nooit als direct object bij een Actief werkwoord gebruikt, waarachter het dan zoude moeten staan; wanneer het zoo zoude moeten voorkomen, bezigt men den Passieven vorm van het Werkwoord, waarbij dat object dan het onderwerp wordt; b. v. سكلين يڠ دجديكن الله *sekalijan jang didjadîkan Allah, alles wat door God geschapen is*, in plaats van: *alles wat God geschapen heeft.* سواتو ساله يڠ اكو ڤربوات *soewâtoe sâlah jang âkoe perboewat, een misslag, die door mij begaan werd*, in plaats van: *een misslag, dien ik beging;* سڬل سرب يڠ دباو سڬل انقڽ *segala serba jang dibâwa segala*

ânaqnja, de dingen die door zijne kinderen gebracht werden, in plaats van *die zijne kinderen brachten.*

§ 25. مان *mâna*, dat eigenlijk een vraagwoord is, wordt, hoewel ook somtijds in geschriften, echter meer in het dagelijksch leven, doch minder goed, als Betrekkelijk voornaamwoord gebruikt; b. v. ڤد مان *pada mâna, aan wien, waaraan,* اوله مان *ôleh mâna, door wien, waardoor.*

§ 26. Tot de Betrekkelijke voornaamwoorden behooren ook de uitdrukkingen: بارڠ سياڤ *bârang sijâpa, alwie, ieder die;* بارڠ يڠ *bârang jang* en يڠ مان *jang mâna, alwat;* b. v. بارڠ سياڤ داتڠ كڤداڽ *bârang sijâpa dâtang kapadânja, ieder die tot hem komt.* بارڠ يڠ سدڤ ڤد رساڽ *bârang jang sedap pada rasânja, alwat lekker is voor zijn smaak;* يڠ مان ڤسن باڤ همب ايتله همب كرجاكن *jang mâna pesan bâpa hamba îtoelah hamba kerdjâkan, alwat* of *wat ook het bevel mijns vaders is, dat doe ik.*

§ 27. Wanneer de samenstelling van den volzin dit toelaat, wordt *van wien, waarvan, waarin,* enz., in de spreektaal veelal ontbonden in *en van hem, en daarvan, en daarin,* enz. B. v. *ik viel in een kuil, waarin eene slang was,* zal men vertalen: ساي جاتوه كدالم سوات لوبڠ مک دالم لوبڠ ايت اد سئيكر اولر *sâja djâtoeh kadâlam soewâtoe loebang, maka dâlam loebang îtoe âda sa-ejkoer oelar, ik viel in een kuil, en in dien kuil was eene slang.*

§ 28. Het Betrekkelijk voornaamwoord wordt ook gebruikt in den zin van een Bepalend lidwoord, om daarmede eenig voorwerp bepaaldelijk aan te duiden *in tegenstelling* of *ter onderscheiding* van iets anders, hetzij dat tegengestelde in den volzin is uitgedrukt of er bij verondersteld moet worden. Zoo zegt men يڠ باڤ *jang bâpa, de vader,* in tegenstelling van *de moeder* of *het kind:* يڠ راج *jang râdja, de vorst,* in tegenstelling van de onderdanen; يڠ دڤرتوان *jang dipertoewan, de als heer erkende, de heer,* in tegenstelling van يڠ دڤرهمب *jang diperhamba, de dienaar,* يڠ قلم دان ڤدڠ ايت *jang qalam dân pedang îtoe, de pen en het zwaard.* سنجاتاک اين ڤانه اداڤون يڠ ڤدڠ اين امبلله اکن سنجات ادند *sendjatâkoe îni pânah, âdapon jang pedang îni ambillah akan sendjâta adinda, mijn wapen is de boog, maar dat zwaard neem gij dat tot uw wapen,* waar gesproken wordt van *het zwaard* in tegenstelling van *den pijl.*

ادڤون يڠ قصد سري وان بين هندق دامبلڽ اکن سوامي *âdapon jang qeçad Seri Wâna Bîna handaq diambilnja akan soewâmi*, ***het plan nu van Sri Wana Bina was (hem) tot echtgenoot te nemen*** (maar zij liet dat niet blijken). دامبل راج ايت دو ايکر کود تيزي دان يڠ سأيکر دناٴيکي راج ايت دان يڠ سأيکر دناٴيکي استريڽ *diambil râdja îtoe doewa ejkoer koeda tézi, dân jang sa-ejkoer dinajîki râdja îtoe, dân jang sa-ejkoer dinajiki isterînja, de vorst nam twee uitmuntende paarden, en het eene werd bestegen door den vorst, en het andere werd bestegen door zijne gemalin.* اد دو اورڠ برسودار يڠ سأورڠ بوت يڠ سأورڠ تولي *âda doewa ôrang bersoedâra, jang sa-ôrang boeta jang sa-ôrang toeli, er waren twee gebroeders, de een blind, de ander doof.*

En zoo wordt het niet alleen gebruikt bij eene benaming van voorwerp, maar ook bij een attribuut of complement, om dan de beteekenis van een woord nadrukkelijk te doen uitkomen tegen het tegenovergestelde of tegen eenen minderen graad van hetzelfde, en zoo kan het dan dikwijls een Overtreffenden trap uitdrukken; b. v. ڤادڠ يڠ لوس *pâdang jang loewas, de uitgestrekte vlakten;* انق يڠ کچيل *ânaq jang ketjil, het kleine* of *kleinste kind.* امام نن توا *imâm nan toewâ, de oude* of *oudste priester.* ڤربواتن يڠ بايک دڠن رضاڽ دان ڤربواتن يڠ کجي بوکن دڠن رضاڽ *perboewâtan jang bâjik dengan rilânja, dân perboewâtan jang kedji boekan dengan rilânja, de goede daden zijn hem welgevallig, en de slechte daden zijn hem geenszins welgevallig.* اورڠ يڠ کاي *ôrang jang kâja, rijken, lieden die rijk zijn* in tegenoverstelling van *armen;* terwijl اورڠ کاي *ôrang kâja*, alleen beteekent *rijken, aanzienlijken*, als titel; zoo ook اورڠ يڠ توا *ôrang jang toewâ, ouden* of *oudsten*, in tegenstelling van *jongeren*, en اورڠ توا *ôrang toewâ, ouden, bejaarden*, als titel.

Intusschen is het duidelijk dat in al die gevallen يڠ of نن toch eigenlijk het Betrekkelijk voornaamwoord is en blijft, en het onderwerp is van het daarop volgende woord, dat het Zegwoord is. Zoo beteekent يڠ باڤ eigenlijk: (*degeen*) *die vader is;* يڠ راج (*degeen*) *die vorst is;* يڠ دڤرتون (*degeen*) *die als heer erkend wordt;* يڠ قلم *hetgeen eene pen is;* ڤادڠ يڠ لوس *vlakten, die uitgestrekt zijn;* ڤربواتن يڠ بايک *daden, die goed zijn*, enz.

Wanneer يڠ en نن voorkomen in de beteekenis, waarover in deze § gehandeld wordt, kunnen zij natuurlijk wel Voorzetsels voor zich nemen, daar deze dan niet behooren bij dat Betrekkelijk voornaamwoord maar bij eenig Naamwoord, dat als antecedent daarvóór verondersteld wordt en waarop zij betrekking hebben; b. v. اوله يڠ باڤ *ôleh jang bâpa*, *door den vader*, dat is dan eigenlijk اوله اورڠ يڠ باڤ *ôleh ôrang jang bâpa*, *door den man*, *die vader is.* ڤد يڠ دڤرتوان *pada jang dipertoewan*, *aan den als heer erkende*, dat is eigenlijk ڤد اورڠ يڠ دڤرتوان *aan den man*, *die als heer erkend wordt.* دچرتراکن اوله يڠ امڤوڽ چرترا اين *ditjeriterâkan ôleh jang ampoenja tjeritera ini*, d. i. اوله اورڠ يڠ enz., *er wordt verhaald door* (*dengene*), *die dit verhaal bezit.* En eveneens kan يڠ of نن dan ook gebruikt worden als direct object bij een Actief werkwoord en als Bepaling of Bezitter van een ander Naamwoord. Ook in dit geval is de bepaling eigenlijk niet het Betrekkelijk voornaamwoord, maar het daarbij veronderstelde woord, waarop het betrekking heeft; b. v. ممبونه يڠ دڤرتوان *memboenoeh jang dipertoewan*, dat is ممبونه اورڠ يڠ دڤرتوان (*den man*), *die als heer erkend wordt*, *dooden.* کات يڠ امڤوڽ چرترا *kâta jang ampoenja tjeritera*, dat is کات اورڠ يڠ امڤوڽ چرترا *de woorden van* (*den man*), *die dit verhaal bezit* of *van den verhaler.*

Over het gebruik van يڠ als Betrekkelijk bijwoord van tijd, zie men Hoofdst. XVII, § 6, en als Voegwoord, Hoofdst. XIX, § 17.

f. Vragende voornaamwoorden.

§ 29. De Vragende Voornaamwoorden zijn:

اڤ *âpa*, *welk? wat?* Dit woord wordt alleen gebruikt om naar *zaken*, te vragen; b. v. اڤ کهندقمو *âpa kahandaqmoe*, *wat is uwe begeerte?* اڤ سببڽ *âpa sebabnja*, *wat is de oorzaak er van?* کارن اڤ *kârena âpa*, *welke reden? waarom?* اڤ کتاڽ *âpa katânja*, *wat zijn zijne woorden? wat zegt hij?* سکارڠ اڤ اوڤاي توانهمب *sakârang âpa oepâja toewanhamba*, *welk hulpmiddel hebt gij nu?*

سياڤ *sijâpa*, in het dagelijksch leven door Europeanen op Java veelal uitgesproken *sâpa* (dat eigenlijk de Javaansche vorm van dit woord is), *wie? welke?* is samengesteld uit اڤ en het voorvoegsel

سي *si*, dat als eene soort van Lidwoord voor namen of titels van *personen* geplaatst wordt en dus aan اڤ die wijziging van beteekenis geeft, dat het, daarmede samengesteld, dient om naar *personen* te vragen (1); b. v. سياڤ اورڠ ايت *sijâpa ôrang ïtoe*, *wie is die man?* سياڤ داڤت ملاون دي *sijâpa dâpat melâwan dîja*, *wie kan hem wederstaan?* اڠكو اين انق سياڤ *angkau ïni ânaq sijâpa*, *gij daar, wiens kind zijt gij?*

سياڤ wordt ook gebruikt bij het woord نام *nâma*, *naam*, om te vragen naar den naam van *personen*, waar men in het Nederlandsch *hoe?* zegt; b. v. سياڤ نام اورڠ ايت *sijâpa nâma ôrang ïtoe*, *welke* (*hoe*) *is de naam van dien man?* هي اورڠ مود سياڤ نمام *hej ôrang moeda sijâpa namâmoe*, *o jongeling*, *welke* (*hoe*) *is uw naam?* Naar den naam van *zaken* vragende gebruikt men eveneens اڤ; b. v. اڤ نام ڤوهن كايو اين *âpa nâma pôhon kâjoe ïni*, *wat* (*hoe*) *is de naam van dezen boom?*

§ 30. اڤ en سياڤ worden niet als direct of indirect object gebruikt. Wanneer zij zoo zouden moeten voorkomen, geeft men eene andere wending aan den zin, waardoor zij onderwerp worden; b. v. in plaats van *wien zag hij?* zegt men سياڤ يڠ دليهتڽ *sijâpa jang dilîhatnja*, *wie is het, die door hem gezien werd?* in plaats van *wat doet hij?* zegt men اڤ دڤربوتڽ *âpa diperboewatnja*, *wat wordt door hem gedaan?* of اڤ ڤكرجاءنڽ *âpa pekerdjâ-annja*, *wat is zijne bezigheid?* in plaats van *wat zegt hij?* gebruikt men اڤ كتاڽ *âpa katânja*, *wat zijn zijne woorden?* of اڤ ڤركتاءنڽ *âpa perkatâ-annja*, *wat is zijn gezegde?* enz.

§ 31. مان *mâna*, beteekent *wie? welk? wat? wat voor een?* beide van personen en zaken; b. v. مان اورڠ ايت *mâna ôrang ïtoe*, *wie is die man* of *wat is dat voor een man?* مان تيته توانكو *mâna tîtah toewankoe*, *wat is het bevel van mijn heer?* مانته هلبالڠ توانهمب ايت *mânatah hoeloebâlang toewanhamba ïtoe*, *wie is toch die voorvechter van u?* ڤد مان تمڤت *pada mâna tampat*, *op welke plaats?* En ook

(1) In andere samenstellingen dient *si* ook om van Gemeene naamwoorden Eigennamen te maken zoowel van zaken als van personen; zoo als in de eilandennamen *Sibesi*, *Simaloe* en vele andere. Zoo ook in سي انو *si-ânoe*, *een zekere*, *N. N.*

bij eene niet rechtstreeksche vraag; b. v. تياد داڤت دكنل مان يغ توا مان يغ مود ايت *tijâda dâpat dikenal mâna jang toewâ mâna jang moeda îtoe, men kon niet onderkennen wie de oudste en wie de jongste was.*

§ 32. Wanneer in de vraag eenige twijfel of onzekerheid ligt opgesloten, plaatst men achter het Vragend voornaamwoord het modale woord ݢراڠن *garângan;* b. v. اڤ ݢراڠن دهداڤنك اين *âpa garângan di hadâpankoe ini, wat mag dat daar vóór mij zijn?* اڤ ݢراڠن اين ڤراهوكه اتو ڤاڤن *âpa garângan ini, perâhoekah âtau pâpan, wat mag dat zijn, eene prauw of eene plank?* سڤاي ڽات ڤد كامي اڤ ݢراڠن حال كام *soepâja njâta pada kâmi âpa garângan hâl kâmoe, opdat het ons blijke wat eigenlijk uw toestand is.* ممبڠ مان ݢراڠن يغ منننتڠ متاڽ *mambang mâna garângan jang menentang matânja, welke Geest zoude hem onder de oogen durven zien.* اڤ ݢراڠن اسيڽ *âpa garângan isînja, wat mag daar toch in zijn?*

§ 33. اڤ wordt ook wel aan het begin van eenen zin geplaatst alleen als vraagwoord, zonder andere beteekenis dan om aan den zin een vragenden vorm te geven, en komt dan overeen met het Fransche *est-ce-que?* اڤ اڠكو سده مليهت دي *âpa angkau soedah melîhat dija, hebt gij hem gezien (est-ce-que vous l'avez vu?)* اڤ تياد توانهمب كنل اكن باڠو ايت *âpa tijâda toewanhamba kenal akan bângoe îtoe, herkent gij dien kraanvogel niet?* اڤ wordt zoo nooit gebruikt wanneer er een ander vraag*woord* in den zin voorkomt, maar wel somtijds tegelijk met het vragend *Aanhechtsel* كه *kah* (blz. 134); b. v. اڤ تيادكه سوكر ليهر باڠو ايت *âpa tijâdakah soekar lejher bângoe îtoe, zou die (lange) hals den kraanvogel niet lastig zijn?* Dit aanhechtsel wordt echter niet aan het woord اڤ zelf verbonden, tenzij het zijne oorspronkelijke beteekenis van *wat?* of *welk?* heeft (vergelijk blz. 135).

Dit gebruik van اڤ als vraagteeken is eigenlijk Javaansch en niet zuiver Maleisch, in welke taal men daarvoor het zoo even vermelde aanhechtsel كه *kah* heeft.

Over de verbinding der Vragende voornaamwoorden en andere Vraagwoorden met de Aanhechtsels كه en ته zie men overigens blz. 134 en 135.

HOOFDSTUK XVII.

Over de Bijwoorden en de uitdrukking van den tijd bij de Zegwoorden.

§ 1. Als Bijwoord van *bevestiging* of *toestemming* heeft men يا *jâ*, (in plaats van اي *îja*, *het is*) *ja*, *wel* en بهکن *behkan*, *ja;* b. v. يا توناكَ *jâ toewankoe*, *ja* of *ja wel*, *mijnheer;* اڠکوکه منتري سلطان محمود مک ابراهيم حاجب برکات بهکن اکله منتري سلطان محمود ايت *angkaukah manteri Soeltân Mahmoed? Maka Ibrâhîm hâdjib berkâta: behkan âkoelah manteri Soeltân Mahmoed îtoe*, *zijt gij de mantri van den Sultan Mâhmoed? En Ibrahim Hadjib zeide: ja*, *ik ben de mantri van den Sultan Mahmoed.* Maar dikwijls ook gebruikt men om *toestemming* of *bevestiging* uit te drukken اد *âda*, *zijn*, *iets zijn*, wanneer dat in een vragenden vorm is voorafgegaan; b. v. ادکه اڠکو مليهت دي اد توناكَ *âdakah angkau melihat dija? âda toewankoe*, *ziet gij hem? ja*, *mijnheer* (woordelijk: *zijt gij hem ziende? Ik ben mijnheer*); en in het dagelijksch leven veelal het woord ساي *sâja*, eene samentrekking van سهاي *sahâja*, *dienaar*, *uw dienaar;* gelijk men in het Nederlandsch somtijds zegt: *om u te dienen;* b. v. اڤ اڠکو سده مليهت دي ساي توان *âpa angkau soedah melîhat dîja? Sâja toewan. Hebt gij hem gezien? Ja mijnheer* of *om u te dienen*, *mijnheer.*

Als Bijwoorden van *ontkenning* heeft men بوکن *boekan*, *geenszins*, *niet*, en تياد *tijâda* of تراد *terâda* (1), *neen*, *niet.* Het laatste wordt in het gesprek dikwijls verkort tot *tra;* b. v. ڬوا ترماو *goewa tramâoe*, *ik wil niet. Tijâda* wordt tot *ti* of *te* verkort in de Samengestelde uitdrukking تداڤت تياد *tidâpat* (of *tedâpat*) *tijâda*, *het kan niet niet*, *het kan niet anders dan*, *het moet* (blz. 110); b. v. سکارڠ تداڤت تياد همب ڤرڬي *sakârang tedâpat tijâda hamba pergi*, *nu moet ik wel gaan.* Voorts heeft men nog تيدق *tîdaq*, dat gebezigd wordt om eene op zichzelf staande ontkenning uit te drukken; b. v.

---

(1) Deze beide woorden zijn samengesteld uit اد *âda*, *zijn* en de negatieve voorvoegsels *ti* of *te* en *ter* (het laatste in het Bataviaasch Maleisch); zij beteekenen dus letterlijk *niet zijn*, *niet bestaan*, of *het is niet*, *het bestaat niet.*

انته يا اتو تيدق *jâ âtau tîdaq, ja of neen, wel of niet;* انته يا اتو تيدق *entah jâ âtau tîdaq, ik weet niet of het zoo is of niet.* Het behoort dus niet verwisseld te worden met تياد, dat altijd in samenhang met andere woorden voorkomt, ofschoon zulks toch wel geschiedt.

بوكن beteekent eigenlijk *iets* of *iemand niet zijn;* b. v. بوكن اي راج دان بوكن اي منتري دان بوكن اي اورغ كواس *boekan ija râdja dân boekan ija manteri dân boekan ija ôrang koewâsa, hij is geen vorst en hij is geen mantri en hij is geen machtig man.* Maar het wordt, behalve als stellige ontkenning, ook gebruikt waar men in het Nederlandsch eene vragenderwijze ontkenning bezigt, als *immers niet?* of *toch niet?* om daardoor eene *betwijfeling der mogelijkheid* of de *ondenkbaarheid* van eene zaak uit te drukken; als: *gij hebt het immers niet gedaan?* of *gij zult het toch niet doen?* B. v. بوكن اورغ مود منجاد بدوند *boekan ôrang moeda mendjâdi badoewanda, jonge lieden worden immers geene lijfwachten?*

§ 2. Het *Vragend bijwoord* van *hoeveelheid* of *hoegrootheid* is براڤ *berâpa, hoe? (hoeveel? hoe weinig? hoe groot?* enz.) B. v. براڤ لماپ *berâpa lamânja, hoeveel is de duur er van? hoelang duurt het?* امڤت راتس ريب تاهل براڤ اداپ ايت اكن ميبتكن دي ڤد هداڤن كامي *ampat râtoes rîboe tâhil berâpa adânja îtoe âkan menjeboetkan dîja pada hadâpan kâmi, die vierhonderdduizend taïls hoeveel (hoe weinig, wat) zijn die, om daarvan tegen mij te spreken?* براڤ اد هرتاپ يغ دبريپ ڤد اورغ *berâpa âda artânja jang diberînja pada ôrang, hoeveel (hoe weinig) zijn zijne schatten, die hij weggeeft?* براڤ بسرپ *berâpa besarnja, hoe groot is hij? hoe is zijne grootte?*

Het *Aanwijzend bijwoord* van *hoeveelheid* of *hoegrootheid* is سكين *sekîjan, zoo (zooveel, zoo weinig, zoo groot,* enz.) b. v. سكين لام *sekîjan lâma, zoo lang* (van tijd). مك راج رون ڤون حيرانله مليهت كرا كچل ايت سكين ݢاݢهپ *maka râdja Rawâna pon hêjrânlah melîhat kerâ ketjil îtoe sekîjan gâgahnja, en de vorst Rawana was verbaasd ziende dat die kleine aap zoo sterk was.*

§ 3. De *Vragende bijwoorden* van *hoedanigheid* zijn بتاڤ *betâpa, hoe?* en بݢيمان *bageimâna* (1), *hoedanig? op welke wijze?* B. v. بتاڤ

(1) Zie over de samenstelling van dit woord en van de volgende بݢين en بݢيت blz. 147.

بتاف بݢند ايت سمفي كماري *betâpa baginda itoe sampej kamâri*, *hoe zoude die vorst hier komen?* بتاف سؤرڠ در فد رعية عرب جاد مشهور نماپ كبنو روم *betâpa sa-ôrang deri pada ràjat àrab djâdi masjhoer namânja kabenoewa Roem*, *hoe wordt iemand uit het Arabische volk beroemd van naam tot in het land Roem?* بݢيمان اكُ سمفت بلي در فدام *bageimâna âkoe sempat beli deri padâmoe*, **hoe** (op welke wijze) *kan ik van u koopen?* enz.

De *Aanwijzende bijwoorden* van *hoedanigheid* zijn دمكين *demikijan*, *zoo*, *aldus*, *alzoo*, *zoodanig*, *dusdanig*, *zoodoende*, *in dezer* of *dier voege;* بݢيني *bagîni*, *aldus*, *op deze wijze* en بݢيت *bagîtoe*, *alzoo*, *op die wijze;* b. v. دمكين كتاپ *demikijan katânja*, *aldus waren zijne woorden.* حال يڠ دمكين *hâl jang demikijan*, *eene zaak welke alzoo is.* مك دمكينله تياد دڤرباٴيكي رومه ايت *maka demikijan lah tijâda diperbajîki roemah itoe*, *en zoodoende is dat huis niet hersteld.* جكلو دمكين *djekalau demikijan*, *als het aldus* of *alzoo is*, *als de omstandigheden aldus* of *alzoo zijn.* مك بݢيت باپق هرت راج ڤون هيلڠله *maka bagîtoe bânjaq arta râdja pon hîlanglah*, *en zoo* of *op die wijze gingen vele schatten van den vorst verloren.*

Tot aanwijzing van eene *bepaalde hoedanigheid* worden dezelfde woorden gebruikt, die ook als Bijvoeglijke naamwoorden voorkomen; b. v. تربڠ تڠݢي *terbang tinggi*, *hoog vliegen;* ممليهاراكن بايك *memeliharâkan bâjik*, *goed verzorgen;* enz. Vergelijk blz. 130.

§ 4. Het *Vragend bijwoord* van *plaats* is مان *mâna*, *waar?* (1)

De *Aanwijzende bijwoorden* van *plaats* zijn سيني *sîni*, *hier*, سيت *sîtoe*, *daar* en سان *sâna*, *ginds.* Tusschen deze beide laatste bestaat dit onderscheid, dat سيت eene plaats aanduidt, die op geringen afstand is, zoodat men haar kan aanwijzen; en سان eene betrekkelijk verder verwijderde plaats, of zulk eene die zoo ver is dat men haar niet kan aanwijzen.

Zij worden altijd gebruikt met bijvoeging van een Voorzetsel; namelijk: om *het zijn in eene plaats* aan te duiden, met het Voorzetsel د *di*, *in*, *te*, *op;* dus د مان *di mâna*, *waar?* د سيني

(1) Over het gebruik van مان als Betrekkelijk en Vragend voornaamwoord zie men blz. 188 en 191.

di sîni, *hier*, د سيت *di sîtoe*, *daar*, د سان *di sâna*, *ginds* (1); om *eene beweging van* of *uit eene plaats* uit te drukken, met het Voorzetsel در *deri*, *van*, *uit;* dus در مان *deri mâna*, *vanwaar?* در سين *deri sîni*, *vanhier*, در سيت *deri sîtoe*, *vandaar*, در سان *deri sâna*, *van ginds;* en om *eene beweging naar eene plaats* uit te drukken met het onscheidbaar Voorzetsel ک *ka-*, *naar*, *tot;* dus کمان *kamâna*, *waarheen?* کسين *kâsîni*, *hierheen;* کسيت *kasitoe*, *daarheen;* کسان *kasâna*, *ginder heen*, *derwaarts*.

Omtrent het woord مان met de samenstellingen er van valt nog op te merken, dat het ook, evenals het Nederlandsche *waar*, gebruikt wordt als *Betrekkelijk bijwoord* van *plaats;* b. v. نکري در مان اي داتڠ *negeri deri mâna îja dâtang*, *de stad vanwaar hij kwam*. بارڠ دمان اي برتمو دڠن نکري٢ يڠ کچيل ايت سمواپ هابس دتعلقکنپ *bârang di mâna îja bertemoe dengan negeri-negeri jang ketjil îtoe samoewânja hâbis ditàloeqkannja*, *overal waar hij kleine steden aantrof onderwierp hij ze alle*. بارڠ د مان اورڠ ايت ملي جوک *bârang di mâna ôrang îtoe moelîja djoega*, *overal waar die man is*, *is hij geëerd* (2).

§ 5. De *Vragende bijwoorden* van *tijd* zijn: اقکال *apakâla* en بلمان *bilamâna*, *welken tijd? wanneer?* اقبيل *apabîla*, *wanneer?*

Betrekkelijke bijwoorden van *tijd* zijn: سدڠ *sedang*, *terwijl;* تتکال *tatkâla*, *toen*, *tijdens*, *ten tijde dat;* دم *demi*, *toen*, *als;* اقبيل *apabîla* en منکال *manakâla*, *als*, *wanneer;* ستله *setelah*, *nadat*, *toen*.

---

(1) Eene andere beteekenis van *disâna* zie men hierachter in § 6, blz. 198.

(2) Pynappel betwijfelt (*Spraakk.* blz. 97) of het goed is *mâna* in relatieven zin te gebruiken. Maar op dezelfde bladzijde zegt hij, dat in het voorbeeld *âkoe handaq berdjâlan bârang jang ditaqdîrkan Allah*, *ik zal gaan waarheen ook God het beschikt*, *kamâna*, *waarheen*, is verzwegen; en dat zoude daar dan toch wel relatief zijn. Ik geloof echter dat die verklaring onjuist is: *bârang* behoort daar bij *berdjâlan* (eigenlijk bij het grondwoord *djâlan*) om het denkbeeld *weg* geheel onbepaald te maken, en *jang* heeft tot antecedent *djâlan* en niet het verzwegene *kamâna;* de letterlijke vertaling is: *ik zal elken weg* of *welken weg ook gaan*, *dien God beschikt*. — Overigens is het ontegenzeglijk, dat men voor *negeri deri mâna îja dâtang* evengoed en wellicht beter zeggen kan: *negeri jang îja dâtang deri padânja;* niettemin wordt *mâna* dikwijls zoo gebruikt.

سدڠ, تتكال en دم hebben betrekking op een accident dat nog voortduurt, of nog voortduurde, terwijl een ander plaats heeft of had; b. v. سدڠ اي برديري داتڠ ڤتي ايت *sedang îja berdiri dâtang peti îtoe*, *terwijl hij daar stond, kwam dat kistje*. تتكال سمڤيله اي ڤد ڤادڠ دليهتپ ككيري دان ككانن *tatkâla sampejlah îja pada pâdang dilîhatnja kakiri dân kakânan*, *toen hij op de vlakte kwam, keek hij links en rechts*. دم دليهت سڮل وزيرپ اكن حال رجاپ مك اي ڤون برداتڠ سمبه *demi dilîhat segala wazîrnja akan hâl radjânja maka îja pon berdâtang sembah*, *toen zijne vizieren den toestand van hunnen vorst zagen, spraken zij eerbiedig*. اڤبيل en منكال hebben betrekking op een accident dat nog plaats hebben zal of kan, dat is, op eenen toekomenden of mogelijk toekomenden tijd; b. v. اڤبيل داتڠ كڤداپ سوات بهاي مك هندقله اي *apabîla dâtang kapadânja soewâtoe bahâja, maka handaqlah îja. . . .*, *wanneer hem eenig gevaar overkomt, dan moet hij* enz. اڤبيل انق كيت هندق ماكن مك كوتيدركنله اكن دي *apabila ânaq kîta handaq makan*, *maka kautîdorkanlah akan dîja*, *als ons kind wil eten, dan moet gij het in slaap maken*. Maar اڤبيل wordt ook wel eveneens gebruikt als تتكال; b. v. اڤبيل سده كمبالي ڤسوروهپ ايت اي ممباو سورت *apabîla soedah koembâli pesoeroehnja îtoe, îja membâwa soerat*, *toen die afgezant terug kwam, bracht hij een brief mede*. ستله heeft betrekking op een accident, dat plaats gehad had voordat een ander plaats heeft, dat is, op een meer dan volmaakt verleden tijd; b. v. ستله اي بركات ايت لال اي براڠكت *setelah îja berkâta îtoe lâloe îja berangkat*, *nadat hij dat gezegd had, vertrok hij*. ستله سده بڮند منانم لنتر ايت مك بڮند ڤون نايك كاستاناپ *setelah soedah baginda menânam lontar îtoe maka baginda pon nâjik ka-astanânja*, *toen de vorst die lontarboomen geplant had, ging hij in zijn paleis*.

§ 6. De *Aanwijzende bijwoorden* van *tijd* zijn:

سكارڠ *sakârang*, *nu*, *thans*, dat het plaats hebben van een accident beteekent op het oogenblik waarin men spreekt. Dit Bijwoord wordt dikwijls nog nader bepaald door het Aanwijzend Voornaamwoord اين *îni* (zie blz. 183), سكارڠ اين *sakârang înî*, *nu*, *op dit oogenblik*, *in dezen zelfden tijd;* en dit سكارڠ اين wordt dan somtijds

gevolgd door het Betrekkelijk voornaamwoord يڠ, in den zin van een Betrekkelijk bijwoord van tijd, met de beteekenis van *terwijl* of *daar;* b. v. دان سکارڠ اين يڠ اکو اد د اتس بومي اين تاکتله اکو *dân sakârang îni jang âkoe âda di âtas boemi îni tâkoetlah âkoe...., en nu, daar of terwijl ik op deze aarde ben, vrees ik* enz. (1).

تتکال ايت *tatkâla itoe, te dier tijde, toen, dan;* b. v. تتکال ايت بݢند دودق د دالم استناڽ *tatkâla itoe baginda doedoeq di dâlam astanânja, toen zat de vorst in zijn paleis.*

د سان *di sâna*, dat eigenlijk een Bijwoord van plaats is (§ 4), wordt ook gebrnikt in de beteekenis van *dan*, met het oog op een Toekomenden tijd; b. v. ايسق هاريله کيت برڤرڠ ڤول دسانله اڠکو ليهت اکن کسقتين سݢل سنجتاکو *éjsoeq hârilah kîta berperang poela, disânalah angkau lihat âkan kasaqtî-an segala sendjatâkoe, morgen zullen wij weder vechten, dan zult gij de bovennatuurlijke macht van mijne wapenen zien.* دسانله همب باير حق توان *disânalah hamba bâjar haq toewan, dan zal ik u betalen wat u toekomt.*

ستله دمکين *setelah demikijan*, ستله سده *setelah soedah*, ستله ايت *setelah itoe* en ستله سده دمکين ايت *setelah soedah demikijan itoe, daarna.* Deze uitdrukkingen beteekenen eigenlijk *toen het zoo geworden was* of *toen dat gedaan was* en vormen dus eene afhankelijke zinsnede, waarom zij gewoonlijk gevolgd worden door مک *maka*, tot verbinding met den hoofdzin (zie Hoofdst. XIX, § 5); b. v. ستله سده مک سکليانڽ ڤون کلوارله *setelah soedah maka sekalijannja pon kaloewarlah, daarna gingen zij allen naar buiten.* ستله ايت مک وزير ڤون ڤرݢيله *setelah itoe maka wazîr pon pergîlah, daarna ging de Vizier.* ستله دمکين ايت مک کات ملائکة ايت *setelah demikîjan itoe maka kâta malâîkat itoe, daarop zeiden*

(1) Men vindt voor deze uitdrukking ook سکارڠ کيني *sakârang kini*, in MEURSINGE's *Leesboek*, 3de *stukje*, blz. 60 der 2de uitgave; en in het 5de *stukje* van hetzelfde *Leesboek*, blz. 16 der eerste uitgave: سکارڠ کين جوا سبب ڤرکتاٴن اين همڤرله بناس نݢري کيت اين *sakârang kini djoewâ sebab perkatâ-an ini ampirlah binâsa negeri kîta ini, en nu is ons land bijna verwoest ten gevolge van die woorden.*

de Engelen. ستله سده دمكين ايت مك راج شاه مردان ڤون برموهن كڤد استريڽ *setelah soedah demikijan itoe maka râdja Sjahi Merdân pon bermoehoen kapada isterinja*, *daarna nam vorst Sjahi Merdan afscheid van zijne gemalin.* In dezelfde beteekenis gebruikt men ook كمدين دري ڤد ايت *kamoedijan deri pada itoe*, letterlijk *later dan dat;* b. v. كمدين دري ڤد ايت مك كات سوداݢر كڤد امير معمور *kamoedîjan deri pada îtoe maka kâta soedâgar kapada Amîr Màmoer*, *daarop zeide de koopman tot den Emir Mamoer.*

لاݢي *lâgi*, *juist*, *nog*, *nog steeds*, *nog langer*, duidt aan het plaats hebben of de voortduring van een accident op het oogenblik waarvan men spreekt; b. v. سري رام ڤون برتمولة دڠن سئيكر باڠو لاݢي مينم اير *Seri Râma pon bertemoelah dengan sa-éjkoer bângoe lâgi mînoem âjer*, *Sri Rama ontmoette een kraanvogel, die juist aan het waterdrinken was* (1). هي انقكو اڠكو لاݢي كچيل *hej ânaqkoe angkau lâgi ketjil*, *o mijn kind*, *gij zijt nog klein.* En evenzoo in negatieve zinnen: b. v. تياد لاݢي بݢند بركهندق اكن دنيا اين *tijâda lâgi baginda berkahandaq akan doenja îni*, *de vorst heeft geen lust meer in deze wereld.* بلم لاݢي ڤوس هاتي بند ممندڠ انقكو *belom lâgi poewas hâti boenda memandang ânaqkoe*, *het hart van uwe moeder is nog niet verzadigd van haar kind te aanschouwen;* waar door لاݢي de voortduring van het *nog niet* (بلم) *verzadigd zijn* wordt uitgedrukt, hetgeen in het Nederlandsch somtijds geschiedt door bijvoeging van *al; nog al niet.*

Over de beteekenissen van لاݢي als Voegwoord zie men Hoofdstuk XIX, § 9.

§ 7. سده *soedah*, *reeds*, *gedaan*, *afgeloopen*, en تله *telah* (in het spreken ook wel verkort tot *lah*), *reeds*, *gedaan*, duiden aan het plaats hebben van een accident in eenen tijd die voorbij is, en worden zoo gebruikt tot uitdrukking van den *Verleden tijd* der Zegwoorden; b. v. الله تعالي سده ممبري اكن همباڽ *Allah tàâla soedah memberi akan hambânja*, *God de allerhoogste heeft gegeven aan zijne dienaren*, enz. اڤبيل سده اي سمڤي د سيت *apabîla soedah îja*

(1) In deze beteekenis van *met iets bezig zijn* wordt ook تڠه *tengah*, gebruikt; b. v. دليهتڽ حسنه تڠه مينم اير *dilîhatnja Ḥasanah tengah mînoem âjer*, *hij zag Hasanah juist of bezig met waterdrinken.*

sampej di sîtoe, toen hij daar aangekomen was. دچرتراکن در ڤد سلطان اسکندر بهو تله اي برکات *ditjeriterâkan deri pada Soeltân Iskander bahoewa telah ija berkâta, men verhaalt van vorst Alexander dat hij gezegd heeft.* Op dezelfde wijs wordt somtijds gebruikt هابس *hâbis*, dat echter geene tijdsbepaling uitdrukt maar *gedaan*, *af*, *op*, *geheel en al* beteekent; zoodat hierdoor wordt te kennen gegeven, dat het door het Zegwoord uitgedrukte accident geheel is afgeloopen, of dat het object der handeling *geheel gedaan*, *af* of *op* is; b. v. ستله هابسله ماکن سکل بوه يغ ماسق ايت *setelah hâbislah mâkan segala boewah jang mâsaq ìtoe, toen hij al de rijpe vruchten had opgegeten.* اوغڽ سده هابس *oewangnja soedah hâbis, zijn geld is al op;* هابس kan dus niet willekeurig met سده of تله verwisseld worden.

§ 8. Tot aanduiding van den *Toekomenden tijd* der Zegwoorden gebruikt men de woorden هندق *handaq* en ماو *mâoe*, *willen*, waardoor een *voornemen*, ننتي *nanti*, *wachten*, *zullen*, en جمه *djemah*, *hierna*, *toekomstig*, waardoor eene *toekomst*, en اکن *âkan*, *te*, *om te*, *tot*, waardoor insgelijks eene *toekomst*, maar gewoonlijk met het nevenbegrip van *noodzakelijkheid* of *onvermijdelijkheid*, wordt uitgedrukt. B. v. سکارڠ اکو هندق ڤرکي مپرڠ متهاري *sakârang âkoe handaq pergi menjerang matahâri, nu zal (wil) ik de zon gaan bevechten.* اکو ماو منچوب ݢاݢه برنيم *âkoe mâoe mentjôba gâgah beranîmoe, ik zal (wil) uwen heldenmoed op de proef stellen.* ننتي همب ڤانه کدواڽ *nanti hamba pánah kadoewânja, ik zal ze beide schieten.* کانق۲ اينله جمه جاد جوهن ڤهلوان *kânaq-kânaq înilah djemah djâdi djôhan pahalawan, dit kind zal een held onder de voorvechters worden.* سکارڠ همبام اکن ماتي *sakârang hambâmoe akan mâti, nu zal (moet) ik sterven.* رقساس ترلالو باڽق سأوله۲ اکن ڤنهله عالم اين اوله سکل رقساس ايت *raqsâsa terlâloe bânjaq sa-ôlah-ôlah âkan penoehlah àlam îni ôleh segala raqsâsa ìtoe, zeer vele reuzen, alsof deze wereld door die reuzen vervuld zoude worden.* ݢونوڠ اڤي ايت سڤرت اکن منمڤه روڤاڽ *goenoeng âpi ìtoe seperti âkan menampoeh roepânja, die vuurbergen schenen zich (op hen) te zullen nederstorten.*

Men vindt ook باكل *bâkal*, dat eigenlijk Javaansch is en beteekent *wat iets zal* of *moet worden*, *de grondstof voor iets;* b. v. سؤرڠ يڠ باكل مڠڬنتيكن *sa-ôrang jang bâkal menggantîkan*, *iemand die* (*hem*) *zal* (*moet*, *kan*) *vervangen.* اكُ هندق ڤرڬي منداڤتكن كيت ڤوپ باكل منـنتو *âkoe handaq pergi mendâpatkan kita poenja bâkal menantoe*, *ik wil mijn toekomstigen* of *aanstaanden schoonzoon gaan opzoeken.*

§ 9. Niet altijd echter wordt bij de Zegwoorden de tijd door een van die Bijwoorden aangewezen; zeer dikwijls moet die alleen uit den samenhang worden opgemaakt, hetgeen dan ook geene zwarigheid oplevert. Voorbeelden zijn: اڤبيل سمڤيله اتوسن ايت كڤد ايب نڬري شام مك لالو دڤرسمبهكنپله سڬل انت ايت كڤد راج شام *apabîla sampejlah oetoesan îtoe kapada îboe negeri Sjâm maka lâloe dipersembahkannjalah segala oenta îtoe kapada râdja Sjâm*, *toen de afgezant in de hoofdstad van Syrie aankwam* (of *aangekomen was*), *bood hij die kameelen aan den vorst van Syrië aan.* كتاكت مپسل كلق اڠكو كمديين *koetâkoet menjesal kelaq angkau kamoedîjan*, *ik vrees dat het u spoedig daarna zal berouwen.* بارڠ ڤنتاپ كيت ڤوهنكن كڤد ديوات *bârang pintânja kîta poehoenkan kapada Déwâta*, *alwat hij verlangt zal ik voor hem van de Goden smeeken.* جك سده اد حاضر ڤسورهم اكُ سورة كرت ليده ڤسورهم در دالم مولتپ *djeka soedah âda hâdlir pesoeroehmoe âkoe soeroeh kerat lidah pesoeroehmoe deri dâlam moeloetnja*, *indien uw afgezant tegenwoordig geweest was*, *zoude ik hem de tong uit den mond hebben laten snijden.* De Onvolmaakt verleden tijd wordt zelfs nooit door eenig Bijwoord gekenmerkt; b. v. اي دالهكن اوله سؤرڠ راج يڠ مڠمبل كرجاٴنپ *îja diâlahkan ôleh sa-ôrang râdja jang mengambil karadjâ-annja*, *hij werd overwonnen door een vorst, die zijn rijk nam.*

Over het gebruik van ڤون bij den Onvolmaakt verleden tijd en de Voorwaardelijke wijze zie men Hoofdst. XIX, § 10.

§ 10. Bijwoordelijke uitdrukkingen van *tijd* zijn voorts nog de volgende: دهولو *dahoeloe* of *dhôlo*, *eer*, *vroeger;* ڤرنه *pernah*, *ooit;* هريني *harîni*, *heden*, *deze dag;* كلماري *kelamâri* (1), *gisteren;* كلماري

(1) Dit woord schijnt samengetrokken te zijn uit كلم *kelam*, *donker* en هاري *hâri*, *dag.*

دهولو *kelamâri dahoeloe, eergisteren;* ايسوق هاري *éjsoeq hâri, morgen;* كأيسوكن هريپ *ka-éjsôekan harînja, den volgenden dag;* ڤاݢي هاري *pâgi hâri, 's morgens;* ڤتڠ هاري *petang hâri* of مالم هاري *mâlam hâri, 's avonds;* تياد جمه *tijâda djemah, nooit* (in de toekomst); تياد ڤرنه *tijâda pernah, nooit* (in het verleden); بلم ڤرنه *belom pernah, nog nooit;* بارڠكال *bârangkâla, telkens, zoo ooit;* تياد بركال *tijâda berkâla, zonder vasten tijd, steeds voort;* en andere meer.

§ 11. Dat overigens ook andere woordsoorten als Bijwoorden kunnen gebruikt worden is reeds opgemerkt op blz. 52. Voorbeelden hiervan zijn: كمتيأن *kamati-an, doodelijk* (eigenlijk *te dooden*); سمڤي *sampej, genoeg* (eig. *aankomen*); enz. En zoo ook samengestelde uitdrukkingen, als: دڠن كرس *dengan keras, hevig, met geweld;* دڠن سوك هاتي *dengan soeka hâti, gaarne* (eig. *met vreugde des harten*); دڠن سڤرتيپ *dengan sepertinja, behoorlijk* (eig. *naar* of *met zijns gelijke*); دڠن قدرپ *dengan qadarnja, naar zijn staat*, en dergelijke. En voorbeelden, dat omgekeerd Bijwoorden als Zegwoorden gebruikt worden, vindt men op blz. 52.

Voorts zie men over de Bijwoorden en Bijwoordelijke uitdrukkingen, die met het Voorvoegsel س en door verdubbeling gevormd zijn, blz. 130, 131 en 142.

HOOFDSTUK XVIII.

Over de Voorzetsels.

§ 1. Voorzetsels noemt men zulke woorden, die dienen om de betrekking tusschen twee Naamwoorden of tusschen een Naamwoord en een Zegwoord uit te drukken. Het getal dier Voorzetsels is in het Maleisch zeer gering; omdat vele van de hier bedoelde betrekkingen op andere wijzen worden uitgedrukt, zooals in Hoofdst. II, V, VI en elders is gebleken.

De eigenlijke Voorzetsels zijn de volgende:

§ 2. Het Voorzetsel د *di* duidt de betrekking aan van eenig voorwerp of accident tot eene *plaats*, als daar*in* of daar*op* zijnde of voorvallende. Het beteekent het zijn *in de plaats, in de uitgestrektheid, in de ruimte*, die door eenig Naamwoord wordt aangeduid,

en moet meestal vertaald worden door *in*, somtijds door *te*, *op* of *aan*; b. v. اودر د *di oedara*, *in de lucht*; رومه د *di roemah*, *in huis*, *tehuis*; بنتڠ د لاڠيت *bintang di lângit*, *de sterren aan het uitspansel*; د سبله سلاتن *di sebelah selâtan*, *aan de zuidzijde*; اد د لاوت *âda di lâoet*, *op zee zijn*; ستله ببراڤ لماڽ د جالن *setelah beberâpa lamânja di djâlan*, *na eenigen tijd op weg te zijn geweest.*

Bij eigennamen van plaatsen gebruikt men het, althans in den deftigen stijl, zelden zonder bijvoeging van een ander Naamwoord, dat de *soort* van plaats uitdrukt, zooals نڬري *negeri*, *land*, *rijk*, *stad*, تانه *tânah*, *land*, بنو *benoewa*, *land*, *landstreek*, ڤولو *poelau*, *eiland*, دوسن *doesoen*, *dorp*, en dergelijke; b. v. راج د نڬري عيراق *râdja di negeri Irâq*, *de vorst in het rijk Irak*; ترسورت د نڬري بتويه *tersoerat di negeri Batawîjah*, *geschreven te* (*in de stad*) *Batavia*; اد سأورڠ لاکي٢ د بنو عرب *âda sa-ôrang lâki-lâki di benoewa Arab*, *er is een man in het land Arabië.*

Bij Bijwoorden van plaats wordt het ook gebruikt om het zijn *in* of *op* die plaats aan te duiden; b. v. د لوار *di loewar*, *buiten*, د دالم *di dâlam*, *binnen*, *binnen in*, د اتس *di âtas*, *op*, *boven op*, د باوه *di bâwah*, *beneden*, *aan den voet van*. (Zie blz. 195.)

§ 3. De Voorzetsels ڤد *pada* en بڬي *bagei* duiden de logische betrekking aan van iets (hetzij een voorwerp of een accident) *tot* eenig voorwerp als *indirect object*, zóó dat zij gewoonlijk door *aan*, *voor*, *jegens*, *tot*, *bij* kunnen vertaald worden; b. v. بارڠ يڠ لايق ڤد حال همباڽ اي بريکن ڤداڽ *bârang jang lâjiq pada ḥâl hambânja îja berikan padânja*, *alwat geschikt is voor den toestand van zijne dienaren geeft hij aan hen.* يڠ دڤرهمب منت مکانن ڤد توانهمب *jang diperhamba minta makânan pada toewanhamba*, *ik verzoek om spijs aan u.* سسوات ڤرکار يڠ اد ڤد توبه مانسي *sasoewâtoe perkâra jang âda pada toeboeh manoesîja*, *ieder deel, dat aan het lichaam van den mensch is.* لال اي برکات ڤداڽ *lâloe îja berkâta padânja*, *toen zeide hij tot hem.* جک کوکهنداکي ملي اڠکو ڤد سکل مانسي *djeka kaukahandâki moelîja angkau pada segala manoesîja*, *indien gij verlangt geëerd te zijn bij de menschen.* دڠن

عادل ڤد ڤرنتهڽ *dengan àdil pada parintahnja, met rechtvaardigheid in zijne bevelen.* بݢيند ايت امت مڠاسه ڤد سکل وزيرڽ *baginda itoe âmat mengâsih pada segala wazîrnja, de vorst was zeer wèlgezind jegens zijne vizieren.* سوات ڤون تياد اد باݢي همب ملاينکن *soewâtoe pon tijâda âda bagei hamba melâjinkan....., er is niets aan* of *bij mij (ik heb niets) dan* enz. دودق ڤد ڤڠکت کرجاٴن *doedoeq pada pangkat karadjâ-an, zitten in de koninklijke waardigheid, de koninklijke waardigheid bekleeden.* ڤد بچار همب *pada bitjâra hamba, naar mijn oordeel;* ڤد سڠکاڽ *pada sangkânja, naar zijne meening;* چرترا اين ڤد مڽتاکن *tjeritera ini pada menjatâkan, dit is een verhaal tot aantooning* of *om aan te toonen.* Uit de bijgebrachte voorbeelden blijkt genoegzaam, dat deze Voorzetsels niet ééne bepaalde *wezenlijke* beteekenis hebben, maar alleen die *logische*, welke in het begin van deze § is opgegeven.

ڤد wordt ook gebruikt tot aanduiding van eene *plaatselijke* betrekking, om de plaats te beteekenen, waar*op* of waar*aan* iets is of voorvalt; b. v. همب ملابه ڤوکت ڤد کوال سوڠي اين *hamba melâboeh poekat pada koewâla soengej ini, ik wierp het net uit in* of *aan de monding van deze rivier.* کامي سڠݢه ڤد سوات دوسن *kâmi singgah pada soewâtoe doesoen, wij vertoefden in zeker dorp,* of *wij deden zeker dorp aan.* دودق ڤد تمڤت کدودوکن بڤاڽ *doedoeq pada tampat kadoedoekan bapânja, zitten op de zitplaats zijns vaders.* تتکال سمڤيله اي ڤد ڤادڠ ايت *tatkâla sampejlah ija pada pâdang itoe, toen hij op de vlakte kwam.* ڤد مان تمڤت *pada mâna tampat, op welke plaats?* Het is dus onderscheiden van د *di*, dat het zijn of voorvallen *in* eene plaats, ruimte of uitgestrektheid uitdrukt.

Ook in *tijds*bepalingen wordt ڤد gebruikt met de beteekenis van *op* of *in;* b. v. اي ڤون تيدرله ڤد مالم ايت *ija pon tidorlah pada mâlam itoe, zij sliepen in den nacht.* ڤد سوات هاري اي برتاڤ *pada soewâtoe hâri ija bertâpa, op zekeren dag zonderde hij zich af.* ڤد زمان ايت سأورڠ ڤون تياد تراڽ *pada zamân itoe sa-ôrang pon tijâda tarânja, in dien tijd was niemand haar gelijk.* ڤد تتکال ايت *pada tatkâla itoe, op dien tijd.* ڤد هاري ثلاث *pada hâri salassa, des Dinsdags.*

§ 4. Het Voorzetsel كَ *ka* drukt eene *beweging naar eene plaats* uit, en komt dus overeen met het Nederlandsche *naar*, maar alleen in dien zin, niet in de andere beteekenissen, die dit Voorzetsel bij ons heeft, zooals die van *volgens*, *overeenkomstig*, *aangaande;* ook drukt het geene beweging of toenadering tot eenen *persoon* uit. Het wordt alleen gebruikt bij benamingen van levenlooze voorwerpen en altijd vóór aan het Zelfstandig naamwoord vastgehecht; b. v. ككوال اندرݢيري *kakoewâla Inderagîri*, *naar de monding der Indragiri;* لال اي كمباليله كنݢريپ *lâloe ija koembâlilah kanegerînja*, *toen keerde hij terug naar zijne stad;* تربڠكنله اكو كلاڠيت *terbangkanlah âkoe kalângit*, *voer mij op naar de lucht.* كدوسن مهرسي *kadoesoen maharesi*, *naar het dorp van den grootheilige;* كتمڤت ايت *katampat itoe*, *naar die plaats;* جالن ككعبة الله *djâlan kakàbatoe'llah*, *de weg naar den tempel Gods.*

Eveneens wordt het gebruikt bij eigennamen van plaatsen; b. v. لال همب كمكه *lâloe hamba ka-Mekah*, *toen ging ik naar Mekka.* Maar gewoonlijk wordt dan bij den eigennaam een ander Naamwoord gevoegd, dat de *soort* van plaats uitdrukt, en het Voorzetsel daarvoor gevoegd; b. v. اكو دسوروه كنݢري عيراق *âkoe disoeroeh kanegeri Irâq*, *ik ben gezonden naar het landschap Irak.* كنݢري سيڠاڤور *kanegeri Singapoera*, *naar de stad Singapoera.*

كَ wordt ook gevoegd vóor Bijwoorden van plaats om eene beweging *daarheen* uit te drukken; b. v. كاتس *ka-âtas*, *naar boven*, كباوه *kabâwah*, *naar beneden*, كدالم *kadâlam*, *naar binnen*, كلور *kaloewar*, *naar buiten;* enz. (Zie blz. 196).

Men gebruikt كَ ook somtijds vóór plaatsbenamingen achter de woorden سمڤي *sampej*, *aankomen* en داتڠ *dâtang*, *komen*, en andere, waar men in het Nederlandsch *te*, *in*, *op* of *aan* zegt; b. v. مك سمڤيله كدواپ كبنو شام *maka sampejlah kadoewânja kabenoewa Sjâm*, *en zij beiden kwamen aan* of *in het land Syrie.* مك سمڤيله بݢندا كمكه *maka sampejlah baginda ka-Mekah*, *en de vorst kwam te Mekka aan.* مك بݢندا سمڤيله كسلت سمبر مك كدڠارن خبر كبنتن *maka baginda sampejlah kaselat Simbar; maka kalengâran khabar ka-Bintan*, *en de vorst kwam aan* of *in straat Simbar en men vernam de tijding op Bintan.* اڤبيل اي داتڠ كسان *apabila ija dâtang*

kasâna, als hij daar komt. Dit heeft dàn plaats, wanneer men, van het *komen* of *aankomen* sprekende, nog de voorafgaande *beweging daarheen* voor den geest heeft, of zich die als nog niet geheel afgeloopen voorstelt; maar wanneer men zich de beweging als geheel geëindigd denkt, gebruikt men د *di* of ڤد *pada* (blz. 202 en 204).

كَ wordt in de beteekenis van *naar* of *tot* niet gebruikt bij benamingen van *levende* voorwerpen; dus zegt men niet كراج *karádja, naar den koning;* كهمب *kahamba, naar den dienaar, naar mij.* En daar dit Voorzetsel van het Zelfstandig naamwoord onafscheidelijk is, kan men het, ook bij benamingen van levenlooze voorwerpen, niet gebruiken, wanneer zoodanig Naamwoord wordt voorafgegaan door een ander woord, dat als attribuut of bepaling daarbij behoort, en waarvóór dan het Voorzetsel zoude moeten komen; men zegt dus niet كسوات دوسن *kasoewâtoe doesoen, naar zeker dorp;* كسݢل نݢري *kasegala negeri, naar de steden;* enz. In dit geval gebruikt men, evenals bij benamingen van levende voorwerpen, niet كَ maar كڤد *kapada* (blz. 207).

§ 5. كڤد *kapada*, samengesteld uit ڤد *pada* (blz. 203) en كَ, vereenigt de beteekenis van die twee Voorzetsels in zich, en duidt dus niet alleen eene *logische* betrekking, maar tevens eene *richting* of *strekking* of *toenadering tot* een voorwerp aan, en kan veelal door *aan, tot, voor, jegens* vertaald worden; b. v. اي بركات كڤد انقڽ *îja berkâta kapada ânaqnja, hij zeide tot zijnen zoon.* مڽرهكن ڤكرجا٘ن ايت كڤد توهن *menjerahkan pekerdjâ-an îtoe kapada Toehan, die zaak aan God overgeven.* منجول كمڤغڽ كڤد سأورغ *mendjoewal kampongnja kapada sa-ôrang, zijne kampong aan iemand verkoopen.* بريكن دي كڤد ڤرمڤون ايت *berikan dîja kapada perampoewan îtoe, geef het aan die vrouw.* مليهت موده كڤد سݢل اورغ يغ كچيل *melîhat moedah kapada segala ôrang jang ketjil, laag nederzien op de geringe lieden.* سمڤيله هرݢاڽ باجو ايت كڤد امڤت راتس درهم *sampejlah hargânja bâdjoe îtoe kapada ampat râtoes dirham, de prijs van die badjoe steeg tot vierhonderd dirhams.* لال دڤانهكنڽ كڤد سري رام *lâloe dipânahkannja kapada Seri Râma, toen schoot hij zijn pijl af op* of *naar Sri Rama.* ستله سده مک انقڽ ايتڤون دکمبليکنيله كڤداڽ *setelah soedah maka ânaqnja îtoepon*

dikoembalikannjalah *k a p a d â n j a*, *daarna gaf hij* *h e m* (*a a n* *h e m*) *zijn kind terug.*

Waar het hooggeplaatste personen betreft wordt كفد vaak vervangen door كباوه *kabâwah*.

In vele gevallen kan de betrekking tusschen twee voorwerpen, of tusschen een accident en een voorwerp, beide door ڤد en كفد worden uitgedrukt, wanneer namelijk door het eerste voorwerp of door het accident eene *richting*, *beweging* of *strekking naar* het object wordt aangeduid. Zoo zegt men بركات ڤد *berkâta pada* en بركات كفد *zeggen tot;* ممبري ڤد *memberi pada* en ممبري كفد, *geven aan;* سورت ڤد *soerat pada* en سورت كفد, *een brief aan;* منجول ڤد سؤرڠ *mendjoewal* *p a d a* *sa-ôrang* en منجول كفد سؤرڠ *mendjoewal* *k a p a d a* *sa-ôrang*, *a a n* *iemand verkoopen.* Maar dan is daartusschen dit onderscheid, dat door het eerste alleen de *logische* betrekking tusschen die twee zaken wordt aangeduid, terwijl het tweede de *wezenlijke* betrekking, dat is dan de *strekkng* of *richting* van het een *tot* het ander, aanwijst; en het gebruik van كفد verdient in die gevallen de voorkeur.

كفد wordt ook gebruikt tot aanduiding van eene plaatselijke betrekking, om eene *richting* of *beweging naar* of *tot* eenen *persoon* te beteekenen, of ook naar eene *plaats*, in de gevallen waarin men niet ك gebruikt (blz. 206); b. v. داتڠ سؤرڠ لاكي٢ كفد نبي *dâtang sa-ôrang lâki-lâki* *k a p a d a* *nabi*, *er kwam een man tot den profeet.* اي ڤرڬي كفد اورڠ يڠ منجول *îja pergi* *k a p a d a* *ôrang jang mendjoewal*, *hij ging* *n a a r* *den verkooper.* لال برجالنله كدواڤ ايت كفد سݢل رومه اورڠ كاي٢ *lâloe berdjâlanlah kadoewânja îtoe* *k a p a d a* *segala roemah ôrang kâja-kâja*, *toen gingen zij met hun beiden* *n a a r* *de huizen der rijken.* سوداݢر ايت ممڠݢل انق ايت دبواڤ كفد سبوه كمڤڠ *soedâgar îtoe memanggil ânaq îtoe dibawânja* *k a p a d a* *saboewah kampoeng*, *de koopman riep het kind en nam het mede* *n a a r* *eene kampong.* En zoo wordt het ook, evenals ك, gebruikt achter سمڤي *sampej*, *aankomen* en داتڠ *dâtang*, *komen*, in de beteekenis van *te*, *op*, *in*, *aan*, *bij;* b. v. تتكال داتڠله كدواڤ كفد رومه لاكي٢ ايت *tatkâla dâtanglah kadoewânja* *k a p a d a* *roemah lâki-lâki îtoe*, *toen zij beiden* *a a n* *het huis van dien man kwamen.* عمر برجالن جوك سهڠك

اي سمڤيله كڤد ڤرمڤون ايت *Omar berdjâlan djoega sahingga îja sampejlah kapada perampoewan îtoe*, *Omar ging maar voort, totdat hij bij die vrouw kwam.* اي ڤون سمڤيله كڤد هوتن چندر ڤسڤ نماڽ *îja pon sampejlah kapada hoetan Tjandera Poespa namânja, hij kwam aan het woud Tjandra Poespa genaamd.*

Het gebruik van كڤد in plaats van ڤد in *tijdsbepalingen*, in de beteekenis van *op* of *in*, gelijk dit bij enkele schrijvers wordt aangetroffen, is foutief. Men zegge dus niet كڤد هاري ايت *kapada hâri îtoe, op dien dag,* كڤد تاهون اين *kapada tâhoen îni, in dit jaar;* maar ڤد هاري ايت en ڤد تاهون اين (zie blz. 204).

§ 6. اكن *âkan* beteekent *aangaande, van, met betrekking tot, met opzicht tot, met het oog op;* b. v. مك دبريت ڤداڽ اكن لاكي٢ ايت *maka diberîta padânja âkan lâki-lâki îtoe, en hun werd aangaande dien man bericht.* دتاڽاكنڽ كڤد سڭل مريكئيت اكن سلطان ابراهيم مك سؤرڠ ڤون تياد مڠتهوٴي اكن دي *ditanjâkannja kapada segala marîka-îtoe âkan Soeltân Ibrâhîm, maka sa-ôrang pon tijâda mengatahoe-i âkan dîja, hij vroeg aan al die lieden naar Sultan Ibrahim, en niemand wist van hem.* براوبهله هتيڽ اكن شاه عالم *beroebahlah hatînja âkan sjâh àlam, zijne gezindheid ten opzichte van* of *jegens Uwe Majesteit is veranderd.*

En in dezelfde beteekenis wordt het ook met een Naamwoord vooraan in den zin geplaatst, om de door dat Naamwoord beteekende zaak of persoon als de hoofdzaak of den hoofdpersoon van den zin te doen uitkomen; op de plaats, waar dit Naamwoord eigenlijk moest staan, wordt het dan door het Persoonlijk voornaamwoord vervangen; b. v. مك اكن راج ايت تياد اي مڠتهوٴي *maka âkan râdja îtoe tijâda îja mengatahoe-i...., en wat den vorst betreft, hij wist niet,* enz., dat is: *en de vorst wist niet.* اكن داكو اداكه بڬيكو باڤ *âkan dâkoe âdakah bageikoe bâpa, wat mij betreft of ik, heb ik een vader?* (1)

---

(1) In deze beteekenis wordt ook wel gebruikt سڤرت *seperti*, dat anders het Bijwoord *gelijk, als* is; b. v. دان سڤرت انق استري راج كليڠ ايت ڤليهاراكن اوليهم بايك٢ *dân seperti ânaq isteri râdja Keling îtoe peliharâkan ôlehmoe bâjik-bâjik, en wat de gemalin en de kinderen van den Vorst van Kling betreft, gij moet hen goed verzorgen.*

Buitendien wordt dit Voorzetsel ook veel gebruikt om de betrekking uit te drukken tusschen het Werkwoord en zijn *direct* object (vergel. blz. 65); het schijnt dan alleen te dienen om die betrekking duidelijk te doen uitkomen; b. v. مڠورڠكن اكن مرتبتڽ *mengoerangkan âkan mertabatnja, zijn rang verminderen.* اكُ مڠيكت اكن كامو دري بلاكڠ *âkoe mengîkoet âkan kâmoe deri belâkang, ik zal u achterna volgen.* سڤاي اكُ دڠر اكن ڤركتاءنمو *soepâja âkoe dengar âkan perkatâ-anmoe, opdat ik uwe woorden hoore.* In deze beteekenis wordt het Voorzetsel ook wel met het Werkwoord samengetrokken; b. v. مملهاراكن انقڽ *meliharâkan ânaqnja* in plaats van مملهار اكن انقڽ *memelihâra âkan ânaqja, zijn kind verzorgen.* Vooral wordt اكن veel zoo gebruikt in de Objectieve of Passieve wijze van spreken, waar het direct object het onderwerp wordt, wanneer dit onderwerp niet op zijne gewone plaats vóór het Werkwoord staat; b. v. مك دسرڠڽله اكن مڠكوبوم ايت *maka diserangnjalah âkan Mangkoeboemi itoe, en de Grootvizier werd door hem aangevallen.* دليهتڽ اوله مريكئيت اكن باجو يڠ كماسن ايت *dilîhatnja ôleh marîka-îtoe âkan bâdjoe jang ka-emâsan îtoe, door hen werd gezien de badjoe die met goud gestikt was.* مك ددڠرله اوله راج ايت اكن بوڽ بدل *maka didengarlah ôleh râdja âkan boenji bedil, en door den vorst werd het geluid van geweerschoten gehoord.* Maar hoewel men in deze gevallen dat Voorzetsel bezwaarlijk in eene vertaling kan uitdrukken, behoudt het toch ook hier zijne eigenlijke beteekenis; en de bijgebrachte voorbeelden drukken letterlijk uit: (*iemand*) *verminderen wat zijn rang betreft; volgen* of *achteraan komen in betrekking tot u;* de handeling van *hooren* uitoefenen *met betrekking tot uwe woorden; een aanval werd door hem gedaan, die betrekking had op* of *gericht was tegen den grootvizier;* enz. In het zoogenoemde Laag Maleisch gebruiken Europeanen ook wel eveneens سام *sâma;* b. v. باو سام كيت د كنتر توان رسيدن *bâwa sâma kîta di kantoor toewan Residen, breng mij aan het bureau van den heer Resident.*

اكن wordt ook wel gebezigd om die betrekking tusschen het Zegwoord en zijn *indirect object* uit te drukken, welke in het Nederlandsch door *aan*, *tot* of *voor* wordt aangeduid; het verschilt dan in *logische* beteekenis niet van ڤد, hoewel de eigenlijke beteekenis er

van altijd dezelfde blijft; b. v. ممبري رزقي اكن انق استري عمر *memberi rezeqi â k a n ânaq isteri Omar, levensmiddelen geven a a n de vrouw en kinderen van Omar.* سرت كتاپ اكن دي *serta katânja â k a n dîja, en hij zeide t o t hem.* ماتيله اي د دالم درهكاپ اكن رجاپ *mâtilah îja di dâlam doerhakânja â k a n radjânja, hij sneuvelde in zijnen opstand t e g e n zijn vorst.* مك ڤاتكڽ تاپ اكن دي *maka pâtik tânja â k a n dîja, en wij vroegen a a n hem.* دان راج ڤرچاي اكن دي *dân râdja pertjâja â k a n dîja, en de vorst vertrouwde o p hem.* اي تركنڠ اكن ڤتراپ *îja terkenang â k a n poeterânja, hij dacht aan zijn zoon;* enz. Deze voorbeelden drukken dan letterlijk uit: *het geven van levensmiddelen* geschiedde *met opzicht tot de vrouw en kinderen van Omar. Zijne woorden waren met het oog op hem. Zijn opstand ten opzichte van zijn vorst;* enz. Ook in deze beteekenis wordt in het Laag Maleisch wel سام *sâma* gebruikt; b. v. بري سام دي *beri s â m a dîja, aan hem geven.*

Voorts wordt اكن ook nog gevoegd bij enkele Bij- en Voegwoorden, zoo het schijnt alleen tot vermeerdering van den nadruk of om eene tegenstelling uit te drukken; zoo zegt men b. v. اكن تتاڤ كاين باجو ايت تياد جوݢ ددڤتيپ *â k a n t e t â p i kâjin bâdjoe îtoe tijâda djoega didapatînja, m a a r de badjoe werd ook niet door hem gevonden.* اكن تتاڤ اد سؤرڠ مود غلام نماپ *â k a n t e t â p i âda sa-ôrang moeda Grolâm namânja, m a a r er is een jong mensch met name Grolam.* بڤام ايت برنام سلطان ابراهيم راج ڤد نكري عيراق اكن سكارڠ بݢند ايت منڠݢلكن كرجاءنپ *bapâmoe îtoe bernâma Soeltân Ibrahîm, râdja pada negeri Iraq; â k a n s a k â r a n g baginda îtoe meninggalkan karadjâ-annja, uw vader is genaamd Sultan Ibrahim, vorst in het rijk Irak; m a a r n u heeft de vorst afstand gedaan van zijn rijk.* Dit gebruik van اكن bij *tegenstellingen* blijkt duidelijk uit de bijgebrachte voorbeelden, wanneer zij in hunnen samenhang worden gelezen.

اكن komt ook voor in den zin van *tot, om te,* of *om te dienen* of *te strekken tot;* b. v. لبه دري ڤد يڠ اكن جموكن دي *lebih deri pada jang â k a n djemoekan dîja, meer dan om hem te verzadigen.* تورنله سبيله

اندر بتار انكرهپ اكن قدڠ *toeroenlah sabîlah pedang âkan anoegerahnja Batâra Indera, er daalde een zwaard neder tot geschenk voor hem van den God Indra.*

Over het gebruik van اكن tot uitdrukking van den Toekomenden tijd bij een Zegwoord zie men blz. 200, en van een Complement van doel, Afd. III, Hoofdst. II, § 3.

§ 7. در *deri*, of *dari* en dan ook wel geschreven داري, beteekent (*komend*, *afkomstig* of *gaande*) *van*, *van uit*, *van af*; b. v. سري رام قون تورن در رومهپ *Seri Râma pon toeroen deri roemahnja*, *Sri Rama daalde af van zijn huis.* در سكل سرب ايت سوات قون تياد دترماپ *deri segala serba itoe soewâtoe pon tijâda ditarimânja*, *van al die zaken werd niets door hem aangenomen.* اي قون تركجت باڠن در تيدرپ *îja pon terkedjoet bângoen deri tîdornja*, *hij ontwaakte met schrik uit zijn slaap.* سكل داون كايو يڠ لوره دسقوپ در تانه *segala dâoen kâjoe jang loeroeh disapoenja deri tânah*, *de afgevallen boombladeren werden door hem van den grond geveegd.* Zoo ook bij eigennamen van plaatsen, maar dan dikwijls met bijvoeging van een ander Naamwoord tot bepaling van de *soort* van plaats; b. v. همب اين داتڠ در نڬري كوفه *hamba îni dâtang deri negeri Koefah*, *ik kom van de stad Koefah.* اصلپ در سيڠقور *âçalnja deri Sîngapoera*, *hij was afkomstig van Singapoera.* سكل مانسي در نڬري مدينه ماكنله *segala mânoesîja deri negeri Medînah mâkanlah*, *alle menschen van Medina aten.* Eveneens ook bij Bijwoorden van plaats; b. v. كلوارله اي در دالم استناپ *kaloewarlah îja deri dâlam astanânja*, *hij kwam naar buiten van in* d. i. *uit zijn paleis.* اي قون تورن در اتس قوهن اسم *îja pon toeroen deri âtas pôhon âsam*, *hij klom af van op* d. i. *van den tamarinde-boom.* در باوه *deri bâwah*, *van beneden;* در لور *deri loewar*, *van buiten af;* enz. Zie blz. 196.

Met de voorgaande beteekenis nauw verwant is die van (*voortkomend*) *uit*, *wegens*, *vanwege*; b. v. در تاكتپ *deri tâkoetnja*, *wegens zijne vrees*, *uit vrees;* در ساڠت دكچيتاپ *deri sângat doekatjitânja*, *wegens zijne hevige droefheid.*

In vergelijkingen bezigt men در om het Nederlandsche *dan* achter den Vergelijkenden trap uit te drukken; b. v. رقساس بسر در ݢونوڠ *raqsâsa besar deri goenoeng, monsters grooter dan bergen;* همب كورڠ كاي در راج *hamba koerang kâja deri râdja, ik ben minder rijk dan de vorst;* dat is dan letterlijk: *monsters, groot in vergelijking van bergen; minder rijk in vergelijking van den vorst.*

Soms heeft در ook de beteekenis van *door, langs;* b. v. مك اي برجالن در هوتن سڤاي جاڠن دليهت اوله بݢند عالي *maka îja berdjalan deri hoetan soepâja djângan di lihat ôleh baginda àli, zij trokken het bosch door om niet door Vorst Ali gezien te worden.* بوروڠ ايت ماسق در تڠكڤ *boeroeng îtoe mâsoeq deri tingkap, de vogel kwam langs het raam binnen.*

§ 8. Maar meestal wordt در verbonden met ڤد, en dit samengestelde Voorzetsel در ڤد *deri pada* heeft dan dezelfde beteekenissen als در op zichzelf; slechts wordt het nooit gebruikt bij Bijwoorden van plaats. In deze samenstelling schijnt ڤد te dienen om aan te duiden, dat het woord, hetwelk door dit Voorzetsel geregeerd wordt, in eenige onbepaalde *logische* betrekking tot eene andere zaak of een accident staat, terwijl de *werkelijke* betrekking door در bepaald wordt aangewezen. De samenstelling در ڤد wordt bovendien nog gebezigd in de beteekenis van *zoowel, bestaande uit, in stede van;* enz. Voorbeelden voor deze en andere beteekenissen van در ڤد zijn: دو اورڠ لاكي٢ داتڠ در ڤد قوم قريش *doewa ôrang lâki-lâki dâtang deri pada qaum Qoreisj, er kwamen twee mannen uit den stam der Koreisjiten.* تانه در ڤد تمڤت يڠ بناس *tânah deri pada tampat jang binâsa, aarde van eene woeste plaats.* سؤورڠ داݢڠ داتڠ در ڤد نݢري انو *sa-ôrang dâgang dâtang deri pada negeri ânoe, een koopman kwam van zekere stad.* در ڤد تڠه هاري داتڠ مالم *deri pada tengah hâri dâtang mâlam, van den middag af tot aan den avond.* ساكت اكو در ڤد چينت ايتله *sâkit âkoe deri pada tjinta itoelah, ik was ziek uit* of *van zorg daarover.* انق ڤانهڽ يڠ دڤراولهڽ در ڤد ڤرتڤاءنڽ *ânaq pânahnja jang diperôlehnja deri pada pertapâ-annja, zijn pijl, dien hij gekregen had wegens of voor zijne boetedoening.* حالم تله

ڤرهياسنم دان ڤکاين در ڤد براوبه *hâlmoe telah beroebah deri pada pakâjan dan perhijâsanmoe, uw toestand is veranderd zoowel ten opzichte van uwe kleeding als van uwen opschik.* تياد برکات٢ اي *tijâda berkâta-kâta îja melâjinkan deri pada kasoekârannja, hij sprak volstrekt niet behalve van* of *over zijnen kommer.* کيتاٴنپ در ڤد ڤرچاپ کاين ايت *kanjatâ-annja deri pada pertjânja kâjin itoe, het kan blijken uit dien lap van haar kleed.* ڤرهياسن در ڤد امس دان ڤيرق *perhijâsan deri pada emas dân pêjraq, versierselen van* of *bestaande uit goud en zilver.* در ڤد کبسارنپ تياد اي ممبالس سلامپ *deri pada kabesârannja tijâda ija membâlas salâmnja, wegens zijne trotschheid* of *uit trotschheid beantwoordde hij zijnen groet niet.* بلم لاݢ بݢند برهنتي در ڤد مموجا *belom lâgi baginda berhenti deri pada memoedjâ, de vorst had nog niet opgehouden van* of *met aanbidden.* بسر سديکت در ڤد کمبڠ رندق *besar sedikit deri pada kambing randoeq, een weinig grooter dan een oude hertebok.* در ڤد انق کيت ماتي بايکله انق کيت ڤرݢي *deri pada ânaq kita mâti bâjiklah ânaq kita pergi, het is beter dat mijn zoon vertrekt dan dat hij sterft.* در ڤد برجالن برکودله اي *deri pada berdjâlan berkoedalah îja, in stede van te voet te gaan reed hij te paard.* جاڠن راج منيلک اورڠ بسر در ڤد اورڠ يڠ هين *djângan râdja menîlik ôrang besar deri pada ôrang jang hîna, de vorst moet de grooten niet aanzien (de voorkeur geven) boven* of *meer dan de geringen.* برجالن دهول در ڤد ݢاجه ايت *berdjâlan dahoeloe deri pada gâdjah itoe, vóór dien olifant gaan;* letterlijk: *vroeger gaan dan die olifant.* کمديين در ڤد ايت مک دليهتپ *kamoedîjan deri pada îtoe maka dilîhatnja, later dan dat* d. i. *daarna zag hij.* ڤرمات دان ڤکاين دان سنجات دان لاين در ڤد ايت *permâta dân pakâjan dân sendjâta dân lâjin deri pada îtoe, edelgesteenten en kleedingstukken en wapenen en andere dan* of *van die* d. i. *en dergelijke* of *en zoo voorts.* ببراڤ باپق در ڤد لمبو کربو دان ايم ايتق دسمبله اورڠ *beberâpa bânjaq deri pada lemboe karbau dân âjam îtiq disembelèh ôrang, men slachtte eene menigte van runderen, buffels en hoenders en eenden.*

Voorts wordt در ڤد altijd gebruikt in plaats van در, wanneer dit Voorzetsel voor een van de Voornaamwoorden کو *koe*, م *moe* of

ڽ *nja* zoude moeten komen; dus در ڤداک *deri padâkoe*, *van mij*, of *dan ik* of *mij;* در ڤدام *deri padâmoe*, *van u*, *dan gij* of *u;* در ڤداڽ *deri padânja*, *van hem*, *haar*, *hen*, *er van*, of *dan hij*, *zij*, *haar*, *hen*. Vergelijk blz. 169, 172 en 173.

§ 9. اوله *ôleh*, *door*, wordt gebruikt om eenen persoon of eene zaak als teweeg brengende of bewerkende *oorzaak* van iets aan te duiden; b. v. ماتيله اي اوله بيس اولر ايت *mâtilah ija ôleh bisa oelar itoe*, *hij stierf door het vergif van die slang;* باسه اوله هوجن *bâsah ôleh hoedjan*, *nat worden door den regen;* ڤنوهله عالم اين اوله رقساس ايت *penoehlah âlam ini ôleh raqsâsa itoe*, *de wereld werd gevuld door die reuzen;* en zoo ook tot aanwijzing van het *Subject* bij een Passief werkwoord. B. v. همب دسوروه اوله ککند سري رام *hamba disoeroeh ôleh kakanda Seri Râma*, *ik ben gezonden door uwen echtgenoot*, *Sri Rama.* مک روس ايت دڤرامبت اوله سري تري بوان *maka roesa itoe diperambat ôleh Seri Tri Boewâna*, *en dat hert werd vervolgd door Sri Tri Boewana.* سگل ڤوهن کايو دماکن اوله ڤدڠ ايت *segala pôhon kâjoe dimâkan ôleh pedang itoe*, *de boomen werden door dat zwaard doorsneden.* Vergelijk blz. 92 (1).

اوله komt ook wel voor in de beteekenis van het Nederlandsche *van;* b. v. ڤربواتنڽ اوله بوروڠ ايت *perboewâtannja ôleh boeroeng itoe*, *het bedrijf van dien vogel*, d. i. *het door dien vogel bedrevene.* اي لاري در ڤد مڠکو بوم باڤ اوله استريڽ *ija lâri deri pada Mangkoe boemi bâpa ôleh isterinja*, *hij vluchtte voor den Grootvizier*, *den vader van zijne gemalin.* دمکينله ڤربواتنڽ ڤد تيڤ٢ هاري اوله کنتل ايت *demikijanlah perboewâtannja pada tijap-tijap hâri ôleh koentoel itoe*, *zoo was het bedrijf van dien reiger* (*het door dien reiger bedrevene*) *elken dag*. Wellicht is het rechte gebruik van dit Voorzetsel in deze beteekenis eigenlijk, dat het dient om de betrekking aan te duiden tusschen eene in een objectief naamwoord uitgedrukte zaak en den bewerker daarvan. Dat het evenwel ook gebruikt wordt in gevallen, waarin men het niet op die wijze kan verklaren, blijkt uit het tweede hierboven gegeven voorbeeld (2).

---

(1) Dat in het Menangkabausch dialect voor اوله ook دق of ديء *dèq* wordt gebruikt is reeds opgemerkt op blz. 109.

(2) Vergelijk PYNAPPEL, *Spraakkunst*, blz. 89.

§ 10. دڠن *dengan* heeft vooreerst de beteekenis van het Nederlandsche *met*, om een *te zamen zijn*, *vereenigd zijn* of *bij zich hebben* uit te drukken; b. v. ڤرمڤون ايت دڠن سکل انقڽ *perampoewan itoe dengan segala ânaqnja*, *die vrouw met hare kinderen.* الله ممبري اکن همباڽ اختيار مک دبريڽ ڤهال اکن مريکئيت دڠن دي *Allah memberi akan hambânja ikhtijâr maka diberînja pahâla âkan marîka-itoe dengan dîja*, *God geeft aan zijne dienaren eenen vrijen wil en geeft hun belooning daarbij.* اي کمباليله دڠن سکچيتاڽ *ija koembâlilah dengan soekatjitânja*, *hij keerde terug met vreugde.* اي دڠن مناڠيس برکات *ija dengan menângis berkâta*, *zij zeide met weenen* (*al weenende*). En zoo wordt het dan ook wel verbonden met برسام *bersâma*, *te zamen zijn*, en ook met سرت *serta*, *benevens*, *en*, of het daarvan gevormde Toestandswoord بسرت *beserta*, *er bij zijn*, *te zamen zijn;* b. v. اي ڤرݢي برسام٢ دڠن فقير ايت کڤد سئورڠ لاکي٢ يڠ کاي *ija pergi bersâma-sâma dengan faqîr itoe kapada sa-ôrang lâki-lâki jang kâja*, *hij ging met* of *te zamen met dien bedelmonnik naar een rijk man.* اکو سرت دڠن سکل صحابة يڠ ترڤيله *âkoe serta dengan segala çahâbat jang terpileh*, *ik met* of *benevens mijne uitgelezen vrienden.*

In deze beteekenis gebruikt men ook somtijds in plaats van دڠن het woord باو *bâwa* of den Werkwoordsvorm ممباو *membâwa*, *medenemen*, *bij zich hebben*, maar alleen wanneer een ander Zegwoord voorafgaat; b. v. هندق کمان تونهمب باو سهاي اين *handaq kamâna toewanhamba bâwa sahâja ini*, *waarheen wilt gij met* of *bij u hebbende deze slavin?* سري تري بوان ڤون براڠکتله ممباو استري بݢند *Seri Tri Boewâna pon berangkatlah membâwa isteri baginda*, *Sri Tri Boewana vertrok met* of *medenemende zijne gemalin.* باو wordt ook wel eens bij دڠن gevoegd; b. v. اي داتڠ دڠن ممباو هدية *ija dâtang dengan membâwa hadijah*, *hij kwam met een geschenk* of *hij kwam en bracht een geschenk mede;* waar دڠن eigenlijk overtollig is; zoo ook in اي داتڠ دڠن برتاڠن همڤ *ija dâtang dengan bertângan hampa*, *hij kwam met ledige handen.* Het schijnt dan alleen de wijze uit te drukken, op of volgens welke iets plaats heeft (1).

---

(1) Vergelijk PIJNAPPEL, *Spraakkunst*, blz. 89.

Ten tweede heeft دڠن ook de, met bovengenoemde verwante, beteekenis van *met* of *door*, in den zin van *door middel van*, *met behulp van*, en dient zoo tot aanwijzing van *het werktuig waarmede* of *het middel waardoor* iets geschiedt; b. v. الله مملهاراكن همباڽ دڠن قدرتڽ *Allah memeliharâkan hambânja dengan qoderatnja*, *God beschermt zijne dienaren door zijne macht*. سواتو ساله يڠ اكو ڤربوات دڠن الڤاكو *soewâtoe sâlah jang âkoe perboewat dengan alpâkoe*, *een misslag*, *dien ik beging door mijne onachtzaamheid*. لالو دتبوسڽ دڠن سبنتق چينچين *lâloe diteboesnja dengan sabantoeq tjintjin*, *toen werd (hij) door hem vrijgekocht voor een ring*. مالڬي ايت تڠڬلم دالم تانه دڠن مورك الله *mâligej îtoe tenggelam dâlam tânah dengan moerka Allah*, *dat paleis verzonk in de aarde door den toorn Gods*. مك دتيكم اوله بڬند دڠن لمبيڠڽ *maka ditîkam ôleh baginda dengan lembingnja*, *en door den vorst werd (naar dat hert) gestoken met zijne speer*. تتكال نوشروان تتڤله دالم كرجاءنڽ دڠن عادل دان انصاف *tatkâla Noesjirwân tetaplah dâtam karadjâ-annja dengan àdil dân inçâf*, *toen Noesjirwan vast gezeteld was op den troon door rechtvaardigheid en billijkheid*. اي برتاڤ دڠن تقدير ديوات *ija bertâpa dengan taqdîr déwâta*, *hij zonderde zich af door* of *volgens de beschikking der Goden*. همب ملاون دڠن سبولهڽ همب *hamba melâwan dengan sebôlehnja hamba*, *ik zal wederstand bieden met al mijn vermogen*. دڠن حال اين *dengan hâl îni*, *door deze zaken*, *in deze omstandigheden*. همب سده بلي دڠن دو راتس ريبو تاهل در ڤد سڬل ڤرمات ايت *hamba soedah beli dengan doewa râtoes rîboe tâhil deri pada segala permâta îtoe ik heb voor 200000 taïls van die edelgesteenten gekocht*.

In beide hier opgegevene beteekenissen wordt in het Laag Maleisch in plaats van دڠن veelal سام *sâma* gebruikt.

Voorts komt دڠن nog in verschillende beteekenissen voor in de volgende spreekwijzen: سڬرهله اڠكو ڤرڬي دڠن سكتيك اين جوڬ *segerahlah angkau pergi dengan sekatîka îni djoega*, *ga gij spoedig op dit oogenblik nog*. ڤنجم اڤله اكن همب سواتو دينار دڠن كارن الله *pindjam apalah âkan hamba soewâtoe dinâr dengan kârena Allah*, *leen mij toch een dinar om Gods wil*. سڬل دايڠ٢ برماين

ماسغ۲ دغن كهندقپ *segala dâjang-dâjang bermâjin mâsing-mâsing dengan kahandaqnja, de dajangs vermaakten zich elk naar* of *volgens hare begeerte.* كبنارن راج دغن ليده دان كات ڤسوره ايت *kabenâran râdja dengan lîdah dân kâta pesoeroeh îtoe, de trouw van een vorst hangt af van* of *staat in verband met de tong en de woorden van den afgezant.* ڤرگيله اي دغن تهاپ *pergilah ija dengan toehânja, zij ging met haar ouderdom,* d. i. *in haar ouderdom* of *zoo oud als zij was.* دغن دو تيگ هاري *dengan doewa tiga hâri, in twee of drie dagen.* دغن سمڤرناپ *dengan sempoernânja, in volkomenheid.* دغن دمكين *dengan demikîjan, op deze wijze, zoodoende.* دغن سڤرتيپ *dengan sepertinja, naar behooren.* دغن قدرپ *dengan qadarnja, naar zijn stand.*

§ 11. دمي *demi* heeft als Voorzetsel de beteekenis van *bij* (in het Fransch *par*) bij bezwering of aanroeping van Goden; b. v. دمي الله تياد اكو ممبري اكن نبي الله لاڤر *demi Allah, tijâda âkoe memberi akan nabi Allah lâpar, bij God! ik zal niet dulden dat de profeet Gods honger lijdt!* دمي ديوات بهو سكالي۲ تياد اكو تاهو اكن مانسي د دالم رمڤن بوله اين *demi déwâta, bahoewa sekâli-kâli tijâda âkoe tâhoe âkan mânoesîja di dâlam roempoen boeloeh îni, bij de Goden! ik wist volstrekt niet dat er een mensch in dezen bamboesstruik zat.*

دمي heeft ook de beteekenis van *voor* in uitdrukkingen als *stuk voor stuk;* b. v. سأورغ دمي سأورغ *sa-ôrang demi sa-ôrang, man voor man, één voor één.* سگل ڤتي كرس ايتڤون دبكاپ سبيله دمي سبيله دهونسپ *segala peti kris îtoepon diboekânja, sabilah demi sabîlah dihoenoesnja, hij opende al die kisten met krissen en trok ze stuk voor stuk uit de scheede.* Dat is dan *de een na de ander*, en verschilt dus van *bij een tegelijk*, welk laatste wordt uitgedrukt door verdubbeling van het Telwoord (zie Hoofdst. XV, § 23, blz. 165).

Over het gebruik van دمي als Betrekkelijk bijwoord van tijd zie men blz. 197.

§ 12. De woorden داتغ *dâtang, komen,* سمڤي *sampej, aankomen, voldoende zijn,* هڠݢ *hingga* en سهڠݢ *sahingga, zoodat, totdat,* worden ook gebruikt als Voorzetsels in den zin van *tot aan* of *tot.....toe;* b. v. هڠݢ باتو ايتله اد ڤرهڠݢان انتار نݢري همب دان

نڬري تونهمب *hingga bâtoe itoelah âda perhinggâ-an antâra negeri hamba dân negeri toewanhamba*, *tot aan dien steen is de grens tusschen uw rijk en mijn rijk.* در ڤد زمان ڤربکال داتڠ زمان اين بلم لاڬ اد سکالي راج٢ *deri pada zamân poerbakâla dâtang zamân ini belom lâgi âda sekâli râdja-râdja*, *van ouden tijd af tot dezen tijd toe zijn er nog volstrekt geene vorsten geweest*, enz. سمڤي سکارڠ اين *sampej sakârang ini*, *tot heden toe.*

§ 13. کارن *kârena*, *oorzaak*, *reden*, heeft als Voorzetsel den zin van *om* of *wegens* of *ter zake van;* b. v. اي ڤون هارڤ ڤداڤ کارن نماڤ يڠ بايک *ija pon hârap padânja kârena namânja jang bâjik*, *hij vertrouwde op hem om zijnen goeden naam.* هندقله کارن سبب ايت کام سکلين داتڠ *handaqlah kârena sebab itoe kâmoe sekalijan dâtang*, *om die reden moet gij allen komen.* جاڠن کتاکن کارن موک *djângan katâkan kârena moeka*, *spreek niet wegens* of *uit aanmerking van het gelaat*, d. i. *naar aanzien des persoons.* همب سده بلي کارن راج سڬل ڤرمات ايت *hamba soedah beli kârena râdja segala permâta itoe*, *ik heb ter zake van* of *voor den koning die diamanten gekocht.*

En eveneens wordt ook, hoewel zeldzamer, سبب *sebab*, *oorzaak*, *reden*, gebruikt; b. v. سبب کچينتاانڽ ايت *sebab katjintâ-annja itoe*, *wegens dezen zijnen kommer.*

HOOFDSTUK XIX.

Over de Voegwoorden en Modale woorden.

§ 1. Van de vele woorden die gebruikt worden als Voegwoorden, d. i. tot verbinding van enkele woorden, zindeelen of volzinnen, tot aaneenschakeling der rede en tot aanwijzing van de onderlinge betrekking der zinnen, zullen wij hier alleen kortelijk diegene behandelen, welke voor verschillende vertalingen vatbaar zijn of wier gebruik om andere redenen eenige moeielijkheid kan opleveren; benevens enkele Modale of Modaliteitswoorden, dat zijn dezulke, die geene eigene beteekenis hebben, maar alleen dienen om de wijze (*modus*) aan te duiden, waarop men zich den zin der gedachten voorstelt, of om de beteekenis van eene uitdrukking te wijzigen.

§ 2. دان *dân* is het Nederlandsch *en;* maar alleen in die bepaalde beteekenis, waarin het eene *bijvoeging bij* of *vereeniging met* het voorafgaande uitdrukt; zooals: امس دان ڤيرق *emas dân péjraq, goud en zilver;* جكلو كام ممبلي دان منجول *djekalau kâmoe membeli dân mendjoewal, indien gij koopt en verkoopt.*

Die bijvoeging of vereeniging wordt echter in het Maleisch niet altijd door dit Voegwoord uitgedrukt; somtijds geschiedt zulks eenvoudig door de woorden naast elkander te plaatsen (*Juxtapositie*) en inzonderheid dan als de daardoor uitgedrukte begrippen zoo nauw aan elkander verwant zijn, dat men ze in het Hollandsch vaak door een enkel woord kan weergeven; b. v. سيڠ مالم تياد برهنتي *sijang mâlam tijâda berhenti, dag en nacht (een etmaal) zonder ophouden.* بڬندا ڤون منيتهكن ملڠكڤ سڬل سنجات دان ڬاجه کود *baginda pon menitâhkan melangkap segala sendjâta dân gâdjah koeda, de vorst beval de wapenen en olifanten en paarden (rij- of lastdieren) gereed te maken.* سڬل منتري هلبالڠ دان رعية سكلين *segala manteri hoeloebâlang dân râjat sekalijan, de mantries en legerhoofden en al het volk.* باپق كربو لمبو انت كمبيڠ دان هايم ايتق اڠس دسمبله اورڠ *bânjaq kaqbau lemboe oenta kambing dân âjam itiq angsa disembelèh ôrang, men slachtte eene menigte buffels en runderen en kameelen en geiten en hoenders en eenden en ganzen.* Uit deze voorbeelden blijkt dat alleen gelijksoortige voorwerpen (*dag en nacht, olifanten en paarden, mantries en legerhoofden* en de *viervoetige dieren*) zoo met elkander door Juxtapositie verbonden worden; terwijl die van verschillenden aard (*de wapenen*, in het tweede, *het volk, de mindere klasse*, in het derde, en *het gevogelte* in het laatste voorbeeld) door het Voegwoord er mede worden vereenigd. Evenzoo ook gelijksoortige accidenten; b. v. راج ڤرچاي اكن دي كلور ماسق كدالم استان *râdja pertjâja akan dija kaloewar mâsoeq kadâlam astâna, de vorst vertrouwde hem uit te gaan en in te gaan in het paleis.* Het Voegwoord wordt echter niet weggelaten, wanneer men twee of meer zaken van elkander onderscheiden wil voorstellen; b. v. لاين درڤد دايڠ٢ڽ دان بيتي ڤرواڽ *lâjin deri pada dâjang-dâjangnja dân biti perwarânja, behalve zijne hofdames en zijne vrouwelijke hofbeambten.* بڬندا ايت امت مڠاسه ڤد سڬل وزيرڽ دان هلبالڠڽ دان سڬل رعيتڽ *baginda itoe âmat mengâsih pada segala wazirnja dân hoeloebâlangnja dân segala râjatnja, de vorst was zeer*

wèlgezind jegens zijne viziers en zijne legerhoofden en al zijne onderdanen. Zie ook blz. 151, § 7.

§ 3. اتو *âtaw* (*âtau*) is het Nederlandsche *of* in dien zin, waarin het een *onderscheid* of eene *tegenstelling* tusschen twee voorwerpen of accidenten aanduidt; b. v. بسر اتو كچيل *besar âtau keljil, groot of klein.* Dat onderscheid of die tegenstelling wordt echter tusschen gelijksoortige voorwerpen of accidenten ook wel eenvoudig door Juxtapositie uitgedrukt (vergelijk § 2); b. v. اڠين ڤون ترلالو ساڠت تياد داڤت اورڠ ڤرڬي داتڠ *ângin pon terlâloe sângat, tijâda dâpat ôrang pergi dâtang, de wind was zeer hevig; men kon niet gaan of komen.* In het volgende voorbeeld uit de *Oendang Melâjoe* valt het onderscheiden gebruik van اتو en de Juxtapositie duidelijk in het oog: عادة اورڠ برلادڠ اتو برساوه مك هندقله دڤاڬر دڠن ڤارت دان جك تياد يڠ دمكين كالو ماسق كربو اتو لمبو كمبڠ *âdat ôrang berlâdang âtau bersâwah, maka handaqlah dipâgar dengan pârit; dân djeka tijâda jang demikijan kâlau mâsoeq karbau âtau lemboe kambing, het gebruik ten opzichte van degenen die natte of droge rijstvelden hebben is, dat zij die omringen met eene sloot; en indien zij dat niet doen, en er komt een buffel of een rund of eene geit in,* enz.

§ 4. تتاڤ *tetâpi* is het Nederlandsche *maar*, om eene tegenstelling tusschen twee zinnen of zindeelen uit te drukken; b. v. بارڠسياڤ بربودي تياد بربوت رومه د اتس تيتي ايت تتاڤ اورڠ يڠ تياد بربودي بربوت جوڬ رومه د اتس تيتي ايت *bârangsijâpa berboedi tijâda berboewat roemah di âtas tîti ìtoe, tetâpi ôrang jang tijâda berboedi berboewat djoega roemah di âtas tîti ìtoe, alwie verstandig is bouwt geen huis op die brug, maar de man, die niet verstandig is, bouwt wel een huis op die brug.* Die tegenstelling wordt somtijds versterkt door اكن *akan* voor تتاڤ te voegen; zie blz. 210.

In dezelfde beteekenis wordt ook هاڽ *hânja* gebruikt, dat ook *slechts, behalve* beteekent, en ملاينكن *melâjinkan*, dat eigenlijk het Transitief werkwoord *uitzonderen, buitenstellen* is; b. v. اي مڠهنتركن مكانن دان ڤكاين ڤداڽ هاڽ در سڬل سرب ايت سواتڤون تياد دترماڽ *ija menghantarkan makânan dân pakâjan padânja, hânja deri segala serba ìtoe soewâtoe pon tijâda ditarimânja, zij brachten hem spijs en kleederen, maar van die dingen nam hij niets aan.* تياد

اي داقت ممباو سݢل هرت يڠ اد دالم روමه ايت ملاينكن دتڠݢلكنڽ سمواڽ دڠن رومه ايت *tijâda ija dâpat membâwa segala arta jang âda dâlam roemah îtoe* m e l â j i n k a n *ditinggalkannja samoewânja dengan roemah îtoe, hij kan de schatten, die in dat huis zijn, niet medenemen,* m a a r *moet alles met het huis achterlaten.*

Doch dikwijls ook wordt in het Maleisch de tegenstelling niet door een afzonderlijk woord uitgedrukt; b. v. اي هندق نايك كلور تياد بوله *ija handaq nâjik kaloewar tijâda bôleh, hij wilde er uitklimmen* (m a a r) *kon niet;* اك ممبلي هاڽ كمڤڠ ساج بوكن امس ايت كبلي *âkoe membeli hânja kampoeng sadja, boekan emas îtoe koebeli, ik kocht alleen slechts het erf,* (m a a r) *dat goud heb ik niet gekocht.*

§ 5. سڤاي *soepâja* (samengetrokken uit *sa-oepâja;* blz. 129) *opdat*, wordt dikwijls verbonden met het oorspronkelijk Perzische woord اݢر *agar*, dat hetzelfde beteekent en ook wel alleen wordt gebruikt. In negatieve zinnen krijgen deze woorden niet تياد *tijâda* maar جاڠن *djângan* achter zich; b. v. سڤاي جاڠن اك كهجانن *s o e p â j a d j â n g a n âkoe kahoedjânan,* *o p d a t i k n i e t beregend worde.*

§ 6. مك *maka*, ook wel مڠك *mangka*, dient tot logische verbinding van twee denkbeelden of voorstellen, hetzij die in dezelfden volzin of in verschillende volzinnen zijn uitgedrukt; het kan dus zoowel aan het begin als in het midden van eenen volzin voorkomen. Dit woord heeft dan ook, voor zooverre bekend is, niet eene eigene maar alleen eene logische beteekenis en moet op verschillende wijzen worden overgezet, naar gelang der onderscheidene betrekkingen, waarin de denkbeelden, die er door verbonden worden, tot elkander staan.

Aan het begin van een volzin kan مك dikwijls niet vertaald worden; b. v. مك دچريتراكن اوله اورڠ يڠ امڤوڽ چريترا اين *maka ditjeriterâkan ôleh ôrang jang ampoenja tjeritera îni, er wordt verhaald door den verhaler.* Somtijds ook kan men het overzetten door ons Voegwoord *nu* of *en* (het laatste in dien zin, waarin het niet bepaald eene bijvoeging of vereeniging te kennen geeft, zie blz. 219, maar alleen dient tot aaneenschakeling van twee voorstellen, zooals in: *ik ontmoette hem gisteren en hij zeide*); b. v. مك بݢند ايت ڤون بركهندق منچهاري تمڤت *m a k a baginda îtoe pon berkahandaq mentjahâri tampat,* *e n de vorst* of *de vorst* *n u* *begeerde eene plaats te*

zoeken. In dit geval wordt مک dikwijls voorafgegaan door حتي *hatta* (1), dat nagenoeg hetzelfde beteekent; b. v. حتي مک سکل دايڠ ڤون هابسله ماسق کڤرادوءن *hatta maka segala dâjang pon hâbislah mâsoeq ka-peradoe-an*, *en al de dajangs* of *al de dajangs nu waren in de slaapvertrekken gegaan.*

In het midden van eenen volzin dient مک dikwijls om den overgang van het voorzindeel tot het nazindeel te vormen; inzonderheid wanneer dit laatste het hoofdvoorstel, het eerste een betrekkelijk of afhankelijk voorstel of eene veronderstelling bevat. Het moet in dat geval meestal niet vertaald worden; b. v. ستله سده سمبهيڠ مک بڬند ڤون دودق *setelah soedah sembahjang maka baginda pon doedoeq*, *na het gebed verricht te hebben ging de vorst zitten.* ستله دداڤتکنپ مک کات محمد طاهر *setelah didâpatkannja maka kâta Mohammed Tâhir*, *toen hij bij hem gekomen was, zeide Mohammed Tahir.* ستله ڬنڤ ليم هاري مک سري رام ڤون برموهنله *setelah genap lîma hâri maka Seri Râma pon bermoehoenlah*, *toen vijf dagen voltallig waren, nam Sri Rama afscheid.* ستله دمکين مک دڤارڠکن اوله لقسمان اکن رومڤن ايت *setelah demikijan maka dipârangkan ôleh Lâqsmâna akan roempoen îtoe*, *toen het zoo was* of *daarna hieuw Laksmana naar dien bamboesstruik.* جکلو کام مڠهنداکي مڠنل اورڠ يڠ احمق ايت مک ايڠت جوا اولهم *djekalau kâmoe mengahandâki mengenal ôrang jang ahmaq îtoe*, *maka îngat djoewâ ôlehmoe*, *indien gij den dwaas wilt onderkennen*, *moet gij* of *dan moet gij slechts opletten.* Vergelijk Afd. III, Hoofdst. IV, § 4.

Dikwijls kan men مک ook in het midden van eenen volzin door *en* vertalen; b. v. سکل دايڠ ڤون هابسله ماسق کڤرادوءن مک ماسيڠ۲ برادو *segala dâjang pon hâbislah mâsoeq ka-peradoe-an maka mâsing-mâsing berâdoe*, *al de dajangs waren in de slaapvertrekken gegaan en ieder sliep.* Ook heeft het wel de beteekenis van *dat* of *daar;* b. v.

(1) De Maleiers schrijven dit woord zoo, omdat zij het houden voor het Arabische حَتَّي *tot*, *totdat*, *en toen.* Het is echter, gelijk VON DE WALL heeft opgemerkt, hoogst waarschijnlijk het Sankritsche woord *ata*, *en*, *nu*, *dus*, *voorts*, dat de Maleiers uit voorliefde voor de taal van den Profeet ge-arabiseerd hebben. Zie *Tijdschr. v. Ind. taal-, land-, en volkenkunde*, Dl. XI, blz. 197.

اڤ جوڬ ساله ڤاتڽ اين سكلين كباوه دولي شاه عالم مك توانكو برتيته يڠ دمكين ايت *âpa djoega sâlah pâtik îni sekalijan kabâwah doeli sjâh àlam maka toewankoe bertîtah jang demikîjan, wat hebben wij allen toch jegens uwe majesteit misdreven* d a t *gij zoo spreekt?* مڠاڤكه مك كامو سكلين مڠڬرقكن كڤال كامو *mengâpakah* m a k a *kâmoe sekalîjan menggeraqkan kapâla kâmoe, waarom is het toch dat gij allen het hoofd schudt?* كالو٢ اد جوڬ كسكارن مك ككند منت تولڠ *kâlau-kâlau âda djoega kasoekâran* m a k a *kakanda minta toeloeng, wel-licht is er toch eenige nood,* d a t of d a a r *uw broeder om hulp roept.* تيادكه اڠكو كتهوءي اكو مك اڠكو هندق برلاون دڠن داكو *tijâdakah angkau katahoe-i âkoe,* m a k a *angkau handaq berlâwan dengan dâkoe, kent gij mij niet,* d a t of d a a r *gij met mij wilt strijden?* Ook kan مك somtijds vertaald worden door *of*, in dezen zin: تياد براڤ لماڽ مك انت ايت ڤون دڤراوليهڽ *tijâda berâpa lamânja* m a k a *oenta îtoe pon diperôlehnja, het duurde niet lang* o f *hij kreeg die kameelen.* In al deze gevallen dient echter مك inderdaad alleen tot verbinding van twee voorstellen; en de wijze, waarop het kan of moet vertaald worden, hangt alleen af van het Nederlandsche spraakgebruik.

§ 7. شهدان *sjahadân* (of *sahadân?*) en اركين *arakîjan* of *arkîjan*, zijn twee partikels, die aan het begin van een nieuwen volzin geplaatst worden tot voortzetting der rede, en die men door *voorts*, *wijders*, *vervolgens* kan vertalen (1).

§ 8. اداڤون *âdapon*, samengesteld uit اد *zijn* en den nadruks-partikel ڤون *pon* (zie § 11), beteekent dus letterlijk *er is zelfs*, *er is nog*, en dient tot eenvoudige aaneenschakeling van zinnen of zindeelen; maar kan, naarmate van het verschillend verband tusschen die zinnen of zindeelen, op onderscheidene wijzen vertaald worden.

Somtijds kan men het overzetten door *voorts* of *verder* (maar niet om eene voortzetting van *tijd* aan te duiden in den zin van *vervolgens* of *daarna*); b. v. اداڤون دچريتراكن اورڠ يڠ امڤوڽ چريترا اين *âdapon ditjeritêrâkan ôrang jang ampoenja tjeritera îni,* v o o r t s of v e r d e r

(1) VON DE WALL, t. a. p. houdt het eerste woord voor eene samenstelling van het Maleische *dan*, *en*, met het Sanskritsche *saha*, *met*, *en;* en het tweede voor gevormd uit het Maleische *kîjan*, *dit*, *zooveel* en het Sanskritsche *ara*, *einde*, *uit-einde*, dus letterlijk *bij het einde van dit*, of *bij het einde daarvan*, en dan ook *hierna*, *voorts*, *wijders*.

wordt door den verhaler verteld, enz.; of door het Voegwoord *nu* of *en*, in denzelfden zin, waarin dit gebruikt wordt tot vertaling van مک (zie blz. 222); b. v. ادڤون اڤبيل راج منغر کتاڽ ايت تاکتله اي *âdapon apabîla râdja menengar katânja itoe tâkoetlah ija*, *en toen* of *toen nu de vorst deze zijne woorden hoorde*, *werd hij bevreesd.* ورن توبهڽ سڤرت امس يغ سڤوله متو ادڤون ڤد زمان ايت سأورغ ڤون تياد تراڽ *warna toeboehnja seperti emas jang sapoeloeh metoe*, *âdapon pada zamân itoe sa-ôrang pon tijâda tarânja*, *de kleur van haar lichaam was gelijk aan goud van tien graden*, *en in dien tijd was niemand aan haar gelijk.*

Wanneer van de twee zindeelen, die door dit Voegwoord verbonden worden, het laatste eene *tegenstelling* of een *onderscheid* bevat van het eerste, is het te vertalen door *maar*; b. v. سواتڤون تياد ککل اداڽ ڤد اورغ يغ تياد مغنل دنيا ادڤون ڤد اورغ يغ مغنل دنيا بارغ ڤربواتنڽ تياد سي٢ *soewâtoe pon tijâda kekal adânja pada ôrang jang tijâda mengenal doenjâ*, *âdapon pada ôrang jang mengenal doenjâ bârang perboewâtannja tijâda sîja-sîja*, *niets is duurzaam van aard voor den man*, *die de wereld niet kent; maar voor den man*, *die de wereld kent*, *zijn al hare zaken niet ijdel.* هاڽ سده اکو برسمڤه تياد مللوءي باتو ايت جوک ادڤون سکارغ اين باتو ايت کيت موتکن کأتس ڬاجه *hânja soedah âkoe bersoempah tijâda melaloe-i bâtoe itoe djoega; âdapon sakârang ini bâtoe itoe kîta moewatkan ka-âtas gâdjah*, *ik heb alleen maar gezworen dien steen niet voorbij te trekken*, *maar nu zal ik dien steen op een olifant laden.*

Het heeft de beteekenis van *want* of *immers*, wanneer het tweede zindeel de *verklaring* of *reden* behelst van hetgeen in het eerste gezegd is; somtijds wordt het dan nog door مک voorafgegaan; b. v. هندقله سکره اي مغوبه نماڽ ادڤون يغ دمکين برنام ايت هاڽله اکو د دالم عالم دنيا اين *handaqlah segerah îja mengoebah namânja; âdapon jang demikijan bernâma itoe hânjalah âkoe di dâlam àlam doenjâ ini*, *hij moet spoedig zijn naam veranderen; want in de geheele wereld ben ik de eenige die dien naam draag.* مغاڤ راج ايت برڬلر وزير مک ادڤون وزير ايت منتري *mengâpa râdja itoe bergelar wazîr? maka âdapon wazîr itoe manteri*, *waarom draagt die vorst den titel van vizier? vizier is immers mantri.*

ادڤون wordt ook zeer dikwijls gebruikt, wanneer men, na de aanspraak aan iemand, of na den aanhef of de inleiding, overgaat tot de zaak zelve, die men bespreken wil, mits deze niet met eene *vraag* begint; het kan dan in het Nederlandsch meestal niet vertaald worden; b. v. مک کات محمد طاهر هي راج ادڤون يڠ ممبري کڤداکو اد سأورڠ فقير *maka kâta Mohammed Tâhir: hej râdja, âdapon jang memberi kapadâkoe âda sa-ôrang faqîr, en Mohammed Tahir zeide: o vorst, degene die mij (den ring) gaf was een bedelmonnik.* يا انقکو ادڤون اڠکو لاڬي کچيل بلم تاهو ارتي *jâ ânaqkoe, âdapon angkau lâgi ketjil, belom tâhoe arti, o mijn zoon, gij zijt nog jong en hebt nog geene ondervinding.* هي اورڠ موده دمکين اصلڽ ادڤون راج اين سده ڤرڬي کمکه منيڠڬلکن کراجأنڽ *hej ôrang moeda, demikîjan açalnja: âdapon râdja ini soedah pergi ka-Mekah meninggalkan karadjâ-annja, o jongeling, aldus is de oorzaak daarvan: de koning hier is naar Mekka gegaan en heeft afstand gedaan van de regeering.* En evenzoo wordt het gebruikt bij aanhaling van eens anders woorden, wanneer men, na den persoon of het geschrift, waarvan men iets aanhaalt, genoemd te hebben, tot die aanhaling zelve overgaat; b. v. مک کات محمد طاهر ادڤون نام همب محمد طاهر *maka kâta Mohammed Tâhir: âdapon nâma hamba Mohammed Tâhir, en Mohammed Tahir zeide: mijn naam is Mohammed Tahir.* ڤرڬيله توانهمب سمڤيکن کڤد مهاراج ڤسڤ رام ايت ادڤون اکن نام همب ايتڤون تله دانوڬرهکن اوله ديوات *pergîlah toewanhamba sampejkan kapada mahârâdja Poespa Râma îtoe: âdapon akan nâma hamba îtoe pon telah di anoegerahkan ôleh déwâta, ga gij aan dien vorst Poespa Rama zeggen: die naam van mij is mij door de Goden geschonken.* ادڤون heeft ook wel de beteekenis van *aangaande*, *betreffende*, doch wordt dan gewoonlijk door اکن *akan* gevolgd; b. v. ادڤون اکن کود ايت *âdapon âkan koeda îtoe, wat dat paard betreft.* Soms wordt ادڤون in dezelfde beteekenissen nog door مک vooraf-gegaan; b. v. مڠاڤ اڠکو تياد بڬيمو باڤ مک ادڤون بڤامو ايت برنام سلطان ابراهيم *mengâpa angkau tijâda bageimoe bâpa? maka âdapon bapâmoe îtoe bernâma Soeltân Ibrahîm, hoe zoudt gij geen vader hebben? uw vader of, wat uw vader aangaat hij, is genaamd Sultan Ibrahim.* مک برکات سأورڠ درڤد اورڠ يڠ باڽق ايت مک ادڤون

سلطان ابراهيم ايت راج بسر *maka berkâta sa-ôrang deri pada ôrang jang bânjaq ìtoe: maka âdapon Soeltân Ibrahîm ìtoe râdja besar, en een uit de menigte zeide: die Sultan Ibrahim is een groot vorst.*

§ 9. لال *lâloe* beteekent als Zegwoord *voortgaan*, en wordt als Voegwoord veelvuldig gebruikt in den zin van *vervolgens, toen, daarop, daarna;* het kan ook dikwijls vertaald worden door *en*, wanneer dit dient om een voorafgaand accident met een volgend te verbinden en dus in beteekenis overeenkomt met *vervolgens;* b. v. مك لال دباو سوداڬر اكن سهياپ ايت كڤد امير ايت *maka lâloe dibâwa soedâgar akan sahajânja ìtoe kapada Amîr ìtoe, en toen bracht de koopman zijne slavin naar dien Emir.* همب اين داتڠ در نڬري كوفه لال همب كمكه *hamba ìni dâtang deri negeri Koefah, lâloe hamba ka-Mekah, ik kom van Koefa, vervolgens ging ik naar Mekka.* اي ڤون ممباو سئيكر انت لال دسمبليهپ *ìja pon membâwa sa-éjkoer oenta lâloe disembelèhnja, hij nam eenen kameel en slachtte dien.* اي ڤون ڤرڬيله لال دكرجاكنپله سڤرت كات بڬند عثمان ايت *ìja pon pergîlah lâloe dikerdjâkannjalah seperti kâta baginda Otsmân ìtoe, hij ging en deed volgens het bevel van den vorst Osman.*

§ 10. لاڬ *lâgi*, over welks beteekenis als Bijwoord gehandeld is op blz. 199, heeft als Voegwoord den zin van *ook, nog, bovendien, en zelfs, en wel;* b. v. اي ممبلي داڬڠ ممبوبه داڬڠ ايت لاڬ دالم كارڠ ايت *ìja membeli dâging memboeboeh dâging ìtoe lâgi dâlam kâroeng ìtoe, hij kocht vleesch en deed het ook in dien zak.* تاهوله اك اكن اڠكو راج لاڬ راج توا *tâhoelah âkoe akan angkau râdja lâgi râdja toewâ, ik weet dat gij een vorst zijt, en wel of en bovendien een oud vorst.* تياد لاڬ بڬند ايت بركهندق اكن دنيا اين لاڬ تتكال همب برتمو دڠن بڬند ايت تياد سمڤي سهاري *tijâda lâgi baginda ìtoe berkahandaq akan doenjâ ìni; lâgi tatkâla hamba bertemoe dengan baginda ìtoe tijâda sampej sahâri...., de vorst heeft geen lust meer in deze wereld; zelfs toen ik den vorst ontmoette, duurde het geen dag, of enz.*

لاڬ *lâgi* wordt ook met sommige andere woorden verbonden tot eene Samengestelde uitdrukking; zoo heeft men لاڬڤون *lâgipon, meer, te meer, bovendien;* en لاڬ ڤول *lâgi poela, bovendien, en ook;* b. v.

كارن تياد سؤورڠ لاڮيڤون يڠ مميليك سڮل هرت ايت *kârena tijâda sa-ôrang lâgipon jang memilik segala harta itoe, want er is niemand meer (buiten u), die eigenaar is van die schatten.* ڤكرجاءن يڠ درهاك ايت جاهت اداڽ لاڮيڤون شاه عالم سده برسومڤه *pekerdjâ-an jang doerhâka itoe djâhat adânja; lâgipon sjâh âlam soedah bersoempah, zulke trouwelooze daden zijn slecht; bovendien heeft uwe majesteit gezworen.* هاڽ انقكو سؤورڠ ساج لاڮي ڤول بڤامو ڤون سده منيڠڮلكن داكو *hânja ânaqkoe sa-ôrang sâdja, lâgi poela bapâmoe pon soedah meninggalkan dâkoe, gij zijt slechts mijn eenig kind; en ook* of *bovendien uw vader heeft mij verlaten.*

§ 11. ڤون *pon*, ook somtijds geschreven ڤن, is een zeer dikwijls voorkomende partikel, welks eigenlijke beteekenis schijnt te zijn die van nadruk te geven aan of de aandacht bijzonder te vestigen op het voorafgaande woord; men kan het somtijds vertalen door *zelfs* of *ook;* b. v. هاڽ انقڽ سؤورڠ ديري دان بڤاكو ڤون تياد لاڮي كمبالي *hânja ânaqnja sa-ôrang dîri dân bapâkoe pon tijâda lâgi koembâli*, (*ik ben*) *slechts haar eenig kind, en ook mijn vader komt niet meer terug.* سهيڠڮ اكو ماتي ڤون د هداڤن بڤاكو *sahingga âkoe mâti pon di hadâpan bapâkoe, totdat ik ook sterf* of *zelfs totdat ik sterf in tegenwoordigheid van mijn vader.* دان تياد ماو مليهت ڤداڽ سديكيت ڤون *dân tijâda mâoe melihat padânja sedîkit pon, en wilde zelfs niet even naar hem zien.* سؤورڠ ڤون تياد *sa-ôrang pon tijâda, zelfs niet één mensch*, d. i. *volstrekt geen mensch.* سوات ڤون تياد *soewâtoe pon tijâda, zelfs niet iets, volstrekt niets.* سكالي ڤون تياد *sakâli pon tijâda, zelfs niet eenmaal, in 't geheel niet, volstrekt niet.*

Zeer dikwijls wordt ڤون geplaatst, zonder dat men het op eenige wijze kan vertalen, achter het subject van een Actief werkwoord, Toestandswoord of ander Zegwoord, en achter het object van een Passief werkwoord, wanneer dat subject of object staat vóór het Zegwoord. Vooral heeft dit plaats wanneer het onderwerp in het zindeel een ander is dan in het voorgaande, en wel uitsluitend in stellige zinnen, waarin dan het Werkwoord in het Nederlandsch veelal in den Onvolmaakt verleden tijd moet worden overgezet. Het schijnt dan alleen te dienen om de aandacht bijzonder op dat onderwerp te vestigen. B. v. مك اي ڤون تيدرله سرت دتڠقيڤ كڤلاڽ دڠن كاين دان كداڤ ڤون د ايكتڽ د هداڤنڽ مك دڠن تقدير الله

تعالي بداوي ايت ڤون داتڠله *maka îja pon tîdorlah serta ditoetoepînja kapalânja dengan kajin, dân koedânja pon di îkatnja di hadâpannja, maka dengan taqdîr Allah tàâla bedâwi îtoe pon dâtanglah, en hij ging slapen en bedekte zijn hoofd met een kleed; en zijn paard werd door hem vastgebonden vóór hem; en volgens de beschikking van God den Allerhoogste kwam de bedouïn.* دان اداله ڤكاين سڠل مريكئيت ڤلباڬي جنس دان ڤنج٢ مريكئيت ڤون بركبارنله دان سڠل لمبڠ مريكئيت ڤون بركلاتنله *dân âdalah pakâjan segala marîka-îtoe pelbâgej djenis, dân pandji-pandji marîka-îtoe pon berkibâranlah, dân segala lembing marîka-îtoe pon berkilâtanlah, en hunne kleederen waren veelsoortig, en hunne vaandels wapperden en hunne speren flikkerden.* Uit deze voorbeelden blijkt, dat ڤون niet wordt gebruikt, wanneer het onderwerp achter het werkwoord staat, natuurlijk omdat er dan minder de nadruk op valt; en dus ook niet, wanneer er in het geheel geen onderwerp bij het Zegwoord is uitgedrukt. Evenmin bezigt men ڤون in relatieve zinnen; b. v. هلبالڠ يڠ مڠيرڠکن بندهار ايت *hoeloebâlang jang mengîringkan* (niet *pon mengîringkan*) *bandahâra îtoe, de legerhoofden, die den bandahara vergezelden.* ستله اي مليهت اورڠ باڽق *setelah îja melîhat* (niet *pon melîhat*) *ôrang bânjaq, toen hij de menigte menschen gezien had.*

ڤون wordt ook in de beteekenis van *wel* gevoegd achter هندق *handaq*, wanneer dit dient tot aanduiding van hetgeen men gewoonlijk de *Voorwaardelijke wijze* noemt, maar dat eigenlijk de uitdrukking is van het gevolg van eene willekeurige veronderstelling (1), wanneer die veronderstelling zelve niet wordt uitgesproken, maar alleen aangeduid door eene bijgevoegde tegenstelling; zooals in: *ik zoude wel medegaan, maar ik kan niet;* hetgeen eigenlijk zeggen wil: *indien ik konde zoude ik medegaan, maar ik kan niet;* doch waar de veronderstelling: *indien ik konde* wordt weggelaten, maar duidelijk genoeg aangeduid door de tegenstelling: *maar ik kan niet.* Evenzoo in het Maleisch; b. v. هندق ڤون کيت مڽبرڠ کامڤت برانق سکالي کالو٢ تياد ترتڠڬوڠ اوله ککند *handaq pon kîta menjeberang ka-ampat berânaq sakâli, kâlau-kâlau tijâda tertanggoeng ôleh kakanda, ik zoude wel met ons vieren (met u en de twee kinderen) in ééns (de rivier)*

(1) T. ROORDA, *Over de deelen der rede.*

overzwemmen, maar misschien kan ik dat niet uithouden. هندق ڤون كيت انڬراهي حكاية محمد حنفيه تتاڤ تاكت تياد اد براني سڬل توان٢ ايت سڤرت محمد حنفيه *handaq pon kîta anoegerâhi ħikâjat Moħammed ħanifîjah, tetâpi tâkoet tijâda âda berâni segala toewan-toewan îtoe seperti Moħammed ħanifîjah, ik zoude u de geschiedenis van Mohammed Hanifijah wel willen geven, maar ik vrees dat gij niet zoo dapper zult zijn als hij.*

ڤون wordt ook wel met andere woorden samengesteld; zoo heeft men اداڤون *âdapon* (blz. 223), لاڬيڤون *lâgipon* (blz. 226), ايتڤون *îtoepon*, letterlijk *dat zelfs* (misschien te verklaren *dat zelfs zoo zijnde*) d. i. *intusschen, evenwel,* سكاليڤون *sakâlipon, zelfs, ook,* سڠڬوهڤون *soenggoehpon, ofschoon, wel is waar;* b. v. همب اين تياد بربوات اڠكار كڤد توانهمب ايتڤون توانهمب هندق برڤرڠ جوڬ *hamba îni tijâda berboewat angkâra kapada toewanhamba, îtoepon toewanhamba handaq berperang djoega, ik heb geen moedwil jegens u bedreven, intusschen of evenwel wilt gij toch strijden.* جكلو سترو سكاليڤون هندقله دتنجوكي بودي بچار اكن دي *djekalau sateroe sakâlipon handaqlah ditoendjoeki boedi bitjâra akan dija, al is het ook of zelfs een vijand, moet men hem verstandigen raad geven.* سڠڬوهڤون اي سترو ڤد كيت *soenggoehpon ija sateroe pada kîta, ofschoon hij onze persoonlijke vijand is.*

§ 12. برمول *bermoela*, dat als Toestandswoord beteekent *een begin hebben, beginnen*, en de daarvan gevormde bijwoordelijke uitdrukking سبرمول *sebermoela, om te beginnen*, worden beide gebruikt aan het begin van een verhaal of eene nieuwe afdeeling daarvan bloot als aanhef, om te kennen te geven dat men begint, en daardoor den hoorder of lezer oplettend te maken; eene enkele maal kan men ze vertalen door het Voegwoord *nu*. سبرمول wordt dan veelal door مك (blz. 221) gevolgd. B. v. برمول اكن اورڠ يڠ تياد كورڠ بديڽ *bermoela akan ôrang jang tijâda koerang boedinja, wat betreft of wat nu betreft den mensch, wien het niet aan verstand ontbreekt.* سبرمول مك ترسبتله ڤركتاٴن سلطان ابراهيم برجالن ايت *sebermoela maka terseboetlah perkatâ-an Soeltân Ibrahîm berdjâlan îtoe, er is te vermelden het verhaal van Sultan Ibrahim, die op weg was.*

§ 13. بهو *bahoewa* of beter *bahwa* (het Sanskritsche *bhâwa*, *wezen*, *wijze van zijn*) dient, volgens PYNAPPEL (1), om den volgenden zin voor te stellen als *een toestand*, welk spraakgebruik de Nederlandsche taal niet kent en dat ook niet voldoende is om alle gevallen te verklaren, waarin بهو in het Maleisch voorkomt.

In het midden van een volzin dient het dikwijls om het volgende zindeel te kenmerken als het object van het voorafgaande Gezegde; in welk geval men het gewoonlijk kan vertalen door ons Voegwoord *dat;* b. v. سکل کلکوان ڤرمڤوان اين سقسي جوا ڤداڤ بهو بودق ايت انقڽ *segala kalakoe-an perampoewan ini saqsi djoewâ padânja bahwa boedaq itoe ânaqnja*, *de geheele houding van deze vrouw bewees hem* ***dat*** *dat kind háár kind was.* اک مڠهنداکي بهو ڽات ڤداک *âkoe mengahandâki* ***bahwa*** *njâta padâkoe*, *ik verlang* ***dat*** *het mij blijke.* Somtijds ook door *daar* of *immers;* b. v. دنيا اين تياد ککل اداڤ بهو دنيا اين سڤرت ممڤي *doenija ini tijâda kekal adânja*, ***bahwa*** *doenija ini seperti mimpi*, *deze wereld is niet duurzaam van bestaan*, ***immers*** *is deze wereld gelijk een droom.* اڠکو اد ستر سکل داڠڠ بهو بچارام ايت مڠداکن کسکارن اتس مريکئيت *angkau âda sateroe segala dâgang*, ***bahwa*** *biljarâmoe itoe mengadâkan kasoekâran âtas marîka-itoe*, *gij zijt de vijand der kooplieden*, ***daar*** *dat plan van u ellende over hen brengt;* of ook wel door *dan* in dezen zin: جکلو تياد اڠکو برکات بنر بهو تياد اڠکو اک لڤسکن *djekalau tijâda angkau berkâta benar* ***bahwa*** *tijâda ungkau âkoe lepaskan*, *als gij de waarheid niet spreekt*, ***dan*** *laat ik u niet los.*

Voorts bezigt men بهو evenals اداڤون (blz. 225), en somtijds wel daarmede verbonden, wanneer men na de aanspraak aan iemand, of na de inleiding, overgaat tot de zaak zelve, die men behandelen wil, mits deze niet met eene *vraag* begint; en ook bij aanhalingen, na de opgave van de bron, waaruit men aanhaalt; b. v. مک ساهت اورڠ ايت بهو هرڬاڽ باجو ايت توجه ڤوله اس درهم *maka sâhoet ôrang itoe* ***bahwa*** *hargânja bâdjoe itoe toedjoeh poeloeh âsa dirham*, *en de man antwoordde: de prijs van die badjoe is zeventig dirhams.* هي عبدالله بهو کات تونهمب ايت سدهله همب دڠر *hej Abdoellah*

(1) *Spraakkunst*, blz. 115.

bahwa kâta-kâta toewanhamba ître soedahlah hamba dengar, o Abdoellah, ik heb al uwe woorden gehoord. دمكين دچريتراكن بهو اداله سؤرغ راج اسلام *demikijan ditjeriterâkan bahwa âdalah sa-ôrang râdja islâm, aldus wordt verhaald: er was een rechtgeloovig vorst*, enz. كمدين انقكو بركات سنديري ادڤون بهو اكو كماري اين ڤرتام اكن مڠندجوڠي بڤاكو *kamoedijan ânaqkoe berkâta sendiri: âdapon bahwa âkoe kamâri îni pertâma akan mengoendjoengi bapâkoe, daarna moet gij, mijn zoon, uit uw eigen naam zeggen: ik ben hier gekomen, vooreerst om mijn vader te bezoeken.*

Somtijds ook wordt بهو gebruikt aan het begin van een verhaal of ander opstel, eenvoudig als aanhef; althans zonder dat men het in het Nederlandsch anders kan vertalen, dan somtijds door het Voegwoord *nu;* b. v. بهو اد سؤرغ راج د نڬري عيراق *bahwa âda sa-ôrang râdja di negeri Iraq, er was een vorst in het land Iraq.* En zoo komt het bijna altijd voor aan het begin van brieven; b. v. بهو اين ورقة الاخلاص يڠ دڤسرتاكن دڠن تابيء بڬيت باپق *bahwa îni waraqatoe'likhlâç jang dipesertâkan dengan tâbèq bagîtoe bânjaq, dit is een vriendschappelijke brief, vergezeld van zeer vele groeten.* بهو اين سورت دري سهاي توان ڤوپ همب چو تونكو *bahwa îni soerat deri sahâja toewan poenja hamba Tjoea Toeanko, dit (nu) is een brief van mij, uwen dienaar Tjoea Toeanko.*

§ 14. جوڬ *djoega* of جوا *djoewâ*, ook wel geschreven جو (1), welks oorspronkelijke beteekenis evenmin bekend is als die van مك, dient tot het uitdrukken van verschillende wijzigingen van den zin en kan op verschillende manieren vertaald of *door een eenvoudigen nadruk worden weergegeven.* Het staat gewoonlijk achter het woord, welks beteekenis er door wordt gewijzigd.

(1) Volgens KLINKERT (*Ind. Gids*, 1880, blz. 306) zijn *djoega* en *djoewa* twee verschillende woorden, van welke het eerste beteekent *ook*, *zelfs*, *nog*, *toch*, *evenwel*, en het andere *slechts*, *maar*, *alleen*, en die alleen door slordige schrijvers verwisseld worden. In het woordenboek van PYNAPPEL wordt aan beide woorden dezelfde beteekenis toegekend; en zeker is het, dat ook niet-slordige schrijvers ze met elkander verwisselen, b. v. VAN DER TUUK in zijne uitgave van de *Pandja-Tandaran* en het Zevende stukje van het *Maleische leesboek* op vele plaatsen. In het Javaansch beteekent *djoegâ* o. a. *slechts*, *maar*, *ook*, *wel*, *toch*, *wel is waar*, en vereenigt dus al de beteekenissen in zich, die K. aan de twee verschillende woorden geeft. V. d. T. en VON DE WALL (zie zijn *Woordenboek*) houden beide vormen voor hetzelfde woord; eerstgenoemde meent dat *djoewa* (*djoeo*) de Menangkabausche uitspraak van *djoega* is.

Somtijds kan men het vertalen door *slechts*, *alleen*, *maar*, *alleen maar;* b. v. مك محمد طاهر ڤون برجالن جوڬ *maka Moĥammed Tâhir pon berdjâlan djoega*, en *Mohammed Tahir ging maar voort.* ڤهال انم ڤوله حج ايت كام ڤراوله جكلو كام مڠهنداكي جوڬ *pahâla anam poeloeh ĥadj ìtoe kâmoe peròleh djekalau kâmoe mengahandâki djoega*, *de verdiensten van die zestig bedevaarten kunt gij verkrijgen, indien gij het slechts begeert.* تياد اي داڤت ملاون دي دري كارن لشكرڽ سديكت جوا *tijâda ìja dâpat melâwan dìja deri kârena lasjkarnja sedikit djoewâ*, *hij konde hem niet wederstaan*, *omdat zijn leger slechts gering was.*

Maar het komt ook voor in de beteekenis van *toch* of *evenwel*, wanneer iets voorgesteld wordt als gebeurende niettegenstaande iets anders plaats heeft; b. v. اڤبيل اي مڠهنداكي جاد كنيڠ اي لاڤر جوڬ *apabila ìja mengahandâki djâdi kennjang ìja lâpar djoega*, *wanneer hij begeert verzadigd te worden, lijdt hij toch honger.* ببراڤ كالي همب منت صبر تياد جوڬ دڤركننكن اوله بݢند ڤنت همب ايت *beberâpa kâli hamba minta çabar*, *tijâda djoega diperkenankan ôleh baginda pinta hamba ìtoe*, *verscheidene malen verzocht ik om uitstel; evenwel werd mijn verzoek door den vorst niet ingewilligd.* تتكال سمڤيله اي كنݢريڽ ايت جو داوبهكنڽ جنجي *tatkâla sampejlah ìja kanegerînja ìtoe djoewa dioebahkannja djandji*, *toen hij in zijne stad gekomen was, verbrak hij toch het verbond* (niettegenstaande hij het bezworen had).

Ook wordt het gebruikt in den zin van *wel*, om uit te drukken dat iets wèl is of geschiedt, in tegenstelling van iets anders, dat niet is of geschiedt; b. v. كدو ڤرمڤوان ايت مڠتاكن بودق ايت انق همب جوا *kadoewa perampoewan ìtoe mengatâkan boedaq ìtoe ânaq hamba djoewâ*, *die beide vrouwen zeiden: dat kind is wel mijn kind.* بهو بودق ايت انقڽ جوا دان بوكن انق ڤرمڤوان يڠ لاين ايت *bahwa boedaq ìtoe ânaqnja djoewâ dân boekan ânaq perampoewan jang lâjin ìtoe*, *dat dat kind* (*wel*) *háár kind was, en niet het kind van die andere vrouw.*

Eindelijk komt het nog voor in den zin van *nog*, *ook* of *zelfs;* b. v. دڠن سكتيك ايت جوڬ *dengan sekatika ìtoe djoega* of ڤد كتيك ايت جوا *pada katìka ìtoe djoewâ*, *op dat oogenblik nog* d. i. *op hetzelfde oogenblik.* يا شاه عالم موده جوڬ كيتائنڽ *jâ sjâh àlam moedah*

djoega kanjatâ-annja, o vorst der wereld, de zekerheid daarvan is z e l f s *gemakkelijk* (te bekomen). يڠ دڤرتون ساكتله دان اوبت ڤپاکت ايت اد دالم كتاب حكمة اوبت جوکٓ *jang dipertoewan sâkitlah, dân ôbat penjâkit itoe âda dâlam kitâb ḥikmat ôbat* d j o e g a, *de vorst is ziek, en het geneesmiddel voor die ziekte staat* o o k *in het boek: Wetenschap der geneesmiddelen.*

§ 15. كارن *kârena* beteekent als Naamwoord *oorzaak, reden;* als Voorzetsel *om, wegens* (blz. 218); maar wordt ook als Voegwoord gebruikt voor *want* en *omdat;* b. v. جكلو اد القاکٓ دان لڤاکٓ امڤونيله كراپ ڤداکٓ كارن اکٓ تياد تاهو *djekalau âda alpâkoe dan loepâkoe ampoenîlah kirânja padâkoe,* k â r e n a *âkoe tijâda tâhoe, indien ik achteloos of nalatig geweest ben, vergeef het mij toch,* w a n t *ik wist het niet.* جاوه٢ ڤرڬي در ڤد تمڤت اين كارن مركٓ الله تعالي داتڠ د اتس راج ايت *djâoeh-djâoeh pergi deri pada tampat îni,* k â r e n a *moerka Allah tàâla dâtang di âtas râdja itoe, ga zoo ver mogelijk van deze plaats,* w a n t *de toorn Gods des allerhoogsten komt over dien koning.* سكلين مانسي ترامت مشغولله اكن ڤكرجاٰن هاري ايت در ڤد دو ڤيهقپ سوات كارن هاري ايت اداله هاري راي *sekalîjan mânoesîja terâmat masjgroellah akan pekerdjâ-an hâri îtoe deri pada doewa péhaqnja, soewâtoe* k â r e n a *hâri itoe âdalah hâri râja, alle menschen zijn geheel vervuld met de bezigheden van dien dag, in twee opzichten; vooreerst* o m d a t *die dag een feestdag is,* enz.

§ 16. كراپ *kirânja* wordt, behalve tot vorming van de Optatief (blz. 111), gebruikt om een *twijfel,* eene *onzekerheid* of *veronderstelling* uit te drukken, gewoonlijk in verbinding met جكلو *djekalau;* b. v. جكلو اد كراپ كاسه صحابت كيت *djekalau âda* k i r â n j a *kâsih çaḥâbat kita, indien mijn vriend zoo goed* m o c h t *willen zijn.* جكلو اي داتڠ كراپ *djekalau îja* d â t a n g k i r â n j a, *indien hij* m o c h t k o m e n. Somtijds kan men het ook vertalen door *bij voorbeeld;* b. v. كالو كراپ سٲورڠ٢ برهوتڠ كڤد سٲورڠ مك اڤبيل سمڤي جنجيپ ڤرڬيله اي ممنت هرتاپ *kâlau* k i r â n j a *sa-ôrang-ôrang berhoetang kapada sa-ôrang, maka apabila sampej djandjinja pergîlah ija meminta hartânja, als* b i j v o o r b e e l d (of *gesteld dat*) *de een of ander geld schuldig is aan iemand, dan gaat deze als de bepaalde tijd gekomen is om zijn geld vragen.* جكلو كراپ سات كلاڤ دجول

سقولة سين براڤ هرݢاپ امڤت كلاڤ *djekalau kirânja sâtoe kalâpa didjoewal sapoeloeh sèn, berâpa hargânja ampat kalâpa, als bij voorbeeld (verondersteld dat) één klappernoot verkocht wordt voor tien centen, hoeveel kosten dan vier klappernoten?*

§ 17. ماس *mâsa* is geheel een modaal woord, dat meestal, doch niet uitsluitend (zie blz. 237), in vragende zinnen wordt gebruikt om eenen twijfel aan iets, of de onwaarschijnlijkheid of ondenkbaarheid van iets uit te drukken; men kan het somtijds vertalen door *immers niet?* of *zoude het wel?* of *hoe zou?* b. v. ماس بنركه همب منندجقكن جالن كقد ستر تونكڠ *mâsa benarkah hamba menoendjoeqkan djâlan kapada sateroe toewankoe, het zoude immers niet oprecht zijn* of *zoude het wel oprecht zijn dat ik den weg wees aan den vijand van mijnen heer?* ماس براني همبام ملالوءي تيته شاه عالم *mâsa berâni hambâmoe melaloe-i tîtah sjâh àlam, hoe zoude ik* of *ik zoude immers niet de bevelen van uwe Majesteit durven overtreden.* In zulke zinnen wordt het Vragende aanhechtsel كه *kah* somtijds achter dit woord gevoegd. Men gebruikt in dezelfde beteekenis ook مساكن *masâkan;* b. v. سدهله رڤاپ انتڠ كيت اكن براوله كملوءن جك اد لقسمان مساكن دمكين ڤكرجاءن ايت *soedahlah roepânja oentoeng kita akan berôleh kamaloe-an, djeka âda lâgi laqsamâna masâkan demikijan pekerdjâ-an ini, het schijnt mijn lot te zijn schande te moeten inoogsten; als de laksamana nog leefde zouden de zaken wel niet* of *immers niet zoo zijn* of *zouden de zaken dan wel zoo zijn?*

Over een dergelijk gebruik van بوكن zie men blz. 194.

§ 18. Gelijk ons Voegwoord *dat*, evenals het Fransche *que* en het Engelsche *that*, eigenlijk niets anders is dan het Betrekkelijk voornaamwoord, zoo wordt ook in het Maleisch het Betrekkelijk voornaamwoord يڠ gebruikt voor het Voegwoord *dat* of het Maleische بهو; b. v. هندقله جاڠن دكنل اوله اورڠ يڠ اي ڤسوره راج ايت *handaqlah djângan dikenal ôleh ôrang jang ija pesoeroeh râdja itoe, door de menschen moet niet geweten worden dat zij afgezanten des konings zijn.* اي مڠتاكن كقد مريكئيت حالپ دان ڤري كسكارنپ كتاپ يڠ اي در ڤد لاڤر سده منڠݢلكن روماهپ *ija mengatâkan kapada marîka-îtoe hâlnja dân peri kasoekârannja katânja jang ija deri pada lâpar soedah meninggalkan roemahnja, hij vertelde hun zijne omstandigheden*

en den aard van zijnen kommer, zeggende d a t *hij uit honger zijn huis had verlaten.* مك ڤرݢيله اي مڠهادڤ راج سمبيل سمبهڽ يڠ ڤرمڤوان ايت سده دبوڠكن *maka pergilah ija menghâdap râdja sambil sembahnja* j a n g *perampoewan itoe soedah diboewangkan, en zij gingen verschijnen voor den vorst en zeiden hem* d a t *die vrouw uit den weg geruimd was.*

§ 19. Voorts heeft men nog onderscheidene woorden en uitdrukkingen, die, behalve in hunne eigenlijke beteekenis, ook als Voegwoorden gebruikt worden; b. v. جاد *djâdi, worden*, voor *zoodat;* بوت *boewat, doen, maken*, voor *om, ten einde* (vooral in het Bataviaasch Maleisch); ملاينكن *melâjinkan, uitzonderen*, voor *mits, tenzij, behalve, maar.* ماو ..... ماو *mâoe ..... mâoe, willen,* بايك ..... بايك *bâjik ..... bâjik, goed,* اتو ..... اتو *âtau ..... âtau, of,* سام ..... سام *sâma ..... sâma, gelijk,* اتو ..... بايك *bâjik ..... âtau*, en اتو ..... سام *sâma ..... âtau* voor *hetzij ..... hetzij, of ..... of, hetzij ..... of.* تمباهن *tambâhan, vermeerdering*, voor *bovendien, daarenboven;* en andere dergelijke woorden meer. بايك اي داتڠ اتو تيدق b â j i k *ija dâtang* â t a u *tidaq*, h e t z i j *hij komt of niet;* بايك ساوه بايك لادڠ b â j i k *sâwah* b â j i k *lâdang*, h e t z i j *natte* h e t z i j *droge rijstvelden;* سام اد اي مانسي اتو بناتڠ s â m a *âda ija mânoesîja* â t a u *binâtang*, h e t z i j *het een mensch* o f *een dier zij;* اي مڠمبل اوڤه منجاد رزقيڽ *îja mengambil oepah* m e n d j â d i *rezeqînja, zij nam loon aan tot haar levensonderhoud.*

HOOFDSTUK XX.

Over de Tusschenwerpsels.

§ 1. De eigenlijke Tusschenwerpsels, die niet anders dan als zoodanig voorkomen, zijn niet vele in getal. De voornaamste zijn: واي *wâj* of واه *wâh, ach! helaas! wee!* اده *âdoh* en ادوهي *adôhi, ach!* ايو *âjo, kom! welaan!* چه *tjih* en چس *tjis, foei!* سابس *sâbas* en سابسله *sâbaslah, goed zoo! bravo!* امبوي *amboï, o! hé!* ݢراڠن *garângan, toch!* هي *hej* en يا *jâ, o, hé*, wanneer men iemand

aanspreekt of aanroept. In het gebruik van deze twee laatste is dit onderscheid dat men هي gewoonlijk tegen minderen, en het Arabische يا tegen hoogeren in rang of jaren bezigt; waarop echter uitzonderingen worden aangetroffen. Voorbeelden zijn: واه انقكُ چهاي متاكُ *wâh ânaqkoe, tjahâja matâkoe, ach mijn zoon! licht mijner oogen!* هي انقكُ *hej ânaqkoe, o mijn kind!* يا توانكُ *jà toewankoe, o mijnheer!* ايو ڤولڠ *âjo poelang, kom, keer terug!* اده ڤامن بيت ماتي *âdoh pâman, bejta mâti, ach oom! ik sterf.*

Over het gebruik van بارڠ *bârang*, كراڤ *kirânja*, اڤله *apalah* en موكُ٢ *moega-moega*, tot vorming van de Optatief, zie men blz. 111.

§ 2. Maar er zijn ook verscheidene uitdrukkingen, die eigenlijk tot andere woordsoorten behooren, en ook samengestelde uitdrukkingen, die als Tusschenwerpsels gebruikt worden; b. v. بايكُ *bâjik, bravo!* (eigenlijk *goed*); سايڠ *sâjang* en كسيهن *kasihan, ach! helaas!* (eig. *medelijden, toegenegenheid*); كارم *kâram, wee! vervloekt!* (eig. *vergaan*); ماري *mâri, wel! welaan!* (eig. *komen*); ماس *mâsa, och kom! het mocht wat!* دم الله *demi Allah, bij God!* دبري الله *diberi Allah, geve God!* ان شاء الله *in sjâ Allah, zoo God wil!* توبت *tôbat, God zegene ons! verbazend!* (eig. *berouw, bekeering*); لعنة *lànat, vervloekt!* (eigenlijk *vloek*). استغفرالله, in het Maleisch uitgesproken *astagapirlah*, en ook wel verkort tot *astaga, God vergeve mij!* (eig. *ik vraag Allah om vergiffenis*); en dergelijke.

DERDE AFDEELING.

WOORDVOEGING.

HOOFDSTUK I.

Over de Bepalingen.

§ 1. Op welke wijzen de bepaling van een voorwerp, zooals die in het Nederlandsch door het Bepalend lidwoord geschiedt, in het Maleisch wordt uitgedrukt, is reeds aangeduid op blz. 180, 185 en 188. Wij zullen hier nog slechts eenige opmerkingen betreffende de twee eerstgenoemde wijzen daarbij voegen.

§ 2. De bepaling door het Bezittelijk voornaamwoord ڽ *nja* heeft alleen dan plaats, wanneer men zich een voorwerp voorstelt *in betrekking* tot een ander voorwerp, zooals in انقڽ راج *ânaqnja râdja*, *het kind des konings;* ڤركتاءنڽ سلطان ابراهيم *perkatâ-annja Soeltân Ibrâhim*, *het verhaal van Sultan Ibrahim;* enz.; en dat is dan niet zoozeer de grammaticale betrekking van beheersching, maar meer die van *afkomst*, *oorsprong* of *noodzakelijk verband.* Maar het is daarom niet volstrekt noodzakelijk, dat dit tweede voorwerp altijd onmiddellijk daarbij genoemd wordt. Evenzeer kan dat eerste voorwerp in betrekking staan tot een ander, dat men vroeger genoemd heeft, of ook wel dat men niet genoemd, maar slechts voor den geest heeft; b. v. اكن نكري عيراق ايت تياد اكو تاهو جالنڽ *akan negeri Iraq itoe tijâda âkoe tâhoe djâlannja*, *wat de stad Irak betreft*, *weet ik den weg niet*, of zooals wij zouden zeggen: *ik weet den weg er heen niet.* دري هرگاڽ سودار بوله تاڽ سنديري *deri hargânja soedâra bôleh tânja sendîri*, *naar den prijs* (namelijk *van de geiten*, waarover vroeger gesproken was) *kan mijn broeder zelf vragen* (Mal. brief). تياد براڤ لماڽ مك اي ڤون سمڤيلم *tijâda berâpa lamânja maka*

ija pon sampejlah, *niet lang was de duur* (nl. *van zijne reis*) *of hij kwam aan;* waarvoor men ook meermalen vindt تياد براڤ لماپ برجالن *tijâda berâpa lamânja berdjâlan*, *niet lang was de duur van het reizen;* en ook wel تياد براڤ لماپ انتراپ *tijâda berâpa lamânja antarânja*, *niet lang was de duur van den tusschentijd* (nl. *tusschen het vertrek en de aankomst.*) Dat deze wijze van bepaling vooral dikwijls gebruikt wordt tot vermijding van dubbelzinnigheid, is reeds opgemerkt op blz. 180. — En zoo wordt پ zelfs ook gebruikt achter woorden, die geene benamingen van eenig voorwerp zijn; b. v. بوكنپ اورڠ ايت انق بوه بيت *boekannja ôrang itoe ânaq boewah bejta*, *die lieden zijn geenszins mijne onderhoorigen.* بوكنپ دمكين *boekannja demikîjan*, *het is in 't geheel niet zoo;* نڬري ايت نڬري اڠڬريس اكن تتاڤيپ حكمپ دان عادتپ سڤرت عادة هلندا *negeri itoe negeri inggerîs akan tetapînja hoekoemnja dân àdatnja seperti àdat holanda*, *de stad is eene Engelsche stad, maar hare wetten en gebruiken zijn Hollandsch.* In zulke gevallen schijnt پ alleen tot versterking of nadrukshalve gebezigd te worden.

Eindelijk wordt پ ook gebruikt tot bepaling van een voorwerp, waarvan men zegt dat het al of niet *ergens aan* of *op* of *bij* of *in is* of *behoort te zijn;* b. v. van een huis sprekende: تياد اد ڤنتوپ *tijâda âda pintoenja*, *de deur* (die er in behoorde) *was er niet*, of *er was geen deur in;* en van eene rivier: ترلالو امت لوس دان تيادله تمڤتپ اكن مپبرڠ *terlâloe âmat loewas dân tijâdalah tampatnja akan menjebrang*, *zij was zeer breed en er was geene plaats aan om haar over te steken* of *waar men haar kon oversteken;* سڬل بوكت ايت ڤون برپال كلور اڤيپ كاودار *segala boekit itoe pon bernjâla kaloewar apînja ka-oedara*, *de bergen brandden en het vuur* (dat er in of op was) *steeg er uit op in de lucht.* باتو ايت دبوڠكن اورڠ مك همبام ليهت اد سورتپ *bâtoe itoe diboewangkan ôrang maka hambâmoe lihat âda soeratnja*, *die steen was door iemand* (in zee) *geworpen; en ik zag dat er een opschrift op was;* namelijk een opschrift, dat bij dien steen behoorde of er betrekking op had. دامبل راج دو ايكر كود دكناكنپله ڤلناپ دان ككڠپ *di ambil râdja doewa éjkoer koeda*, *dikenákannjalah pelanânja dân kekangnja*, *de vorst nam twee paarden en deed hun het zadel en den toom aan.*

§ 3. De bepaling door middel van het Aanwijzend voornaamwoord ايت *itoe*, in den zin van ons Bepalend Lidwoord, dient om *eenige soort van voorwerpen in het algemeen*, niet om een *bijzonder voorwerp* van die soort aan te wijzen. ايت wordt dan (en ook wanneer het als Aanwijzend voornaamwoord voorkomt) altijd achter het Naamwoord, en wel het laatst van alle bepalingen, die daarbij komen, geplaatst; b. v. رهسي ايت سڤرت انق ڤانه *rahsîja itoe seperti ânaq pânah*, *de geheimen zijn gelijk pijlen.* انق راج ايت *ânaq râdja itoe, het koningskind.* حكاية وزيرڽ ايت *hikâjat wazîrnja itoe, het verhaal van zijnen vizier;* ja zelfs achter eenen geheelen tusschenzin; b. v. اينله ڤري كمتين اورغ يغ مشغول دغن دنيا دان الڤ در ڤد موت ايت *inilah peri kamatîan ôrang jang masjgroel dengan doenijâ dân alpa deri pada maut itoe, dusdanig is de wijze van sterven der menschen, die geheel ingenomen zijn met de wereld en zorgeloos omtrent den dood.* Wanneer men dus ايت wil doen slaan op een Naamwoord, dat tot bepaling van een ander dient, moet dit worden afgezonderd; b. v. *het kind van dien koning,* انقڽ راج ايت *ânaqnja râdja itoe.* Vergel. blz. 180.

In het zoogenoemde Laag Maleisch plaatsen Europeanen veelal, evenals in hunne eigene taal, dat Lidwoord ten onrechte vóór het Naamwoord; b. v. ايت اورغ برندل داتغ *itoe ôrang brandal dâtang, de muitelingen komen.*

Als Bepalend lidwoord kan men nog beschouwen het woordje سي *si*, dat voor persoonsnamen wordt geplaatst; b. v. سي سور ايت د مان رومهڽ *si Soera itoe di mâna roemahnja, waar woont die Soera?* اي منجورة ڤد سي سابر مموتغ ايکن ايت *ija menjoeroeh pada si Sabar memoetoeng ikan itoe, hij beval Sabar den visch te snijden.* Vooral wordt het veel gebezigd om van naamwoorden eigennamen te maken; b. v. اي ممڠڬيل سأورغ اكن سأورغ سي بوت دان سي تولي *ija memanggil sa-ôrang akan sa-ôrang si Boeta dân si Toeli, zij noemden elkander Blinde en Doove.* سي بڠکق *Si Bongkoq, de Bochel.* Zie verder blz. 191. En zoo ook het woordje سغ *sang*, dat inzonderheid gebezigd wordt vóór de namen of titels van goden of voorname personen en, in fabels, ook van dieren; b. v. سغ بتار ڬورو *sang batâra Goeroe, de godheid Goeroe;* سغ نات *sang nâta, de vorst;* سغ ڬاجه *sang gâdjah, de olifant.*

§ 4. De bepaling van een voorwerp door een ander voorwerp, zooals die in onze taal geschiedt door de benaming van dit laatste in den tweeden naamval te plaatsen (*Genitief attribuut*), of met behulp van het Voorzetsel *van*, geschiedt in het Maleisch eenvoudig door het, zonder eenig Voorzetsel, onmiddellijk achter het eerste te plaatsen; b. v. راج نڬري ايت *râdja negeri itoe, de vorst des lands* of *van het land;* سياڤ نام فقير ايت *sijâpa nâma faqîr itoe, hoe is de naam van dien bedelmonnik?* چنچين كرجاءن توان كيت *tjintjin karadjâ-an toewan kîta, de vorstelijke ring van den heer van ons* of *van onzen heer.* ڤرنته شاه عالم *parintah sjâh àlam, de bevelen van den vorst der wereld.* رومه كيت *roemah kîta, huis van ons, ons huis.* بيني همب *bîni hamba, vrouw van mij, mijne vrouw.* En dat zulks op dezelfde wijze in *Samengestelde uitdrukkingen* plaats heeft is reeds gezegd en met voorbeelden opgehelderd op blz. 149—151.

§ 5. Maar wanneer een voorwerp bepaald wordt door een ander, dat de *stof* uitdrukt, waaruit het eerste gemaakt is, geschiedt zulks met behulp van het Voorzetsel در *deri, van, uit;* b. v. ڤاڬر در باتو *pâgar deri bâtoe, eene omheining van steen;* چنچين در امس *tjintjin deri emas, een ring van goud.* Ook in dit geval wordt echter het Voorzetsel wel weggelaten; doch het woord, dat *de stof* uitdrukt, wordt dan beschouwd als een Bijvoeglijk, niet als een Zelfstandig Naamwoord; zoodat ڤاڬر باتو *pâgar bâtoe* eigenlijk beteekent *eene steenen omheining;* چنچين امس *tjintjin emas, een gouden ring.*

§ 6. Ook de bepaling van een Naamwoord door een ander, dat de *plaats van afstand* uitdrukt, geschiedt met behulp van het Voorzetsel در *deri;* b. v. اورڠ در ڤولو مدور *ôrang deri poelau Madoera, iemand van het eiland Madoera.* كمبيڠ در نڬري ولند *kambing deri negeri Wolanda, geiten uit Holland.* ساي اورڠ در سيڠڤور *sâja ôrang deri Sîngapoera, ik ben iemand van Singapoera.* Maar ook die plaatsbenamingen kunnen evengoed als Bijvoeglijke Naamwoorden beschouwd en zonder Voorzetsel met het hoofdwoord verbonden worden; zoodat men ook zegt: اورڠ مدور *ôrang Madoera, een Madoerees;* كمبيڠ ولند *kambing Wolanda, Hollandsche geiten;* ساي اورڠ سيڠڤور *sâja ôrang Singapoera, ik ben een Singapoerees.*

§ 7. Gelijk in het Nederlandsch een algemeen Naamwoord door eenvoudige *Appositie* of *Bijstelling* van een ander Naamwoord bepaald

of tot een bijzonder voorwerp beperkt kan worden; b. v. *koning Alexander*, *het eiland Sumatra*, zoo ook in het Maleisch; het algemeene of onbepaalde gaat dan vooraf, en daarop volgt het meer bijzondere of nader bepalende; b. v. راج سليمان *râdja Solejmân*, *koning Salomo*; تانه جاو *tânah Djâwa*, *het land Java*; نبي ابراهيم *nabi Ibrahîm*, *de profeet Abraham*; بورڠ ڤركوتت *boeroeng perkoetoet*, *een vogel perkoetoet*, *duif*; ايکن کاکڤ *îkan kâkap*, *een visch kakap*, *zeebaars*; بيليك تمڤت ڤرادوءن *bîlik tampat peradoe-an*, *eene kamer slaapplaats*, *eene slaapkamer*. Zelfs kunnen onderscheidene bepalingen zoo door Appositie aan een Naamwoord worden toegevoegd; b. v. نبي ابراهيم خليل الله *nabi Ibrahîm khalîloe'llah*, *de profeet Abraham*, *de vriend Gods*.

Een Naamwoord kan ook eerst een ander Naamwoord als Genitief attribuut (zie blz. 240) achter zich nemen, en dan nog bij Appositie door een Naamwoord nader bepaald worden; b. v. نبي الله ادم *nabi Allah Adam*, *de profeet Gods*, *Adam*.

Maar wanneer men door de Appositie een voorwerp van andere voorwerpen van dezelfde soort wil onderscheiden of in tegenstelling daarvan aanduiden, geschiedt zulks door vóór de bepaling het Betrekkelijk voornaamwoord يڠ *jang* (vergelijk blz. 188) of het Aanwijzend voornaamwoord يائيت *ijâ-îtoe*, *juist die* of يائين *ijâ-îni*, *juist deze*, te plaatsen; b. v. اداله سوات بيليك يڠ تمڤت ڤرادوءن راج ايت دڠن استريڽ يائيت بند غلام *âdalah soewâtoe bîlik jang tampat peradoe-an râdja îtoe dengan isterînja ijâ-îtoe bonda Grolâm*, *er was eene kamer*, *de slaapkamer van den vorst en zijne gemalin*, *de moeder van Grolâm*; waar, door de woorden يڠ en يائيت, die slaapkamer van de andere slaapkamers, en de moeder van Grolâm van de andere vrouwen van den vorst worden onderscheiden.

Wanneer door de Appositie onduidelijkheid zou kunnen ontstaan, zooals in انقڽ ابراهيم *ânaqnja Ibrahîm*, *zijn zoon Ibrahim*, hetwelk ook kan beteekenen *de zoon van Ibrahim*, vermijdt men zulks door b. v. te zeggen انقڽ يڠ برنام ابراهيم *ânaqnja jang bernâma Ibrahîm*, *zijn zoon genaamd Ibrahim*.

§ 8. Een voorwerp kan bepaald worden door daaraan een adjunct of accident toe te kennen, als *aan dat voorwerp eigen*, als *daarbij behoorende*, als *doel* waartoe het gebruikt wordt of geschikt is, enz.

16

Deze bepaling, die in het Nederlandsch meestal door behulp van een Voorzetsel of op eenige omschrijvende wijze aan dat voorwerp wordt toegevoegd, geschiedt in het Maleisch gewoonlijk door onmiddellijk achter de benaming van het voorwerp de benaming van het adjunct of accident te plaatsen; en zulks niet alleen wanneer het door een Naamwoord, maar ook wanneer het door een Zeg- of Werkwoord wordt uitgedrukt; b. v. اوبت ساکت ايت *ôbat sâkit îtoe, het geneesmiddel voor die ziekte.* ڤرسمڤاڠن جالن *persimpângan djâlan, een driesprong op den weg.* ڤوهن کبن ايت *pôhon kebon îtoe, de boomen in of van dien tuin.* سوات دوسن مهرسي *soewâtoe doesoen maharesi, een dorp waar zich groot-heiligen ophouden.* تمڤت کدیامن سلطان *tampat kadijâman Soeltân, de plaats die de residentie van den vorst is.* تمڤت سري رام برتاڤ *tampat Seri Râma bertâpa, de plaats waar Rama zich afzonderde.* تمڤت بياوق *tampat bijâwaq, eene plaats waar zich leguanen ophouden.* تمڤت مندي *tampat mandi, eene plaats om te baden.* تمڤت مڠاجق ايم *tampat mengâdjaq âjam, eene plaats om hanen te laten vechten.* تمڤت کيت برديري *tampat kîta berdîri, de plaats waar wij staan.* اير مندي *âjer mandi, water om te baden.* کايو ممبوت ڤراهو *kâjoe memboewat perâhoe, hout om vaartuigen te bouwen.* رومه ماکن *roemah mâkan, een huis om te eten, logement.* اير سمبهيڠ *âjer sembahjang, water* (om zich te reinigen) *voor het gebed.* بند بکل جالن *benda bekal djâlan, schatten tot voorraad op den weg.*

§ 9. Zoo zegt men ook: اورڠ براستري *ôrang beristeri, een man die getrouwd is, een getrouwd man;* ڤوهن بربوه *pôhon berboewah, een boom die vrucht draagt, een vruchtdragende boom;* اورڠ برعلم *ôrang berilmoe, een man die kundig is, een kundig man;* اورڠ برکبن لاد *ôrang berkebon lâda, iemand die pepertuinen heeft;* اورڠ برساوه دان برلادڠ *ôrang bersâwah dân berlâdang, iemand die natte en droge rijstvelden heeft;* اورڠ برجول ساير *ôrang berdjoewal sâjoer, iemand die groenten verkoopt;* بوکت برڤڠکت *boekit berpangkat, een heuvel die trappen heeft* of *terrasgewijs oploopt;* مڠهادڤ انقڽ کاوين *menghâdap ânaqnja kâwin, tegenwoordig zijn bij zijn zoon die trouwt* (*bij het huwelijk*

van zijn zoon); zonder het attribuut met het Naamwoord te verbinden door het Betrekkelijk voornaamwoord, omdat door dit laatste in het Maleisch een voorwerp altijd bepaald en in tegenstelling van iets anders wordt aangeduid, zooals in het volgende voorbeeld: دكتاكن بيد ڤد انتار سكل اورڠ يڠ بربودي دان يڠ تياد بربودي سڤاي داڤت مڠنل اورڠ يڠ بربودي در ڤد اورڠ يڠ تياد بربودي دڠن سكل تند ايت *dikatâkan bejda pada antâra segala ôrang jang berboedi dân jang tijâda berboedi soepâja dâpat mengenal ôrang jang berboedi deri pada ôrang jang tijâda berboedi dengan segala tanda îtoe, het onderscheid tusschen de menschen die verstandig en die niet verstandig zijn wordt opgegeven, opdat men de verstandigen kunne onderkennen van de niet verstandigen met behulp van die kenteekenen.*

Wanneer echter het te bepalen Naamwoord eene benaming is van *een persoon*, *een werktuig* of *eene plaats*, en het attribuut zoude moeten uitgedrukt worden door een Actief en Passief Werkwoord of door een Toestandswoord, gebruikt men voor dit laatste gewoonlijk eenen afgeleiden Naamwoordsvorm; zie blz. 121—128.

§ 10. Zegwoorden, hetzij zij al of niet den vorm van Werkwoorden hebben, worden eveneens door eenvoudige nevenstelling van eenig ander woord bepaald of aangevuld; b. v. برماين دادو *bermâjin dâdoe, spelen met dobbelsteenen, dobbelen;* برماين كچاڤي *bermâjin ketjâpi, spelen op de luit;* برماين ڽاڽي *bermâjin njânji, zich vermaken met gezang, zingen;* برماين سنجات *bermâjin sendjâta, met wapens spelen, zich in den wapenhandel oefenen;* ممبله دوا *membelah doewa, in tweeën splijten;* لوك تاڠن *loeka tângan, gewond zijn aan de hand;* ساكيت كڤال *sâkit kapâla, pijn in het hoofd hebben;* بربوت بايك *berboewat bâjik, goed doen;* جاته كلاڠر *djâtoh kelângar, in flauwte vallen;* كنا ليهر *kenâ lejher, aan den hals getroffen worden;* لايق دڤاكي *lâjiq dipâkej, geschikt zijn om gebruikt te worden;* ڤاتوت دڤرسمبهكن *pâtoet dipersembahkan, geschikt zijn om aangeboden te worden.* Zie ook blz. 152.

§ 11. De bepalingen van *hoedanigheid*, die aan een voorwerp toegekend en in het Nederlandsch door een Bijvoeglijk Naamwoord wordt uitgedrukt, staan altijd achter dat voorwerp; b. v. ݢونڠ بسر

goenoeng besar, een groote berg; مسكين اورڠ *ôrang miskin, arme lieden;* كود ڤوتيه راج اسكندر *koeda poetih râdja Iskander, het witte paard van vorst Alexander.* — لاين *lâjin, ander, een ander, anders* wordt ook wel vóór het Naamwoord geplaatst; men zegt ڤد لاين اورڠ *pada lâjin ôrang* en ڤد اورڠ لاين *pada ôrang lâjin, aan andere menschen.*

De bepalingen van *hoeveelheid* daarentegen staan gewoonlijk vóór het Naamwoord; b. v. براڤ هاري لماڽ *beberâpa hâri lamânja, verscheidene dagen lang;* سكل ايسي استان *segala îsi astâna, al de bewoners van het paleis;* سكل نكري *segala negeri, het geheele land;* دسڤوڽ سلوره توبهڽ *disapoenja seloeroeh toeboehnja, hij bestreek zijn geheele lichaam;* سكلين مانسي *sekalîjan mânoesîja, alle menschen;* سديكت اوڠ *sedîkit oewang, weinig geld;* باڽق رعية *bânjaq râjat, veel volk;* باڽق اورڠ *bânjaq ôrang, veel menschen* (1). Alleen het woord سموا *samoewa, alle,* wordt veelal achter het Zelfstandig naamwoord geplaatst: دايڠ سموا *dâjang samoewa, al de hofdames;* doch samengesteld met het Bezittelijk voornaamwoord ڽ komt het gewoonlijk vóór het naamwoord: سمواڽ دايڠ *samoewânja dâjang, de gezamenlijke hofdames.*

Wanneer سكلين *sekalîjan, alle,* gelijktijdig dient tot bepaling van verschillende voorwerpen, die achter elkander opgenoemd worden, wordt het achter het laatste geplaatst; b. v. سكل راج٢ دان منتري٢ دان هلبالڠ سكلين ڤون حيران *segala râdja-râdja dân manteri-manteri dân hoeloebâlang sekalîjan pôn ħejrân, alle vorsten en mantries en legerhoofden waren verwonderd.* En zoo ook سمواڽ; b. v. سكل منتري هلبالڠ بكند سمواڽ *segala manteri hoeloebâlang baginda samoewânja, al de gezamenlijke mantries en legerhoofden van den vorst.*

§ 12. De eigenlijk gezegde Telwoorden gaan de benaming der voorwerpen, waarvan zij de hoeveelheid bepalen, vooraf; b. v. تيڬ

(1) باڽق wordt ook wel achter اورڠ geplaatst, maar dan beteekenen die woorden samen *de menigte;* b. v. همب هندق جاوه در ڤد اورڠ باڽق *hamba handaq djâoeh deri pada ôrang bânjaq, ik wil ver van de menigte zijn.* اورڠ يڠ باڽق *ôrang jang bânjaq* beteekent *de groote menigte, het algemeen, de overigen,* in tegenstelling van enkele bijzondere personen.

ڤيکل *tîga pîkoel, drie pikols;* سراتس تاهن *sarâtoes tâhoen, honderd jaren;* ڤرمڤون ايت دڠن تيݢ بودقڽ *perampoewan itoe dengan tîga boedaqnja, de vrouw met hare drie kinderen.* اي مماکي ڤاتم ڤد کسڤوله دهيڽ دان مڠناکن ڤنته ڤد کدوڤوله لڠنڽ دان دو ڤوله باݢي سنجات دڤݢڠڽ *îja memâkej pâtam pada kasapoeloeh dahînja dân mengenâkan pontoh pada kadoewa poeloeh lengannja dân doewa poeloeh bâgej sendjâta dipegangnja, hij zette diademen op zijne tien voorhoofden, en deed armringen aan zijne twintig armen, en twintig soorten van wapenen hield hij in de handen.* Bij benamingen van onstoffelijke voorwerpen wordt die bepaling van hoeveelheid altijd eenvoudig zóó met het Naamwoord verbonden; doch bij benamingen van *stoffelijke* dingen heeft die verbinding veelal op eene andere wijze plaats. Men voegt namelijk het Telwoord niet onmiddellijk bij de benaming der voorwerpen, waarvan men de hoeveelheid wil uitdrukken; maar bij een ander Naamwoord, dat dan *Hulptelwoord* wordt genoemd en eene hoofdeigenschap, eene gelijkenis, een gedeelte, den aard of den vorm van die voorwerpen aanduidt, en plaatst daarachter, bij Appositie, de benaming der voorwerpen zelve. Men noemt dus eerst een zeker aantal voorwerpen van dezen of dien aard, en bepaalt ze dan nader door bijvoeging van hunne bijzondere benaming. In het Nederlandsch heeft men iets dergelijks in het gebruik van het woord *stuks;* b. v. *zes stuks vee, vier stuks runderen;* maar in het Maleisch is de uitdrukking juister (1), daar de keuze van dat woord geregeld wordt naar den aard der voorwerpen, waarvan men de hoeveelheid wil bepalen, zoodat men tevens hunne hoedanigheid eenigszins omschrijft. Zoo voegt men bij *menschen*, wanneer zij bij hun geslacht, rang, ambt of andere onderscheiding genoemd worden, als Hulptelwoord het woord اورڠ *ôrang, mensch;* van *dieren* sprekende bezigt men het woord ايکر *éjkoer, staart* (soms, bij uitzondering, ook wel اورڠ); van *groote levenlooze voorwerpen,* بوه *boewah, vrucht, massa;* van *kleinere,* ݢمڤل *goempal, kluit, klomp;* van *kleine bolvormige* zaken, بيجي *bîdji,* بوتر *boetir* of بوکو *boekoe, korrel;* van *cylindervormige,* ڤوچق *poetjoeq, top, uitspruitsel;* van *lange platte* voorwerpen, die toch eenige dikte hebben, بيله *bîlah, spaander;* wanneer de *dikte zeer gering* is, کڤڠ *keping* of

(1) Zoo ook in het Fransch: *pièce, grain, feuille, brin, tête,* enz.

چيڤر *tjèper* of *tjîpar, eene vlakte, een bord*, of لي *lej* en هلي *elej, een vlak;* van dingen die *gescheurd, gebroken* of *gesneden* kunnen worden, چارك *tjârik, een afgescheurd stuk, een afscheursel,* ڤاته *pâtah, een afgebroken stuk, een afbreeksel,* of ڤوتڠ *poetoeng, een afgesneden stuk, een afsnijdsel;* van *gebogen* of *ronde* voorwerpen, بنتق *bentoeq, gebogen, bocht, kromte;* van *huizen* ook اتڤ *âtap, dak;* van *boomen,* باتڠ *bâtang, stam;* van *bloemen,* تڠكي *tangkej* en كاكي *kâki, stengel;* van *planten,* رمڤن *roempoen, struik, stoel;* enz. Wanneer die Hulptelwoorden verbonden worden met het Telwoord س *sa, één* (zie blz. 156), worden zij vooraan geplaatst en het voorwerp zelf er achter gevoegd; maar bij andere Telwoorden noemt men eerst het voorwerp en daarachter het Telwoord met het Hulptelwoord; doch wanneer de nadruk op het Telwoord valt, wordt in beide gevallen de volgorde gewoonlijk omgekeerd. Voorbeelden van het gebruik der meest voorkomende van die woorden zijn:

رومه توجه اتڤ *roemah toedjoeh âtap, zeven huizen* (*huizen, zeven daken*).

رنتي امڤت اوتس *rantej empat oetas, vier kettingen* (*kettingen, vier snoeren*).

سورڠ راج *sa-ôrang râdja, een vorst* (*een mensch, vorst*).

لاكي٢ دو اورڠ *lâki-lâki doewa ôrang, twee mannen* (*mannen, twee menschen*).

سورڠ انق ڤرمڤون *sa-ôrang ânaq perampoewan, eene dochter* (*een mensch, dochter*).

سيكر بورڠ *sa-éjkoer boeroeng, een vogel* (*een staart, vogel*).

كود تيݢ ايكر *koeda tîga éjkoer, drie paarden* (*paarden, drie staarten*).

كاتق دو ايكر *kâtaq doewa éjkoer, twee kikvorschen* (*kikvorschen, twee staarten*).

ڤوهن دو باتڠ *pôhon doewa bâtang, twee boomen* (*boomen, twee stammen*).

كايو سباتڠ *kâjoe sabâtang, een stuk hout* (*hout, een stam*).

ݢيݢي توجه باتو *gîgi toedjoeh bâtoe, zeven tanden* (*tanden, zeven steenen*).

سبنتق چنچين *sabentoeq tjintjin, een ring* (*eene kromte, ring*).

متيار دو بوتر *moetijâra doewa boetir, twee paarlen (paarlen, twee korrels).*

سبوه نݢري *saboewah negeri, eene stad (stad, eene vrucht, eene massa).*

کڤل انم بوه *kapal anam boewah, zes schepen (schepen, zes vruchten* of *klompen).*

ݢارم سبوکو *gâram saboekoe, een korrel zout (zout, een korrel).*

بوه سبيجي *boewah sabîdji, eene vrucht (vrucht, een korrel).*

کدو بيجي مات *kadoewa bîdji mâta, beide oogen (beide korrels, oogen).*

لاير دو بيدڠ *lâjar doewa bîdang, twee zeilen (zeilen, twee breedten).*

دستر تيݢ بيدڠ *destar tîga bîdang, drie tulbanden, hoofddoeken, (tulbanden, drie breedten).*

سبيله ڤدڠ *sabîlah pedang, een zwaard (zwaard, een spaander).*

ڤاڤن ليم بيله *pâpan lîma bîlah, vijf planken (planken, vijf spaanders).*

انق ڤانه تيݢ بيله *ânaq pânah tîga bîlah, drie pijlen (pijlen, drie spaanders).*

سکاکي بوڠ *sakâki boenga, eene bloem (een stengel, bloem).*

بوڠ تيݢ تڠکي *boenga tîga tangkej, drie bloemen (bloemen, drie stengels).*

رومه دو تڠݢ *roemah doewa tangga, twee huizen (huizen, twee trappen).*

بوست دو تمبن *boesoet doewa timboen, twee heuvels (heuvels, twee hoopen).*

سچارک قرطاس *satjârik qartas, een stuk papier (papier, een afscheursel).*

لمڤڠ انم چڤو *loempang anam tjepoe, zes rijstblokken (rijstblokken, zes dozen).*

باجو سچيڤر *bâdjoe satjèper, eene badjoe (badjoe, eene vlakte).*

دستر سچيڤر *destar satjèper, een tulband (tulband, eene vlakte).*

ڤوکت امڤت راون *poekat empat râwan, vier vischnetten (vischnetten, vier trossen).*

بوله انم رمڤن *boeloeh anam roempoen, zes bamboesstruiken (bamboes, zes struiken).*

ڤيسڠ ليم سيکت *pisang lima sikat*, *vijf pisangs* (*pisang*, *vijf borstels*).

سڤاتّه کات *sapâtah kâta*, *een woord* (*eene afbreking in het spreken*).

سڤوتڠ سورت *sapoetoeng soerat*, *een brief* (*een afsnijdsel*, *brief*).

بدل دو ڤوچق *bedil doewa poetjoeq*, *twee geweren* (*geweren*, *twee toppen*).

ڬيڬي دلاڤن ڤوچق *gîgi delâpan poetjoeq*, *acht tanden* (*tanden*, *acht toppen*).

سڤوچق سورت *sapoetjoeq soerat*, *een brief* (*een top*, *brief*).

کاين دو کايو *kâjin doewa kâjoeh*, *twee* (opgerolde) *stukken linnen* (*linnen*, *twee stukken*).

سکڤڠ سورت *sakeping soerat*, *een brief* (*brief*, *eene vlakte*).

ڤاڤن سکڤڠ *pâpan sakeping*, *eene plank* (*plank*, *eene vlakte*).

بوڠ دو کنتم *boenga doewa koentoem*, *twee bloemen* (*bloemen*, *twee knoppen*).

متي دو ڬمڤل *moetija doewa goempal*, *twee paarlen* (*paarlen*, *twee klompen*).

داون سلي *dâoen salej*, *een boomblad* (*boomblad*, *eene vlakte*).

قرطاس سلي *qartas salej*, *een blad papier* (*papier*, *eene vlakte*).

ڬليڬ ساتو لندق *goelîga sâtoe landaq*, *een bezoarsteen* (*bezoarsteen*, *een stekelvarken*).

ڤدڠ تيڬ مات *pedang tîga mâta*, *drie zwaarden* (*zwaarden*, *drie lemmers*).

§ 13. Wanneer een Bijwoord of eene Bijwoordelijke uitdrukking dient tot bepaling van eene in een attribuut uitgedrukte benaming van hoedanigheid, dus van een Bijvoeglijk naamwoord, staat dat Bijwoord gewóonlijk daarvóór; b. v. ترلال امت کرس *terlâloe âmat keras*, *zeer hevig;* ساڠت اماره *sângat amârah*, *hevig vertoornd;* ترلال اندە٢ *terlâloe endah-endah*, *uitstekend kostbaar;* امت باڽق *âmat bânjaq*, *zeer veel.* Het woord سکالي *sekâli*, *ten eenen male*, *zeer*, *erg*, maakt hierop echter eene uitzondering en wordt altijd achter het Bijvoeglijk naamwoord geplaatst; b. v. جاهت سکالي *djâhat sekâli*, *zeer slecht*, *door en door slecht;* ديڠن سکالي *dingin sekâli*, *erg koud*.

Minder gemakkelijk is het de plaats te bepalen, die het Bijwoord of de Bijwoordelijke uitdrukking moet innemen, wanneer het dient ter bepaling van een accident, dat in een Gezegde aan eenig voorwerp wordt toegeschreven. Het staat dan vóór of achter het Zegwoord, niet alleen naar gelang van de welluidendheid, maar vooral ook naarmate van den nadruk, dien men aan het een of ander gedeelte der zinsnede wil geven (vergel. hierachter Hoofdst. IV, §§ 7 en 9). Zelfs de Vragende Bijwoorden, die in onze taal altijd vóór het Zegwoord komen, kunnen in het Maleisch evenzeer daarachter staan. Voorbeelden van de verschillende plaatsing der Bijwoorden zijn: هي محمد طاهر سگرهله اڠكو ڤرڬي در ڤداكو *hej Mohammed Tâhir segerahlah angkau pergi deri padâkoe*, *o Mohammed Tahir ga gij spoedig van mij weg.* همب دسوروه اوله بڬند كمبالي دڠن سگره *hamba disoeroeh ôleh baginda koembâli dengan segerah*, *ik werd door den vorst gelast spoedig* of *met spoed terug te keeren.* ساڠت اكو هارڤ هندق برسام٢ دڠن بڤاكو *sângat âkoe hârap handaq bersâma-sâma dengan bapâkoe*, *ik hoopte zeer met mijn vader te zamen te zijn.* لالو اي مناڠيس امت ساڠت *lâloe ija menângis âmat sângat*, *toen weende zij zeer hevig.* اڤ٢ كهندقم داتڠكنله دهولو *âpa-âpa kahandaqmoe dâtangkanlah dahoeloe*, *wat uw wil ook zij, kom daarmede eerst voor den dag.* مك دهولو اي ڤون هندق كمبالي كڤد ابوڽ *maka dahoeloe ija pon handaq koembâli kapada iboenja*, *en eerst wilde hij terugkeeren naar zijne moeder.* تتاڤي سبوله٢ جوك همب ملاون *tetâpi sebôleh-bôleh djoega hamba melâwan*, *maar ik zal toch zooveel mogelijk wederstand bieden.* همب ملاون دي دڠن سبوله٢ڽ *hamba melâwan dija dengan sebôleh-bôlehnja*, *ik zal hem zooveel mogelijk* of *met al mijn vermogen wederstaan.* در مان توان داتڠ *deri mâna toewan dâtang*, en توان داتڠ در مان *toewan dâtang deri mâna*, *vanwaar komt gij?* of در مان داتڠم *deri mâna dâtangmoe*, *vanwaar is uw komen (uwe komst)?*

De Ontkennende bijwoorden تياد *tijâda*, *neen*, *niet*, بوكن *boekan*, *geenszins*, بلم *belom* en بلم لاڬ *belom lâgi*, *nog niet*, تياد لاڬ *tijâda lâgi*, *niet meer*, en ook het Vetatief Voegwoord جاڠن *djângan*, staan altijd vóór het Zegwoord; en wanneer het Onderwerp (het Subject

bij een Actief, het Object bij een Passief zegwoord) een Persoonlijk voornaamwoord is, ook gewoonlijk dáárvóór; en zoo ook veelal de Bijwoorden *van tijd*. Voorbeelden zijn: انق ڤانهڽ تياد مڠنياي كڤد سري رام *ânaq pânahnja tijâda menganijâja kapada Seri Râma*, *zijn pijl beschadigde Sri Rama niet.* بارڠسياڤ يڠ بربودي تياد بربوت رومه د اتس تيتي ايت *bârangsijâpa jang berboedi tijâda berboewat roemah di âtas titi îtoe*, *alwie verstandig is bouwt geen huis op die brug.* كدواڽ تياد منريم امس ايت *kadoewânja tijâda menarima emas îtoe*, *zij beiden namen dat goud niet aan.* يا توانكو شاه عالم جاڠن كراڽ دڤربوت شاه عالم ڤكرجاان اين *jâ toewankoe sjâh àlam djângan kirânja diperboewat sjâh àlam pekerdjâ-an îni*, *o mijnheer, vorst der wereld, uwe Majesteit doe toch deze daad niet.* تيادله اي ماو ماكن مكانندڽ ڤڠليم ايت *tijâdalah îja mâoe mâkan makânannja panglîma îtoe*, *hij wilde niet eten van de spijs van de bevelhebbers.* بوكن اي راج دان بوكن اي منتري دان بوكن اي اورڠ كواس *boekan îja râdja dân boekan îja manteri dân boekan îja ôrang koewâsa*, *hij is geen vorst*, *en hij is geen mantri*, *en hij is geen gezaghebbend man.* جاڠنله توانهمب دكچيت *djânganlah toewanhamba doekatjita*, *wees niet bedroefd mijnheer!* سنتياس اي تركنڠ اكن انقڽ *senantijâsa îja terkenang akan ânaqnja*, *hij dacht voortdurend aan zijn kind.* راج سڬره ماسق كدالم استناڽ *râdja segerah mâsoeq kadâlam astanânja*, *de vorst ging spoedig in zijn paleis.* De plaatsing dezer Bijwoorden ten opzichte van het Persoonlijk voornaamwoord kan echter verandering ondergaan, wanneer de nadruk zulks vordert; maar ten opzichte van het Zegwoord blijft zij altijd dezelfde; b. v. اڠكو تياد بربودي دان اكو تيادله مالو اكن اڠكو *angkau tijâda berboedi*, *dân âkoe tijâdalah mâloe akan angkau*, *gij zijt niet verstandig*, *en ik heb geen ontzag voor u.* تياد ماو ڤاتيك اندر در ڤد تمڤت اين *tijâda mâoe pâtik oendoer deri pada tampat ini*, *ik wil niet wijken van deze plaats.* اي تياد مڠتهوءي حال اڠكو *îja tijâda mengatahoe-i ĥal angkau*, *hij kende uwen toestand niet.*

HOOFDSTUK II.

Over de Complementen.

§ 1. De *Complementen* of *aanvullende bepalingen* onderscheiden zich daardoor van de eenvoudige bepalingen, dat zij niet alleen dienen om een voorwerp of gezegde in zijnen aard, zijne hoedanigheid of hoeveelheid nauwkeuriger te bepalen; maar ook om door bijvoeging van nadere bijzonderheden de uitdrukking duidelijker en vollediger te maken (te *completeeren*). Die complementen kunnen dus ook van zeer onderscheidene soort zijn, en verschillen niet alleen naar gelang van het voorwerp of gezegde, waartoe zij behooren, maar ook naar den aard der omschrijving of completeering, welke men daarvan wil geven. De volgende soorten kunnen gevoeglijk onderscheiden worden:

§ 2. *Complementen van deel* of *bijzonderheid*, waardoor een attribuut of accident, dat aan een voorwerp toegekend of toegeschreven wordt, tot *een gedeelte* of *eene bijzonderheid* van dat voorwerp wordt bepaald; zooals wanneer men in het Nederlandsch zegt: *hij is schoon van gelaat* of *goed van postuur*, waardoor *het schoon zijn* of *goed zijn* alleen tot *het gelaat* of *het postuur* beperkt wordt. Deze complementen worden in het Maleisch uitgedrukt door achter het woord, dat de eigenschap of hoedanigheid beteekent, welke men aan eenig voorwerp toekent, de benaming te plaatsen van *het deel* of *de bijzonderheid*, met het Bezittelijk Voornaamwoord, dat de betrekking uitdrukt tot het voorwerp waarvan men spreekt; b. v. ستي صالح ڤون برانقله سؤرڠ لاكي٢ ترلال بايك رڤاپ دان سيكڤپ *Sitti Çâleħ pon berânaqlah sa-ôrang lâki-lâki terlâloe bâjik roepânja dân sîkapnja, Sitti Saleh beviel van een zoon zeer goed van voorkomen en van postuur* (letterlijk: *zeer goed zijn voorkomen en zijn postuur*). بݢند ڤون ترلال امت سكچيت هتيپ *baginda pôn terlâloe âmat soekatjita hatînja, de vorst was uitstekend verheugd van hart* (lett.: *verheugd zijn hart*). سئيكر بناتڠ امت تڠكس لكوپ ميره ورن توبهپ هيتم كڤلاپ ڤوته دداپ *sa-éjkoer binâtang âmat tangkas lakoenja, mejrah warna toeboehnja, hîtam kapalânja, poetih dadânja, een dier zeer vlug van gang, rood van lichaamskleur, zwart van kop, wit van borst.* اي ترلال ساڠت امارهپ *îja terlâloe sângat amârahnja, hij was zeer erg*

van toorn (*zijn toorn*). بݢند ايت ترلال مشهور عادلڽ *baginda itoe terlâloe masjhoer àdilnja*, *de vorst was zeer beroemd van* of *om zijne rechtvaardigheid.* كدواڽ سام ݢاݢه برنيڽ دان سقتيڽ *kadoewânja sâma gâgah beranînjà dân saqtînja*, *zij beiden waren gelijk in dapperheid en bovennatuurlijk vermogen.* اڤبيل دليهت راج ايت همباڽ يڠ تياد تربيلڠ باڽقڽ *apabila dilîhat ràdja itoe hambânja jang tijâda terbîlang bânjaqnja*, *toen de vorst zijne dienaren zag*, *die ontelbaar in menigte waren.* هي توهن حاضر دان ناظر ادام *hej Toehan ĥâdlir dân nâtlir addâmoe*, *o Heer*, *alomtegenwoordig en alwetend van wezen.*

Eene *andere soort van complementen van deel* of *bijzonderheid* is het als eene in een Werkwoord uitgedrukte handeling omtrent eenig object bepaald wordt tot een deel van dat object, zooals wanneer men b. v. zegt: *hij leidde het paard bij den toom; hij nam zijne vrouw bij de hand.* Deze worden in het Maleisch op eene andere wijze uitgedrukt; men plaatst namelijk de benaming van *het deel* of *de bijzonderheid* als direct object onmiddellijk achter het Zegwoord, en daarachter als Bepaling (*Genitief attribuut*) de benaming van den persoon of de zaak, waarbij het complement behoort: dus *hij leidde den toom van het paard; hij nam de hand van zijne vrouw;* b. v. سهاي مڠكو بوم يڠ مڠيرت تالي ككڠ بغل *sahâja Mangkoe-boemi jang mengîrit tâli kekang bagral*, *de slaaf van den Grootvizier*, *die den muilezel bij den toom leidde* (letterlijk: *die den toom van den muilezel leidde*). راج ڤون ممڤن تاڠن استريڽ دبواڽ ماسق كدالم بيلك *râdja pon memimpin tângan isterînja*, *dibawânja mâsoeq kadâlam bîlik*, *de vorst vatte zijne gemalin bij de hand* (letterlijk: *vatte de hand van zijne gemalin*) *en nam haar mede in de kamer.* اي مڠݢنتيكن كرجاءن بڤاڽ *îja menggantîkan karadjâ-an bapânja*, *hij volgde zijnen vader in de regeering op* (letterlijk: *hij volgde de regeering van zijnen vader op*). En evenzoo in de Objectieve wijze van spreken, d. i. bij een Passief Werkwoord, waar dan de benaming van *het deel* of *de bijzonderheid* het onderwerp wordt; b. v. مك دتڠكڤ امير حمزه ڤرݢلڠن تاڠن عمر معد كرب دڠن تاڠنڽ كيري *maka ditangkap Amîr Ĥamzah pergelângan tângan Omar Màdi Karib dengan tângannja kîri*, *en door Amir Hamzah werd Omar Madi Karib bij het gewicht van de hand gegrepen met zijne linkerhand*, of *Amir Hamzah greep met zijne linkerhand Omar Madi*

Karib bij het gewricht van de hand; hetgeen in het Maleisch woordelijk luidt: *het gewricht van de hand van Omar Madi Karib werd door Amir Hamzah gegrepen met zijne linkerhand.* مک مهرسي ويرات سقتي ڤون کلور منداڤتکن سري رام لال دڤڠڠڽ تاڠن سري رام دبواڽ دودق برسام٢ *maka maharesi Wirâta Saqti pon kaloewar mendâpatkan Seri Râma lâloe dipegangnja tângan Seri Râma dibawânja doedoeq bersâma-sâma, en de grootheilige Wirata Saqti kwam naar buiten en ging naar Rama toe, en vatte Rama bij de hand en nam hem mede om bij elkander te gaan zitten:* waar letterlijk staat: *de hand van Rama werd door hem gevat*, enz.

Eene andere wijze, waarop zulk een *complement van deel* of *bijzonderheid* kan worden uitgedrukt, is wanneer men b. v. zegt: *iemand den hals afsnijden; iemand het hoofd wonden.* Ook dan wordt in het Maleisch de benaming van *het deel* of *de bijzonderheid* als object van het Zegwoord beschouwd, en de benaming van den persoon of de zaak, waarbij het complement behoort, als bepaling daarachter gevoegd of door het Bezittelijk Voornaamwoord aangeduid; b v. لال دڤانهکنڽ کاودار مک کناله ليهرڽ ڤورب ايتا *lâloe dipânahkannja kaoedara maka kenâlah lejhernja Poerba Itâ, toen schoot hij zijn pijl af in de lucht en trof Poerba Ita in de keel* (letterlijk: *trof de keel van Poerba Ita*). سري اودنا ڤون لوک اريڽ کنا تمبق ڤرڠڬي *Seri Oedana pon loeka ârînja kenâ toembaq Peranggi, Sri Oedana kreeg een wond in de lies* (letterlijk: *kreeg een wond zijn lies*) *door een lanssteek van een Europeaan.* En zoo ook in de Objectieve wijze van spreken; b. v. مک دليهتڽ سأيکر ڤلندق ترسمبله ليهرڽ *maka dilîhatnja sa-éjkoer pelandoeq tersembelèh lejhernja, en zij zag een dwerghert met afgesneden hals* (*zijn hals afgesneden*).

§ 3. De *Complementen van object* of *doel* worden veelal door een Voorzetsel voorafgegaan; b. v. اورڠ يڠ منجول کمڤڠڽ کڤد سأورڠ يڠ لاين *ôrang jang mendjoewal kampongnja kapada sa-ôrang jang lâjin, iemand die zijne kampong verkocht aan een ander.* ايڤون برتڽاکن ڤداڽ اکن حالڽ *îjapon bertanjâkan padânja akan ĥâlnja, hij ondervroeg haar naar hare omstandigheden.* Maar somtijds ook worden zoodanige complementen onmiddellijk aan het Gezegde toegevoegd. (Vergelijk ook de met de aanhechtsels *kan* en *i* samengestelde Transitieve werkwoorden). Het is niet mogelijk alle gevallen op te geven, waarin deze of gene constructie moet worden gevolgd; wij vermelden hier alleen de volgende.

De *complementen van doel*, zooals die in het Nederlandsch worden uitgedrukt door de Onbepaalde wijze van het Zegwoord met of zonder voorvoeging van *te* of *om te* (het *Gerundium*), worden veelal zonder Voorzetsel of Voegwoord met het voorgaande Gezegde verbonden; b. v. اي ڤرڬي ڤد ڤيهق بنو شام منچهاري حاتم طاي *îja pergi pada péhaq benoewa Sjâm mentjahâri ḥâtim Taj, hij ging naar de streek van het land Syrie om Hatim Taj te zoeken.* مک اوله سري رام دتڠڬلکنڽ ستا ديوي دان لقسمان دڠن سوات انق ڤانهڽ منڠڬوئي ستا ديوي ايت *maka ôleh Seri Râma ditinggalkannja Sita Déwi dân Laqsmâna dengan soewâtoe ânaq pânahnja menoenggoe-i Sita Déwi îtoe, en Rama liet Sita Déwi achter, benevens Laksmana met een van zijne pijlen om Sita Déwi te beschermen.* همب هندق برتاڤ منجاد مهرسي *hamba handaq bertâpa mendjâdi maharesi, ik wil mij afzonderen om een grootheilige te worden.* کلورله سڬل مريکئيت ڤرڬي برماين کڤد تمڤت ايت *kaloewarlah segala marîka-îtoe pergi bermâjin kapada tampat îtoe, zij allen gingen naar buiten om zich te gaan vermaken op die plaats.* Maar somtijds nemen zij ook het woord هندق *handaq* of اکن *akan* voor zich, om meer bepaaldelijk het nevendenkbeeld van *wil* of *begeerte* of van *noodzakelijkheid*, *verplichting* of *onvermijdelijkheid* uit te drukken; b. v. تتکال سلطان يعقوب داتڠ کنڬري خرسان هندق مڠالهکن کتاڤ *tatkâla Soeltan Jàqoeb dâtang kanegeri Khorasân handaq mengâlahkan kotânja, toen Sultan Jakob naar de stad Khorasan kwam om de sterkte er van te vermeesteren.* اي برجالن هندق برماين د لور نڬري *îja berdjâlan handaq bermâjin di loewar negeri, zij is op weg om zich te vermaken buiten de stad.* دان اورڠ باڽق ڤون برهمڤن د سان اکن مڠهادڤ دي *dân ôrang bânjaq pon berhimpoen di sâna akan menghâdap dîja, en de menigte was daar vergaderd om hem hare opwachting te maken.* اڠکوله عادل اکن داڤت ممبالس سڬل اورڠ يڠ مڠنياي اين *angkaulah àdil akan dâpat membâlas segala ôrang jang menganijâja îni, gij zijt rechtvaardig om te kunnen* (of *zoodat gij kunt*) *vergelden de menschen, die dit onrecht plegen.* ايله ڤرتام بڬند يڠ دودق د بالي اکن مڠئجاري رعيتڤ دان بربوت بنتار برديري د ڤڠهاداڤن اکن ممڤقيکن بارڠ سسوات تيته راج *îjalah pertâma baginda*

jang doedoeq di bâlej akan mengadjâri ràjatnja, dân berboewat bantâra berdîri di penghadâpan akan menjampejkan bârang sesoewâtoe tîtah râdja, hij was de eerste vorst, die in de gaanderij zat om zijn volk te onderwijzen, en herauten aanstelde, die op het voorplein stonden om al de bevelen van den vorst over te brengen. Een enkele maal vindt men zoo ook كارن *kârena* gebruikt; b. v. سکل منتري يڠ سده منندجقکن جالن دان تيڤو کارن مڠالهکن کوت ايت *segala manteri jang soedah menoendjoeqkan djâlan dân tîpoe kârena mengâlahkan kôta îtoe, de mantries, die hem den weg en de listen hadden aan de hand gedaan om de vesting te vermeesteren.*

Een *complement van object* wordt zonder Voorzetsel toegevoegd aan de benamingen van *overvloed* en *gebrek;* b. v. نڬري ايت ترلالو بسر دان معمور سکل مکانن دان بلي٢ن *negeri itoe terlâloe besar dân màmoer segala makânan dân belî-belî-an, die stad was zeer groot en had overvloed* (of *was rijkelijk voorzien*) *van spijzen en koopwaren.* اکن اورڠ يڠ کورڠ بديڤ *akan ôrang jang koerang boedînja, wat betreft de menschen dien het ontbreekt aan verstand.* سهاي کورڠ شکور کڤد توهنالله *sahâja koerang sjoekoer kapada Toehan Allah, ik kom te kort* (of *ben gebrekkig*) *in dank aan den Heere God.*

De *prijs*, waarvoor iets *verkocht wordt*, wordt mede als *complement van object* zonder Voorzetsel met het Gezegde verbonden; b. v. براڤ کام جول ڤهال سوات حج ايت *berâpa kâmoe djoewal pahâla soewâtoe ĥadj îtoe, voor hoeveel verkoopt gij de verdienste van eene van die bedevaarten.* ساي ڤوڽ کرس ساي سده جول ماهل هرڬاڽ *sâja poenja keris sâja soedah djoewal mâhal hargânja, mijn kris heb ik verkocht voor duren prijs.* En zoo ook *het loon* waarmede iemand betaald, en *de tijd* waarin het verdiend wordt; b. v. کالو سات کولي دباير سات هاري تيݢ بلس سين ساي منت ساب سوري بير سات کولي تريم امڤت سين ساج *kâlau sâtoe koeli dibâjar sâtoe hâri tîga blas sèn, sâja minta sâban sôrej béjar sâtoe koeli terîma empat sèn sâdja, wanneer een koeli betaald wordt per dag met dertien centen, verzoek ik dat hij elken avond slechts vier centen ontvange.* کالو بيارن کولي دو بلس دويت سات هاري *kâlau bajâran koeli doewa belas doewit sâtoe hâri, als de belooning van een koeli twaalf duiten op een dag is.* Desgelijks de *prijs*, die voor eenige

waar *betaald wordt;* b. v. اي برجنجي ممباير هايم سراتس ايکر ليم روڤيه برس سکوين توجه ڤوله روڤيه *ija berdjandji membâjar âjam sarâtoes ëjkoer lîma roepîjah, beras sakôjan toedjoeh poeloeh roepîjah, hij neemt op zich te betalen de honderd hoenders met vijf ropyen, de kojan rijst met zeventig ropyen,* of *voor honderd hoenders vijf ropyen, voor een kojan rijst zeventig ropyen.* Zoo ook in dit voorbeeld: اداله اي منجامو کامي ڤد تيڤ٢ هاري سئيکر انت *âdalah ija mendjâmoe kâmi pada tîjap-tîjap hâri sa-ëjkoer oenta, hij bleef ons onthalen elken dag op een kameel.*

Maar *de prijs*, waarvoor iets *gekocht wordt*, wordt door middel van het Voorzetsel دڠن *dengan* met het Zegwoord verbonden; b. v. همب سده ممبلي دڠن دو راتس ريب تاهل در ڤد سڬل ڤرمات ايت *hamba soedah membeli dengan doewa râtoes rîboe tâhil deri pada segala permâta îtoe, ik heb voor twee honderd duizend tahils van die edelgesteenten gekocht.* مک باڠو ايت دتبسڤ دڠن سبنتق چنچين در ڤد کانق٢ ايت *maka bângoe îtoe diteboesnja dengan sabentoeq tjintjin deri pada kânaq-kânaq îtoe, en hij kocht dien kraanvogel van het kind voor een ring.* دڠن بارڠ يڠ براڤ دکهنداکي راج کيت بلي اکن دي *dengan bârang jang berâpa dikahandâki râdja kîta beli akan dîja, wij zouden hem koopen voor hoeveel de koning ook voor hem vroeg.* En het *voorwerp*, waarvoor een zekere prijs *gevraagd wordt*, door middel van het Voorzetsel در *deri*, en enkele malen door اکن *akan;* b. v. براڤ اڠکو منت در کود ايت *berâpa angkau minta deri koeda îtoe, hoeveel vraagt gij voor dat paard;* اکن سسوات جيجق اکو منت بارڠ يڠ اد دالم دنيا اين *akan sesoewâtoe djedjaq âkoe minta bârang jang âda dâlam doenjâ îni, voor elken voetstap vraag ik alles wat in deze wereld is.*

§ 4. Tot de verbinding van *Complementen van accident* of *omstandigheid*, die in het Nederlandsch worden uitgedrukt door een Zelfstandig Naamwoord met een van de Voorzetsels *bij*, *naar*, *in* of *volgens* (b. v. *bij zijn leven*, *naar mijn oordeel*, *volgens de geruchten*), worden in het Maleisch verschillende Voorzetsels, ook wel Bijwoorden of Bijwoordelijke uitdrukkingen gebezigd. Voorbeelden zijn: ڤد کراکو اداله اڠکو يڠ مڠورڠکن دي ڤد تمڤت اين *pada kirâkoe âdalah angkau jang mengoeroengkan dîja pada tampat îni, naar mijne*

meening zijt gij het, die hem op deze plaats hebt opgesloten. ڤد سڠک ڤاتک مک ڤرمڤون ايت تياد ساله سکالي٢ *pada sangka pâtik maka perampoewan itoe tijâda sâlah sekâli-kâli*, *naar mijne meening is die vrouw volstrekt niet schuldig.* ڤد بچار همب بايکله جوک کيت الوکن دي *pada bitjâra hamba bâjiklah djoega kita aloekan dija*, *volgens mijn oordeel zoude het wel goed zijn, dat wij hem inhalen.* براڤ لبه اي منچهاري هرت دنيا ايت لبه جوک دکاپ ڤد هيدڤپ دان ڤد کتيک موت اد حسرة جوک دان مپسل ڤداپ *beberâpa lebih îja mentjahâri harta doenjâ îtoe lebih djoega doekânja pada hîdoepnja, dân pada katîka maut âda ḥasrat djoega dân menjesal padânja, hoe meer hij de goederen der wereld najaagt, des te meer is ook zijne droefheid bij zijn leven, en op het oogenblik van zijn dood heeft hij slechts gemis en berouw.* جک هرت ايت حلال سکاليڤون بلا جوک ڤداپ سلام هيدڤپ *djeka harta îtoe ḥalâl sakâlipon belâ djoega padânja selâma hîdoepnja, indien die schatten al wettig verkregen zijn, is hij toch ongelukkig gedurende zijn leven.* عادل ڤد ڤرنتهپ *âdil pada parintahnja, rechtvaardig in zijne bevelen.* اي برتاڤ دڠن تقدير ديوات *îja bertâpa dengan taqdîr déwâta, hij zonderde zich af volgens de beschikking der Goden.* سڤرت کات حکما *seperti kâta ḥoekama, naar* of *volgens het zeggen der wijzen.* سڤرت دچرتراکن در ڤد نبي سليمان *seperti ditjeriterâkan deri pada nabi Solejmân, zooals verhaald wordt van den profeet Salomo.* دڠن بلاڠن سڮل ڤرکار ايت *dengan bilângan segala perkâra îtoe, volgens* of *overeenkomstig het getal* of *bij optelling van die deelen.* سبولهپ همب ملاون دي *sebôlehnja hamba melâwan dija, naar mijn vermogen zal ik hem wederstaan.* — Een enkele maal wordt bij zoodanig complement het Voorzetsel of Bijwoord ook wel weggelaten; b. v. خبر اورڠ اد اي د سين *khabar ôrang âda îja di sîni, naar het zeggen der menschen* of *volgens de geruchten is hij hier.* Het complement staat dan altijd vooraan, en is eigenlijk eene afzonderlijke zinsnede; want de letterlijke vertaling van dit voorbeeld is: *het zeggen der menschen is, hij is hier.*

§ 5. Een *Complement van tijd, gedurende welken* iets plaats heeft, wordt zonder Voorzetsel aan het Gezegde toegevoegd; b. v. براڤ هاري اي برجالن *beberâpa hâri îja berdjâlan, verscheidene dagen*

17.

was hij op weg. اڤبيل امڤت ڤوله هاري تياد داتڠ كڤداپ سأورڠ جوا ڤون *apabîla empat poeloeh hâri tijâda dâtang kapadânja sa-ôrang djoewâ pon*, *wanneer in* of *gedurende veertig dagen niemand bij hem kwam.* مک سلطان اسکندر شاه ڤون برڤنده در سان لال مندريت ببراڤ هاري د جالن *maka Soeltân Iskander Sjâh pon berpindah deri sâna lâloe menderîta beberâpa hâri di djâlan*, *en Sultan Iskander Sjah vertrok van daar, en reisde verscheidene dagen door.* اک مپورهکن هلبالڠک دان رعيتک برڤرڠ دو هاري دو مالم تياد کڤرهنتيکن لاک *âkoe menjoeroehkan hoeloebâlangkoe dân ràjatkoe berperang doewa hâri doewa mâlam tijâda koeperhentîkan lâgi*, *ik zal mijne leger-hoofden en mijn volk doen vechten gedurende twee dagen en twee nachten zonder hen te laten ophouden.* مک برهنتي کامي دو تيک هاري *maka berhenti kâmi doewa tîga hâri*, *en wij bleven er twee of drie dagen.* هي انقک ننتيله بارڠ سهاري دو هاري *hej ânaqkoe nantîlah bârang sahâri doewa hâri*, *o mijn zoon wacht nog een dag of twee.* — Maar dikwijls wordt achter zoodanig complement het woord لماپ *lamânja*, *de duur er van*, *de lengte er van* geplaatst; b. v. مک منتري يڠ کدو ڤول برکاول مڠليلڠ مالڠي ايت کير٢ سات جام لماپ *maka manteri jang kadoewa poela berkâwal mengoeliling mâligej îtoe kîra-kîra sâtoe djâm lamânja*, *en de tweede mantri hield vervolgens de wacht rondom het paleis ongeveer een uur lang.* سکير٢ توجه هاري توجه مالم لماپ اي برجالن ايت مک اي ڤون سمڤيله کتڤي لاوت *sekîra-kîra toedjoeh hâri toedjoeh mâlam lamânja îja berdjâlan îtoe maka îja pon sampejlah katepi lâoet*, *ongeveer zeven dagen en zeven nachten lang ging hij zoo voort, toen kwam hij aan het zeestrand.*

Een *Complement van tijd*, *waarin* of *waarop* iets voorvalt, *wordt* veelal door het Voorzetsel ڤد *pada* voorafgegaan; b. v. ڤد سوات هاري داتڠ سأورڠ مسکين لاک٢ يڠ فقير *pada soewâtoe hâri dâtang sa-ôrang miskîn lâki-lâki jang faqir*, *op zekeren dag kwam een arm man, die bedelmonnik was.* سڤاي همب ڤد کتيک کسکارنپ منجاد تمنپ *soepâja hamba pada katîka kasoekârannja mendjâdi temannja*, *opdat ik in tijd van nood zijn vriend zoude zijn.* مک ڤد کتيک ايت کلور جوڠک انق مڠکو بوم *maka pada*

katika itoe kaloewar djoega ânaq Mangkoe-boemi, en op dat oogenblik ging ook de dochter van den Grootvizier naar buiten. مک راج شاه ريار ڤد هاري يڠ تله اي برجنجي کلورله در ڤد کتاڤ *maka râdja Sjâh Riâr pada hâri jang telah ija berdjandji kaloewarlah deri pada kotânja, en de vorst Sjah Riar ging op den dag, dien hij bepaald had, uit zijne vesting.* — Maar somtijds ook wordt het Voorzetsel weggelaten; b. v. مک کتيک ايت جوا تيب۲ داتڠ جبرايل *maka katika itoe djoewâ tiba-tiba dâtang Djabarâïl, en op datzelfde oogenblik kwam op eens Gabriël* يڠ دڤرهمب کمبليکن باجو زرهڽ ايت سڤاي دڤاکيڽ کتيک ڤرڠ *jang diperhamba koembalikan bâdjoe zirahnja itoe soepâja dipâkejnja katika perang, ik heb hem zijn maliënkolder terugbezorgd opdat hij dien gebruike in tijd van oorlog.* در امت چنتاڽ ايت سهاري ڤون تياد اي کنيڠ *deri âmat tjintânja itoe sahâri pon tijâda ija kennjang, wegens zijn hevigen kommer verzadigde hij zich geen enkelen dag.*

Een *tijdsverloop na hetwelk* iets geschiedt, gelijk wij zeggen *na* of *over drie dagen*, of *met de drie dagen*, wordt op verschillende wijzen uitgedrukt; zooals: کمديين در ڤد تيگ هاري *kamoedijan deri pada tiga hâri*, of د بلاکڠ تيگ هاري *di belâkang tîga hâri, na drie dagen*, of اڤبيل لالو تيگ هاري *apabîla lâloe tiga hâri, als drie dagen verloopen zijn;* maar het meest en het best door het woord لاگي *lâgi*, *nog*, achter de tijdsbepaling te voegen; b. v. مک تيته بگند ليم بلس هاري لاگي کيت برجالن *maka titah baginda lima belas hâri lâgi kita berdjâlan, en de vorst sprak: over vijftien dagen zal ik vertrekken.*

HOOFDSTUK III.

Over Complementaire Prædicaten en Complementaire en Relatieve zinsneden.

§ 1. Somtijds worden in eenen volzin twee of meer Gezegden (*Prædicaten*) vereenigd, van welke één als het Hoofdgezegde, de andere als *Complementaire Prædicaten* (Neven- of Aanvullende gezegden) te beschouwen zijn. In het Nederlandsch worden zoodanige Gezegden

door een Voegwoord met elkander verbonden, of wel de Nevengezegden worden in den vorm van een Deelwoord uitgedrukt; b. v. *hij ontving eenen brief en las dien*, of *eenen brief ontvangen hebbende las hij dien; — hij wilde opstaan maar kon niet* of *toen hij wilde opstaan kon hij niet*, of *willende opstaan kon hij niet*. In het Maleisch, waar het Deelwoord geen bijzonderen grammatischen vorm heeft en dus eenvoudig door het Zegwoord wordt uitgedrukt, worden zoodanige Gezegden veelal slechts nevens elkander geplaatst zonder ook door een Voegwoord verbonden te worden; b. v. كرا ايتڤون كدغينن ݢمترله سݢل توبهڽ *kerâ îtoe pon kadingînan gemetarlah segala toeboehnja*, *die apen waren verkleumd*, *zoodat* of *en hun geheele lichaam bibberde.* ڤد سوات كدي د مان اورغ منجول تڤغ اي ممبلي تڤغ ممبوبه تڤغ ايت دالم سوات كارغ *pada soewâtoe kedej di mâna ôrang mendjoewal tepoeng îja membeli tepoeng memboeboeh tepoeng îtoe dâlam soewâtoe kâroeng*, *aan eene kraam*, *waar men meel verkocht*, *kocht hij meel en deed het in een zak*, of *meel gekocht hebbende deed hij het in een zak.* همبام ڤرݢي مموكت ڤد سوغي اين ملابه ڤوكت ڤد كوال سوغي اين مك همبام تڠكڤ سئيكر ايكن ترلال بسر مك همبام هندق نايككن كڤراهو تياد بوله *hambâmoe pergi memoekat pada soengej îni melâboeh poekat pada koewâla soengej îni; maka hambâmoe tangkap sa-éjkoer îkan terlâloe besar; maka hambâmoe handaq nâjikkan kaperâhoe tijâda bôleh*, *ik ging visschen in deze rivier en wierp het net uit* of *gaande visschen in deze rivier wierp ik het net uit aan den mond der rivier; en ik ving een zeer grooten visch; en ik wilde hem ophalen in de schuit maar kon niet* of *hem willende ophalen* of *toen ik hem wilde ophalen, kon ik niet.* مك دليهتڽ اد اورغ جاته كدالم لوبغ ايت هندق نايك تياد بوله *maka dilihatnja âda ôrang djâtoeh kadâlam loebang îtoe handaq nâjik tijâda bôleh*, *en hij zag dat er iemand was die in dien kuil viel en er uit wilde klimmen maar niet kon* of *er uit willende klimmen niet kon.* منغر ورت ايت سݢل اورغ دالم نݢري مكه ڤون تاكتله *menengar warta îtoe segala ôrang dâlam negeri Mekah pon tâkoetlah*, *die tijding hoorende* of *toen zij die tijding hoorden werden de ingezetenen van Mekka bevreesd.* مك سݢل عرب ايسي نݢري مكه سمواڤ

حيرانله منغر كات ايت *maka' segala Arab isi negeri Mekah samoewânja hèjrânlah menengar kâta itoe*, en de Arabieren in Mekka waren allen verwonderd die woorden hoorende of toen zij die woorden hoorden. ڤرگيله كام سگره تڠكڤ باو كڤداک *pergilah kâmoe segerah tangkap bâwa kapadâkoe*, gaat gij spoedig en neemt (hem) gevangen en brengt (hem) tot mij. — En deze nevenstelling van Gezegden heeft niet alleen plaats, wanneer daarin dezelfde persoon of zaak het grammatisch onderwerp is, maar ook wanneer dit verschilt; b. v. جک كوللوءي سڤرت تيتهک اين بڠكتله اک در نگري مكه اين كدتاڠي اڠكو كنگريم *djeka kaulaloe-i seperti titahkoe ini bangkitlah âkoe deri negeri Mekah ini koedatângi angkau kanegerimoe*, indien gij deze mijne bevelen overtreedt breek ik op uit Mekka en gij wordt door mij overvallen in uwe eigene stad. مک برلاري٢ عمر اميا داتڠ مڠيكت دي دبواڤ كڤد لشكرڽ *maka berlâri-lâri Omar Ommija dâtang mengikat dija dibawânja kapada lasjkarnja*, en Omar Ommija toeloopende kwam hem binden en hij werd door hem gebracht in het leger. مک راج شاه ريار كلورله در دالم كتاڽ دبواڤ باگي٢ ڤرهياسن در ڤد امس دان ڤيرق *maka râdja Sjâh Riâr kaloewarlah deri dâlam kotânja dibawânja bâgej-bâgej perhijâsan deri pada emas dân pèjraq*, en de vorst Sjah Riar ging uit zijne vesting en door hem werden mede gevoerd allerleî versierselen van goud en zilver. Maar wanneer zoo het grammatisch onderwerp van beide Gezegden verschillend is, zijn het eigenlijk ook twee verschillende zinnen, waarbij het in onze taal noodige Voegwoord in het Maleisch wordt weggelaten. Voorts is het duidelijk, dat in alle deze gevallen het Subjectief passief in het Nederlandsch beter vertaald wordt door het Actief; dus: *ik breek op uit Mekka en overval u in uwe eigene stad; — Omar Ommija toeloopende kwam hem binden en bracht hem in het leger; — Sjah Riar ging uit zijne vesting en voerde allerlei versierselen mede.*

§ 2. En zoo worden niet slechts *Complementaire Prædicaten* door eenvoudige nevenstelling met het Hoofdgezegde verbonden; maar ook geheele zinsneden, die tot complement dienen, d. z. *Complementaire zinsneden*, worden eveneens bij wijze van nevenstelling aan den Hoofdzin toegevoegd; b. v. رومه ايت لام بورق اتڤڽ ڤون تيرس سمواڽ *roemah itoe lâma boeroeq âtapnja pon tiris samoewânja*, dat huis was lang vervallen, en het geheele dak lekte. مک

راج ايت ڤون ماسقله دودق كدالم مالڬي ايت دڤڠڬلڽ سڬل منتري دان سڬل اورڠ كاي٢ هندق برجامو سڬل مريكئيت سكلين *maka râdja itoe pon mâsoeqlah doedoeq kadâlam mâligej itoe dipang-gilnja segala manteri dân segala ôrang kâja-kâja handaq berdjâmoe segala marika-itoe sekalijan, en de vorst ging in dat paleis wonen, en noodigde de mantries en orangkaja's willende hen allen onthalen.* مك بركلاهيله مريكئيت دڠن سڬل ڤڽامن ايت مك دبونهڽله اكن سڬل اورڠ ڤڽامن ايت باڽقله ماتي مريكئيت ستڠهڽ ڤرڬي لاري تياد بركتهوان ڤرڬيڽ ايت ماسيڠ٢ ممباو ديريڽ كدالم هوتن *maka berkalâhilah marika-itoe dengan segala penjâmoen itoe maka diboenoehnjalah akan segala ôrang penjâmoen itoe bânjaqlah mâti marika-itoe satengahnja pergi lâri tijâda berkatakoe-an perginja itoe mâsing-mâsing membâwa dirînja kadâlam hoetan, en zij werden handgemeen met de struikroovers en moordden onder hen, en velen van hen sneuvelden, en sommigen gingen op de vlucht, zonder dat men wist waar zij gingen, daar elk zich bergde in het woud.* ڤد سڠك كامي اڠكو اين اورڠ يڠ دسمبڽيكنڽ جوڬ بوكنڽ اڠكو اين اصل اورڠ ڤڽامن ايت *pada sangka kâmi angkau ini ôrang jang disemboenjikannja djoega boekannja angkau ini açal ôrang penjâmoen itoe, naar onze meening zijt gij iemand die door hen gestolen zijt, maar zijt gij geenszins van die roovers afkomstig.*

§ 3. Ook *Relatieve zinsneden*, die in het Nederlandsch door een Betrekkelijk voornaamwoord met den Hoofdzin worden verbonden, worden in het Maleisch dikwijls zonder zoodanig Voornaamwoord bij den Hoofdzin gevoegd; b. v. اداله همب اين سڤرت اڤام انق تيكس سده دتڠكڤ اوله كوچيڠ *âdalah hamba ini seperti oepâma ânaq tikoes soedah ditangkap ôleh koetjing, ik ben gelijk eene jonge rat, die gevangen is door eene kat.* اد سؤرڠ سوداڬر هندق برلاير كڤد سبوه نڬري *âda sa-ôrang soedâgar handaq berlâjar kapada saboewah negeri, er was een koopman, die naar eene stad wilde varen.* In de meeste gevallen kan echter het Betrekkelijk voornaamwoord er worden bijgevoegd, en geschiedt dit ook werkelijk; b v. اد سؤرڠ يڠ منجول كمڤوڠڽ *âda sa-ôrang jang mendjoewal kampongnja, er was iemand, die zijne kampong verkocht.* اداله سؤرڠ راج اسلام دان صالح يڠ برنية ڤرڬي كسبله كعبة الله *âdalah sa-ôrang râdja*

islâm dân çâleh jang bernijat pergi kasabelah kàbatoe'llah, *er was een geloovig en vroom vorst*, *die voornemens was naar den tempel Gods te gaan*. En waar het Betrekkelijk voornaamwoord zoo niet gebruikt wordt, is het in het Maleisch dan ook eigenlijk geene *relatieve zinsnede* maar een *complementair prædicaat* (zie blz. 259—261).

§ 4. Er is in het Maleisch nog eene soort van *complementaire zinsnede*, die in het Nederlandsch veelal niet wel anders dan door eene *relatieve zinsnede* kan vertaald worden, maar zulks in het Maleisch toch niet is. Zij bestaat uit eene benaming van voorwerp (Zelfstandig Naamwoord) met een Bezittelijk Voornaamwoord, dat de betrekking tot een voorafgaand voorwerp uitdrukt, gevolgd door eene benaming van adjunct of accident, dat als attribuut of prædicaat aan het laatste voorwerp wordt toegekend of toegeschreven; b. v. اد سئيكر كربو سڠ نات ايت بسرڽ سڤرت ݢاجه دان تندوقڽ سبله٢ ڤنجڠ انم هست *àda sa-éjkoer karbau sang Nàta itoe*, *besarnja seperti gâdjah dân tandoeqnja sabelah-belah pandjang anam hasta*, *er was een buffel van den vorst* (*van Madjapahit*), *wiens grootte was gelijk een olifant en wiens hoornen ter wederzijde zes el lang waren* (letterlijk: *zijne grootte gelijk een olifant en zijne hoornen ter wederzijde zes el lang*. اد سئورڠ لاكي٢ برنام عبدالله كرجاڽ بربوت كبجيكن *âda sa-òrang làki-lâki bernâma Abdoellah kerdjànja berboewat kabedjikan*, *er was een man genaamd Abdoellah*, *wiens bezigheid was goed te doen* (letterlijk: *zijne bezigheid was goed te doen*). Deze soort van *complementaire zinsneden*, door den Hoogleeraar Roorda *attributieve zinsneden* genoemd (1), wordt dikwijls bij en tusschen *complementen van deel* of *bijzonderheid* gevoegd, waarmede zij dan in beteekenis veelal het naast overeenkomen; b. v. اد انقڽ سئورڠ ڤرمڤوان ترلال ايلق سكالي ڤارسڽ دان ورن توبهڽ سڤرت امس سڤوله متو *âda ânaqnja sa-ôrang perampoewan terlâloe éjloq sekàli pârasnja*, *dân warna toeboehnja seperti emas sapoeloeh metoe*, *hij had eene dochter*, *uitstekend schoon van gelaat en wier lichaamskleur* (*haar lichaamskleur*) *was gelijk aan het fijnste goud.* سئيكر بناتڠ امت تڠكس لكوڽ ميره ورن توبهڽ هيتم كڤلاڽ ڤوته دداڽ سيكڤڽ ترلال ڤنتس دان ڤركاس بسرڽ بسر سديكت در ڤد كمبڠ رندق *sa-éjkoer binâtang âmat tangkas lakoenja*, *méjrah warna toeboehnja*, *hitam kapalânja*, *poetih dadânja*, *sikapnja terlâloe pantas dân perkâsa*, *besarnja besar sedikit deri*

---

(1) *Javaansche Grammatica*, § 510.

pada kambing randoeq, een dier zeer snel van gang, rood van lichaamskleur, zwart van kop, wit van borst, welks houding zeer vlug en krachtig en welks grootte een weinig grooter was dan die van een ouden herlebok (letterlijk: *zijne houding zeer vlug en krachtig en zijne grootte een weinig grooter* enz.). Zoodanige zinsnede wordt ook somtijds door een Betrekkelijk Voornaamwoord voorafgegaan, en is dan werkelijk eene *relatieve zinsnede;* b. v. اكن ممنت كڤداڤ سراتس انت يڠ بلوڤ ميره *akan meminta kapadânja sarâtoes oenta jang boeloenja méjrah, om van hem te verzoeken honderd kameelen, wier haar rood is.*

HOOFDSTUK IV.

Over de samenstelling der Zinnen.

§ 1. In Afd. II, Hoofdst. III is reeds aangetoond, dat voor de verschillende woordsoorten geene bijzondere grammatische vormen bestaan, en ook het Zegwoord als zoodanig geen eigen vorm heeft. Omtrent de wijzen, waarop een Prædicaat of Gezegde in eenen zin kan worden uitgedrukt, hebben wij dus bij het daar gezegde hier slechts nog een enkele opmerking te voegen.

Natuurlijk kunnen de Werk- en Toestandswoorden altijd dienen tot uitdrukking van een Gezegde; b. v. اي مپوره سُورڠ اتوسن *îja menjoeroeh sa-ôrang oetoesan, hij zond eenen afgezant;* بارڠ سياڤ بركنن اكن دي *bârang sijâpa berkenan akan dîja, alwie lust heeft in haar;* اي منڠڬلكن كرجاءنڽ *îja meninggalkan karadjâ-annja, hij verliet zijn rijk;* اكو منداتڠي دي ككريڽ *âkoe mendatângi dîja kanegerînja, ik overval hem in zijn rijk.*

Dat ook de benaming van eenig voorwerp, dus een Zelfstandig Naamwoord, als Prædicaat aan een ander voorwerp kan worden toegeschreven, is mede aldaar aangetoond in § 5. Welk van die Naamwoorden dan als het hoofdwoord van het Gezegde moet beschouwd worden blijkt uit den nadruk, dien men er aan geeft, hetzij door de plaats, die het in den zin bekleedt, of door langzamer uitspraak, of door het nadruks-aanhechtsel له *lah*, en in vragende zinnen كه *kah* of ته *tah*. (Verg. blz. 133—134, en hieronder § 8 en volgg.)

Ook wanneer eene benaming van hoedanigheid, hoegrootheid of hoeveelheid, dus een Bijvoeglijk Naamwoord of Telwoord, in een Prædicaat aan een voorwerp wordt toegeschreven (zie blz. 48), moet het uit den nadruk blijken of zij als Attribuut dan wel als Prædicaat te beschouwen is. روماهڽ بسر *roemahnja besar* kan beteekenen *zijn groot huis* en *zijn huis is groot.* بسر *besar* wordt echter duidelijk als Zegwoord gekenmerkt, wanneer men het met nadruk voorop plaatst, بسر روماهڽ *besar roemahnja, groot is zijn huis;* of wanneer men er het Aanhechtsel له *lah* achter voegt, روماهڽ بسرله *roemahnja besarlah, zijn huis is groot* (zie blz. 133). En vooral is het duidelijk wanneer het Zelfstandig Naamwoord door een Aanwijzend Voornaamwoord bepaald wordt, omdat dit altijd het laatst staat van alle bepalingen, die bij een Naamwoord komen; dus kan een Bijvoeglijk Naamwoord, wanneer het vóór het Aanwijzend Voornaamwoord staat *wel*, wanneer het er achter staat *niet* tot bepaling van het voorgaande Naamwoord dienen, maar moet in het laatste geval Prædicaat zijn; b v. رومه بسر ايت *roemah besar itoe, het* of *dat groote huis;* maar رومه ايت بسر *roemah itoe besar, dat huis is groot.*

§ 2. Wanneer het door een Werk- of Toestandswoord uitgedrukte accident voorgesteld wordt als een voorwerp of zaak, kan dat Werk- of Toestandswoord voorkomen als de benaming van dat voorwerp of die zaak, en als zoodanig gebruikt worden in alle betrekkingen, die een Naamwoord in den zin kan bekleeden; b. v. ڤد كتيك موت اد حسرة دان مپسل ڤداڽ *pada katika maut àda hasrat dàn menjesal padànja, op het oogenblik van den dood heeft hij gemis en berouw.* اداڤون يڠ كوا ڤوپ مڠرتي اڤبيل نڬري ايت رامي باڬس رڤاپ دان رومه دان جالنڽ *àdapon jang goewà poenja mengarti, apabila negeri itoe ràmej bàgoes roepànja dàn roemah dàn djàlannja, en mijne meening is, wanneer de stad bloeit dan is haar voorkomen en zijn de huizen en wegen schoon.* تياد اي براڤاي دڠن دوك دان چينت دان مناڠس دان مپسل *lijàda ija beroepàja dengan doeka dàn tjinta dàn menàngis dàn menjesal, hij is radeloos van droefheid en kommer en geween en berouw.* دسرڤاكن اوله الله تعالي مڠومڤت ايت دڠن سڤرت ماكن بڠكي *disaroepàkan òleh Allah tàdla mengoempat itoe dengan seperti màkan bangkej, door God den allerhoogste wordt de laster (het lasteren) gelijk gesteld met het eten van krengen.* ساي

كاسه برتاهو كتيك منيڠڬلڽ ساي ڤوڽ مامق مرتوا *sâja kâsih bertâhoe katika m e n i n g g a l n j a sâja poenja mâmaq maratoewa, ik geef kennis van den tijd van het o v e r l ij d e n van mijne schoonmoeder.* نايك٢ بڠكقڽ سمڤي جادي دي ڤوڽ منيڠڬل *nâjik-nâjik bengkaqnja sampej djâdi d i j a p o e n j a m e n i n g g a l, de zwelling nam steeds toe totdat h a a r o v e r l ij d e n plaats greep.* En evenzoo die benamingen van accident, welke niet den vorm van Werkwoorden hebben maar toch gewoonlijk als Zegwoorden voorkomen; b. v. اي سده لله در ڤد جاوه داتڠڽ دان تياد اي تاهو اڤ بوتڽ دان كمان ڤرڬيڽ *ija soedah lelah deri pada djâoeh d â t a n g n j a, dân tijâda ija tâhoe âpa b o e w a t n j a dân kamâna p e r g i n j a, zij was vermoeid van haar verren t o c h t (haar ver komen) en wist niet wat h a a r d o e n en waarheen h a a r g a a n was (wat te doen en waarheen te gaan).*

§ 3. Wanneer eene zinsnede, eene zaak of gebeurtenis uitdrukkende, als zoodanig het object uitmaakt van een in den hoofdzin voorafgaand Zegwoord, dat *zien*, *hooren*, *denken*, *voorstellen*, *te kennen geven*, *gevoelen*, of in het algemeen eenige wijze van *waarnemen* of *doen waarnemen*, van *vernemen* of *doen vernemen* uitdrukt, wordt zoodanige zinsnede in het Nederlandsch met den hoofdzin verbonden door het Voegwoord *d a t; b. v. ik verneem d a t hij gestorven is; — ik geloof d a t hij nog leeft; — men kan hem aanzien d a t hij zwak is; — men heeft mij bericht d a t hij ziek is;* enz. In het Maleisch wordt tot die verbinding veelal het woord بهو *bahwa* (verg. blz. 230) gebezigd; b. v. كلكوان ڤرمڤوان ايت سقسي ڤداڽ بهو بودق ايت انقڽ *kalakoe-an perampoewan itoe saqsi padânja b a h w a boedaq itoe ânaqnja, het gedrag van die vrouw bewees hem d a t dat kind haar kind was.* كتهوءي اوله كامو بهو يڠ دڤرتوان ساكت *katahoe-i ôleh kâmoe b a h w a jang dipertoewan sâkit, door u worde geweten* of *weet d a t de vorst ziek is.* اڤبيل ڽات ڤد اكو بهو تيادله سوات تمڤت يڠ بناس *apabila njâta pada âkoe b a h w a tijâdalah soewâtoe tampat jang binâsa, nu mij gebleken is d a t er geene woeste plaats is.* كدڠارنله كڤداڽ بهو سلطان فيروز شاه همڤرله *kadengâranlah kapadânja b a h w a Soeltân Firoez Sjâh hampirlah, het kwam hem ter ooren d a t Sultan Firoez Sjah nabij was.* دورتاكن اورڠله كڤد بڬند بهو سري رام بهارو داتڠ *diwartâkan ôranglah kapada baginda b a h w a Seri Râma bahâroe dâtang, men berichtte aan den vorst d a t Rama pas gekomen was.* ڤرڬيله بري

تاهو كفداڤ بهو اكو داتڠ هندق برتمو دڠن دي *pergilah beri tâhoe kapadânja bahwa âkoe dâtang handaq bertemoe dengan dija, ga hem kennis geven dat ik kom om hem te ontmoeten.* اڠكوكه سڠكاكن بهو كامي مڽوروهكن اڠكو كارن ڤكرجاٴن اڠكو *angkaukah sangkâkan bahwa kâmi menjoeroehkan angkau kârena pekerdjâ-an angkau, meendet gij dat ik u zond om uwe belangen?*

Maar ook zeer dikwijls wordt het Voegwoord weggelaten; b. v. همب كتهوٴي ڤرمڤوان ايت ترلبه ڤاڤ دري ڤد همب *hamba katahoe-i perampoewan itoe terlebih pâpa deri pada hamba, ik weet dat die vrouw armer is dan ik.* دكتاكن سهاري نبي سليمان دودق د اتس ݢت كرجاٴن *dikatâkan sahâri nabi Solejmân doedoeq di âtas geta karadjâ-an, men verhaalt dat de Profeet Salomo op zekeren dag op den vorstelijken troon zat.* كامي ليهت دري ڤد كامو تياد داڤت اڠكو دودق دڠن سوك *kâmi lihat deri pada kâmoe tijâda dâpat angkau doedoeq dengan soeka, wij zien aan u dat gij niet vroolijk kunt zitten.* سڤاي بودق٢ اين مڽڠكاكن اكو مناق ناسي *soepâja boedaq-boedaq ini menjangkâkan âkoe menânaq nâsi, opdat deze kinderen zouden meenen dat ik rijst kook.* اداكه توان منڠر تيكس مماكن بسي سراتس ڤيكل *âdakah toewan menengar tikoes memâkan besi sarâtoes pikoel, hebt gij wel eens gehoord dat ratten honderd pikols ijzer hebben opgegeten?* دليهت اوله سلطان ابراهيم اد سڤوهن كايو *dilihat ôleh Soeltân Ibrahim âda sapôhon kâjoe, Sultan Ibrahim zag dat er een boom was.* بارڠسياڤ يڠ بربودي تاهوله رومه ايت رومه اورڠ جوا *bârangsijâpa jang berboedi tâhoelah roemah itoe roemah ôrang djoewâ, ieder die verstandig is weet dat dat huis het huis van een ander is.*

Maar wanneer het voorgaande Zegwoord niet zoo eenige wijze van *waarnemen* of *doen waarnemen*, van *vernemen* of *doen vernemen* uitdrukt, wordt in het Maleisch بهو nooit gebruikt, ook al kan men in het Nederlandsch *dat* niet ontberen; b. v. سكالي ڤرستيوا داتڠ سأورڠ ڤرمڤوان ممباو هدية ڤد ستي عاٴيشه *sakâli peristiwa dâtang sa-ôrang perampoewan membâwa kadijah pada sitti Aïsjah, het gebeurde eens dat eene vrouw een geschenk kwam brengen van Aïsjah.* اڤ ݢوناڽ ككتاكن ڤريڽ دكاكو اين *âpa goenânja koekatâkan perinja doekâkoe ini, waartoe zoude het dienen dat ik den aard van mijne droefheid*

vertelde? بايكله اغكو كجول *bâjiklah angkau koedjoewal, het ware goed dat ik u verkocht.* ڤاتتله اي اين ناكل كارن تياد بݢيپ باڤ *pâtoetlah ija ini nâkal kârena tijâda bageinja bâpa, het is natuurlijk dat hij ondeugend is, want hij heeft geen vader.* مشهورله اكن مهرسي كلي اد انقپ سأورغ ڤرمڤوان *masjhoerlah akan maharesi Keli âda ânaqnja sa-ôrang perampoewan, het werd algemeen bekend van den grootheilige Keli dat hij eene dochter had.* دان هارس كيت بوت ايت *dàn hâroes kita boewat itoe, en het is noodzakelijk dat wij dat doen.*

§ 4. Wanneer in eenen volzin de hoofdzin voorafgegaan wordt door eene zinsnede, die eene veronderstelling bevat of aanvangt met een Betrekkelijk Bijwoord van Tijd (zie blz. 196 en 697); b. v. *indien gij lust hebt, kunt gij komen; — nadat hij dat gezegd had, vertrok hij;* enz., dan wordt in het Maleisch die voorafgaande zinsnede (de *protasis*) met den hoofdzin (de *apodosis*) verbonden door het woord مک *maka*, dat dan in het Nederlandsch niet kan vertaald worden, behalve wanneer het voorzindeel eene veronderstelling uitdrukt, in welk geval men het somtijds door *dan* kan overzetten (blz. 222). Voorbeelden zijn: جک كوكهنداكي مليا اغكو مک كوكرجاكنله كمراهن *djeka kaukahandâki moelija angkau maka kaukerdjâkanlah kamoerâhan, indien gij verlangt geëerd te zijn, moet gij* of *dan moet gij weldadigheid uitoefenen.* ستله ددغر اوله منتري دان وزير هلبالغپ سكلين مک اي ڤون مناغس *setelah didengar ôleh manteri dân wazir hoeloebâlangnja sekalijan maka ija pon menângis, toen dit door al zijne mantries en vizieren en legerhoofden gehoord werd, weenden zij.* اڤبيل جامو كيت هندق ماكن مک كوڤادمكن ڤليت *apabîla djâmoe kita handaq mâkan maka kaupâdamkan palita, als onze gast wil eten, moet gij* of *dan moet gij de lamp uitblusschen.* اڤبيل دڤراوليهپ مک دبريكنپ اكن فقير ايت *apabîla diperôlehnja maka diberikannja akan faqir itoe, als hij wat kreeg, gaf hij het* of *dan gaf hij het aan den bedelmonnik.* ستله ددغر اوله محمد طاهر كات سكلين كانق۲ ايت مک لالوله اي كمبالي كڤد ابوپ *setelah didengar ôleh Moĥammed Tâhir kâta sekalijan kânaq-kânaq itoe maka lâloelah ija koembâli kapada iboenja, toen Mohammed Tahir de woorden van al die kinderen hoorde, ging hij terug naar zijne moeder.* اڤبيل امير المؤمنين عمر دودق ڤد ڤغكت خليفة مک سکل صحابتپ مپرتائي *apabila amîro'l moeminîna Omar doedoeq pada pangkat khalifah maka segala çaĥâbatnja menjertâ-i, toen de vorst der geloovigen Omar de waardigheid van Kalif bekleedde, kwamen zijne vrienden overeen,* enz.

تتكال هندق دلڤسكنپله اكن دي مك دسوروهپ اي برسمڤه *talkâla handaq dilepaskannjalah akan dija maka disoeroehnja ija bersoempah, toen hij hem zoude loslaten, beval hij hem te zweren.* دم ددڠر سلطان فيروز شاه سمبه ايت مك تيادله دقبولكنپ *demi didengar Soeltân Fîroez Sjâh sembah îtoe maka tijâdalah diqaboelkannja, toen Sultan Firoez Sjah dat gezegde hoorde, stemde hij er niet mede in.*

Evenwel wordt ook somtijds het woord مك *maka* wel weggelaten; b. v. اڤبيل هاري ڤتڠ محمد طاهر كمبالي كروماهپ *apabîla hâri petang Mohammed Tahir koembâli karoemahnja, als de avond viel, keerde* of *dan keerde Mohammed Tahir terug naar zijn huis.* تتكال سمڤيله اي ڤد انتار ڤادڠ دليهتپ ككيري دان ككانن *talkâla sampejlah îja pada antâra pâdang dilihatnja kakîri dân kakânan, toen hij op de vlakte kwam, keek hij links en rechts.* جكلو سده اد حاضر ڤسوروهم سهاج اكو سوره كرت ليده ڤسوروهم در دالم مولتپ *djekalau soedah âda hâdlir pesoeroehmoe sahâdja âkoe soeroeh kerat lidah pesoeroehmoe deri dâlam moeloetnja, als uw afgezant maar tegenwoordig was geweest, zoude ik* of *dan zoude ik hem de tong uit den mond hebben doen snijden.* ستله راج كشتاسب سده سمڤي د سيت اي ڤون تورن در اتس كداپ *setelah râdja Kisjtâsab soedah sampej di sîtoe îja pon toeroen deri âtas koedânja, toen de vorst Kisjtasab daar aangekomen was, steeg hij af van zijn paard.*

§ 5. Wanneer in een Gezegde, samengesteld uit een Zegwoord, dat *gelasten*, *bevelen* beteekent, en een ander Zegwoord, dat eenige *handeling* of eenig *doen* uitdrukt, het woord dat *bevelen* beteekent in het Passief voorkomt, en de persoon, die het bevel moet uitvoeren, niet onmiddellijk daarachter wordt genoemd, moet men ook de *handeling*, die bevolen wordt, in den Passieven vorm uitdrukken, dat is, zonder *me* en den neusklank of met verandering van het voorvoegsel *ber* in *per*, en de persoon, door wien het bevel wordt gegeven, staat dan meestal achter het geheele samengestelde Gezegde; b. v. مك دسوره ڤڠڬل اوله قاض اكن ڤرمڤوان ايت *maka disoeroeh panggil ôleh qâdi akan perampoewan îtoe, en door den Kadi werd last gegeven die vrouw te roepen;* اڤكه ڤكرجاءن همب دسوره ڤڠڬل اوله قاض ايت *âpakah pekerdjâ-an hamba disoeroeh panggil ôleh qâdi îtoe, wat is er te doen, dat door den Kadi gelast is mij te roepen?* Maar de persoon, die het bevel geeft, staat ook wel

tusschen *beveelen* en het andere Werkwoord; b. v. مک دتيتهکن سلطان روم ڤربوتکن دي سوات ڤاتوغ *maka dititahkan Soeltân Roem perboewatkan dija soewâtoe pâtoeng*, *en door den Sultan van Roem werd bevolen voor hem een beeld te maken* (of *dat een beeld zoude gemaakt worden*). Bij dien Passieven vorm wordt dikwijls het Object van het *andere* werkwoord vooraan geplaatst als onderwerp van het Werkwoord *bevolen worden;* b. v. مان يغ ماتي دسوره تانمکن *mâna jang mâti dîsoeroeh tânamkan*, *er werd gelast al de gesneuvelden te begraven.* باتو ايت ڤون دسورهڽ موتکن کأتس گاجه *bâtoe îtoe pon disoeroehnja moewatkan ka-âtas gâdjah*, *door hem werd bevolen dien steen op een olifant te laden.* دغن سکتيک ايت جوا القس منتري ڤون دسوره راج سلاکن *dengan sekatîka îtoe djoewâ Alqas manteri pon disoeroeh râdja soelâkan*, *en terstond werd door den vorst bevolen den manteri Alqas te spietsen.* De persoon, door wien het bevel wordt gegeven, staat ook in dit geval wel achter het geheele samengestelde Gezegde; b. v. مک حجام ڤون دسوره لڤسکن اوله قاض *maka hadjâm pon disoeroeh lepaskan ôleh qâdi*, *en door den Kadi werd bevolen hadjam los te laten.* En ook de persoon, aan wien iets wordt bevolen, staat somtijds achter het geheele samengestelde gezegde, dus achter het *andere* werkwoord, zoodat het zoude kunnen schijnen dat deze als bepaling bij dit laatste behoort; b. v. باجو اين بگند علي يغ امڤوڽ دي دسورهڽ جول ڤد همب *bâdjoe îni baginda Ali jang ampoenja dija; disoeroehnja djoewal pada hamba*, *dit kleed is van zijne Hoogheid Ali; hij beval mij het te verkoopen* (niet: *hij beval het te verkoopen aan mij*).

Maar wanneer het Werkwoord *bevelen* in het Actief staat, en ook wanneer achter den Passieven vorm terstond de persoon vermeld wordt, die het bevel moet uitvoeren, dan wordt dat andere Werkwoord in het Actief geplaatst; b. v. مک بنتار ڤون ڤرگيله مپورهکن ممکل مغمغ *maka bantâra pon pergîlah menjoeroehkan memoekoel mongmong*, *en de heraut ging lastgeven de bekkens te slaan.* ايله يغ مپورهکن مپورت کتاب اندغ٢ *îjalah jang menjoeroehkan menjoerat kitâb oendang-oendang*, *hij was het, die beval wetboeken te schrijven.* مک دسوره قاض اورغ مغهمڤنکن باتو دان مغگالي ليغ *maka disoeroeh qâdi ôrang menghimpoenkan bâtoe*

dân menggâli lijang, *en door den Kadi werd aan het volk last gegeven steenen te verzamelen en een kuil te delven.* مك دتيتهكن اوله راج ايت كفد فڠهولو قافلة ممباو غلام ايت *maka ditîtahkan ôleh râdja itoe kapada panghoeloe qâfilah membâwa Grolâm itoe*, *en door den vorst werd aan de aanvoerders der karavaan gelast dien Grolâm te brengen.*

§ 6. In Gezegden, die samengesteld zijn uit منت *meminta*, *verzoeken*, of andere woorden van dergelijke beteekenis en een ander Werkwoord, wordt dit laatste in den Passieven vorm gebezigd, omdat de Maleier den Actieven vorm alleen gebruikt om eene werkelijke daad of een bepaald willen van het Subject uit te drukken; b. v. ماريله كيت ڤرڬي كفد راج منت تنجوقكن تمڤت ايت *mârîlah kita pergi kapada râdja minta toendjoeqkan tampat itoe*, *laten wij naar den vorst gaan en hem verzoeken ons die plaats te wijzen.*

§ 7. In een Gezegde, samengesteld uit een woord dat *willen*, *voornemens zijn* beteekent (of een ander woord waarin *een voornemen* ligt opgesloten) en een ander Werkwoord, heeft dit laatste den actieven vorm; b. v. تياد ماو اكٓ منورت كتام *tijâda mâoe âkoe menoeroet katâmoe*, *ik wil uwe woorden niet opvolgen* همب هندق مڠيرڠكن دولي يڠ دڤرتون بارڠ كمان *hamba handaq mengîringkan doeli jang dipertoewan bârang kamâna*, *ik wil zijne Majesteit overal heen volgen.* اي ڤرڬي منچهاري انت ايت *îja pergi mentjahâri oenta îtoe*, *hij ging die kameelen zoeken.* Maar wanneer een Gezegde, samengesteld uit een woord dat *willen*, *begeeren*, *voornemens zijn* beteekent, en een ander Zegwoord, in de objectieve wijze van spreken voorkomt, neemt alleen dat laatste Zegwoord den passieven vorm aan, en blijft *willen*, *begeeren* in den actieven vorm, hoewel het dan niet den wil van het Object, dat het onderwerp van den zin is, maar den wil van het Subject uitdrukt; b. v. مك دچرتراكن اوله محمد طاهر اكن حال احوالپ اي هندق دبونه اوله بڬند *maka ditjeriterâkan ôleh Mohammed Tâhir akan hâl ahwâlnja îja handaq diboenoeh ôleh baginda*, *en Mohammed Tahir verhaalde de toedracht der zaak hoe de vorst hem wilde dooden*, hetgeen letterlijk schijnt te beteekenen: *hoe hij wilde gedood worden door den vorst.* تتكال هندقله دلڤسكنپله اكن دي *tatkâla handaqlah dilepaskannjalah akan dija*, *toen hij dezen wilde loslaten*, of *toen deze door hem zoude losgelaten worden* (niet: *toen deze door hem wilde losgelaten worden*). دم ددڠر دان دليهت سلطان شابور

مک اي هندق دبونه اورڠ *demi didengar dân dilihat Soeltan Sjâboer maka îja handaq diboenoeh ôrang*, *toen Sultan Sjaboer hoorde en zag dat men hem wilde dooden* of *dat hij door de menschen zoude* (niet *wilde*) *gedood worden*. کسکارن تونهمب يڠ تياد ماو دکتاکن کفد همب *kasoekâran toewanhamba jang tijâda mâoe dikatâkan kapada hamba*, *uw kommer*, *dien gij mij niet wilt zeggen* (niet: *uw kommer*, *die niet wil gezegd worden*). اداڤون يڠ قصد وان سري بين هندق دامبلڽ اکن سوامي *âdapon jang qaçad Wâna Seri Bîna handaq di ambilnja akan soewâmi*, *en het plan van* (*de vorstin*) *Wana Seri Bina was dat zij hem tot man wilde nemen* of *dat hij door haar tot man zoude genomen worden* (niet: *dat hij wilde door haar tot man genomen te worden*). هرݢاڽ هندق دبيياکنڽ *hargânja handaq dibijajâkannja*, *de opbrengst er van wil hij voor levensmiddelen besteden* (niet: *wil besteed worden* maar *door hem wordt gewild*).

§ 8. Hoewel in het algemeen de volgorde van de bestanddeelen van eenen zin deze natuurlijk is, dat in de subjectieve wijze van spreken het Subject vóór het Zegwoord, en het Object daarachter komt, terwijl in de objectieve wijze van spreken het Object vóór het Gezegde staat, en dit door het Subject, in den vorm van een Complement van Subject (vergel. blz. 92 en 93), gevolgd wordt, kan hierin om den nadruk, dien men aan het een of ander gedeelte geven wil, allerlei verandering gebracht worden. Want, behalve door de nadruks-aanhechtsels له *lah* en ته *tah* (zie blz. 132 en 134), wordt het gewicht, dat men aan eenig woord in den zin geven wil, ook uitgedrukt door zoodanig woord als het voornaamste, dat het eerst voor den geest komt, voorop te plaatsen; en ook wel door het tot het laatste woord van den zin te maken, omdat dit door de Maleiers gewoonlijk iets langzamer uitgesproken en daardoor de aandacht er meer op gevestigd wordt.

§ 9. Zoo kan, ook in een subjectieven zin, het Gezegde vóór het Subject komen; b. v. مک ڤرݢيله اي *maka pergîlah ija*, *en hij vertrok*. تاهوله اکو اکن اڠکو راج لاݢي راج توا تتاڤي اڠکو تياد بربودي دان تياد ماو اکو منورت کتام دان ماوله اکو منچوب ݢاݢه برنيم *tâhoelah âkoe akan angkau râdja lâgi râdja toewâ*, *tetâpi angkau tijâda berboedi; dân tijâda mâoe âkoe menoeroet katâmoe*, *dân mâoelah âkoe mentjôba gâgah-beranîmoe*, *ik weet dat gij een vorst zijt en zelfs*

een oud vorst, maar gij zijt niet verstandig; en ik wil uwe woorden niet opvolgen, en ik wil uwen heldenmoed op de proef stellen. تياداله دافت اي بركات٢ دغن اتوسن ايت *tijâdalah dâpat ija berkâta-kâta dengan oetoesan itoe, hij kon niet met de afgezanten spreken.* Dit geschiedt altijd, wanneer het Zegwoord het aanhechtsel له of كه achter zich heeft, zooals in de twee eerste voorbeelden, omdat daardoor reeds de nadruk op het Gezegde wordt gelegd; maar wanneer het Onderwerp de nadruks-partikel ڤون bij zich heeft (zie blz. 227) komt dit vooraan, ook al heeft het Zegwoord له of كه achter zich; b. v. مک ايڤون ڤرڬيله *maka îjapon pergîlah, en hij vertrok;* مک بدوي ايت ڤون داتڠله *maka bedâwi itoe pon dâtanglah, en de bedouïn kwam;* مک حال ايت ڤون تردڠرله کڤد راج *maka hâl itoe pon terdengarlah kapada râdja, en die zaak kwam den koning ter ooren.*

Zoo ook in Vragende zinnen; b. v. هي ملک الموت داڤتکه اڠکو نڽتي *hej malek almaut dâpatkah angkau nanti, o doods-engel, kunt gij wachten?*

En omdat bij de Imperatief en Jussief de nadruk natuurlijk op het Zegwoord valt, staat ook bij deze het Subject daarachter (verg. blz. 107 en volgg.); b. v. ڤرڬيله تونهمب کرومه همب *pergîlah toewanhamba ka-roemah hamba, ga gij naar mijn huis.* Alleen wanneer men uitdrukkelijk aan een bepaalden persoon iets gebiedt, met uitsluiting van anderen, kan het Subject vóór het Zegwoord komen, maar neemt dan ook gewoonlijk het Aanhechtsel له achter zich; b. v. اڠکوله ڤرڬي *angkaulah pergi, ga gij* (niet iemand anders).

Wanneer door het Gezegde eenige eigenschap of hoedanigheid aan het Onderwerp wordt toegeschreven, drukt de vóóraanplaatsing van het eerste dikwijls een hoogeren of hoogsten graad (Comparatief of Superlatief) van die eigenschap uit; b. v. باڽقله لشکرڽ سلطان ايت *bânjaqlah lasjkarnja Soeltân itoe, het leger van den Sultan was zeer talrijk.* دري ڤد انقکٓ ماتي بايکله انقکٓ ڤرڬي *deri pada ânaqkoe mâti bajiklah ânaqkoe pergi, het is beter dat mijn zoon vertrekt dan dat hij sterft.*

§ 9. Ook een Complement van het Gezegde kan, om daaraan bijzonderen nadruk te geven, vóór het Gezegde met zijn Subject geplaatst worden; b. v. بايکٓ تونهمب ممرنتهکن نڬري عيراق اين

bâjik toewanhamba memarintahkan negeri Iraq îni, *bestuur dit rijk Irak goed.* اكن سسوات جججقكڠ اكڠ منت بارڠ يڠ اد دالم دنيا اين *akan sesoewâtoe djedjaqkoe âkoe minta bârang jang âda dâlam doenjâ ini*, *voor elken voetstap van mij*, *vraag ik alles wat in deze wereld is.* جكڠ دڠن كبجيكن كوداتڠ ماريله جوڬ *djeka dengan kabedjikan kaudâtang mârilah djoega*, *indien gij met wat goeds* of *met goede bedoelingen komt*, *kom dan maar.* دمكينله كلكوان دنيا اين *demikîjanlah kalakoe-an doenjâ îni*, *zoo is de aard dezer wereld.* بهاروكه سكارڠ ناخدا كماري *bahâroekah sakârang nâkhodâ kamâri*, *is de koopman* (*zijt gij*) *nu pas hier gekomen?* توجه كالي اي ماسق دان توجه كالي اي كلور مكڠ تيادله برداي لاڬ *toedjoeh kâli îja mâsoeq dân toedjoeh kâli îja kaloewar maka tijâdalah berdâja lâgi*, *zeven maal trokken zij er in en zeven maal trokken zij er uit; toen wisten zij geen raad meer.*

§ 10. Ook het Object kan in eenen zin datgene zijn, waarop de nadruk valt, en daarom als het voornaamste vooraan geplaatst worden; maar gewoonlijk maakt men dan toch dat Object tot het onderwerp van den zin, door den Passieven vorm van het Werkwoord te ge-gebruiken; b. v. بوكن امس ايت كبلي *boekan emas îtoe koebeli*, *dat goud heb ik niet gekocht* (letterlijk: *dat goud is niet door mij gekocht*). تياد سوات جوا ڤون كڤراوله *tijâda soewâtoe djoewâ pon koeperôleh*, *ik kreeg volstrekt niets.* يڠ مان ڤسن باڤ همب ايتله همب كرجاكن *jang mâna pesan bâpa hamba îtoelah hamba kerdjâkan*, *al wat het bevel mijns vaders is dat doe ik* (*wordt door mij gedaan*). جاڠن ڤهال سوات حج ڤهال انم ڤوله حج ايت كام ڤراوله جكلو كام مڠهنداكي جوڬ *djângan pahâla soewâtoe ĥadj pahâla anam poeloeh ĥadj îtoe kâmoe perôleh djekalau kâmoe mengahandâki djoega*, *niet slechts de verdiensten van éène bedevaart* (*maar*) *de verdiensten van die zestig bedevaarten kunt gij verkrijgen*, *indien gij het slechts verlangt.*

Maar wanneer de nadruk volstrekt niet op het Object valt, wordt dit, ook in objectieve zinnen, veelal achter het Zegwoord geplaatst; b. v. دم ددڠرڽ بداوي كات اورڠ مود ايت *demi didengarnja bedâwi kâta ôrang moeda îtoe*, *toen de woorden van den jongeling door den bedouïn gehoord werden.* دباو اورڠله همب كهداڤن راج يامن

dibâwa ôranglah h a m b a *kahadâpan râdja Jâman*, *men bracht* m *ij* *voor den vorst van Jemen*. Doch dikwijls doet men dan het Object voorafgaan door het Voorzetsel اکن *akan*, dat dan alleen duidelijkheidshalve gebruikt wordt, om de logische betrekking tusschen het Zegwoord en het Object aan te duiden (vergel. blz. 209); b v. مک دجامو اورڠ مود اکن دي *maka didjâmoe ôrang moeda* a k a n *dija*, *en hij werd door den jongeling onthaald*. تتکال هندق دسمبليهڽ اکن اورڠ مود ايت *tatkâla handaq disembelèhnja* a k a n ô r a n g m o e d a *î t o e*, *toen hij* d e n j o n g e l i n g *zoude slachten*.

§ 11. Men kan ook het Onderwerp van eenen zin, hetzij het als Subject of als Object voorkomt, wanneer men daaraan bijzonderen nadruk wil geven, geheel los op zichzelf staande voorop plaatsen, en voegt er dan dikwijls het Voorzetsel اکن bij (vergel. blz. 208); en op de plaats, die het eigenlijk in den zin moest bekleeden, wordt het dan door een Persoonlijk of Bezittelijk voornaamwoord vervangen; b. v. اکن رجاڽ ايت تياد اي مڠتهوءي اکن يڠ دمکين ايت ڤکرجاءنڽ مڠکو بوم a k a n r a d j â n j a *î t o e tijâda ija mengatahoe-i akan jang demikijan îtoe pekerdjâ-annja Mangkoe-boemi*, *de* v o r s t *wist niet dat de Grootvizier zoo handelde* (letterlijk: *de vorst* of *wat den vorst betreft*, *hij wist niet* enz.). بورڠ باين ايتله تاهوله اي اکن کاسه بݢند اکن دي b o e r o e n g b â j a n *îtoelah tâhoelah ija akan kâsih baginda akan dîja*, d i e p a p e g a a i *wist dat de vorst veel van hem hield* (letterlijk: *die papegaai*, *hij wist*, enz.). اکن رقساس ايت تياد لاين کرجاڽ ملاينکن بربورو جوݢ a k a n r a q s â s a î t o e *tijâda lâjin kerdjânja melâjinkan berboeroe djoega*, d i e r e u s *had geene andere bezigheid dan maar te jagen* (letterlijk: *die reus* of *wat dien reus betreft*, *niets anders was zijne bezigheid* enz). Ook aan een woord, dat als Bepaling voorkomt, kan men op dezelfde wijze bijzonderen nadruk geven; b. v. اکن نݢري عيراق ايت تياد اک تاهو جالنڽ a k a n n e g e r i I r a q î t o e *tijâda âkoe tâhoe djâlannja*, n a a r d a t l a n d I r a k *weet ik den weg niet* (letterlijk: *wat dat land Irak betreft*, *ik weet den weg er heen niet*).

§ 12. De nadruk, dien men aan het onderwerp van eenen zin wil geven, wordt ook uitgedrukt door aan het Gezegde den vorm van eene relatieve zinsnede te geven, en het Onderwerp afzonderlijk of op zichzelf staande uit te spreken; hetzij geheel vooraan, als

datgene wat als het voornaamste het eerst voor den geest komt, of geheel achteraan, om zoo door de langzamere uitspraak den nadruk te bevorderen (vergel. blz. 272); b. v. اكله يڠ ممبونه اڠكو *âkoelah iang memboenoeh angkau*, *ik heb u gedood* (*ik ben het*, *die u gedood heb*). كڤال همب اينله يڠ دكهنداكي راج يامن *kapâla hamba inilah jang dikahandâki râdja Jâman*, *dit mijn hoofd wordt begeerd door den vorst van Jemen* (*dit mijn hoofd is het*, *dat begeerd wordt*). يڠ برنام حاتم طاي ايت همبله *jang bernâma Hâtim Taj ìtoe hambalah*, *ik heet Hatim Taj* (*die Hatim Taj heet ben ik*). دچريتراكنڽله كڤد نبي الله بهو يڠ امڤوڽ ڤربواتن ايت عثمان *ditjeriterâkannjalah kapada nabi Allah bahwa jang ampoenja perboewâtan ìtoe Osmân*, *hij verhaalde aan den Profeet Gods dat Osman de bedrijver was* (*hij verhaalde*, *dat degene wiens bedrijf dit was*, *Osman was*).

En zoo kan men gelijktijdig aan het Object en het Subject bijzonderen nadruk geven, door namelijk het eerste afzonderlijk voorop te plaatsen (volgens blz. 275), en verder de hier opgegevene constructie in het oog te houden; b. v. امس ايت اڠكو يڠ امڤوڽ دي *emas ìtoe*, *angkau jang ampoenja dìja*, *van dat goud zijt gij de eigenaar* (letterlijk: *dat goud*, *gij zijt het die er de eigenaar van zijt*).

TWEEDE DEEL.

LETTERKUNDE.

HOOFDSTUK I.

Kort overzicht van de geschiedenis der Maleiers.

Wanneer wij hier van Maleiers spreken, bedoelen wij daarmede natuurlijk niet die menigte van volksstammen, welke tot het Maleische ras behoorende over het grootste gedeelte der Aziatische eilanden zijn verspreid, maar alleen de eigenlijk-gezegde Maleiers, het volk welks taal wij in het vorige Deel behandeld hebben.

Sumatra schijnt men voor het vaderland der Maleiers te mogen houden. Volgens hunne eigene overleveringen, waarin trouwens de Mahomedaansche invloed doorstraalt, zouden zij afstammen van personen, die zich tijdens den Zondvloed uit NOACH's ark ontscheept en op Sumatra's oostkust, tusschen de mondingen der rivieren van Palembang en Djambi, nedergezet hebben; uit welk verhaal, hoe ongerijmd overigens, blijkt dat zij zich voor de oorspronkelijke bewoners des lands houden. En schoon de wijze hoe, de tijd wanneer, en de plaats vanwaar zij kwamen ten eenenmale onbekend zijn, is het inderdaad niet onwaarschijnlijk, dat althans de grootere, zuidelijke, helft des eilands nog onbewoond was, toen de Maleiers zich daar vestigden. Immers er zijn geene sporen, niet alleen dat hun de landing is betwist, maar ook niet dat zij eenigen tegenstand ontmoet hebben, toen zij in het binnenland doordrongen, daar het rijk van Menangkabau (1) stichtten, en zich langzamerhand ook langs de

(1) Het rijk van Menangkabau was gelegen in de Padangsche Bovenlanden en het gebergte, dat deze ten Z. O. begrenst, en schijnt zich ook langs de Boven-Djambi te hebben uitgestrekt. De naam Menangkabau is echter van latere dagteekening; volgens de overlevering is de oorsprong daarvan deze: De vorst van Madjapahit op Java, het rijk der Maleiers willende veroveren, zond eene expeditie derwaarts, die de Djambi opvoer, zich vervolgens naar Prijangan begaf, en daar aan de Maleiers voorstelde twee buffels (*karbau*) met elkander te doen vechten, op voorwaarde dat het volk, welks

Niet zeer lang echter hebben zij zich in het rustig bezit van hun land mogen verheugen. Reeds in een tijdvak, waarvan zelfs de overlevering zwijgt, deden de Hindoes en later de Hindoe-Javanen, invallen in Midden-Sumatra. De laatstgenoemden ontwikkelden daar zelfs eene zoo groote macht, dat zij de Maleiers aan zich onderworpen en gedeeltelijk uit hunne woonplaatsen schijnen verdreven te hebben, en de Hindoe-heerschappij zich gedurende zeer langen tijd op Sumatra heeft staande gehouden; zooals de bewijzen hiervan nog in de monumenten aldaar voorhanden zijn, en ook blijkt uit den invloed, dien de Hindoes of de Hindoe-Javanen op de beschaving der Maleiers hebben uitgeoefend. Hunne geschiedenis is echter nog in eene diepe duisternis gehuld, waarin eerst omstreeks het midden der twaalfde eeuw eenig meerder licht doorbreekt; terwijl zich het hoofdtooneel, waarop wij hen te beschouwen hebben, verplaatst.

In het jaar 1160 verliet een zeer groot aantal Maleiers Sumatra, hetzij ten gevolge der vreemde overheersching of omdat zij bij de vermeerdering van hun aantal zich niet noordwaarts konden uitbreiden, waar zij tegen de Bataks stieten (1). Onder aanvoering van den Radja Sri Tri Boewana stevenden deze volksplanters van Palembang langs de kust noordwaarts op tot aan de monding der Indragiri, en staken vandaar over naar Bintan (Bintang), waar zich een gedeelte van hen vestigde, en een zoon van Sri Tri Boewana met eene dochter der Vorstin van dat eiland huwde. De overigen zetten hunnen tocht voort naar het schiereiland Malaka, op welks zuidoostelijkste punt, Oedjoeng Tanah genaamd, zij zich nederzetten; tegen welke vestiging de oorspronkelijke bewoners des lands zich niet schijnen verzet te hebben (2). Het is waarschijnlijk, dat zij nu voor het eerst den naam van Maleiers (*Orang Melâjoe*, *zwervers* (3)), die vroeger als volksnaam niet voorkomt, aannamen; terwijl zij tot dusverre slechts onder den naam van *Orang*

---

buffel overwon (*menang*), daardoor geacht zoude worden het andere aan zich te hebben onderworpen. De Javanen hadden daartoe een sterken buffel met zich gevoerd, welke echter door eene list voor dien der Maleiers moest onderdoen. Hierop werden bijna alle Javanen gedood, de overigen vluchtten en keerden naar hun land terug, waar zij niet verder door de Maleiers verontrust schijnen te zijn. De plaats, waar het gevecht had plaats gehad, droeg van toen af den naam van *Menangkabau*. Zie de *Ĥikâjat Râdja-râdja Pâsej*, blz. 101 en volgg. der uitgave van Dulaurier.

(1) Vergelijk Junghuhn, *Die Batta-länder auf Sumatra*. Th. II, S. 17.

(2) Het is geheel onbekend of dat schiereiland toen reeds eene tot het Maleische ras behoorende bevolking had, of dat deze alleen bestond uit Negrito's gelijk de *Samangs*, die thans nog het gebergte van Kédah bewonen.

(3) Volgens anderen: *wegloopers*, *overloopers* naar den Islam. Ook *vluchtelingen*. De naam schijnt afkomstig te zijn van de Javanen, daar *melâjoe* in dien vorm niet in het Maleisch thuis behoort en *lâjoe* in deze taal *verwelkt* of *verwelken* beteekent.

di bâwah ângin, Benedenwinds-volk of Volk uit het Oosten, bekend waren. Zij stichtten hier de stad Singapoera, namen weldra in macht en aanzien toe, en wekten in gelijke mate den naijver op van anderen, inzonderheid van de vorsten der Hindoe-rijken op Java (1). Zij wederstonden hun echter zoolang SRI TRI BOEWANA (—1208) en zijne opvolgers SRI PIKRAMA WIRA (1208—1223), SRI RANA WIKRAMA (1223—1236) en SRI MAHARADJA (1236—1249) regeerden. Doch in het derde jaar der regeering van SRI ISKANDER SJAH, den opvolger van dezen laatste, bezweken zij voor de herhaalde aanvallen van hunne vijanden, en werden genoodzaakt hunne stad aan de overwinnaars in te ruimen. Zij trokken nu langs de westkust van het Schiereiland noordwaarts op, lieten hier en daar kleine nederzettingen achter, en sloegen zich eindelijk neder aan een klein riviertje, waar zij weder eene stad bouwden (1252), die door hen Malaka genoemd werd naar eene boomsoort van dien naam, welke daar in groote menigte werd aangetroffen. Hier regeerde SRI ISKANDER SJAH nog twee en twintig jaren (—1274) in voorspoed en rust; terwijl de meer en meer toenemende macht der Maleiers aan vreemden den moed benam om hen aan te randen, en zij zelven, hunne grenzen steeds meer en meer uitbreidende, zich over het geheele Schiereiland, dat nu ook weldra algemeen den naam van *Tânah Melâjoe*, Land der Maleiers, verkreeg, en ook over de naburige eilanden verspreidden. Na den dood van SRI ISKANDER SJAH volgde zijn zoon, RADJA KETJIL BESAR (volgens eene andere lezing RADJA BESAR MOEDA), hem op en nam bij zijne troonsbeklimming den naam aan van MAGAT. Hij regeerde slechts twee jaren en werd in 1276 opgevolgd door zijnen tweeden zoon RADJA TENGAH, die bij zijne troonsbeklimming of bij zijnen overgang tot het Islamisme den naam aannam van Sultan MOHAMMAD SJAH, sedert wien de Maleische vorsten den titel van Sultan zijn blijven voeren. (2)

Reeds vroeger waren de Maleiers met andere, ook met afgelegene volken door den handel in aanraking gekomen, zonder dat zulks evenwel op hunnen godsdienst invloed had gehad. Doch inzonderheid

---

(1) De overleveringen spreken hier van het rijk Madjapahit; maar schoon de juiste tijd der stichting van dit rijk niet met zekerheid bekend is, bestond het hoogst waarschijnlijk toen nog niet. Men denke liever aan het oudere rijk Djenggala, dat meermalen met Madjapahit wordt verward.

(2) Volgens andere bronnen had reeds MAGAT den titel van Sultan aangenomen. In het *Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde*, Dl. II, blz. 145, wordt de opvolging der Vorsten na SRI MAHARADJA aldus opgegeven: SRI ISKANDER SJAH 1247—1272, BAGINDA RADJA BESAR MOEDA 1272—1273, SRI MAHARADJA TENGAH 1273—1276, SULTAN MOHAMMAD SJAH I, 1276—1333.

onder de regeering van dezen vorst lokte hun toenemende bloei en welvaart de vreemdelingen, en daaronder ook de Arabieren, uit om nauwere betrekkingen met hen aan te knoopen. Door deze belijders en ijverige voorstanders van Mahomeds leer werd eerst aan den Vorst, met wien zij als kooplieden in de eerste plaats in aanraking kwamen (1), het Islamisme bekend gemaakt en aangeprezen; en door dezen aangenomen werd de nieuwe godsdienst ook weldra de belijdenis van het grootste gedeelte zijner onderdanen. Sultan MOHAMMAD SJAH stierf (1333) na eene voorspoedige regeering van zevenenvijftig jaren, nalatende twee zonen, RADJA IBRAHIM en RADJA QASIM, van welke de eerste, schoon bij het volk gehaat, door den invloed zijner moeder hem opvolgde onder den naam van ABOE SJAÏD, doch, na ruim een jaar geregeerd te hebben, vermoord en opgevolgd werd door zijnen bij het volk beminden broeder, die nu den naam aannam van MOZAFAR SJAH. Weinige jaren na den aanvang van diens regeering deden de Siameezen een inval in zijn rijk (1340); in Pahang op de oostkust geland, trokken zij dwars over het Schiereiland en tastten de stad Malaka aan, waar zij echter het hoofd stieten en met groot verlies naar hun land werden teruggedreven. Eene tweede poging, waarbij zij het geheele Schiereiland omvoeren en bij Batoe Pahat op de westkust landden, liep even ongelukkig af. Hun wedervaren schrikte anderen af, schoon zij niet minder met leede oogen den voorspoed der bewoners van het Schiereiland aanschouwden; en MOZAFAR SJAH bezat in vrede zijnen troon, totdat hij na eene veertigjarige regeering overleed (1374). Zijn zoon RADJA ABDOEL volgde hem op onder den naam van MANÇOER SJAH, en hechtte door zijn huwelijk met de dochter van den vorst van Indragiri ook dat rijk aan zijne kroon (1380). Niet minder dan zijn voorganger had hij tegen den naijver van anderen te kampen; hij voerde gelukkige oorlogen tegen de Mangkasaren, die hem in 1420 aanvielen, doch met groot verlies werden afgeslagen; tegen de volken van Pahang en van Pasej op Sumatra's noordwestkust; en handhaafde zich tot zijnen dood (1447) in het bezit van zijne uitgestrekte heerschappij. Zijn zoon en opvolger ALAIDIN SJAH is waarschijnlijk minder gelukkig geweest. Schoon van zijne dertigjarige regeering weinig of niets met zekerheid bekend is, schijnt hij toch steeds aan invallen van vreemden, inzonderheid van de Siameezen, te zijn blootgesteld geweest en zelfs een gedeelte van zijn gebied aan hen te hebben moeten afstaan.

(1) Vergelijk de *Ĥikâjat Isma Jatîm*, *Poespa Wirâdja*, vele verhalen uit de *Boenga Rampej*, de *Makota segala râdja-râdja*, enz.

Hij stierf in 1477 en werd opgevolgd door MAHMOED SJAH, onder wiens regeering het rijk niet alleen aan invallen van buitenlandsche vijanden maar ook aan inwendige verdeeldheid ter prooi schijnt te zijn geweest. In 1504 deed hij afstand van de regeering ten behoeve van zijn zoon AHMAD SJAH, en vestigde zich te Pakah op de oostkust. Een nieuwe inval der Siameezen in 1509 werd weldra gevolgd door de verovering van Malaka door de Portugeezen (1511). Nu week AHMAD SJAH mede naar Pakah, en later, ook vandaar door de Europeanen verdreven, met zijn vader eerst naar Oeloe Moewara, vervolgens naar Panarikan, en van daar naar Pahang, waar hij eenigen tijd verbleef en vervolgens zich op Bintan vestigde, hetwelk ook de residentie was van zijnen opvolger MAHMOED SJAH II (1518—1521), die vandaar door de Portugeezen is verdreven. ALAIDIN SJAH II stichtte het rijk van Djohor en regeerde daar van 1521—1539 (1), gelijk ook zijne opvolgers MOZAFAR SJAH II (1539—1557), ABDOEL DJALIL SJAH (1557—1559), ALA DJALA ABDOEL DJALIL RAJAT SJAH (1559-1591), ALAIDIN SJAH III (1591—1617), ABDOEL DJALIL SJAH II (1617—1659), IBRAHIM SJAH (1659—1671), MOHAMMAD SJAH II (1671—1687) en ABDOEL DJALIL SJAH III (1687—1718). Sommigen hunner hielden zich echter veelal op Bintan op; derwaarts werd dan ook de zetel des rijks overgebracht door RADJA KETJIL (1718—1721), en bleef daar gevestigd onder SOLEJMAN SJAH (1721—1754) en AHMAD SJAH II (1754—1757). Maar MAHMOED SJAH III (1757—1811) werd, ten gevolge van zijne vijandelijke gedragingen tegen de Nederlanders, in 1784 door dezen genoodzaakt zijne residentie naar Lingga te verplaatsen (2), waar ook zijne opvolgers ABDOER RAHMAN SJAH (1811—1831) (3), MOHAMMAD SJAH III (1831—1841), MAHMOED SJAH IV (1841—1857) (4), SOLEJMAN BADAROE'L ALAM SJAH (1857—1883)

---

(1) Volgens het *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. II, blz. 146. Volgens de *Soelalatoe's salathîna* had reeds AHMAD SJAH zich naar Djohor begeven.

(2) Zie de *Handleiding bij de beoefening der land- en volkenkunde*, 4de uitg., Dl. I, blz. 33.

(3) Onder de regeering van dezen Vorst werden, ten gevolge van het Londensch tractaat van 1824, van zijn rijk, dat tot dien tijd den naam droeg van *Rijk van Djohor, Pahang, Riouw, Lingga en onderhoorigheden*, de op het vasteland gelegene gedeelten afgenomen en tot afzonderlijke staatjes gemaakt, terwijl aan hem en zijne opvolgers slechts de eilanden overbleven met den titel van *Sultan van Lingga en onderhoorigheden*. Zie de *Handleiding bij de beoefening der land- en volkenkunde*, 4de uitg., Dl. I, blz. 787 en 808.

(4) MAHMOED SJAH, eigenlijk MAHMOED MOZAFAR SJAH IV, werd wegens verregaand plichtverzuim, zoowel jegens zijne onderdanen als jegens het Gouvernement, door dit laatste afgezet en vervangen door een zijner Ooms onder bovenstaanden titel. Zie de *Handl. bij de beoefening der land- en volkenkunde*, 4de uitg., Dl. I, blz. 63.

en ABDOEL RAHMAN MAÄDLAM SJAH (1884—heden) (1) steeds gezeteld zijn gebleven. Intusschen zal het niet behoeven te worden opgemerkt, dat de Sultan van Lingga, vazal van het Nederlandsche Gouvernement, slechts eene schaduw van gezag uitoefent over zijne onmiddellijke onderhoorigheid; terwijl ook de Maleiers op het vasteland van Malaka verdeeld zijn in eene menigte kleine staatjes (Djohor, Pahang, Malaka, Salangor, Pérak, Trengganau, Kédah, Kalantan, enz.), die dikwijls door onderlinge veeten worden verscheurd en geene noemenswaardige macht bezitten.

En ook de Maleiers, die bij de volksverhuizing in 1160 in hun vaderland zijn achtergebleven, hebben hunne vroegere macht geheel verloren. Nadat de Hindoe-Javaansche overheersching op Sumatra had opgehouden, bleef Menangkabau daar de machtigste staat en vinden wij er ook onderscheidene kleinere rijkjes, zooals dat van Samerlanga, Boeloeh Teloeng, Pasej, Samoedra, Kampar, Siak en andere, omtrent wier stichting en verdere lotgevallen wij minder of meer belangrijke overleveringen en berichten bezitten. Maar, met uitzondering van Menangkabau, heeft geen dier Maleische rijken zich tot eene eenigszins belangrijke grootte kunnen verheffen. Onder verschillende vorsten staande bestond er tusschen hen geene eenheid, en waren zij veelal met elkander in oorlog; daarenboven waren zij steeds blootgesteld aan vijandelijke invallen van buiten, zooals van de Atjihneezen, de Maleiers van Malaka en later van Djohor, en niet het minst van de Javanen van Madjapahit, die zich zelfs in Palembang bepaald gevestigd hebben, en door wie ook de rijken van Djambi en Indragiri grootendeels schijnen bevolkt te zijn. Later, tijdens de oprichting der Oost-Indische Compagnie, waren Palembang en de Lampongsche Districten aan den Sultan van Bantam cijnsbaar; terwijl eindelijk de Padri-oorlog en de overheersching der Europeanen ook het rijk van Menangkabau hebben doen verdwijnen, waardoor aan de onafhankelijkheid der Maleiers ook op Sumatra voor goed een einde is gemaakt.

(1) Na het overlijden van S. B. ALAM SJAH, in September 1883, werd het bestuur, aangezien de Sultan geen zoon naliet en zijn eenige broeder, TONGKOE DAOED, die als zijn opvolger was aangewezen, reeds in October 1882 overleden was, tijdelijk aan den Onderkoning opgedragen. Deze, RADJA MOEDA MOEHAMMAD JOESOEF genaamd, wist te bewerken dat zijn zoon in 1884 met het Sultanaat werd begiftigd.

HOOFDSTUK II.

Kort overzicht van de geschiedenis der Maleische taal.

De Maleische taal, *Bahâsa Melâjoe* ook wel *Bahâsa Djâwi* (1) genoemd, is een tak van den grooten Maleischen taalstam, die zich over de meeste eilanden van den Indischen Archipel uitstrekt (2). Hare overeenkomst met andere talen van dien stam, niet slechts in woorden maar vooral ook in de wijze van woordvorming en den geheelen taalbouw, bewijst duidelijk deze hare afkomst. Dat zij in hare jeugd, en zooals zij waarschijnlijk door de eerste Maleiers op Sumatra gesproken werd, zeer arm was en slechts benamingen bezat voor stoffelijke voorwerpen en zinnelijke aanbevelingen en behoeften, en dat nog wel slechts voor zooverre die aan het volk in zijne kindsheid bekend waren, terwijl zij voor alle afgetrokken denkbeelden de uitdrukkingen miste, was een verschijnsel, dat zij met alle nog niet ontwikkelde talen gemeen had, en een natuurlijk gevolg van den nog evenzeer onontwikkelden staat van het volk, dat haar sprak. Eene meerdere ontwikkeling en uitbreiding der taal was eerst mogelijk bij toenemende beschaving van het volk, wanneer dit door den handel of anderszins met andere natiën in aanraking zoude komen. En deze vreemde invloed liet zich niet lang wachten. Immers reeds vroeg drong de Hindoe-beschaving op Sumatra door, en werd het Maleisch met vele Sanskritwoorden verrijkt. Van den tijd wanneer en de wijze waarop dit plaats had is niets bekend; zelfs geene overleveringen daaromtrent zijn tot ons gekomen; en juist dit is een bewijs der hooge oudheid van het feit. Die Hindoe-beschaving schijnt zich het eerst

(1) Voor den oorsprong en de eigenlijke beteekenis van dit woord *Djâwi* worden door CRAWFURD, RAFFLES, WERNDLY, MARSDEN, ROORDA VAN EYSINGA en anderen zeer verschillende vermoedens opgegeven maar niet tot zekerheid gebracht. ROBINSON (in de Inleiding van zijn *Attempt to elucidate the principles of malayan orthography*) en PYNAPPEL (in zijn Woordenboek) houden het voor eenen door de Arabieren afgeleiden vorm van *djawa*, onder welken naam in verschillende gedeelten van den Archipel, en ook door de Arabieren, mede de Maleiers en ook het eiland Sumatra worden verstaan. Ontwijfelbaar is het intusschen, dat met die uitdrukking het Maleisch wordt bedoeld, en het schijnt dat zij vooral gebruikt wordt wanneer er van overzettingen in deze taal wordt gesproken: gelijk dan ook het Werkwoord *mendjawíkan* beteekent *in het Maleisch vertalen*. Zie o. a. de *Hikâjat Grolâm* op het einde en de *Ç'iratoe 'lmoestaqîm* in het begin.

(2) Vergelijk VON HUMBOLDT, *Ueber die Kawi-Sprache auf der Insel Java*, B. II, S. 207—210.

rechtstreeks uit Indië over Sumatra te hebben verspreid (1). Later hebben de Hindoe-Javanen een aanzienlijken invloed in Menangkabau en geheel Midden-Sumatra uitgeoefend, ja schijnen zij zelfs geruimen tijd daar geheerscht te hebben; van welke periode de inscriptiën op steen en de Hindoe-tempels, welker ruïnen daar gevonden worden, moeten dagteekenen. Deze invasie der Javanen zal dan reeds hebben aangevangen vóór de stichting van het Javaansche rijk Madjapahit (2); hetgeen blijkt, vooreerst uit den ouderdom dier inscriptiën, die uit het midden der veertiende eeuw dagteekenen (3), en ten tweede ook daaruit, dat in de berichten, die wij bezitten (4) omtrent de door Madjapahit gemaakte veroveringen, alleen van eene mislukte expeditie tegen Menangkabau melding wordt gemaakt. Intusschen waren tijdens den val van Madjapahit en den ondergang van het Hindoeïsme op Java (1400 Jav. Tijdr., 1478 n. C.) volgens dezelfde berichten, Pasej op Sumatra's noordwestkust, Djambi en Palembang op de oostkust, de eilanden Bangka, Blitoeng, Bintan, Lingga en vele andere aan dat rijk onderhoorig (5); zoodat het blijkbaar is, dat de Hindoe-invloed gedurende verscheidene eeuwen op de Maleiers heeft gewerkt, en zij daaraan grootendeels hunne beschaving en de verrijking hunner taal te danken hebben. Een enkele blik in het Woordenboek bewijst dit laatste dan ook overvloedig.

Eene andere taal, die op de Maleische eenen belangrijken invloed heeft uitgeoefend, is het Arabisch; en omtrent de wijze waarop en de middelen waardoor deze gewerkt heeft bestaat historische zekerheid. Tot op het laatst der dertiende eeuw waren slechts zeer weinige Arabische woorden in het Maleisch opgenomen; en dit kan geene bevreemding baren, wanneer men bedenkt dat deze taal langzamerhand reeds in zooverre door den Hindoe-invloed en ook door eigene ontwikkeling verrijkt was, dat men zich daarin over alle onderwerpen het dagelijksch leven, den handel en daarmede in betrekking staande wetenschappen, en den godsdienst betreffende, voldoende

(1) Zie o. a. *Tijdschrift voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. II, blz. 477.

(2) De stichting van Madjapahit of althans zijne uitbreiding tot een machtig rijk had, volgens de meest algemeen aangenomene berekening, plaats in het jaar 1301 der Javaansche tijdrekening, ongeveer overeenkomende met het jaar 1379 n. C. Zie ook C. F. WINTER's *Javaansche gesprekken, uitgegeven door* T. ROORDA, blz. 28.

(3) Zie *Bijdragen van het Instituut voor de taal-, land- en volkenkunde*, Derde Volgreeks, Dl. VII, blz. 289.

(4) Onder anderen in de reeds meer aangehaalde *Ĥikâjat Râdja-râdja Pâsej.*

(5) Evenwel had het Islamisme op Sumatra reeds veel vroeger eenigen ingang gevonden. Zie de *Handleid. bij de beoefening der land- en volkenkunde*, 4de uitg., Dl. I, blz. 581.

konde uitdrukken. Maar toen nu omstreeks dien tijd de leer van Mahomed het Hindoeïsme verving en met vuur door de Maleiers werd omhelsd, ontstond natuurlijk het gebrek aan benamingen voor alles wat op hunnen nieuwen godsdienst betrekking had; en aan wie zouden zij die gereeder ontleenen dan aan het volk, dat hen met dien godsdienst had bekend gemaakt? Aan deze eerste behoefte voldaan zijnde, werden vervolgens ook woorden op andere wetenschappen, zooals rechtsgeleerdheid, geneeskunde, enz. betrekkelijk, in het Maleisch ingelijfd. Van toen af begon het voor een bewijs van meer dan gewone kunde gehouden te worden, wanneer iemand zich van Arabische woorden bediende; hetwelk voor priesters en grooten, en ook voor anderen, die zich zulk eenen schijn van geleerdheid gaarne aanmatigden, eene genoegzame reden was om daarvan zooveel mogelijk in hunne geschriften en gesprekken te mengen. Ook de zucht om voor ijverige Mahomedanen, zooals zij toen misschien inderdaad waren, door te gaan kan het hare daartoe hebben bijgedragen; terwijl eindelijk de hooge achting, waarin zij, die met de heilige taal van den Koran bekend waren of voorgaven te zijn, bij het volk stonden, eene sterke drijfveer tot het bezigen van Arabische woorden en uitdrukkingen zal geweest zijn. Zoo kwamen dan ook dezulke in zwang, waaraan eigenlijk geene behoefte was, en die even goed door reeds bestaande Maleische of uit het Sanskrit afkomstige woorden konden worden uitgedrukt. Evenwel zijn niet alle Arabische woorden, die men aantreft in den aanhef van brieven en andere geschriften, inzonderheid dezulke die aan het Arabisch ontleend zijn, zoo algemeen in gebruik, dat zij als wezenlijke bestanddeelen van het Maleisch kunnen aangemerkt worden. »Vele daarvan moeten" zooals Marsden terecht zegt (1), »beschouwd worden als vreemde woorden, die uit »verwaandheid gebezigd worden; evenals het Fransch en Latijn, »waarmede de werken van oude Duitsche en Hollandsche schrijvers »in zoo ruime mate doorvlochten zijn." Dat er echter »slechts twintig »of dertig zouden zijn, die gerekend kunnen worden tot de Maleische »taal te behooren en door gebruik het burgerrecht gekregen te heb»ben", kunnen wij hem niet toegeven. Alleen de woorden toch, die op den Mahomedaanschen eeredienst betrekking hebben, en waarvoor geene andere bestaan, overtreffen verre dat getal; om niet te spreken van de vele andere, die bijna op elke bladzijde van de meeste Maleische werken worden aangetroffen en dikwijls door voor- en achtervoegsels eene geheel Maleische gedaante hebben gekregen.

(1) Op blz. 66 en 68 der *Inleiding* tot zijne *Maleische Spraakkunst*, volgens de vertaling van Elout.

Doch hiertoe bepaalde zich de invloed van het Arabisch niet. Ook het aan die taal eigen letterschrift werd door de Maleiers, die er tot dien tijd toe geen schijnen gehad te hebben, aangenomen. Wel zijn MARSDEN (1) en anderen met hem een ander gevoelen toegedaan, en meenen dat zij wel een eigen letterschrift hadden, maar dit bij hunnen overgang tot het Islamisme hebben afgeschaft, omdat zij nu niet slechts hunne vroegere afgodische gebruiken maar ook hunne vorige letters met verachting beschouwden en zelfs de herinnering daaraan wilden vernietigen. Maar behalve dat wij bezwaarlijk kunnen gelooven dat hun godsdienstijver zóó verre gegaan en dit bij *alle* Maleiers het geval geweest zoude zijn — hetgeen toch noodig was om alle sporen van letterschrift zoo geheel te doen verdwijnen — komt bij ons de vraag op, of zij dan niet veel meerdere en veel duidelijker sprekende gedenkstukken van hunne vroegere afgoderij zouden te vernietigen gehad hebben; en hoe zij er dan, zoo spoedig daarna, toe kunnen gekomen zijn om dat heilig Arabisch alphabet te misbruiken tot het beschrijven van zoo menige Hindoesche geschiedenis, waarvan die oude afgoderij den grondslag, ja geheel het wezen, uitmaakt? Daarenboven, ook andere volken van den Archipel hebben het Islamisme aangenomen maar daarbij hun eigen schrift behouden; de Maleiers zouden dan in dit opzicht eene geheel eenige uitzondering maken. Doch in elk geval is de hoofdzaak deze — en zij is nog niet voldoende wederlegd — dat er geen letterschrift der Maleiers bekend is dan dat, hetwelk zij van de Arabieren hebben overgenomen (2). FRIEDERICH (3) heeft wel gewezen op het Rentjongschrift, dat ook door de Maleiers van Palembang, buiten de hoofdplaats, gebruikt wordt, en gemeend daarin het oorspronkelijke alphabet der Maleiers te mogen vermoeden; maar dat schrift is, ook volgens zijne eigene getuigenis (4), met dat der Bataks en Lampongers van Indischen oorsprong, en òf rechtstreeks uit Indië òf door de Hindoe-Javanen op Sumatra overgebracht, en dus in geen geval het eigendom van de *Orang di bâwah ângin* of Maleiers. Dat schrift is dan ook alleen algemeen in gebruik bij die stammen, welke niet het zuivere Maleisch spreken; terwijl het bij voorbeeld in Menangkabau, dat als de hoofdzetel der Maleiers op Sumatra mag beschouwd worden, niet gebruikt werd, en er evenmin sporen van zijn, dat Maleiers

(1) In de *Inleiding* tot zijne *Maleische Spraakkunst*.
(2) Men zie ook de *Inleiding* van het aangehaalde werk van ROBINSON.
(3) *Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde*, Dl. II, blz. 472.
(4) T. a. p. blz. 476. Men zie over dat schrift ook de *Handl. bij de beoefening der land- en volkenkunde*, 4de uitg., Dl. I, blz. 667, 707, 719 en 722.

buiten Sumatra er zich ooit van bediend hebben. Wij zien dus tot nog toe in het Rentjong-schrift niet anders dan een schrift, dat aan de Hindoes is ontleend en behouden door sommige stammen, die zich wellicht meer dan andere met hen hebben vermengd, maar kunnen bij de Maleiers in het algemeen vóór de invoering van het Islamisme geen alphabet ontdekken.

Maar gelijk er in het Arabisch klanken voorkomen, die in het Maleisch niet gevonden worden, zoo had ook wederkeerig deze taal klanken, die door de karakters van het alphabet der eerste niet konden worden uitgedrukt; daarom werden hieraan nog vijf letters toegevoegd (1), die door kleine wijzigingen van de bestaande gevormd of van andere Mahomedaansche volken overgenomen zijn, terwijl het bovendien ook zeer mogelijk is, dat hier en daar door het aannemen van het Arabisch schrift eenige verbastering in de oorspronkelijke uitspraak der Maleische woorden veroorzaakt is. Dat het overigens in den Indischen Archipel niet zoo geheel vreemd is eenige taal met de karakters van eene andere te schrijven blijkt ook daaruit, dat de Inlanders nog heden dikwijls Maleische brieven met Javaansch karakter, en omgekeerd, schrijven, en er zelfs Arabische gebeden in Javaansch en Rentjong-schrift worden gevonden.

Behalve de opgegevene zijn er nog eenige andere talen, die, hoewel zij op verre na niet zulk eenen belangrijken invloed als deze op het Maleisch hebben uitgeoefend, evenwel daartoe ook sommige woorden hebben bijgedragen.

Van de Oostersche talen behoort daartoe het Perzisch, dat eenige hoofdzakelijk aan den handel ontleende woorden heeft geleverd, benevens sommige andere, die bij de vertaling of navolging van Perzische verhalen daarin zijn achtergebleven. De heer NEUBRONNER VAN DER TUUK meent zelfs dat de Maleiers hun letterschrift niet van Arabieren maar van de Perzen hebben overgenomen (2). Evenzoo mag hier het *Tamilsch* worden genoemd. (Zie PYNAPPEL's woordenboek en het dezer dagen verschenen *Nieuw Mal.-Hol. Zakwoordenboek* van J. C. KLINKERT).

Veel grooter is het aantal der in het Maleisch voorkomende Javaansche woorden; een natuurlijk gevolg van de gedurige aanraking, waarin die twee volken met elkander waren. Het getal der Javaansch-Maleische woorden is dan ook het grootst, waar die aanraking het nauwst en duurzaamst is geweest. In het Palembangsche, waar eene

(1) Zie hiervóór, blz. 2.
(2) Zie *Maleisch leesboek voor eerstbeginnenden*, 7de Stuk, blz. XI der Inleiding.

Javaansche volkplanting zich gevestigd heeft, maken zij een aanzienlijk gedeelte der taal uit. Evenwel kan men deze niet alle als wezenlijke bestanddeelen van het Maleisch beschouwen; als zoodanig meenen wij alleen die te mogen aanmerken, welke aan den gemeenschappelijken Hindoe-moederstam zijn ontleend.

Ook uit het Chineesch zijn enkele woorden overgenomen, die echter niet in goede geschriften voorkomen, maar alleen in het dagelijksch leven gebruikt worden.

Toen de Maleiers met de Europeanen in aanraking kwamen, namen zij ook van dezen sommige woorden over; hoofdzakelijk benamingen van voorwerpen en denkbeelden, waaraan zij tot op dien tijd geene kennis gehad hadden. Zoo zijn in vroeger tijd Portugeesche, later Engelsche en Nederlandsche woorden, inzonderheid in de havenplaatsen, in gebruik gekomen, die daar vooral onder de lagere klasse der bevolking verstaan en gesproken worden, maar in geschriften niet voorkomen, behalve in brieven en, voor zooverre zulks tepas mocht komen, in Gouvernements-stukken. Natuurlijk zijn die woorden ook niet zuiver bewaard, maar door de Maleiers naar hun spraakorgaan gewijzigd, gelijk wij daarvan reeds voorbeelden gegeven hebben hiervóór, blz. 43.

HOOFDSTUK II.

Over de onderscheiding der Taal in Hoog- en Laag Maleisch, enz.

De vraag naar het onderscheid tusschen Hoog- en Laag Maleisch is eene geheel andere dan die naar het verschil tusschen het zoogenaamde Hoog- en Laag Javaansch (1). In het Javaansch toch zijn dit twee geheel verschillende talen, waarvan de eerste door den mindere tegen den meerdere in rang of jaren. de laatste door den meerdere tegen den mindere gebezigd wordt; de eerste is de *beleefde* of *onderdanige*, de laatste de *onbeleefde*, *niet-onderdanige* of *familiare* taal. Maar zoodanig onderscheid bestaat in het Maleisch niet; althans het strekt zich hoofdzakelijk uit tot de Persoonlijke Voornaamwoorden, die op verschillende wijzen worden uitgedrukt naar gelang van de onderlinge betrekking der sprekers (2), evenals zulks in vele andere talen, ook in het Nederlandsch, geschiedt: ook bij ons noemt de

(1) Zie de *Handleiding bij de beoefening der Javaansche taal*, uitg. 1886, Inleiding, en die voor *de land- en volkenkunde*, 4de uitg., Dl. I, blz. 378 en 379.

(2) Zie hiervóór, blz. 166 en volgg.

Vorst zich *Wij;* ook wij maken onderscheid tusschen *Uwe Majesteit*, *Uwe Hoogheid* en *gij* of *jij;* tusschen *Zijne* of *Hare Majesteit* of *Hoogheid* enz. en *hij* of *zij;* ook wij noemen ons *Uwer Majesteits gehoorzame dienaar*, *Uw dienaar*, enz. Verder heeft men in deze taal nog eenige weinige woorden, die, zooals *santap*, eten, *adoe*, slapen, *titah*, *spreken*, *ajah*, vader, alleen tot en van vorsten of andere aanzienlijke personen gebezigd worden. Hiertoe bepaalt zich echter in het Maleisch geheel het onderscheid tusschen Hooge en Lage taal in den zin, waarin men die uitdrukkingen omtrent het Javaansch verstaat.

Maar wat is er dan van het Hoog- en Laag Maleisch, waarvan men telkens hoort spreken? Bestaat er dan in het Maleisch volstrekt geen onderscheid van taal, naar gelang van de personen door wie en de gelegenheid waarbij het gesproken en, voor zooverre dit te pas komt, geschreven wordt? Ziedaar de vraag, die wij ons in dit Hoofdstuk ter beantwoording hebben voorgesteld. Daar echter dit antwoord door de verschillende Schrijvers, die hierover gehandeld hebben, reeds op bijna even zoovele verschillende wijzen gegeven is, zullen wij eerst de gevoelens van de voornaamsten hunner opgeven, en daarna onze eigene meening mededeelen.

Valentyn (1) zegt hieromtrent: »De Maleytsche taal is tweederley, »de Hooge, dat is het Maleyts, dat men onder de Grooten aan de »Hoven, in de zaaken van den Mohhammedaanschen Godsdienst, ge»bruykt, of het lage, dat is het *Pasar-* of Markt-Maleyts, dat men »dagelijks en onder de gemeente spreekt. Het eerste Maleyts, bij hen »*Bahasa Djawi*, Moeder- en Suyvre Taal genaamd, is buyten alle »tegenspraak het beste, rechte, en 't hoogdravenste Maleyts; maar »die taal werd zelfs op de Maleyse kust, nog op Java, nog op »Sumatra, van geen andre, dan van de Mohhammedaansche Koningen, »Vorsten en Priesters verstaan, en van hen ook in de dagelijksche »omgang noit, maar alleen in de geschriften van 't Hof, of van den »Godsdienst, gebruikt. Behalven die Hooge Maleytsche taal is 'er ook »een Lage, die, omdat zij van velerley Natiën, ieder na zijn eygen »Taal en tong-val, zo wat getrokken, en ook zomtyds met dese en »gene woorden, 't zy uyt het Portugeesch, 't zy uyt eenige andre »Taal, vermengd werd, ook wel de naam van *Bahasa Katsjoekan*, »dat is de mengel-Taal, of van *Bahasa Pasar*, dat is markt-Taal »draagd, voor zo verre het die taal is, waardoor de kooplieden, »die op de markt met malkanderen handelen, te regt geraken, en

(1) *Oud- en Nieuw Oost-Indiën*, Dl. II. fol 244 en 245.

»malkanderen verstaan; 't geen men wel denken kan, dat onder zo »veelerley volkeren zo net niet toegaat, of daar loopt onder dat »Maleytsch wel 't een, of 't ander woordje van hun eigen, of van »een andere taal, die zy beter, dan 't Maleytsch, kennen, 't geen »zij voor die tyd gebruyken en 'er inlasschen, om zig 'er maar door te »redden. Dit nu bewijst geensins, dat dit lage Maleyts in zich zelven »zulken gemengde taal zy dat een ander, die deselve wel verstaat, »niet in staat wesen zou, om zich immers zoowel in deze als in de »Hooge Taal, zuiver, en zonder eenige andere taal daar onder te »mengen, uit te drukken. Men kan dus niet zeggen dat 'er geen »Lage nog Hooge Maleytsche Taal, of dat er geen ander onderscheid »tusschen deze beyde, dan dit alleen is, dat men maar eene zuivere »Maleytsche taal heeft, en dat 'er buiten die nog wel een bastaard »en Mengel-Taal gesproken word, die niet geacht, van geen gebruik, »nog geen taal op zich zelven is." VALENTYN schijnt dus door Hoog Maleisch te verstaan niet zoo zeer de zuivere taal, waarin de goede Maleische werken geschreven zijn, maar die vermengd met zooveel Arabische woorden als in brieven van Vorsten of geschriften den Mahomedaanschen eeredienst betreffende veelal worden aangetroffen, hetgeen door hem ten onrechte de *Bahâsa Djâwi*, de Zuivere taal, wordt genoemd. Maar indien nu de Vorsten en Priesters die taal nooit in den dagelijkschen omgang gebruiken — zooals hij terecht zegt — in welke taal spreken zij dan? En waarin zijn dan de Maleische gedichten, geschiedverhalen, enz. opgesteld, die toch ook door anderen dan »Koningen, Vorsten en Priesters" verstaan worden? Toch wel niet in die *Bahâsa Pâsar* of *Bahâsa Katjoekan*, die markt- en mengeltaal, die hij Laag-Maleisch noemt. Hier is dus blijkbaar eene gaping, daaruit ontstaande, dat VALENTYN de zoogenaamde Hoftaal niet van het zuiver Maleisch, de *Bahâsa Djâwi*, heeft onderscheiden.

MARSDEN onderscheidt het Maleisch in: 1°, de *Bahâsa dâlam*, of Hoftaal; 2°, *bahâsa bangsâwan*, of taal der meer beschaafde rangen in de maatschappij; 3°, *bahâsa dâgang*, of taal der kooplieden, en 4°, *bahâsa katjoekan*, of gemengde volkstaal der bazaars en der groote zeehavens. De *bahâsa dâlam*, zegt hij, wordt veel in geschriften aangetroffen, omdat de hoofdpersonen daarin voorkomende altijd van vorstelijke, zoo niet van goddelijke, afkomst zijn, en de taal, welke zij en de personen die hen omringen spreken, aan hunnen stand moet geëvenredigd zijn. De *bahâsa bangsâwan* verschilt, met uitzondering van eenige woorden, die alleen omtrent vorstelijke personen kunnen gebruikt worden, niet wezenlijk van de *bahâsa dâlam*. De

bahâsa dâgang is de taal der kooplieden, die van de eene haven tot de andere reizen om handel te drijven; zij is niet alleen minder sierlijk, maar ook minder spraakkunstig zuiver dan de voorgaande; zij is zeer eenvoudig van woordvoeging en met vele vreemde namen van handelsartikelen vermengd. Deze taal wordt door de aanzienlijke Europeanen gesproken, die echter ook de *bahâsa bangsâwan* moeten kennen, waartoe het lezen van goede werken een der beste hulpmiddelen is. De *bahâsa katjoekan* eindelijk, is eene in bazaars en havenplaatsen aangenomene spraak, waardoor lieden van allerlei natiën zich voor elkander verstaanbaar maken; het Maleisch maakt daarvan den grondslag uit, maar men treft er tevens eene menigte woorden en spreekwijzen in aan, die uit andere, ook uit Europeesche, talen zijn overgenomen, en grootendeels door de Portugeezen ingevoerd (1). — Maar indien de *bahâsa bangsâwan* geleerd moet worden door het lezen van werken, die, gelijk iets vroeger gezegd wordt, in de *bahâsa dâlam* geschreven zijn, dan moet zij daarmede dezelfde wezen, en van laatstgenoemde behoefte dan geene afzonderlijke taal gemaakt te worden, ten gevalle van de *zes* woorden, die MARSDEN opgeeft als uitsluitend tot haar te behooren. En bestaat er ook tusschen de *bahâsa dâgang* en de *bahâsa katjoekan*, volgens de hier gegevene bepalingen, een genoegzaam onderscheid om de laatste weder eene afzonderlijke taal te kunnen noemen?

CRAWFURD (2) zegt dat er bij alle Maleische stammen eene zeer groote gelijkvormigheid bestaat, beide in de spreek- en schrijftaal; maar dat in de nabuurschap van andere groote volksstammen in den Archipel de taal dikwijls verbasterd is door vermenging met het dialect van deze; en dat zulks evenzeer het geval is in de nabijheid van Europeesche etablissementen, waar het Maleisch met Portugeesche en Nederlandsche woorden vermengd is.

DULAURIER (3) onderscheidt het Maleisch in *Malay littéraire* en *Malay vulgaire;* het eerste is volgens hem de beschaafde en geleerde taal, die in de geschriften voorkomt; het tweede, de taal van het dagelijksch leven. Van het *Malay vulgaire* noemt hij de *bahâsa dalam* (*langage de cour*) een dialect, en zegt dat dit gebruikt wordt in alle officieële stukken, en in de verdragen door inlandsche Vorsten met vreemde Mogendheden gesloten, en dat het van de geleerde taal (het *Malay littéraire*) slechts verschilt door het gebruik van eenige woorden,

(1) *Inleiding* tot MARSDEN's *Maleische Spraakkunst*, blz. 30 en 31 der vertaling van ELOUT.
(2) *History of the Indian Archipelago*, Vol. II, p. 58.
(3) *Mémoire, Lettres et Rapports à Mr. le ministre de l'instruction publique*, p. 117.

die alleen aan het Hof in zwang, en van dezulke, die aan de talen van andere volken, wier schepen de havens van den Archipel bezoeken, ontleend zijn. Die hoftaal, zegt hij verder, houdt het midden tusschen het *Malay littéraire* en de taal zooals die over het algemeen door het volk gesproken wordt (*l'idiome oral usuel*), in welke laatste een groot aantal vreemde woorden zijn opgenomen, en waarvan eene menigte verschillende tongvallen bestaan. Maar of hij nu die algemeene volkstaal, evenals de Hoftaal, als eene wijziging van het *Malay vulgaire*, dan wel als een afzonderlijken tak van het Maleisch in het algemeen beschouwt, is ons niet duidelijk genoeg gebleken. Bovendien hebben wij tegen deze verdeeling dit bezwaar, dat daarbij hetgeen door Marsden de *bahâsa dâgang* (taal der kooplieden) en de *bahâsa katjoekan* (gemengde volkstaal) genoemd wordt, tot de *langage de cour* gerekend wordt; immers de woorden; »quelques emprunts faits aux langues »des nations dont les vaisseaux fréquentent les parages de l'archipel »d'Asie" (1), hebben blijkbaar betrekking op de woorden aan Europeesche talen ontleend; en dat deze niet tot de Hoftaal behooren, behoeft niet betoogd te worden: een enkele blik op die woorden zelve geslagen bewijst het tegendeel.

Werndly (2) eindelijk drukt zich op deze wijze uit: »Zulke men»schen, die in den gemenen ommegang eenige kennis van deze tale »gekregen hebben, zonder dat zij die hebben geleerd te lezen en te »schrijven naar den aardt en eisch der tale, noemen al 't geen hen »onverstaanbaar voorkomt *hoog*, omdat zij geen verstandt genoeg »hebben om zo een manier van aanlering der tale, volgens de rege»len der Spraakkunst, van de andere door het enkel gehoor in den »gemeenzamen ommegang te onderscheiden. Dit is de reden waarom »aan de Maleische taal, die alleen uit den ommegang, zonder kennis »van lezen, schrijven, of eenige woordgronding derzelve, geleerd »wordt, van velen de naam van *laag Maleisch* is gegeven, daar zij »die volgens de regelen der Spraakkunst geleerde taal 't *hoog Maleisch* »noemen. En dit is het eenige verschil, dat er tusschen het *hoog* »of *laag Maleisch* is".

Deze zijn de voornaamste gevoelens, die over dit onderwerp ter onzer kennis gekomen zijn; doch hoe uiteenloopend zij ook zijn, wij kunnen ons met geen daarvan geheel vereenigen. Het komt ons voor dat men, met uitzondering van Werndly, zich te veel moeite gegeven heeft om in het Maleisch, hoewel in eenen anderen zin dan in

(1) T. a. p. pag. 122.
(2) Op blz. 64 der *Voorrede* voor de Eerste uitgave van zijne *Maleische Spraakkunst*.

het Javaansch, toch ook een hooge en lage taal te *onderscheiden;* terwijl wij meenen, dat zulk eene *onderscheiding* volstrekt niet te pas komt, en dat die beide ook met de Hoftaal volmaakt *dezelfde* taal zijn, die slechts meer of minder spraakkunstig zuiver en meer of minder met vreemde woorden vermengd is, naar gelang van de beschaving, de wezenlijke of voorgewende kunde, en de omstandigheden van den spreker of schrijver; evenals men zulks in onze taal ziet plaats hebben, zonder dat iemand op de gedachte zal komen om twee of meer Nederlandsche talen (van tongvallen spreken wij hier niet) te onderscheiden (1).

De Maleiers hebben dan naar ons gevoelen slechts éene taal, en die is de *bahâsa dâlam* of *bangsâwan* van MARSDEN, het *Malay littéraire* van LULAURIER, het *Hoog Maleisch* van WERNDLY; de taal, waarin hunne oorspronkelijke werken opgesteld en die, welke zij van anderen hebben overgenomen, vertaald zijn. Over het algemeen rekenen wij daaronder niet den aanhef der werken; daar deze of door de auteurs of door de afschrijvers en, voor zooverre zij uit andere talen zijn overgenomen, ook door de vertalers veelal rijkelijk met Arabische woorden doorvlochten zijn; dat dit het ergst is met dezulke, die aan het Arabisch zelf ontleend zijn, spreekt vanzelf.

Van dit Zuiver Maleisch verschilt de Hoftaal, indien men daaraan dien naam geven wil, volstrekt niet, behalve dat daarin somtijds, vooral in brieven, eene menigte Arabische woorden gebezigd worden, bijna op gelijke wijze als men zich in onze hoogere kringen moeite geeft om zooveel mogelijk Fransch onder het Nederlandsch te mengen; en dat er (zie blz. 289) eenige weinige woorden in voorkomen, die alleen omtrent Vorsten gebruikt worden, gelijk het *Krâmâ inggil* in het Javaansch (*Land- en Volkenkunde*, 4de uitg. Dl. I, blz. 423). Sedert de Maleiers met de Europeanen in aanraking gekomen zijn, ontmoet men in die Hoftaal ook Portugeesche, Engelsche en Nederlandsche woorden; dit is evenwel geen bijzonder kenmerk van die taal, want ook in het algemeen in het dagelijksch leven is men genoodzaakt tot zulke bastaardwoorden de toevlucht te nemen, zoo

(1) Ook MARSDEN zegt, dat het onderscheid in de taal, zooals die door de verschillende klassen des volks gesproken wordt, meer in den stijl dan in de taal zelve bestaat; schoon zijne verdeeling, die hierboven opgegeven is, althans zeker wat de *bahâsa katjoekan* aangaat, daarmede eenigszins strijdt. *Inleid. tot de Spraakkunst*, blz. 30 der vertaling van ELOUT. Men zie voorts ook nog over dit onderwerp de *Gids* voor October en December 1865 en de *Bijdragen van het Instituut voor taal-, land- en volkenkunde.* Nieuwe volgreeks, Dl. I, blz. 171.

dikwijls er gesproken wordt over zaken, die den Maleiers vroeger onbekend waren (1).

En evenmin is er een wezenlijk onderscheid van taal tusschen het Zuiver Maleisch, de schrijftaal, en de taal des volks in het algemeen of de spreektaal. Want gelijk ieder Nederlander dezelfde taal spreekt, die men schrijft, slechts meer of minder zuiver en in beteren of slechteren stijl, naarmate van den trap zijner beschaving en naar gelang van de gelegenheden waarbij en de personen tot wie hij spreekt, zoo is het eveneens met de Maleiers gelegen. Eene zeer groote eenvoudigheid in stijl en woordvoeging, het bezigen van woorden, die (gelijk wij ook dezulke hebben) alleen aan de lagere volksklasse eigen zijn, moge de taal van den visscher onderscheiden van die van den hoveling, maar in den grond is hun beider spreektaal dezelfde.

Schoon wij dus in het Maleisch slechts ééne taal vinden, hebben wij vrede met de uitdrukking Laag Maleisch; mits men daardoor versta de *Bahâsa Katjoekan* (brabbeltaal) van VALENTYN (blz. 289), eene conventioneele taal, welke door vreemdelingen, die het Maleisch niet kennen, gesproken wordt »om zig 'er maar door te redden," en die in elke havenplaats van den Indischen Archipel verschilt, naarmate van de taal, die er den meesten invloed op uitoefent; een jargon, waaraan het Maleisch ten grondslag ligt, maar dat geen Maleisch is.

HOOFDSTUK IV.

Tongvallen.

DULAURIER (2) onderscheidt twee tongvallen, en noemt den eenen dien van Malaka, den anderen, dien van Batavia. Hij zegt dat de eerste gesproken wordt op het Maleische Schiereiland en in de Engelsche koloniën van den Archipel, en noemt als een uitstekend voorbeeld van dien tongval een door de Roomsche Zendelingen van Poeloe Pinang uitgegeven *Recueil d'hymnes et prières*. Doch schoon wij dit *Recueil* geheel niet kennen, hechten wij voor ons aan zulke proeven, uit een taalkundig oogpunt beschouwd, over het algemeen

(1) Als voorbeelden van die Hoftaal zie men onder andere de Brieven van onderscheidene Vorsten aan Kapitein LIGHT, door MARSDEN in de *Bloemlezing* achter zijne *Spraakkunst* opgenomen; alsmede blz. 64, 65, 68 en 77—85 van de *Chrestomathie* achter de *Maleische Spraakkunst* van ROORDA VAN EYSINGA.

(2) *Mémoire, Lettres et Rapports à Mr. le ministre de l'instruction publique* p. 186.

weinig waarde: de aan de Maleiers zoo geheel vreemde onderwerpen; en het groote verschil van karakter tusschen de Indische en Europeesche talen, aan welke zulke verzamelingen veelal ontleend worden, zijn gewoonlijk oorzaak dat, vooral in zoogenoemde poëzie, zeer slecht Maleisch geschreven wordt; terwijl het zeker in ieder geval veiliger is als proeven van Maleisch dialectverschil de werken van Maleiers dan van Europeanen te kiezen. De tongval van Batavia, zegt DULAURIER verder, wordt gesproken in die stad en de andere Nederlandsche etablissementen, waarvan zij de hoofdplaats is; de werken van ROORDA VAN EYSINGA zijn de beste om zich er mede bekend te maken.

Deze verdeeling van DULAURIER is echter geheel onaannemelijk. Vooreerst is het minder voegzaam een dialect van Batavia aan te nemen, eene plaats waar het Maleisch geenszins de moedertaal is; en ten tweede is het onjuist, dat in alle Nederlandsche bezittingen dezelfde tongval gesproken wordt als door de Maleiers van Batavia (1).

MARSDEN (2) en WERNDLY (3) onderscheiden ook slechts twee tongvallen, zijnde de eene, die op de kusten van het Maleische Schiereiland (Kédah, Malaka, Djohor, Pahang, Trengganau, Kalantan, Pantani, en de andere, die in het oude rijk van Menangkabau (tegenwoordig de Padangsche bovenlanden) en in de Maleische volkplantingen langs de kusten van Sumatra, en ook in de binnenlanden van het schiereiland Malaka gesproken wordt.

Ook RAFFLES, ROBINSON, CRAWFURD en SCHLEIERMACHER nemen in het Maleisch geen ander verschil van dialect aan, dan dat van Menangkabau (4).

En inderdaad schijnen er van het zuivere Maleisch slechts twee verschillende hoofddialecten te bestaan (want het geringe verschil van uitspraak, dat in elke taal bijna op iedere plaats wordt waargenomen, verdient dien naam niet), waarvan men het eene dat van Malaka of Riouw, het andere het Menangkabausche of Padangsche kan noemen; van dit laatste bestaan nog weder verscheidene onderdialecten, waarvan die van Agam, Rau en Moko-Moko de belangrijkste zijn. Het dialect van Malaka was waarschijnlijk de tongval van dien stam, die in het jaar 1160 van Sumatra naar het schiereiland Malaka verhuisde, en wordt gesproken, behalve te Malaka zelf, bij

---

(1) Over het Bataviaansch Maleisch, dat behalve Maleische grootendeels Javaansche, Soendasche en Balineesche bestanddeelen bevat, zie men *Bijdrage* en *Handleiding tot de kennis van 't Bataviaansch Maleisch door* Dr. J. D. HOMAN.

(2) *Inleiding tot de Spraakkunst* en *Spraakkunst*, blz. 192; en *History of Sumatra*, 3d Ed., p. 199 en 332.

(3) *Spraakkunst*, uitgegeven door G. VAN ANGELBEEK, blz. 128.

(4) Zie o. a. SCHLEIERMACHER, *de l'influence de l'écriture sur le langage*, p. 32 & 33.

alle Maleiers die vandaar afkomstig zijn; het andere in het voormalige Menangkabau en bij de van daar afkomstige Maleiers.

Wat nu het onderscheid tusschen die twee tongvallen betreft, waarvan de laatste eerst in den jongsten tijd meerdere bekendheid heeft gekregen (1), daaromtrent merken wij hier slechts enkele bijzonderheden op:

In de woorden, die in het dialect van Malaka op *a* eindigen, wordt in het Menangkabausche die klinker als *o* uitgesproken; dus luiden b. v. de woorden انتار *tusschen*, باو *brengen*, تريم *ontvangen*, جاݢ *waken*, *oppassen*, داد *borst*, enz. in den tongval van Malaka *antâra*, *bâwa*, *tarîma*, *djâga*, *dâda*, en in dien van Menangkabau *antâro*, *bâwo*, *tarîmo*, *djâgo*, *dâdo*, enz.; en zoo ook in de Aanhechtsels له en كه, maar niet in له dat veelal tot ملاه *malah* wordt verlengd, b. v. دڠركنمله *dangakanmalah* (voor *dengarkanmalah* of *dengarkanlah*), *hoor toe*. In het schrift wordt dan ook wel de *a* op het einde door و uitgedrukt of de uitspraak als *o* aangewezen door eene Dlamma boven den eindmedeklinker.

De stomme *e* wordt, behalve in de voorvoegsels *pe* en *per*, in het Agamsche uitgesproken als *a*, dus بري *beri*, *geven*, als *bari*, بنر *benar*, *waar*, als *banar*, بنڠ *benang*, *garen*, als *banang;* maar in het Rausche als *o*, dus *bori*, *bonar*, *bonang*. Ook bij andere klinkers heeft dikwijls verwisseling plaats.

Niet alleen de ن (zie blz. 19 en 42) maar ook andere harde medeklinkers worden op het einde van een woord in het Menangkabausche dialect geheel verzwegen en in het schrift somtijds door ه vervangen, en de voorafgaande klinker, wanneer die eene *a* is, veelal uitgesproken als *ĕ*, en als hij eene *oe* is, veranderd in *oeì;* zoo zegt men b. v. voor ڤانس *pânas*, *heet*, ڤانه *pâneh* of *panĕ*, voor دارت *dârat*, *vastland*, *hoogland*, داره *dâreh* of *darè*, voor امس *emas*, *goud*, امه *emeh* of *emè*, voor ساكت *sâkit*, *ziek*, ساكه *sâkih* of *sâkì*, voor كولت *koelit*, *huid*, كوله *koelih* of *koelì*, voor تورت *toeroet*, *volgen*, *toeroeì*, enz.

Zelfs de smeltletter ر wordt als sluitletter in het midden van een woord verzacht, door daarachter eene *e* of *a* te doen hooren, die dan ook wel in het schrift door eene ا wordt aangeduid; b. v.

(1) Vooral door den arbeid van de Heeren HARMSEN, HABBEMA, VAN LIMBURG BROUWER, VAN DER TOORN en GERTH VAN WYK.

سرات *sareta* voor سرت *serta*, *tevens;* ڤراڬي *paregi* voor ڤرڬي *pergi*, *gaan*.

Ook aan het begin en in het midden van een woord worden de medeklinkers verwisseld. Zoo wordt in het Menangkabausch dialect

de س vervangen door چ en ج; b. v. چوچي *tjoetji*, voor سوچي *soetji*, *zuiver;* چيڤق *tjîpaq*, voor سيڤق *sîpaq*, *achteruit schoppen;* جناڤڠ *djenâpang*, voor سناڤڠ *senâpang*, *snaphaan*.

de ج door چ; b. v. چوڤل *tjoepoel*, voor جوڤل *djoepoel*, *gebeuren*, *voorvallen;* كچڤ *ketjap*, voor كجڤ *kedjap*, *oogwenk;* كرچت *kertjoet*, voor كرجت *kerdjoet*, *zekere waterplant*, *bies*, *riet*.

de ب door و; b. v. چاوڠ *tjâwang*, voor چابڠ *tjâbang*, *tak;* لاو٢ *lâwo-lâwo* voor لاب٢ *lâba-lâba*, *spin;* جاوت *djâwat*, voor جابت *djâbat*, *behandelen*, *aanvatten*.

de ب door م; b. v. موهي *moehi*, voor بوهي *boehi*, *schuim;* ممبو *mamboe*, voor بمبو *bamboe*, *bamboes;* مياوق *mijâwaq*, voor بياوق *bijâwaq*, *leguaan*.

de ت en ڤ door ب; b. v. تنتب *toentoeb*, voor تنتت *toentoet*, *najagen;* ڤاتب *pâtoeb*, voor ڤاتت *pâtoet*, *betamen;* هادب *hâdab*, voor هادڤ *hâdap*, *front maken;* لڠكب *langkab*, voor لڠكڤ *langkap*, *compleet*. Deze verwisseling wordt echter in de uitspraak niet gehoord, en vervalt ook weder als zulk een woord een aanhechtsel bekomt, dat met een klinker aanvangt, b. v. هداڤن *hadâpan*, *voorzijde*, *front*.

de ت door م en ن; b. v. ميڤس *mîpis* en نيڤس *nîpis* voor تيڤس *tîpis*, *dun*.

de ت door ڤ; b. v. جاوڤ *djâwap*, voor جاوت *djâwat* (*djâbat*), *aanvatten;* كيلڤ *kîlap*, voor كيلت *kîlat*, *weêrlicht*.

de ڤ door ت; b. v. توكل *toekoel*, voor ڤوكل *poekoel*, *slaan;* سيست *sîsit*, voor سيسڤ *sîsip*, *ingestoken* (b. v. in den gordel).

de ل door ر; b. v. بدر *bedir*, voor بدل *bedil*, *geweer;* دڠكر *dangkar*, voor دڠكل *dangkal*, *ondiep;* تمبر *timboer*, voor تمبل *timboel*, *drijven*.

de ر door ل; b. v. ڤلنته *palintah*, voor ڤرنته *parintah*, *bevel;* مملنتهکن *memalintahkan*, voor ممرنتهکن *memarintahkan*, *bevelen.*

de ڬ door ک; b. v. کت *keta*, voor ڬت *geta*, *troon;* کنچڠ *koentjang*, voor ڬنچڠ *goentjang*, *bewegen*, *schudden;* بکي *bakei*, voor بڬي *bagei*, *aan*, *voor.*

De hier medegedeelde voorbeelden van verwisseling van medeklinkers betreffen alleen het schrift; maar ook in de uitspraak ondergaan zij verschillende wijzigingen, die mede op den klank van de voorafgaande vocaal invloed hebben (1).

Tot de eigenaardigheden van den Menangkabauschen tongval behoort ook, dat de Werkwoorden, wier grondwoord met eene keelletter aanvangt, geen' neusklank maar alleen het voorvoegsel م me voor zich nemen; b. v. مهمڤنکن *mehimpoenkoen*, *verzamelen*, van همڤن *himpoen;* مٔالهکن *me-âlahkan*, *veroveren*, van الله *âlah;* enz.; terwijl in die Werkwoorden, wier grondwoord met ب of ق aanvangt, die beginletter achter den neusklank dikwijls vervalt; b. v. ممونه *memoenoeh*, *dooden*, van بونه *boenoeh;* ممايـر *memâjar*, *betalen;* van باير *bâjar;* مڠوتکن *mengoewatkan*, *bemachtigen*, *overweldigen*, van قوة *qoewat*, *kracht;* مڠبورکن *mengoeboerkan*, *begraven*, van قبور *qoeboer*, *graf;* en in de uitspraak ook de خ, b. v. مڠخبرکن *mengabarkan*, (*mengabakan*), voor *mengkhabarkan*, *berichten.* Vergel. blz. 53—59.

Voorts bevat het Menangkabausch Maleisch een aantal woorden, die het dialect van Malaka niet kent (2).

Of het sluiten van eene lettergreep door eene neusletter (zie blz. 44) aan eenig dialect bijzonder eigen is, is ons uit de geschriften, die wij hebben kunnen raadplegen, niet voldoende gebleken; hoewel in de *Hikâjat Sjech Djilal eddin* gewoonlijk de vorm zonder neusklank

---

(1) Zie verder *Marsden's Spraakkunst*, blz. 192. Harmsen in het *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde* Dl. XXI, blz. 480 en vooral Van Eck, in de *Ind. Gids*, 1880, blz. 956, Van der Toorn, aldaar 1881, blz. 525, en Habbema, mede aldaar, 1881, blz. 763.

(2) Als proeve van dat dialect zie men: *Menangkabausch-Maleische zamenspraken, opgesteld door Si Daoed Radja Medan, Hoofdonderwijzer aan de Inlandsche school te Padang. Uitgegeven door* Dr. J. Pynappel, 's Gravenhage, *bij* M. Nyhoff, 1872; verschillende Verzamelingen van *Spreekwoorden*, uitgegeven door J. Habbema in het *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. XXV en XXVI, en de *Hikâjat Poetri Balkis*, uitgegeven door D. Gerth van Wyk in Dl. XLI der *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap*, 1880.

gebruikt wordt; b. v. منجوجغ *mendjoedjoeng*, niet منجنجغ *mendjoendjoeng*, *gehoorzamen*. Ditzelfde is ook het geval omtrent de verwisseling van klinkers in een woord, waarvan MARSDEN (1) onder andere als voorbeelden bijbrengt: لنتس *lantas* en *lintas*, *voorbij*, *vervolgens*; لمبغ *lembing* en *limbing*, *eene speer*; لمبغ *lamboeng* en *limboeng*, *de zijde*; لمبي *lambej* en *limbej*, *wenken*; كنچڤ *kantjap* en *koentjoep*, *een bloemknop*; لمبت *lemboet* en *loemboet*, *zacht*, enz.; maar zonder te bepalen of die verschillende wijzen van uitspraak tot verschillende tongvallen behooren, dan wel of zij nevens elkander in gebruik zijn.

ABD'ALLAH BEN ABD'ELKADER MOENSJI vermeldt in de beschrijving van zijne reis van Singapoera naar Kalantan (2) enkele bijzonderheden omtrent de uitspraak van het Maleisch in laatstgenoemde plaats en te Trengganau. De afwijkingen bepalen zich hoofdzakelijk tot de verwisseling van de neusletter ن en ڠ op het einde der woorden, en in een enkel geval van de klinkers *a* en *o* in geslotene lettergrepen. De uitspraak op de twee genoemde plaatsen is dezelfde; de Schrijver brengt daarvan de volgende voorbeelden bij: الله *allah* wordt uitgesproken als *alloh*; مينق *mînjaq* als *minjoq*; توان *toewan* als *toewang*; بولن *boelan* als *boelang*; ماكن *mâkan* als *mâkang*; جاڠن *djângan* als *djângang*, en ook ساڠت *sângat* als *sângang*; hij voegt er echter uitdrukkelijk bij, dat dit verschil alleen bestaat in de uitspraak, terwijl die woorden op de gewone wijze geschreven worden.

HOOFDSTUK V.

Over de verdeeling der Maleische Literatuur in Tijdvakken.

Nog nimmer heeft iemand, voor zooverre ons bekend is, het ondernomen de voortbrengselen der Maleische literatuur in bepaalde tijdvakken te verdeelen, en aan elk hunner daarin zijne vaste plaats aan te wijzen. En inderdaad mag het, met weinige uitzonderingen,

(1) *Spraakkunst*, blz. 194. In het Riouwsch Maleisch zijn *lantas* en *lintas*, *lamboeng* en *limboeng*, woorden van verschillende beteekenis: *doordringen*, *voorbijgaan*, *de zijde*, *eene bergkloof*.

(2) Bladz. ۴۲۳ en ۸۸ der uitgave van PYNAPPEL.

even ondoenlijk geacht worden den ouderdom der Maleische geschriften, hetzij oorspronkelijke hetzij van elders ontleende, op te geven, als het onmogelijk is hunne vervaardigers aan te wijzen. Zeer zelden toch vindt men daarin melding van den naam van den Schrijver, of van de plaats waar, of het jaar waarin hij zijn werk opstelde; maar meermalen een ander jaartal, hetwelk een afschrijver, benevens zijnen naam, er aan toevoegde, om den lezer te berichten in welk jaar, op welken dag en welk uur, hij zijnen, dikwijls hoogst gebrekkig verrichten, arbeid voltooide; zoodat een Maleisch werk veelal zoovele jaartallen voert, als er afschriften van bestaan. Van de Maleiers zelf berichten omtrent de geschiedenis van hunne letterkunde te willen inwinnen is, bij hunne volslagene onkunde dienaangaande, eene nutteloze poging. Geene andere hulpmiddelen schieten er dus over dan de innerlijke kenmerken, die elk geschrift omtrent den tijd van zijnen oorsprong draagt; doch ook deze zijn zeer gebrekkig en zelden te vertrouwen, en zouden ons hoogstens tot een weinig afdoende verdeeling in twee groote tijdvakken kunnen leiden, te weten:

Ie Tijdvak. Van het ontstaan der Maleische literatuur (omstreeks het jaar 1300 n. C.) tot op de komst der Europeanen in den Archipel (omstreeks 1590).

IIe Tijdvak. Van de komst der Europeanen in den Archipel tot op onzen tijd.

Het kenmerk, waardoor de geschriften uit het eerste tijdvak van die uit het tweede zouden kunnen onderscheiden worden, moest dan zijn, dat in die van het laatste, voor zooverre zij niet uitsluitend verklaringen van den Koran of andere alleen tot het Islamisme betrekking hebbende zaken bevatten, bijna altijd van Europeanen (*ôrang Peranggi*), Portugeezen (*ôrang* of *ânaq Portoegal*), Engelschen (*ôrang Inggris*) of Hollanders (*ôrang Wolanda*) gesproken wordt; ook zonder dat zij tot den inhoud des werks in eenige andere betrekking staan, dan dat het den Schrijver heeft goed gedacht aan hunne namen, en wel eens vrij onhandig, daarin eene plaats te verleenen. Doch dit kenmerk, reeds ongenoegzaam in zichzelf, wordt geheel onvoldoende gemaakt door de dwaze trotschheid van de inlandsche afschrijvers der Handschriften, die om hunne, meestal ingebeelde, geleerdheid te toonen, hier en daar allerlei vreemde woorden, die zij zelden goed schrijven, voor de oorspronkelijke in plaats stellen, of uitdrukkingen en volzinnen van eigen vinding in het verhaal inlasschen. Somtijds loopt de vervalsching vanzelve in het oog; wanneer b. v. van Mahomed gesproken wordt in het verhaal van eene geschiedenis, die lang

voor zijnen tijd heeft plaats gehad; of van Europeanen, in eenen tijd toen deze nog niet aan Indië dachten. Maar niet altijd is het bedrog zoo gemakkelijk te ontdekken; en veelal blijft er voor den ouderdom der Maleische geschriften geen andere maatstaf over dan deze hoogst gebrekkige, dat zij althans tot een jonger tijdperk behooren dan de daarin verhaalde gebeurtenissen, indien wij van elders weten wanneer die zijn voorgevallen. Doch ook dit nog kan alleen van toepassing zijn op de geschiedkundige werken, die slechts een betrekkelijk klein gedeelte der Maleische literatuur uitmaken; terwijl voor den ouderdom der andere geschriften slechts zelden vaste kenmerken te vinden zijn. Wij zeggen *zelden;* want een enkele maal is dit toch het geval. Zoo wordt door Bochari, den Schrijver van *De Kroon der koningen*, het jaar 1201 der Hegira, in een chronogramma als tijd der vervaardiging van zijn werk opgegeven; in andere wordt de Vorst vermeld, onder wiens regeering of op wiens last zij werden opgesteld; terwijl ook van eenige vooral poëtische werken uit den laatsten tijd de Schrijver en zijn leeftijd met juistheid bekend zijn.

Wij zullen het bij de hierachter volgende opgave der voornaamste ons bekende Maleische geschriften niet wagen hunnen ouderdom te bepalen of ze in tijdvakken te rangschikken, overtuigd zijnde dat wij daarin te dikwijls zouden mistasten; maar ons alleen vergenoegen met de vermelding van hunnen hoofdzakelijken inhoud en eenige andere bijzonderheden, daarbij, voor zooverre hieromtrent zekerheid bestaat, den tijd hunner vervaardiging opgevende. In het geheel is op dit gedeelte van ons werk toepasselijk wat Dulaurier van het zijne zegt: »L'esquisse rapide de la littérature malaye, qui vient de »passer sous les yeux du lecteur, ne doit être regardée que comme »un travail provisoire. Nous sommes loin d'avoir encore en Europe »tout ce qu'elle a produit de remarquable ou curieux. Pour en »juger le caractère, pour en apprécier le mérite, il est de toute »justice d'attendre qu'elle ait été l'objet des mêmes recherches persé»vérantes que les autres littératures de l'orient, et qu'un nombre »plus considérable de manuscrits ait été recueilli.»

HOOFDSTUK VI.

Poëzie der Maleiers. (1)

WERNDLY en MARSDEN (2) hebben zich veel moeite gegeven om de prosodie der Westersche talen op de Maleische gedichten toe te passen en in deze verzen eene vaste verdeeling in de bekende voetmaten te ontdekken. De beide Geleerden zijn het echter hieromtrent volstrekt niet met elkander eens; en wij vinden dat zeer natuurlijk, daar wij voor ons de overtuiging hebben, dat de Maleiers van dergelijke prosodische regelen in het geheel geen denkbeeld hebben, en bij de vervaardiging hunner gedichten het gehoor alleen hun tot regel strekt om daarin eene soort van cadans te brengen. De heer VAN ANGELBEEK, die de tweede uitgave van WERNDLY's Spraakkunst bezorgd heeft, schijnt met ons van hetzelfde gevoelen te zijn geweest, of althans dit gedeelte van den arbeid zijns voorgangers als minder gelukkig geslaagd beschouwd te hebben; daar hij in zijne uitgave het Hoofdstuk, dat over de prosodie handelt, geheel heeft weggelaten.

De Maleische gedichten bestaan uit regels van doorgaans vier woorden, die een onbepaald aantal lettergrepen uitmaken. De meest gewone en ook de welluidendste zijn verzen, die uit acht tot tien lettergrepen bestaan. De lengte of kortheid der lettergrepen wordt in de meeste gevallen door den klemtoon bepaald; evenwel kunnen niet alle naar willekeur lang of kort gemaakt worden; zoo is b. v. eene syllabe, die op de doffe *e* uitgaat, als in *bekal*, altijd kort.

Het rijm is, evenals in sommige andere talen, tweeërlei, òf voor het gezicht òf voor het gehoor, welke beide manieren door elkander gebezigd worden. Zoo kan b. v. نڬري *negeri* zeer goed op سمڤي

(1) Aanvankelijk lag het in onze bedoeling om dit gedeelte van den arbeid van wijlen Dr. DE HOLLANDER eene geheele herziening te doen ondergaan en zijne opgaven van bestaande werken in en over het Maleisch tot op heden bij te werken. De vele moeielijkheden aan dezen arbeid verbonden en de groote uitbreiding welke deze reeds lijvige Handleiding daardoor verkrijgen zou, hebben ons daarvan echter doen afzien. Ook komt ons eene afzonderlijke behandeling van dit zoo belangrijk onderwerp in vele opzichten meer gewenscht voor. Intusschen hebben wij een en ander met zorg nagezien en getracht door weglating van enkele betwistbare nummers, door bijvoeging van eenige sedert 1882 bekend geworden geschriften en verwijzingen naar nieuwe bronnen aan de Hoofdstukken VI, VII en VIII eenige meerdere waarde bij te zetten. De opgaven der voornaamste hulpmiddelen bij de beoefening der Maleische taal- en letterkunde is zoo volledig mogelijk bijgewerkt. v. E.

(2) Zie WERNDLY, *Maleische Spraakkunst*, uitgegeven te Amsterdam 1736, en MARSDEN, *Maleische Spraakkunst*, vertaald door ELOUT, blz. 218—228.

sampej rijmen, omdat beide op eene ي uitgaan, en ايت *îtoe* op هنتو *hantoe*, omdat beide op den *oe*-klank eindigen, schoon die in het eerste woord kort, en in het laatste lang is. Wanneer de eindwoorden op eene geslotene lettergreep uitgaan, dan is het desnoods voldoende, dat de daarin voorkomende vocaal dezelfde is, terwijl de eindmedeklinker mag verschillen; dus rijmt b. v. انتن *intan* op هيتم *hîtam;* doch het is verkieslijk, dat ook de medeklinkers overeenkomen, en men b. v. ماكن *mâkan* op انتن *intan* doe rijmen; het zijn dus eigenlijk geen rijmwoorden maar assonanten. Op een woord, dat op een zuiveren klinker uitgaat, mag men er een doen rijmen dat op eene ﻩ eindigt, daar deze toch in de uitspraak niet of bijna niet gehoord wordt; b. v. موده *moeda* op سوده *soedah*, بݢند *baginda* op ربه *rebah*, enz. Uit de bijgebrachte voorbeelden blijkt tevens, dat het rijm zich alleen bepaalt tot de laatste lettergreep, terwijl de voorlaatste, en ook de beginletter van de laatste, geheel willekeurig is. — Rijmlooze verzen bestaan in het Maleisch niet.

In hunnen uitwendigen vorm hebben de Maleische gedichten nog deze bijzonderheid, dat de tweede regel niet onder maar naast den eersten geschreven en daarvan door een sterretje, of door eene lijn, die loodrecht over de geheele bladzijde loopt, gescheiden wordt; en zoo vervolgens, de vierde regel naast den derden, de zesde naast den vijfden, enz.

Deze weinige opmerkingen over den versbouw der Maleiers achten wij voor den aard van dit werk voldoende. Wie zich nader daarmede wil bekend maken, raadplege de hierboven aangehaalde werken van Werndly, Marsden en anderen.

Wij zijn door Valentyn, Werndly, Leyden, Anderson, Jacquet, Dulaurier, Van Hoëvell, Klinkert, Neubronner van der Tuuk en anderen bekend gemaakt met de opschriften van verscheidene Maleische gedichten; maar die gedichten zelve zijn op verre na nog niet alle tot ons gekomen; slechts een gedeelte er van is in Europa bekend, en nog minder door den druk algemeen gemaakt.

In de Maleische poëzie worden de volgende soorten van gedichten onderscheiden.

a. De *Pantoen* (ڤنتن).

De *Pantoens* zijn veelal minnedichten, die vroeger bij feestelijke gelegenheden bij wijze van beurtgezang voor de vuist werden gereciteerd of gezongen, hetgeen echter thans door den invloed der priesters

grootendeels in onbruik is geraakt (1). Behalve wanneer zij in andere gedichten of geschiedenissen zijn ingevlochten, schijnen zij zelden te zijn opgeschreven of althans liefst verborgen te worden gehouden. Het zijn coupletten van vier regels, waarvan de derde op den eersten en de vierde op den tweeden rijmt; daarenboven behooren de coupletten aan elkander gekoppeld te zijn, doordat men den tweeden regel van elk voorgaand couplet weder als eersten van het volgende neemt. De beide eerste regels bevatten een of ook wel twee beelden of leenspreuken of niets beteekenende gezegden, die tot elkander of tot de twee volgende regels gewoonlijk niet in het minste verband staan, behalve dat zij voor deze de eindrijmen aangeven. Het geheel, hoe geliefkoosd ook bij den Maleier, is voor een Europeaan zeer onbeduidend en gewoonlijk niet te vertalen; waarom wij ons ook in onze Bloemlezing tot het opnemen van een paar kleine stukjes zullen bepalen.

MARSDEN houdt de *Pantoen* en de *Selôka* voor dezelfde dichtsoort (2); in de Maleische geschriften worden zij echter van elkander onderscheiden. Zoo vindt men in de *ḥikâjat Bikrâma Datya Djâja* en de *ḥikâjat Boedjangga Indra Maharoepa* meermalen: »*segala dâjang-dâjang pon* »*bersjaìr dân berpantoen dân berselôka*, de dajangs reciteerden *sjaîrs*, »*pantoens* en *selôka's*.» Waarin echter het onderscheid tusschen deze twee dichtsoorten bestaat durven wij niet bepalen; misschien is het dit, dat de *Pantoens* zuiver Maleische liedjes, en de *Selôka's* coupletten van Indischen oorsprong zijn.

Voor nadere bijzonderheden omtrent de *Pantoen* verwijzen wij den lezer naar MARSDEN's *Spraakkunst*, t. a. p. en *History of Sumatra*, p. 179; CRAWFURD, *Indian Archipelago*, Vol. II, p. 47; DULAURIER, p. 53 van zijne meer aangehaalde *Mémoire;* KLINKERT, t. a. p. (en vooral PYNAPPEL in de *Bijdragen van het Instituut*, 1883).

b. De *Goerindam* (ڬرندم).

De *Goerindam* of *Spreukgedichten* bestaan over het algemeen uit coupletten van slechts twee regels, die op elkander rijmen, en van

(1) Volgens KLINKERT in de *Bijdragen van het Instituut*, *Derde volgreeks*, Dl. III, blz. 309, aan wien wij ook een aantal titels van Maleische gedichten ontleenen. Eene verzameling Pantoens is door hem terzelfder plaatse uitgegeven: en eene andere verzameling in Menangkabausch dialect door L. K. HARMSEN in het *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenk.* Dl. XXI. Voorts zijn bekend eene *Perhimpoenan pantoen Melajoe* of *Verzameling van Maleische Pantoens*, bijeengebracht door HADJI IBRAHIM van Riouw en uitgegeven te Batavia bij W. BRUINING, 1877, en *Pantoen Ogan*, eene verzameling *Pantoens* in het dialect van *Ogan Oeloe*, Res. Palembang.

(2) *Maleische Spraakkunst*, blz. 218 der vertaling van ELOUT. *Selóka* beteekent *vers*, *couplet:* en vandaar het Werkwoord *selokâkan*, *in verzen brengen*, *bezingen*, dat o. a. voorkomt in eene nog onuitgegevene *Geschiedenis van Rama.*

welke de eerste eene stelling of veronderstelling behoort te behelzen, waarvan de tweede de toepassing of het antwoord bevat. Het zijn zedelessen, ingekleed in tweeregelige spreuken in dichtmaat; b. v.

Wie het geven van aalmoezen nalaat,
Op diens schatten zal geen zegen rusten.

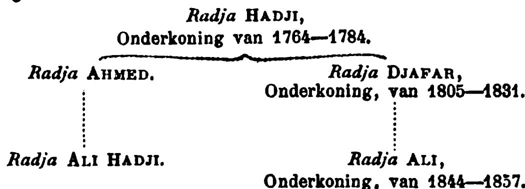
Wanneer de nijd gezaaid wordt,
Komen daaruit vele pijlen voort.

De eenige ons bekende verzameling van Goerindams is vervaardigd door Radja Ali Hadji, neef van een vroegeren Onderkoning van Riouw (1), in het Mahomedaansche jaar 1236 (1847 n. C.). Zij bestaat uit twaalf afdeelingen of hoofdstukken, voorafgegaan door eene korte inleiding, waarin de Schrijver zijnen naam en den tijd van de vervaardiging dezer gedichten opgeeft, en vervolgens het onderscheid tusschen de dichtsoorten *Goerindam* en *Sjaïr* verklaart. Het geheel is met eene vertaling en aanteekeningen uitgegeven door E. Netscher, in het IIde Deel van het *Tijdschr. voor Indische taal-, land- en volkenk.* Volgens den Heer Klinkert, t. a. p. zijn overigens de Goerindams bij de Maleiers niet bekend; zij komen echter voor in de Geschiedenis van *Isma Jatîm.*

c. In het Maleische prozawerk *de Kroon der Koningen* zijn hier en daar kleine Maleische gedichten ingelascht, onder benamingen, die,

---

(1) De Heer Roorda van Eysinga, die een ander gedicht op naam van dezen zelfden Radja Ali Hadji heeft doen drukken (zie blz. 312), noemt hemzelven Onderkoning van Riouw; de Heer Netscher, in zijn Voorbericht voor de uitgave van deze Spreukgedichten, zegt dat hij een broeder is van den tegenwoordigen (1853) Onderkoning. Geen van beide opgaven schijnt juist te zijn. Volgens de opgave van Netscher zelven in het *Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde*, Dl. II, blz. 157, in verband met hetgeen de Heer Pynappel opgeeft in de *Bijdragen van het Kon. Instit. voor taal- land-, en volkenkunde*, Dl. VI, blz. 11, moet hij een neef van dien Onderkoning zijn, volgens onderstaande stamtafel.

Overigens is deze laatstgenoemde Onderkoning overleden den 28 Juli 1857 en opgevolgd door den toenmaligen Rijksbestuurder van het Linggasche rijk, Radja Abdoellah Hadji, en deze weder den 24 Nov. 1858, door Radja Moehammed Joesoef.

zooverre wij weten, in geen ander Maleisch werk voorkomen en dus bezwaarlijk tot de Maleische dichtsoorten zijn te brengen. Zij zijn:

Matsnoewi (مثنوي) of *Madah* (مدح).

De *Matsnoewi* of *Madah* zijn *Lofdichten* op beroemde personen of belangrijke zaken. Hunne uitgebreidheid is geheel onbepaald. De regels rijmen twee aan twee, en hebben van tien tot dertien of veertien lettergrepen. Zoo zijn b. v. de Lofdichten op de Kalifen (*Kroon der koningen*, blz. 3—5 der uitgave van ROORDA VAN EYSINGA); op het Verstand, blz. 177 van hetzelfde werk; enz. Er komen echter in dat werk ook gedichten voor, die het opschrift *Matsnoewi* voeren, maar toch niet onder de *Lofdichten* kunnen gerangschikt worden; b. v. blz. 28.

Roebàï (رباعي).

De *Roebàï* zijn, zooals de naam te kennen geeft, vierregelige gedichten. In de *Kroon der koningen* komen er vele voor, die dit opschrift dragen; daarvan rijmen de regels twee aan twee, of ook wel alle vier op elkander. De lengte der regels is zeer verschillend, en zoo ook de inhoud dezer dichtstukjes; de meeste echter zijn eene soort van *Epigrammen*.

Qoetàh (قطعة).

Onder dezen naam, die eigenlijk *een afgebroken* of *afgesneden stuk* beteekent, komen mede in de *Kroon der koningen* eenige korte dichtstukjes voor, waarin zoowel de maat als het rijm zeer onregelmatig is. Naar den inhoud zijn zij ook eene soort van *Epigrammen*.

Nazam (نظم).

Het opschrift *Nazam*, *gedicht*, *poëzie*, wordt in hetzelfde werk, blz. 117, gegeven aan een twaalfregelig dichtstukje, waarin de verzen gedeeltelijk vier aan vier en gedeeltelijk twee aan twee op elkander rijmen. Het beschrijft de hoedanigheden van een goeden staatsdienaar.

Gazal (غزل).

Op blz. 118 van hetzelfde werk komt een achtregelig gedicht van dezen naam voor, waarin de regels van twintig tot twee en twintig lettergrepen tellen. De *Gazal* is een *Minnedicht* van eigenaardigen vorm en, zoo het schijnt, van Perzischen oorsprong. Alle regels eindigen daarin op hetzelfde woord, terwijl het voorlaatste het eigenlijke rijmwoord is, en somtijds ook wel twee of meer woorden assonanten zijn. De regels behooren twee aan twee op elkander te rijmen of liever te assoneeren; in het hier voorkomende Maleische

stukje doen zulks alle regels. Deze dichtvorm is ook in het Hoogduitsch beproefd door VON PLATEN, GEIBEL en RÜCKERT.

d. De *Sjaïr* (شعر).

De *Sjaïrs*, *Gedichten*, zijn verreweg de belangrijkste voortbrengselen der Maleische poëzie. Hoewel deze naam ook somtijds aan kleine stukjes gegeven wordt, zijn zij gewoonlijk vrij uitvoerige gedichten, waarin eenig romantisch, historisch of andersoortig onderwerp geregeld behandeld wordt. Zij zijn niet in coupletten afgedeeld; de regels moeten vier aan vier op elkander rijmen, waarvan wel somtijds wordt afgeweken, maar hetgeen toch eigenlijk een vereischte van de *Sjaïr* is, ook volgens de getuigenis van Radja ALI HADJI, in de *Inleiding* voor zijne *Goerindam* (zie hierboven blz. 304). In dichterlijke waarde staan de *Sjaïrs* verre boven de overige Maleische poëzie. Men stuit hier niet, zooals in de *Pantoens*, op woorden zonder zin en beelden zonder beteekenis; integendeel, men vindt er sierlijke schilderingen, juist gekozene vergelijkingen, eene kinderlijke naïveteit, eene eenvoudige en heldere voorstelling van gebeurtenissen en toestanden, eene natuurlijke uitdrukking van aandoeningen en gemoedsbewegingen, die niet missen kunnen den lezer te behagen en te boeien, zoodra hij geleerd heeft het gebrekkige in het werktuiglijke der poëzie over het hoofd te zien. Het is in den lezer van Maleische gedichten een volstrekt vereischte niet alleen dat de Maleische taal en stijl hem gemeenzaam zijn, hetgeen trouwens vanzelf spreekt, maar ook dat hij zich geheel in den geest der Maleiers kunne verplaatsen; en vooral, dat hij niet elk woord, zelfs niet elken volzin, op zichzelf beschouwe en beoordeele; hij moet de gansche voorstelling van eene gebeurtenis of eenen toestand, de geheele schildering van een tafereel met éénen blik omvatten en in haar geheel beoordeelen. Voor alle poëzie, maar inzonderheid voor de Maleische, is analyse doodelijk; en het kan niet missen of hij, die, met het woordenboek ter hand, zich op de letterlijke vertaling van eene *Sjaïr* toelegt, zal haar vervelend vinden.

Maar hoewel wij aan deze soort van gedichten eene betrekkelijk groote poëtische waarde toekennen, is het toch niet te loochenen, dat vele er van slechts variatiën van een zelfde thema zijn; dat de geheele poëzie iets gelijkvormigs en eentonigs heeft. En dit bevreemde ons niet: immers de maatschappelijke toestand der Maleiers, en vooral hun gemis aan eene nationale mythologie en godenleer, die bij andere volken, ook bij de Javanen, de rijke grondstof van alle poëzie is, liggen als tastbare oorzaken van dit verschijnsel voor de hand. Of kan het anders bij een volk, dat door den geheelen

Indischen Archipel is verspreid, en niet dan zeer onvolkomene begrippen heeft van een godsdienst, die hun door andere volken is medegedeeld? Waar niet de liefde voor een gemeenschappelijk vaderland en gemeenschappelijke altaren tot roemruchtige daden drijft en de groote mannen vormt, die door het nageslacht als heroën worden bezongen; waar geene onzichtbare wereld, door eene vruchtbare verbeelding met een heir van goden en geesten bevolkt, den geest boeit; daar moet hij zich wel met het stoffelijke, het grover zinnelijke, het alledaagsche bezig houden. En welk onderwerp biedt zich den dichter dan gereeder aan dan de liefde? Geen wonder dus dat deze voor den Malaier de onuitputtelijke stof zijner zangen is. En hoe wordt nu die stof door hem behandeld? Wij hebben het reeds met een woord gezegd; men begaat eene onbillijkheid door de Maleische dichters te beoordeelen naar den maatstaf van *onze* maatschappelijke ontwikkeling en beschaving, evenals men daardoor onrecht zoude plegen jegens HOMERUS. Niet dat wij hiermede aan hunne poëzie gelijke waarde zouden willen toekennen als aan de *Ilias* of *Odyssea* van dezen dichter; maar de Grieken bezaten ook juist al die voordeelen in groote mate, die aan de Maleiers ontbreken, en maakten daarvan meesterlijk gebruik; en toch, die eenvoudige verhaaltrant, die natuurlijke beschrijving van plaatsen en toestanden, die juiste en schoone karakterschilderingen hebben iets Homerisch. Met dat al is het waar, dat in ieder gedicht ook zeer vele plaatsen worden aangetroffen, die niets meer dan berijmd proza zijn; maar de zoetvloeiendheid van de taal en de zangerigheid van den versbouw komen ook hier krachtdadig te hulp, en zijn oorzaak, dat zelfs zulke plaatsen zich met zeker genoegen laten lezen, en met nog meer genoegen laten hooren. In één woord, wij kunnen de Maleische poëzie schoon vinden, wanneer we er op bedacht zijn, dat wij karakters en zeden zullen aantreffen, die van de onze hemelsbreed verschillen; en vooral, dat wij ons geheel in den geest en de begrippen der Maleiers moeten verplaatsen. (Men leze ook het zeer waardeerend oordeel over Maleische poëzie van Prof. Dr. RENWARD BRANDSTETTER in zijn *Charakterisirung der Epik der Malaien.*" Luzern 1891).

De voornaamste, ons òf in haar geheel òf bij name bekende, *Sjairs* zijn (1):

(1) Voorzooverre wij de hier te vermelden Gedichten en Prozawerken niet zelf kennen, zijn de opgaven daaromtrent grootendeels ontleend aan verschillende mededeelingen, voorkomende in de *Bijdragen van het Instituut* en het *Tijdschrift voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, en aan het *Verslag van eene Verzameling van Maleische en andere Handschriften enz.*, *door* Mr. L. W. C. VAN DEN BERG.

1. شعر كن تمبوهن. *Gedicht over Kén Tamboehan* (of *Taboẹhan*).

De korte inhoud van de te onzer beschikking staande redactie van dit gedicht is deze:

Oendakan Penoerat of, volgens eene andere lezing, Ino Karta Pati, prins van het rijk Poera Negara, verlieft op Kén Tamboehan, eene in den krijg gevangen genomene Prinses, thans eene der hofdames van zijne moeder, en neemt haar heimelijk tot vrouw. Dit komt aan de Vorstin ter ooren, die eene Prinses van Bandjar Koelon tot gemalin van haren zoon had bestemd en, door dezen liefdehandel zich in hare plannen gedwarsboomd ziende, in toorn ontbrandt en het besluit neemt Kén Tamboehan te doen dooden. Hiertoe moest haar zoon van zijne woning verwijderd worden, wien zij dus verzoekt ter jacht te gaan om haar eenig wildbraad te bezorgen. Inmiddels zendt zij eenen beambte naar Kén Tamboehan om haar te dooden. Deze begeeft zich derwaarts en veinst door Radèn Mantri gezonden te zijn om haar tot hem te brengen in het woud, waar hij ter jacht was. In het woud gekomen zijnde ontdekt hij haar zijnen last en doorsteekt haar, nadat Kén Tamboehan nog eenige regelen aan Radèn Mantri geschreven had, waarin zij hem van hare liefde en onschuld verzekert en te kennen geeft dat zij op bevel van zijne moeder gedood wordt. De Prins, van zijne jacht terugkomende, vindt het lijk van zijne geliefde, leest haar laatste geschrift en doorsteekt zich nevens haar. De Vorst, bericht ontvangen hebbende van het treurig uiteinde van zijnen zoon en diens geliefde, ijlt wanhopend naar het woud, waar de beide lijken lagen, en doet ze met vorstelijke staatsie begraven. Vervolgens laat hij den beambte, die Kèn Tamboehan gedood had, spietsen, en verbant zijne gemalin, als de aanleidende oorzaak van den dood huns zoons, uit zijne tegenwoordigheid, haar veroordeelende om levenslang zijne jachthonden op te passen.

(Volgens eene andere lezing was Kèn Tamboehan op haar veertiende jaar door Batara Kala weggevoerd en in een bosch nabij Koeripan geplaatst, waar zij door den Vorst des lands gevonden werd. Zie ook de inhoudsopgave bij BRANDSTETTER en het boven aangehaald *Verslag* van Mr. L. W. C. VAN DEN BERG).

Wie de schrijver van dit dichtstuk is durven wij niet bepalen. In een ons ten gebruike afgestaan Handschrift vinden wij met de hand van Dr. P. P. ROORDA VAN EYSINGA aangeteekend: »De Schrijver is »ALI MUSTHATHIER, volgens de verklaring van ACHMED BIN ABDULLAH van Palembang.» Geen van beide personen zijn ons van elders bekend, en welke waarde aan de verklaring van laatstgenoemden te hechten zij kunnen wij dus niet beslissen. De tijd wanneer, en de

plaats waar dit gedicht vervaardigd is, zijn ons mede geheel onbekend. Wat deze laatste betreft, zouden de vele Javaansche woorden en benamingen, die in onze redactie van het gedicht voorkomen, kunnen doen denken aan Palembang, eene plaats waar de Javaansche taal en zeden zich zeer met de oorspronkelijke hebben vermengd; maar in de fragmenten, die door MARSDEN in zijne *Bloemlezing* (blz. 302—315 der uitg. van ELOUT) zijn opgenomen, komen die Javaansche woorden niet voor, en in het geheel is de lezing daarin zoo volstrekt verschillend van ons Handschrift, dat zij bijna geenen regel, die eenigszins overeenkomt, opleveren, hoewel de gang van het gedicht geheel dezelfde is. Er bestaan dus zeer verschillende redacties van.

Dit gedicht is voor het eerst in zijn geheel gedrukt in de *Bloemlezing* achter de eerste uitgave van onze *Handleiding tot de kennis der Maleische taal- en letterkunde*, te Breda, 1845; en vervolgens naar een beter Handschrift door ons met aanteekeningen uitgegeven te Leiden, bij E. J. BRILL, 1856, waarvan ook een uittreksel voorkomt in het *Leesboek* hierachter (blz. 190). Eene Nederlandsche vertaling in dichtmaat is door den Heer ROORDA VAN EYSINGA uitgegeven te Breda bij BROESE & C°., 1838, onder den titel: *Râdin Mantrie, eene romance, naar een Indisch Handschrift van Ali Musthathier.*

Intusschen bevat het bovenvermelde slechts het hoofdbestanddeel van een veel uitvoeriger gedicht van denzelfden naam, waarin de Prins en zijne geliefde door eene godheid in het leven worden teruggebracht, waarna hij den troon van Koeripan beklimt onder den naam van Ratoe Anom Koesoema Joeda; en waarin ook de wonderbare lotgevallen van een aantal andere, met de boven verhaalde geschiedenis in verband staande, vorstelijke personen worden vermeld. Van dit gedicht, dat geheel eene Javaansche tint heeft, is eene uitvoerige inhoudsopgave medegedeeld door den Heer KLINKERT, in *de Indische Gids*, 1881, blz. 1165—1187. (Door denzelfden Heer KLINKERT is in 1886 eene nieuwe uitgave van de *K. T.*, in éénen bundel met de beneden onder N°. 2 en 70 vermelde gedichten, voor de pers bewerkt. Leiden, E. J. BRILL).

2. شعر بيداساري. *Gedicht over Bidasari.*

Een zeer uitvoerig gedicht van den volgenden hoofdinhoud: De Vorst van Kambajat wordt door het monster Garoeda genoodzaakt zijn rijk te verlaten en zwerft nu met zijne gemalin de wildernissen rond; hier bevalt de Vorstin van eene dochter, die, daar de ouders haar niet kunnen medevoeren, aan den oever eener rivier wordt te vondeling gelegd. Het kind wordt gevonden door een rijk koopman

uit de stad Indrapoera, door dezen tot dochter aangenomen en Bidasari genoemd. De gemalin van den Vorst van Indrapoera, eene zeer ijverzuchtige vrouw, van de schoonheid van het meisje gehoord hebbende, en bevreesd dat de Vorst haar misschien eenmaal ook tot vrouw zoude nemen, vervolgt en kwelt Ridasari zoo zeer, dat hare pleegouders tot het besluit komen buiten de stad op eene afgelegene plaats een huis te bouwen en haar daarin te doen wonen. Hier echter vindt haar de Vorst op de jacht zijnde, en neemt haar tot vrouw. De Vorst van Kambajat was intusschen in zijn rijk teruggekeerd, en had eenen zoon gekregen, die volmaakt op Bidasari geleek; door welke omstandigheid men tot de ontdekking komt, dat de tweede gemalin van den Vorst van Indrapoera het te vondeling gelegde kind van den koning van Kambajat is. Gedurende de feesten, die ter gelegenheid van deze ontdekking door de beide Vorstenfamiliën gevierd worden, vindt de zoon van den Vorst van Kambajat in een betooverd paleis de prinses Mandoedari, die daar door een reus werd gevangen gehouden, overwint dezen, en huwt met de Prinses.

Van dit gedicht, waaraan wij nog den voorrang boven de *Kén Tamboehan* zouden toekennen, is mede noch schrijver, noch tijd noch plaats van vervaardiging met zekerheid bekend. De auteur verhaalt in het begin van het gedicht dat hij een Faqir of bedelmonnik is, die het verhaal eerst in proza opstelde en later in verzen overbracht. De prozabewerking schijnt nog inderdaad te bestaan, hoewel zij ons onbekend is, en komt volgens MATTHES ook in het Mangkasaarsch voor. Op dezelfde gronden, die wij omtrent onze redactie van de *Kén Tamboehan* hebben aangevoerd, gist Dr. VAN HOËVELL dat Palembang wellicht het vaderland van deze *Sjaïr* kan zijn; den tijd der vervaardiging stelt hij tusschen de komst der Arabieren en die der Europeanen in den Indischen Archipel.

De *Bidasari* is met eene Inleiding, Vertaling en Aanteekeningen uitgegeven door Dr. W. R. VAN HOËVELL, in het 19de Deel der *Verhandelingen van het Bataviaasch genootschap van Kunsten en Wetenschappen*, te Batavia, 1843. (Zie onder 1 en bij BRANDSTETTER).

3. شعر سلطان عبدالملوك. *Gedicht over* (Berijmde geschiedenis van) *Sultan Abdoel Moeloek.*

De hoofdinhoud van deze *Sjaïr*, die in dichterlijke waarde niet bij andere achterstaat, en als recente poëzie zeldzaam in hare soort is, komt hierop neder: Abdoel Moeloek, Sultan van Barbarye, gehuwd met zijne nicht en pleegzuster Sitti Rahmat, onderneemt kort na zijne troonsbeklimming eene reis naar het rijk Bàn, waar hij door den Sultan vriendschappelijk ontvangen wordt, en die hem ook zijne

dochter Rafiàh ten huwelijk geeft, met welke hij na eenigen tijd naar zijn rijk terugkeert. Kort na zijne terugkomst doet een Sultan uit Hindostan, genaamd Sjahâboe'ddin (wiens oom vroeger door den vader van Abdoel Moeloek wegens bedriegerij in den handel was gevangen gezet en in de gevangenis gestorven) een inval in Barbarye; vele bloedige gevechten worden geleverd, en eindelijk wordt Abdoel Moeloek gevangen genomen. Zijne gemalin Rafiàh weet door de vlucht te ontkomen; maar Sitti Rahmat wordt door den overwinnaar medegevoerd en, daar zij weigert zijne vrouw te worden, benevens haar gemaal in Hindostan in den kerker gesloten. Rafiàh zwerft intusschen door wouden en wildernissen, en bevalt in de woning van een kluizenaar, die haar op zekeren nacht herbergde, van een zoon. Vervolgens zet zij, haren zoon bij den kluizenaar achterlatende, in mansgewaad haren tocht voort, totdat zij komt in het rijk Barbahan, aan welks Vorst zij belangrijke diensten bewijst, door eenen tegenkoning, die zich had opgeworpen, te dooden. Vanhier reist zij, nog steeds in mansgewaad, onder den naam Doera naar Hindostan voort, waar zij het volk zeer misnoegd vindt tegen den Vorst, met de voornaamsten eene samenzwering smeedt, den Sultan onttroont en in de gevangenis werpt, waar hij spoedig sterft. Nu bevrijdt zij haren echtgenoot en Sitti Rahmat, en maakt zich aan hen bekend; waarna Abdoel Moeloek tot Sultan in Hindostan wordt verheven. De zoon van Rafiàh, Abdoel Gâni genaamd, wordt nu ook met den kluizenaar naar Hindostan ontboden en later, volwassen zijnde, door zijnen grootvader, den Sultan van Bân, in diens rijk tot zijnen opvolger aangesteld.

Dit gedicht is in het Mahomedaansche jaar 1262 (1846 n. Chr.) vervaardigd door den reeds meermalen genoemden Radja Ali Hadji van Riouw, en door hem aan Dr. P. P. Roorda van Eysinga ter uitgave toegezonden; waarna het door dezen, met de daarover gevoerde correspondentie en eene uiterst vrije vertaling, geplaatst is in de 12de Aflevering van den IXden Jaargang van het *Tijdschrift voor Neêrlandsch Indië* (1847). Volgens Von de Wall is dit gedicht slechts nagezien en verbeterd door Ali Hadji, maar vervaardigd door zijne zuster Çalihat. (In 1858 is dit gedicht afzonderlijk uitgegeven door de firma Lange & C°. te Batavia).

4. شعر حكاية سيدي ابراهيم بن خصيب سلطان مصر. *Gedicht van prins Ibrahim zoon van Khaçib vorst van Meçir* (Egypte). Dit gedicht, vervaardigd door Hadji Ibrahim van Riouw in het jaar 1282 M. t. (1866), bevat het verhaal hoe de genoemde prins op het zien van het portret van eene prinses van Baçra (Bassora) op deze

verliefd wordt, haar gaat zoeken en als zijne echtgenoot naar Meçir terugvoert.

5. شعر فرغ بتاوية. *Gedicht over den oorlog van Batavia.* Het bevat de geschiedenis der verovering van Batavia door de Engelschen, in 1811.

6. فنتن اسفلمن. *Gedicht over Speelman.* Dit gedicht, ten onrechte eene *pantoen* genoemd, behelst een verhaal van den oorlog tusschen de Mangkasaren en het leger der O. I. Compagnie onder bevel van den Admiraal CORNELIS SPEELMAN (1666). Zie over deze *Sjaïr* verder WERNDLY, in de *Boekzaal* achter de eerste uitgave van zijne Maleische *Spraakkunst;* MARSDEN, *Spraakk.*, blz. 216; DULAURIER, *Mémoire*, etc., pag. 115, en *Lettre adressée au Redacteur du Journal Asiatique*, pag. 6, en *Bijdragen van het Instituut*, Nieuwe volgreeks, Dl. VI, blz. 87.

7. شعر فرغ بالي. *Gedicht over den oorlog op Bali*, ook bekend onder den titel

8. شعر جندرل مخيلس. *Gedicht over den Generaal Michiels.* Een gedicht over de derde Balische expeditie en het sneuvelen van den Generaal MICHIELS.

9. شعر جندرل مركوس. *Gedicht op den Generaal Merkus*, bevattende het verhaal van het overlijden van den Gouverneur Generaal MERKUS.

10. شعر كمفني ولند برفرغ دغن چين. *Gedicht over den oorlog der O. I. Comp. met de Chineezen*, en den moord der Chineezen te Batavia onder den Gouverneur Generaal VALCKENIER.

11. شعر فرغ جوهر. *Gedicht over den Djohorschen oorlog.* De bundel in de Leidsche bibliotheek, die dezen titel voert, bevat drie gedichten: 1°, een verhaal van een gevecht tusschen de Maleiers en Atjihneezen; 2°, dat van een gevecht tusschen de Malakkers en de Hollanders; 3°, dat van een gezantschap van Djohor naar Patani.

12. شعر راج سيك. *Gedicht over den vorst van Siak.* Een verhaal van de onlusten in Siak en de tusschenkomst van het Nederlandsche Gouvernement in 1857.

13. سلطان مولانا. *Geschiedenis van Sultan Maulana Ahmad Tadjoe'ddin* van Kedah; behandelende ook de oorlogen der Siameezen met Kedah en Patani.

14. شعر فرغ منتغ. *Gedicht over den oorlog van Muntinghe.* Een verhaal van den aanval der Nederlandsche troepen op den Kraton van

Palembang in 1819 en van hunnen terugtocht naar Bangka, onder aanvoering van den Raad van Indië MUNTINGHE.

15. شعر ڤرڠ بڠكاليس. *Gedicht over den oorlog op Bangkalis.* Misschien hetzelfde als N°. 12.

16. حكاية ڤرڠ ڤيڠيت. *Geschiedenis van den opgesloten vogel.* Dit is een gedicht over eene opgeslotene maagd onder het zinnebeeld van een opgesloten vogel, volgens WERNDLY. DULAURIER t. a. p. maakt ook gewag van dit werk, zonder te bepalen of het proza of poëzie is; hij noemt het alleen *Histoire allégorique de l'oiseau Pinggui*, en houdt het laatste woord (verbasterd van *pingī*, de Menangkabausche uitspraak van *pingit*) dus verkeerdelijk voor den naam van eene vogelsoort; misschien wel in navolging van VALENTYN, die (Dl. III, fol. 26) dit werk noemt *Hhakajat boerong Pingit* of de *Geschiedenis van de Musch*.

Volgens VAN DER TUUK (*Bijdr. v. h. Inst.*, Derde Volgr., Dl. III, blz. 465) is de titel شعر سبورڠ ڤيڠي en is het een door HAMZAH FANÇOERI (d. i. HAMZAH van Fançoer d. i. Baroes afkomstig) (1) geschreven allegorisch gedicht, waarin van de ziel van een mensch als van een vogel wordt gesproken. (Zie beneden N°. 93, blz. 354). Van denzelfden Schrijver zijn ook de drie volgende gedichten:

17. شعر ڤراهو. *Gedicht van een schip;* waarin van den mensch gesproken wordt als van een schip, dat op de golven heen en weder slingert.

18. شعر داڬڠ. *Gedicht van den koopman;* dat dezelfde strekking heeft als het voorgaande.

19. شعر سيدڠ فقير. *Gedicht van den bedelmonnik;* waarin de mensch wordt voorgesteld als armzalig en behoeftig.

20. حكاية راج تمبكباي. *Geschiedenis van den Koning Tambikbaja.* (WERNDLY en VALENTYN, t. a. p.)

21. حكاية سكل سسهونن. *Geschiedenis der Vorsten van Java.* (WERNDLY en VALENTYN, t. a. p.). Dit werk zal wel niet hetzelfde zijn met hetgeen DULAURIER (*Mém.*, pag. 48) noemt: »*la grande chronique des rois de Java, en deux énormes in-folios.*»

---

(1) Deze *Hamzah* leefde in Atjih onder de regeering van Sultan Iskander Moeda of Iskander II (1607 of 1613—1636). Zijne geschriften werden, evenals die van SJEMSOE'DDIN ASJ SJAMATRANI (SJEMSOE'DDIN van Sumatra) om hunne onrechtzinnigheid plechtig voor de moskee te Atjih verbrand onder de regeering van Sultan Iskander Tsani of Sultan Mogal (1636—1641).

22. شعر هاري قيامة. *Gedicht over den dag der opstanding*, handelende over de toekomende straffen en wat men doen moet om daarvan verschoond te blijven, vervaardigd door den Boeginees INTJEH HOESAIN in het jaar 1281 der Mahomedaansche tijdrekening (1865). (Vergel. Prozawerken, *b*.)

23. شعر صراط القيامة. *Gedicht over den weg ter opstanding*, handelende over verschillende zaken, die op den dood en het geloof betrekking hebben. Het schijnt geschreven te zijn in het jaar 1278 M. t.

24. شعر اورغ بربوت عمل. *Gedicht over menschen die goede werken doen*. Een gedicht over de plichten van den Mahomedaanschen godsdienst en de nuttigheid van het gebed. De Schrijver noemt zich DAROE'LIMAN, en woonde te Kedah. (*Tijdschrift voor Neêrlandsch Indië*, 1847, Dl. II.)

25. شعر معرفة الله. *Gedicht over de kennis van God*.

26. شعر عبارة. *Gedicht: de verklaring*. Een godsdienstig-zedenkundig gedicht.

27. شعر رکن حج. *Gedicht over de grondslagen der bedevaart naar Mekka*.

28. شعر حج. *Gedicht over de bedevaart naar Mekka*. Misschien hetzelfde als het voorgaande.

29. شعر قواعد الاسلام. *Gedicht over de grondslagen van den Islam*.

30. شعر عبادة. *Gedicht over de uiterlijke godsdienstplechtigheden*.

31. شعر انجيل. *Gedicht van het Evangelie*. Een gesprek tusschen Isa (Jezus) en Allah.

32. شعر ام البرهان. *Grond van het duidelijk bewijs*. Een gedicht van zedenkundigen inhoud, te Singapoera gelithographeerd.

33. شعر صفة دو قوله. *Gedicht over de twintig eigenschappen van God*.

34. معرفة. *De kennis*. Onder dezen titel behandelt dit gedicht de voornaamste leerstellingen van den Islam.

35. شعر تمثيل. *Gelijkenissen*. Onder dezen titel behelst dit gedicht eenige godsdienstige onderrichtingen.

36. شعر يوسف. *Gedicht over Jozef*. De geschiedenis van Jozef volgens den Koran. Er bestaan verschillende gedichten met dezen titel.

37. شعر منصور شاه كمڤيت. *Gedicht over Mançoer Sjah Goempita.*

38. شعر ستي كوبه. *Gedicht over Sitti Kobah.*

39. شعر انبياء. *Gedicht over de profeten.*

40. شعر ڤتري عقل. *Gedicht van de Prinses Aqal* (de schrandere prinses?). Misschien hetzelfde als het volgende.

41. شعر ڤتري هندلن. *Gedicht over de Prinses Andalan* (*Andalas? Sumatrasche?*) Geschiedenis van de Prinses Aqal en haar huwelijk.

42. شعر ماريجه. *Gedicht van Maridjah.*

43. شعر مواضم. *Gedicht Moeadlam.*

44. شعر نصيحة بكت سكلين ڤڬاوي. *Raadgevingen aan ambtenaren* (*pegawej*). Opgesteld door Baginda Maradjalan. 2[de] druk. Batavia, 1891.

45. شعر سنديرن. *Hekeldicht.* (Zie Van den Berg, blz. 43.) Onder dezen naam bestaan er verschillende gedichten.

46. شعر بستان السلاطين. *Gedicht Bostani's Salathina.* (Lusthof der Vorsten. (Zie blz. 367, N°. 2.)

47. شعر ستي ذنيده. *Gedicht over Sitti Dzoebeidah.*

48. شعر كمباية. *Gedicht over* Zain al-Abidin, vorst van *Koembajat*, die op zijne zwerftochten op het eiland Prenggi komt en daar huwt met de Prinses Dzabidah of Dzoebeidah, met wie hij na vele avonturen in zijn rijk terugkomt. Misschien is dit gedicht hetzelfde als het voorgaande.

49. شعر عردان. *Gedicht Ardan.*

50. شعر مضي. *Gedicht Madli.*

51. شعر راتو. *Gedicht Ratoe.*

52. شعر حريس. *Gedicht Haris*, vervaardigd in het begin dezer eeuw door Bilal Aboe, Priester op Penjangat.

53. شعر سلطان محمود. *Gedicht op Sultan Mahmoed*, ook onder den meer volledigen titel شعر سلطان محمود شاه د لڠݢ den door het Gouvernement in 1857 afgezetten Vorst van Lingga; zoo men zegt vervaardigd door Entjek Kamarian, eene oude bonne van dien Sultan. Het gedicht bevat zijne geschiedenis van zijn huwelijk af tot het jaar 1854.

54. شعر سي لمباري. *Gedicht over Si Lembari.* Dit gedicht behelst de geschiedenis van eenen Portugeeschen Scheepskapitein (COSTA genaamd?), die aan eenen Chinees zijne bijzit, Lembari, ontroofde en vervolgens in een gevecht tegen de Hollanders, die door den Chinees waren te hulp geroepen, sneuvelde tot groote droefheid van het meisje. — Het werk is geschreven in het dialect van Malaka. (*Tijdschr. van N. I.*, t. a. p.) DULAURIER (*Mém.* pag. 49) noemt het *le roman de Salimbari.* (Zie VAN DEN BERG, blz. 50).

55. شعر سينيور كستا. *Gedicht over Sinjor Costa*, vervaardigd door Sultan BADROE'DDIN van Palembang. Het vermeldt hoe de Portugeesche Scheepskapitein COSTA de bijzit van een Chinees schaakt en met haar naar Europa vertrekt. (Waarschijnlijk oorspronkelijk hetzelfde als het voorgaande).

56. شعر نصوحا. *Gedicht van Naçoeña*, een goddeloozen Jood, die later zeer braaf werd. Dit gedicht is in het Menangkabausch dialect, volgens opgave, vervaardigd door DATOE RADJA BANDAHARA in het jaar 1275 M. t. (1859).

57. شعر راج ممبڠ. *Gedicht over Radja Mambang*, vervaardigd door den overleden Panembahan Boepati van Palembang. Het behelst den strijd tusschen Radja Mambang Djauhari en Déwa Sjah Pri, wiens verloofde hij had geschaakt, waarna deze de zuster van zijnen vijand rooft; door tusschenkomst van Batara Kala wordt de zaak bijgelegd. (Zie VAN DEN BERG, blz. 49). Van dit gedicht bestaan zeer verschillende redacties.

58. شعر ديو ممبڠ. *Gedicht over Déwa Mambang.* Waarschijnlijk hetzelfde als het voorgaande.

59. شعر قهر المشهور. *Gedicht over Qahar al-Masjhoer*, bevattende de geschiedenis van dien Syrischen prins en zijn broeder Sjamsoe'ddîn. Eene uitvoerige opgave van den inhoud van dit gedicht door KLINKERT komt voor in de *Bijdragen van het Instituut*, Vierde Volgreeks, Dl. IV, blz. 517—522. Het zoude geschreven zijn door RADJA ABD'OELLAH van Penjangat, die in 1858 gestorven is.

60. شعر سلطان منصور. *Gedicht over Sultan Mançoer* of *Mançoer Sjah Gempita* van Bagdad. Deze laat op raad van de sterrenwichelaars zijn zoon Sjarif Ismaïl te vondeling leggen. Een bedouïn voedt hem op onder den naam van Aboe Zahid; hij komt eindelijk weder met zijn vader in aanraking, en deze staat den troon aan hem af. Zie dezelfde *Bijdragen*, blz. 512. Misschien hetzelfde N°. 37.

61. شعر سوداڬر بوده. *Gedicht over den dommen Koopman*, die door zijne verstandige vrouw op de proef gesteld en geholpen wordt. Dit gedicht wordt gezegd vervaardigd te zijn door RADJA KALZOM, dochter van RADJA ALI HADJI op Penjangat.

62. شعر سورت كيرم كفد ڤرمڤوان ڤرنته اورڠ بركاسه٢. *Zendbrief aan de vrouwen, bevelende de menschen elkander lief te hebben.* Dit werk is een minnedicht in den vorm van een brief. (*Tijdschrift voor N. I.*, t. a. p.)

63. شعر جوهر چنت براهي. *Djohoreesch Minnedicht.* NEUBRONNER VAN DER TUUK houdt dit gedicht voor hetzelfde als het onmiddellijk hierboven genoemde. (*Tijdschr. voor N. I.*, t. a. p.)

64. شعر چنت براهي. *Een minnedicht*, maar verschillend van de beide voorgaande. De Koning Mengindra Sjah Pri wordt verliefd op Léla Mengindra, de gemalin van den Sultan van het rijk Branta Indra. Vermomd en onder een valschen naam weet hij in dienst van den Sultan te komen en zich diens gunst zoowel als die van zijne gemalin te verwerven, doch wordt vergiftigd, waarna ook de Sultan en de Sultane van verdriet sterven. (VAN DEN BERG, blz. 49).

65. اصول برچنت. *Oorzaak van mijn verdriet.* Een klaaglied van een Maleier, die zich MOHAMMED uit de Chineesche kampong noemt, over zijne eenzaamheid.

66. شعر سلندڠ دليم. *Gedicht over Silindoeng Dalima*, ook bekend onder den titel شعر سري بنين. *Gedicht over Sri Boenian* of dien van شعر اندرا لقسان اتو سري بنين. *Gedicht over Indra Laqsana of Sri Boenian.* Een uitvoerig gedicht, waarvan de korte inhoud deze is: Sri Boenian en Bangsa Kara, dochter en zoon van den door een Garoeda omgebrachten vorst Déwa Pri, willen hun land verlaten. Terwijl daartoe een vaartuig gebouwd wordt, wordt Sri Boenian bezwangerd door Déwa Laksana, die de gedaante van een granaatappel had aangenomen. Zij sterft kort na hare bevalling. Het kind, Silindoeng Dalima, had zij in eene kist gelegd, en haren broeder verzocht deze op reis mede te nemen zonder te zien wat er in was. Hij voldoet aan dit verzoek, en na eenigen tijd gezworven te hebben wordt hij in zeker rijk tot koning verheven; hij huwt daar, en de kist wordt door eene van zijne vrouwen uit nieuwsgierigheid geopend; zij vindt er een zeer schoon meisje in, dat na verscheidene jaren bleek de dochter van Sri Boenian te zijn. Deze herleeft ook weder, en haar echtgenoot Déwa Laksana wordt koning

in het rijk van den Vorst Déwa Pri. Silindoeng Dalima huwt met den vorst Radja Oedara.

Van dit gedicht, waarvan ook eene-prozabewerking bestaat, wordt eene meer uitvoerige inhoudsopgave medegedeeld in het *Tijdschrift voor N. I.*, t. a. p. blz. 394 en volgg.

67. شعر جارن تماس. *Gedicht over Djaran Tamasa.* Een oorspronkelijk Javaansch gedicht, behelzende de liefdesavonturen van Djaran Tamasa en Kén Lamlam Arsa. (*Tijdschrift voor N. I.*, t. a. p. blz. 399.)

68. شعر دڠ سارت. *Gedicht over Dang Sarat.* De geschiedenis van een Vorst van Djohor, die huwt met eene Vorstin van Patani, maar later op eene hofdame, Dang Sarat, verliefd wordt.

69. شعر ڤترا ڬڠڬ. *Gedicht over Poetra Gangga.* Het begin handelt over zekeren Vorst Darma Déwa, die de stad Mertjoe Negara stichtte.

70. شعر يتيم مصطفي. *Gedicht over Jatim Moçtafa* of Prins Asmara Déwa. Deze prins was de zoon van eene der vrouwen van den vorst van Indra Tjita. Toen eene andere vrouw van dien Vorst de moeder van Asmara Déwa wilde vergiftigen, nam de Vorst bij ongeluk het vergif in en stierf. Zijn zoon verwijderde zich nu van het hof en kwam in een bosch, waar hij door eene oude vrouw gastvrij werd opgenomen. Hij bleef hier totdat hij, vernomen hebbende dat de Prinses Indra Poespa in het rijk Balantapoera door eene vergiftige slang gebeten was, daarheen ging om haar te genezen. Hij trouwt vervolgens met die Prinses, en haar vader staat hem zijn rijk af, waarna hij zijn halven broeder in Indra Tjita gaat beoorlogen. (Zie boven onder N°. 1.)

71. شعر ماضي. *Gedicht over Madli*, een Prins uit het Westen, die in verschillende rijken rondreist en overal met eene prinses huwt, die hij echter spoedig weder verlaat. Eindelijk komt hij in Perzië, waar hij ook weder eene prinses trouwt en zelf koning wordt. Dit gedicht heeft dus in de hoofdtrekken groote overeenkomst met de *Hikajat Bikrama Datija Djâja;* zie hierachter bij de Prozawerken, *c.*

72. شعر سلطان يحيا. *Gedicht over Sultan Jahja.* Ook onder den titel شعر سوداڬر بديمان. *Gedicht van den schranderen Koopman.* De Prinses Djauhar Manikam (Zie onder Proza-werken, N°. 77, blz. 351), dochter van een onttroonden Vorst van Iran, die als koopman rondzwierf, gaat na den dood van haren vader, ook als

koopman verkleed, overal rondreizen om haar broeder Djaja Poetra te zoeken. Zij vindt hem aan het hof van Sultan Jahja te Zamin Toeran, die met de Prinses trouwt en den Prins in zijns vaders rijk herstelt.

73. شعر تاج اللملوك. *Gedicht over* den Prins *Tadj al-Moloek*, die naar Perzië ging om met de Prinses Dalnia te huwen, met wie hij naar zijne ouders terugkeerde.

74. شعر حارث فضيلة. *Gedicht over Ḥarits Fadlilat*, zoon van den Sultan van Baçra, die huwt met Zawîjat, de dochter van een koopman uit die stad. Dit gedicht schijnt opgesteld te zijn in het jaar 1272 M. t. (1856).

75. شعر حكاية راج دمشك. *Gedicht over de geschiedenis van den vorst van Damasjk* Ihsân al Ahsân, zijnen broeder Chalil al-Moloek, en zijne beide zonen Sjahi Firman en Saif al-Qamar. Dit gedicht werd in het jaar 1280 M. t. (1864) vervaardigd door Hadji Ibrahim Datoe Kaja te Riouw. Er bestaat ook eene proza-bewerking van.

76. شعر ستي زهرة. *Gedicht over Sitti Zahrat*, ook onder de titels شعر عردان. *Gedicht over Ardân* en شعر سلطان شريف. *Gedicht over Sultan Sjarîf*. De Prinsessen Sitti Zahrat en Noergijah worden tijdens de afwezigheid van haren vader, den Vorst van het rijk Sahri Sittin, door hare tante Ardân van alles beroofd en gaan nu als mannen verkleed haren vader zoeken. Zij vinden hem echter niet, maar komen eindelijk terecht bij den Koning van Egypte, door wien zij als zonen worden aangenomen, en wien Sitti Zahrat ook opvolgt onder den naam van Sultan Sjarîf, terwijl hare zuster onder den naam van Baçri bij haar bleef. Haar vader was intusschen in zijn rijk teruggekeerd, en geraakt in oorlog met een Christen-vorst, waarin zijne dochters hem te hulp komen. Hierna leggen zij haar mansgewaad af en Sitti Zahrat huwt met Sidi Maulana, een zoon van den Vorst van Indrapoera, die nu Koning in Egypte wordt.

77. شعر سلطان مغندرا چواچ. *Gedicht over Vorst Mengindra Tjoewatja*. Een verhaal omtrent dien Vorst en zijne zonen, van denzelfden hoofdinhoud als de *Ḥikajat Indra Kajangan*, zie hierachter Prozawerken, *c*.

78. شعر كمبڠ مغندرا. *Gedicht over Koembang Mengindra*.

79. شعر جوهن مسيڤق. *Gedicht over Djohan Masépak*.

80. شعر اندر كسنا. *Gedicht over Indra Kesna*.

81. شعر ابراهيم بن خصيب. *Gedicht op Ibrahim ben Khaçib*, vervaardigd door Hadji Ibrahim van Penjangat of Riouw, dus waarschijnlijk omstreeks het jaar 1280 M. t.

82. شعر سلطان نور قري. *Gedicht over Sultan Noer Pri.*

83. شعر سڠكڠ. *Gedicht op Soenggèng*, een zeer bekwaam teekenaar, wien door den vorst de eeretitel Sénopati wordt geschonken.

84. شعر عبد السمان. *Gedicht over Abd'as-Samân.* De geschiedenis van den Koopman Abd'ar-Rahmân en zijn zoon Intjeh Osman, die ook Abd'aç-Çamad en Abd'as-Samân heet.

85. شعر نكاح كڤيتن. *Een gedicht op het huwelijk van den kapitein* der Chineezen te Tandjoeng Pinang.

86. شعر ڤكاوين كڤيتن تكسڠ. *Gedicht op het huwelijk van den* zoon van den *kapitein* der Chineezen, *Tik-Sing*, te Riouw. Gelithographeerd uitgegeven te Singapoera.

87. شعر ايكن تروبق. *Gedicht van den visch Teroeboeq.* Het bevat de geschiedenis van een zeevisch, uit de wateren van Malaka, die verliefd wordt op eene *Poĕjoe-poejoe*, een riviervisch uit het Siaksche. Om deze te bemachtigen gaat hij met zijne gezellen naar de verblijfplaats van zijne beminde, die echter door de hulp der Goden het vermogen krijgt om in eenen boom te klimmen en hem op deze wijze ontvlucht; waarop hij onverrichter zake terugkeert. Het gedicht schijnt eene toespeling te zijn op een mislukt huwelijksaanzoek van een Malakaschen prins. Het wordt vermeld door Klinkert, in de *Bijdragen* enz., Derde volgreeks, Dl. III, blz. 369, en is te Singapoera in steendruk uitgegeven.

88. شعر ايكن تمبرا. *Gedicht van den visch Tambra.* Aan de riviervisch *Tambra* wordt het hof gemaakt door den *Kakap* (zeebaars). Zij wijst hem eerst met verontwaardiging af, doch wordt door de kunstgrepen van een ouden visch op hem verliefd gemaakt, zoodat hij ten slotte zijn doel bereikt. Dit gedicht in Menangkabausch dialect werd in de Bloemlezing hierachter (blz. ٣٠٥) voor het eerst in zijn geheel gedrukt.

89. شعر بورڠ بيرڠ٢. *Gedicht over den vogel Biring-biring.* Eene geschiedenis van een verliefden vogel, die na verscheidene mislukte pogingen eindelijk zijne geliefde verkrijgt. Aan het einde van mijn Hs. staat, dat het geschreven is in de kampong Tambora, en dat het een gedicht is van den Kapitein توسية; waaruit echter nog niet

blijkt, dat deze persoon, die ons ook onbekend is, de vervaardiger van het stuk is.

90. شعر ايكن. *Gedichten van visschen.* Volgens VAN DER TUUK eene ellendige rijmelarij aan een aantal visschen in den mond gelegd.

91. شعر اڠكس سوال جواب. *Gedicht van vragende en antwoordende vogels*, bevattende zedenkundige lessen in gesprekken tusschen vogels gevoerd. Te Singapoera gelithographeerd.

92. شعر باين بديمان. *Gedicht van den verstandigen parkiet*, ook gesprekken tusschen vogels over den Islam behelzende.

93. شعر بوڠ اير ماور. *Gedicht over de roos*, behelzende de geschiedenis van een vogeltje dat op eene roos verliefd was. KLINKERT houdt het voor eene navolging van den *Ikan Teroeboeq* (N°. 87).

94. شعر پامق دان لالت. *Gedicht van de muskiet en de vlieg*, hoe de laatste op de eerste verliefd wordt.

95. شعر كمبڠ دان ملاتي. *Gedicht van de hommel en de melatibloem.*

96. شعر جنجڠ دان بوجڠ ڤياتو. *Gedicht van Djandjang en den weesjongen*, verhalende hoe een slaaf verliefd wordt op genoemde aanzienlijke vrouw.

97. شعر جوهن. Gedicht bevattende gesprekken tusschen twee gelieven.

98. شعر ڤڠݢق. *Gedicht van den vogel Poenggoq*, een uil, die op de maan verliefd werd.

99. شعر بورڠ. *Gedicht van de vogels.* Wellicht hetzelfde als N°. 91; het bevat althans ook gesprekken tusschen vogels over den Islam. Misschien opgesteld in het jaar 1278 M. t.

100. شعر كراڠن بنتن. *Gedicht Karangan Bantan.* VAN HOËVELL, t. a. p.

101. شعر اڠݢرني of اڠݢريني. *Gedicht Anggrèni.* Zie VAN HOËVELL, t. a. p. Dit is misschien eene Maleische bewerking van het Javaansche gedicht *Pandji Anggrèni*, behelzende het verhaal van Pandji, den beroemden Vorst van Djenggala, en zijne eerste gemalin Anggrèni. Men zie daarover verder onze *Handleiding bij de beoefening der Javaansche taal en letterkunde*, blz. 237, en de *Bijdragen*, Nieuwe volgreeks, Dl. VII.

102. شعر راتو جڠݢال. *Gedicht over den vorst van Djenggala.* De geschiedenis van het verblijf van Pandji, onder den naam Oendakan Agoeng Oedaja, aan het hof te Daha en zijn huwelijk met de Prinses Tjandra Kirana. — Een ander gedicht in de Leidsche bibliotheek, welks titel niet wordt vermeld, bevat het verhaal der schaking van Tjandra Kirana, de verloofde van Pandji, en zijne droefheid.

103. شعر کرا مس. *Gedicht van den gouden aap*, ook onder den titel ميس ݢمتير اسمو رنچان. Waarschijnlijk hetzelfde, dat WERNDLY de *Geschiedenis van Mèsa Gomitar* noemt. Het behoort tot de Pandji-geschiedenis, en handelt over de familie van een vorst van Koeripan; in het verhaal komt een wonderbare aap voor, waaraan het zijn naam ontleent.

104. حكاية کسهب اڠکو ڤوتري. *Verhaal van het gekerm van Engkoe Poetri.* (Tenzij het tweede woord het Javaansche *kèsah* mocht zijn; in welk geval de titel zoude beteekenen *Verhaal van de reis van Engkoe Poetri*). Het gedicht bevat het verhaal der reis door genoemde vrouw in 1831 van Riouw naar Lingga gedaan om haren zieken broeder te bezoeken; het is opgesteld door ENGKOE HADJI op Penjangat.

105. شعر در حال سيڠاڤور ترباكر. *Gedicht over een brand te Singapoera in* 1828, door ABDOELLAH BEN ABDOEL KADER, in Arabisch en Romeinsch karakter uitgegeven te Singapoera. (Vertaald in het Fransch door l'Abbé P. FAVRE. Paris, 1883.)

106. شعر نکار لمڤڠ کارام اداب. Singapoera, Haj Mahomed, 1301 (1883—1884).

107. شعر سونر. *Gedicht uit Soenoer.* Naar een Maleisch handschrift in Latijnsch karakter uitgegeven door ARNOLD SNACKEY, te Batavia, A°. 1888. De vermoedelijke vervaardiger was TOEANKOE SJEICH DAOED van *Soenoer* (Pad. Bovenlanden), die, op zijne reis naar Mekka ziek geworden, zich met zijne klacht tot zijne dochter OEMI SELAMAH richt en haar tot vroomheid aanmaant. Dezelfde Toeankoe wordt ook gezegd de vervaardiger te zijn van de شعر مكه.

108. شعر چرترا اورڠ قماس. *Gedicht over de luiheid.* Vervaardigd door RADÈN MOEHAMAD HOESSEN. Batavia, Landsdrukkerij, 1863.

109. *Sjaïr Midah Tjoemboewan.* Onder dezen titel is in 1890 te Batavia door A. REGENSBERG, in Latijnsch karakter, uitgegeven een boekje, inhoudende de *Sjaïr Taman Sari* (vroeger *Sjaïr mimpi*) en de *Sjaïr Bajan birahi.*

110. شعر قرغ اچه. *Gedicht op dĕn Atjeh-oorlog.* Naar een te Singapoera (?) gelitographeerden Maleischen tekst in het Hollandsch vertaald, door E. BLOK. *Tijdschr. v. h. Bat. Genootschap*, Deel XXX.

111. شعر اجر انق of شعر بلاجر انق. *Leerdicht voor kinderen.* VAN HOËVELL, t. a. p. en DULAURIER, *Lettre au rédacteur* etc., p. 6.

112. شعر الف با تا. *Gedicht Alif, Ba, Ta.* Een zedenkundig gedicht op de letters van het alphabet. Misschien hetzelfde als N°. 113. Er bestaan meer dergelijke gedichten.

113. شعر نحو. *Gedicht over de* Maleische *spraakkunst* in Menangkabausch dialect.

114. DULAURIER noemt nog een gedicht over de *Oorlogen der Javanen tegen de Chineezen*, maar zonder den Maleischen titel op te geven (*Lettre au rédacteur* etc., p. 6). Misschien hetzelfde als N°. 10.

115. Er bestaat ook een gedicht behelzende episoden uit de krijgsbedrijven der Nederlanders op Sumatra, ten tijde van den Padri-oorlog. Wij hebben dit gedicht eens in handen gehad, doch niet lang genoeg om over den inhoud met juistheid te kunnen oordeelen; de titel ontbrak er aan.

116. شعر چيندر ماتو. *Gedicht Tjindoer Mato*, eene in Menangkabausch-dialect opgestelde legende, behelzende de geschiedenis van *Toeankoe Rang Moedŏ.* Arabisch-Maleische tekst met Hollandsche vertaling door J. L. V. D. TOORN. *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van K. en W.* Deel XLV. 1886.

Voorts zijn nog uit Catalogussen bekend de titels der volgende gedichten:

117. *Sjaïr namânja Perampoewan boedjang. Poème sur une jeune fille.*

118. *Sjaïr sekalian hoeroef berkâta-kâta. Poème dans lequel les lettres parlent comme des personnes. Par Hadji Zeinal Abidin Abdolla Thif*, employé chez feu Mr. ROORDA VAN EYSINGA à Batavia. Dit gedicht zoude dan tot het tweede vierdegedeelte dezer eeuw behooren. Prof. PYNAPPEL vermeldt een dergelijk, misschien hetzelfde, gedicht en zegt dat het zedenspreuken bevat. *Bijdr. v: h. Instituut*, Derde volgr., Dl. V, blz. 149.

119. *Sjaïr ôrang mâkan mâdat. Poème sur les hommes dits amfioenschuivers.*

120. *Pantoen Malajoe dan Portugees. Poème Malais et Portugais;* écrit vers la fin du 17me siècle (1).

(1) Sedert de vorige uitgave van dit werk zijn nog tal van andere Sjaïrs uitgekomen, gedeeltelijk van de hand van Maleiers, gedeeltelijk door Chineezen en anderen ver-

HOOFDSTUK VII.

Prozawerken.

De Prozawerken der Maleiers, die het grootste gedeelte hunner letterkundige voortbrengselen uitmaken, zijn niet alle oorspronkelijk. Vele zijn aan de literatuur van nog heidensche volken ontleend, en behelzen vertalingen of navolgingen van geschriften, die in het Sanskrit, eene der levende talen van Hindostan, het Siameesch, enz., waren opgesteld. In deze, voor zooverre zij niet geheel romantisch zijn, spelen natuurlijk de Indische godenleer en mythologie de hoofdrol.

Niet minder talrijk en verscheiden, maar natuurlijk van eenen geheel anderen aard, zijn die geschriften, welke van Mahomedaansche volken, inzonderheid van de Arabieren en Perzen zijn overgenomen. In deze is de Koran, met de daarvan door de Priesters gegeven uitleggingen, de grondslag van alles; hoewel somtijds (althans in werken, die niet zuiver theologisch zijn) met toevoegsels van Maleische vinding zonderling genoeg vermengd, zoodat zij wel eens eene vreemdsoortige vereeniging van Hindoeïsme en Islamisme vertoonen.

De oorspronkelijke Maleische werken zijn misschien wel de minst talrijke, maar daarom niet de minst gewichtige. Zij behelzen verzamelingen van wetten en *àdats* uit vroegeren en lateren tijd, overleveringen, geschiedverhalen, zedenkundige werken, en verdichte verhalen, waaraan somtijds eenig historisch feit ten grondslag ligt.

De Maleische prozawerken kunnen naar hunnen inhoud verdeeld worden in:

a. Godgeleerde en Mahomedaansch-rechtsgeleerde werken.
b. Mahomedaansche legenden.
c. Mythen en andere verdichte verhalen.
d. Historische werken en Reisbeschrijving.
e. Wijsgeerige en Zedenkundige werken.
f. Maleische wetboeken.
g. Verschillende.

---

vaardigd, te veel en grootendeels ook te onbeduidend om hier te worden vermeld. Van de Singapoera-pers vinden wij in de Notulen van het *Bat. Genootschap*, Dl. XXI, blz. L, alleen *dertien*, gedeeltelijk onbekende, gedichten genoemd. Zelfs aan gewone »gelegenheids" gedichten heeft 't in de laatste jaren niet ontbroken. Zoo bestaat er een *Sjair djalanan Kreta api* door zekeren Chinees TAN TENG KIE bij gelegenheid van de opening der Spoorweglijn Tjikarang-Kedong-Gedé vervaardigd, en een andere onder den titel *Sjaïr dari datangnja poetra makota karadja-an Roes* (kroonprins van Rusland) *di Batawi dan Perginja.* Op dit gebied zou echter het behoorlijk »schiften" waarop wij in de Noot op blz. 302 doelden, vooral noodig zijn. V. E.

a. Godgeleerde en Mahomedaansch-rechtsgeleerde werken.

Wij voegen deze twee soorten (in navolging van Mr. Van den Berg in zijn catalogus der handschriften van wijlen den Heer Von de Wall) bij elkander, omdat de geschriften over Mahomedaansch recht alle op den Koran zijn gegrond en zich zelden uitsluitend tot de rechtswetenschap bepalen, maar veelal ook in meerdere of mindere mate de geloofs- en zedenleer aanroeren, zoodat die verschillende soorten bezwaarlijk zuiver te onderscheiden zijn.

Zij zijn alle aan het Arabisch ontleend of althans door Mahomedaansche priesters of onder hunnen invloed geschreven, en bestaan grootendeels in verklaringen van den Koran, onderwijzingen in de leerstellingen en plechtigheden van den Islam, zedenkundige voorschriften en omwerkingen van geschriften van Arabische rechtsgeleerden. Van de vier hoofdsekten van Mahomedaansche rechtsgeleerden is de Sjaféïtische de door de Arabieren erkende, en dus de door hen in den Archipel ingevoerde; de verklaringen en uitspraken van Sjaféï en zijne volgelingen zijn derhalve de eenige grondstof van de rechtskundige literatuur der Maleiers. Van slechts betrekkelijk weinige van deze geschriften is ons meer bekend dan de naam en enkele bijzonderheden, die het eerst zijn medegedeeld door Werndly in de *Boekzaal* achter zijne *Maleische Spraakkunst*, later door Van der Tuuk, Niemann, Pynappel en door Van den Berg in zijn op blz. 308 en elders genoemden catalogus, naar welken laatsten wij voor dit soort van werken vooral verwijzen, terwijl hieronder slechts eenige van de voornaamste worden opgenoemd. (1)

1. اصول اكم اسلام. *De beginselen van het Mahomedaansch geloof.* Misschien hetzelfde werk, dat elders genoemd wordt كتاب اصول الدين.

2. ايضاح اكم اسلام. *Verklaring van den Mahomedaanschen godsdienst.*

---

(1) De Heer Mr. L. W. C. van den Berg is ook in het bezit van een »Alphabetische lijst van alle in bibliotheken aanwezige en behoorlijk beschreven Maleische handschriften, van Maleische auteurs," welke lijst, ruim 500 nummers bevattende, vervaardigd is door Raden Djåjå Sipoetrå. Men vergelijke verder: J. Pynappel: *De Maleische handschriften der Leidsche bibliotheek* (1870); Dr. H. N. v. d. Tuuk: *Short account of the Malay Mss belonging to the R. A. Society* (1865); id.: *Kort Verslag der Maleische Handschriften.* (Bijdragen, 1866, blz. 409); G. K. Niemann: *De Maleische Handschriften in het Britsch Museum.* (Bijdragen, 1872, blz. 96); Van den Berg: *Beschrijving van eenige Arabische en Maleische Hss.* (Notulen van het Bat. Gen. v. K. en W. van 3 Febr. 1880; id. 2 Dec. 1879); M. Arristide Marre: *Notices des Manuscrits Malais de la Bibliothèque nationale de Paris* (*Mémoires de la Société Académique Indo-Chinoise*, Tome I, Années 1877—78, p. 174). v. E.

3. كشف الكرام. Verhandeling over de »bedoeling" of *nijat* bij het gebed en andere godsdienstige verrichtingen. De schrijver heet MOHAMMED IBN ZAÌN IBN DJALÀL ADDÌN uit *Atjeh* (VAN DEN BERG, blz. 7).

4. توحيد. Eene verhandeling over *de eenheid Gods*. Over dit onderwerp bestaan verschillende geschriften, waarin dan ook andere punten worden behandeld; zooals: كتاب مختصر eene verhandeling over het wezen en den dienst van den eenigen God; الدر النفيس over de eenheid, de eigenschappen, namen en werken van God, opgesteld door den Bandjarees MOHAMMAD NAPAS IBN IDRIS in het jaar 1200 M. t. زهرة المريد; over de eenheid van God en de geloofsbelijdenis, geschreven door ABD'AÇ-ÇAMAD IBN ABD'ALLAH AL-DJAWI AL-PALEMBANI, in het jaar 1178 M. t.; en andere.

5. حافظ ايمان المؤمن. *De bewaarder van het geloof des geloovigen.*

6. سمو دين الاسلام. *De uitnemendheid van een nauwkeurig onderhouder van den Mahomedaanschen godsdienst.*

7. شيخ الحسين الكاشفي. *De eerwaarde Hoesein de verklaarder.*

8. كتاب الله. *Het boek Gods.* Dit boekje handelt over de kennis der Mahomedaansche wet, en is in het Arabisch en Maleisch geschreven.

9. كشف السر التجلي السبحاني. *Verklaring van de verborgenheden der Goddelijke verschijning.* Dit is eene korte verklaring van Gods wezen, eigenschappen en werken, volgens de Mahomedaansche godgeleerdheid; geschreven door HAMZAH FANÇOERI, over wien men zie blz. 314.

10. كنز الخافي. *Een verborgen schat.* Eene verhandeling over de schepping des menschen, den dood, het graf, den Antichrist en het laatste oordeel.

11. مرآة المؤمن. *De spiegel van den geloovige.* Dit boekje, waarvan de schrijver is SJEMSOE'DDIN ASJ-SJAMATRANI (blz. 314), is een Maleische katechismus of onderwijzing in den Mahomedaanschen godsdienst, opgesteld in 211 vragen en antwoorden. Hierin worden de voornaamste kunstwoorden, die in de godgeleerdheid gebruikt worden, uitgelegd; en het is dus zeer nuttig om de beteekenis van die kunstwoorden, en ook de Mahomedaansche godgeleerdheid zelve te leeren kennen. Het handelt voorts over God en zijne eigenschappen, de profeten, de openbaring, de opstanding, enz. Het Hs. in de Leidsche Bibliotheek voert het jaartal 1801. Volgens WERNDLY bestaat er eene Nederlandsche vertaling van door Ds. P. VAN DER VORM.

12. معرفة الاسلام. *Kennis van den Mahomedaanschen godsdienst.* Dit is een kort opstel over de hoofdzaken van den Mahomedaanschen Godsdienst in het Arabisch en Maleisch, waarvan eene Mangkasaarsche bewerking bestaat. Vergelijk blz. 315, N°. 34.

13. نور محمد. *Het licht van Mahomed.* Dit boek handelt ook over den Mahomedaanschen Godsdienst (Werndly), en bevat tevens het leven van Mahomed's dochter, Fatimah (Valentyn, III, 27). Vermoedelijk is dit hetzelfde als de حكاية كجديئن نور محمد *Geschiedenis der wording van Noer Mohammed,* een door God geschapen wezen, uit en door wien vervolgens alle helden van den Islam, de profeten, enz. ontstaan. Het is een scheppingsverhaal.

14. ڤرمات معرفة الله. *Het juweel van de kennis Gods.* (W.)

15. ارشدك الله. *God geleide u op den rechten weg.* Deze titel is genomen naar de eerste woorden des boeks. Het leert wat men volgens den Mahomedaanschen Godsdienst weten en doen moet. (W.)

16. كتاب سلام المونتدي. *Kitab salamoe'lmoetadi.* Een godsdienstig werk, dat uit het Arabisch schijnt vertaald te zijn, volgens Klinkert. Waarschijnlijk is de juiste titel, zooals die bij Van den Berg voorkomt مسائل المهتدي, eene verhandeling over het geloof, de eenheid van God, enz. in vragen en antwoorden. Andere dergelijke werken voeren de titels مسائل المبتدي en بداية المبتدي.

17. كتاب تنبيه الاخوان. *Kitab Tanbiahoe'likhwan;* volgens denzelfden Schrijver een uit het Arabisch in het Maleisch vertaald godsdienstig werk, dat te Singapoera in steendruk is uitgegeven. Het handelt over de vijf pilaren van den Islam (de reiniging, het gebed, zuiverings-aalmoezen (*zakât*), de vasten en de bedevaart) en is geschreven te Kedah in het jaar 1244 M. t. (Bij Van den Berg 1277.)

18. صراط المستقيم. *De rechte weg* (ook de naam der brug, die naar het doodenrijk geleidt). Dit werk, dat in het jaar 1044 M. t. (1628) door Sjeich Noer ed-dîn Mohammad Djailani ibn Ali ibn Hasandji ibn Mohammad Hamid ar-Raniri (d. i. uit de stad Ranir) van de Sjaféïtische sekte uit het Arabisch in het Maleisch vertaald is, handelt ook over de pilaren van den Islam en schrijft den Mahomedaan de plichten voor, die hij in alle omstandigheden te betrachten heeft. Uittreksels er van komen voor in Roorda van Eysinga's *Land- en Volkenkunde*, Boek III, Dl. I, blz. 413. Hieruit is hoofdzakelijk geput een werk van Mohammad Arsjâd ibn Abd'allah al-Bochari over dezelfde onderwerpen, getiteld سبيل المهتدين, geschreven in het jaar 1274 M. t. (1858).

19. خواص القران. *De eigenschappen van den Koran.* Een werk over de geheimzinnige kracht van Koranspreuken, b. v. om ziekten te genezen; uit het Arabisch in het Maleisch vertaald op last van Sultan Ahmad Nadjm ed-dîn in het jaar 1184 M. t. Een ander werk van denzelfden aard voert den titel الدر النظيم.

20. اصول الدين. *De beginselen van den Godsdienst*, waarin de voornaamste hoofdstukken van den Islam worden behandeld. Onder dezen titel bestaan er verscheidene grootere en kleinere geschriften.

21. بداية السالكين. *Grondbeginsel voor hen, die een geestelijk leven leiden.* Dit werk is door den reeds meergenoemden Abd'aç-Çamad naar het Arabische بداية الهداية *Grondbeginselen van de rechte levensrichting* van Ghazzali in het Maleisch omgewerkt, en bevat behalve godsdienstige voorschriften ook de zedeleer van het Islamisme. Uittreksels daaruit zijn te vinden in Roorda van Eysinga's *Land- en Volkenkunde*, IIde Boek, blz. 346—356; het is in zijn geheel in steendruk uitgegeven te Singapoera in 1873. Eene soort van uittreksel uit dit werk is de كتاب دليل دان حديث, de *verzameling der aanhalingen uit den Koran en der overleveringen* omtrent Mahomed, die daarin voorkomen.

22. بداية الهداية. *Grondbeginselen van de rechte levensrichting.* Een geschrift over de Mahomedaansche geloofsbelijdenis, naar het Arabisch van As-Sinoesi bewerkt door Mohammad Zain ibn Djalâl ed-dîn, een Sjaféiet uit Atjih. Er schijnen verschillende redacties van dit veelvuldig voorkomende werk te bestaan; althans de door Van den Berg aangehaalde plaats verschilt eenigszins van de overeenkomstige in mijn exemplaar.

23. اجمال الدين. *Kort begrip van den Godsdienst.* (Lenting, *Voorbericht* voor zijne uitgave van de *Ĥikajat Soeltan Ibrahim*).

24. حقيقة ايمان دان بارڠ يڠ ممبنساكن دي. *Over de waarheid des geloofs en alles wat het benadeelt.*

25. سريب مسايل. *Duizend vragen.* Een werk, waarin door een geleerden Jood Abd'oellah ben Salam, duizend vragen betreffende den godsdienst, de aardrijks- en sterrenkunde, enz., aan Mahomed worden gedaan en door dezen met hulp van Gabriël beantwoord; waarna Abd'oellah met de zijnen het Islamisme aanneemt. Het schijnt uit het Perzisch vertaald te zijn.

26. تجويد. *Het goed spreken.* Een werk, dat onderricht geeft in de uitspraak bij het lezen van den Koran.

27. حکاية قيامة. *Verhaal over de opstanding*, in het Menangkabausch dialect opgesteld door RADJA BANDAHARA uit Agam. Een ander werk over hetzelfde onderwerp voert den titel الاخرة اخبار في الاحوال القيامة en is geschreven door den meer genoemden NOER ED-DIN MOHAMMAD DJAILANI in het jaar 1052 M. t. (1636).

28. مرآة الطلاب. *Spiegel der leergierigen*, ook onder den titel چرمين سکل مريک يڠ منتنت علم فقه قد ممودهکن سکل حکم شرع الله *Spiegel voor hen, die zich op de rechtskennis toeleggen, om het rechtspreken naar de wet Gods gemakkelijk te maken.* Dit werk werd door een priester te Atjih, die langen tijd in Arabië had doorgebracht, samengesteld op last der Vorstin Tadjoe'l-alam Çafiat Oeddin (1641—1675). Het is uit de beste werken der rechtsgeleerden van de Sjaféïtische secte getrokken; en de inrichting is dezelfde als die der meeste wetenschappelijke rechtskundige werken der Arabieren. Bij elk onderwerp worden eerst eenige algemeene grondbeginselen opgegeven en deze daarna op bijzondere gevallen, meestal in den vorm van vragen en antwoorden, toegepast. Dit werk is door Dr. A. MEURSINGE gebruikt als grondslag voor zijn کتاب مختصر شرايع اسلام *Handboek van het Mahomedaansch recht.* Amsterdam, 1844.

29. کتاب مختصر. *Kort begrip*, handelende over de reiniging, het gebed, de *zakât*, de vasten, onreine spijzen en dranken, koop en verkoop, huur, erfrecht en nalatenschap.

30. کتاب الالباب لمريد النكاح. *Verhandeling over het huwelijksrecht* door DAWOED IBN ABD'ALLAH IBN IDRIS AL-PATANI uit het Arabisch in het Maleisch vertaald in het jaar 1224 M. t. Een ander werk over hetzelfde onderwerp heeft den titel حکم نکاح.

31. حکم حج. *Voorschrift omtrent de bedevaart* naar Mekka. Uit het Arabisch vertaald.

32. ايضاح الفقة. *Verklaring der rechtsgeleerdheid* kennen wij, mede door W., alleen bij naam.

Uit catalogussen zijn nog bekend de titels van de volgende werken:

33. *Soerat âgama serta soerat ôbat.* Pièces religieuses et médicinales.

34. *Djalan mâsoeq kadâlam masdjid.* Cérémonial d'entrer dans la mosquée.

b. MAHOMEDAANSCHE LEGENDEN.

Hiertoe brengen wij niet alleen de geheel verdichte verhalen, maar ook zeer vele uit het Arabisch vertaalde, of althans aan het Arabisch ontleende, zoogenaamde levensbeschrijvingen van personen, wier namen in den Koran of in de overleveringen voorkomen, als uitbreiders en verkondigers van het ware geloof; welke levensbeschrijvingen veelal, behalve den naam, niets historisch hebben.

1. كتاب اهل التفسر. *Het boek der uitleggers*, eene geschiedenis der profeten van de schepping der wereld af.

2. قصص الانبيا. *Geschiedenis der profeten*, van Mozes af tot op Abd'al-Motalib den grootvader van Mahomed.

3. حكاية معجزة بڬند رسول الله تتكال بولن بله دو دڤغكل اوله نبي الله ايت. *Verhaal van het wonderwerk van den profeet Gods, hoe hij de maan in tweeën deelde.* Dit is een verhaal van het bekende wonderwerk van Mahomed, toen hij om zijn profetisch gezag tegenover den Vorst van Mekka te staven, de maan in twee gedeelten van den hemel deed dalen en door zijne mouwen gaan. Het is gedrukt in de *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap*, Dl. XXVI, en met de Nederlandsche vertaling in het *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Deel VII, blz. 78. Het bestaat ook in het Mangkasaarsch.

4. حكاية راج جمجمه. *Geschiedenis van den Vorst Djoemdjoemah* ook genoemd *Djamdjam* en *Djoengdjoeman*. Deze geschiedenis bevat een gesprek tusschen den verdroogden schedel van dien Vorst en den profeet Isa (op wiens gebed die schedel het vermogen om te spreken had gekregen) inhoudende de hoofdtrekken van het karakter van dien Vorst gedurende zijn leven, zijne gewaarwordingen bij het sterven, en de straffen, die hij in de hel had doorgestaan, omdat hij niet in God en Mahomed had geloofd. Op voorbede van den profeet herleeft de Vorst weder, en leeft nu nog zestig jaren in het ware geloof, waarna hij zalig sterft. Eene Engelsche vertaling hiervan komt voor in het *Asiatic Journal* van 1823.

5. حكاية راج (مهاراج elders) علي. *Geschiedenis van den Vorst Ali*, die door een krokodil werd verslonden, doch door den profeet Isa weder levend gemaakt. Eene andere redactie van ditzelfde verhaal voert den titel حكاية راج علي باد شاه (lees: ڤادشاه. Volgens den Hoogleeraar GONGGRYP is dit een geheel afzonderlijk werk, waarin

de lotgevallen worden verhaald van eenen Vorst, die wegens het losbandig gedrag van zijnen zoon van de regeering wordt ontzet en met zijne gemalin rondzwerft. De taal, overigens goed Maleisch, vertoont hier en daar kenmerken van Bataviaasch-Maleisch).

6. حكاية ابليس دان نبي محمد. *Geschiedenis van den duivel en den Profeet Mahomed.* Op zekeren dag beval een Engel den duivel zich naar den Profeet Mahomed te begeven en dezen naar waarheid op al zijne vragen te antwoorden, hem met de geweldigste straffen bedreigende, indien hij onwaarheid sprak. De duivel gehoorzaamt; en nu wordt tusschen hem en den Profeet een gesprek gehouden, in vragen en antwoorden, over de daden en personen, waardoor het rijk van den duivel het meest bevoordeeld of benadeeld wordt; natuurlijk ligt daarbij de leer van Mahomed ten grondslag. Het verhaal bestaat ook in het Mangkasaarsch.

7. حكاية رسول الله برچوكر. *Geschiedenis van den Gezant Gods, die geschoren werd*, namelijk door den Engel Gabriël, waarbij van zijn haar door hemelsche nimfen amuletten werden vervaardigd. Dit verhaal is uitgegeven te Batavia in 1853 en bestaat ook in het Mangkasaarsch en Boegineesch.

8. حكاية نبي اد. *Geschiedenis van de geboorte van den Profeet.* Een verhaal van de zwangerschap van zijne moeder Sitti Aminah, en van zijne jeugd tot op zijn huwelijk met Khadidjah; in Menangkabausch dialect geschreven.

9. حكاية وفاة نبي محمد. *Geschiedenis van Mahomeds dood.*

10. حكاية فاطمة كاوين. *Geschiedenis van het huwelijk van Fatimah;* bij welke gelegenheid Mahomed zijne dochter hare plichten als getrouwde vrouw voorhoudt.

11. حكاية نبي محمد مڠاجر انقپ ستي فاطمة. *Verhaal hoe Mahomed zijne dochter Fatimah onderwees.* Dit onderwijs loopt over dezelfde onderwerpen als in N°. 10.

12. حكاية حسن دان حسين. *Geschiedenis van Hasan en Hoesain*, twee zonen van Ali; in het Menangkabausch dialect.

13. حكاية ابو بكر دان راحب يهودي. *Geschiedenis van Aboe Bekr en den joodschen monnik*, waarin deze tot het Islamisme wordt bekeerd. Naar Solejman al-Farsi, die in het verhaal als tusschenpersoon optreedt, voert het werk ook den titel *Ḥikâjat Solejman al-Farsi.*

14. چرترا ڤرتن اسلام of volgens een ander Handschrift چرترا بردان سلامه. Dit boekje, dat ook in het Mangkasaarsch bestaat, bevat een gesprek tusschen Mahomed en de vrouw, wier naam in den titel vermeld wordt, over de plichten der vrouwen jegens hare echtgenooten, en de belooningen of straffen, die haar voor elke daad te dien opzichte hiernamaals wachten.

15. حکاية اسکندر ذو القرنين. *Geschiedenis van Alexander den Groote.* De strekking van dit werk is om te toonen, hoe Alexander, na het Oosten en Westen ten onder gebracht te hebben, de gansche wereld heeft trachten te brengen tot het ware geloof, d. i. de Godsdienst van den profeet Abraham, den vriend Gods. (W. en VAL., III, 27.) Het bestaat ook in het Boegineesch. (Vergelijk VAN DEN BERG, blz. 18).

16. حکاية امير المؤمنين حمزه. *Geschiedenis van den Vorst der geloovigen Hamzah.* Dit werk, dat vrij uitgebreid is en ook in het Mangkasaarsch bestaat, bevat de geschiedenis van Hamzah den zoon van Abdoel Motalib, en een verhaal van alwat hij, meestal met behulp van zijnen vriend Omar Ommaja Zamri, verrichtte ter uitroeiing der afgoderij en om den Godsdienst van Abraham onder zijne tijdgenooten te herstellen. Zijne buitengewone krachten en dapperheid stelden hem in staat tot het verrichten van ongeloofelijke bedrijven. Het werk is aan het Arabisch ontleend en verdeeld in eenennegentig (of volgens andere Handschriften in zesentachtig) Hoofdstukken, die den naam van *tjeritera's* of *verhalen* dragen, en elk eene korte inhoudsopgave aan het hoofd hebben, die wij om haar aantal niet kunnen mededeelen. De Maleiers plegen dit werk te lezen als zij ten strijde zullen gaan, om door het voorbeeld van Hamzah aangevuurd te dapperder te vechten. Zie ons *Leesboek*, in: *De verovering van Malaka door de Portugeezen.* (In 1891 verscheen te Batavia eene steendruk-uitgave van de *Hikajat Hamzah.* Uitgevers Instituut Regina Orientis).

17. حکاية محمد حنفيه. *Geschiedenis van Mohammad Ḥanafiah.* Dit boek behelst een verhaal van de dappere oorlogsdaden van dien held, en wordt (evenals het vorige) door de Maleiers, tot opwekking van hunnen moed, voor het aangaan van eenen slag gelezen. Zie ook ons *Leesboek*, t. a. p. Misschien hetzelfde werk dat door VAN DEN BERG vermeld wordt als حکاية محمد علي حنفية, bevattende de geschiedenis van den Profeet en zijne opvolgers tot op de inneming van Medina door Mohammad Hanifiah, een der zonen van Ali.

18 حكاية محمد علي حنفية تتكال كچيل. *Geschiedenis van de jeugd van Mohammad Ĥanafiah.*

19. حكاية امير المؤمنين عمر. *Geschiedenis van den Kalif Omar.* (W.) Uit het Arabisch. Buitendien vermeldt Werndly nog een چرترا در ڤد عمر *Verhaal over Omar*; of daarmede hetzelfde werk bedoeld wordt, kunnen wij niet zeggen.

20. حكاية عبدالله بن عمر. *Geschiedenis van Abdoellah den zoon van Omar.* Dit werk komt veel in het Arabisch en Maleisch tegelijk voor. (W.)

21. حكاية ابو سما. *Geschiedenis van Aboe Sama.* Deze zoon van den Kalif Omar, die in andere Handschriften صمه Çamah wordt genoemd, werd door zijn vader ter dood veroordeeld, omdat hij arak gedronken en in zijne dronkenschap eene schoone Jodin onteerd had. Uit het Arabisch.

22. حكاية امير محمد. *Geschiedenis van den vorst Mahomed.* Ook wel genaamd حكاية كجديٌن امير محمد. *Geschiedenis der geboorte van den vorst Mahomed.* (W.) Uit het Arabisch.

23. حكاية در ڤد بكند رسول الله صلي الله عليه وسلم ڤري مڠتاكن تتكال فاطمه برسوامي دكاوينكن الله سبحانه وتعالي دڠن بكند علي رضا الله عنه. *Geschiedenis van het op Gods bevel gesloten huwelijk tusschen Mahomeds dochter Fatimah en Ali*, behelzende een verhaal van de wonderen en plechtigheden, die bij dat huwelijk plaats hadden. Het bestaat ook in het Mangkasaarsch en Boegineesch.

24. حكاية هارون الرشيد. *Geschiedenis van Haroen ar-Rasjid*, den Kalif van Bagdad. (Dulaurier, *Mémoire*, etc.) Uit het Arabisch. Ik weet niet of dit werk hetzelfde is als een ander, dat ook dien titel voert, doch niet de geschiedenis bevat van den Kalif zelven maar van zijnen Kadi Mohammad Moekabil en diens ontmoeting met een struikroover.

25. حكاية نبي محمد. *Geschiedenis van den Profeet Mahomed.* Onder dezen titel bestaan er zeer vele verhalen van het leven van Mahomed.

26. حكاية معراج نبي محمد. *Geschiedenis der hemelvaart van den Profeet Mahomed.* Ook in het Mangkasaarsch en Boegineesch.

27. حكاية اورڠ دالم نارك. *Verhaal van de menschen in de hel.* Een klein, in het Menangkabausch dialect geschreven, boekje, waarin

verhaald wordt hoe de aartsengel Gabriël aan Mahomed de hel laat zien.

28. امڤت قوله حديث. *Veertig verhalen.* Zij behelzen overleveringen aangaande de woorden en daden van den Profeet Mahomed. Dit boekje is in het Arabisch geschreven met de Maleische vertaling tusschen elken regel. (W.)

29. حكاية خاتم الانبيا. *Verhalen uit het leven van den Profeet.*

30. حكاية سماعون. *De geschiedenis van Samaoen* (*Simeon*) den zoon van Khalid, die er in wordt voorgesteld als een der krachtigste helpers van Mahomed in het bestrijden der ongeloovigen. Eene inhoudsopgave en een klein uittreksel er van komt voor in de *Bijdragen* enz. Derde volgreeks, Dl. I, blz. 357. Het verhaal, aan het Arabisch ontleend, bestaat ook in het Javaansch.

31. چرترا نبي الله موسي مناجت د بوكت طور سين. *Verhaal van de beklimming van den berg Sinai door den Profeet Mozes*, waar hij met God een uitvoerig gesprek over allerlei onderwerpen houdt.

32. حكاية نبي موسي. *Geschiedenis van den Profeet Mozes.* Uit het Arabisch. Zij bestaat ook in het Mangkasaarsch.

33. حكاية نبي يوسڤ. *Geschiedenis van den Profeet Jozef.* Onder dezen titel bestaan er verschillende verhalen omtrent Jozef; ook in het Mangkasaarsch. (Vergelijk Van den Berg, blz. 18).

34. حكاية نبي لوط. *Geschiedenis van den Profeet Loth* Uit het Arabisch.

35. حكاية نبي داود. *Geschiedenis van den Profeet David.* Uit het Arabisch.

36. حكاية نبي سليمان. *Geschiedenis van den Profeet Salomo.* Uit het Arabisch. Werndly spreekt daarenboven nog van een چرترا د ڤد سليمان *Verhaal van Salomo.* Of dit twee verschillende werken zijn kunnen wij niet bepalen. Ook in het Mangkasaarsch.

37. حكاية ڤتري بلقس. *Geschiedenis van de prinses Balqis* (elders Beloekis genoemd), de koningin van Sjeba en hare ontmoeting met Salomo. Deze prinses wordt hier voorgesteld als de dochter van Azoe Sarah, den eersten minister van den Koning van Saba in het land Jaman, en de dochter van een geestenkoning; hare geheele omgeving is dan ook zeer wonderbaar. Eindelijk komt zij aan het hof van Salomo, die met haar trouwt en haar en de geheele bevolking

van Jaman tot het ware geloof bekeert. Zij sterft na ruim zeven jaren gehuwd te zijn geweest, en Salomo erft hare nalatenschap. Dit verhaal, in het Menangkabausch dialect geschreven, is uitgegeven door D. GERTH VAN WYK in Dl. XLI der *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap.*

38. حكاية نبي عيسي. *Geschiedenis van den Profeet Jezus.* Uit het Arabisch.

39. حكاية راج خيبر تتكال نبي محمد ڤرڠي برڤرڠ دڠن دي. *Geschiedenis van den koning van Khaibar toen Mahomed hem ging beoorlogen.* Zie over de geschiedenis van dezen oorlog van Mahomed tegen de Joden van Khaibar o. a. D'HERBELOT, *Bibliothèque Orientale* en Dr. G. WEIL, *Mahomed de Profeet.* Het verhaal bestaat ook in het Mangkasaarsch.

40. حكاية راج خندق دان راج بدر. *Geschiedenis van den vorst Khoendoeq en den vorst Badar.* Dit boek behelst een verhaal van de oorlogen door deze twee Vorsten, die voorgesteld worden als de zoon en kleinzoon van Salomo, gevoerd tegen Mahomed en diens schoonzoon Ali, welke laatste daarin wonderen van dapperheid verricht. Het bestaat ook in het Mangkasaarsch.

41. حكاية راج رهيب. *Geschiedenis van vorst Rahîb*, een ongeloovig tijdgenoot van Mahomed, doch wiens zoon zijne ouders verlaat om den Islam te gaan omhelzen. Dit kleine boekje is in het Menangkabausch dialect geschreven.

42. حكاية تميم الدارين. *Geschiedenis van Tamim-ad-Darîn*, een inwoner van Medina, die wegens het overtreden van een gebod van Mahomed zeven jaar in het land der booze geesten moest rondzwerven, doch na vele wonderlijke lotgevallen in zijne woonplaats terugkomt. Het bestaat ook in het Mangkasaarsch en Boegineesch.

43. حكاية شيخ محمد السمان. *Geschiedenis van Sjeikh Mohammad ibn Abd'al-Karim as-Sammân*, geboren te Medina in het jaar 1132 M. t. Een ander werk over denzelfden persoon heeft den titel نفحات الرحمان en is geschreven door KI MÂS MOHAMMAD IBN AHMAD van Palembang.

44. حكاية شيخ عبد القادر جيلاني. *Geschiedenis van Sjeikh Abd'al Qadir Djailani*, gestorven te Bagdad in het jaar 561 M. t.

c. Mythen en andere verdichte verhalen.

Omtrent de Mythen zal het wel niet noodig zijn hier op te merken, dat zij alle aan de Hindoesche goden- en fabelleer ontleend en uit het Sanskrit, waarschijnlijk veelal door middel van het Javaansch, overgenomen zijn. Niet altijd zijn het vertalingen, dikwijls navolgingen; vooral in dit geval verschilt de inhoud van het Maleische verhaal somtijds veel van het oorspronkelijke, niet alleen ten opzichte der namen van plaatsen en personen, maar ook ten aanzien van de wijze van voorstelling der gebeurtenissen. Somtijds is dit het gevolg van onkunde of achteloosheid; meermalen van de zucht des overbrengers om aan het verhaal de locale kleur van zijn eigen land bij te zetten; hij wil het gaarne doen voorkomen alsof de verhaalde geschiedenis dáár of althans in de nabijheid heeft plaats gehad. Een sterk voorbeeld hiervan leveren de Javanen in hunne bewering, dat de *Brâtâ Joedâ* (zie blz. 338, N°. 2), uit het Sanskrit afkomstig, een oorspronkelijk Javaansch gedicht is; dat de helden, die daarin worden bezongen, op Java hebben geleefd; ja, dat de ligging van vele plaatsen, die er in voorkomen, nog op Java kan worden aangewezen.

De overige verdichte verhalen zijn mede deels van Indischen oorsprong, deels van elders afkomstig; hoewel er ook oorspronkelijke Maleische onder worden aangetroffen. Veelal schijnen de schrijvers dier verhalen geen ander oogmerk gehad te hebben, dan den lezer te vermaken; waartoe zij den Maleier zeer goed kunnen dienen, maar welk doel zij bij den Europeaan gewoonlijk geheel missen, zoo door de hoogst eenvoudige conceptie, als door de vervelende wijze van voorstelling en de eentonigheid en gelijkvormigheid die in de meeste werken van deze soort heerschen. Echter zijn er ook, waarin eene zedelijke of Mahomedaansch-godsdienstige strekking niet te miskennen is, en die hier en daar lessen bevatten, welke der behartiging zeer waardig zijn.

De voornaamste ons bekende werken van deze soort zijn:

1. حكاية سري رام. *De Geschiedenis van Rama.* Oorspronkelijk een Sanskritsch gedicht, vervaardigd door Valmiki, en *Râmâjana* genaamd. Het behelst het verhaal van de zevende incarnatie van Wishnoe, in den persoon van Rama, den zoon van Dasarata, koning van Ngajodjo, en zijnen strijd tegen Dasamoeka of Rawana den vorst van Ngalengka, welke met den ondergang van den laatste eindigt. Er bestaan onderscheidene Maleische bewerkingen van het geheel of van gedeelten van dit gedicht, die echter alle in proza zijn, en van wier vervaardiging de tijd onbekend is. Eene van deze is uitgegeven

onder den titel: *Geschiedenis van Srie Râma, beroemd Indisch Heroïsch Dichtstuk, oorspronkelijk in het Sanscrit, van Valmic, en naar eene Maleische vertaling daarvan uitgegeven door* P. P. ROORDA VAN EYSINGA. *Amsterdam bij* L. VAN BAKKENES, 1843. Dit is de eerste en tot dusverre eenige Maleische uitgave van dit werk; daar echter de uitgever slechts één Hs. ter zijner beschikking had, is de tekst vrij onzuiver. Enkele fragmenten met de vertaling daarvan zijn ook opgenomen door MARSDEN in de *Bloemlezing* achter zijne *Spraakkunst*, blz. 266—300. Deze *Geschiedenis van Rama* is in vele talen overgezet; behalve in de talen van Hindostan is zij overgebracht in het Siameesch, Ceyloneesch, Arabisch, Turksch en Javaansch. In het Engelsch heeft men: *The Ramayuna a celebrated Poem by* VALMEEKI, 4 vols, 12°, 1803, en *The Ramayuna in the original Sangskrit, with an English prose translation and notes, by* W. CARREY *and* J. MARSHMAN, 1806. De *Proeve van Indische dichtkunde volgens den Ramayon naar het oorspronkelijk Sanscritisch gevolgd door* JACOB HAAFNER, *Amsterdam bij* J. VAN DER HEY & ZOON, geeft ook een overzicht en bevat eenige stukken van de geschiedenis van Rama. Over de Javaansche bewerkingen van dit gedicht vergelijke men onze *Handleiding bij de beoefening der Javaansche taal en letterkunde*, blz. 231. (Zie ook »Iets over verschillende redactiën van den Seri Rama", door D. GERTH VAN WIJK. *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. XXXII, blz. 34.

2. حكاية ڤنداو of حكاية ڤنداو ليم. *De Geschiedenis der Pandawa's* of *der vijf Pandawa's*, ook wel onder den titel حكاية راتو درما وڠسا *Geschiedenis van Vorst Derma Wangsa.* Eene Maleische prozabewerking van het oorspronkelijk Sanskritsche gedicht *Mahâbhârata*, in het Javaansch *Brâtâ Joedâ* geheeten, behelzende het verhaal van den oorlog tusschen de Pandawa's, of de vijf zonen van Pandoe, en de Korawa's, zijnde de zevenennegentig zonen van hun oom Dhestarata, die met de zegepraal der eersten over de laatsten eindigt. Eene uitvoerige inhoudsopgave van dit werk hebben wij medegedeeld in onze *Handleiding bij de beoefening der Javaansche taal en letterkunde*, blz. 232. Voorts zie men daarover RAFFLES, *Hist. of Java*, Vol. I, p. 458—524. VON HUMBOLDT, *Ueber die Kawi-Sprache*, B. II, S. 8—23. DULAURIER *Mém.*, p. 31—41, en *Proeve van Javaansche Poëzy uit het Javaansche Heldendicht de Brātā Joedā, door* T. ROORDA. Van eene Javaansche bewerking van dit gedicht bestaat eene Nederlandsche vertaling onder den titel: *De Brata Joeda of de krijg der Bharatas door* P. P. ROORDA VAN EYSINGA. Te Leyden, 1849; en eene betere door den Heer COHEN STUART in het XXVIIste Dl. der *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap.*

In het *Tijdschrift voor Neêrlandsch Indië*, 1849, Afl. 6, wordt gesproken van eene حكاية ڤنداو جاي als eene verkorte proza-omwerking van de Javaansche *Bråtå Joedå*. Dit is waarschijnlijk hetzelfde werk als het hierboven genoemde, of misschien een uittreksel er van. Een ander uittreksel is de حكاية ڤنداو لبر, die door VAN DEN BERG wordt vermeld.

3. حكاية چيكل وانڠ ڤاتي. *Geschiedenis van Tjékel Wanèng Pati*, ook onder den titel حكاية دالڠ اندرا کسوم, *Geschiedenis van Dalang Indra Koesoema*. Eene geschiedenis tot den cyclus der Pandji-verhalen behoorende, behelzende de lotgevallen van den Vorst van Koeripan, Radèn Inoe Kerta Pati, die later den naam van Tjékel Wanèng Pati en nog verscheidene andere aanneemt, en die van den Vorst van Daha en hunne afstammelingen. Zij bestaat ook in het Boegineesch.

Een ander verhaal van denzelfden naam, maar dat ook wel den titel voert van حكاية ناي کسوم. *Geschiedenis van Naja Koesoema*, naar eene in het begin voorkomende geïncarneerde godheid van dien naam, behelst de lotgevallen van Tjékel Wanèng Pati op zijne tochten tot opsporing van eene prinses van Daha. Zie ook RAFFLES, *Hist. of Java*, Vol. I, pag. 433 en Vol. II, pag. 98 en volgg.

4. حكاية ناي کسوم. Behalve de hierboven vermelde geschiedenis bestaat er nog een ander verhaal van denzelfden naam, dat een ander gedeelte der legende van Pandji behandelt. Dit is uit het Javaansch vertaald en vol Javaansche woorden. Zie ook *Bijdragen van het Instituut*, Derde volgreeks, Dl. V, blz. 168.

5. حكاية ميس ݢيمڠ. *Geschiedenis van Mésa Gimang*, ook een verhaal uit den Pandji-cyclus, behelzende de geschiedenis der omzwervingen van Radèn Galoeh, prinses van Daha, onder den naam van Mésa Gimang.

6. حكاية چارڠ ميس ݢمبير. *Geschiedenis van Tjarang Mésa Gambira*, behelzende o. a. het verhaal hoe Radèn Galoeh, als man verkleed onder den naam van Ratoe Anom, koning werd over de Maleiers.

7. حكاية کرومڠ. *Geschiedenis van Karoemang*, een Pandji-verhaal, dat volgens VAN DEN BERG een vervolg schijnt te zijn van het voorgaande en eindigt met de verheffing van Radèn Inoe Kerta Pati tot vorst van Koeripan.

8. حكاية ميس تامن ڤنجي ويل کسوم: *Geschiedenis van Mésa Taman Pandji Wila Koesoema*. Eene uit het Javaansch vertaalde

geschiedenis. (W.) Waarschijnlijk is dit werk hetzelfde als de حكاية قنج ويل كسوم, *Geschiedenis van Pandji Wila Koesoema* en de حكاية قنج ويل, *Geschiedenis van Pandji Wila:* een van de Pandji-verhalen, waarin de lotgevallen vermeld worden van Inoe Kerta Pati, prins van Koeripan, die eindelijk vorst van geheel Java wordt (1).

9. حكاية رڠݢ راري. *Geschiedenis van Rangga Rarej* (W.). Deze titel zal wel moeten zijn حكاية رڠݢ اريا كود نستاق. *Geschiedenis van Rangga Arija Koeda Nastapa*, een van de Pandji-verhalen, dat de lotgevallen bevat van Inoe Kerta Pati, prins van Koeripan, die den in den titel vermelden naam aanneemt bij zijne omzwervingen om zijne geschaakte bruid op te sporen.

10. حكاية چهاي لڠݢاري. *Geschiedenis van Tjahaja* (of *de glans van*) *Langgarej*, welke is geweest een zoon des konings van Djim Sompit. (W. en VAL.) Waarschijnlijk moet deze titel zijn *Hikajat Djaja Langkara*, welke geschiedenis tot den cyclus der Pandji-verhalen behoort. Zie ook blz. 429 der Aanteekeningen op de *Makassaarsche Chrestomathie* van Dr. MATTHES. Het verhaal bestaat ook in het Mangkasaarsch.

11. حكاية چارڠ كلين. *Geschiedenis van Tjarang Kolina.* Ook dit werk behoort tot de Pandji-verhalen, en bevat de geschiedenis van eene Prinses van Daha, die, onder den in den titel vermelden aangenomen naam, haars vaders paleis verliet om haren verloofde, een zoon van den vorst van Koeripan, te volgen.

12. حكاية دالڠ ڤودق اسمارا. *Geschiedenis van Dalang Poedak Asmara.* Insgelijks een Pandji-verhaal, bevattende de lotgevallen van een onder den in den titel vermelden naam bekenden prins van Koeripan.

13. حكاية اندڠ مالت رسمي. *Geschiedenis van Endang Malat Rasmi.* Een Pandji-verhaal, bevattende de lotgevallen van eene prinses van Daha, die zich een tijdlang als kluizenares in een woud ophoudt en eindelijk met een prins van Koeripan trouwt.

14. حكاية چابت تڠݢل. *Geschiedenis van de uitgerukte banier.* Een Pandji-verhaal, dat gedeeltelijk dezelfde geschiedenissen bevat als het voorgaande.

---

(1) In de aan den voet van blz. 326 vermelde lijst van Mss. komen naast den titel حكاية ميس تامن بسري قنج جايڠ كسوم nog een paar andere hier niet vermelde hikajats onder ميس voor.

15. حكاية ناݢ برسرو. *Geschiedenis van Naga Berseroe* of *Bisaroe* (de smeekende? draak). Een Pandji-verhaal van eene prinses van Daha, die in eene slang veranderd en naar een moeras verbannen werd.

16. حكاية راج كريڤن. *Geschiedenis van den koning van Koeripan.* Dit boek verhaalt vele gevallen van verscheidene Javaansche vorsten, prinsen en prinsessen van Koeripan, Daha, Pamoetan, Gagelang, Bali en Kambang Koening (W.). Uit deze mededeeling blijkt dat het tot de Pandji-verhalen behoort.

17. حكاية اندرا سقتي. *Geschiedenis van Indra Saqti.* WERNDLY zegt hiervan: Dit boekje is vol vertellingen van den ouden Heidenschen godsdienst; leverende ieder blad een nieuw wonderwerk uit, waarin dan nog eenige woorden uit eene oude taal voorkomen; anders is de stijl niet duister. Wellicht is dit hetzelfde als het volgende.

18. حكاية اندرا كياڠن. *Geschiedenis van Indra Kajangan*, waarin door twee prinsen met behulp van een geest allerlei wonderbare daden worden verricht, terwijl zij op reis zijn om voor hunnen vader een wonder-muziekinstrument te zoeken. Verg. blz. 320, N°. 77.

19. حكاية اندرا ڤترا. *Geschiedenis van Indra Poetra.* Deze bevat de wonderbaarlijke lotgevallen en heldendaden van Indra Poetra, zoon van Bakarma Poespa, den koning van Samanta Poera bij eene nimf verwekt. Zie ook de *Bijdr. v. h. Instit.*, Derde Volgr., Dl. I en V. Het verhaal bestaat ook in het Mangkasaarsch en Boegineesch.

20. حكاية ميس تندرامن. *Geschiedenis van Mésa Tandraman.* Een uit het Javaansch overgenomen verhaal, behelzende de geschiedenis van de incarnatie der godheden Darma Déwa en Déwa Kisna Indra. Zie *Tijdschrift voor N. I.* 1849, Dl. I, blz. 389, en ROORDA VAN EYSINGA, *Land- en Volkenkunde*, B. III, Dl. I, blz. 498.

21. حكاية ميس ڤرابو جاي. *Geschiedenis van Mésa Praboe Djaja.*

22. حكاية دامر بولن. *Geschiedenis van Damar Boelan.* Eene navolging van het Javaansche gedicht *Damar Woelan*, waarover men zie mijne *Handleiding bij de beoefening der Javaansche taal.*

23. چرترا قبات ليل اندرا. *Verhaal van Kobât Lejla Indra.* Eene verdichte geschiedenis van de daden der goden en halfgoden (W). Waarschijnlijk hetzelfde als de حكاية شاه قباد, *Geschiedenis van Sjah Kobâd*, die met behulp van goden en geesten zijnen vader bevrijdt van diens schatplichtigheid aan den apenkoning Balija Indra.

24. حكاية بوجڠݢ اندرا مها روڤ: *Geschiedenis van Boedjangga* (of *den draak*) *Indra Mahâ Roepa*. Een vrij uitvoerig, met wonderen vervuld verhaal, waarin goden, geesten, menschen en dieren de handelende personen zijn. Het schijnt uit het Javaansch te zijn overgenomen.

25. حكاية راج ديو مهاروڤ. *Geschiedenis van den vorst Déwa Mahâroepa*, behelzende de lotgevallen van Déwa Maharoepa, den op eene wonderdadige wijze geboren zoon van Darma Déwa, vorst van Naripatma. Toen hij zijnen vader in de regeering opvolgde kreeg hij den titel van *Maharadja Mahâ Déwa*, waarnaar dit werk ook genoemd wordt حكاية مها راج مها ديو. Zie *Tijdschrift voor N. I.* 1849, Dl. I, blz. 393. Misschien hetzelfde als het volgende.

26. حكاية ديو راج. *Geschiedenis van Déwa Radja*. (W.)

27. حكاية بورڠ باين. *Geschiedenis van den Papegaai* of حكاية باين بديمان. *Geschiedenis van den verstandigen Papegaai*. Eene navolging van het Perzische طوطي نامه. De papegaai is eene gemetamorphoseerde godheid, heeft dus veel verstand en de gave van voorspellen. Hij is het eigendom van Khodjah Maimoen en doet aan diens vrouw vele zedenkundige verhalen om haar gedurende de afwezigheid van haren echtgenoot tegen de verleiding te waarschuwen. Van dit werk bestaan in het Maleisch onderscheidene redacties. Het draagt ook wel den titel van حكاية خوجه ميمون. *Geschiedenis van Khodjah Maimoen*, naar den eigenaar van den papegaai. Zie de *Reis van Abdallah*, blz. ٨٣ der uitgave van PYNAPPEL. Het verhaal is ook in het Mangkasaarsch en Boegineesch overgebracht.

28. حكاية داتي ڤرجڠݢ. *Geschiedenis van Dati* (den reus) *Perdjangga*. (W.)

29. حكاية ديو مڠندرا. *Geschiedenis van Déwa Mengindra*, bevattende het verhaal der oorlogen door dien vorst gevoerd. Wellicht hetzelfde werk als de حكاية ديوا مڠندرا لقسان. *Geschiedenis van Déwa Mengindra Laqsana*, waarvan een paar uittreksels voorkomen in MARSDEN's *Bloemlezing*, blz. 259—266.

30. حكاية اندرا بڠساون. *Geschiedenis van Indra Bangsawan*, bevattende de lotgevallen van dien held (die na veel wonderlijke avonturen Sultan wordt in het rijk Kobat Sjahril) en diens tweelingbroeder SJAHFIRI. (In Latijnsch karakter uitgegeven door A. F. VON DE WALL. Batavia, 1885).

31. حكاية اندرا نات. *Geschiedenis van Indra Nata*, den zoon van den vorst van Roem, die, elders geboren, eerst na vele wederwaardigheden als zoodanig wordt erkend.

32. حكاية راج دمشك. *Geschiedenis van den vorst van Damasjk*, behelzende in proza hetzelfde verhaal als het gedicht, vermeld op blz. 320 onder N°. 75.

33. حكاية فكري مدي. *Geschiedenis van Pekri Medi* (?), behelzende de afkomst en lotgevallen van dien vorst.

34. حكاية اسما ديو بكرام راج. *Geschiedenis van Isma Déwa Bikrama Radja.* Volgens Abdallah, in zijne meergemelde *Reis*, blz. ٧٢ der uitgave van Pynappel, een zeer uitmuntend werk, in zuiver Maleisch geschreven zonder inmenging van Arabische woorden, behelzende verhalen van goden en geesten.

35. چرترا ديو احمد. *Verhaal van den koning Déwa Aĥmad.* Misschien hetzelfde verhaal als de حكاية راج اندرا ديو. *Geschiedenis van Vorst Indra Déwa* of حكاية احمد شاه. *Geschiedenis van Aĥmad Sjah*, bevattende de geschiedenis van Ahmad Bersjah Djaja, Koning van Raqab Sjahroem, welk rijk wordt voorgesteld te liggen op de grenzen van Arabië en Perzië, en van zijn zoon Radja Indra Déwa.

36. حكاية فلندق جناك. *Geschiedenis van het looze Dwerghert.* Een verhaal hoe een dwerghert, door zich het voorkomen van vroomheid en geleerdheid te geven, zoodanigen invloed op de overige dieren van het woud verkreeg, dat zij het tot hunnen koning verhieven. Het schijnt eene satire op de priesters te zijn; *Tijdschr. voor Neerl. Ind.* 1849, Dl. I, blz. 388. (Onder den titel van حكاية فلندق جناك of *de Reinaert de Vos der Maleiers*, in 1885 voor de pers bewerkt door H. C. Klinkert. · Leiden, E. J. Brill).

37. حكاية ليم فصل. *Geschiedenis in vijf Hoofdstukken.* Elk van deze hoofdstukken bevat een afzonderlijk verhaal; nl.:

1°, حكاية فقير. *Geschiedenis van den bedelmonnik.* De lotgevallen van een arm man, die eerst gunsteling aan het hof werd maar naderhand 's konings gunst en het leven verloor.

2°, حكاية اورغ مسكين يغ برنام اسحاق. *Geschiedenis van een arm man genaamd Isĥak.* Lotgevallen van een arm man, die zijne trouw aan den Vorst bijna met het leven had moeten boeten maar toch later 's konings gunsteling bleef.

3°, حكاية راج جمجمة دڠن انق استري بكند. *Geschiedenis van den vorst Djoemdjoemah en zijne vrouw en kinderen.*

4°, حكاية انق سوداڬر برصحابة دڠن اورڠ كاي دان مسكين. *Geschiedenis van den koopmanszoon met zijne rijke en arme vrienden.* Een verhaal, waarin de koopmanszoon zijne vrienden op de proef stelt en ontdekt dat de arme vrienden de ware zijn.

5°, حكاية انق سوداڬر منجاد راج. *Geschiedenis van een koopmanszoon die koning werd*, door de hulp van drie als bedelaars vermomde geesten, aan welke hij zijne drie zusters uithuwelijkte. Ik vermoed dat dit laatste hetzelfde is, dat vermeld wordt in het *Tijdschr. v. N. I.* 1869, Dl. I, blz. 118 met den titel حكاية راج بودق of حكاية انق سوداڬر منجاد راج als *Geschiedenis van eene Koopmansdochter, die Vorstin werd in het rijk Alastan Boeri*, en uitgegeven is te Batavia, bij LANGE & C°, 1866.

Zie *Tijdschrift voor N. I.* 1849, Dl. I, blz. 390.

38. حكاية سي مسكين. *Geschiedenis van Si Miskîn* (*den armen man*), ook onder den titel حكاية مار كرام. *Geschiedenis van Mara Krama.* Zij behelst het verhaal van Indra Angkasa, die eerst in armoedige omstandigheden verkeert, doch eindelijk koning wordt in het rijk Poespasari, en van het huwelijk van zijn zoon Mara Krama, die met de prinses Tjahaja Hernani trouwt. Het verhaal is onder eerstgenoemden titel gesteendrukt te Singapoera, in 1857.

39. حكاية مشهود حق (of مشهو دهق). *Geschiedenis van Masjhoed ḥaq* (of *Masjhoe Dahaq*), een koopmanszoon, die wegens zijne schranderheid door den vorst tot landvoogd van eene provincie wordt benoemd. De juiste titel schijnt te zijn مشهود الحق, onder welken het door den Heer A. F. VON DE WALL te Batavia voor de pers is bewerkt.

40. حكاية سلطان نودر شاه. *Geschiedenis van Sultan Nodar Sjah.* Verhaal van den zoon van een bedelmonnik, die door zijn verstand en zijn geluk koning werd.

41. حكاية ڤترا جاي ڤات. *Geschiedenis van Poetra Djaja Pati.* Deze Poetra Djaja Pati, zoon van den vorst Kalawandoe, wordt als kind door een geest weggevoerd en op den berg Mahabiroe door een heilige opgevoed, die hem vele bovennatuurlijke krachten leert uitoefenen, waardoor hij in staat wordt gesteld allerlei monsters te bestrijden. Na vele lotgevallen komt hij in zijns vaders rijk terug

en wordt daar koning onder den naam van Maharadja Bikrama Indra. Zie *Tijdschr. voor Neêrl. Indië*, t. a. p. Dit verhaal heeft veel overeenkomst met een gedeelte van de حكاية بكرام دتي جاي. Zie hieronder N°. 64.

42. حكاية اولر نڠݢاوڠ. *Geschiedenis van de slang Nanggawang* (slangmensch). Een verhaal hoe die slang, die de gemetamorphoseerde prins Nalèndra was, huwt met eene der dochters van den koning van Kembajat. *Tijdschrift voor Neêrl. Indië*, t. a. p.

43. حكاية ديو مندو. *Geschiedenis van Déwa Mandoe*, ook den titel voerende van حكاية راج ݢڠس اندرا ڤكرام راج. *Geschiedenis van den koning Gangsa Indra Pikrama Radja.* Deze laatste is de vader van den held van het verhaal, Déwa Mandoe, wiens lotgevallen er in behandeld worden (*Tijdschr. v. N. I.*, t. a. p.), en die onder andere ook den witten olifant vindt, dien zijn vader reeds lang vergeefs had getracht te vangen, en die nu bleek eene gemetamorphoseerde prinses te zijn.

44. حكاية ڤارڠ ڤوتڠ. *Geschiedenis van Parang Poeting*, ook onder den titel حكاية بودق مسكين برݢلر راج ممبڠ ديو ݢندراان. *Geschiedenis van Boedak Miskin bijgenaamd Vorst der geesten en goden in den hemel van Indra.* Het verhaal behelst de lotgevallen van Boedak Miskìn, zoon van de prinses Langkam Djaja. *Tijdschr. v. N. I.*, t. a. p.

45. حكاية لڠلڠ بوان. *Geschiedenis van Langlang Boewana.* Indra Bomaja, later Maharadja Lila Kambar geheeten, zoon van den vorst Poespa Indra Koewatja in het rijk Lila Kambar, huwt na vele avonturen met Koesoema Déwi, dochter van den hemelschen vorst Poespa Indra. Langlang Boewana is de grootvader van Poespa Indra en speelt met vele andere godheden en geesten eene groote rol in deze geschiedenis. *Tijdschr. voor Neêrl. Indië*, 1868, Dl. II, blz. 107.

46. حكاية مهاراج مندڠ ݢيري دان ڤڠݢڠ كراتن. *Geschiedenis van vorst Moending Giri en* zijn eersten minister *Panggoeng Keraton*, waarin verhaald wordt hoe de gemalin van den vorst wordt geschaakt door Datoe Djongrang, vorst van Kota Djotang, en door Panggoeng Keraton na vele avonturen aan haar echtgenoot terugbezorgd.

47. حكاية قريس. *Geschiedenis van Qoraisj*, den zoon van den Koning van Mertjoe Saqti, die na vele landen veroverd te hebben en met onderscheidene prinsessen getrouwd te zijn, eindelijk in zijns vaders rijk koning wordt onder den naam van Sultan Makota Alam,

48. حكاية مها راج جاي اسمار. *Geschiedenis van vorst Djaja Asmara*, den zoon van Kerdan, den vorst van Lingga Djaja, die op aanhitsing van zijne ontrouwe echtgenoot door Djohan Sjah, den koning van Joenân, was gedood. Na dit feit vluchtte Djaja Asmara en kwam na velerlei lotgevallen in Perzië, waar hij met twee prinsessen huwde. Eindelijk keert hij naar Lingga Djaja terug, doodt Djohan Sjah en zijne moeder, die met dezen getrouwd was, en beklimt den troon zijns vaders.

49. حكاية راج بودق. *Geschiedenis van Radja Boedaq*, den naam onder welken de prinses Çifat Aqal haren vader op den troon van Nastaboeri opvolgde, terwijl hare zes broeders hare staatsdienaars werden. Zij wilde slechts trouwen met een vorst, die eenige door haar opgegeven raadsels kon oplossen, hetgeen eindelijk aan Radja Déwa Katja door de hulp van een schranderen papegaai gelukte. Het werkje is gedrukt te Batavia, bij LANGE & C°, 1866. Of er eenige betrekking bestaat tusschen dit verhaal en de op blz. 316 onder N°°. 40 en 41 vermelde gedichten, kunnen wij niet beslissen.

50. حكاية ناخدا مود. *Geschiedenis van den jongen scheepsgezagvoerder*, ook onder den titel حكاية مها راج بكرام. *Geschiedenis van den vorst Bikrama*. De zoon van dezen vorst, Radja Djohan Sjah, gaat op reis onder den naam van Nokhoda Laila; zijne zuster, Retna Koemala, als man verkleed, zoekt hem onder den naam van Nakhoda Moeda op en brengt hem in zijn land terug.

51. حكاية سلندغ دليم. *Geschiedenis van Silindoeng Dalima*, ook onder den titel van حكاية سري بنين. *Geschiedenis van Sri Boenian*. Eene prozabewerking van de شعر سلندغ دليم. Zie hierboven blz. 318, N°. 66.

52. حكاية بيدساري. *Geschiedenis van Bidasari*. Het proza-orgineel, waarnaar de شعر بيدساري bewerkt is. Zie VAN HOËVELL in de *Inleiding* voor zijne uitgave der *Bidasari*, en hiervóór blz. 310, N°. 2.

53. حكاية ديو راج اكس مليل. *Geschiedenis van Déwa Radja Agas Melila*.

54. حكاية كمال بهرين. *Geschiedenis van Komala Baharijan* of *Bahrin*. Zij bevat de wonderbare daden en lotgevallen van dien held, die de zoon was van Pikrama Indra, den vorst van Indrapoera Nagara, en de nimf Indra Pertawi, dochter van Alam Sjah Roemi,

den vorst van de geestenstad Indra Pertawi. Zijne moeder had hem, uit vrees voor de gramschap van haren vader, buiten wiens weten zij met dien menschenvorst gehuwd was, terstond na zijne geboorte te vondeling doen leggen met zijne twee op wonderdadige wijze geboren gezellen Djong Agoes en Mengindra Roepa, die hem ook op zijne latere tochten steeds vergezellen. Zij zijn dadelijk in staat om voor zichzelven te zorgen, en worden spoedig gevonden door Malik al adil, vorst van de stad Akbar, die Komala Bahrin als pleegzoon aanneemt. Later in het verhaal krijgt de held den naam van Poetra Gangga Saqti, waarom het werk ook wel dezen titel voert. Een uittreksel komt voor in het *Leesboek*, hierachter.

55. حكاية راج كمبوج. *Geschiedenis van den koning van Kambodja.* (W.)

56. حكاية راج داتي نيل كواچ. *Geschiedenis van den reuzenvorst Nila Kawatja.* Dit is de Maleische bewerking van de Javaansche *Wiwâhâ.* Zie Dl. XX der *Verhandelingen van het Bat. Genootschap.*

57. حكاية مها راج بوم. *Geschiedenis van den vorst Boma.* De inhoud van deze geschiedenis van Boma, den zoon van Wishnoe en zijn strijd met Sang Samba, den zoon van Kresna, wordt medegedeeld in FRIEDERICH's *Verslag van het eiland Bali*, in Dl. XIX der *Verh. v. h. Bat. gen.* en in de *Bijdragen van het Instituut*, Derde volgr., Dl. I, blz. 423. Het verhaal voert ook wel den titel حكاية سڠ سمب. *Geschiedenis van Sang Samba.*

58. كود ڤروڠو. *Koeda Paroengoe.* Eene geschiedenis der koningen van Java, waarin ook vele Javaansche woorden voorkomen. (W.)

59. حكاية احمد محمد. *Geschiedenis van Ahmad Mohammad*, ook bekend onder den naam van حكاية سرڠݢا بايو. *Geschiedenis van Serengga Bajoe.* Een verhaal van twee broeders, die zich in de wildernis ophielden, en van welke de een door een olifant werd aangewezen om koning van Bagdad te worden, en de ander daar als eerste minister bij hem in dienst trad.

60. حكاية هڠ تو‌ه. *Geschiedenis van Hang Toewa.* Een voor de kennis der Maleische zeden en gebruiken zeer belangrijke roman, waarvan de voornaamste gedeelten zijn uitgegeven in de *Bloemlezing uit Maleische geschriften, door* G. K. NIEMANN, *'s Gravenhage*, bij M. NYHOFF, 1870 *en* 1871. (Zie beneden blz. 384, N°. 68).

61. حكاية شاه فرمان. *Geschiedenis van Sjah Ferman.*

62. حكاية سلطان ابراهيم راج نكري عيراق. *Geschiedenis van Sultan Ibrahim, vorst van Irak.* Van dit in zijne soort uitmuntend werk is de korte inhoud deze. Na eenigen tijd voorspoedig geregeerd te hebben, onderneemt de Sultan eene pelgrimsreize naar Mekka, en draagt het waarnemen der regeering op aan zijnen vertrouwdsten Vizier. In het rijk Koefah gekomen zijnde geraakt hij in kennis met Sitti Sâleh, de dochter van Sjerif Hassan, en huwt haar, doch verlaat haar weldra weder om zijne pelgrimage voort te zetten. Twintig jaren later begeeft zijn uit dat huwelijk geboren zoon, Mohammed Tâhir, zich naar Mekka, om zijnen vader op te zoeken, die onafgebroken in de heilige moskee zijne godsdienstoefeningen bleef verrichten. Zij ontmoeten elkander, en Sultan Ibrahim, die besloten heeft zich voor altijd van de wereld af te zonderen, geeft zijnen zoon zijn zegelring, waardoor deze zijn recht op den troon van Irak zoude kunnen doen gelden, en beveelt hem zich derwaarts te begeven. De zoon gehoorzaamt aan dat gebod en wordt ook door den Vizier als wettig Vorst erkend. Hij wil echter de regeering niet aanvaarden, maar staat die, benevens alle door zijnen vader achtergelatene schatten, geheel aan den Vizier af.

Hoewel de hoofdpersoon van dit werk en zijne pelgrimage naar Mekka historisch zijn, hebben wij het echter om de romantische inkleeding onder de verdichte verhalen gerangschikt. Het schijnt geschreven te zijn door zekeren Sjeikh Aboe Bakr, en er bestaan verschillende redacties van. Eene daarvan is met eene Nederduitsche Vertaling en Aanteekeningen uitgegeven door P. P. Roorda van Eysinga, te Batavia, 1822. Eene tweede uitgave met talrijke aanteekeningen en een vrij zuiveren tekst is geleverd door Dr. D. Lenting, Breda, 1846. (In 1890 verscheen eene nieuwe uitgave te Batavia van de hand van den heer A. Regensburg, in 1891 gevolgd door eene reproductie in Latijnsch karakter). Het bestaat ook in het Boegineesch.

63. حكاية احمد دان محمد. *Geschiedenis van Aĥmad en Moĥammed,* twee zonen van eenen Vorst, die hen als kinderen achterliet en zijn rijk aan zijnen broeder vermaakte.

64. حكاية بكرام دتي جاي. *Geschiedenis van Bikrama Datija Djaja.* Dus heet dit werk naar den persoon, met wien dit aanvangt; de eigenlijke hoofdpersoon is diens zoon, Sjahi Merdân (koning der mannen) later Indra Djaja genaamd, naar wien het boek dan ook wel de titels voert van حكاية شاه مردان en حكاية اندرا جاي. Deze is de korte inhoudsopgave: Sjahi Merdân, zich op de jacht te ver

van zijn gevolg verwijderd hebbende, verdwaalt en komt eindelijk terecht bij eene Prinses, die op hem verliefd wordt en hem in een vogel verandert, om hem te verbergen voor den reus, die haar geroofd had en in wiens paleis zij was. Sjahi Merdân ontvliegt haar en laat zich vangen door eene andere Prinses, Sitti Déwi genaamd. Na eenigen tijd ontdekken hare ouders dat zij zwanger is en, hierover hevig vertoornd, laten zij het paleis der Prinses doorzoeken; uit dit onderzoek blijkt dat zulks aan niemand anders dan aan den vogel kan te wijten zijn. De Vorst wil dus den vogel dooden; doch op dat oogenblik verschijnt de leermeester van den Prins (vogel), en ontdekt wie eigenlijk die vogel is. Nu verandert de toorn van den Vorst in blijdschap; hij geeft hem zijne dochter ten huwelijk, en weldra wordt de plechtigheid voltrokken. Na eenigen tijd gehuwd te zijn, gaat Sjahi Merdân eene reis doen onder den naam van Indra Djaja. Nu heeft hij allerlei ontmoetingen en komt o. a. ook aan een heuvel, waarop eene moskee was; hij treedt er binnen maar vindt er niemand; doch weldra dalen er eene menigte Engelen in neder, die, na daar hunnen godsdienst verricht te hebben, een gesprek met hem houden over het ware geloof en daarna weder verdwijnen. Des avonds evenwel komt er een Engel terug, die, op Gods bevel, vier geesten te zijner beschikking stelt, om hem in alle omstandigheden bij te staan. Nu gaat Indra Djaja verder en komt aan eene stad met een prachtig kasteel, doch zonder bewoners. Eindelijk ontdekt hij, met behulp van die geesten, den Vorst, de Vorstin en hunne dochter, die onder eene groote gong verborgen waren, uit vrees voor twee Garoeda's, die telkens gruwzame verwoestingen in de stad kwamen aanrichten. De Vorst biedt hem voor zijne verlossing zijn rijk en zijne dochter aan, welke laatste alleen door Indra Djaja wordt aangenomen, die vervolgens de Garoeda's doodt en vele andere merkwaardige daden verricht. Na eenigen tijd gehuwd te zijn geweest gaat hij zijne reis voortzetten, en komt na verscheidene avonturen in eene stad, welker koning een zeer schoone doch stomme dochter had; Indra Djaja hergaf haar met behulp zijner geesten de spraak, en ontving hare hand ter belooning. Nu reist hij met haar terug naar het rijk van zijn vader Bikrama Datija Djaja, werwaarts hij ook zijne twee andere vrouwen ontbiedt, en neemt de regeering van zijnen vader over.

Dit verhaal heeft in de hoofdtrekken groote overeenkomst met de Javaansche geschiedenis van *Angling Darmâ* (zie de *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap*, Dl. XXV), waarvan het eene veel jongere navolging schijnt te zijn. Het is een roman doch bevat tevens zeer vele voorschriften aangaande het Islamisme en om een goed Vorst

te zijn. Na elk huwelijk van Indra Djaja onderricht hij zijne vrouw in den godsdienst; en ook al zijne gesprekken met engelen, geesten en wijzen handelen daarover. Die Mahomedaansche kleur, welke de *Angling Darmå* niet heeft, is er door den Maleischen bewerker ingebracht.

Het romantisch gedeelte van deze geschiedenis is grootendeels gedrukt in het *Leesboek* hierachter. Er bestaat ook eene Mangkasaarsche bewerking van, waarover men zie de *Mededeelingen van wege het Nederl. zendeling-genootschap*, Dl. I, Rotterdam, 1857.

65. حكاية اندرا جاي ڤهلوان. *Geschiedenis van Indra Djaja als held.* Deze behandelt hoofdzakelijk zijne heldendaden en overwinningen.

66. حكاية غلام. *Geschiedenis van Grolâm* (d. i. *den jongeling*), ook onder de titels حكاية راج عجمي ازباخ *Geschiedenis van den Perzischen Koning Azbakh* en حكاية راج زاده بخة *Geschiedenis van den Koning Zadah Bokhtin* (twee verbasteringen van het Perzische ازاد بخت *Azâd Bakht*). Een oorspronkelijk Perzisch verhaal, daaruit in het Arabisch overgebracht en vervolgens door zekeren Hadji Abdoe'l Wahâb van Sijantan in het Maleisch vertaald, en van dezen inhoud: Zadah Bokhtin, Koning van eene stad in Perzië, op zekeren dag zich met zijn gevolg buiten de stad gaande vermaken, ontmoet de dochter van zijnen Grootvizier, verlieft op haar, voert haar mede naar zijn paleis, en huwt haar zonder voorkennis van haren vader. Deze, dit vernemende, is hierover zeer hevig vertoornd, verwekt eenen opstand en noodzaakt den Vorst met zijne gemalin te vluchten. De Vorstin op de vlucht in een woud bevallen zijnde en haar kind niet kunnende medevoeren, legt het te vondeling aan den voet van een berg, waar het weldra door het opperhoofd van eene rooverbende gevonden en door hem als zoon aangenomen wordt. De Vorst wordt door de hulp van een naburig koning in zijn rijk hersteld. Na verloop van eenige jaren wordt eene karavaan van kooplieden uit zijne stad op den weg door roovers aangetast; deze worden echter afgeslagen, en de zoon van hunnen hoofdman wordt door de kooplieden gevangen genomen. De jongeling, Grolâm genaamd, wordt om zijn goed voorkomen door den Vorst in dienst genomen, en klimt door zijn uitstekend gedrag tot de hoogste waardigheid aan het hof op; de andere hovelingen benijden hem de gunst, waarin hij bij den vorst staat, en trachten zijnen val te bewerken; zij maken hem dus bedwelmd en brengen hem in dien toestand in het slaapvertrek der Vorstin. De Vorst zich met zijne gemalin ter rust begevende ontdekt hem daar en wordt hevig vertoornd; Grolâm verdedigt zijne

onschuld, doch de hovelingen dringen op zijne veroordeeling aan, beiden in verdichte verhalen, die zij ten dien einde beurtelings voordragen. Eindelijk wordt hij ter dood verwezen; doch op het oogenblik, dat het vonnis zal worden ten uitvoer gebracht, komt het opperhoofd der roovers in de stad en herkent in den veroordeelde zijn aangenomen zoon. Hij treedt voor hem bij den Vorst tusschen beide; het vonnis wordt opgeschort, de roover bepleit de onschuld van zijnen pleegzoon, op grond van diens voorbeeldig gedrag van zijne vroegste jeugd af, en verhaalt in den loop van het gesprek ook hoe hij hem had gevonden. Hierdoor ontdekt de Vorst dat Grolâm zijn te vondeling gelegde zoon is, hetwelk daarenboven door een teeken aan zijn lichaam, dat de Vorstin zich herinnerde, bevestigd wordt. De Vorst doet nu afstand van de regeering en wordt door zijnen zoon opgevolgd. Een belangrijk gedeelte van deze geschiedenis is gedrukt in het *Leesboek* voorkomende in den eersten druk van onze *Handleiding tot de kennis der Maleische taal*, Breda, bij BROESE & Cie, 1845. Een ander uittreksel is te vinden in de Bloemlezing achter de derde uitgave van onze *Handleiding tot de kennis der Maleische taal- en letterkunde*, Breda, 1864, blz. ١٣١ tot ١٥۴. In haar geheel is zij in 1860 onder den den titel حكاية غلام te Batavia uitgegeven bij LANGE & Cie, maar zoo het schijnt naar een zeer foutief Hs. Er bestaat ook eene Boegineesche bewerking van.

67. حكاية بختيار. *Geschiedenis van Bakhtijâr*. Deze prins was, toen zijne ouders vluchtten voor een broeder van zijnen vader, die dezen Vorst van den troon had gestooten, in een woud geboren en daar achtergelaten, doch door zekeren koopman, Idris genaamd, gevonden en opgevoed. Later komt hij onbekend aan het hof van zijnen vader, die intusschen in een ander rijk koning was geworden, en wordt wegens een vermeenden aanslag op het leven van den Vorst ter dood veroordeeld. Vóór de uitvoering van het vonnis verschijnt echter Idris, door wiens tusschenkomst Bakhtijâr wordt herkend, die nu zijnen vader in de regeering vervangt. Dit verhaal is door A. F. VON DE WALL uitgegeven als Eerste stuk van een *Maleisch leesboek voor Inlanders*, te Batavia, bij G. KOLFF & C°, 1880.

68. حكاية سسهونن كونڠ دالم نڬري ڬڬلڠ. *Geschiedenis van den Vorst Koening in het rijk Gagelang*. Het bevat de geschiedenis van Bikarma Dinta Djaja (Bikrama Datija Djaja?), den zoon van genoemden vorst, die te Daha regeerde.

69. حكاية مها راج ڤسڤ وراج. *Geschiedenis van den vorst Poespa Wiradja*. Dezen Vorst worden op de vlucht voor zijnen broeder, die

om aan de regeering te komen hem naar het leven stond, bijna gelijktijdig zijne twee zonen en zijne gemalin ontroofd. Hij zelf, na lang gedwaald te hebben, komt in eene stad, waar juist de Vorst gestorven was, en wordt door een toeval diens opvolger. Hier komen zijne twee zonen, onbekend, als lijfwachten in zijnen dienst; zijne geroofde gemalin wordt ook door een koopman aangevoerd, door hare zonen herkend en aan haren echtgenoot teruggegeven. De Vorst doet nu afstand van de regeering ten behoeve van zijnen oudsten zoon; en, daar zijn broeder inmiddels gestorven was, wordt de jongste zoon spoedig daarna koning in zijns vaders oorspronkelijk rijk.

Het voornaamste gedeelte van deze geschiedenis is uitgegeven door Dr. A. Meursinge, in het 1ste Stukje van zijn *Maleisch Leesboek voor eerstbeginnenden en meergevorderden*, Leiden, 1842. Het geheele verhaal is met aanteekeningen uitgegeven door J. C. Fraissinet, onder den foutieven titel *Geschiedenis van vorst Bispoe Radja*, te Leiden, bij H. W. Hazenberg & Cie, 1849.

70. حكاية چندرا احسان. *Geschiedenis van Tjandra Ihsân*, die, toen zijns vaders rijk door den vijand veroverd werd, in een bosch vluchtte en later met behulp van zijnen schoonvader, den vorst Indra Djaléla, zijne ouders op den troon herstelt, waarna hij ook de dochter van den eersten minister van laatstgenoemden vorst als tweede vrouw neemt.

71. حكاية اندكن ڤنورت. *Geschiedenis van Oendakan Penoerat.* Eene proza-bewerking van het gedicht *Kèn Tamboehan;* zie blz. 309, N°. 1.

72. حكاية راج دنت جاي در نݢري سنتڤوري. *Geschiedenis van den vorst Dinta Djaja van het rijk Sintapoeri*, bevattende het verhaal hoe zekere koopman, Mohammed Hanafijah, dien Vorst na zijnen dood opvolgt, met zijne weduwe, Radja Déwi, trouwt en eindelijk eene bedevaart naar Mekka doet.

73. حكاية ڤتري جوهر مانكم. *Geschiedenis van de prinses Djawhar Manikam*, ook genoemd حكاية شاه جهان دان ڤتري جوهر. *Geschiedenis van Sjah Djohan en de prinses Djawhar* en ook حكاية راج هارون الرشيد. *Geschiedenis van Vorst Haroen ar-Rasjid.* De hoofdpersoon wordt voorgesteld als eene dochter van Haroen ar-Rasjid. Terwijl haar vader met zijne echtgenoot en zijnen zoon naar Mekka ter bedevaart is, tracht de Kadi, die intusschen het rijk Bagdad bestuurt, haar te verleiden. Afgewezen zijnde, belastert hij haar bij haren vader, die daarop zijn zoon last geeft haar te dooden, welke echter dien last niet

volbrengt. Nog eer haar vader terugkomt wordt zij door Sjah Djohan, vorst van Damaskus, op de jacht ontmoet en ten huwelijk genomen. Na eenigen tijd wil zij hare ouders gaan bezoeken en gaat met hare drie kinderen onder geleide van een Mantrie op reis. Deze wil haar insgelijks verleiden; doch zij ontvlucht hem, nadat hij reeds hare drie kinderen heeft gedood. Zij wordt door iemand gevonden, die haar medeneemt naar Miçr (Caïro); de Mantrie keert naar Damaskus terug en vertelt aan den Vorst, dat zijne gemalin hare kinderen vermoord heeft en daarna gevlucht is. De vorst gaat nu zelf op reis, en zendt ook anderen om de vorstin te zoeken. Een van deze afgezondenen ontdekt haar te Miçr; doch in denzelfden nacht wordt zij weder opgelicht door een Etiopischen roover, die haar met zich voert naar zijn huis; zij ontvlucht hem echter in mansgewaad, en komt te Roem. Daar was de koning gestorven, en zijn zoon nog een kind. Zij wordt tot koning verkozen, neemt den naam van Sjah Djohan aan, en wordt weldra door hare rechtvaardigheid beroemd. De Mantrie van Damaskus, die hare kinderen gedood en hare goederen gestolen had, brengt deze laatste naar Bagdad om er handel mede te drijven, waar zij door Haroen ar-Rasjid herkend en in beslag genomen worden; de Mantrie verzet zich hiertegen, en eindelijk komt men overeen zich gezamenlijk naar Roem te begeven, ten einde de zaak door den Vorst van die stad te doen beslissen. Daar komen achtereenvolgens ook de man van Miçr, de roover en de vorst van Damaskus, allen zoekende naar de prinses. De herkenning volgt natuurlijk; de schuldigen worden gestraft; de prinses doet afstand van den troon van Roem ten behoeve van den zoon van den overleden vorst en keert met haar gemaal naar Damaskus terug.

Van dit verhaal bestaan zeer verschillende redacties. Eene daarvan is door ons uitgegeven te Breda, bij BROESE & Cie, 1845. Er bestaat ook eene Javaansche bewerking van; zie RAFFLES, *Hist. of Java*, Vol. I, p. 441.

74. حكاية سلطان محمود د نكري بدر. *Geschiedenis van sultan Mahmoed in het rijk Badar.* Dit verhaal bevat in hoofdzaak geheel dezelfde geschiedenis als het voorgaande, slechts met verandering der namen van personen en plaatsen. De hoofdpersoon is hier de prinses Badarijah, de dochter van genoemden Sultan, en de ontknooping heeft plaats in de stad Zamìn Toeran, op andere plaatsen in mijn Handschrift Jaman Toeran genoemd.

75. حكاية راج ناطر شاه. *Geschiedenis van den vorst Nadir Sjah.* Deze Vorst, Koning van een rijk in het westen (boven den wind),

genaamd Dali, wordt door een koopman ingelicht omtrent de grootheid en den rijkdom van den vorst van Kelinga of Kling. Door naijver geprikkeld besluit hij dat rijk aan zich te onderwerpen. Hierop volgt een langdurige oorlog, die met de verovering van Kelinga eindigt. Dit verhaal heeft waarschijnlijk zijnen grond in de geschiedenis van den Perzischen vorst Nadir Sjah (1687—1747) en zijnen veldtocht in Indië in 1739, waarbij Delhi door hem veroverd en eene vreeselijke slachting onder de inwoners aangericht werd. De Schrijver heeft daarbij Dali (Delhi) buiten Indië geplaatst; hij maakt het tot residentie van Nadir Sjah, waarschijnlijk doordat hij dien vorst verwarde met Nadir Sjah, die in de 13de eeuw te Delhi regeerde voordat het rijk van Kelinga (Bidjanagara) nog bestond. (Zie *Leesboek* blz. ١٥ en volgg.)

76. حكاية اسما ياتيم ياٴيت شرط سكل راج٢ دان منتري دان هلبالڠ دان سكليب. *Geschiedenis van Isma Jatîm, of regelen voor vorsten, staatsdienaars, legerhoofden en anderen.* Volgens den titel zoude men verwachten hier voorschriften voor vorsten enz. aan te treffen; dit is echter geenszins het geval. Werndly komt eenigszins nader bij de waarheid, als hij zegt: »de strekking van dit boekje »is om een goed staatsdienaar af te schilderen, en de eigenschappen »van een beroemden koning te beschrijven." Maar ook zoo nog kan men bij de lezing niet anders dan teleurgesteld worden. Wel treffen wij hier en daar in Isma Jatîm den goeden staatsdienaar aan; maar de vorst is een volstrekt onbeduidend wezen, en het geheele verhaal eene aaneenschakeling van wonderbare en meestal zeer beuzelachtige voorvallen; waarom wij ook niet geaarzeld hebben deze Geschiedenis, in spijt van haren titel, onder de klasse der romans te rangschikken.

De Schrijver noemt zich Ismaël, maar zegt verder niets van zich dan dat hij een arm bedelmonnik is. Voor eene korte inhoudsopgave is dit stuk minder geschikt; men zie daarover liever de Verhandeling van P. P. Roorda van Eysinga in het Xde Dl. der *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap*, waar ook de beste gedeelten er van in het Maleisch en Nederlandsch worden medegedeeld. Het werk is in zijn geheel uitgegeven door denzelfden Schrijver, te Batavia, 1821. Fragmenten er van komen ook voor in het 3de Stukje van het *Maleische Leesboek* van Meursinge. Het bestaat ook in het Boegineesch.

77. حكاية برم شهدان. *Geschiedenis van Birma Sjahdan.* Dit verhaal wordt gezegd opgesteld te zijn door zekeren Sjeikh Ibn Aboe Omar, doch is ons overigens alleen bekend uit de inhoudsopgave,

die voorkomt in de *Bijdragen van het Instituut*, Derde volgr., Dl. I. Het zoude met Romeinsch karakter uitgegeven zijn door P. P. ROORDA VAN EYSINGA, te Rotterdam, bij WYT & ZOON; doch de in 1856 begonnen druk is wegens den dood des bewerkers niet voortgezet.

78. حكاية ڤرمڤوان برنام درمه تاسيه دغن حكاية ابو نواس. *Geschiedenis van de vrouw Dermah Tasijah* en *Geschiedenis van Aboe Nowâs*. Twee verhalen, die, hoewel zij niets met elkander gemeen hebben, te zamen in steendruk zijn uitgegeven te Singapoera in het jaar 1866. Het eerste bevat de geschiedenis van Dermah Tasijah, die als eene voorbeeldige huisvrouw wordt voorgesteld; het andere tafereelen uit het leven van den Arabischen dichter Aboe Nowâs. (In 1891 te Batavia in Latijnsch karakter uitgegeven onder den titel van *Tjeritera Aboe Nowas dengan radja Haroen ar-Rasjîd*. Vergelijk VAN DEN BERG, blz. 20).

79. حكاية شيخ زينا دان رابعة العدوية. *Geschiedenis van Sjeikh Zaina en Rabiat al-Adawijat*. De laatste, eene gewezen leerling van den eerste, huwt na veel tegenstand met dien priester te Bagdad, en na zijn dood met den vorst des lands. Het verhaal bestaat ook in het Mangkasaarsch.

80. حكاية ميس لار كسوم. *Geschiedenis van Mèsa Lara Koesoema*, den zoon van een koning in West-Java, die zijne belasterde moeder verdedigt en daardoor bij zijnen vader in ongenade valt.

81. حكاية ميس اندرا ديو كسوم. *Geschiedenis van Mésa Indra Déwa Koesoema*, een held, die zich verzet tegen de veroveringszucht van een zoon des konings van Koeripan, die vorst van de geheele wereld wilde worden.

82. حكاية راج بابي. *Geschiedenis van Radja Babi*, een prins, die als varken geboren wordt doch later eene menschelijke gedaante en den naam Indra Barna Kala krijgt.

83. حكاية احمد بسنو. *Geschiedenis van Aḥmad Bisnoe* (?), een prins, die wonderbaarlijke lotgevallen heeft en o. a. eene prinses aantreft in den buik van eene slang, die hem had verzwolgen, toen hij in een zeker meer werd geworpen.

84. حكاية شمس البر. *Geschiedenis van Sjamsoe'lbarri*, den zoon des konings van Poerwa Tjakra Nagara in Hindostan, die, na door den invloed van een boozen geest in zijne jeugd vele wederwaardigheden ondervonden te hebben, zijnen vader in de regeering opvolgt.

85. حكاية راتو انم متارم. *Geschiedenis van Ratoe Anom van Mataram*, een aan het Javaansch ontleend verhaal van eene prinses van Singasari, die na gestorven en weder herleefd te zijn eindelijk, als man verkleed, vorst wordt in Mataram. Het werk bevat echter bovendien ook andere mythologische verhalen.

86. حكاية عبد الرحمان دان عبد الرحيم. *Geschiedenis van Abdoe'r-Rahmân en Abdoe'r-Rahîm*, twee broeders uit Constantinopel, die zoo sprekend op elkander gelijken dat men hen niet kan onderkennen, en van welke de een vorst wordt in de stad Masjkat. Zie het *Leesboek* hierachter.

87. حكاية بيب صبرية. *Geschiedenis van Bibi Çabarijah.* Zij bevat het verhaal van eene rijke koopmansweduwe in Jemen, die niet wil hertrouwen, zelfs niet met den vorst van het rijk. Het boekje is uitgegeven onder toezicht van Dr. H. N. VAN DER TUUK, bij R. C. MEYER te Amsterdam, in 1866. (Eene uitgave in Latijnsch karakter verscheen in 1891 te Delft van de hand van den Heer J. P. G. KRUIJT.)

88. حكاية ستي ساره. *Geschiedenis van Sitti Sarah*, waarvan wij alleen den titel kennen uit de *Notulen van het Bataviaasch Genootschap*, Dl. XIII.

89. حكاية سبورغ ڤيڠي. *Geschiedenis van den vogel Pingi.* Eene beschrijving van eene hemelsche nimf in de gedaante van eenen vogel; vol mystieke uitdrukkingen, waarvan een staaltje wordt medegedeeld in de *Bijdragen van het Instituut*, Derde volgr., Dl. V, blz. 156. (Waarschijnlijk eene proza-bewerking van N°. 16, blz. 314.)

90. خبر سي معلم بديمان. *Geschiedenis van Moàllim Boedimân*, een in Menangkabausch dialect geschreven verhaal over een zeer schranderen prins van Bajang, die op een tocht naar de rivier Loeboe Batoe Gedang verdwaalt en eerst na vele avonturen weder terecht komt.

91. حكاية سي تڠڬل. *Geschiedenis van Si Toenggal* (*Den eenige?*) uit Priaman. Menangkabausch dialect.

92. چرترا ڤاق بلالڠ. *Geschiedenis van Paq Belalang*, en van de listen, die hij aanwendde om zich in de gunst van den Vorst te dringen. Geschreven door HADJI IBRAHIM van Riouw in het jaar 1287 M. t. (1870).

93. چرترا كچلاكان لبي مالڠ. *Verhaal van de ongelukken van een rampspoedigen priester*, door denzelfden Schrijver.

94. حكاية مشهود الحق. *Geschiedenis van Masjhoeda'l hakkoe.* Verhaal van diens geboorte, opvoeding, enz. in goed Maleisch geschreven. Uitgegeven in Latijnsch en Arabisch karakter door A. F. VON DE WALL. Batavia, G. KOLFF & C°, 1880.

95. *Geschiedenis van Tadjoe'l Moeloek en prinses Bakawali.* Onder dezen titel is door den Heer D. GERTH VAN WIJK de Hollandsche vertaling geleverd van een in 1880 te Singapoera gesteendrukt, in vrij zuiver Maleisch opgesteld verhaal, de lotgevallen behelzende van prins Tadjoe'l Moeloek en de prinses Widjaja Mala of Gal Bakawali. Zie *Bijdragen*, 1883, blz. 176.

96. *Hikajat Soetan Manangkérang*, eene in Menangkabausch dialect opgestelde Maleische legende, waarvan de in Latijnsch karakter geschreven tekst is medegedeeld door J. L. VAN DER TOORN. Zie *Bijdragen van het K.-Instituut*, 1885.

97. منجو اري. *Mandjau-Ari*, Menangkabausche vertelling. Arabisch-Maleische tekst en vertaling door J. L. v. D. TOORN. *Verhandelingen van het Bat. Genootschap*, Dl. XLV.

98. VALENTYN (Deel III, blz. 26) spreekt nog van een werk getiteld: *Voorbeeld van de vertroosting des harten*, en zegt dat het verscheidene oude geschiedenissen der Maleiers behelst. Den Maleischen titel geeft hij niet op.

d. HISTORISCHE WERKEN EN REISBESCHRIJVING.

Eer wij overgaan tot de opgave der ons bekende werken, welke wij onder deze klasse rangschikken, moeten wij een enkel woord zeggen over het gewicht, dat wij aan de historische geschriften der Maleiers hechten.

Een Maleisch geschiedverhaal is niet eene geregelde voorstelling van gebeurtenissen, naar tijdsorde en een bepaald systema gerangschikt, met aanwijzing van oorzaken, gevolgen en onderling verband; maar eene compilatie van meer of minder beuzelachtige, Maleische, Hindoesche of Mahomedaansche overleveringen, onbelangrijke voorvallen en gewichtige historische feiten, met weinig oordeel samengevoegd. Ook zijn de Maleiers slechte chronologen; hoogst zelden geven zij jaartallen op en, wanneer dit al geschiedt, zijn zij toch weinig te vertrouwen. En evenwel kennen wij aan deze geschiedverhalen eene wezenlijke waarde toe. Immers hem, die met den geest van de literatuur en met de wijze van voorstelling der Maleiers bekend is, valt het niet zeer moeielijk het ware, althans in de hoofdtrekken,

van het verdichte te onderscheiden; en zoo vindt hij in die werken vele geschiedkundige berichten, die elders te vergeefs gezocht worden. Het spreekt vanzelf dat wij hierbij bepaald het oog hebben op die geschriften, waarin de geschiedenis van Indische gewesten en vorsten behandeld wordt, en niet op die, welke beschrijvingen behelzen van personen of voorvallen, waarvan de Arabieren het eerst de kennis in den Archipel overbrachten; deze laatste toch bevatten slechts zaken, die van elders genoegzaam en zuiverder bekend zijn, Mahomedaansche overleveringen op Maleische wijze opgesierd en verhaald, en zijn dus voor de beoefening der geschiedenis van geen belang. Wij hebben daarom ook alle zoodanige verhalen en zoogenoemde levensbeschrijvingen onder de klasse van *Mahomedaansche legenden* en *Verdichte verhalen* gebracht; zelfs al waren er onder, waarvan de hoofdpersoon of een enkel vermeld feit historisch was.

Met dien verstande brengen wij onder de Historische geschriften de volgende:

1. اصل سڬل جن دان ديو. *Oorsprong der geesten en goden.* Een verhaal van de fabelachtige helden der Javaansche oudheid tot aan de stichting der eerste koninkrijken op Java.

2. سلالة السلاطين ook genoemd راج٢ سلسلة of شجرة ملايو of ڤترونن سڬل راج٢ alle welke benamingen beteekenen *Geslachtsregister* of *Afkomst der (Maleische) vorsten.* De سلالة السلاطين, hetgeen de meest gewone titel van dit werk is, werd in het jaar 1021 der Hegira (1612 n. C.) geschreven door zekeren TOEN MAHMOED SRI LANANG. DULAURIER (1) zegt dat zij werd opgesteld op last van Sultan ABDOELLAH, vorst van Malaka, die van 1610 tot 1621 geregeerd heeft. Dit verhaal behelst de geheele geschiedenis der Maleiers van de vroegste tijden af tot na de verovering van Malaka door de Portugeezen. Het begint met den zondvloed en de ontscheping van eenige personen uit Noachs ark, op eene plaats tusschen de rivieren van Djambi en Palembang, uit welke personen alle Maleiers worden gezegd voortgesproten te zijn. De Maleische vorsten worden voorgesteld als afstammelingen van Alexander den Groote, die op zijnen tocht door Indië met een Indische prinses huwde; hij nam haar echter niet met zich, toen hij uit Indië terugkeerde, maar liet haar zwanger achter. Zij bracht eenen zoon ter wereld, en een van diens nakomelingen stichtte het rijk Menangkabau. Voorts worden de verspreiding der Maleiers vandaar over den Archipel, hunne

(1) *Mémoire*, etc., p. 47.

met afwisselend geluk tegen verschillende volken gevoerde oorlogen, en hunne eindelijke onderwerping door de Europeanen uitvoerig beschreven. Er bestaan verschillende redacties van, of liever, verschillende werken, die denzelfden titel voeren maar zich niet allen over hetzelfde tijdsverloop uitstrekken.

Eene meer uitgebreide inhouds-opgave van dit werk is te vinden in het *Tijdschr. v. N. I.*, 1844, Dl. III, blz. 256—261. Het is in zijn geheel gedrukt te Singapoera omstreeks 1830 (1); wij hebben echter die uitgave nooit gezien. Het begin er van is ook uitgegeven in de 1er et 2e *Fascicules* van de *Collection des principales Chroniques Malayes, publiée par* E. DULAURIER, *Paris* 1849—1856. Van deze *Collection* is echter sedert dien tijd niets meer verschenen, en de uitgave van dit werk dus tot nog toe onvoltooid gebleven. Ook bestaat er eene gedeeltelijke vertaling van in het Engelsch, onder den titel *Malay Annals translated by* Dr. LEYDEN, *London*, 1821. (In 1884 is bij E. BRILL te Leiden deze شجرة ملايو opnieuw in druk verschenen en wel bewerkt naar de uitgave van den beneden onder N°. 28 genoemden ABDOELLAH BEN ABDOEL-KADER).

3. شجرة سلطان د تلق كتاڤڠ. *Geslachtsregister der vorsten van Teloq Ketapang*, ook onder den titel حكاية جوهر. *Geschiedenis van Djohor*, bevattende de geschiedenis der vorsten van Riouw, Lingga, Djohor, Pérak, Pahang en Silangor, van het jaar 1082 M. t. (1667) tot op een oorlog tusschen Pérak en Silangor, waarvan het jaartal niet wordt vermeld.

4. چرترا تونك ڤاڬر رويڠ. *Verhaal van den Toewankoe van Pagar Roejoeng*, geschreven door zekeren Rangkaja (Orangkaja?) Moeda, te Boekit Tinggi. (Een compleet handschrift van dit werk, doch zonder titel, is door den Heer J. F. R. S. VAN DEN BOSSCHE ter inzage gezonden aan het *Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen* en 29 Januari 1867 van daar terug ontvangen. — Een handschrift onder denzelfden titel in Menangkabausch Maleisch, waarvan eene copie in Latijnsche letter voltooid werd te Padang 5 September 1863, is in 't bezit van Prof. GONGGRIJP. Het Ms. met Arabisch karakter is voltooid in Agam, 3 September 1862.)

5. سورة تمبو راج. *Geschiedenis van Tambo Radja*, ook onder den titel كتاب حكم *Wetboek*, eene in Menangkabausch dialect geschrevene geschiedenis der vorsten van dat rijk, voorafgegaan door eene lange

(1) Zie o. a. DULAURIER, *Lettre adressée au Rédacteur du Journal Asiatique*, in n°. 8 van het *Journal* voor 1846.

inleiding van zedekundige strekking, in den mond gelegd aan den ouden vorst Datoe Katoemenggoengan. Het voert het jaartal 1274 M. t. Een ander werk van nagenoeg denzelfden inhoud en in hetzelfde dialect geschreven heeft den titel كتاب تمبو عالم. (Vergelijk *Indisch Archief*, Dl. III.)

6. چرترا منغكربو. *Verhaal van Menangkabau*, ook onder den titel خبر توونكو نن مود *Bericht omtrent den jongen Toewankoe*, behelst de in het Menangkabausch dialect beschrevene geschiedenis van Perijat Kota, vorstin van Pagar Roejoeng, en haren zoon Dang Toewankoe.

7. راج ڤرياغن كاوين كنكري اچيس. *Het huwelijk van den vorst van Priangan in Atjih.* Een in het Menangkabausch dialect geschreven verhaal van het huwelijk van den vorst van Pagar Roejoeng met eene Atjehneesche prinses, en van het verdrijven van de Atjehneezen uit Padang door de O. I. Compagnie en hare vestiging op Sumatra's Westkust.

8. سلسلة رسول الله محمد صلي الله عليه وسلم يڠ جاته سونن راتو د كيري كداتن. Eene uit het Javaansch vertaalde geslachtslijst, beginnende met Mahomed en eindigende met Soenan Ratoe di Giri Kadaton; waarover men vergelijke P. P. ROORDA VAN EYSINGA, *Land- en Volkenkunde*, B. III, Dl. I, blz. 462. Behalve deze geslachtslijst bevat dit werk ook onderscheidene Javaansche overleveringen. Zie *Tijdschr. voor Neêrl. Indië*, 1849, Dl. I, blz. 40.

9. سلسلة راج د تانه جاو. *Geslachtslijst der vorsten van Java.* Omtrent dit werk zegt DULAURIER (*Mém.*, p. 48 en 101); »Mais de »tous les MM. SS. historiques de cette collection (de RAFFLES), le plus »considérable et le plus précieux, c'est la grande *chroniques des rois »de Java* en deux énormes in-folios, comprenant, dans un espace de »dix-sept à dix-huit cents ans, tout le corps de l'histoire Javanaise, »à partir des premiers siècles de notre ère jusqu'au règne du Sultan »Mangkou-Bouwono, quatrième du nom, lequel occupait encore le »trône en 1834. Cet ouvrage contient les renseignements les plus »précieux pour l'histoire et la géographie non seulement de Java, »mais aussi de tous les états voisines, avec lesquels les habitants de »cette ile furent en relation." Het begint evenwel reeds met Adam, van wien een nakomeling in het vijfde geslacht koning van Java wordt.

10. شجرة كداڠن نكري بندغ. *Geschiedenis van het ontstaan van Bandong,* voorafgegaan door een geslachtsregister van de regenten dier plaats beginnende met Adam. Waarschijnlijk uit het Javaansch.

11. حكاية منچرتراكن راج ملاك هندق مرجاكن انقد رادن بهر د بوكت سڬنتغ. *Geschiedenis van den vorst van Malaka, die zijnen zoon Radèn Bahar tot koning wilde verheffen op den berg Segantoeng.* Deze titel is echter waarschijnlijk slechts het opschrift van de eerste Afdeeling of het eerste Hoofdstuk van dit werk. Althans, na die geschiedenis, bevat het ook berichten omtrent het ontstaan van betrekkingen tusschen Malaka en Sejlan (Ceylon); omtrent de verovering van Malaka door de Portugeezen; de daarop gevolgde vlucht en verspreiding der Maleiers; en omtrent de latere verovering van Malaka door de Nederlanders en de Maleiers van Djohor.

Eene meer uitvoerige inhouds-opgave is te vinden in het *Tijdschr. voor Neêrl. Indië*, 1849, Dl. I, blz. 386—388.

12. حكاية نڬري ريو. *Geschiedenis van Riouw.* Een niet onbelangrijk werk, waarin onder andere ook de Boegineesche kolonisatie op Riouw, de verhouding tusschen de Boegineezen en Maleiers aldaar, en de oorlog der Nederlanders tegen de vorsten van Riouw en Silangor, in 1783 en 1784, uitvoerig worden beschreven. Een uittreksel uit deze geschiedenis is uitgegeven door Dr. A. MEURSINGE in het 3de Stukje van zijn *Maleisch Leesboek voor eerstbeginnenden en meergevorderden.*

13. شجرة راج٢ ريو. *Geschiedenis der vorsten van Riouw*, loopende tot het jaar 1166 M. t.

14. سلسلة راج بوڬس. *Oorsprong en vestiging der Boegineesche vorsten* op Riouw, beginnende bij de regeering van Radja Ketjil (1134 M. t.).

15. اتورن ستي بوڬيس دڠن ملايو. *Regeling van het verbond der Boegineezen met de Maleiers* (op Riouw). Het bevat de Riouwsche geschiedenis van ongeveer 1718 tot 1754.

16. حكاية اچه. *Geschiedenis van Atjeh*, ook onder den titel سلسلة سڬل راج٢ يڠ كرجاان دالم نڬري اچه. *Geslachtslijst der vorsten van Atjeh.* Deze geschiedenis is door DULAURIER uitgegeven in het *Journal Asiatique*, Juillet, 1839, p. 47—81. Zij is eene zeer magere kroniek, weinig meer behelzende dan de namen en het aantal regeeringsjaren der vorsten. Een belangrijk uittreksel uit een ander veel uitvoeriger geschiedverhaal aangaande het Atjehneesche rijk komt vertaald voor in MARSDEN's *History of Sumatra*, p. 455—460. (Zie ook NIEMANN's *Bloemlezing*, Tweede stuk en VAN DER TUUK's *Verslag*, blz. 425.)

17. سورة سلطان اسكندر. *Geschiedenis van sultan Iskander Moeda* van Atjeh (1607—1636) en van andere Maleische vorsten tot aan het jaar 1164 M. t.

18. حكاية نكري جوهر. *Geschiedenis van het rijk Djohor*, behelzende onder andere ook het verhaal van de eerste vestiging der Maleiers van Djohor in den Archipel van Riouw. Zie *Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde*, Dl. II, blz. 110. Ik weet niet of dit hetzelfde is wat KLINKERT noemt شجارة جوهر. *Notulen van het Bataviaasch Genootschap*, Dl. IV.

19. حكاية راج٢ قاسي. *Geschiedenis der vorsten van Pasej.* Dit werk behelst, behalve de geschiedenis van Pasej, ook die van verscheidene andere Maleische staten op de Westkust en meer in het binnenland van Sumatra; ook van de krijgstochten door de vorsten van Madjapahit tegen dat en andere eilanden. Aan het einde vindt men eene opgave van de landen en eilanden, die aan het rijk van Madjapahit op het oogenblik van zijnen val onderworpen waren. Ook voor de aardrijkskunde van dien tijd heeft dit boek eenige waarde. Het is in zijn geheel door DULAURIER uitgegeven in de 1er *Fascicule* van zijne *Collection des principales Chroniques Malayes;* en de lijst der aan Madjapahit onderworpen landen is afzonderlijk met uitvoerige aanteekeningen door hem uitgegeven in het *Journal Asiatique*, Juillet, 1846, en later door Prof. VETH toegelicht in het *Tijdschrift voor Neêrl. Indië.* (In 1874 verscheen van dit werk eene Fransche vertaling van ARRISTIDE MARRE. Paris, Maisonneuve.)

20. حكاية نكري امبن. *Geschiedenis van Ambon.* (W.)

21. حكاية تانه هيتو. *Geschiedenis van Hitoe.* Eene historische beschrijving van het land of de kust van Hitoe, het noordwestelijk schiereiland van Ambon (W.). VALENTYN (IIde Deel, *Ambonsche zaken*, blz. 1) noemt als Schrijver van dit werk eenen Ambonees, RIDJALI, die in zijnen tijd leefde en bij zijnen dood dit Handschrift naliet.

22. حكاية راج بنجر. *Geschiedenis der vorsten van Bandjar*, ook onder den titel حكاية راج بنجر دان راج٢ كوتريڠن. *Geschiedenis der vorsten van Bandjar en van Kotaringin*, en حكاية لمبو مڠكورت. *Geschiedenis van Lemboe Mangkoerat.* Dit werk bevat de geschiedenis der Javaansche kolonisatie in Bandjarmasin en Kota Waringin, en loopt tot na de vestiging der Nederlanders op Borneo's Zuidkust.

23. حكاية تانه بالي: *Geschiedenis van Bali.* Onder den titel: *Eenige mededeelingen omtrent het eiland Bali van* ABDULLAH BIN MOHAMAD EL MAZRIE (lees: ABDOELLAH BEN MOHAMMED ALMISRÌ): *met eene Nederduitsche vertaling en aanteekeningen*, is door Dr. W. R. VAN HOËVELL in het *Tijdschr. v. Neêrl. Indië*, 1845, Dl. II, een Maleisch geschrift uitgegeven, waarvan hij den Maleischen titel niet vermeldt, maar dat hij houdt voor een uittreksel uit een grooter werk, door denzelfden ABDOELLAH over Bali geschreven. Het uitgegevene bevat, onder vele verdichtselen, ook belangrijke bijzonderheden omtrent de geschiedenis, den godsdienst en de gebruiken der Balineezen. De Schrijver, ABDOELLAH, geboortig van Palembang en van Egyptische afkomst, was van 1820 tot 1827 Secretaris van den Pangéran SAÏD HASSAN, die door het Nederlandsche Gouvernement onderscheidene malen in commissie naar Bali gezonden werd; hij schijnt bij die gelegenheden zijne aanteekeningen gemaakt en daarnaar dit werk opgesteld te hebben. Dit geschrift kan dus niet hetzelfde zijn met hetgeen WERNDLY in zijne *Boekzaal* noemt حكاية تانه بالي en waarvan wij verder niets weten.

24. چرترا در ڤد راج ٢ د نكري سيم. *Verhaal van de vorsten van Siam*, opgesteld in het jaar 1822 door denzelfden ABDOELLAH BEN MOHAMMED ALMISRI, die met SAÏD HASSAN deel uitmaakte van een gezantschap naar Siam tijdens het bestuur van den Gouverneur Generaal VAN DER CAPELLEN. Hij verhaalt eerst hoe de Siameezen afstammen van menschen, die door God om hunne ongehoorzaamheid in apen, zwijnen en honden veranderd waren; en geeft vervolgens een oppervlakkig overzicht van de geschiedenis van Siam en zijne betrekking tot andere rijken, waarin hij eene beschouwing vlecht over de weldaden, welke Java aan het Nederlandsche bestuur te danken heeft. De Schrijver zegt, dat hij dit werk uitsluitend heeft opgesteld ten einde de gelegenheid te krijgen om bij de aanbieding daarvan in persoon zijne opwachting bij den Gouverneur Generaal te maken.

25. حكاية سيخ جلال الدين. *Geschiedverhaal van Sjeikh Djilâl eddin.* De Schrijver zelf geeft aan zijn werk den titel van سورة كتراغن در ڤد سهاي فقيه صغير علامية تونكو سميع شيخ جلال الدين احمد كوت تووه. Deze Sjeikh DJILAL-EDDIN of, zooals hij zich in den loop van het verhaal steeds noemt, de Wetgeleerde ÇAGÌR ALAMÌT, tehuis behoorende in Agam, was een der hoofdpersonen in den Padrioorlog op Sumatra, en een gematigd voorstander dier sekte. Hij geeft in het hier genoemde werkje een kort overzicht van de

geschiedenis der invoering van het Islamisme op Sumatra; vermeldt vervolgens de trapswijze verbastering van Godsdienst en zeden aldaar; dan zijne en anderer pogingen tot hervorming en verbetering, met afkeuring van veel wat door te heethoofdige aanvoerders werd verricht; en eindelijk de tusschenkomst der Nederlandsche wapenen.

Behalve het geschiedkundig belang van dit werkje, heeft het ook waarde als proeve van Menangkabausch dialect. Een uittreksel er van is uitgegeven door Dr. MEURSINGE, in het 3de Stukje van zijn *Maleisch Leesboek;* en eene door Dr. W. R. VAN HOËVELL vervaardigde vertaling van dat uittreksel is als *Bijlage* opgenomen achter *De vestiging en uitbreiding der Nederlanders ter Westkust van Sumatra, door* H. J. J. L. Ridder DE STUERS. In het geheel is het door ons uitgegeven als 5de Stukje van het *Maleisch Leesboek* van MEURSINGE onder den titel: *Verhaal van den aanvang der Padri-onlusten op Sumatra, door* Sjech DJILAL EDDIN. *Maleische tekst met aanteekeningen, uitgegeven door* Dr. J. J. DE HOLLANDER, *Leiden, bij* E. J. BRILL, 1857.

26. حكاية توانكو امام. *Geschiedverhaal van den Toewankoe Imâm.* In dit geschrift geeft TOEWANKOE IMÂM, vroeger TOEWANKOE MOEDA genaamd, stichter en opperhoofd van Bondjol, een verhaal van de verrichtingen der Nederlanders gedurende den Padri-oorlog in de Padangsche Bovenlanden, en inzonderheid van hunne belegering en verovering van Bondjol in 1837. Hij schreef dit werkje in 1839 te Ambon, waarheen hij na zijne gevangenneming in ballingschap gebracht werd. Eene vertaling er van komt voor als *Bijlage* achter het zoo even genoemde werk van DE STUERS, blz. 221—240.

27. حكاية حسن الدين. *Geschiedenis van Hassan Oeddin.* Een verhaal van de pogingen van Hassan Oeddin tot invoering of uitbreiding van het Islamisme op Java; gevolgd door geslachtslijsten en op zichzelf staande verhalen van meer of minder bekende Islampredikers op dat eiland, zooals Soesoehoenan Goenoeng Djati, Pangéran Ampel, Pangéran Bagdad, enz. Ook komt er eene geslachtslijst van Mahomed in voor.

28. ڤلايارن عبدالله بن عبدالقادر منشي در سيڠڤور سمڤي ككلنتن. *Zeereis van Abdoellah ben Abdoel-kader, den tolk, van Singapoera naar Kalantan.* Eene vrij belangrijke beschrijving van eene door Abdoellah, in het jaar 1838, ten behoeve van een Singapoereesch handelshuis ondernomene reis; op welke hij alle langs de Oostkust van het Schiereiland Malaka gelegene rijkjes aandeed, en over wier staatkundigen, maatschappelijken en zedelijken toestand hij zeer merkwaardige berichten mededeelt. Deze reisbeschrijving (Zie *Leesboek*,

blz. ٣٥١), is door hemzelven in het Maleisch met Arabisch en Romeinsch karakter uitgegeven te Singapoera in 1838, en aldaar herdrukt in 1852. In het jaar 1855 is zij ook te Leiden uitgegeven door Dr. J. PYNAPPEL Gz., als 4de Stukje van het *Maleisch Leesboek van* MEURSINGE. Er bestaat ook eene Fransche vertaling van door DULAURIER, uitgegeven te Parijs, 1850, onder den titel: *Voyage d'Abdallah Ben Abd-el-kader de Singapoere à Kalantan;* en eene Nederlandsche overzetting, hoewel hier en daar eenigszins verkort, is door ons geplaatst in *De Gids*, voor Januari 1851.

29. حكاية عبدالله. *Geschiedenis van Abdoellah.* Een door denzelfden, zoo even genoemden, ABDOELLAH in 1843 voltooid en in 1849 te Singapoera uitgegeven werk, behelzende, behalve vele bijzonderheden over de zeden en gewoonten der Maleiers, zijne eigene levensgeschiedenis (welke auto-biographie in 1881 door H. C. KLINKERT, bij E. J. BRILL te Leiden, op nieuw is uitgegeven, en later van aanteekeningen voorzien), benevens een verhaal van en beschouwingen over de verrichtingen der Nederlandsche en Engelsche bewindslieden op het Schiereiland Malaka, gedurende zijnen tijd. Van dit werk, dat een doorslaand bewijs oplevert van de buitengewone beschaving en kunde van dezen Maleier, is een zeer uitvoerig verslag te vinden in het *Tijdschrift voor Neêrl. Indië*, 1854, Dl. I, blz. 73—101 en 297—315. Fragmenten er uit komen voor in de *Bloemlezing* van NIEMANN en in den 2den druk van het 3de Stukje van het *Leesboek* van MEURSINGE. Voorts bestaan nog van ABDOELLAH: *Het verhaal zijner pelgrimreis van Singapoera naar Mekka, in* 1854, door hemzelven te Singapoera gelithographeerd uitgegeven en ook opgenomen in een in 1866 te Batavia verschenen werkje, getiteld: *Tjermin mata bagei segala orang jang menoentoet pengatahoewan*, en vertaald door H. C. KLINKERT, in de *Bijdragen van het Instituut*, Derde volgreeks, Dl. II; verder: een Gedicht vervaardigd ter gelegenheid van het afbranden van zijne woning, waarvan twee uitgaven zijn, eene in Maleisch en eene in Romeinsch karakter (zie blz. 323, N°. 105); eene beschrijving van eene stoomboot en eenige bijzonderheden over den stoom en spoorwegen, de beide laatste geheel of gedeeltelijk door hem uit het Engelsch vertaald; verscheidene Godsdienstige boekjes door Zendelingen opgesteld en door hem voor hen in het Maleisch vertaald; en eene overzetting van de *Kalilah dan Daminah* (zie hieronder blz. 370, N°. 7) uit de »*bahasa Hindoe*," zooals hij zegt, in het Maleisch.

30. حكاية مهاراج نكلس اسكاكن در تانه امبن. *Geschiedenis van Nicolaas Schaghen, Gouverneur van Ambon* van 1691—1696. Deze

geschiedenis is geschreven door den Ambonees Johannes Tzala, die zich een leerling noemt van den Predikant P. van der Vorm, die van 1689—1698 op Ambon woonde; zij is dus waarschijnlijk opgesteld in het begin der 18de eeuw.

Zie de *Navorscher*, Jaarg. V, Afl. XI.

31. حکاية مرسکالق. *Geschiedenis van den Maarschalk* (*Daendels*). Zij is geschreven door een Arabier Abdoe'llah ibn Mohammed Aboe Bakar, en handelt, behalve over Daendels, ook over Janssens en de Engelschen op Java, en den toenmaligen toestand van dat eiland. In het *Maleisch leesboek van* Meursinge, 3de Stukje, en in ons *Leesboek* hierachter vindt men eenige fragmenten er uit.

32. سلسلة نبي محمد. *Geslachtsregister van Mahomed.* Dezen titel voert een geschrift, dat eigenlijk eene geslachtslijst is der vorsten van Tjeribon, beginnende met Sjeikh Noer eddin, bijgenaamd Soesoehoenan Goenoeng Djati, die als een afstammeling van Mahomed wordt voorgesteld.

33. سلسلة اصل در قد سکل راج٢ سمبس. *Geslachtslijst der vorsten van Sambas.* Dit geschrift, dat iets meer is dan een eenvoudig geslachtsregister, behelst een kroniekmatig verhaal van de oude geschiedenis van Sambas en Soekadana. Het is met eene vertaling en aanteekeningen uitgegeven door E. Netscher, in het *Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde*, Dl. I, blz. 1—41. Verder bevat het de geschiedenis van Oepoe Daëng Menambon, den eersten Boegineeschen vorst van Mampawa, den stamvader van het geslacht der onderkoningen van Riouw.

34. حکاية رادين الت. *Geschiedenis van Radèn Alit* en zijn oorlog tegen de Atjehneezen.

35. حکاية در نکري جمبي. *Geschiedenis van Djambi.* Eene in het Mahomedaansche jaar 1253 opgestelde, vrij magere kroniek van Djambi, waarin geen enkel jaartal wordt aangetroffen.

36. بابت سکندر. *Geschiedenis van Sakéndèr*, bevattende o. a. een fabelachtig verhaal van de eerste vestiging der Europeanen op Java. Het is eene Maleische bewerking van het Javaansche gedicht *Baron Sakéndèr*, dat met de vertaling is uitgegeven door A. B. Cohen Stuart, te Batavia bij Lange & Cie, 1850.

37. *Geschiedenis der eerste Al-Qadri's.* Maleische tekst met vertaling, door E. Netscher, in het *Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde*, Dl. IV.

38. Eene kroniek zonder opschrift, loopende van het jaar 1672 na de verovering van Djohor door den vorst van Djambi tot die van Pérak door den vorst van Silangor in het begin van deze eeuw. Fragmenten hieruit komen voor in het 3de Stukje van het *Leesboek* van MEURSINGE.

39. *Overleveringen omtrent het rijk Menangkabau*, uit het Maleisch vertaald door E. NETSCHER, komen voor in het *Indisch Archief*, Dl. III, zonder opgave van den Maleischen titel. Misschien is dit de كتاب اندڠ منڠكابو, welk werk overleveringen omtrent dat rijk bevat in verband gebracht met de adats, en waaruit in het 3de Stukje van MEURSINGE's *Leesboek* gedeelten zijn opgenomen.

40. Eene met Hollandsche letter geschrevene geschiedenis van Java van de vroegste tijden tot het jaar 1671 der Jav. jaartelling (1749 n. C.). Misschien hetzelfde werk, dat in Dl. XIII der *Notulen van het Bat. Genootsch.* vermeld wordt onder den titel: *Inie moelaînja tjarieta darie tjarietanja maharadja jang daoeloe ditanah Djawa*, en gezegd wordt uit het Javaansch vertaald te zijn.

41. Onder den titel *Journal kept by a Malay who accompanied an English gentleman from Penang to Bengal* of *History of a Journey to Bengal by Mahomed the teacher of Mr. Robert Scott* bestaat er eene mededeeling van de opmerkingen, welke genoemde Maleier op die reis heeft gemaakt.

42. *Hikajat prang di Edi boelan Mei* 1889. Batavia 1891.

Voorts zijn ons uit Catalogussen de titels bekend van:

43. *Tjeritera açal râdja Melâjoe. Histoire de l'origine des princes Malais.*

44. *Tjeritera açal katoeroenan râdja-râdja Melâjoe di Djohor. Génèalogie des princes Malais de Djohor.*

45. *Adat toeroen toemoeroen deri pada zamân doeli Soeltan Iskander. Gebruiken sedert den tijd van vorst Alexander in zwang.*

46. *Een verhaal van den Chineeschen oorlog op Java.* De Maleische titel is ons niet bekend. Misschien hetzelfde, dat op blz. 313, N°. 10, onder de Gedichten is vermeld.

47. حكاية تانه جاو. *Geschiedenis van Java.*

48. *Succession of the Datu's of Luwu. Opvolging (geslachtslijst?) van de hoofden van Loewoe.* De Maleische titel is ons niet bekend.

Over de drie laatstgenoemde geschriften zie men de *Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Neerl. Indië*, Nieuwe volgreeks, Dl. VI, blz. 145 en volgg.

e. Wijsgeerige en Zedenkundige werken.

Wanneer wij hier van Wijsgeerige werken spreken, bedoelen wij daarmede natuurlijk niet de bespiegelende wijsbegeerte, als wetenschap, waarin de Maleiers het zeker nog niet ver gebracht hebben, maar de practische wijsbegeerte in den ruimsten zin van het woord, zooals die in alle omstandigheden des levens van toepassing is. Door Zedenkundige werken verstaan wij evenmin dezulke, waarin de zedenkunde als wetenschap behandeld wordt; maar die, waarin onder den vorm van fabelen, verhalen of lessen door voorbeelden aangedrongen, gedragsregelen voor het werkelijke leven worden voorgeschreven. In dezen zin opgevat zijn er tusschen de twee vakken zoovele punten van aanraking, dat wij ons gerechtigd achten ze onder éene rubriek samen te vatten; te meer daar wij ook de Maleische werken van dezen aard bezwaarlijk uit elkander zouden weten te schiften.

Behalve hetgeen van dien aard reeds op blz. 325 en volgg. voorkomt, vermelden wij onder deze rubriek de volgende:

1. تاج السلاطين of مكوت سڬل راج٢. *Kroon der koningen*, aldus genoemd, zegt de Schrijver zelf, vanwege de uitnemendheid van zijne waarde. Het is een van de weinige oudere Maleische werken, waarvan de Schrijver en diens woonplaats, benevens het jaartal der vervaardiging bekend zijn. Het werd geschreven door Bokhari, eenen Maleier (misschien van Arabische afkomst) van Djohor (1), in het Mahomedaansche jaar 1012 (1603 n. C.), en onderscheidt zich door zuiverheid van taal, stijl en denkbeelden hoogst gunstig van vele andere. Wel komen er vele aanhalingen in het Arabisch, enkele ook in het Perzisch, in voor; doch deze worden onmiddellijk door de Maleische vertaling gevolgd. Het doel van den Schrijver is, aan menschen van alle standen hunne plichten te doen kennen in alle omstandigheden, waarin zij kunnen geplaatst worden. Hij verdeelt zijn werk in vierentwintig hoofdstukken, welke op te geven voldoende zal zijn om den aard van het geheel te leeren kennen: I. Over de wijze hoe de mensch zichzelven leert kennen, opdat hij wete vanwaar zijn oorsprong en hoedanig zijn wezen is. II. Over de wijze hoe men den Heer leert kennen, die de wereld en alwat daarin is

(1) Indien althans deze in het werk zelf voorkomende benamingen niet zoo moeten verklaard worden, dat de Schrijver afkomstig was van Bokhara, eene stad in Midden-Azië, en het beroep van juwelier (*djawhari*) uitoefende.

geschapen heeft. III. Om aan te toonen wat de wereld en hoedanig het menschelijk leven is. IV. Over den dood des menschen. V. Over de vorstelijke waardigheid. VI. Over de rechtvaardigheid. VII. Over den inborst van rechtvaardige vorsten. VIII. Over ongeloovige doch rechtvaardige vorsten. IX. Over de dwingelandij en de daden der dwingelanden. X. Over de hoedanigheden der rijksgrooten en de verhevenheid hunner bediening. XI. Over het werk der schrijvers (*auteurs*). XII. Over de verplichtingen der gezanten. XIII. Over de rijksbeambten. XIV. Over de wijze om kinderen op te voeden. XV. Over de ware eerzucht. XVI. Over verstand en verstandigen. XVII. Over de rijkswetten. XVIII. Over de gelaat- en gebarenkunde. XIX. Over de kenmerken der gelaat- en gebarenkunde. XX. Over de betrekking van onderdanen tot den vorst. XXI. Over de betrekking van Heidensche onderdanen tot Mahomedaansche vorsten. XXII. Over weldadigheid en edelmoedigheid. XXIII. Over het nakomen van beloften en verbintenissen. XXIV. Slot des werks. De schrijver noemt verscheidene werken op, die hij bij de samenstelling van het zijne heeft gebruikt. Deze worden allen met den Arabischen titel opgegeven, en wij vermoeden dat zij ook alleen in die taal bestaan. De behandeling van deze onderwerpen berust hoofdzakelijk op de leer van den Koran, waarop Bokhari zich ook telkens beroept. Hij is ijverig Mahomedaan; en het zal wel ondanks hemzelven zijn, dat nu en dan nog, vooral in de eerste Hoofdstukken, een zweem van Hindoeïsme in zijn werk doorschemert.

Dit werk is met eene vertaling uitgegeven door P. P. Roorda van Eysinga, te Batavia, 1827; later met Arabisch en Latijnsch karakter te Batavia, bij Lange & C° in 1864, en alleen met Latijnsch karakter te Samarang, bij Van Dorp, in 1866. Er bestaat ook eene Javaansche en eene Mangkasaarsche bewerking van; misschien is het oorspronkelijk Arabisch, waarvoor de zinbouw, die sterk afwijkt van dien der Maleiers, als bewijs zou kunnen gelden.

2. بستان السلاطين. *Lusthof der vorsten.* De Schrijver van dit boek noemt zich Noer eddin ibn Ali ibn Hasandji ibn Mohammed van den stam van Hamid, afkomstig van Ranir, en is dus dezelfde als de vertaler van de صراط المستقيم (blz. 328, N°. 18). Hij schreef het in het jaar 1040 Mah. tijdr. te Atjih op last van Sultan Iskander II (1607—1636). Het werk is verdeeld in zeven Boeken, die elk in eenige Hoofdstukken gesplitst zijn. Het 1ste Boek handelt over de schepping van hemel en aarde; het 2de over profeten en koningen (het 12de Hoofdstuk hiervan geeft een kort overzicht van de geschiedenis der Maleische staten, en het 13de de geschiedenis van Atjih);

het 3de over rechtvaardige koningen en bekwame staatsdienaren; het 4de over godvruchtige koningen en heilige personen; het 5de over onrechtvaardige koningen en onverstandige staatsdienaren; het 6de over milddadige mannen en helden; het 7de over het verstand en allerlei wetenschappen, zooals gelaat- en gebarenkunde, geneeskunde, geschiedenis, enz. (De behandeling van de genoemde onderwerpen wordt hier en daar afgewisseld door gewone Maleische verhalen, waaronder b. v. de boven op blz. 356 vermelde hikajat *Bibi Çabaryah.*) Het werk komt echter zelden compleet voor; de Handschriften bevatten meestal slechts enkele boeken.

3. سلالة السلاطين. *Uittreksels omtrent de vorsten*, bevattende zedenkundige verhalen omtrent verschillende oude vorsten.

4. كتاب سيلو السلاطين. *Kitab sailoe'ssalatina.*

5. حكاية راج بسمان دان لقمان. *Geschiedenis der koningen Bosman en Loqman* (W.). Ik vermoed dat dit hetzelfde werk is als de حكاية سلطان موكل مغاجركن انقب. *Verhaal hoe de Sultan van Mogoel zijn zoon onderwees.* Die sultan heet in het eene Handschrift Osman, in het andere Bosman, en zijn zoon, aan wien hij vele wijze lessen geeft, Borhanoe'lArifina of Loqman. Het bestaat ook in het Boegineesch. Misschien is ook het volgende werk hetzelfde.

6. ڤغجارن لقمان كفد انقب. *Lessen van Loqman aan zijnen zoon.* Van dit werk kennen wij niets dan den titel en enkele fragmenten, die in andere zedenkundige werken worden aangehaald. Zoo komt er onder andere een voor in de zoo even genoemde *Bostanoe'ssalatina*, dat daaruit ook is overgenomen door ROORDA VAN EYSINGA in zijne boven aangehaalde *Chrestomathie*, blz. 89. Of een van deze beide werken hetzelfde is als de حكاية لقمان الحكيم. *Geschiedenis van Loqman den Wijze*, waarvan ons alleen de titel bekend is, durven wij mede niet beslissen.

7. حكاية كليله دان دمينه. *De geschiedenis van Kalilah en Daminah*, of ڤنج تندرن *Pandja Tandaran*, op Sumatra's Westkust ook onder den naam حكاية ستروبه. *Geschiedenis van Siteroeboeh* bekend. Het is een beroemd oorspronkelijk Sanskritsch fabelboek, *Pantja Tantra* genaamd, waarvan de mede Sanskritsche *Hitopadeça* eene jongere bewerking is. Meer algemeen is het bekend onder den naam *Fabelen van Bidpai.* Het werd uit het Sanskrit in het Perzisch vertaald

op last van Noesjirwan den rechtvaardige (1), die in het jaar 530 der Mahomedaansche tijdrekening den troon van Perzië besteeg, door een Perzischen geneesheer Barzoeyeh, of, volgens eene andere lezing, Bazroebeh, dien hij daartoe naar Hindostan gezonden had. Deze volbracht die overzetting met behulp van eenen Indischen priester en verlangde van zijnen vorst geene andere belooning, dan dat zijn naam in eene voor het werk te plaatsen Voorrede met lof zoude vermeld worden. Van deze Perzische of misschien van eene Arabische vertaling namen de Maleiers dit werk over. Er bestaat ook eene door den hierboven vermelden ABDOELLAH uit het Tamil, de taal van de Kust van Malabar, vervaardigde overzetting in het Maleisch, die door VAN DER TUUK is uitgegeven als 6de Stukje van het *Maleisch Leesboek* van MEURSINGE. Op last van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement is dit werk ook met Latijnsche karakters uitgegeven door J. R. P. F. GONGGRIJP te Leiden, bij GUALTH. KOLFF, 1866, onder den titel *Hhikajat Kalila dan Damina*. (Tweede druk, 1892). In het Arabisch is het uitgegeven door SCHULTENS, en door DE SAÇY (Paris 1816) met eene *Mémoire historique;* in het Grieksch door SIMEON SETHUS; in het Grieksch en Latijn door S. G. STARKIUS, onder den titel *Specimen sapientiæ Indorum veterum. Id est, liber ethico-politicus pervetustus, dictus Arabice* كليلة ودمنة; *Græce* στεφανίτης καὶ ἰχνηλάτης. In het Nederlandsch bestaat er eene vertaling van onder den titel *Voorbeeldsels der oude wijzen*, en eene van H. C. KLINKERT, onder den titel *Pandja Tandaran of de Geschiedenis van Galilah en Daminah*. Zaltbommel, 1871. Zie daarover verder de *Mémoire historique* van DE SAÇY de *præfatio* van STARKUS; (*Kalilah and Daminah* or the fables of Bidpai: being an account of their literary history with an English translation of the later Syriax version of the same and notes by J. G. N. KEITH TALCOUER. Cambridge, 1885; *Kalilag and Damnag*. Alte Syrische Uebersetzung des Indischen Fürsten-spiegels. Leipzig, 1876; *Panchatantra*. Edited with notes by F. KIELKORN; 84 th. Ed. Bombay, 1885, enz.) Zie ook het *Leesboek* hierachter, blz. ١٩ en volgg.

8. بداية السلاكين. Zie hiervoor blz. 329, N°. 21.

9. بوغ رمفي. *Bloemlezing*. Dit werk is, gelijk de titel aanduidt, eene verzameling van verhalen, die wij meerendeels ook van elders, b. v. uit *de Kroon der koningen* en *den Lusthof der vorsten*, kennen.

---

(1) Volgens ons Maleisch Handschrift geschiedde dit op last van een zoon van Noesjirwan den Rechtvaardige, Horman Sjah, die daar vorst van Medina genoemd wordt, en dien een bramien met het bestaan van dit werk had bekend gemaakt.

Het is in twee deelen verdeeld; het eerste behelst voorbeelden van buitengewone weldadigheid en edelmoedigheid; het tweede van moed en dapperheid, meestal uit de geschiedenis van Mahomed gekozen.

Er bestaan evenwel onderscheidene werken, die dezen titel voeren. Zoo bezitten wij er nog een, dat de verhalen bevat, hiervóór vermeld op blz. 353 en 356, onder N°s. 74 en 86. (Zie beneden, blz. 387.

10. باب العقل كڤد سڠل اورڠ بسر۲. *Lessen voor aanzienlijken.* Een zedenkundig werk, dat regels bevat voor voorname staatsdienaren ten opzichte van hun gedrag als zoodanig, waartusschen velerlei verhalen zijn ingevlochten.

11. سورة تمبو راج. Zie blz. 359, N°. 5.

12. Eene verzameling van Maleische spreekwoorden met vertaling en verklaring is medegedeeld door H. C. Klinkert, in de *Bijdragen van het Instituut*, Derde volgreeks, Dl. I. (Zie ook A. Marre: *Sourat peroupamäan Malayou*, in *Recueil de textes et de traductions publié* par les Professeurs de l'Ecole des langues orientales vivantes Paris. 1889, en de *Menangkabausche Spreekwoorden* van J. Habbema in het *Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap*, 1879—80.)

f. Maleische Wetboeken.

De Wetboeken vormen een klein maar gewichtig deel van de literatuur der Maleiers. Zij maken ons niet alleen bekend met hunne wettelijke instellingen, maar verspreiden ook hier en daar over de geschiedenis eenig licht. De drie onderscheidene elementen dier wetgeving, het zuiver Maleische, de grondslag van het geheel, het Hindoesche, verreweg het geringste, en het Arabische, waaraan de beide andere ondergeschikt zijn geworden, wijzen terug op even zoovele tijdperken in de geschiedenis, en geven den maatstaf aan van den invloed, dien beide laatstgenoemde volken op de maatschappelijke vorming der Maleiers hebben uitgeoefend. Het is hier niet de plaats om dit onderwerp uitvoeriger te behandelen; veel wetenswaardigs daaromtrent kan men vinden in de reeds meermalen aangehaalde *Mémoire* van Dulaurier, pag. 84—99.

De verzamelingen van wetten voor de verschillende Maleische staten, die wij hieronder zullen opnoemen, dragen den naam van *Oendang-oendang*. Zij bestaan uit gewoonten (*àdat* of *lambâga*), die van de oudste tijden af bij elken stam in gebruik waren en kracht van wet

hadden; zij werden door mondelinge overlevering van den vader aan den zoon bewaard. Gedeeltelijk dragen zij de blijken van in eenen nog geheel onbeschaafden tijd vastgesteld en op de eenvoudigste beginselen van het natuurrecht gegrond te zijn; tot de zoodanige schijnen vooral de bepalingen op de jacht en visscherij te behooren. Doch gedeeltelijk ook zijn zij uit een later, meer beschaafd tijdperk, en bevatten voorschriften omtrent onderwerpen, waarvan eerst in eene althans eenigszins geordende maatschappij spraak kon zijn; zooals het recht van eigendom, de scheepvaart, huwelijken, en dergelijke. Deze overleveringen werden eindelijk op last van dezen of genen vorst verzameld en te boek gesteld. Natuurlijk geschiedde dit eerst na de komst der Arabieren in den Archipel en de invoering van het Islamisme bij de Maleiers; nu kwamen er nieuwe aan den Koran ontleende voorschriften bij, en waarschijnlijk werden vele oude bepalingen, die met de nieuwe leer in strijd waren, gewijzigd of verworpen. En zoo ontstonden de wetboeken, gelijk wij die nu, althans gedeeltelijk, kennen.

1. اندڠ٢ ملايو. *Maleische wetten* is de titel van een werk over het geheele Maleische landrecht, verdeeld in 99 hoofdstukken, en waarvan uittreksels te vinden zijn in Newbold's *Account of the British Settlements*, Vol. II, p. 231.

2. اندڠ٢ نڬري ملاك. *Wetten van het rijk Malaka.* Deze bevatten een volledig samenstel van burgerlijke wetgeving en strafwetten. Zij werden volgens de *Soelalatoe'ssalatina* te boek gesteld op last van Sultan Mozafar Sjah (1334—1374), opdat zijne rijksbestuurders voortaan geene misslagen in hunne rechtspraken zouden begaan (1), doch waren volgens ons Handschrift reeds vastgesteld door Iskander Sjah, den stichter van Malaka (1249—1274), en door de opvolgende vorsten overgenomen. Dit wetboek is gesplitst in 66 Hoofdstukken, van welke eenige in ons *Leesboek* hierachter voorkomen. Dulaurier noemt in zijne *Mémoire*, na van deze *Oendang-oendang* gesproken te hebben, nog een ander werk: *Les coutumes et institutions traditionnelles du même royaume. Autre rédaction que celle du M. S. précédent.* Dus eene andere bewerking van hetzelfde wetboek. Zoo spreekt hij ook van een *Code général de Malaca*, en van een *Recueil des lois de Malaca*, waardoor waarschijnlijk hetzelfde werk bedoeld wordt.

3. اندڠ٢ لاوت نڬري ملاك. *Scheepvaartwetten van Malaka.* Volgens de Inleiding, die dit wetboek voorafgaat, werd het verzameld uit den

(1) Zie hierachter in het *Leesboek*, onder het opschrift: *Aanvang der regeering van Sultan Mozafar Sjah.*

mond van oude lieden, ten tijde dat het rijk van Malaka bloeide onder de regeering van Sultan Mohammad Sjah (1276—1333), dus tegen het einde der dertiende eeuw. Het is derhalve omstreeks eene halve eeuw vroeger te boek gesteld dan het voorgaande; en het laat zich genoegzaam verklaren, dat de Maleiers, een zeevarend en zeehandeldrijvend volk, en wier handel en macht naar buiten vooral onder de regeering van dien vorst eene aanzienlijke uitbreiding verkregen, aan zoodanig vastgesteld code vroeger dan aan eenig ander wetboek behoefte gevoelden.

Deze *Oendang-oendang lâoet* van Malaka zijn met eene Fransche vertaling en aanteekeningen uitgegeven door E. DULAURIER in het 6de Dl. van de *Collection des lois maritimes de* M. PARDESSUS; en ook afzonderlijk onder den titel *Institutions maritimes de l'Archipel d'Asie, traduites en français, par* E. DULAURIER. *Textes Malay et Bougui*, Paris, 1845. Uit deze uitgave, waarvan eenige uittreksels in ons *Leesboek* hierachter worden gevonden, blijkt dat ook van dit wetboek zeer verschillende redacties bestaan, die alle door den uitgever met zorg zijn geraadpleegd.

4. اندڠ٢ لاوت نڬري مڠكاسر دان بوڬي. *Scheepvaartwetten van Mangkasar en Boegi (Boné).* Deze wetten werden, volgens de daarvoor geplaatste Inleiding, opgesteld door twee Mangkasaarsche Rijksgrooten in overleg met drie Scheepskapiteins; hun arbeid werd aan den Bandahara, en door dezen aan Mohammad Sjah, Sultan van Malaka, ter goedkeuring en bekrachtiging aangeboden; waaruit blijkt ,dat de macht van dien vorst zich, hetzij dan in meerdere of mindere mate, ook tot Celébes had uitgestrekt. Deze Mangkasaarsche Scheepvaartwetten zijn derhalve slechts weinig jonger dan die van Malaka, waaraan zij ook grootendeels werden ontleend. Zij zijn insgelijks door DULAURIER uitgegeven in dezelfde *Collection des lois maritimes* van PARDESSUS.

Buitendien bestaat er nog eene verzameling van Boegineesche Scheepvaartwetten, in het Boegineesch, samengesteld door den Rechtsgeleerde Amana Gapa, in het Mahomedaansche jaar 1087 (1670 n. Chr.), en behelzende hoofdzakelijk tarieven van vrachtprijzen voor personen en goederen naar verschillende plaatsen van den Archipel. Dit wetboek is mede in genoemde *Collection* door DULAURIER uitgegeven.

5. اندڠ٢ موكو٢. *Wetten van Moko-Moko*, een kleinen staat op Sumatra's Westkust in de tegenwoordige Residentie Bengkoelen. Dit wetboek is met eene Engelsche vertaling uitgegeven door RAFFLES, in de *Malayan Miscellanies*, Tom. II.

6. اندڠ٢ سرت كترونن راج موك٢ اندرڤور. *Wetten en afkomst der vorsten van Moko-Moko*, met eene woordenlijst ter vergelijking van het Riouwsch en het Menangkabausch dialect.

7. اونداڠ٢ عادة لمباڠ ملايو يڠ دڤاكي اوله راج دڠن ڤڠهولو دالم نڬري بڠكهول كوت ملبرا يڠ دموفقتكن اوله حنيري رابت لويس ايسكوير مجستريت. *Maleische wetten en gewoonten in gebruik bij den Radja en de Hoofden te Bengkoelen, fort Marlborough, bijeengebracht door Henry Robert Lewis, Esquire, Magistraat.* Dit wetboek, in 1817 vastgesteld en in 1821 te Londen gedrukt, bevat in eenenveertig Hoofdstukken bepalingen omtrent: huwelijken, het aannemen van pleegkinderen, erfenissen, de opvolging in de regeering, kwetsing der zedelijkheid, slavernij, moord, diefstal en andere misdrijven, het niet betalen van opgelegde boeten, schulden, intrestberekening, vrijwillige arbeiders en pandelingen, verdeeling van winst en verlies met geleend geld behaald, het betalen van schulden, het verpanden van goederen, enz. (Vergelijk: *Code Malais des successions et du mariage.* Texte Malais publié, transcrit en caractères Latin, traduit et annoté, par Arristide Marre. Tome I et II. Paris, 1889.)

8. اندڠ٢ نڬري اچه. *Wetten van het rijk Atjih.*

9. عادة بندر اچه. *Gebruiken van de koopstad Atjih*, bevattende voorschriften betreffende den handel aldaar.

10. مجلس اچه. *Vergaderingen te Atjih*, behelzende voorschriften omtrent de plichten der vorsten en het hofceremonieel te Atjih. (Vergelijk bij de drie hier vermelde werken de belangrijke verhandeling van den Heer K. F. H. van Langen over de »Inrichting van het Atjehsche Staatsbestuur onder het Sultanaat" en de door hem medegedeelde *Adat Makota Alam. Bijdragen van het K. I.*, Vijfde volgreeks, Dl. III, 1888.)

11. *Oendang-oendang.* Een strafwetboek voor het oude rijk van Menangkabau, ingevoerd door de vorsten Kjahi Toemenggoengan en Perpatih Sabatang. Het is ons alleen bekend uit het bericht van C. T. Couperus in het *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. IV, blz. 9, doch heeft waarschijnlijk betrekking op de bepalingen door de beide genoemde vorsten vastgesteld bij de invoering der Soekoe-verdeeling onder de Maleiers, waarover men zie onze *Handleiding bij de beoefening der land- en volkenkunde*, 4de uitg., Dl. I, blz. 567. Onder denzelfden titel vermeldt Van den Berg eene verzameling van *Wetten van vroegere vorsten*, bijeengebracht in het jaar 1161 M. t.

12. اندڠ٢ عادة. *Wetten en gebruiken* is de titel van een werk over het landrecht van Menangkabau, opgesteld in het jaar 1275 M. t. Van nog een ander werk over hetzelfde onderwerp, in het Menangkabausch dialect geschreven, vermeldt VAN DEN BERG den titel niet.

13. *Simboer Tjaja Karta ampat bitjara lima* (?). Een strafwetboek oudtijds bij de Inlanders in Palembang in gebruik. Volgens DE STURLER: *Proeve over Palembang.*

14. اندڠ٢ سمبر چاي. *Oendang-oendang simboer tjâja* is de titel van eene verzameling van adats uit de residentie Palembang, waarvan eene vertaling voorkomt in het *Tijdschr. voor Neêrl. Indië*, 1876, Dl. I, blz. 13.

15. اندڠ٢ نکري کيده. *Wetten van het rijk Kédah*, een staat in het noordwesten van het Maleische Schiereiland. Zij bevatten het burgerlijk recht en bepalingen omtrent de scheepvaart; deze laatste maken verreweg het grootste gedeelte uit. Vooral wordt er uitvoerig gehandeld over de tolrechten en havengelden, die moesten geheven worden zoowel van eigen schepen als van die van andere natiën, die te Kédah kwamen handel drijven. Dit wetboek heeft ook daarom waarde, dat het ons bekénd maakt met het handels-systema, dat de Maleiers volgden voordat de Europeanen zich hadden meester gemaakt van de kusten van hun schiereiland, en hunnen groothandel en scheepvaart vernietigden. (DUL.)

16. اندڠ٢ نکري جوهر. *Wetten van het rijk Djohor*, een staat in het zuidoosten van het Maleische Schiereiland. Misschien hetzelfde werk, dat door VAN DEN BERG wordt vermeld als: Wetten, uitgevaardigd door den Sultan Mahmoed Sjah al-Ghazi van Djohor, vervat in 66 hoofdstukken, omstreeks het jaar 1203 M. t., en verzameld door zekeren HADJI MOHAMMED uit Samarang in het jaar 1266.

17. اندڠ٢ نکري سلاڠر. *Wetten van het rijk Salangor*, op de westkust van het Maleische Schiereiland.

18. قانون. *Wetten.* Onder deze benaming zijn twee verzamelingen bekend; eene, bevattende het landrecht van Pontianak, van Sultan Abd'oer-Rahman ibn Habib al-Hoesain al-Qadiri, en eene bevattende het landrecht van Matan.

19. عادة سکل راج ملايو. *Gebruiken der Maleische vorsten.* Dit werkje, opgesteld te Malaka in het jaar 1193 M. t., bevat bepalingen omtrent de gebruiken gedurende de zwangerschap der Maleische vorstinnen, bij de geboorte van hare kinderen, enz.

g. VERSCHILLENDE (1).

1. تعبير ممڤي. *Droom-uitlegging.* Dit werk geeft meer dan de titel belooft en is verdeeld in drie Deelen. Het 1ste bevat de uitlegging van droomen; het is verdeeld in zeven Hoofdstukken, naar de zeven dagen der week; en ieder Hoofdst. in drieëndertig onderdeelen, naar de drieëndertig letters van het alphabet. De beteekenis van een droom hangt af van den dag waarop, en de beginletter van de zaak waarvan men droomt. Het IIde Dl. bevat de uitlegging van hetgeen door Zons- en Maansverduisteringen wordt voorspeld. Het is verdeeld in acht Hoofdstukken, naar de acht jaren van eene Windoe, en elk Hoofdst. in twaalf onderdeelen, naar de twaalf maanden des jaars. De voorspellende beteekenis van elke verduistering hangt af van de verschillende maanden en jaren, waarin zij plaats heeft. Het IIIde Dl. verklaart wat door aardbevingen wordt voorspeld; het is verdeeld als het vorige, en de verklaring richt zich naar dezelfde beginselen. Na deze drie Deelen volgt nog een soort van Aanhangsel, verdeeld in drie Hoofdstukken. Het 1ste Hoofdst. leert, 1°, welke droomen men niet moet uitleggen, en verklaart, 2°, in 20 §§ even zoovele bijzondere soorten van droomen. Het 2de Hoofdst. bevat de uitlegging van de beduidenis van alle onwillekeurige bewegingen des lichaams en van alle zijne leden. Het 3de Hoofdstuk bepaalt, welke kleur van katten, en hoe geteekend, in huis te hebben heil- of onheilspellend is.

2. كتاب بنتغ. *Sterrenboek*, handelende over sterrenkunde en sterrenwichelarij.

3. علم فلكك. *Kennis der hemelkringen.* Dit werk, uit het Arabisch vertaald, handelt over de sterrenkunde. (WERNDLY.)

(1) Bij eene eenigszins volledige opsomming van alle door inlanders en vreemdelingen (Europeanen, Chineezen, e. a.) geschreven Maleische werken en werkjes, zou onder deze rubriek ook melding dienen te worden gemaakt van de talrijke *School-* en *Volksboeken*, die in de laatste 35 jaren het licht hebben gezien. Inzonderheid zouden daarin moeten worden opgenomen de *Schoolboeken*, geschreven door bekende beoefenaars van het Maleisch, onder wie wij alleen noemen de heeren GONGGRIJP, V. D. WALL, HARMSEN en V. D. TOORN. De lijst wordt dan echter zoo groot en het schiften van het kaf van het koren zoo moeielijk, dat wij het beter achten er hier eenvoudig het zwijgen aan toe te doen, met verwijzing naar de *Notulen* van het Bat. Genootschap van K. en W., waarin geregeld om de drie maanden eene opgave van ingekomen werken voorkomt. Men vergelijke verder: »Iets over de Maleische School- en Volksleesboeken", door H. C. KLINKERT, in de meergemelde »Bijdragen", Jaargang 1866, in verband met blz. 402, aldaar. V. E.

4. ووكن جاو دڤندە ڤد بهاس ملايو. *Javaansche tijdrekening* (*Woekoe's*), *vertaald in het Maleisch.* Dit werk bevat eene volledige verklaring van de verschillende manieren van tijdverdeeling bij de Javanen in gebruik, en maakt ons tevens bekend met de voornaamste personen uit hunne godenleer. (DULAURIER, *Mém.*, p. 18, 104, 105). Men zie over deze *Woekoe's* P. P. ROORDA VAN EYSINGA, *Land- en Volkenkunde*, Dl. III, B. I, blz. 285. Wellicht is het hier bedoelde geschrift eene vertaling van de daar voorkomende beschrijving der *Woekoe's*.

5. حكمة علم. *Kennis der wetenschappen*, handelende over nieuwe uitvindingen in Europa en Amerika, en over eenige natuurverschijnselen.

6. كتاب ڤركبونن جورو تولس of كتاب بستان الكاتبين. *Lusthof der schrijvers*, eene Maleische Spraakkunst, in 1857 op last van den onderkoning van Riouw samengesteld door Radja ALI HADJI op Penjangat en in steendruk uitgegeven aldaar en te Singapoera. Zij is 70 bladzijden groot en in 31 Hoofdstukken verdeeld. De Heer VON DE WALL, die een verslag van dat werkje gegeven heeft in het *Tijdschr. voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. XIX, blz. 565, zegt dat het met vrucht op de scholen van Djohor en Singapoera wordt gebruikt, hoewel hijzelf er niet veel waarde aan hecht. Dezelfde Schrijver hield zich ook bezig met de vervaardiging van een Maleisch Woordenboek in het Maleisch (VON DE WALL, t. a. p.)

7. ڤرهمڤونن ڤركتاءن ملايو. *Verzameling van Maleische woorden.* Eene woordenlijst, bijeengebracht door ABD'OELLAH BEN ABD'OEL-QADIR.

8. كتاب طبيب. *Het doktersboek*, eene handleiding voor de geneeskunde, beginnende met het verhaal hoe Sir Habat, het opperhoofd der ziekten, naar Mahomed wordt gezonden; welke inleiding is opgenomen in den 2den druk van het 1ste Stukje van het *Leesboek* van MEURSINGE.

9. حكمة اوبت. *Wetenschap der geneesmiddelen.* Dit werk wordt nu en dan in de Maleische geschriften aangehaald; zie o. a het *Leesboek*, hierachter blz. ١٣.

10. كتاب اوبت٢ دان عزيمة. *Beschrijving van geneesmiddelen en amuletten* (Mal. *djimat*).

11. *Kitâb ôbat-obâtan. Livre médicinale.* (Catal.)

12. *Kitâb doekoen Tjina. Livre de médecins Chinois.* (Catal.)

13. *Soerat ágama serta soerat óbat.* Zie blz. 330, N°. 33.
14. *Ini segalla óbat, or the Malay Materia medica, from the practice of Jama, physician to the Royal household of H. M. of Pontianac.*
15. *Doekoen Djawa oetawa kitab deri roepa² obat njang terpaké di Tanah Djawa, terkarang olih* NJONJA VAN BLOKLAND. Batavia, 1885.

HOOFDSTUK VIII.

Opgave der voornaamste hulpmiddelen bij de beoefening der Maleische Taal en Letterkunde.

Voor hen, die lust en gelegenheid hebben om zich met de taal en letterkunde der Maleiers gemeenzamer bekend te maken, laten wij hier eene naar tijdsorde gerangschikte opgave der daarvoor bestaande hulpmiddelen volgen.

VOOR DE TAAL.

1. *Spraeck- ende Woord-boeck, in de Maleysche ende Madagaskarsche talen, door* FREDERICK HOUTMAN. Te Amsterdam, 1603. Eene tweede uitgave van dit werk verscheen te Amsterdam in 1673, onder den titel: *Dictionarium, ofte Woord- ende Spraeck-boek in de Duytsche ende Maleysche Tale.* Voor de derde maal werd hetzelfde werk uitgegeven te Batavia, in 1707. Een bundel samenspraken daarin voorkomende werd afzonderlijk uitgegeven door GOTARDUS ARTHUS, te Keulen, in 1608, te Frankfort in 1613, onder den titel: *Gotardi Arthusii colloquia Latino-Malaica, seu vulgares quaedam loquendi formulae, Latina Malaica et Madagascarica linguis*, en in 1614 in het Engelsch vertaald onder den titel: *Dialogues in the English and Malayan languages; or certain common forms of speech, first written in Latin, Malayan and Madagascar tongues, by the diligence and painful endeavour of Mr.* GOTARDUS ARTHUSIUS, *a Dantisker, and now faithfully translated into the English tongue by* AUGUSTINE SPALDING, *Merchant.* (Vergelijk het artikel »Frederic de Houtman comme philologue" van Dr. TH. CH. L. VAN WIJNMALEN in de *Actes du sixième Congrès International des Orientalistes, tenu en* 1883 *à Leiden*, Dl. III, blz. 303.)
2. *Spiegel van de Maleysche tale, in de welcke sich die Indiaansche jeucht Christelyck ende vermaeckelyck kunnen oefenen, met een vocabularium van de Duytsche ende Malaysche tale, dienstich voor alle liefhebbers derselven.* Te Amsterdam, by DIRCK PIETERSZ., 1612.

2ª. *Vocabulaer van de Javaensche en de Maleysche woorden, die zelfs op Ternata van den onsen geschreven zijn.* Zie blz. 43—46 van de *Reis van* VAN NECK.

3. *Vocabularium, ofte Woord-boeck naer ordre van den Alphabet in 't Duytsch-Maleysch ende Maleysch-Duytsch. Alsmede eenighe Grammaticale observatien.* De opsteller van dit werk was CASPER WILTENS; het werd echter niet door hem zelven, maar door SEBASTIAAN DANCKAERTS met verbeteringen, uitgegeven te 's Gravenhage, 1622. Hetzelfde werk werd te Batavia herdrukt in 1705. Intusschen was het in 1631, in het Latijn vertaald, te Rome uitgegeven onder den titel: *Dictionarium Malaico-Latinum et Latino-Malaicum, opera et studio* DAVIDIS HAEX. MARSDEN zegt, dat deze vertaling duidelijke blijken draagt van vervaardigd te zijn door iemand, die het Maleisch niet verstond.

4. *Vocabularium, ofte Woorden-boek, in 't Duytsch en Maleysch. Eertijds gecomponeerd en uytgegeven door* CASPARUM WILTENS *ende* SEBASTIAAN DANCKAERTS. *Ende nu (met meer dan drie duysent so woorden als manieren van spreken) vermeerdert uyt de schriften van* JAN VAN HASEL *ende* ALBERT RUYL, *door* JUSTUM HEURNIUM, Amsterdam, 1650. De verbeteringen en vermeerderingen, door HEURNIUS in het werk van WILTENS en DANCKAERTS gebracht, zijn zoo belangrijk, dat dit een oorspronkelijk werk verdient genoemd te worden. Het werd in 1677 vermeerderd en verbeterd door FREDERIK GUEYNIER te Batavia uitgegeven; en in 1708 terzelfder plaatse weder vermeerderd en verbeterd door PETRUS VAN DER VORM.

5. *Grondt ofte kort bericht van de Maleische taal;* door JOHANNES ROMAN, Amsterdam, 1655. Dit werk werd, in het Latijn vertaald, te Weimar uitgegeven in 1688, onder den titel: *Grammatica Malaica, tradens præcepta brevia idiomatis linguæ in India Orientali celeberrimæ, ab indigenis dictæ Malajo, succincte delineata labore* JOHANNIS CHRISTOPH. LORBERI. Deze vertaling, zegt WERNDLY, is slecht en vervaardigd door iemand, die het Maleisch niet verstond.

6. *Kort bericht van de Maleysche letterkonst.* t' Amsterdam. J. BLAEU, 1655. 4°.

7. *A Dictionary English and Malayo, Malayo and English; to which is added: some short Grammar Rules and Directions for the better observation of the propriety and elegancy of this language.* By THOMAS BOWREY. London, 1701.

8. *Maleische Woord-boek Sameling of Collectanea Malaica Vocabularia. Hoc est Congeries omnium Dictionariorum Malaicorum hactenus editorum. Non tantum vulgariorum Belgico-Malaicorum, verum etiam rarissimorum hucusque incognitorum.* Uitgegeven te Batavia, 1707—1708, door

Andreas Lambertus Loderus. Dit Nederlandsch-Maleisch en Latijnsch-Maleisch-Woordenboek is eene verzameling van bijna alle tot dien tijd toe uitgekomene woordenboeken.

9. *Maleische Spraakkunst, uit de eige schriften der Maleijers opgemaakt; met eene Voorreden, behelzende eene Inleiding tot dit werk, en een aanhangsel van twee Boekzalen van boeken in deze tale zo van Europeërs als Maleijers geschreven.* Door George Hendrik Werndly. Amsterdam, 1736. Dit is een voor zijn tijd uitnemend werk, dat, met weglating van de Voorrede, het Aanhangsel en eenige andere gedeelten, op nieuw uitgegeven is door C. van Angelbeek, te Batavia, 1823.

10. *Nieuwe Woordenschat in het Nederduitsch, Maleisch en Portugeesch.* Batavia, 1780. Hiervan is eene nieuwe uitgave gedrukt in 1802.

11. *A short Vocabulary, English and Malayo, with Grammar Rules for the attainment of the Malayo language.* Calcutta, 1798.

12. *A Grammar of the Malay tongue, as spoken in the Peninsula of Malacca, the islands of Sumatra, Java, Borneo, Pulo-Pinang, etc., compiled from* Bowrey's *Dictionary and other authentic documents, manuscript and printed.* London, 1800.

13. *A Dictionary of the Malay tongue, as spoken in the Peninsula of Malacca, the islands of Sumatra, Java, Borneo, Pulo-Pinang, etc., etc. In two parts, English and Malay, and Malay and English. To which is prefixed a Grammar of that language.* By John Howison. London, 1801. Dit is een herdruk van het werk van Bowrey (zie nº. 7), waarbij de Maleische karakters gevoegd zijn door iemand, die de taal niet kende; waardoor bijna geen enkel woord redelijk gespeld en het geheel dus onbruikbaar is. Ook de daarvoor gevoegde Spraakkunst heeft geen waarde.

14. *Nieuwe Nederduitsche en Maleische Woordenschat, ten gebruike van Nederlanders die naar de Indiën gaan.* Te Amsterdam bij W. Holtrop, 1802. Ook in het Fransch onder den titel *Nouveau vocabulaire Hollandais et Malais.* Eene lijst van Zelfstandige en Bijvoeglijke Naamwoorden en Werkwoorden, benevens eenige spreekmanieren, en eene schets van declinatie en conjugatie maken den inhoud uit. Het geheel is van weinig belang. Verg. Nº. 22.

15. *Maleisch Handboekjen, of Hollandsch-Maleisch en Maleisch-Hollandsch Woordenboekjen, naar alphabetische order. Benevens eenige Taalkundige onderrichtingen aangaande de Maleische taal.* Door W. van Rees. Te Arnhem, bij J. H. Moeleman Jr., 1803. Dit werkje bevat, behalve het op den titel vermelde, ook eenige stukken uit Maleische schriften, en voorbeelden van spreekwijzen naar den gewonen spreektrant.

16. *A rough sketch of part of an intended Essay towards ascertaining, deducing, elucidating, and correcty establishing the Rudiments of the Juhwee or Jahwee (Djâwi) language, vulgarly called the Malay language.* By J. SHAW. Prince of Wales Island, 1807. Een werk, welks eenige waarde bestaat in de zonderlingheid van vele daarin voorkomende stellingen; b. v dat de Arabieren en Perzen hun letterschrift van de Maleiers hebben overgenomen; dat het Maleisch de moederstam is, waaruit het Sanskrit en Perzisch zijn gesproten; enz.

17. *A comparative Vocabulary of the Barma, Malayu and Thâi languages.* By J. C. LEYDEN. Serampore, 1810. De spelling der Maleische woorden in dit werk is slecht.

18. *Grammar of the Malayan language.* By W. MARSDEN. London. 1812. Met eene belangrijke *Inleiding* over de Maleische taal en eene *Bloemlezing.* Londen, 1812. Dit voor zijnen tijd uitmuntend werk is door C. P. J. ELOUT, in het Hollandsch en Fransch vertaald, uitgegeven te Haarlem, bij JOH. ENSCHEDÉ & ZONEN, 1824.

19. *Dictionary Malayan and English, and English and Malayan.* Bij W. MARSDEN, London, 1812. Dit Woordenboek is ook door C. P. J. ELOUT in het Hollandsch en Fransch vertaald, en te Haarlem uitgegeven in 1825—1826.

20. *An Alphabet, syllabarium and praxis, in the Malay language and character.* By HENDRICK THOMASIN. Malacca, 1818.

21. THOMSEN. *Vocabulary of the English and Malay languages.* Malacca, 1820. Herdrukt in 1827.

22. *Onderwijs in de Maleische taal, voor Nederlanders die naar Oost-Indië gaan.* Amsterdam, bij W. HOLTROP, 1815. Dit boekje bevat eene verzameling van woorden en spreekwijzen. De spelling van het Maleisch is niet zeer nauwkeurig. Het is een herdruk van N°. 14, waarbij alleen de titel op den omslag veranderd is, terwijl die op het titelblad dezelfde is gebleven.

23. *Korte en gemakkelijke wijze om de Maleische taal, zoo als dezelve over het algemeen door Europeanen en andere vreemdelingen, als Arabieren, Chinezen, enz. op het eiland Java gesproken wordt, spoedig te leeren verstaan en gebruiken.* Door Jhr. J. E. VAN BREUGEL. Te Haarlem, bij JOH. ENSCHEDÉ & ZONEN, 1823. Dit boekje bevat een Woordenlijstje in Hoofdstukken afgedeeld, eenige samenspraken, en voorbeelden van verbuiging en vervoeging.

24. *An attempt to elucidate the Principles of Malayan orthography.* By W. ROBINSON. *Printed at the Mission Press*, Fort Marlborough, 1823. Hiervan bestaat eene Nederlandsche vertaling onder den titel: *Proeve tot opheldering van de Gronden der Maleische spelling*

door W. Robinson, *uit het Engelsch vertaald door* E. Netscher. Deze vertaling is opgenomen in het XXVIste Deel der *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap*, en ook afzonderlijk uitgegeven te Batavia, 1855.

25. *Dictionnaire Français et Malais, par* Bose. Paris, 1825.

26. *Maleisch-Nederduitsch Woordenboek van* M. Leydekker, *uitgegeven door* D. Lenting *en* J. D. G. Schaap. Batavia, 1832. Deze uitgave is echter onvoltooid gebleven, en loopt slechts tot het einde van de letter ن. Het afgewerkte gedeelte is moeielijk te bekomen. Het orgineele manuscript is eigendom van het Gouvernement.

27. *Nederduitsch en Maleisch, en Maleisch en Nederduitsch Woordenboek, onder goedkeuring en begunstiging der Hooge Regering van Nederlandsch Indië vervaardigd en uitgegeven door* P. P. Roorda van Eysinga, Batavia, 1824—1825. Deze Woordenboeken, gevolgd naar die van Marsden, schoon met bijvoeging van vele woorden, zijn uitverkocht. (Zie N°. 41.)

28. A. A. E. Schleiermacher. *Grammaire Malaye*, gevoegd achter zijne verhandeling: *De l'influence de l'écriture sur le language. Mémoire qui, en 1828, a partagé le prix fondé par M. le comte de Volney.* Darmstadt, 1835.

29. Eene *Woordenlijst van het Maleisch der Padangsche bovenlanden, door* Henny, komt voor in het *Tijdschr. voor Indische taal-, land- en volkenkunde*, Dl. IV.

30. *Gids ter beoefening van het Maleisch voor alle standen, enz.* Door P. P. Roorda van Eysinga. Breda, 1836. Dit is een Hollandsch-Maleisch Woordenboek, in Italiaansch karakter, waarbij de woorden die op dezelfde voorwerpen betrekking hebben in Hoofdstukken bij elkander gevoegd zijn.

31. *Beknopte Maleische Spraakkunst en Chrestomathie, benevens een volledig Maleisch-Nederduitsch Woordenboek met Italiaansch karakter.* (Het laatste ook afzonderlijk te bekomen en later herdrukt.) Door P. P. Roorda van Eysinga. Breda, 1839. Dit werkje ontleent zijne grootste waarde aan de Woordenlijst; de Chrestomathie bevat slechts weinig stukken, doorgaans met de vertaling er bijgevoegd, en de Spraakkunst is van geen belang.

32. *Nederlandsch- Maleisch- en Soendasch Woordenboek*, verzameld door A. de Wilde, uitgegeven door T. Roorda, te Amsterdam, 1841.

33. J. Mallat, *Archipel de Soulou, ou description des groupes de Soulou et de Tawi-tawi, suivie d'un Vocabulaire Français-Malais.* Paris, 1843.

34. *Maleisch Leesboek voor eerstbeginnenden en meergevorderden*, door Dr. A. MEURSINGE, te Leiden, bij S. & J. LUCHTMANS, 1ste, 2de en 3de Stukje, 1842—1847. De 2de druk hiervan is uitgegeven door Mr. G. J. GRASHUIS, te Leiden, bij GUALTH KOLFF, 1879—1880.

Als 4de Stukje van dit *Leesboek* is door Dr. J. PYNAPPEL uitgegeven de *Reis van Abdoellah* (zie hierboven blz. 364, N°. 28), te Leiden, bij E. J. BRILL, 1855; als 5de Stukje door ons de *ĥikâjat Sjech Djilâl-eddîn* (zie hierboven blz. 363, N°. 25); als 6de Stukje door VAN DER TUUK de *ĥikâjat Pandja Tandaran* (zie hierboven blz. 370, N°. 7), en als 7de Stukje, door denzelfden, vier Maleische verhalen.

35. *Chrestomathie Malaye, par* E. DULAURIER; waarvan de 1er *Fascicule*, behelzende *Lettres et pièces diplomatiques écrites en Malay, recueillies et publiées pour servir d'exercices de lecture et de traduction*, met facsimile's van die stukken, verschenen is te Parijs, in 1845, doch sedert niet voortgezet.

36. *Verzameling van eene menigte noodzakelijke zamenspraken met inlanders van allerlei klassen, in de Laag-maleische taal; voorafgegaan van eene beknopte Spraakkunst dier taal; zoo als dat alles door den lageren Maleier wordt gesproken en verstaan, en zulks tot gemak van velen;* door W. A P. ROORDA VAN EYSINGA. Batavia, ter Drukkerij van LANGE & Cie, 1847. Behalve de in den niet te beknopten titel genoemde *Zamenspraken*, bevat dit werkje van den, volgens het *Voorbericht*, vijftienjarigen Schrijver ook eenige *alphabetische woordenlijstjes*, die hier en daar tusschen de Gesprekken zijn ingevoegd. De Spraakkunst heeft niet veel te beduiden. Hiervan is een 3de druk verschenen in 1879 te Amsterdam, bij G. THEOD. BOM. Door wien die herdruk bezorgd is, blijkt niet; de Schrijver zelf was reeds vele jaren overleden. Bij denzelfden uitgever is in 1877 verschenen: W. A. P. ROORDA VAN EYSINGA, *Maleisch-Nederduitsch Woordenboek, ook ten dienste van hen, die geen Arabisch karakter gebruiken. Derde verbeterde en aanmerkelijk vermeerderde uitgave.* Waarschijnlijk een gedeeltelijke herdruk van N°. 31, met eene vergissing in den naam van den Schrijver.

37. J. CRAWFURD. *Grammar and Dictionary of the Malay language.* London, 1852. 2 vol.

38. *Scheepstermen en kommando's in de Hollandsche en Maleische talen, zoo als zij in de Oost-Indiën, op de onder Nederlandsche vlag varende schepen, worden gebezigd.* Door J. BÜCHLER. *Met een voorbericht van* P. A. LEUPE. Te Kampen, bij GEBRS. FELS, 1848. Een goed handboekje voor zeelieden.

39. *Vocabulary of the English and Malay Languages.* Derde druk, 1851. Missionpress, Singapore.

40. A. H. L. BADINGS. *Woordenboek voor de Zeevaart*, in het Hollandsch, Fransch en Engelsch met verklarenden Hollandschen tekst. Schoonhoven, 1880.

41. *Algemeen Nederduitsch-Maleisch Woordenboek, in de Hof-, Volks- en Lage taal, met aanduiding der woorden, welke uit de Oostersche en Westersche talen ontleend zijn; voorafgegaan van eene beschouwing over de Maleijers, hunne geschiedenis, taal en hare verwantschap met Indische en andere talen: verrijkt met aanhalingen uit geschriften en vertalingen van volzinnen; gevolgd door een alphabetisch register van voorname plaatsen en personen.* Door Dr. P. P. ROORDA VAN EYSINGA. Te 's Gravenhage, bij de GEBRS. VAN CLEEF, 1855. Gelijk uit den titel te zien is, een zeer uitvoerig Woordenboek. Het Maleisch is daarin alleen met het Romeinsche karakter geschreven. Van dit Woordenboek is eene nieuwe uitgave verschenen onder den titel: *Roorda van Eysinga's Algemeen Hollandsch-Maleisch Woordenboek. Herzien en vermeerderd door* Mr. G. J. GRASHUIS. Leiden, GUALTH. KOLFF, 1878.

42. CH. BOUGOURD. *Vocabulaire Français-Malais.* Le Havre, 1856.

43. *Eerste gronden der Maleische taal, ten dienste van hen, die het Maleisch letterschrift op eene practische en gemakkelijke wijze leeren willen.* Door C. VAN HEERDT. *Met vijf gesteendrukte schrijfvoorbeelden.* Amsterdam, P. N. VAN KAMPEN, 1857.

44. كتاب علم بهاس يائيت كتاب ڤڠجارن ممباچ دان ميورت بهاس ملايو. (*Spraakkunst of Leerboek om de Maleische taal te lezen en te schrijven*). Door HOFMEYER. Batavia, LANGE & Cie, 1858.

45. *Handleiding bij de beoefening van het Maleische letterschrift.* Door Dr. J. J. DE HOLLANDER. *Derde druk.* Te Utrecht, bij J. G. BROESE, 1890.

46. *Nieuw Hollandsch-Laag-Maleisch woordenboekje, bevattende eenige duizende woorden, benevens de verklaring van onderscheidene spreekwijzen, door* Dr. J. A. VAN DISSEL *en* H. G. LUCARDIE. Te Leiden, bij A. W. SIJTHOFF, zonder jaartal uitgegeven in 1860.

47. *Gemakkelijk zakwoordenboek der Nederduitsche en Laag-Maleische taal met eenige zamenspraken uit het dagelijksch leven. Ten dienste van Nederlanders die zich in Indië vestigen.* Batavia, 1860.

48. *Kitab pengadjaran bâsa Melajoe.* (Leerboek voor de Maleische taal). Batavia, Landsdrukkerij, 1856; 2de druk, 1865.

49. J. B. J. VAN DOREN. *Noodzakelijk handboek voor hen, die naar Nederlandsch Indië vertrekken.* Amsterdam. SYBRANDI, 1866.

50. *Handleiding tot de kennis der Maleische taal, door* Dr. J. J. DE HOLLANDER. *Achtste vermeerderde en verbeterde druk.* Te Utrecht, bij J. G. BROESE, 1874. (10de druk, herzien en omgewerkt door L. K. HARMSEN. 1889.) Dit boekje behelst een beknopt overzicht der Spraakkunst, een Leesboekje ter vertaling in het Nederlandsch, eenige opstellen ter vertaling in het Maleisch, eene verzameling van Gesprekken over verschillende onderwerpen, en eene uitvoerige Woordenlijst.

51. *Noodzakelijk Handwoordenboek der Nederduitsche en Maleische taal.* Door P. P. ROORDA VAN EYSINGA. 12de druk. Te 's Gravenhage, bij de GEBRS. VAN CLEEF, 1863. Dit boekje bevat, behalve een zeer oppervlakkig overzicht der Spraakkunst, eene Nederduitsch-Maleische Woordenlijst en eenige eenvoudige Samenspraken.

52. *Maleisch-Nederlandsch Woordenboek, naar het werk van* Dr. W. MARSDEN *en andere bronnen bewerkt door* Dr. J. PYNAPPEL Gz. Haarlem, JOH. ENSCHEDÉ & ZONEN, 1863.

53. *Supplement op het Maleisch-Nederduitsch woordenboek van* Dr. J. PYNAPPEL Gz., door H. C. KLINKERT. Haarlem, JOH. ENSCHEDÉ & ZONEN, 1869.

54. *Maleisch-Hollandsch woordenboek, bewerkt door* Dr. J. PYNAPPEL. *Tweede, geheel nieuwe uitgaaf.* Haarlem, JOH. ENSCHEDÉ & ZONEN, Amsterdam, FRED. MULLER, 1875; 3de uitgaaf 1884. In deze uitgaven is ook het *Supplement* van KLINKERT voor zooveel noodig opgenomen.

55. *Maleische Spraakkunst voor Eerstbeginnenden, door* Dr. J. PYNAPPEL Gz. 's Gravenhage, NIJHOFF, 1862.

56. *Maleische Spraakkunst door* Dr. J. PYNAPPEL Gz. 's Gravenhage, NYHOFF, 1866.

57. H. VON DE WALL. *Over de vormveranderingen der Maleische taal.* Batavia, LANGE & Cie, 1864. Ook opgenomen in Dl. XXXI der *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap.*

58. Dr. H. N. VAN DER TUUK. *On the existing Dictionaries of the Malay Language.* Journal of the R. A. S. New Serie. Vol. I, 1864.

59. *A vocabulary of the English and Malay languages with the proper orthography for Englishman.* Batavia, H. M. VAN DORP, 1865; 3de druk, 1885.

60. *Petit vocabulaire des mots malays* que l'usage a introduit dans les langues d'Europe, par ARRISTIDE MARRE. Rome, 1866.

61. *Le Malais Vulgaire. Premières notions grammaticales de la langue malais ou malaye*, dialogues et vocabulaire français-malais, par A. TUGAULT.

62. *Eléments de la Grammaire Malaise ou Malaye, par* A. TUGAULT. Paris, 1863.

63. *Grammaire de la langue Malaye ou Malaise, par* A. TUGAULT. Paris, 1868.

64. *Bijdrage tot de kennis van 't Bataviaasch Maleisch, door* Dr. J. D. HOMAN; *uitgegeven door* Dr. H. N. VAN DER TUUK. Zaltbommel, 1868.

65. *Handleiding tot de kennis van 't Bataviaasch Maleisch, door* Dr. J. D. HOMAN; *uitgegeven door* Dr. H. N. VAN DER TUUK. Zaltbommel, 1868.

66. *Djoeroe basa Betawi. Eenvoudige Bataviaasch-Maleische woordenverzameling. I. Maleisch-Hollandsch.* Batavia, H. M. VAN DORP, 1868. Dit boekje bevat eene verzameling van woorden en spreekwijzen, te Batavia in gebruik. In het voorbericht wordt gezegd dat het zal gevolgd worden door een 2de Deeltje met het Hollandsch voorop, en later hetzelfde in het Fransch, Engelsch en Duitsch.

67. *Maleisch Leesboek,* door H. N. VAN DER TUUK. Uitgegeven door het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde, 1868. Tweede druk, 1876.

68. *Bloemlezing uit Maleische geschriften,* door G. K. NIEMANN, in twee Stukken, insgelijks uitgegeven door het Instituut, 1870 en 1871; 1ste deel, 1878, derde druk; 2de deel id. 2de druk.

69. J. HABBEMA. *Boenga rampai ia-itoe berbagai-bagai tjeritera.* Batavia, 1880.

70. H. C. KLINKERT. *Kitab Boenga Rampai* of Bloemlezing uit Maleische geschriften. Leiden. E. J. BRILL, 1890.

71. *Nieuw Hollandsch-Maleisch en Maleisch-Hollandsch woordenboek, zoo gemakkelijk mogelijk ingericht ten dienste van Nederlanders, welke zich in Indië wenschen te vestigen.* Door A. H. L. BADINGS. Schoonhoven, S. E. VAN NOOTEN, 1872. Dit boekje bevat ook een zeer oppervlakkig overzicht der Spraakkunst en eenige weinige samenspraken. 2de druk, 1876; 3de druk, 1879; 4de druk, 1884.

72. *Hollandsch-Maleische woordenlijst* ten dienste van Geneeskundigen, door H. VON DE WALL. Batavia, 1873, Landsdrukkerij.

73. *Spreekt gij Maleisch? Apa kowé bitjara melajoe? Woorden en samenspraken in vijf talen,* door J. RYNENBERG. Leiden, A. W. SIJTHOF, 1873. Eene woordenlijst, waarin de woorden niet alphabetisch maar in verschillende rubrieken bijeengevoegd voorkomen, in het Nederlandsch, Fransch, Engelsch, Hoogduitsch en Maleisch; gevolgd door eenige samenspraken in dezelfde vijf talen. 2de druk, 1878.

74. *Nieuw Nederlandsch Laag-Maleisch woordenboekje, voornamelijk ten dienste van hen die naar Nederlandsch Indië gaan of daar vreemd aankomen.* Leiden. SYTHOFF, 1872. (C. J. MOREL.)

75. *Menangkabausch-Maleische zamenspraken*, opgesteld door Si Da-oed Radja Medan. 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1872.

76. C. J. Morel. *Nederlandsch-Maleische gesprekken ten dienste van hen, die met de spreektaal der Inlanders van den Indischen Archipel wenschen bekend te worden, benevens eene beknopte spraakkunst en eene alphabetische lijst van de in het dagelijksch leven meest voorkomende woorden.* Leiden, E. J. Brill, 1874.

77. C. J. Morel. *Nieuw Laag Maleisch-Nederlandsch Woordenboekje, bevattende de meest in gebruik zijnde woorden en spraakwendingen, ten dienste van hen, die zich op de beoefening van het Laag Maleisch, en der Maleisch sprekenden, die zich op het Nederlandsch willen toeleggen.* Zwolle, H. M. van Dorp, 1875.

78. *Het Maleisch der Molukken. Lijst der meest voorkomende vreemde en van het gewone Maleisch verschillende woorden, zooals die gebruikt worden in de Residentiën Menado, Ternate, Ambon met Banda en Timor Koepang, benevens pantoens, prozastukken en gedichten.* Door F. S. A. de Clercq. Batavia, W. Bruning, 1875.

79. *Vocabularium van Ambonsch Maleisch*, door G. W. W. C. van Hoëvell. Dordrecht, 1876. Over de oorspronkelijke taal van Ambon en de Oeliasers vindt men een opstel van denzelfden schrijver in de *Bijdragen van het Instituut voor taal-, land- en volkenkunde*, Vierde Volgreeks, Dl. I, en van den Heer Ludeking in dezelfde *Bijdragen*, Derde Volgreeks, Dl. III.

80. *Beknopt Maleisch-Nederduitsch Woordenboek.* Amsterdam, J. H. en G. van Heteren, 1876.

81. *Grammaire de la langue Malaise, par l'Abbé* P. Favre. Vienne. *Imprimerie impériale et royale.* 1876.

82. *Dictionnaire Malais-Français et Français-Malais, par* P. Favre. 4 *vol.*

83. A. Marre. *Notes de philologie Malaise. Additions au Dictionnaire Malais-Français de l'Abbé* Favre, et publié dans le no de Janvier 1883 *du Journal Asiatique de Paris.* Louvain, 1883.

84. *Spraakkunst der Maleische taal. Eene handleiding voor hen, die zich in Indië willen vestigen en die taal wenschen te leeren zonder beoefening van het Maleisch letterschrift.* Door A. H. L. Badings. Schoonhoven, S. E. van Nooten & Zn., 1877.

85. H. von de Wall. *Maleisch-Nederlandsch Woordenboek* in 3 dln. Uitgegeven door H. N. van der Tuuk. Batavia, Landsdrukkerij, 1876—1884.

86. *Inleiding in het Maleisch, zooals dat in Indië dagelijks wordt gesproken, voorafgegaan door een vluchtigen blik in de Indische maatschappij.*

Een handboekje tot zelfonderricht voor wie zich in Indië willen gaan vestigen; door P. VAN DER MEULEN. Utrecht, GEBR. VAN DER POST, 1878.

87. W. B. DENNYS. *A handbook of Malay colloquial, as spoken in Singapore. Being a series of Introductory Lessons for domestic and business purposes.* London, TRÜBNER & Co, 1879.

88. *Opstellen ter vertaling in het Maleisch. Te gebruiken bij de Maleische Grammatica van* Dr. J. J. DE HOLLANDER. *Bijeengebracht door* H. C. KLINKERT. Leiden, E. J. BRILL, 1879.

89. *Populair Maleische Taalgids. Praktisch leerboek voor allen die naar Indië gaan*, door A. DIJKSTRA. Rotterdam, J. H. DUNK.

90. *Nieuw Nederlandsch-Maleisch en Maleisch-Nederlandsch Woordenboek, bevattende de meest in gebruik zijnde woorden en spraakwendingen, ten dienste van hen die zich op de beoefening van het Laag Maleisch, en der Maleisch sprekenden die zich op het Nederlandsch willen toeleggen.* Door C. J. MOREL. Haarlem en Batavia, H. M. VAN DORP. Zonder jaartal uitgegeven in 1879.

91. *Beknopte Spraakkunst van het Maleisch, benevens opstellen ter vertaling, samenspraken en een woordenboekje*, door R. VAN ECK. Breda. 1879. Tweede druk. 1886.

92. *Een en ander over het Menangkabausch Maleisch*, door R. VAN ECK. Amsterdam, J. H. DE BUSSY, 1880.

93. P. ARRIËNS, *Maleisch-Hollandsch-Atjésche Woordenlijst.* Amsterdam, J. H. DE BUSSY, 1880.

94. M. J. E. KRIENS. *Hollandsch-Maleisch technisch marine-zakwoordenboek.* 's Hage, GEBR. VAN CLEEF, 1880.

95. *Midden-Sumatra. Reizen en onderzoekingen der Sumatra-expeditie uitgerust door het Aardrijkskundig Genootschap*, 1877—1879, *beschreven door de leden der expeditie, onder toezicht van Prof.* P. J. VETH, Dl. III, 2de Gedeelte. Leiden, E. J. BRILL, 1881.

96. *Conversatie-boek voor het Maleisch, bevattende vijfduizend alfabetisch geordende zinnen en een paar gesprekken, bijeengebracht door* H. C. KLINKERT. Haarlem, H. M. VAN DORP, 1881. Dit boekje bevat, behalve het op den titel vermelde, ook een kort begrip van de Spraakkunst.

97. *Vocabulary of the English and Malay languages with notes.* By FRANK A. SWETTENHAM. Singapora. 1881. London, WHITTINGHAM & Co. Malay-English revised Edition 1887; English-Malay revised Edition 1886.

98. H. C. KLINKERT. *Spraakleer van het Maleisch.* Leiden, 1882.

99. *Minangkabausch-Maleisch-Nederlandsch Woordenboek*, bewerkt door J. L. VAN DER TOORN. Uitgegeven door het Koninklijk Instituut

voor Indische taal-, land- en volkenkunde. 's Gravenhage, M. NIJHOFF.

100. *Over de Wortelwoorden in de Maleische taal*, door J. PYNAPPEL. Zie bovenaangehaalde *Actes du sixième Congrès Intern.*, blz. 21.

101. J. HABBEMA. *Menangkabausche persoonlijke voornaamwoorden. Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.* In het Fransch vertaald en van aanteekeningen voorzien door ARRISTIDE MARRE. Parijs, 1883.

102. *Proeve van studie over het Minangkabausch*, door J. L. VAN DER TOORN. *Indische Gids*, 1882, blz. 742 en 1885, blz. 1023.

103. J. F. L. SCHNEIDER. *Manangkabausche Woordenlijst.* Zie *Bijdragen*, 1883, blz. 217.

104. *Hollandsch-Maleische en Maleisch-Hollandsche samenspraken*, door A. H. L. BADINGS. Harderwijk, 1883.

105. J. DE BODE. *Nieuwe handleiding om de Maleische taal door zelfonderricht spoedig te leeren lezen, schrijven en spreken.* Amsterdam, 1884. P. N. VAN KAMPEN & ZOON.

106. H. C. KLINKERT. *Nieuw-Nederlandsch-Maleisch Woordenboek.* Leiden, E. J. BRILL. 1885.

107. W. A. MAXWELL. *A manuel of the Malay language with an introduction sketch of the sanskrit element in Malay.* London, 1882. Tweede druk. 1888.

108. J. HABBEMA. *Inlichtingen omtrent eenige Maleische woorden en uitdrukkingen. Tijdschrift van het Bat. Genootschap*, Dl. XXXII, blz. 305.

109. F. C. E. BOUSQUET. *Beknopte handleiding der Maleische Spraakkunst.* Soerabaya, 1888.

110. Dr. J. PYNAPPEL Gz. *Maleische Grammatica niet alleen voor hen die voor eenig practisch doel die taal noodig hebben, maar vooral voor hen die belangstellen in de taalkunde in het algemeen.* Amsterdam—Haarlem, 1888.

111. *Vocabulaire Français-Malais et Malais-Français*, par J. ERRINGTON DE LA CROIX, précédé d'un précis de grammaire malaise, par le Dr. J. MONTANO. Paris, ERNEST LERONA. 1889.

112. H. HÜTTENBACH. *Anleitung zur Erlernung des Malayischen zum studium während der Reise nach Ost-Indiën.* Zweite Auflage. Worms, 1889.

113. Y. STRIKWERDA. *Handleiding voor de beoefening der Maleische taal, samenspraken, woordenlijsten*, enz. Amsterdam, 1889.

114. D. GERTH VAN WIJK. *Spraakleer der Maleische taal.* Batavia, G. KOLFF & Co. 1890.

115. *Djoeroe Bahasa Malajoe Olanda.* Woordenlijst Maleisch-Hollandsch, samengesteld door R. BRONS MIDDEL. Batavia, 1891.

116. M. C. ROUVEROY VAN NIEUWAAL. *Het Maleisch in de kazerne.* Breda, P. B. NIEUWENHUIJS. 1891.

117. H. SCHUCHARDT. *Ueber das Malaio-Portugiesische von Batavia und Tugu.* Sitzungsberichte der Keiserl. Acad. der Wissenschaften. Wien, 1891.

118. A. G. VORDERMAN. *Bijdrage tot de kennis van het Billiton-Maleisch. Tijdschrift voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, Dl. XXXIV, blz. 373.

119. H. C. KLINKERT. *Nieuw Maleisch-Nederlandsch zakwoordenboek.* Firma E. J. BRILL, Leiden. 1892.

120. *Facsimile's van Maleische handschriften.* Bijeengebracht door H. C. KLINKERT. Leiden, E. J. BRILL.

121. *Maleische Brieven van Sumatra's Noord-oost en Oostkust*, van aanteekeningen voorzien door C. LEM & J. P. G. KRUIJT. Tweede druk. Delft, C. J. VAN DOORNE.

Buitendien bestaan er nog onderscheidene meer of minder uitvoerige Woordenboeken, in manuscript, maar die dus niet voor ieder toegankelijk zijn.

VOOR DE LETTERKUNDE.

1. *Beschrijving van Oud en Nieuw Oost-Indie*, door F. VALETYN. Amsterdam en Dordrecht, 1724—1726. Eene verkorte redactie daarvan is uitgegeven door Mr. S. KEYZER, te Amsterdam, bij de WED. J. C. VAN KESTEREN & ZOON, 1856.

2. *The history of Sumatra, containing an account of the Government, Laws, Customs and Manners of the native inhabitants etc.* By W. MARSDEN, 3*d Ed.* London, 1811.

3. *History of the Indian Archipelago, containing an account of the Manners, Arts, Languages, Religions, Institutions and Commerce of its inhabitants.* By JOHN CRAWFURD. Edinburg, 1820. Hiervan bestaat ook eene Nederlandsche vertaling onder den titel: *De Indische Archipel, in het bijzonder het eiland Java, beschouwd in de zeden, wetenschappen, talen, godsdienst, beschaving, koloniale belangen en koophandel van derzelver bewoners.* Haarlem, 1823—1825.

4. *Handboek der Land- en Volkenkunde, Geschied-, Taal-, Aardrijks- en Staatkunde van Nederlandsch Indië*, door P. P. ROORDA VAN EYSINGA. Amsterdam. Bij L. VAN BAKKENES, 1841—1850.

5. Raffles, *Malayan Miscellanies*, Bencoulen, 1823.

6. Marsden, *Miscellaneous works.*

7. Newbold, *Statistical and political Account of the Britsh Settlements in the straits of Malacca.*

8. Anderson, *Mission to the East-Coast of Sumatra.*

9. L. C. D. Freicinet, *Voyage autour de monde, pendant les années* 1817—1820.

10. *Ueber die Kawi-Sprache auf der Insel Java, nebst einer Einleitung über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues, u. s. w.* Von Wilhelm von Humboldt, Berlin, 1836—1839. In dit werk worden ook nog vele andere, die door den Schrijver als bronnen gebruikt zijn, opgenomen.

11. *Overzicht van de taal- en letterkunde van Nederlandsch Indië*, door P. J. Veth, in de *Gids* voor Dec. 1863 en Febr. en Maart 1864; en door G. K. Niemann in de *Bijdragen van het Instituut*, Derde Volgreeks, Deel I.

12. *Mémoire, lettres et rapports, relatifs au cours de langues Malaye et Javanaise fait à la Bibliothèque royale, et à deux voyages littéraires entrepris en Angleterre, etc. par* Ed. Dulaurier. Paris, 1843.

13. *Annals of oriental literature.*

14. *Asiatic researches.*

15. *Asiatic Journal.*

16. *Transactions of the litterary society of Bombay.*

17. *Journal de la Société Asiatique.*

18. *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.* Batavia.

19. *Tijdschrift voor Neêrlands Indië.* Batavia. Sedert 1849 in *Nederland* uitgegeven, tegenwoordig bij Joh. Noman & Zoon, te Zaltbommel.

20. *Indisch Magazijn.* Batavia. Hiervan is de uitgave in 1849 gestaakt.

21. *Indisch Archief.* Batavia. De uitgave hiervan is gestaakt.

22. *Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde* en *Notulen, uitgegeven door het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.* Batavia.

23. De *Werken* en *Bijdragen van het Koninklijk Instituut voor de taal-, land en volkenkunde van Nederlandsch Indië.*

24. *De Indische Letterbode.* Uitgegeven bij J. H. de Bussy, te Amsterdam. Hiervan zijn slechts de drie jaargangen 1876—1878 verschenen.

25. *De Indische Gids*, bij E. J. BRILL, Leiden. Hij vervangt sedert 1878 op ruimer schaal den *Indische Letterbode*. In dit maandschrift komt ook geregeld een »Overzicht der Koloniale-Literatuur" voor.

26. L. W. C. VAN DEN BERG. *Verslag van eene verzameling Maleische, Arabische, Javaansche en andere Handschriften, door de Regeering van Nederlandsch Indië aan het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen ter bewaring afgestaan*. Batavia, W. BRUINING en 's Hage, M. NYHOFF. 1877. (Zie ook blz. 326, Noot.)

27. *Annales de l'Extrême Orient*. Bulletin de la Société Académique Indo-Chinoise.

VERBETERINGEN.

Blz. 12 regel 8 v. o. كَڤَجِين lees كَڤُجِين

» 115 » 3 v. b. *berberâpa* » *beberâpa*

» 135 » 9 » » نيادكه » تيادكه

VERBETERINGEN.

Blz.	١٢	regel	7	v.	o.	مريله	lees	ماريله
»	١٦	»	12	v.	b.	ڬنة	»	ڬتة
»	١٧	»	8	»	»	سمييلن	»	سمبيلن
»	٤٨	»	6	»	»	كمبليله	»	كمباليله
»	٧٤	»	9	v.	o.	ڤركڤغ	»	بركڤغ
»	٩٥	»	6	»	»	بريبيله	»	برببيله
»	١٠٢	»	2	»	»	تون	»	ڤون
»	١٣٣	»	2	»	»	نونهمب	»	تونهمب
»	١٥٢	»	6	»	»	ساه	»	شاه
»	٢٣٠	»	3	»	»	سغناث	»	سغنات
»	٢٣٥	»	11	v.	b.	اسام	»	اسلام

تمبرا ممباواٴ ككف ماسوٴ
ديدالم كولمبو امفاران بيلودو
د فيكڠ ابڠ سمبيل برادو
برمداه تمبرا فرماين يڠ الوس
دسوروڠكن چرانا سيريه دمكن
لالو برمداه ايكن سمبيلڠ
لقسان هايم اكن ديبولڠ

دياتس تيلم دي‌سوروه دودق
د سان ككف دودق برجمبو
تاڠن ديتاروه دياتس اولو
كفدا ككف مودا يڠ اوجول
سنتفله توان يڠ امت سمفرنا
بلومڤ دافت بلوم‌كن فولڠ
ديهدو موجور داڠن ملڠ

هاتي تيادا لاڬي ترفري   لقسان بدان ديدالم دوري
هاري فون سياڠ منتري تيمبول   باڠونله ككف مودا يڠ اوجول
سمبيل دودق ترلالو مسغول   كفدا كاوانڤ تيداق بركمفول
دودقڤ ككف داڠن سُوراڠ   ترمانوڠ برفيكير د اوجوڠ كاراڠ
هاتيڤ هنچور بڬيْ ديفراڠ   هنداق فراڬي جوڬ سكاراڠ
لالو برمداه ايكن تڠڬيري   كفدا ككف مودا بستاري
تياداله ملو كيراڤ ديري   فراڬي كفدا سياڠڤ هاري
برمداه فولا ايكن سمبيلڠ   بفرله كاتڤ تڠڬيري باتڠ
تيادا لاڬي هاري‌كن فاتڠ   سفيا لافس داري متا اوراڠ
اكو فون ايكن يڠترمسا   دوري‌كو تاجم ترلالو بشر
ماوله جوڬ اكو بربهسا   كفدا اوراڠ يڠ بلوم بياش
ككف فون توندوء برديم ديري   منداڠر‌كن سمبيلڠ ايكن بردوري
ايْ فون سوداه بركات سنديري   دي‌سوروهڤ فراڬي فتڠ هري
ستله سوداه ملمڤ هاري   ككف فون برانڠ سُورڠ ديري
ساديكيت تيداق تكوة دان غري   كاريس ترشيشيت سبله ڬيري
سراة لافس داري موارا   سمغيْ ككف كفدا تمبرا
هاتي ديدالم ترلالو سوكڬ   سايْ برتمو داڠن اديندا
ستله تمبرا منداڠر سوارا   هاتيڤ ڬيلا برتمبه لارا
دي‌سينديرڤ داڠن كات عيباراة   بلومله تيدور متا تركلف
دودقله ككف برديام ديري   لقسان هايم مڠينتيْ فدي
تياداله حسل كفدا ديري   كاران بيراهي منوروة هاتي
كلوارله تمبرا مودا بڠساوان   منداڤتكن ككف مودا چمبوان
برتموله ميكڬ داڠن اوان   بارولهه هيلڠ هاتي يڠ ريوان
برمداهله تمبرا مودا بستاري   مغافله داتڠ بڬيني هاري
سديكيت تيداق تكوة دان غري   سبڬيْ فوڤ لوبوء سنديري
ككف ترسيم سري برمداه   ادينداجاڠن برباڽق كات
ككندا تيادا بردوا چينت   بيارله ماتي كاران سنجتا

بمبان اني برباتڠ۲
داندامڤ اني منداتڠ۲
لالو برمداه ايکن تمبرا
چاڠنله ککندا برباڤق چورا
فوکل انم منتاري ماسوء
لقسان افي ممکن رابوء
برمداه امفلوڠ د بليق بتڠ
بايقله ککف سڠيرا فولڠ
فوکل سلافن هاري فون فتڠ
جيکلو ابڠ لقسان کومبڠ
برمداهله تمبرا مودا بستاري
جيکلو ادا کيراڤ سودي
فوکول سمبيلن هاريڤ فتڠ
فولڠڤ ايت برهتي بيمبڠ
تيڠݢلله تمبرا منڠݢوڠ ريندو
سفراة فڠاسي دفوفوة بايو
اي فون دودق سري برکات
کوليهت تيادا ايلڠ۲ڤ
بوڠا رامفيٴ اکو کاراڠ
سکيتڤ اني سکيت برکوروڠ
فولڠله ککف داڠن بيراهيڤ
ترکنڠکن کفدا بودي بهساڤ
برانڠله ککف داڠن ليتاٴڤ
ايلڠله بودي داڠن بيچارا
ستله ککف سمفيٴ کموارا
راساڤ هنداق منجدي ݢيلا
ستله سوداه ململه هاري

ماري دير ايکت داڠن بولڠ
سبݢيٴ فنڤکيت هنداق ممبونوه
ديلمفرڤ امفلوڠ داڠن سمفه
عدات ترمسا سمهاڤ مودا
هاتي ککف ترلالو سجوء
کدواڤ ايت سڠتله مابوء
فوکل توجه هاريڤ فتڠ
افله بايک ديمتا اوراڠ
هاتي ککف ساڠتله بيمبڠ
ادينذا کوسيمبر دباواٴ ترابڠ
ککندا فولڠ داهول ديري
ايسوٴڤ هاري داتڠ کماري
ککف سڠيرا برموهن فولڠ
برانڠله داڠن منوروة فسڠ
دودق ديدالم راڠݢک باتو
بدانڤ لقسان چمفک لايو
سکيتڤ اني افله کاران
سکيت ترکنڠ جوک روفاڤ
فوهن سولاسيه دياتس دولڠ
بلومڤ سمفيٴ کتيک هيلڠ
کاسنا سيني مڠمفسکن ديريڤ
سوکر ديچاري اکن ݢنتيڤ
لقسان اوراڠ سکيت يڠ فايه
توانکو تيڠݢل افکنداٴي
هاتيڤ تيداق لاݢي تربچارا
هاتي ديدالم سرابڤ سله
تيدور ککف سوراڠ ديري

ككندا نن تيداق برنيت سله
برمداهله ككف ايكن سݢارا
لالو منجاوب ايكن تمبرا
سكيت امي تيادا کروان مولاپ
برمدهله تمبرا مودا بغساوان
سبب ادينددا سيلاكن توان
ككندا تولوڠ اوبتپ بيت
حصل فون بايک دان بيت
ككف نن داتڠ ساريۑ داکت
فنپكيت ادينددا اكو بريۑ اوبت
سراة دجابت بدان بغساوان
بركات ككف مڠافكه توان
برمداه امفلوڠ ايكن چمبوان
بروله منداڠر فدامو توان
تمبرا فون تيادا ساتو كاتپ
فواسله ككف راسا هاتيپ
ستله تمبرا كنيۑ اوبتپ
لقسان فراهو كنيۑ باراة
هابيسله تمبرا دبريپ اوبت
منكين برتمبه هاتيپ لاكت
برمداهله تمبرا مودا بغساوان
حاصلپ جاڠن ستو فرتي
برمداه فولا ككف چمبوان
فولڠله ككندا كفدا بغساوان
تمبرا منداڠر مداهپ ابڠ
فنپكيت يڠ لاما سوداهله هيلڠ
برمداه امفلوڠ ديبليق بتڠ

هارابله توان كفدا الله
بركاتله ايۑ داڠن تيفوپ
كفدا ككف ساري بركات
كهنداق الله كفدا همبپ
كفدا ككف ملو ملوان
مموهنكن اوبت يڠ اكوان
جاڠنله توان كاران هراتا
سوسهمو توان جاڠن دچيتا
ماريله توان ككندا ليهت
سفيا سݢيرا بدانمو صيحت
بروله هيلڠ هاتي يڠ ريوان
فنپكيت اني برچمفور ساوان
بدان فون تواه سودا براوبن
اوراڠ تواه يڠ كنيۑ ساوان
فيكيرله ايۑ اكن بدانپ
دان كو سوداه دايۑ جابتپ
بروله صيحت راسا بدانپ
ساوه فون د اڠكت هيلڠله دراة
كاران بدانپ سوداه ترجبت
لقسان تالي سوداه ترايكت
منريما كاسيه فولڠله توان
براڠ يڠ ادا ادينددا بري
جاڠنله داميكين كاتمو توان
ديدونيا اخيراة ادينددا سوككن
مينكين برتمبه هاتيپ نيمبڠ
سكيت يڠ برو فولا منداتڠ
كتيک فون دودق هري فون فتڠ

هابيسله فاسن ككف برمداه ۔ فولغله امفلوغ سري مپمبه
داتغله امفلوغ كفدا تمبرا ۔ دي‌سمفليكن فشن سكليان مداه
سلام دوعا ككف بستاري ۔ سكارغله ككف داتغ كماري
جيكلو ادا توانكو سودي ۔ چكفله ككف مغوباتي
فوكل ستو تغهپ هاري ۔ ككف براندام برايس ديري
منچاري عقل كاسنا سيني ۔ مندافتكن اديندا مودا بستاري
برانغله ككف موديق موارا ۔ كدالم لوبوء ايكن تمبرا
ايتفون برانغ داغن سگيرا ۔ مندافتكن اديندا فغليفور كيرا٢
ككف فون سمفي كلوبوء تمبرا ۔ لقسان لافس داري فينچارا
بيراهيپ تيداق تركيرا٢ ۔ كفدا تمبرا يغ بيجقسان
تمبرا مليهت ككف نن داتغ ۔ برچمفور ملو متا ممنداغ
دودق برسيمبوني د بليق بتغ ۔ لقسان هايم تكوةكن هلغ
داتغله ككف مودا يغ ايلوء ۔ داكت امفلوغ ساريپ دودق
سراة مپمبه لالوله باتوء ۔ كمناكه اوراغ يغ امفوپ لوبوء
كلوار تمبرا ملو دان سوفن ۔ دي‌هيبوركن داغن سند گوروان
افله ميمفي مودا بغساون ۔ مكپ داتغ بارو باروان
برمداهله ككف سري ممنداغ ۔ كفدا تمبرا مودا يغ ساداغ
سببپ مك ككندا داتغ ۔ مابوء مماكن بواه كفايغ
تمبرا ترسپم سري برمداه ۔ لاين جوا كات يغ مراك
جاغنله فندي برميك٢ ۔ سياف فولا امفوپ كات
كيت فون تهو اوراغ بربودي ۔ سكيت اوراغ يغ تيادا سودي
فراكي ديفغگيل سفوله كالي ۔ مكپ هنداق داتغ كماري
لالو برمداه ايكن جومفول ۔ كفدا اديندا مودا يغ اوصول
مغافپ فوچت دارجت م توان ۔ سفراة بولن ديسافو اوان
منچاواب تمبرا مودا چمبوان ۔ سمفيله هاتي ككف بغساوان
دسغك تيادا اكن بگيني ۔ ممبواةكن كيت يغ سدميكين اني
ككف بركات كفدا تمبرا ۔ جاغنله توان سله فناريما

كفدا سياف ممينتاء تولوغ
برمداه فول ايكن تمباڠڬ
كفد الله اديندا برفكڬ
تمبرا برمداه كفدا امفلوغ
جيكلو ادا كات تودورروغ
سكيت اني تيادا ترتڠڬوغ
جيكلو بوليه ككندا تولوغ
بركاتله امفلوغ سري برمداه
بركاتله امفلوغ فون بسم الله
برمداه تمبرا مودا بستاري
جاڠنله ككندا مموجي ديري
كات‌كن اديندا امفوڤ سمبه
جيكلو ادا كتا يغ سله
سلام سمبه يغ امت ڤت
جيكلو ادا ترلالو كات
چيندور متا سيريه دان فينڠ
جيكلو ادا بلس دان سايڠ
جيكلو ادا اكن برڬونا
جيكلو بوليه ككندا كاسنا
سراة سوداه مداه دان فسن
سمفيله كفدا ايكن بغساون
سراة ككف منداڠر كات
كفدا امفلوغ ايڤ بركات
كاتكن سلام ككف يغ هينا
جيكلو ادا اكن برڬونا
كفدا امفلوغ ككف بركات
سكاراڠله اكو سيلا برتحت

بڬيڤ ديبكر هاتي دان جنتوڠ
جاڠن دتوروة هاتي يغ بيمبڠ
سفيا سڬيرا فڤكيت‌مو هيلڠ
ككندا سوراڠ تمفت برليندوڠ
ككندا بواڠكن كبليق ڬونوڠ
تولڠ سنديكو بڬيڤ ديفوتوڠ
فڠڬيل‌كن بيت ايكنڤ ككف
ككندا اني اوراڠيغ لاله
جيكلو تيادا الحمد الله
جاڠنله بايق كات دان فري
ايتفون سڬيرا ككندا فراڬي
كفدا ككف يغ بيجقسان
امفونله داڠن كرنيا الله
كباواه دولي مودا يغ فيت
ممينتاء امفون كباواه تحت
تيادا سودي جاڠن دبواڠ
جاڠنله تيداق ككندا داتڠ
كفدا اديندا اوراڠيغ هينا
مموهنكن اوبت يغ امت سمفرنا
برانڠله امفلوغ ايكن چمبوان
هابيسله سمفيڤ سكلين ڤشن
باروله براسيه وارنڤ موك
ككندا واهيڤ ليهت كبشران الله
كفدا تمبرا يغ بيجقسان
مناريما كاسيه يغ امت سمفرنا
فولڠ داهولو مودا يغ ڤت
منداڤتكن تمبرا مودا يغ فيت

برانغله ككف كتيك فسغ
هاريڤ خميس كتيك فسغ
ممكن سيريه فينغ دان اوبي
داغن تولوغن سکلا اوليا
ستله سبفي توجه هري
کيلا دان مهو سهاري٢
تمبرا ڤون سوداه كنا كفداڤ
تيمبور ايا سيڤي دان سنا
لقسان اوراغ يغ بوديمان
كنا حكمتي سي فوترايمان
لالو برمداه ايكنڤ لافو
مغاف تيادا ديام ديلوبو
تمبرا فون مغوچف استغفر الله
سمفي كاواتق بانق كفلا
لالو براتيغ ككف كموارا
دودق برفيكير بركيرا٢
تيدورله ككف سوراغ ديري
ستله هاري همفيركن سياغ
ميمفيڤ منغكڤ بوروغ كتيلغ
ستله سوداه هاري فون سياغ
ايو هي اديندا مودا يغ ساداغ
ترسبوة فركتاان ايكن تمبرا
روسوءڤ هاتي تيادا ترتغكوغ
ايو هي توان افكندا اي
هاتي ديدالم سراڤ سله
تمبرا مغوچف استغفر الله
واهي بدان افله اونتوغ

ديكاراغ راغكس اي برفتغ
ككف فون غلواة سراة برفتغ
سفيا معريفت منجدي سوني
براكت كيرلمت داتو قريا
کيلا تمبرا مودا بستاري
كادالم سوغي ممباوا ديري
دي تيليق ككف جيوا يغ سمفرنا
سفراة اوراغ يغ كنا فانه
دودق ديكاراغ اي برايمان
تياداله اي مينوم دان مكن
كفدا تمبرا مودا يغ ايلو
جاغنله دتوروة هاتي يغ مابو
بكي ديفلو كفلاكو سبله
فربواتن ككف سيكوتو الله
ممباوا هاتي يغ ساغت کيلا
سمفيله هاتي ايكن تمبرا
تركنغكن تمبرا يغبايك بودي
متا تركلف ميمفي فون داتغ
تتكلا دتغكڤ ديدالم سراغ
تركنغكن ميمفيڤ هاتي فون بيمبغ
ديمناكه توان تيادا كوفنداغ
دودقله داغن منغكوغ لارا
ديمنا بوليه تمفت برليندوغ
راسا دودق ديدالم فينجارا
راساكن هنداق منجدي کيلا
فربواتن ككف سيكوتو الله
راساڤ تيداق لاكي ترتغكوغ

هابيسله سمهاڤ دسمفليكنڤ
كفدا ككف مودا يڠ فيت
كات فون تيداق برفاتوتن
ساتو فون تيادا برتيڠكلن
ككف منداڠر ترلالو موركڤ
كاسيه دي چينتا اوليه تمبرا
موركڤ تيادا لاڬي برداراه
لقسان ديبكر اڤي يڠ ڤلا
فولڠله ككف لالو كامبوارا
برانڠله داڠن هاتيڤ ڬيلا
فرامڤوان سڠكوه ايكن تمبرا
كاتڤ تيداق بركيرا٢
فولڠله ككف داڠن ماراهڤ
ميراه فدام وارنا موكاڤ
فراڬي مڠادافڤ فدا ڬوروڤ
مڠتاكن جلن كاسوسهنڤ
سمفيله كفدا ايكن فري
ايله برڬلر داتوء قاري
دودق مڽمبه سفوله جاري
تولڠله ساي سكالي اني
لالو برمبداه داتوء فري
انقكو ككف سڬيرالله ماري
بيرله ككف بيبت اجاري
منا تاه فناجم بيبت باري
ككف فون دودق داكتي برسبدا
د اونچقكن كاين فيسو سبيله
ممينتاء تولوڠ كرنيا الله
سفيا تمبرا منجدي ڬيلا
برچكفله فري كات يڠ كاراڠ
دان له تواه دودوء د كاراڠ
جڠكوة كو سوداه ترلالو فنجڠ داني چراڠ
حكمتڤكو تيداق مميليه اوراڠ
انيله حكمت ديتانه سماراڠ
ترلابيه تاجم دار فدا فداڠ
براڠ مدهاڤ جاڠن كفلڠ
سفيا سمفورنا معريفتمو تراڠ
ككف منريما عيلمو يڠ فوتبس
معريفتڤ تاجم ترلالو تروس
توندوء خدامت كباواه كاوس
لقسان دواڠكت مهيلڠكن اوس
برانڠله ككف مڠيكوة فسڠ
سمفي كامبوارا هاري فون فتڠ
ككف برتڤا كفدا تڠكيري باتڠ
ديمنا بايكڤ تمفت برفاتڠ
تڠكيري برمبداه سمبيل برانڠ
ديكاراڠ راڠكس تمفت يڠ تنڠ
كاراڠڤ سوني اومباڤ تانڠ
ستو فون تيادا بايق فڠانڠ
ايتله تمفت يڠ راحمت
كاران داهولو ادا كيرامت
باراڠ دفيڠتا بوليه سلامت
داڠن براكت داتوء قرامت
ستله ككف منداڠر كات
باروله هاتي منارتما سوكڤ

سراة ككف منداڠر مداه
جيكلو ادا كاميه يغ ليمفه
سكيت لاما داندام كو توان
جيكلو ادا بلس كاسيهن
تولوڠله ساي ككندا توان
ستو فون تيداق چيندور متا
جيكلو ادا كاسيه يغ ليمفه
ستله سوداه ككف برفسن
سمفي كفدا مودا ستياوان
دودقله امفلوڠ مودا چمبوان
ككندا داتڠ منداڤتكن توان
سلام سمبه سراة تعظيم
مموهنكن راحمة سمفرنا سليم
سبب ككف بركيريم سمبه
جيكلو ادا كرنيا يغ ليمفه
چيندور متا ككف ديكاراڠ
چينچين دان كاين داري سماراڠ
سراة تمبرا منداڠر مداه
تيادا لاڬي بركيرا كيرا
برمداه فولا ايكن تمبرا
داري بلاكي ايكن سڬارا
داري بلاكي ايكن بڬيت
دودق ديام هاتي كو تنتو
جاڠنله لاڬي ككندا برماين
فولڠله امفلوڠ كاروميهڤ
هابيسله عقل ايت فون دياڤ
سمفي امفلوڠ مودا يغ ڤتا
دياڤ اونچوءكن كاين چنچين فرمتا

كفدا امفلوڠ ساري مڤمبه
ككندا تولوڠ كرانيا الله
بارو سكاراڠ اكو كاتكن
مليهت اديندا يغداميكيلن
باواء كيريمن كفدا بڠساوان
كاين سهالي چينچين فرمتا
مينتاء ديفرجمبكن كباواه تحة
برانڠله امفلوڠ مودا چمبوان
برمداهله تمبرا سيافكه توان
برمداه داڠن سندا ڬوراوان
مڤمفيكن فاشن ككف بڠساوان
كفدا توان يغ امت كريم
كباواه قيدام سيداڠ عريفين
كفدا اديندا ايكن تمبرا
ايكن ككف مينتاء دفرجمبه
كفدا اديندا مودا يغ سداڠ
تيادا سودي جاڠن دبواڠ
كفد امفلوڠ سراة مرك
ديفاتوب عقل بودي بيچارا
بايقله ككندا فولڠ سڬيرا
بيرله اكو دودق سڠسارا
بيرله دودق منچادي باتو
داري بلاكي سچينيس ايتو
ساي نن بوكن اوراڠڤ لاين
كفدا ككف ساڠت ملوڤ
كاران تاء برليه كهنداق هتيڤ
كفدا ككف مڤمفليكن كات
تمبارا تيادا مڠريما كات

اد سايكور ايکن موارا تمفتڽ ايت ديدالم سڬارا
ديدالم كمفوڠ تيداق بركلر بجقسان بوجڠ جوارا
ايکن ککف کونن نامڤ هيتم مانيس سراة بغساڤ
دوا بلس لقسان عمر دفکيڤ ديدالم ايت تيادا سمواڤ
ايکن ککف ايکن بستاري مودا ليلا بوجڠ جواري
ڬيلا دان مابوء سهاري٢ کدالم سوڠي ممباواء ديري
ايکن ککف ايکن سڬارا ديدالم لاوت منڠکوڠ لارا
هنداق ماسوء کدالم موارا هنداق برتمو کفدا تمبرا
لالو ملیهت ايکن جومفول کفدا ککف مودا يڠ اوجول
مڠافله ککف ديري مسغول ديدالم لاوت تيادا تيمبول
برمداه فولا ککف بستاري تيادا کو تهو کيراڤ ديري
برتڽا کفدا ايکن تڠکيري ايله تهو سکليلڠ فاري
سوداه‌له اونتوڠ اکو سوراڠ کفدا تمبرا ايکن دي‌جوراڠ
ريندو داندام بوکن کفلڠ بيارله ماتي برتيندية تولڠ
برمداه فولا تڠکيري باتڠ بوکنڤ توان ککندا لاراڠ
جيکلو هنداق جاڠن کفلڠ جاڠن منجدي کاتڤ اوراڠ
برمداه‌له ککف ايکن موارا ککندا واهي جاڠن بايق بچارا
داري بڬيني منڠکوڠ لارا ايلڠله عقل کاران تمبارا
دودقله ککف داڠن سڠسارا ايلڠله عقل بودي بيچارا
اوجن ديڠونوڠ بنجيرڤ کراس موديق منوڠسوڠ اير فون دارلس
اير متاڤ بڬي ديفاراس ترکنڠکن يڠ بايک فراس
اير فون بشر داڠن داراسڤ برانڠله ککف داڠن فندايڤ
کباواه رومفت ممباواء ديريڤ هابيسله لوراه ديماسوکيڤ
راسا تيداق لاڬي ترتڠکوڠ کاسڠا سيڠي ترافوڠ٢
فراڬي کفدا ايکن امفلوڠ ديسيڠي ککف ممينتاء تولوڠ
ايکن امفلوڠ مودا يڠ ڤتا کفدا ککف اي برکات
الله خبر داڠن بريت اديندا فون داتڠ منداڤتکن کيت

ڤتري مناڠس ترلال لام　　مليهت انكند مول ڤرتام
جكلو هيلڠ جيوا اتام　　هيلڠله بند برسام٢
ڤاو بندام اكن انكند　　كلمله چهاي مات بند
ڤوتسله ڤڠهراڤن د دالم داد　　سبب تونكڬ دڤندڠ تياد
ڤتري ڤون مناڠس سمبل بركات　　تڠكيڤ هاتي چهاي مات
سكارڠ اين ڤرچريئن كيت　　تڠݢلله انكند جاڠن برچنت
ساڠتله مناڠس ڤتري بڠساون　　هتيڤ بلس برچمڤر راون
كور سماڠت انقكڠ تون　　موكڠ٢ دداڤت اورڠ درماون
بڬند ڤون مڤاڤو ايرڤ مات　　منڠر استريڤ بركات٢
ايو هي ادند ماريله كيت　　فجر مڤڠسڠ همڤركن ڤات
برجالنله بڬند لاجو منوله　　رساڤ هندق بربالق كمبالي
دتڠهكن بڬند راج يڠ اصلي　　برجالن سمبل منوله٢
دو لاكڠ استري بڬند برجالن　　تياد ممباو تمن دان تولن
برجالن دڠن كشغولن　　جالنڽ ترڠ دسناري بولن

Sjair Bidasari.

---

*Gedicht van den visch Tambra.

سبحان الله هيران ترڤكور　　كبساران تهن رب الغفور
سيڠ دان مالم منروه مشغول　　مڠاراڠكن ايكن ساايكور تيمبور
كام برداوا سواتو تيلم　　باڤون ترسينتاڽ تڠه مالم
ساايكور ايكن حيدالم اير دالم　　سيكفڤ لقشاڽ فرمانت نيلم
ادا ساايكور ايكن نامڽ تمبرا　　روفاڤ ايلوڽ ترلالو اينداه
ديدالم دونيا تيادا ترکيرا　　لقساڽ تورون درڤد اودارا
ديدالم متوارا كونون تمڤتڽ　　بايكڠ فراس سراة بڠساڤ
له لمبوت باراڠ لاكوڽ　　ساڠت مانيس باراڠ مداهڽ

تغكلم جاڠن ساعت برچنت   كسرهكن كڤد توهن سمست
تيدرله انقكُ بولغ هولو   بيرله ايهند برجالن دهولو
انقكُ ڤندغ هتيكُ ڤيلو   باڬي دهيرس دڠن سمبيلو
ايو انقكُ توبه يڠ لومت   ايهند سايڠكن سڤرت عزيمة
سڤنڠڬل ايهند بير سلامة   اورڤ دان وارس سرت همة
دتيدركن ڤترا اوله ايهند   لاليله سكتيكُ ڤادكُ انكند
د اڠكت در ڤد ڤڠكوءن بڬند   دلتقكن د اتس كاين يڠ اندة
دالسڤ دڠن كاين انتلس   دسلموتي كاين سندس برامس
دڤندغ بنداڤ ساعت بلس   رساڤ ساعت منارة چمس
ستله هاري همڤركن سيڠ   هتيڤ بلس برچمڤركن سايڠ
دكتاكن لمڤن ڬرغسيڠ وايڠ   دسلاڠي مانكم سلودغ مابڠ
دڤلق دچيم سراي بركات   برچچورن دڠن ايرمات
ايو هي انقكُ امس جويت   كسرهكن كڤد توهن سمست
دتڠيسي بنداڤ سراي برسبد   هابسله باسه توبه انكند
ايو هي انقكُ استان داد   اورڤ وارس سڤنڠڬل بند
بندام اين اورڠ چلاكُ   سچالنڤ مرساءي دوكُ
اوله سديكت هتيكُ سوكُ   سبب ڤلهراكن انكند مكُ
سكارڠ هندق تڠڬلكن ايهند   تياد بڬيت فكيرن بند
كيت برتيڠكُ دڠن انكند   سامله هيلڠ سام تياد
لايڠله ڤول بچار ايهم   اي نن هندق منڠڬلكن كام
ادڤون ڤد هاتي ابوم   ساكت منڠڬلكن سوءرڠ دريم
سمبيلن بولن ممبيلن هاري   ككندڠ د دالم هوتن دوري
سكارڠله ڤون تڠڬل سنديري   د مالكة تيدق هتيكُ ڠري
ساعتله منڠس تون ڤتري   ڤڠسن تياد خبركن ديري
بڬند مليهت ڬلكوءن استري   رساڤ هندق ممبونه ديري
هاتي بڬند ترلال ڤره   دريڤ بڬند كڤال استري
دڠن قدرة خالق البحاري   ڤتري ڤون ايڠت باڠن سنديري

سڤوي٢ اغن سلاتن
دغن مرق برساهت سهوتن
بولن ڤون سبله دساڤت اون
مڠنتي ككاسهڤ مالو ملوٴن
برساللله ادند سُورغ ڤتري
ساكتڤ تياد لاٴك ترڤري
انقڤ ڤتري ڤسڤ ورن
لقسان بوڠ چمڤاك ورن
ستله برسالن ڤادك ادند
اتام جيوا باڠنله ادند
ستله سدة منديي برسوچي
هتيڤ بلس تياد ترڤري
كدواڤ سام برچنت كُندة
بڬند مناڠس سراي برسبد
هندق دباو ترلال سوكر
سمقله دغن دوري دان اكر
كڤد استريڤ بڬند بربهنا
انكند جاڠن چنتاكن بهين
بايكله انكند كيت تڠڬلكن
مودهمداهن انتڠڤ الله تولڠكن
ستله سدة موافقة بچار
ساكتڤ تياد تركير٢
انكند دسمبت راج بڠساون
دتيدركن انكند سرت مراون
تيدرله ڤاو تيدر انكند
جاڠنله ساڠت برچنتاكن بند
تيدرله انقك چهاي مكوت

بركوكقله رامي هايم د هوتن
سڤرت مڠالو٢كن انق سلطان
سڤرت موكڽ انق ڤراون
برساللله ڤتري سُورغ ڤرمڤون
ڤارسڤ لقسان منډوداري
دريب بڬند كڤال استري
ايلقڤ باڬي اناكن كنچان
مك دكوبه سُورغ ران
دتيلك بڬند سراي برسبد
منديله تون سام انكند
دسمبت انكند لال دبسوٴي
انق هندق دتڠڬلكن ڤرڬي
ممندڠ ڤترا ڤارس يغ اندة
هندق دباو بوكنڤ مودة
كارن برجالن د دالم بلوكر
لاٴك ڤون ڤانس باڬي دباكر
ايو هي ادند سري استان
سرهكن كڤد توهن يغ غان
كڤد الله كيت سرهكن
د امبل اورڠ دڤلهراكن
مشاورة هندق منڠڬلكن ڤترا
هندق برجالن ڤرڬي سڬرة
د اڠكت دريب اتس ڤڠكوٴن
بوة هاتي تيدرله تون
تيدر چهاي مات ايهند
هندق دباو بوكنڤ مودة
انق ايهند بيجيله مات

هيتمله ادند كونغ يغ ليدغ	برتمبه ڤيلو قلبوڤ سي دغ
سمڤيله بݢند كدالم هوتن	توبهڤ لوكث بركرت كراتن
كنا تركايت دوري روتن	تمباهن ڤتري دغن كبراتن
ساكتڤ تياد لاكث ترڤري	بلس ممندغ كلكوئن استري
تياد ترباو توبه سنديري	اوله بݢند دڤمڤن جاري
ساڠتله بلس د دالم هاتي	مليهتكن حالڤ ادند ستي
سڠنجغ جالن بݢند برهنتي	بارڠ كهندقڤ بݢند توروتي
دو بولن دو هاري دان ماس	لمهله بدن لته دراس
دتڠݢڠڤ تياد لاكث كواس	ترسله بݢند سوات ديواس
ترسله ككمڤغ سوروغ سوداݢر	جالنڤ سولت ترلال سوكر
برهنتيله بݢند د لور ڤاݢر	برهنتيكن لله سراي برسندر
تيته بݢند راج سلطاني	كمڤغ سياڤ ݢراڠن اين
هندق ماسق تياد براني	بايكله اكث برهنتي د سين
ڤتري مناڠس سراي بركات	ككند وي اڤ بچار كيت
ساكت ڤرت رساڤ بيت	بردبر لنيڤ د دالم چيت
مشغول بݢند تياد تركير	هيلڠله بودي لنيڤ بچار
بركات دغن ڤرلاهن سوار	كالو تون هندق برڤترا
ماريله تون كيت برجالن	ݢاݢهله سديكت ڤرلاهن٢
منچهاري سوڠي تمڤت ڤرهنتين	سڤاي كيت جاڠن كسساهن
برجالنله بݢند لاكث استري	سمبل بݢند ممڤن ڤتري
تڤي سوڠي جوكث هندق دچهاري	دو تيڠث اڠكه سڠكه برديري
ستله بݢند سمڤي كڤنتي	دليهتڤ ڤراهو د اتس لنتي
لڠكڤله سكلين كاجغ دان لنتي	نايكله ڤتري دودق برجنتي
بولن ڤون سدڠ ڤرنام زاي	ترڠ چواچ ساڠت برچهاي
ڤتري ساكت تياد برداي	بݢند ڤون بلس ممندڠ دي
ڤاوس بولن امڤت بلس هاري	ڤوكل تيڠث دنهاري
جمجم درج برسري٢	بݢند ڤون ساڠت بلسكن ڤتري

اداله راج سبوه نݢري
سلطان اكس بجق بستاري
اصلپ بݢند راج يڠ بهاري
ملمڤهكن ڤد داݢڠ بيا ڤري

خبرپ اورڠ امڤوپ ترماس
بݢند ايتله راج ڤركاس
تياداله اي مرساٴي سوسه
انتهله كڤد ايسق دان لوس

سري ڤادك سلطان بستاري
ستله اي سده براستري
ببراڤ بولن ببراڤ هاري
حامله ڤتري ڤرميسوري

دم دتننڠ دولي مكوت
مڠكنله هاتي برتمبه چنت
لقسان منداڤت بوكت ڤرمات
مننتڠ استريپ حامل سرت

ببراڤ لماپ د دالم كرجاٴن
سنتياس اي برسوك سكاٴن
داتڠله ماس برلوله كدكاٴن
بݢند منڠݢلكن تخت كرجاٴن

داتڠله كڤد سوات ماس
ملايڠله اڠكس در اڠكاس
اڠكس ݢرود بورڠ ڤركاس
منجاد نݢري روسق بناس

داتڠ ميمبر سوراپ بهنا
ݢمڤرله سكلين ملي دان هين
سئيسي نݢري ݢندة ݢلان
ممباو دريپ بارڠ كمان

بݢند ڤون سدڠ دهادڤ اورڠ
منڠركن ݢمڤر سڤرت ڤرڠ
برتيته بݢند راج يڠ ݢارڠ
ݢمڤر اين اڤله كورڠ

دميله منڠر تيته بݢند
برداتڠ سمبه سورڠ بدوند
دولة تونك دولي سري ڤاد
ڤاتك سكلين دڤرهمبت ݢرود

ستله بݢند منڠركن سمبه
درج يڠ مانس ڤوچت براوبه
منتري ڤون بڠكت داد دتبه
برتمبهله بݢند هاتي غلبة

ڤتري ڤون حامل توجه بولن
برتمبهله بݢند ساڠت كشغولن
دڤمڤن بݢند تورن برجالن
سوات ڤون تياد اد ڤربكالن

ميرهكن ديري سمات٢
كڤد الله توهن سمست
ڤتري تاٴداڤت بركات٢
برجالنله اي دڠن اير مات

ببراڤ مللوٴي كمڤڠ دان ڤادڠ
بلڠكه ڤانس باݢي درندڠ

ادوه تون سڠلر ساري
ادند اڠسن جيوا رڠاون
سبلڤ تياد ممباو تون
لال سکره دسمبهتڤ
دڤلق دچيم سلوره توبهڤ
ادوه تونکڠ ڤاو ڬميلڠ
کاکڠ ڤون سام سرت هيلڠ
دليهتڤ لوکڠ د تڠه داد
اري اڠسن ڤاو ککند
سياڤکه ڬراڠن سمڤي د هاتي
ڤڠسن بکند تياد برهنتي
بکند مناڠس مملق استري
مناڠس سمبل ممباچ سري
ستله سده دبچاڤ ڤري
رادين انداکن ميورت سنديري
سمبه ڤون انق سبرمول
تيادله سوکڠ بند سدکال
سڠکهڤن کيت انق يڠ ڤستي
سکارڠ ڤون تياد کاسه د هاتي
تمتله سده سکلين رنچان
دبريکن کڤد بمڤ کران
ادڤون اکن سڠل کداينڤ
ڤولڠ جالن سکلينڤ
انداکن ڤنورت رادين منتري
دچابتڤ کرس منيکم ديري
تورت بيل کداين سمواڤ

هيلڠ د ماس ڤنکاکڠ چهاري
کاکڠ ڤون بيل ماتي سکلين
منچاد سبل تياد کروان
سراي دلتڠکن د اتس ربانڤ
برکات اي دڠن تاڠيسڤ
ڤواکڠ جاڠن برهاتي اولڠ
مساکن ڤون کاکڠ برباليق ڤولڠ
دڤلق دچيم سراي برسبد
کاکڠ منورت انتڠ ادند
بربوت دمکين لاکو ڤکرتي
نيتڤ هندق برببيل ماتي
دليهتڤ سورت د ڤندن واري
سلامة سمڤرن تون براستري
اي مناڠس مڠهمڤسکن ديري
برکيرمکن سڠ ناتدان ڤرميسوري
کڤد ايهند بند سڠل
بيرله ڤاتکڠ ماتي بيل
در کچل دڤلهراکن دڠن سڤرت
در ڤد هيدڤ بايکله ماتي
دالمڤ بايق ببيڤ ورن
باوله ڤولڠ کستان
سکلين ميمبه کاکي تونڤ
ماسڠ٢ دڠن تڠيسنڤ
مملق منچيم ميهت استري
ماتيله اي لاکڠ استري
دڠن سڠل همبڤ سهاياڤ

Sjair Kén Tamboehan.

ڤاتڠ كاسه تّرلال ڤستي   چنت براهي تياد برهنتي
تيادله سمڤي باݢي د هاتي   اڤته داي ڤاتڠ ڤون ماتي
سلماڤ ڤاتڠ سده بركات   ڤاتڠ توانن در ڤد سݢ نات
اكن سكارڠ سدهله ڤات   تيادله ڤاتڠ برتمو مات
كن تمبوهن بركات ڤري   اي مناڠس سورڠ ديري
كن باين ڤرݢيله ديري   كدالم تامن بنجارن ساري
كدالم تامن ڤرݢي لهاتي   كڤد كاكڠ كتاكن ڤستي
كتاكن سمبه سرت بقتي   بيت اين سدهله ماتي
كن باين ڤرݢي برلاري٢   كڤد رسمي بركات ڤري
كن تمبوهن دڤرديكن ديري   دسوره بونه اوله ڤرميسوري
كن تمبوهن بركات اي   بونهله اك هي ڤلمباي
اي ڤون ماكن سيره سراي   ڤلمباي ڤون حرمة سرت ملي
ڤلمباي حرمتڤ ڤستي   دتيكمڤ كن تمبوهن لال ماتي
همب سهياڤ تياد منتي   سكليڽڤ بيل برݢنتي٢
كن تمبوهن ماتي سنديري   رڤاڤ ڤوچت سڤرت كونڠ سيره
انت رسمي ڤون مود بستاري   اي ڤون دوك كلق دبري
القصة دڠركن تون   انداكن ڤنورت دڠن ڤنكاون
هتيڤ بردبر تياد بركتهوٴن   تياد منداڤت سٴيكر ڤربروٴن
كمبالي ڤولڠ رادين انداكن   سݢل كداينڤ مڠيرڠكن
انجڠ مليهت مڤالقكن   سڤرت اورڠ ممبري تهوكن
انداكن ڤنورت بركات ڤري   هي ڤنت ليهتله ديري
كالو٢ ڤربروٴن داتڠ كماري   مكاڤ انجڠ مڤالق سري
ستله دليهت اوله ڤنت   ميت كن تمبوهن تله ڤات
كڤد انداكن ڤنورت اي بركات   ميت كن تمبوهن اد سرت
سمبه ڤنت ددڠر بݢند   برلاري ترجن در اتس كود
دليهت كن تمبوهن ميتڤ اد   انداكن ڤنورت منمڤر داد
انداكن ڤنورت مناڠس سنديري   مملق منچيم ميتڤ استري

بيت جاهت ڤاتتله ماتي
اي بركات ڤيلو هتيڤ
دهونسڤ چنچن دالم جريڤ
سوات ڤون تياد بيت ممبري
جاڠنله ڤامن ساڠت برڤري
ادوه ڤامن يڠ امت ڤركاس
ڤرميسوري ايت تياد ڤركس
ڤلمباي منڠر كات كن تمبوهن
اڤته داي ڤاتك سروهن
كن تمبوهن منڠر ڤات
اي برڤالس سراي بركات
كن تمبوهن بركات مك
در ڤد هيدڤ نستاڤ دوك
كن تمبوهن بركات ڤري
تياد بردوس د دالم ديري
كن تمبوهن مناڠس ڤري
سراي بركات درج برسري
سوراڤ ڤارڠ اي بركات
ڤلمباي سڠره بونهله كيت
كن تمبوهن ساڠت غلورة
هي ڤلمباي ننتيله حسرة
كن تمبوهن مڤورت شهدا
انداكن ڤنورت تڠݢلله ككند
اي مناڠس مڤورت سرت
دڠن ڤنولغ كراڤ ديوات
ڤانك هيدڤ د دالم نكري
تڠݢلله ڤاتك ماتي سنديري

ڤامنله كلق بربوت بقتي
تركنڠكن كاسه سوميڤ
ككند ڤلمباي دبريكنڤ
سبنتق چنچن د دالم جاري
كرجاكنله تيته ڤرميسوري
بيت ماتي تياد بردوس
تنداڤ تياد ݢاوي راس
هتيڤ بلس ساڠت كسيهن
امڤوني تونك ڤارڠ كسلاهن
ترسنيم تيتق اير مات
جك بݢيت بونهله بيت
رڤاڤ سڤرت بوڠ چمڤاك
اغرله ماتي بيت ڤون سوك
ڤوچت كونڠ درج برسري
دسوره بونه اوله ڤرميسوري
تركنڠكن كاسه رادين منتري
كرجاكنله تيته ڤرميسوري
سراي تيتق اير مات
ماسق سورك انتڠڤ بيت
تركنڠ اكن انداكن ڤنورت
اك هندق ممبوت سورت
دڠن چڠكيڤ مڤورت سبد
بيت ماتي دبونه بند
ككند انداكن ڤنورت هتيڤ چنت
د سورك كياڠن ڤرتموان كيت
تياد سوك ڤادك سري
كبنجر كولن تون براستري

کن تمبوهن برجالن شهدا
دايرغکن ڤتري ڤلمباي ڤون اد
کن تمبوهن برجالن لسو اڠکوت
کڤنتو تامن سمڤي سرت
کڤنتو تامن سکليکڽ برهنتي
انت رسمي مراتڤ ڤستي
هنچورڤ هاتي ڤتري سوران
سکلين ڤتري برکات سمات٢
کمدين در ايت امابعد
انت رسمي مناڠس برهنتي تياد
ماسڠ٢ ڤولڠله اڽي
القصة ترسبت سراي
جالنڽ ايت برتمبالن
کنچڤله بوڠ د تڠه جالن
دايرغکن ڤلمباي سرت ايڠند
بربوڤيله بورڠ امابعد
کن تمبوهن برجالن سمبران
هي ڤلمباي اڤ کارن
ڤلمباي مڽاهت برکات ڤري
ادوه تونکڽ تاهو سنديري
ستله کن تمبوهن منڠر کتاڤ
ربه ڤڠسن دڠن لتهڽ
مراتڤ مناڠس کدو ايڠند
جکلو اد ايه دان بند
کن تمبوهن سدرکن ديري
مڠله مڠهچڤ سمبل برڤري
کن تمبوهن مناڠس تياد برهنتي
بهکيکن برجالن باڬي تياد
سکليڽ مناڠس ملمڤر داد
سمبل مڽاڤو اير مات
مناڠسله ڤتري سکليڽ رات
برڤلق برچيم برڬنتي٢
مليهت کن تمبوهن هنچورڤ هاتي
برڤلق برچيم ساڠت ڬولان
موڬڽ سلامة تون سمڤرن
کن تمبوهن مڽمبه کالکي ککند
برڤلق مناڠس منچيم ادند
ترکنڠکن کن تمبوهن موڠ بليا
کن تمبوهن برجالن دڠن ڤلمباي
د ايرغکن ڤلمباي کبتولن
مليهت کن تمبوهن کشڠولن
روح بردبر د دالم داد
سڤرت مراتڤ تکوڤڽ اد
هتيڽ ڤيلو ساڠت ڬولان
اک هندق دباو کمان
اي مڽمبه سڤوله جاري
دسوره بونه اوله ڤرميسوري
هاتي بردبر هيلڠ سماڠتڽ
دسمبت اوله کدو ايڠڽ
کدواڽ مناڠس ملمڤر داد
مساکن دمکين کلکوان اد
لال ملوله کانن دان کيري
ترکنڠکن کاسه رادين مڠتري
سمبل مڠهچڤ برکات ڤستي

كن تمبوهن ايت توسڠ كسوم   ڤانتڠ تاڠن توله كرم
ڤرميسوري مركاڤ ڤستي   ڤلمباي اين جاهت ڤكرتي
جکڠ تياد کرج باݢي د هاتي   اڠکو سهاج کبونه ماتي
مڤمبه کاکي ڤلمباي   لال کتامن برجالن سراي
دڤتيڤ كن تمبوهن مناڠس اي   بردبر هتيڤ تياد برݢاي
ڤلمباي مڤمبه برکات ڤري   تونڠ دڤڠݢل رادين منتري
كن تمبوهن منڠر هتيڤ غري   مکاڤ ڤوچت تياد برسري
كن تمبوهن سراي کتاڤ   ننتي هندق برسالن کاين
مماکي سلڠکڤ ڤکاينڽ   ݢݢينڽ ميرة چمرلڠ چهياڽ
سمبه كن باين برهاتي ڤيلو   ننتي سڠتڤ تونڠ دهول
سڠکهڤون هداڠن اد ترالو   هندق دسڠتڤ هتيڤ کلو
كن تمبوهن سڠکه ڤون ماکن   ناسي تياد ترتلنکن
جمجم درج برهمبرکن   ماکن سديکيت دسدهکن
كن تمبوهن سراي برسبده   کيت هندق برتمو ککند
ڤلمباي مڠيرڠکن برجالن اد   انت رسمي مليهت داتڠ ادند
انت رسمي مليهت بردبر هتيڤ   ڤد كن تمبوهن دتڤايڽ
اي ڤون مڤاهت سراي کتاڤ   دڤڠݢل کاکڠ کتمڤت ڤربروڽ
انت رسمي تياد ترکتاکن   سڤرت اورڠ دبري تهوکن
سمبه مناڠس ککند تاهنکن   كن تمبوهن تياد ماو منڠرکن
كن تمبوهن برکات اي   سده انتڠ بدن سهاي
بکيت نصيب اڤکه داي   مان کهندق ملي راي
كن تمبوهن مڤمبه ڤري   مڤمبه کاکي ککند سنديري
برتاڠس تڠيس سکل ڤتري   سکلين کسيهن بلس برچري
انت رسمي ترلال چنت   دڠن سکلين ڤتري مناڠس سرت
دڠن دمکين ياٴيت حتي   كن تمبوهن برجالن منوجو کوت
برجالن سڤرت ڤوچڠ مڠواري   د ايرڠکن اوله سکل ڤوڤتري
انت رسمي مليهت منمڤق ديري   وه ادڠکو بتاڤکه ڤري

تيدق مميكركن اورڠ امڤوڤ مالو | بنچيله اورڠ هيلر دان هون
اتوله اورڠ عقلڤ كورڠ | مڤڠك دريڤ ڤندي سئورڠ
تكبر تيدق ممبيلڠ اورڠ | دڠن مانسي سلال برڤرڠ
انقد جاوهكن كلكون اين | سبب كبنچين توهن رحماني
جك دباو كسان كسين | تياد لاك سوات ديواني
ستڠه يڠ كورڠ عقل دان بهاس | ساڠتله ڬوڤه هندق برجاس
شرع دان عادة كورڠ ڤرڤس | سڤرت هريمو مڠمجر روس
كسان كمار لڠكر دان رمڤه | اڤ يڠ تركنا هابسله روبه
اڤ يڠ برجمڤ لنتس دڤلوڤه | انيله ڤربواتن ساڠت چروبه
ڤاتت جوك منچار جاس | كڤد راج بڠ ايت ماس
تتاڤ دڠن بودي دان بهاس | سڤاي نكري رامي ترماس
اڤبيل ڤرنته لمه دان لمبت | سموا اورڠ سوك مڠيكت
سرت دڠن مال دان تاكت | اڤ٢ كهندق تيدق ترسڠكت
جك ممرنته دڠن چمتي | دتمبه دڠن ڤركتاٴن مستي
اورڠ منرماٴن ساكت هات | بارڠكال داتڠ فيكر هندق مات
انيله نصيحة ايهند نن تون | كڤد انقد مود بڠساون
نفس يڠ جاهت انقد لاون | سڤاي كيت جاڠن ترتاوٴن
هابسله نصيحة هابسله كلام | ايهند ممبري تابي٢ دان سلام
كڤد اورڠ مسيحي دان اسلام | مان٢ يڠ اد بكرج د دالم

Radja Ali Hadji.

Dood van Kén Tamboehan en Raden Mantri.

القصة دمكين ڤري | ترسبت ڤركتاٴن ڤرميسوري
هي دايڠ ڤرڬيله ديري | ڤڠڠكل ڤلمباي سورة كماري
ڤلمباي ڤون داتڠ كڤڠكاٴن | ميمبه سرت دڠن سروهن
ڤرميسوري بركات ڤرلاهن٢ | بونهكن اك سي تمبوهن
ڤلمباي ميمبه بركات سام | ڤاتك جنجڠ كرني درم

بوكنپ باڬي ڤراون دهول | باپق منارة سوڤن دان مالو
سكارڠ اين بيد ترلال | بارڠ بچار سكلينپ تاهو
د مان باپق انق ترون | انق ڤراون ڤون اد د سان
كلكوٴنپ ايت برباڬي ورن | كسداهنپ بربوت زنا
كچوالي انق٢ سكارڠ اين | لاكٴ٢ دان ڤرمڤون سام براني
سام برماين كسان سين | سباڬي اورڠ لاكٴ بيني
سكلين ايت تند علامة | امڤر ڬراڠن هاري قيامة

---

*Raad van Radja Ali Hadji aan zijnen Zoon.

دڠركن تون ايهند برڤري | كڤد انقد مود بستاري
جكٴ بنر كڤد دير | نصيحة كبجيكن ايهند بري
ايو هي انقد مود رماج | جكٴ انقد مڠرجاكن راج
هات يڠ بتل هندقله دسهاج | سرت راجن ڤد بكرج
مڠرجاكن ڬبرنامن جاڠنله مالس | ظاهر دان باطين جاڠنله چولس
جرنهكن هات هندقله اخلاص | سڤرت اير د دالم ڬلس
جكٴ انقد منجاد بسر | توتر دان كات جاڠنله كاسر
جاڠنله سڤرت اورڠ يڠ ساسر | باڤقله اورڠ منارة ڬوسر
توتر يڠ مانس انقد توتركن | ڤراڠي يڠ لمبت انقد لكوكن
هات يڠ صبر انقد تتڤكن | كملون اورڠ انقد فيكركن
كسكاٴن اورڠ انقد چار | سڤاي هتيپ جاڠنله لار
مشهورله انقد د دالم نڬري | سبب كلكون بيجق بستاري
نصيحة ايهند انقد فيكركن | كليرو شيطان انقد جڠاكن
اورڠ برعقل انقد همڤركن | اورڠ جاهت انقد جاوهكن
ستڠه اورڠ بسر فيكر يڠ كار | تيدق مڠٴيكت ڤڠجارن ڬور
توتر دان كات هارو بيرو | كلكون سڤرت انجڠ ڤمبور
تڠكه دان لاكٴ تيدق كلول | ڤركتاٴن كاسر كلور سلال

د مان ڤاتڠ ممباو ديري   ڤاتڠ نن داڠڠ انق ڤيات
بورڠ اڠڠڠ تربڠ كباتو   سولسه تمبه دالم ڤوان
ڤاتڠ نن داڠڠ انق ڤيات   هارڤكن كاسهڤ يڠ دڤرتون

Sjair Bidasari.

II. Goerindam.

Zedespreuken.

اڤبيل باپق بركات٢   د سيتله جالن ماسق دست
اڤبيل باپق برلبه لبيهن سوك   ايتله تند همڤركن دوك
اڤبيل كيت كورڠ سياسة   ايتله تند ڤكرجاٴن هندق سست
اڤبيل انق تيدق دلاته   جك بسر بڤاڤ لته
اڤبيل باپق منچلا اورڠ   ايتله تند ذريڤ كورڠ
اڤبيل اورڠ يڠ باپق تيدر   سي٢ سهاجله عمر
اڤبيل منڠر اكن خبر   منرماڤ ايت هندقله صبر
اڤبيل منڠر اكن ادوٴن   ممبچراكنڤ ايت هندقله چمبروٴن
اڤبيل ڤركتاٴن يڠ لمه لمبت   لكسله سڬل اورڠ مڠيكت
اڤبيل ڤركتاٴن يڠ امت كاسر   لكسله اورڠ سكلين ڬوسر
اڤبيل ڤكرجاٴن يڠ امت بنر   تيدق بوله اورڠ بربوت هونر

Radja Ali Hadji.

III. Sjaïr.

Zedenbederf.

سڠڬه ڤون باپق اورڠ سكارڠ   علموڤ باپق فهمڤ كورڠ
بنتڠ د لاڠمت داڤت دبيلڠ   تيدق سدر مكاڤ ارڠ
چلا منچلا اوڤت مڠوڤت   رامي برسوال سڬنڤ تمڤت
ڤراون سكارڠ لكوڤ چندال   دڠن ترون ڤراون برسند

b. POËZIE.

I. Pantoen.

اينله سورت بهارو دكارڠ
اد سكاكي بورڠ يڠ كمبڠ
توكڠڤ تيدق تاهوكن ارتي
تمبه د مرچو ڬونڠ يڠ تڠڬي
بهساڤ اورڠ چار ملايو
بڠاڤ كمبڠ چهياڤ اوڠو
بورڠ دكارڠ د دالم كبن
سهاي تيدق تاهو برڤنتن
كبن ڤرماين راج د جده
موهنكن امڤن بارڠ يڠ ساله
اڠسان برڤوچق د اتس باتو
اد بورڠ دناوڠ پاتو
ڤوچق دڬڤس بريب ريبوءن
كنتمڤ كاچ تڠكيڤ امبن
كمبڠ داوچ بالق براله
دڤندڠ سهاچ دامبل تاءبوله

توكڠڤ تيدق تاهوكن ارتي
تمبه د مرچو ڬونڠ يڠ تڠڬي
بهساڤ اورڠ چار ملايو
بڠاڤ كمبڠ چهياڤ اوڠو
توكڠ نن تيدق ارتيكن معني
كمبڠ نن تيدق برهنتي كسان
كبن ڤرماين راج د جده
موهنكن امڤن بارڠ يڠ ساله
انق عرب منديي د سڠكو
منت معاف ماده ترلالو
ڤوچق د ڬڤس بريب ريبوءن
كنتمڤ كاچ تڠكيڤ امبن
كمبڠ داوچ بالق براله
دڤندڠ سهاچ دامبل تاءبوله
تمبڠ ڬارم د دالم سكوچي
برتمبه ڬرم د دالم هاتي

ڬميلڠ چهياڤ چنچين ڤرمات
جك هيلڠ دولي مكوت
ممتكله بوه ملمڤاري

ممتكله بوه ملمڤاري
د مان ڤاتك ممباو ديري
بورڠ اڠڬڠ تربڠ كباتو

ampoenja sahoedara njang darie Bogor, sabagie njang ternjata diedalam sahoedara ampoenja soerat, — Maka darie pada itoe lah tiada laen njang saija harep dan poedjie moeda moeda han Toehan Sroe Sakalie-an Alam manloeloesken dengen sagala slamet tiada koerang sawatoe apa ٢ atas sahoedara ampoenja makzot, dan die landjoetken darie pada azeija oemoer zaman-nja diedalem zeehat dan afijat, sarta kapan hendak brang kat kaNigrie Ollanda banjak ٢ saija ada mambilang kasie slamet Jalan kapada sahoedara kadoewanja moeda moedahan sahoedara kadoewa sigra sampee die Negrie Ollanda bertemoe kapada sahoedara ampoenja iBoe sakalie-an famielie ٢ dengen sagala slamet njang sadjahtranja, aken tatapie djiekaloe sahandienja mandjadieken sahoedara ampoenja soeka dan bolee darie sabellom-nja sahoedara brangkat kaNegrie Ollanda itoe banjak ٢ saija harep soepaja sahoedara bolee berdjoempa kapada saija, krana sanget saija kapiengin malie-at sahoedara empoenja moeka barang satenga djam dateng die Sumanap — njang diemikijan lah adanja —
Laen tiada njang die pasartaken pada aheer satar inie Hanja saija ampoenja tabie banjak kapada sahoedara tertingal dengen sagala slamet slama lamanja —

Darie toean ampoenja sahoedara
njang amet Baek

Kraton Sumanap,
den 12 December 1840.

Soeltan Pakoe Nata Ningrat.

Segala Slamet tieada koerang Sawatoe apa apa. — Maka itoe lah tieada laien Saija harep aken mandjadie padoeka Soedara ampoenja pangataoe-an, njang die miekeijanlah adanja.
Laeen tieada malinken Saija kadoewa Estrie Ratoe mambilang Tabee banjak kapada padoeka Soedara tertingal dengen Sagala Slamet slamanja.

Darie Toean ampoenja Sahabat njang amat samporna

Kraton Sumanap
den 21ᵉ September 1838.

Soeltan Pakoe Nata Ningrat.

---

*Brief van denzelfden aan denzelfden.

Bahwa inie lah warakatoel Ehlas njang termastoor diedalamnja Babrapa hormat yaitoe darie sriepadoeka Sultan Sumanap Pakoe Nata Ningrat, Kommandeur der orde vande Nederland sche Leeuw, Maka barang die sampekan kahadepan Padoeka sahoedara toean H. Cornets de Groot, Ridder der orde njang darie Nederland sche Leeuw, njang terdoedoek kahormatan Resident sarta mamrinta sabawanja kantoor Negrie Besoekie

Kamoedie-an darie pada itoe maka adalah saija telah triema sahoedara ampoenja soerat, tertoelies 9 harie boelan December inie, dan makloemlah darie pada barang njang terkandoeng didalam-nja prie hal sahoedara kasie pertaoe kapada saija, njang sahoedara soeda minta dan dapet idzin pada Governement poelang dengan verlof kaNegrie Ollanda 2 taoen lamanja, Sebab soeda 3 oetawa 4 taoen inie sahoedara ampoenja iBoe njang sakarang soeda oemoer 75 toean, dan famielie die sana tiada Brantie pangiel ٢ kapada sahoedara, maka sahoedara djieka dietakdierkan olee toehan sroe sakalie-an Alam besoek panghabiessan boelan Januarij oetawa moelaie Februarij 1841 sahoedara berlaijer darie Selat Balie bersama ٢ dengen sahoedara

piegie mana jang soeda terseboet soedara poenja soerat, Darie ietoe baik skarang bersama sama inie soerat soedara poenja oppas kita kerim kombali Dan diea soeda Dapet kambieng hollanda dengen anaknja. 9. biedjie, Darie arganja soedara boolee tanja sendierie sadja sama soedara poenja oppas sbab diea njang soeda bellie ietoe kambieng tadie Dan lagie kieta kassie slamet djalan sama soedara en kieta arep biear toean alah bolee manjampieken piegie mana soedara poenja soeka. Dan kieta minta maskie soedara ada jaou sama kieta djangan soedara loepa sadja sama kieta

Lain tieda kieta poenja Tabee sama soedara, dan kieta poenja anak Pangerang pangerang kerim tabee sama soedara dan kasie slamet djalan sama soedara

Madura, 24, September 1830.

---

*Brief van den Sultan van Soemenap aan den Heer Cornets de Groot, Resident van Besoeki.

Bahwa inielah waraka toel Eblas njang termasteer die dalemnja Babarapa hormat, iija itoe darie Sriepadoeka Sultan Sumanap Pakoe Nata Ningrat, Kommandeur der order van de Nederlandsche Leeuw ens enz enz: Moega moega barang die Sampeeken kehadeppan padoeka Soedara Toewan H. Cornets de Groot njang berolee pangkat Resident, sarta njang memerenta Sabawatnja kantoor Negri Bazoeki.

Kemoedian darie pada itoe, maka adalah Saija kieriem inie soerat dengen Segala hormat, kasie bertaoe kapada padoeka Soedara, njang kapada harie Reboe tangal 19 harie boelan September inie, Saija poenja Tjoetjoe anaknja keatj Adie patie Samarang Estrie, dengen anaknja Raden Adie patie Bezoekie, itoe telah Saija kawinken dengen

*Brief van den gepensionneerden Kjahi Adipati van Samarang aan den Heer CORNETS DE GROOT, Adsistent Resident van Soemenap.

Maka barang die sampeken, kapada Toean. H. CORNETS DE GROOT, Assistent resident, njang mamrinta dengen kahormatanja die dalem deEra nagri Sumanap

Dengen hormat, saija kirim bersama sama inie, saija ampoenja orang, njang soepaija manriema saija ampoenja pensioen, dan pensioenja Regent Lassiem, maka darie pada itoelah saija harep, njang Toean soeka manriemaken kapada soeroean saija inie, Sarta lagie saija minta djangan Toean ambil pergoesar saija tiada soeroe saija ampoenja anak, pertriema itoe wang. Krana inie saija ampoenja orang soeda biasa djoega trima saija ampoenja pensioen waktoe ada die amboina
Dengen sagala hormat, dan tabee banjak sarta poedji atas kabaikan

Sumanap,
den 3e Mei 1830.

IJa itoe darie Kiaij Adie patie toea, samarang-pada masa inie, ada di Sumanap.

So. ADIMANGOLLO.

---

*Brief van den Sultan van Madoera aan den Heer CORNETS DE GROOT, Resident van Riouw.

Darie pada sriepadoeka toean Sulthan Tjakra adieningrat, njang bertatah karadjahan Dan kabessaran dieniegrie atav Poeloo Madura, Datang sama soedara toean CORNETS DE GROOT, Resident dieniegrie Rio, njang ada die sourabai

Trada lain diesienie kita soeda triema soedara poenja soerat Darie soedara minta tooloong belie kambing holanda. 6. biedjie sarta soedara soeroean oppas, mambawa oewang voor belie kambing tadi, sabagie

*Brief van den Panembahan van Pamekasan aan den Heer CORNETS DE GROOT, Adsistent Resident van Soemenap en Pamekasan.

Dateng kepada Soedarakoe toean H. CORNETS DE GROOT, Assistent Resident Di Soemanap dan Pamakassang njang doodook dengen kahormattan di negrie Soemanap

Saija harep Soedarakoe kasie printa kepada Raden Patij di Pamakassang Soepaija dia dengen soengoe soengoe hati mendjaga negrie di dalem Saija ampoenja pergi ka Batavia karna saija hawatier kaloe koerang keras dia banjak lenga dan poelang die Roemanja tida djaga saija poenja dalem
Dan lagie kaloe Soedarakoe Soeka toeloeng kasie pangadjaran pada Raden Patie tadie, maskie dia mendjadi saija poenja wakiel apa barang hal Eihwalnja negeri baeek djoega Raden patie barmoevakat dengen saija poenja mantoe Raden *Ario Sossro diningrat* Soepaija bolee djadi ringan segala pakerdjan tetapie Saija minta inie perbilangan keppada Raden Patij kaloewar Soedarakoe ampoenja kahandak djangan Sampie dia taoe njang Saija Soeda toelis inie soerat
Laen trada malinkan tartingal saija ampoenja tabeek dan hormat njang tiada barhinga slama lamanja

Laoutan Gerssie,
den 28 October 1829.

tertingal dengen Segala Slamet Soedarakoe poenja Sahbat njang baeek
Panembahan van Pamakassang

M. ADININGRAT.

بردولت ظل الله علينا تتكلا بكندا سمايم سرت استرحة الخيري دياتس
سڠكهسان تنحتا كرجا٢ن در فد امس قدراتي يڠ سفوله متو سرت
برتاتهكن رتنا متو معنكم برومبي٢كن متيار ايڠتن ديكاراڠ زبرجد يڠ
تله ترسردي سرت يڠ دفرتوان ديدالم نكري اچيه در السلام ديواسڠيت
برسبدالله دولي حضرة شاه عالم كفد كركون كاتيب الملوك مپوره
فربوة سفوچوك سورة فس كفل هندق برلاير كسبله بارة رنتو دوا بلس
اتوا لاين٢ فركي دان نما كفيتن٢پا اسكت اداپ

شهدان كامي مپتاكن كفد سكلين وزير هلوبلڠ كامي دان فرتوا
كچيل بسر توها مودا رايت سكلين جكلو برتمو دڠن كفل اين مك
جاڠن دفربوة هاروهار اوسيق٢ اكن كفل اين ديدالم سكلي فرلياران تيكا
بولن لماپ لفس سكلي برلاير تيادالله بركونا لاكي اكن سورة فس اين
جك سده تيكا بولن لماپ جك داتڠ لاين كالي مك فولڠكن فس
اين بوليه امبل لاين اداپ دان جكلو ادا كسوسهن پ ديلاوت اتوا
ديدارة مك هندقله تولڠ دڠن سيكراپ مڠيكوة سفرة عدة فرلياران
جو اداپ حل ايڽله تيته دولي يڠمها مليا اداپ   تمت الكلام

ترمكتوب فد سمبلن هاري بولن محرام هاري اربع فد سنة $\frac{١٢٩٠}{1290}$

(19 Maart 1873.)

توانكو سفرة بڠيمان عاداة مك ساي١ سرافت٢ اني براني منهاني توانكو سرة منوليس فرمينتائن اني كباواه حضراة توان بسر. سبب دالم فواسا ايت عاداة يڠبراة دفاكي دالم نڠري ايندار فورا .دان توانكو سوده دوا كالي تيداق مميڠڠ فواسا د ايندار فورا. كالو منجادي سمفي تيڬ كالي داڠن اني ڤتاله سفرة توانكو مماجه عاداة ايت. دان سهيا سكلين تيدق براني مڠوبهي عاداة ايت سبب سوداه دايكت داڠن سمفه ستيا داري مولا برديريكن راج دان منتري دالم نڠري ايندار فورا اني سمفي سكارڠ بڠيتو جوڬا. سما٢ داڠن سوراة اني اداله كرافتن كامي ملافسكن اورڠكاي راج د فنصور اورڠكاي راج ڬمفيتا مڠادف توان بسر بارڠكالي كالو توان بسر ادا سوكا ممريقسا كفداڤ سنديري بوليه منراڠكن فركارا اني.

ساي سموڤ مموهنكن سڬال حرمت دڠن سلامة سجهتر اتس توان بسر.

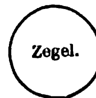
ديباواه اني تندا تاڠن سرافت منتري يڠدوا فولوه دالم نڠري ايندار فورا

(*Volgen de onderteekeningen.*)

كوالا ايندار فورا 12 فدا بولن دسمبر 1834

---

* **Vrijgeleide-brief van den laatsten Sultan van Atjih.**

محمود
الشلطان

انشاء الله تعالي سبدا يڠمها مليا لاك اعلا دان فضلا يڠتله دكرڤا اوله توهن ربكم العلي ياءيت حضره سيدنا ومولنا فدوك سري سلطان علاءالدين محمود شاه ابن سلطان المرحوم علي اسكندر شاه جوهن

ساراتش ليمو فولو فاملي لكن ميرة نن سلافن فولو روفي‌يه فاملي كاين كامسة فوتيه

نن ليمو فولو روفي‌يه فاملي بانڠ مكو اكن منولش فكي فراڠ نن دوة فولو روفي‌يه فاملي لي‌لن سرة تمفتڽ فاشڠ افي لي‌لن لويڠ اتو فيرئ اتو نن سفرة فيرئ بايق فول اداڤ

---

*Brief van de gezamenlijke Mantri's van Indrapoera aan den Gouverneur van Sumatra's Westkust.

بهو اداله اني ورقة الاخلاص يڠتربيت در فدا فوائدي الزكيه داڠن تابيك دفربايق٢ اداڤ المحرمت دان خدامة داتڠ كباوه حضراة يڠ مها مليا توان كمندور بسر يڠ كفال ممرنتهكن د فسيسر باراة دان ديداراة فولو فرچ محروسة دياتس نڠكت كبساران دالم نڬري فاداڠ. شهيدان مفهوم كيراڤ توان بسر ادافون توانكو سلطان محمد شاه داڠن سهاي منتري٢ سوداه منچوبا داڠن سهابيس عقل بودي مڠلواركن فراهو اكن مڠادف توان بسر كفادڠ ايتفون تيداق جوڬا لفس سبب كوالا ايندار فورا ادا ترلالو داڠكر. سهيا سكلين اد حيران كارن در فد ببراف زمن بلوم فرنه كوالا ايندار فورا داڠكر بڬيني. دان سكارڠ سوداه همفير فواسا. فيكران ساي‌ا سموڤ كالو توانكو بجالن داراة كفاداڠ اتو مانڽنتي كوالا اني دالم تيداق بدافت توانكو كمبالي كسيني لبه داهولو دار فدا بولن فواسا مولاي. داري احوال ايت مك اداله سهيا سرافت منتري ايندار فورا سرة ايمام خطيب داڠن انق راج٢ مموهنكن سواتفرمينتائن يڠ امت تعظيم كباواه حضراة توان بسر. مداهمداهن توان بسر ممبري معاف دان تيداق امبيل مرك بوليه ممبري تيمفوه سمفي هابيس فواسا كتيک ايت بوليه‌له توانكو داتڠ مڠاداف توان بسر كڤڬري فاداڠ .سرة كامي منتري بوليه مڠيريڠكن

***Brief van den Pangeran Adipati Abdoe'rRahman, van Palembang, aan den Heer Roorda van Eysinga.**

بهو اين ورقة الاخلاص يڠتربت در فد فواد الزکيه ترمکتوب دالمڤ دڠن ببراڤ ڤول کيريم تابق دان سلامت بڬتو باڤق ياٴيت درڤد ڤدوک ڤڠيرن اديڤاتي عبدالرحمن بارڠ دسمڤيکن توهن سرو عالم سکلين اڤاله کيراڤ داتڠ کهداڤن مجلس سودار کيت يڠ امت بڠساوان لاڬ ستياوان سرة عاريف بجقسان ياٴيت تون رورد ڤن ايسڠڬ يڠ اد استرحة دالم نکري بتاوي شهدان اداله کيت برکيريم سڤوتڠ سورة اين اکنجادي ڬنتي ڤرتموان کيت دڠن سودرا کيت ممبري تاهو يڠ کيت سمڤي د بتاوي سکارڠ اد لاڬ تڠڬل د ڤراهو دان کيت هارڤ دڠن بريب٢ هارڤ جاڠن کيراڤ سودار کيت لوڤ کڤد کيت دان کيت ڤوڤ ڤرمنتاٴن کڤد سودار کيت جکلو اد کاسه سودار کيت يڠ کيت ماو لکس برداڤت دڠن سودار کيت دان لاڬ حال ميججه بندر يڠ سڤرة ترسبت د دالم سودار کيت ڤوڤ سورة ايت اد داڤت ساة کيت باو دان حال موڤيت يڠ بسر بلوم لاڬ داڤت کيت چاري دان اورڠيڠ کيت سورة چاري ايت بلوم لاڬ ڤولڠ کيت سده لڤتس برلاير اداڤ

ترسورة د دالم ڤراهو بريق يڠ برنام سي هوس کڤد دو ڤوله انم هاري بولن سعبان هاري خمس سنة ١٢٣٨*

***Brief van den Toewankoe van Batipoe.**

بهو سوراة اني دار فد تونکو بتيڤه اداڤ سهيدن داتڠ منداڤتکن کڤد تون کمندور بسر اداڤ

جلب سوراة اني سڤرة اواڠ تمباکو ساي کيرن تيڬ راتس روڤيه اداڤ

*Brief van INTJI ABDOELLAH aan den Resident van Pontianak.

كفد سري فادڠ توان رسيدين

يڠ مميكڠ فرنته دان كواس د سبله بارة فولو بورنيو يڠ برسمايم
د استناپ د نكري فونتيانق دڠن سكل حورمة عبديپ يڠ برنام
انچي عبدالله بن حسين دي سمبس بفرسمبهكن ستو سورة سيلامة
تاهن بارو يڠ ترايريڠ دڠن سكل حورمة سمبه تابيه بكيتو باپق كباوه
سفاتو سري فادڠ يڠ مها مليا ياءيت توان رسيدين سرت ڤوڤه دان
فترا٢پ سموا دڠن سكل سلامة دان سجهترا عمور فنجڠ دڠن برككالن
سينتياس د دالم يڠ مها مليا دڠن كمدهمداهن لاكي اكن منداڤت
فڠكت درجة دڠن مرتبة كملياءن يڠ مها بسر دان يڠ مها تڠكي
سوفاي بوليه تمفت فركنتوڠن دان فرناوڠن سكل ساكي رعيتپ يڠ
مستوطين فد سكل بلدان يڠ د باوه تعلوقپ سكلين اداپ
ترمكتوب كفد هاري ليم بلس دري بولن رجب تاهن سنة ١٢٨٥*

I. Adoellah.

دڠن سكل حورمة عبديپ ميمبهكن ادا فندڠارن عبديپ
يڠ كوفرنمين اكن ممبوت ستو فڠكت برنام سنحيبر د تانه
اولو فونتيانق برنام نكري نڠافينوه كدوا د نكري كتافڠ دان
باپق لاكي لاين٢ نكري عبديپ منداڠر يڠ فنتو اكن تربوكا
جكلو كيراپ سوڠكوه بكيمنا خبر مكڠ باپقله هارف عبديپ
اكن سري فادڠ توان فوپ فرتولوڠن دان سري فادڠ
توان فوپ كسين مكڠ عبديپ سوده ترمعلوم كفد سري
فادڠ تون اداپ*

I. Abdoellah.

ملاكوكن جالن فرنته بركاسه كسيهن اتس سكال صحابة هندي تولڠ
مك كيت فوهنكن كفد تون عزوجال بارغ برتمبه٢ كبشارن دان
كملياءن امين ثم امين وبعده دري فد ايت بارغ مهفوهم كيراڤ
صحابة كيت دري فد حال سورة صحابة كيت يغ كفد ايه كيت
تڠكو فڠليما بشر تله سده سمفي كفد دو فوله هاري بولن رمضان اين
كفد كيت مك بارغ اف يغ ترمذكور ددالمڽ فاهمله كيت در
فد سكلين فركار ايه شهدان لاك مك ترسبتله ددالم سورة صحابة
كيت صحابة كيت يغ سده امبل تانه منڠكابو مك تله ڤات كفد
كيت مك ادله سفرة كيت يغ سده كيت كتهوي در فد زمان
داتوء٢ كيت زمان دهولو يايت مرحوم فادك شري سلطان عبد
الجليل علام الدين شاه دان مرحوم فادك سري سلطان عبد الجليل
مظفر شاه سده اد فربوتن دان فرجنجين يغ ترفاكو مرحوم٢ ايت دڠن
كمفني اولند يغ دهولو صحابة برصحابة دان فليبهار مملهراكن كفد
مرحوم٢ ايت هڠك سمفيله فد كيت دان كيت فون ممكڠكن
فربوتن مرحوم ايت دڠن كمفني اولند سكالي٢ تياد كيت مڠوباهي
در فد عادة فساك داتوء٢ كيت ايت شهدان لاك مك دبهاروي
فربوتن دان فرجنجين ايت اوله تون لوءتسنن باءيس دان تون اڠكلابية
دڠن كيت مك كيت فون ممكڠ جوكا فربوتن ايت دڠن اذين
تون جندرل د بتاوي سرة دڠن تون تيميرمن تيسين يغ جادي راج
ملاك دهولو دمكينله ادڤ كمدين دري فد ايت كيت كيريم
تابيك بايق٢ كفد صحابة كيت

سنة ١٢٤٨ ترسورة كفد دو ليكر هاري بولن رمضان كفد يوم الروبع
اجم فوكل سفوله سيڠ هاري*

ساي‌ا فوهنكن اتس توان كمندور بسر حرمة دان سكل سلامة داڠن سجهترا.

سلطان محمد شاه   ايندارفورا 15 هاري افريل هجرة 1834.

---

*Brief van den Ngabehi Hadji Soeti Dilagi te Pandeglang aan den Resident van Bantam.

دي ڤندیڬلڠ ڤد : 22 : هاري بولن ميي تهون 1828 ساي غبيهي حج سوت ديلاڬ اڤاله كيرنپ سمڤي مڠادڤ كڤد توان رسدين بنتن يڠ بدوك دي كنتور سيراڠ ادڤ : كمدين دري ڤد ايت ساي كاسيه تاهو سما توان رسدين : توان كمنداڠ بلون ساي بير سبب بلون اد سمڤي ايت اوراڠ بوة بير : چومه اد اوراڠ ½ : 41 : 265 : رڤية*

غبيهي حج سوت ديلاڬ

---

*Brief van den Sultan van Siak aan den Commandant te Priaman.

بهو اين سورة تولس دان اخلاص سرة سوچي فوته هات يڠ تياد برهڠك دان برماس سلاكي اد فرايدرن بولن دان متهاري ياايت دري فد يڠدفرتون بسر فادك سري سلطان عبد الجليل جلل الدين يڠ سمايم دياتس تحت كرجاان ددالم نكري سيك شري اندرفورا دان سكال دائيره تعلقپ بارڠدسمفيكن تون صحب سكلين عالم افاله كيراپ داتڠ كهدافن منجلس صحابة كيت تون كمندور يڠ ممرنته ديدالم بندر فريامن يڠ امت عاريف بديمان لاك بيجقسان در فد

ساي‌ا دافتکن نڬري اندار فورا اين سوداه مات دان لاڠ سکالي٢ ايتفون داريموسيم 1827 توان کولنيل ديستورس بري ايذين فدا ساي‌ا منجوال افيون ماته فدا اوراڠکونڠ يڠتورون برنياڬ د اندار فورا سفاي بوليه ممبواة رامي نڬري دان سبب اونتوڠ منجوال افيون ايت ڬوبرنمن فوڤ کتولوڠن جادي فرهيدوفن ساي‌ا. سبب تيداق ساي‌ا دافت يڠلاين دار فدا اين دالم نڬري اندار فورا. سڠڬهفون ساي ادا دافت تيف٢ بولن داري ڬوبرنمن f 30 تيداقله سمفي بلانجا ساي‌ا. دان ساي‌ا بهاڬيدوا فولا داڠن منتري سبب کشيهن ساي‌ا دي اورڠ ادا ميسکين٢. دان فدا تاهن 1833 ڬوبرنمن سوداه تاروه فاجق افيون د اندارفورا دان کئاونتوڠن ساي‌ا داري منجوال افيون ايت سوداه هيلڠ دان فدا 28 هاريبولن جنواري تاهن ايت جوڬ ساي‌ا سوداه مينتاء توان ويمفي کرسمان بچاراکن منراڠ حال ايت سما توان کولنيل ايلاوة کمندور بسر. تتافي بلوم ساي‌ا مندافت جاوابڽ سمفي سکارڠ. دان دالم تاهن 1834 اين توان فلت سيوداڬر کمفني يڠ مميڬڠ فاجق افيون ادا برجنجي بوليه کاسيه فرسين فدا ساي‌ا دياتس افيون يڠلاکو د ايندار فورا. تتافي سکاراڠ سوداه همفير امفت بولن لاماڤ ستو اورڠ ڬونڠ فون تيدق ماو ممبالي افيون د ايندارفورا سبب هرڬڤ اوراڠ چينا سوداه تاروه مهل دار فدا هرڬ يڠساي‌ا سوداه بياسکن جوال سلاما اين سبب ايت نڬري اندارفوا سکاراڠ سوداه جادي ترلالو لاڠ دان همفير ماتي کمبالي سفرة داهول. دان سيوداڬر يڠبرنياڬ کچيل٢ همفير سمواڤ سوداه کلوار داريسني. دان سبب ايت سکاراڠ اداله ساي‌ا مينتاء دان هارافکن توان کمندور بسر کرونياکن فدا ساي‌ا بڬيمان يڠ فاتوة دالم ڤکيران توان کمندور بسر اکن مندافت فرهيدوفن ساي‌ا ايت کمبالي سرة مراميکن نڬري اين.

لاڬ ساي‌ا فيکر بارڠکالي کالو اورڠڬونڠ ادا دافت افيون يڠنايک داري ايندراڬيري اتو د سبله لاوة سڠڬافورا لابيه موراه دار فدا هرڬ افيون يڠدتاروه اوراڠچينا د اندارفور اين.

ايتوله يغ منجلاني دان ممركسائي كفد سگل اورغيغ بركبون لاد سرت
ممرنتهكن منانم لاد فد حال برسام٢ دغن كيت فوب اورغ دغن تياد
برهنتي بركوليلغ٢ ممرقس دان ممرنتهكن منانم لاد ايت سفركار لاكٌ
كيت ترلال امت سوكٌ ريضا دري حال دو اورغ فغامق يغتله كيت
كرمكن سام كمساريس مستر فولس روس مكٌ صحابة كيت گورندور
جندرال دان رادن فن انديا منريم دغن تولس اخلاص اداپ دان
سفركار لاكٌ كيت مظاهركن مقصود كفد صحبة كيت گورندور
جندرال دان رادن فن انديا يائيت منت دكيريمي اوبت بديل
بارغ سفوله فيكول مكٌ جكلو تياد دلولسكن سفرة كيت فوب فرمنتان
اين نسچاي ادالله فد تاهن يغ كمدين تياد بوله كاسه حرمت در فد
استعادة مماسغ مريم كفد كمفني اداپ كارن كيت فوب اوبت
بديل سوده هابس دان استميوه فول كيت منت دكيريمي قرطش
يغ هالس يغ بربوغا اير امس هابس جواداپ*

تم الكلام بالخير

ترسورة دالم كوت بومي كنچان فد امفت هاري بولن ربيع
الاول سنه 1206*

---

* Brief van den Sultan van Indrapoera aan den Gouverneur van Sumatra's Westkust.

بهو اين سورة تربيت دار فدا هاتي يغتولس دان اخلاص داغن
تابيكٌ دفرباپق٢ اداپ الحرمة دان تعظيم داتغ مغاداف حضرة
يغمها مليا سري فادوكٌ توان كمندور بسر كفال ممرينتهكن سكلين
دائيره فشيسير بارة فولو فرچ دودوءُ دياتس تحت كبساران دان
كملياءن دالم نگري فاداغ.
شهيدان دفهومكن كحضرة توان كمندور بسر دريحال كهيدوفن
ساي‌ا. ادافون فدا مولا ساي سوداه داغكت منجادي راج. ادالله

دڠن كمفني تيادا بروبه ايتوله حالڽ سفاي صحابت معلوم اداڽ
تمت

ترسورة فد دوا بلس هاري بولن سعبان سنه ١٢٥٠

---

*Brief van den Sultan van Bandjarmasin aan den Gouverneur Generaal.

بهو فادك سري سلطان يڠتله ممفڽاءي تحت كرجاءن اتس
دائيره اقطار نڬري بنجر دان سڬل راج٢ اداله بركيرم سكفڠ سورة اين
بارڠدسمفيكن كيراڽ كفد صحابة برصحابة سرت كاسه بركسيهن
يڠ مها بايك ياءيت ڬورندور جندرال دان رادن فن انديا يڠ امت
بجقسان لاڬ بوديمان مك دفوهنكن اتسڽ درفد جنس كبجيكن
دان كسنتوشاءن سرت علي الدوام دڠن سنتياس ككل صحبة برصحبة
لاڬ براوله عمر فنجڠ اداڽ وبعده كمدين درفد ايت اداله كيت
تله منريم سورة درفد صحبة كيت ڬورندور جندرال دان رادن فن
انديا مك اكن حال سورة ايت تله كيت تريم دڠن ببراف كسكاءن
دان كريضاءن اداڽ شهدان مك ترسبتله دالمڽ بهو صحبة كيت
ڬورندور جندرال دان رادن فن انديا مڽورهكن ممبئيكي سڬل كبون
لاد دان منمباهي منانم دي مك درفد حال ايت تله سوده كيت
فرنتهكن كفد سكلين رعية٢ كيت اكن منانم لاد ايت تتافي اداله دالم
تاهن اين د نڬري بنجر ترلال ساڠت فانس هاري سرت دڠن لماڽ
مك درفد سبب علة يڠ دمكين ايت جاد باڽق فوهن لاد ايت
يڠ مات شهدان مك فد سكارڠ اين كيت فرنتهكن فول سكلين
رعيت٢ كيت منانم لاد سرت ممبئييكي اكن دي دڠن سكوة كواس
كيت ممرنتهكن دي مك هارفله كمفني اكن برتمبه٢ جو لاد ايت
دان سفركار لاڬ تيف٢ كيت ممرنتهكن منانم لاد ايت برسام٢ دڠن
فيتور د بنجر بسرت دڠن اورڠ فوته اورڠ كمفني يڠ برنام ليبجي

*** Brief van den Radja van Teroemon aan den Resident van Padang.**

بهو اداله سورة المحبه سرة تابيك دڠن بڠتو باڽق درفد بيت راج بوجڠ كفلا يڠ ممرنتهكن بندر دائيره نڬري ترمون شهدان بارڠدسمفيكن الله سبحانه وتعالي افاله كيراڤ داتڠ مندفتكن صحابة بيت توان رسيدنت يڠ كفلا ممرنتهكن دائيره فسيسر بارة دان دياتس تانه سمترا محروسة د دالم دائيره نڬري فادڠ اداڤ وبعده تله بيت بري معلوم كفد صحبت ادفون سفرت سورة يڠ صحبت كريم كفد بيت تله سمفيله دڠن سلامتڤ دان مڠرتيله بيت اكن سڬل يڠترسبت دالمڤ ادفون سفرت سڬل مريكئيت اورڠ اچه يڠ ممبوة هيرو بيرو د لاوت ايت بوكنڤ اورڠ ايت انق بوه بيت كارن بيت يڠ سنام اورڠ اچه ادا تيڬ بڠسا فرتام بڠسا اورڠ تونوڠ دان كدو بڠسا اورڠ دوا فوله انم كتيڬ بڠسا اورڠ تڠه تيڬ فوله ادفون اورڠ يڠ تيڬ بڠسا ايت سمهاڤ انق بوه راج اچه تتاف اورڠيڠ تيڬ بڠسا ايت ماسيڠ٢ ادا فرتوهاڤ يڠ بسر د دالم رنتو يڠدوا بلس اين ادفون فرتوها يڠ بسر فد اورڠ تونوڠ اياله د نڬري اسهن دان فرتوها بسر فد اورڠ دوا فوله انم ايت اياله د نڬري مكيء دان فرتوها يڠ بسر فد اورڠ تڠه تيڬ فوله ايت اياله بيت د نڬري ترمون دان جكلو سڠڬه اورڠيڠ ممبوة هيرو بيرو ايت اورڠ بيت تڠه تيڬ فوله وجبله اتس بيت ملارڠكن دان ممبري فڠجاران دان منجاڬ اكن مريكئيت دان جكلو ادا مريكئيت اورڠ تونوڠ دڠن اورڠ دوا فوله انم تياداله بوله بيت ملارڠكن مريكئيت كارن مريكئيت بوكن انق بوه بيت ملينكن سكارڠ بوله بيت كريم سورة كفد فرتوهاڤ يڠ د اسهن دڠن فرتوهاڤ يڠ د مكيء بوله مريكئيت ملارڠكن انق بوهڤ ماسيڠ٢ جكلو مريكئيت تياد ماو ملارڠكن انق بوهڤ بولهله بيت كريم سورة فد راج اچه ملارڠكن مريكئيت كارن بيت دڠن كمفني اڠڬريس سمفي كفد كمفني اولند درفد بيت فوڤ بفاء سمفي كفد بيت ادا صحابة بايك جوڬ

دڠن كمفني تيادا بروبه ايتوله حاٮُڤ سفاي صحابت معلوم اداڤ
تمت

ترسورة فد دوا بلس هاري بولن سعبان سنه ١٢٥٠

---

*Brief van den Sultan van Bandjarmasin aan den Gouverneur Generaal.

بهو فادكٓ سري سلطان يڠتله ممفڽاٸي تحت كرجاٸن اتس
داٸيره اقطار نڬري بنجر دان سڬل راج٢ اداله بركيرم سكفڠ سورة اين
بارڠدسمفيكن كيراڤ كفد صحابة برصحابة سرت كاسه بركسيهن
يڠ مها بايكٓ ياٸيت ڬورندور جندرال دان رادن فن اندريا يڠ امت
بجقسان لاكٓ بوديمان مكٓ دفوهنكن اتسڤ در فد جنس كبجيكن
دان كسنتوشاٸن سرت علي الدوام دڠن سنتياس ككل صحبة برصحبة
لاكٓ براوله عمر فنجڠ اداڤ وبعده كمدين در فد ايت اداله كيت
تله منريم سورة در فد صحبة كيت ڬورندور جندرال دان رادن فن
اندريا مكٓ اكن حال سورة ايت تله كيت تريم دڠن ببراڤ كسكاٸن
دان كريضاٸن اداڤ شهدان مكٓ ترسبتله دالمڤ بهو صحبة كيت
ڬورندور جندرال دان رادن فن اندريا مڽورهكن ممبٸيكي سڬل كبون
لاد دان منمباهي منانم دي مكٓ در فد حال ايت تله سوده كيت
فرنتهكن كفد سكلين رعية٢ كيت اكن منانم لاد ايت تتافي اداله دالم
تاهن اين د نڬري بنجر ترلال ساڠت فانس هاري سرت دڠن لماڤ
مكٓ در فد سبب علة يڠ دمكين ايت جاد بايق فوهن لاد ايت
يڠ مات شهدان مكٓ فد سكارڠ اين كيت فرنتهكن فول سكلين
رعيت٢ كيت منانم لاد سرت ممبٸييكي اكن دي دڠن سكوة كواس
كيت ممرنتهكن دي مكٓ هارفله كمفني اكن برتمبه٢ جو لاد ايت
دان سفركار لاكٓ تيف٢ كيت ممرنتهكن منانم لاد ايت برسام٢ دڠن
فيتور د بنجر بسرت دڠن اورڠ فوته اورڠ كمفني يڠ برنام ليبچي

***Brief van den Radja van Teroemon aan den Resident van Padang.**

بهو اداله سورة المحبه سرة تابيك دڠن بڬتو باپق درفد بيت راج
بوجڠ كفلا يڠ ممرنتهكن بندر دائيره نڬري ترمون شهدان بارڠدسمفيكن
الله سبحانه وتعالي افاله كيراڤ داتڠ مندفتكن صحابة بيت توان
رسيدنت يڠ كفلا ممرنتهكن دائيره فسيسر بارة دان دياتس تانه سمترا
محروسة د دالم دائيره نڬري فادڠ اداڤ وبعده تله بيت بري معلوم
كفد صحبت ادفون سفرت سورة يڠ صحبت كريم كفد بيت تله
سمفيله دڠن سلامتڽ دان مڠرتيله بيت اكن سڬل يڠترسبت دالمڽ
ادفون سفرت سڬل مريكئيت اورڠ اچه يڠ ممبوة هيرو بيرو د لاوت
ايت بوكنڽ اورڠ ايت انق بوه بيت كارن بيت يڠ سنام اورڠ
اچه ادا تيڬ بڠسا فرتام بڠسا اورڠ تونوڠ دان كدو بڠسا اورڠ دوا
فوله انم كتيڬ بڠسا اورڠ تڠه تيڬ فوله ادفون اورڠ يڠ تيڬ بڠسا
ايت سمهاڽ انق بوه راج اچه تتاف اورڠيڠ تيڬ بڠسا ايت ماسيڠ٢
ادا فرتوهاڽ يڠ بسر د دالم رنتو يڠدوا بلس اين ادفون فرتوها يڠ بسر
فد اورڠ تونوڠ اياله د نڬري اسهن دان فرتوها بسر فد اورڠ دوا فوله
انم ايت اياله د نڬري مكيء دان فرتوها يڠ بسر فد اورڠ تڠه تيڬ
فوله ايت اياله بيت د نڬري ترمون دان جكلو سڠڬه اورڠيڠ ممبوة
هيرو بيرو ايت اورڠ بيت تڠه تيڬ فوله وجبله اتس بيت ملارڠكن
دان ممبري فڠجاران دان منجاڬ اكن مريكئيت دان جكلو ادا
مريكئيت اورڠ تونوڠ دڠن اورڠ دوا فوله انم تياداله بوله بيت ملارڠكن
مريكئيت كارن مريكئيت بوكن انق بوه بيت ملينكن سكارڠ بوله
بيت كريم سورة كفد فرتوهاڽ يڠ د اسهن دڠن فرتوهاڽ يڠ د مكيء
بوله مريكئيت ملارڠكن انق بوهڽ ماسيڠ٢ جكلو مريكئيت تياد ماو
ملارڠكن انق بوهڽ بولهله بيت كريم سورة فد راج اچه ملارڠكن
مريكئيت كارن بيت دڠن كمفني اڠڬريس سمفي كفد كمفني اولند
درفد بيت فوڽ بفاء سمفي كفد بيت ادا صحابة بايك جوڬ

***Brief van den Jang Dipertoewan en de Hoofden van Prijoeq Batoe aan den Commandant te Ajer Bangis.**

بهو انيله سورة در فدا همب يڠ دفرتون د فريوق باتو دان سرة
همب فيتومكة سماء٢ سكارڠ دالم نكري فشمن داڠن ببارفا تابيق
داڠن بكيتو باڽق٢ دالم سفوچق سورة اني ايله داتڠ منجلڠ كبوه
كاوس انيله كهندفن تون كمندور يڠكفلا ممريتهكن دالم نكري اير بڠيس
جو ادڤ ايله همب فرمعلومكن كفدا تون سفرة انتڠ دان فرسين كامي
انته سيڠ انته مالم دي‌لڠكر اورڠ بنجر اورڠ لهن ثنجڠ اتو اورڠ كمفولن
اتو اورڠ لوبو سكفيڠ اتو اورڠ تلو سبب ديڤ مينتاء كامي هندق
سماء٢ ملاون كمفني دان كامي تيدق سوك برلاون داڠن كمفني دن
سكارڠ سوداهله دي‌فوتسڤ لبوه كفدا كامي دان لاكي فول سفرت
نكري سينورة سوداهله فول دافت اوليه اورڠ بنجر دان لاكي ديڤ
هندق مندافت نكري سيلايڠ فول ابيل سوداه دافت سيلايڠ ديڤ
ماسق فول دي نكري فشمن بكيتوله فيكيرن اورڠ بنجر دان سكارڠ
اورڠ فشمن سوداله لاين فولا فيكيرنڤ ستڠه دان سكارڠ كامي مينتء
كفدا تون بكيمان انتڠ كامي اتو كامي كلور دالم نكري فشمن اتو
كامي ملاوان بيرله تون باري كامي فيكيرن يڠ بتور سفاي٢ جاڠن
كامي دافت چلاك كفد كمفني اينله سبب كامي مينتء
دي‌باري عكل سبب كامي سوداهله ترساسق اوليه اورڠ بنجر ايئت
اكن تتفي جكلو كامي لاون افبيل تيدق دافت تولوڠڤ كمفني
تيدقله بوليه ترلاون اوليه كامي دان جكلو ادا بوليه دافت تولڠ كمفني
بوليه كامي ملاون ايتله فيكيرن كامي جكلو تيدق دافت تولڠ كمفني
اتو كامي لاري اتو كامي ايكوت هندقله تون ممبري خبر كفدا كامي
داڠن لاكس٢ سفاي٢ بوليه تنتو فيكيرن كامي سفاي٢ تون معلوم دري
فد همب يڠ دفرتون داڠن فيتومكة سورة اني اداڤ

1883 موسيم   ٦ هاري بولن

فدوک سري سلطان سرة فتري مغيريم تريمکاسه باپق٢ کفد اوله فدوک
توان کفرنور دغن مفروؤ يغ توان کچيل يائيت تله منغکل د نکري
منادو دغن توان الله امفوپ کواس دان توان کچيل ايت امت
موده مک انقد فدوک سري سلطان دان فتري کدواپ ترلال سايغ
دان کاسه سرة رندو کفداپ مک انقد فدوک سري سلطان دان
فتري منت کفد توان اللهپ دسلامتکن توان کچيل ايت د دالم
نکري اخرة سرة منداڤت ماسق دالم جنة الفردوس دان لاک انقد
فدوک سري سلطان دان فتري سرة انق٢ سمواپ سلام ايهند فدوک
توان کفرنور دان مفروؤ براغکت د ترناتي سمڤي سکارغ اين دائم سلامة
دان عافية تياد کورغ سسواة سرة انقد فدوک سري سلطان دان فتري
هارب کفد توان الله ملنجتکن ايهند فدوک توان کفرنور دان مفروؤ
امفوپ عمر سڤاي برتمو فول سڤرة يغ تله لال سبکيلاک انقد فدوک
سري سلطان برهارب کفد ايهند فدوک توان کفرنور جاغنکن لوف
کفد انقد فدوک سري سلطان فون تياد اکن لوف کفد ايهند فدوک
توان کفرنور سهڠک منغکل دالم دنيا اين، شهدان در فد ايت اوله
انقد فدوک سري سلطان تياد علامة سسواة کفد اوله ايهند فدوک
کفرنور، هپاله ورقة اين منجادي تندة حياة انتار انقد فدوک سري
سلطان دغن ايهند فدوک سرة انقد فدوک سري سلطان مموهن
دعا کحضرة توهن سرو سکلين عالم مدهمداهن برتمبه٢ ايهند فدوک
توان کفرنور امفوپ کواسائن دغن مماکغ کفرنتائن دان کدودوکن
د دالم سلامة دان کسنتوسائن اداپ،

ترمکتوب فد دو فوله ليم هاري در بولن صفر هريپ اسنين
تاهن ١٢٥٩*

ملاكوكن د دالم فولو كريمون اين مك سكال فاركار ايت سده كيت مغارتي دان سبوليه بوليهپ كيت منجالنكن مقصود يغ د تارسبوة ايت تم

مك سواة فون تياد اف د دالم تانه كريمون اين يغ بوليه دهنتركن فد صحبت كيت هپله تابيق كيت كفد صحبت كيت ادپ

تارسورة كفد سمبيلن بلس هاري بولن جول هاري حميس مالم اجم فوكل سمبيلن تاريخ 1243*

---

* Brief van den Sultan van Ternate aan den Heer GUILLAUME SERRIÈRE, Gouverneur der Molukken.

بهو تاج الملك امير الدين اسكندر قولين شاه فتري محمد زين اوله انقد فدوك سري سلطان يغ ممرنته اتس تحت كرجاان ترناتي بركيريم ورقة الاخلاص دالمپ تابيه دان ببراف باپق حرمة مليا تياد بركفتوسن دان تياد بركسداهن فد تيف٢ سيغ دان مالم تياد ترهغك سرة تريت هتيپ سوچ دان بنر افاله كيراپ داتغ كهدافن حضرة اوله ايهند فدوك توان يغترحرمة «كليامي سيرييرو» دان كفرنور در سكلين فول٢ ملوك يغ مماكغ فرنته اتس تحت كرجاان در نكري امبون در نام توان كفرنمنت ولندوي مك دفوهنكن كفد توهن سرو سكلين عالم بارغ دلنجتكن اسيا عمر زمانپ دغن صيحة دان سلامة سلماپ دالم دنيا اين دغن سكال كبجيكن اداپ

وبعده كمدين در فد ايت اوله انقد فدوك سري سلطان برمعلومكن كفد اوله ايهند فدوك توان كفرنور امفوپ سورة سداله سمفي فد ١٣ هاري بولن صفر هريپ احد دالمپ بري تهوكن ايهند فدوك توان كفرنور امفوپ انق لاك٢ توان كچيل ايت سداله منغكل مك انقد

كيت كران لبيه معلوم صحابت كيت داري حل كسوسهن كيت
اين كران بلوم جوك جاو صحابة كيت دمكين فرينته توان كماسريس
كفد كيت اين ملأيڠكن جيكلو٢ صحابت كيت سيڬرا سمفي د بتاوي
عرافله كيت كفد صحابت بيچارا بأيك٢ اداب سرة كيت فوڤ
تابيق بايق كفد توان كولنير دان توان مايور اداب تمت
دان لاڬ كيت كريم ساتو تومبق فاكين اورڠ داياء كفد توان
كفيتن ايلوة*

---

*Brief van den Radja der Karimon-eilanden aan den Majoor Elout.

بهو اين سورة تولس دان اخلاص سرة سوچ فوتيه هاتي يأيت در
فد كيت راج عبد الرحمن يڠ ممكڠ فرينته د دالم فولو كريمون در
السلام مك بارڠ دسمفيكن الله سبحانه وتعالي كهدفن منجليس
صحبت كيت يأيت توان مايور ايلوة يڠ ممكڠ كراجأن رسيدين
دان كمدان دري نكري ريو سرة داڠن سكال كمليانڽ دان لاكي ايا
ككه براني سرة كاسيه كفد سكال صحبت هندي تولڠڽ مك كيت
فوهنكن كفد الله وتعالي دلنجتكن اسياء عمر دمنڽ لاك بارتمبه
مارتابتڽ امين ثم امين وبعده كمدين در فد ايت اداله كيت
ميمفيكن سچاريق سورة سفيا معلوم صحبت كيت در فد حل
فاربلايران كيت دري ريو كماري ادفون كيت منڠكلكن ريو كفد
تيك هاري بولن جول هاري سبت فاكي جم فوكل توجه مك
بسوء فتڠڽ ماسوء د نوڠس ممبونوه بوچر فراهو كيت مك دو هاري
كمدين دري ايت كيت براڠكت دري سنا منڤوسر سكال رنتو٢
دان داڠن بارة كيت بهارو تيبا كماري كفد انم بلس ١٦ هاري بولن
جول هاري خميس فاكي فوكل تيك مك هاري سيڠڽ اد تون
بلابن مندفتكن سهيا سرة ديا مڠنجق كن دان معلوم كن سكال تيته دان
جالن يڠ صحبت كيت سرة ايهند كيت هندق كيت مانورة دان

*Brief van den Toewankoe van Alaban aan den Commandant der troepen in de Padangsche Bovenlanden.

بهو اني سورة يڠ دفسرتكن دالمڤ بابراف تابكڽ٢ سرت ممنت
امفون باڽق٢ در فد تونكو هلابن مندافتكن حضرة تون كمندور بسر
برڠ د مان ادڤ حلڤ سورة ساي اني سفرت ساي مندافة خبر
يائيت اورڠ ليم كوت سرت راج يڠ اد دالمڤ سرت داكڠ تيكڽ
لورە سودە براڠكت دي ككوت بارە تتافي ساي كورڠ فرچاي فتاڠن
ايت تتافي ساي كاسە ردي كفد اورڠ تارم دان بوكة لبوكو سمهڤ
دان كفد داتوء تومكڠ لبوكن سمهڤ دان كفد داتوء فدوكە مولن د فيو
باسڠ ساي سورە جاكڽ بايكڽ٢ كدالم نكري لوبق لمفات كبلاكڠن
ساي فركڽ فرڠ ككمڠ بوكة ايت ادڤ
ترتولس د كوكوء مونڠ دو ڤوله سمبيلن هاري بولن صفر فد هاري
احد* تمت

---

*Brief van den Sultan van Sambas aan den Kapitein Elout.

بهو اينله ورقة الاخلاص يڠدفشرتاكن دالمڤ دڠن ببراف تابيق
باڽق٢ يائيت در فد كيت توان سلطان محمد علي صفي الدين
يڠ دياتس تحت كراجائن بارڠدسمفيكن الله كيراڤ كفد صحابت
كيت توان كفيتن ايلوة شهدان يڠ عريف بيججقسان سرة بوديمان دان
بڠساون بارڠدلنجتكن الله اسيا عمر زمانڤ دالم صيحة دان عافية امين
يا رب العالمين وبهدە ادفون كمدين در فد ايت اكن سفرة حل سورة
بلسن صحابت كيت يڠدباوء اوليە سياڬوة ايت تله سمفي كفد كيت
دڠن سلامتڤ سرة دڠن براف كيت فوڤ تريما كاسيە كفد صحابت
كيت دان سفركارا لاڬ جكلو٢ ادا كيراڤ كاسيە صحابت كيت
سفرة حل بيچار اين ملائيكن عرافله كيت اكن فنولوڠ صحابت

جکلو فاتوة دحکم ملينکن دحکمله بايکڽ بوݢيس اتو ملايو اتو دياءْ سکلينپ اتو چينا دمکينله ادپ*

تمت الکلام بالخيري والسلام ترسورت دالم نݢري ݢاله ارڠ*

---

*Schuldbekentenis van Intji Abd'oerrahim aan Hadji Mohammed Qasim.

Zegel.

تاهن سنة ١٢٥٣ کفد 14 هاري بولن

محرام هاري خميس

فدا مسا اينله منچتکن سرة مڠاکو دڠن پتاپ يڠ سهيا برنما انچيْ عبد الرحيم بڠسا ملايو اد برومه د دالم نݢري باسوکي ادا براوتڠ اوڠ کونن کفدا حاج محمد قاشيم سريبو ليم راتوس تجوه فولوه تݢا رفيه تمبݢا فرجنجين ايت اوڠ ديباليکن سيا فوپ رومه باتو کفد اݢو فرنمين جکلو سيا انچيْ عبد الرحيم تيداه ممباير ايت اوڠ ملينکن سيا فوپ ايستري برنما مُش بالوْ يڠ مناݢوڠ ممباير اوڠ يڠ ترسبوة دياتس ايت دان لاݢي جکالو سيا بلوم ممباير ايت اوڠ ملينکن حاج محمد قاشيم تيڠݢل د دالم ايت رومه تيداه سيا ايتوڠ ديا فوپ سيوا کرانا سوکا سما سوکا اورڠ تيݢ سباب سڠݢوه داڠن چتاپ منا٢ يڠ ترسبوة دياتس اين سرة سهيا اورڠ دوا برتندا ديباواه اين سيݢل ادپ*

اين تندا تاڠن مُش بالوْ (+)

سحيد فامن اکم عبد الرحيم

دان يڠ مپورة اين سيݢل يڠ ترسبوة دياتس اين سيا برنما حسبون باسوکي*

ڤركار يڠ كتيك

مك ڤيهق يڠ ڤرتام برجنجي ممباير ايم سراتس ايكر ليم روڤيه برس سكوين توجه ڤوله روڤيه دان ساير بمبو تلر ايم دان تلر بيبق سابن٢ هاري ليم روڤيه مك ڤد ڤڠبيسن سابن٢ بولن جمله سكلين ننتي دباير سرسن مايور كڤد دمڠ ويري كسوم اتس سورت ڤمبيارن يڠ دڤرتند تاڠنپ

ڤركار يڠ كئمڤت

مك ڤيهق يڠ كدو برجنجي اي ننتي كاسه برتاهو ڤد ڤيهق يڠ ڤرتام بارڠ اڤ يڠ ددڠرپ در خبر اورڠ برندل اتو در لاين اورڠ جاهت

مك دمكينله دڤربوت سرت دڤرجنجي
د دالم بنتڠ انتڠ نڬري ڤد
١ هاري بولن اڬوستس تاهن
*١٨٣٣

---

*Acte van aanstelling van den Kapitein Chinees Bapa Goë tot Districtshoofd te Sinaman (Mampawa) door den Panembahan van Mampawa (1770).

بهو كفد بولن جمادالاول كفد هاري خمس ديوس ايت دولي فنمباهن منجنجڠكن تيته دان فرنته كفد كفيتن بافع ڬوع اكن حال نڬري سنمن ايت ملينكن فولڠله بچراپ كفد كفيتن بافع بارڠسواتو بچرا دان فرنته ملينكن كفيتن بافع ڬوء ايله يڠ ممبچراكن دي تياد لنپ بايكڽ اتو جهتپ ملينكن ترسرهله كفد كفيتن بافع ڬوع مك بارڠ سياڤ تياد مڠيكوت بچرا دان فرنته بافع ڬوع ملينكن درهكةله كباوه دولي فنمباهن ملينكن جيكلو فاتوة دبونه ملينكن دبونه

مك سورة اين دڤرتند تاغنڤ اوله
يغ دڤرتون بسر ڬورنادور جندرال
باود*

اتس ڤرنته‌ڤ يغ دڤرتون ڬورنادور جندرال
د دالم مشاورت ڤڠنتي سكرتاريس جندرال
ستيرلغ*

Contract tusschen den Kapitein ADRIAANS, Commandant van het fort Ontong Negeri, en WIRYA KOESOEMA, Demang van Siroetan.

سورت ڤرجنجين انتار ڤادك تون كڤيتن ادريانس كممندن بنتغ انتغ نڬري سرت انتار ويري كسوم دمڠ در سروتن

ڤركار يغ سات

مك ڤيهق يغ ڤرتام برجنجي سرت برتڠڬغ مك دڠن سبوله٢ڽ اي ننتي مملهراكن ڤيهق يغ كدو در سبب ستياڽ دان كبتولنڽ يغ سدة دانجقكنڽ كڤد ڬبرنمن سرت لاڬ مك اورغ صلدادو يغ د دالم بنتغ انتغ نڬري ايت جاڠن سكالي٢ اكن مڠڬڠڬو اورغ نڬري

ڤركار يغ كدو

مك ڤيهق يغ كدو برجنجي دڠن سڠڬه٢ مك سابن٢ ليم هاري اي ننتي ممباو كڤد ڤيهق يغ ڤرتام ايم سراتس ايكر دان سابن٢ بولن برس سكوين دان سابن٢ هاري ساير دان بمبو دان تلر ايم دان تلر بيبق سبراڤ ننتي برحاجة د دالم بنتغ انتغ نڬري ايت

سورة ڤرنته ݢوبرنمنت در ٣٠ هاري بولن اقتوبر تاهن ١٨٣٤ اغکت ٢*

کائنم دغن برئوبه سهغݢ هارس ڤرکار امڤة بلس در سورت ڤرجنجين بيا مک سکل اڤيون ماتغ دان اڤيون منته يغ دداڤت کڤد اورغ يغ لاين در ڤد ڤق اتو ڤق کچيل اتو يغ برکواس جوال اڤيون دغن سديکت٢ سرت تياد دبلي دغن ڤق اتو ڤق کچيل اتو يغ ڤڠݢغ ڤمداتن د دالم رسيدنسي مک اڤيون يغ سبݢيتو ننتي درمڤس دان بݢيت جوݢ ننتي درمڤسکن سکل اڤيون يغ ڤق اتو ڤق کچيل اتو يغ ڤڠݢغ ڤمداتن در سات رسيدنسي اد کيرم کڤد ڤق اتو ڤق کچيل اتو يغ ڤڠݢغ ڤمداتن د دالم لاين رسيدنسي دان لاين در ڤد ايت مک د دالم دو٢ ڤرکار ايت ننتي کنا دند يغ ترسبت د دالم ڤرکار دو ڤوله تيݢ در سورت ڤرجنجين بيا*

سباݢ لاݢ دبري تاهو کڤد سکل اورغ مک سکل ڤرجنجين بيا يغ تون٢ رسيدنت دغن تورة ڤرنته٢ يغ ترسبت دياتس اين نفتي کاسي تاهو کڤد اورغ٢ مک ڤرجنجين ايت مستي دڤندغ سڤرت اد ترسبت د دالم سورة ڤرنته اين اڤلاݢ ڤرجنجين ايت اد داڤت کواس حکم اداڤ*

دان سڤاي سڤورغ ڤون جاڠن کات تياد تاهو بوڠي سورة ڤرنته اين مک ايت هندق دڤتاکن سرت دتمڤلکن ڤد بارغ تمڤت د مان عادتڤ يائيت د دالم بهاس ولند دان بهاس نݢري دان بهاس چين جو اداڤ*

سباݢ لاݢ دبري ڤرنته کڤد سکل اورغ يغ دودق د دالم بچار بايک بسر بايک کچيل دان کڤد ڤڠݢاو٢ ݢوبرنمنت يغ ممݢغ حکم دان لاين٢ ماسغ٢ سقدر بݢيڤ اکن جاݢ سڤاي سکل اورغ تورة ڤرنته اين دغن سبنر٢ڤ دان جاڠن کجمکن مات اتو جاڠن ممبيداکن انتار اورغ يغ ملالوي ڤرنته اين جو اداڤ*

تربري د بتاوي کڤد ١٠ هاري بولن نوفمبر تاهن ١٨٣٤*

کتوجه مک دغی برٴوبه دفتر ڤمبيارن در بيا سورة ساوڠ د بڤاوي مک چين٢ کلڠتڠ اد برکواس امبل سورة٢ هاري دان تياد اوسه امبل سورة٢ بولن دان ڤد سورة هاري ايت مستي باير سڤوله دويت سات٢ هاري*

فصل يڠ کدو مک بيا اڤيون ڤد تاهن سريب دلاڤن راتس تيݢ ڤوله ليم د تانه جاو دان مدور ننتي دجوال اتس ڤرجنجين ايت جوݢ يڠ برکون ڤد تاهن اين دڠن تورت سورة ڤرنته در ٣٠ هاري بولن نوفمبر تاهن ١٨٣٣ اغک ٧ ڤلاک بيا ايت ننتي دجوال سبݢيتو جوݢ سبݢمان سده جاد ڤد تاهن اين هڤاله ساج دڠن تورة ڤرٴتورن دان ڤرنته٢ يڠ ترسبت د باوه اين يعني

ڤرتام مک ايت ڤرکار يڠ بياس دڤڠݢل سيرم يائيت ڤرکار کاسي اڤيون ڤد هرݢ ليم ڤوله روڤيا سات کاتي يائيت اڤيون يڠ لبه در ڤد کبڤاکن يڠ سابن بولن مستي د امبل اوله ڤق ڤد هرݢ سراتس دو ڤوله روڤيا سات کاتي مک کبڤاکن يڠ لبه ايت تياد بوله ليوت سڤراڤت در کبڤاکن يڠ ممڠ دتنتوکن ڤد ڤق*

کدو دان سهڠݢ کنا ڤد تيݢ بولن يڠ ڤڠهبيسن در تاهن بيا مک سيرم ايت ننتي دکاسي ساج جکلو رسيدنت داڤت تاهو دڠن تنتو يڠ ايت سڠݢوه٢ دڤرحاجت ڤد بيا يڠ برجالن ايت*

کتيݢ مک ڤد اڤيون يڠ ماو دڤاکي لبه در ڤد کبڤاکن سيرم ايت ڤق مستي باير جوݢ هرݢ بيا يائيت سراتس دو ڤوله روڤيا سات کاتي*

کائمڤت مک اڤيون ننتي دکاسي ساج د نݢري بتاوي دان د سمارڠ دان د سوربايي*

کليم مک سهڠݢ کنا کڤد بهاݢين بتاوي دان بوݢر دان کراوڠ مک بيارن کڤد يڠ ڤوڤ اتو ڤوتيا در ڤاسر٢ اورڠ ماسيڠ٢ يائيت بيارن يڠ دبچراکن د دالم ڤرکار يڠ کدلاڤن در ڤرجنجين بيا مک بيارن ايت مستي جاد سبݢمان دڤرنتهکن د دالم ڤرکار سات در

د تانه جاو دان انتار ايت اد جوڬ دهيتڠكن ارق يڠ دكرج سوڤي مانس دڠن چمڤر ادس مانس اتو لاين اڤ٢ تتاڤ د دالم بيا اين اد ماسق جوڬ سڬل روم يڠ لاين بايك در نڬري هندي سبله بارت بايك در نڬري ايروڤ دان جكلو تياد دڠن ڤق ڤوڤ اذين مك اورڠ٢ داڬڠ اتو بڠ ممڬڠ توكو اتو مسكي د ليلڠ تياد بوله جوال روم در نڬري هندي بارة اتو در ايروڤ يڠ كبڤاكنڤ ايت تياد سمڤي دو ڤوله امڤت بوتل اداڤ*

دان لاڬ جكلو تياد دڠن ڤق ڤوڤ اذين مك سؤرڠ ڤون تياد بوله جوال سوڤي مانس در نڬري٢ اسيڠ مسكي در اڤ روڤ اتو در اڤ نام جوڬ د ليلڠ اتو د توكو٢ اتو سبڬمان جوڬ اتو اوله سياڤ جوڬ ڤد هرڬ كورڠ سات روڤيا ڤد سات ڤلس اتو بوتل يڠ كير٢ ستڠه كن باڽقڽ*

كأمڤت مك دڠن تمبه ڤد ڤركار يڠ كأمڤت در ڤرجنجين بيا ڤاسر٢ د تانه جاو دتنتوكن مك در ڤمبيارن چوكي دلڤسكن سڬل بارڠ٢ دان بناتڠ يڠ ماو دباو كلاين٢ تمڤت دڠن بوله ليهت تياد دڠن مقصد اكن دجوال لنتس سرة مستي ليوة ڤد تمڤت ڤاسر تتاڤ جكلو سبڬيتو مك اورڠ يڠ ممباو ايت تياد بوله برهنتي د ڤاسر*

كليم مك در دفتر ڤمبيارن چوكي د ڤاسر٢ د دالم رسيدنسي سوركرت دبوڠ چوكي يڠ دتنتوكن ڤد كوڤي دان ڤد فسيسير سلاتن ڤوڤ ڬارم*

كأنم مك دڠن برؤبه ڤركار يڠ كدو در ڤرجنجين بيا وايڠ د بتاوي مك چوكي يڠ دتنتوكن ڤد ڤركار كاسي ماين وايڠ دو ڤوله امڤت جم ڤوڤ لام مك چوكي ايت ننتي دكورڠكن سقدر ڤاتت جكلو وايڠ ايت دماين ڤد وقت كورڠ دو ڤوله امڤت جم ڤوڤ لام تتاڤ ماينڽ ايت تياد بوله كورڠ سڤراڤتڽ دو ڤوله امڤت جم ڤوڤ لام*

اڤيون ڤد تاهن سريب دلاڤن راتس تيڬ ڤوله ليم دان اوله سبب ايت دايغت بايڬ دان ڤاتت اکن ممبري تاهو کڤد سکل اورغ مک دغن سورة٢ ڤرنته ايت سده دتنتوکن بارغ اڤ يغ ترسبت د باوه اين يعني

فصل يغ ڤرتام مک ڤرجنجين بسر دان ڤرجنجين ماسغ٢ در بياء٢ ڬوبرنمنت د تانه جاو دان مدور دغن کچوالي ساج بيا اڤيون ياءيت ڤرجنجين يغ دتنتوکن ڤد تاهن اين دغن سورة ڤرنته در ليم هاري بولن دسمبر تاهن ١٨٣٣ مک ڤرجنجين ايت ننتي برڬون جوڬ ڤد تاهن سريب دلاڤن راتس تيڬ ڤوله ليم ملينکن ساج دغن تورة ڤرئتورن يغ ترسبت د باوه اين يعني

ڤرتام مک ڤرکار يغ ڤرتام در ڤرجنجين بسر د اتورکن سبڬمان ترسبت د باوه اين يعني اڤون بياء٢ ڬوبرنمنت دجوال ڤد ساة اتو ڤد لبه بايق تاهن ڤوپ لام دملاءي دغن ساة هاري بولن جنواري دان برهنتي دغن ڤغهبيسن بولن دسمبر سبڬمان ننتي دکاسي تاهو کتيک جوالن بياء٢ ايت*

کدو مک دغن برءوبه ڤرکار يغ کليم در ڤرجنجين بيا ڤاسر ايکن د بتاوي اداله دتنتوکن يعني مک در ايکن يغ دباو د چلنچيڠ تياد لنتس بوله ڤوڠت چوکي د تمڤت نايڬ دارة ملينکن کتيک ايت دباو در ڤاسر چلنچيڠ کتمڤت٢ لاين مک چوکي ايت بوله دڤوڠت د تمڤت٢ يغ دايغت بايڬ اوله ڤق تتاڤ ايت مستي اد ستغه ڤل ڤوپ جاوه در ڤد ڤاسر دان لاڬ رسيدنت ننتي مننجوکي جالن ڤد مان اورغ٢ يغ ممبلي ايکن بوله باو ايکن ايت در چلنچيڠ کبتاوي اتو کڤاسر اثنين اتو کمستير دان جکلو لاين روڤ اد باو ايکن ايت مک ايت تنتي کنا رمڤس*

کتيڬ مک ڤرکار يغ کسبلس در ڤرجنجين بيا جوالن ارق دان روم دان چو سکارغ اين مستي دباچ سبڬمان ترسبت د باوه اين يعني ن دالم ڤرکار٢ يغ دياتس مک چو دمقصدکن ساج روم يغ سده دبوة

باڤق دان دكچيت باڤق دان فتنه كرس دان ڤڤاكت ڤون كرس
اداڤ دالم تاهن ايت دان لاك جكك كرهان دالم تاهن باء دان
بولن صفر مك ادله اكن علامتڤ ايت فتنه باڤق دان ڤنچوري باڤق
دان باڤق ڤڤاكت دان سكلين بناتڠ يڠ بوس اداڤ دالم تاهن
ايت دان لاك جكك كرهان دالم تاهن باء دان بولن ربيع الاول
مك ادله اكن علامتڤ ايت اكن فتنه دان سكلين بناتڠ يڠ
بوس اداڤ دالم تاهن ايت دان لاك جكك كرهان دالم تاهن
باء دان بولن ربيع الاخر مك ادله اكن علامتڤ ايت اكن ڤڤاكت
كرس دان اكن فتنه كرس دان اكن شيطان ڤول كرس اداڤ دالم
تاهن ايت دان لاك جكك كرهان دالم تاهن باء دان بولن جمادي
الاول مك ادله اكن علامتڤ ايت اكن فتنه باڤق دان اكن بناتڠ
بوس اداڤ دالم تاهن ايت* *Tàbir mimpi.*

XII. Publicaties, Contracten en Brieven.

*Publicatie omtrent de betaling der rechten op onderscheidene artikelen.

سورة بڤرڤتاءن*

دغن نام دان در ڤد فيهق بكند راج*

بهو سري ڤدوك يغدترتون بسر كورنادور جندرال در هندي ندرلند
د دالم مشاورة كڤد سكل اورڠ يڠ مليهت اتو منغر باچ سورة اين
دبري سلامت سرة دبري تاهو*
بهو دغن سورة٢ ڤرنته كوبرنمنت در ٣٠ هاري بولن اقتوبر يڠ
بهارو٢ اين اڠكك ٣ دان ٤ سده دتنتوكن ڤرجنجين بسر دان ڤرجنجين
ماسڠ٢ در بياء٢ كوبرنمنت د تانه جاو دان مدور برسام٢ دغن بيا

جک برڬرق کنڠڽ کيري علامة اکن سکچيت ڤداڽ دان جک برڬرق کلوڤق متاڽ يڠ کانن يڠ د اتس علامة اکن براوله هرت ڤداڽ دان جک برڬرق کلوڤق متاڽ يڠ کيري يڠ د اتس علامة اکن ملیهت اورڠ داتڠ در ڤد برلاير اتو اورڠ جاوه اکن داتڠ ڤداڽ دان جک برڬرق کلوڤق مات يڠ کانن يڠ د باوه علامة دکچيت ڤداڽ دان جک برڬرق کلوڤق مات کيري يڠ د باوه علامة اکن ساکت اتو برلاير اتو ڤرڬيئن يڠ جاوه ڤداڽ دان جک برڬرق ڤنچورو متاڽ کانن علامة اکن ساکت ڤداڽ دان جک برڬرق ڤنچورو متاڽ کيري علامة اکن دکاسه اورڠ اکن دي دان جک برڬرق ايکر متاڽ کانن علامة اورڠ جاوه اکن داتڠ ڤداڽ دان جک برڬرق ايکر متاڽ کيري علامة سکچيت اکن برتمو دڠن ککاسهڽ دان جک برڬرق بيبج مات کانن علامة اکن ساکت هاتي ڤداڽ دان جک برڬرق بيبج مات کيري علامة سکچيت ڤداڽ دان جک برڬرق هيدڠ کانن علامة لڤس در ڤد ڤڽاکت دان بلا ڤداڽ دان جک برڬرق هيدڠ کيري علامة ڤربهڬياءن اکن داتڠ ڤداڽ دان جک برڬرق هيدڠڽ سمواڽ علامة اکن منچيم باو بوءن ڤداڽ دان جک برڬرق تليڠ کانن علامة اکن مندڠر موسه اتو ستروڤ اکن داتڠ کڤداڽ دان جک برڬرق تلڠاڽ کيري علامة ستروڤ منڠ ڤداڽ دان جک برڬرق ڤڤيڽ کانن علامة لنچت اوسياڽ دان جک برڬرق ڤڤيڽ کيري علامة لڤس در ڤد ڤڽاکت ڤداڽ*

Tàbir mimpi.

Voorspelling uit Zonsverduisteringen.

برمول انيله فصل يڠ کئانم ڤد مڽتاکن تعبير ڬرهان در ڤد تاهن باءِ (1) دان بولن محرم مک ادله علامتڽ ايت اکن کرس سوسه

(1) De Javanen rekenen den tijd bij *Windoe's*, dat zijn tijdvakken van acht jaren. Elk jaar van zulk een *Windoe* heeft een bijzonderen naam; het 1ste heet *Alif;* het 2de *Ehé;* het 3de *Djim-awal;* het 4de *Djé;* het 5de *Dal;* het 6de *Bé;* het 7de *Wawoe;* het 8ste *Djim-akhir.*

كمناٴن دنيا اخرة ڤداڽ دان لاڬ جكڬ ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اول حروفڽ ايت باٴ مكڬ ادله اكن علامتڽ اكن منداڤت سوكر دان ڤايه در ڤداڽ دان لاڬ جكڬ ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اول حروفڽ ايت تاٴ مكڬ ادله اكن علامتڽ ايت براوله مالو در ڤداڽ ايت دان لاڬ جكڬ ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اول حروفڽ ايت ثاٴ مكڬ ادله علامتڽ ايت اكن براوله لاب لاڬ سلامة اتسڽ دان لاڬ جكڬ ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اول حروفڽ ايت جيم مكڬ ادله علامتڽ ايت اكن منداڤت سوسه دالمڽ دان لاڬ جكڬ ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اول حروفڽ يڠ دممڤي ايت حاٴ مكڬ ادله علامتڽ ايت اكن براوله رزقي حلال دان باڽق لاڬ سجهترا اتسڽ در دنيا داتڠ كُنحرة دان لاڬ جكڬ ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اول حروفڽ ايت خاٴ مكڬ ادله علامتڽ اكن براوله رزقي دڠن مودهڽ يڠ تياد دڠن ڤايه اداڽ دان لاڬ جكڬ ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اكن حروفڽ يڠ اول ايت دال مكڬ ادله علامتڽ ايت اكن براوله سكچيت دان سلامة اتسڽ دان لاڬ جكڬ ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اول حروفڽ ايت ذال مكڬ ادله علامتڽ اكن منداڤت سوسه در ڤداڽ*

Tàbir mimpi.

Verklaring der beteekenis van onwillekeurige lichaamsbewegingen.

فصل ڤد مڽتاكن ڬرق يڠ د دالم ديري كيت مك هندقله دكتهوٴي كارن يڠ دمكين اد كلاڤ بايك دان اد كلاڤ جاهت ڤرتام برڬرق كڤلاڤ سمواڽ علامة براوله هرت دان بارڠ يڠ چت ايت بايك ڤداڽ دان جك برڬرق كڤال يڠ كانن علامة براوله هرت ڤداڽ دان جك برڬرق كڤال يڠ كيري علامة اكن ساكت دان جك برڬرق كنڠڽ كانن علامة اكن كبهڬياٴن ڤداڽ دان

اداله انت ديتيڤ دية تيݢ باݢي يڠ ترسبت ايت كارن ساڠت برحرمة سݢل يڠ ترسبت ايت*

حد منومن مابق*

برمول تيڠ٢ منومن يڠ ممابقكن باڽقڽ نسچاي حرام ممينم دي دان جكلو سديكيت سكاليڤون كارن ببراڤ حديث در ڤد نبي صلعم مك ڤات دڠن دي ايت حرامڽ سام اد اي در ڤد جنس يڠ دمينم اتو يڠ دماكن مك جك اد اي در ڤد جنس يڠ دمينم سڤرت توق نسچاي د حد يڠ ممينم دي دان جك تياد اي مابق سكاليڤون ملاينكن كانق٢ دان اورڠ ݢيل دان كافر حربي دان كافر ذمي دان اورڠ يڠ دڤكساكن اكن ممينم دي دان اورڠ يڠ تياد تاهو اكن دي توق مك تياد د حد مريكئيت دڠن دي برمول اداله حد مينم توق ايت جك اد اي مردهيك امڤت ڤوله ڤوكل دان جك اد اي بوكن مردهيك مك دڠن دو ڤوله ڤوكل دان هارس بݢ امام ملبه در ڤد امڤت ڤوله ڤد يڠ مردهيك دان ملبه در ڤد دو ڤوله ڤد يڠ بوكن مردهيك دان اداله يڠ لبه ايت دحكمكن تعزير برمول ثابت حد منومن مابق دڠن اقرار اتو دڠن سقسي دو اورڠ لاك٢ جوا تياد دڠن كلور باو منومن ايت در ڤد مولتڽ دان تياد دڠن مابقڽ*

Tjermin marika itoe jang menoentoet ilmoe fiqeh.

XI. **Waarzeggerij.**

Verklaring van droomen.

بهو اينله فصل يڠ كمڤت ڤد ميڽتاكن ممڤي د دالم مالم ثلاث مك اداله جك ممڤي در ڤد مالم ثلاث دان اول حروفڽ يڠ دممڤي ايت اليف مك اداله اكن علامتڽ ايت اكن براوله

اوله يڠ مرمڤس دان اداله حكم يڠ ترسبت ايت ڤد ڤيهق ضمان سڤرت جكلو دلنڤڤكن اوله سؤرڠ اكن ارت يڠ لاين ڤد تاڠن يڠ امڤوڽ اتو دبكاكن سوات باجن يڠ ترهنتر اتس بوم مك كلورله بارڠ يڠ دالمڽ دان لنڤڤله اي سبب دبكاڽ اتو دبكاكنڽ ڤنتو اڠكس دالم سڠكارنڽ مك تربڠله اي ڤد كتيك ايت جكلو تياد دڠن دكلوركنڽ سكاليڤون بهو سڽ اي ضامنله اكن اڠكس دان سڬل يڠ ترسبت ايت كارن بهو اداله لنڤڤڽ تربت در ڤد كرج دريڽ*

حكم سڬل دية*

برمول دية ايت اد كلاڤ دية اورڠ اسلام دان اد كلاڤ دية اورڠ كافر دان اد كلاڤ دية ڤرمڤون مك اداڤون دية ڤاو لاکي٢ يڠ مردهيك يڠ اسلام لاکي معصوم ايت اداله اي سراتس ايكر انت سڠكهڤون دمكين ايت دان جك اد يڠ ممبونه ايت سهاي اورڠ نسچاي اداله واجب دالمڽ بارڠ يڠ تركورڠ در ڤد دو ڤكرجاءن جوا يعني يڠ تركورڠ در ڤد هرك سهاي ايت دان دية جناية برمول دية سراتس انت يڠ ترسبت ايت جك اد اي دية جناية عمد اتو شبه العمد نسچاي اداله اي تيك باكي ياءيت تيك ڤوله ايكر انت بتين يڠ برعمر تيك تاهن دان تيك ڤوله انت بتين يڠ برعمر امڤت تاهن دان امڤت ڤوله انت يڠ بنتڠ دان جك اد اي دية جناية خطاء نسچاي اداله اي ليم باکي دو ڤوله انت بتين يڠ برعمر ستاهن دان دو ڤوله انت بتين يڠ برعمر دو تاهن دان دو ڤوله انت جنتن يڠ برعمر دو تاهن دان دو ڤوله انت بتين يڠ برعمر تيك تاهن دان دو ڤوله انت بتين يڠ برعمر امڤت تاهن ملاينكن جك جاده خطاڤ ايت ڤد حرام مكه اتو ڤد بولن ذو القعدة دان ذو الحجة دان محرم دان رجب اتو ڤد اورڠ ڤرمڤون يڠ حرام كڤداڤ سڤرت ابوڤ اتو سوداراڤ ڤرمڤون اڤماڤ مك تتكال ايت

هاري اتو توجه هاري جكلو تياد اي بته مك بركات سݢل اوق ڤراهو اڤ بچار كيت اكن اير رواڠ ايڽ مات سبله مك هندقله اي مڠات منچاري اورڠ داوڤهڤ اكن تتاڤي تياد بوله اوق ڤراهو ايت داوڤهڤ كارن اي تياد بوله منڠݢوڠ كرج دوا مليڠكن ناخدا جوݢ يڠ بوله داوڤهڤ دان جكلو تياد بوله اورڠ يڠ داوڤهڤ مليڠكن ساراڤ ايت دبهاݢيكن ڤد سݢل اوق ڤراهو ايت مك ماسڠ٢ ممولڠكن مودل مواتن ايت*

Oendang-oendang laoet negeri ***Mangkasar*** *dan* ***Boengi.***

Mahomedaansch recht.

حكم غصب يائيت مرمڤس*

برمول اصل ڤد مڠحرامكن مرمڤس در ڤد فرمان الله تعالي جاڠن دماكن اوله سثڠه كام ارت سثڠه كام دڠن باطل دان سبد نبي دالم حديث بهو سڤ سݢل داره كام دان سݢل ارت كام دان سݢل ڤركاكس حرام اتس كام يعني حرام اتس كام ممبنساكن دي اتو مرمڤس دي*

ادڤون ارتي غصب ايت دو ڤركار سوات ارتيڤ ڤد لغة كدو ارتيڤ ڤد شرع مك ارتيڤ يڠ ڤد لغة ايت مڠمبل سوات دڠن انياي دان يڠ ارتيڤ ڤد شرع ايت مڠراسي اتس حق اورڠ يڠ لاين دڠن تياد بنرڤ*

سوال جك برتاڤ سۏرڠ اڤبيل ثابتله اتس يڠ مرمڤس حكم رمڤس مك اڤ جوا يڠ دواجبكن اتس يڠ مرمڤس ايت جواب بهو يڠ واجب اتسڤ مڠمبليكن دي ككڤد يڠ امڤوڽ دي دان دمكين لاݢ واجب اتس يڠ مرمڤس ايت ممباير يڠ تله لڽڤ ڤد تاڠنڽ سام اد لڽڤڽ دڠن لڤائن اتو دڠن دلڽڤكن اكن دي

ترسبوت دهولو ايت اکن جور باتو ايت کنا حکم اتسڽ مک ايتوله
سببڽ مک جکلو بربوت ڤرکساڽ ڤد مليهت بارڠ يڠ ترتڠڬوڠ
اتسڽ ايت مک بارڠسياڤ بربوت سوات ڤکرجاٴن د دالم ڤراهو
ايت اکن ممبري کچلاٴن کڤد جور باتو ايت سڤرت اورڠ ممباکر
تالي ساوه جکلو سُورت ڤوتس سکالي ڤالوڽ جکلو تيک اورت
ڤوتسڽ تيک کالي ڤالوڽ جکلو سمواڽ ڤوتس سباڽق٢ تالي ايتوله
ڤالوڽ مک دمکينله عادتڽ جوڠ دان بالق سکليڤون*

Oendang-oendang laoet negeri Malaka.

باب فصل يڠ کتوجه بلس حکم جکلو موسم کاسڤ مک يڠ امڤوڽ جوڠ ايت لمبت برلاير مک دننتي اوله کيوي ايت توجه هاري جکلو تياد جوک ناخدا ماو برلاير تقصير اتس ناخدا ايت جکلو هابس سوده موسم تياد لاک مک دکمباليکن هرک ڤيتق ايت کڤد کيوي حکمڽ دان جکلو کيوي ايت لمبت تورن مک موسم سوده کاسڤ مک دننتي توجه هاري ستله ڬنڤ توجه هاري ايت مک لال دتڠڬلکن اوله ناخدا کيوي ايت سواتڤون تياد ڤرکتاٴن لاک حکمڽ دان جکلو اد سکاليڤون موسم مک ناخدا سڬره اي هندق برلاير مک دبريڽ تاهو سرت جنجي کيوي ايت توجه هاري اتو ليم بلس هاري مک تياد جوک کيوي ايت تورن هاري ايت دتڠڬلکن اوله ناخدا حکمڽ*

باب فصل يڠ کدولاڤن بلس جکلو کيوي ايت تورن د تلق رنتو هيلڠ سهاج هرک ڤيتق ايت تياد بوله ددعوا ڤد ناخدا حکمڽ جکلو اد سسوات سببڽ در ڤد بربنته برکلاهي مک هندقله تورن مک دکمباليکن هرک ڤيتق ايت ستڠه دان جکلو کيوي ايت امت بربنتاهن دالم ڤراهو دڠن ناخدا هارسله دکمباليکن سمواڽ سڤاي سڬره اي تورن سبرمول حکم جکلو اوق ڤراهو ساکت هارس دننتيکن ليم

تقصير جوݢ اتس يڠ ملڠݢر كارن لاوتن لواس داڤت دجاوهكن در ڤد بهاي ايت مك دحكمكن دڠن ڤاڤ كارم جوݢ يعني دوا بهاݢي دبايرڽ كارن مالم تياد دڠن دسهجاڽ سبب الڤاڤ اورڠ يڠ برجاݢ كارن ايتوله تقصيرڽ ايت اداڤون جكلو ڤد سيڠ هاري دلڠݢرڽ ايت ڤاتتكه اي مڠݢنتي سڬل هرت اورڠ يڠ بناس ايت كارن تقصيرڽ ڤد لكوڽ ايت

اداڤون اكن عادت اورڠ يڠ برتمباكن رواڠ ايت جكلو ڤد كتيك برلاير د لاوت سكلين اورڠ يڠ د دالم ڤراهو ايت بسمواڽ كنا ملينكن ناخدا دان معلم دان جورمودي دان جورباتو ايتڤون كنا اي برتمبا برسام٢ اورڠ بايق د دالم ڤراهو ايت دمكينله عادتڽ اداڤون اكن عادت جورمودي در تمباراوڠ كبوريتن ايتوله امڤوڽ ڤرنته مليهت بايك دان جاهت سڤركارلاݢ اڤبيل كتيك اكن برلاير هندقله اي مليهت تالي تند سمڤن دان يڠ تكوه دان بورق هندقله دڤركساءي مليهت اير سمڤن سرت دسورهڽ اورڠ ڤرݢي برتمبا بايكڽ دان جاهت اداڽ اتو تيداڽ جكلو لوچت اتو ڤوتس تاليڽ در ڤد لاليڽ جورمودي ايتوله اتسڽ جرݢ مڠݢنتي در ڤد تقصيرڽ امت بسر دمكينله عادتڽ اداڤون استعادت جورباتو در ڤد تمباراوڠ لال كهلون اياله يڠ امڤوڽ ڤرنته هندقله ممركساءي در ڤد بارڠ ڤكرجاءن يڠ ترتڠݢوڠ اتسڽ تالي ساوه دان ساوهڽ دان سڬل ڤكاوي ڤراهو ايت در ڤد سبهاݢيڽ بايك جاهتڽ مك اڤبيل اداله مليهتڽ اد سوات كچدراءن مك هندقله دڤركساءي بايكڽ سڤاي جاڠن ممبري كسكارن ڤد كتيك برلابوه اڤبيل سوده برلابوه اتس جورباتو بارڠ سسوات ڤكرجاءن منجݢاكن اورڠ برتمبا مك هندقله ساڠت ايڠتڽ دان جݢاڽ جكلو ساوه لارت تياد ماكن مك ترلڠݢر كڤد بتيڠ ڤراهو ايت اتو كڤد كارڠ اتو كڤد تنجوڠ اتو كڤد ڤولو تردمڤر مك جادي سوسهله سڬل اورڠ د دالم ڤراهو ايت در ڤد سبب ترلڠݢر مك تقصيرله جورباتو دڠن سڤنوه٢ڽ مك لازمله سڤرت عادت يڠ

تاهيل جک اورغ جاهت دڤنت سڤاة سواتڤون تياد دحاجت د دالمڤ

باب اين ڤري مڤتاکن حکم اورغ يغ ممبواغ د لاوت ايت سبب کنا ريبوت يغ بسر مک تتکال ايت هندقله اي مشاورت دغن اورغ يغ باڤق کارن ممبواغ ايت اتس مودل جک باڤق مودلڤ باڤق بواغڤ جک سديکت مودلڤ سديکت بواغڤ يعني سديکت کتاڤ سبرمول جکلو تياد دمشاورتکن اکن حال ايت منجادي تقصيرله اتس يغ امڤوڤ جوغ ايت

فصل اين ڤري مڠتاکن حکم سَارَ سکل اوق ڤراهو ايت سکوين بهاڬي انق مردهيک دان تورن ڤنوکن جوک دوا کوين مک دليهت بوک جوغ ايت جک بوکاڤ امڤت اتو تڠه امڤت دڤ مک

اي ممبري سَارَ ايتڤون جوک دان جک جوغ ايت بوک تڠه تيک مک ساراڤ اوق ڤراهو تيک راتس ڬنتڠ دان اورغ باڤق انم راتس انيله حکم اورغ ڤليارن

باب ڤري مڠتاکن مملبهراکن اڤي د دالم ڤليارن ايت سبرمول هندقله سکل اورغ يغ د دالم ڤراهو ايت اڤبيل سودة کام برماسق هندقله کام ڤادمکن اڤي کارن اڤي ايت سوات بهاي يغ امت بسر د دالم ڤليارن مک جکلو اي سودة برماسق مک تياد دڤادمکن اڤي ايت مک ڤد انتار ايت اڤي ڤون برڤال مک ترباکر توڤي ايت اتو بارغ سباڬيڤ د دالم ڤراهو ايت مک ڬمڤرله سکل اورغ يغ د دالم ڤراهو ايت کمدين مک دماکن اوله اڤي ايت مک دحکمکن اورغ يغ د دالم جوغ ايت دوا کالي ڤالو اکنديٰ ادڤون اکن توانڤ دلومر اي دغن ابو سڤاي جاڠن دمکين لاڬ سڤاي ايڠت اکن ڤکرجاٰن ايت

ادڤون تتکال برلاير سبوه جوغ اتو بالق مک برسايغ دغن سبوه جوغ يغ لاين اتو سماڤ بالق سام برلاير مک روسق بناس کنا لڠڬر ايتڤون

جوك عادتڽ كارن سڬل ناخدا ايت ڬنتي راج د دالم لاوت كارن
سوده دكارنياءي خليفت المومنين عادت ايت د دالم نڬري ملاك
مك داڤت اي منجاديكن راج د دالم لاوت جكلو كانق٢ سكاليڤون
توهاله ڤد ماس ايت مك داڤت اي مغحكمكن ايت سڤاي سوده
حكمڽ ڤد بارڠ سسوات ڤكرجاءن كيت انشاء الله تعالي*

باب اين ڤري مڽتاكن حكم سڬل جوڠ دان بالق در ڤد سكلين
ڤراهو كچيل دان بسر در ڤد سڬل ناخدا كارن اي سوڤام رجاڽ برمولا
اكن جور موديكن ايت اوڤام بندهارا اي د دالم جوڠ ايت اداڤون جور
باتو ايت اوڤام تمڠڬوڠ مك ايالله يڠ مملي‌هراكن بايك دان جاهت
منتوكن ساله دان بنر د دالم جوڠ جكلو د دالم بالق سكاليڤون دمكين
جوك اداڤون توكڠ كانن دان توكڠ كيري ايت سوڤام شيخ اي
مغرجاكن كرج برسام٢ توكڠ اڠڬوڠ برمولا اكن جور باتو دان ڬنتوڠ لاير
دان سناوي دان توكڠ سكليڽ ايت ترسره د دالم تاڠن ناخدا
اداڤون اكن سڬل اوق ڤراهو ايت سكليڽ ترسره د دالم تاڠن توكڠ
ڤراهو برمولا جكلو توكڠ اڠڬوڠ مڽوره مك تياد اي ماو دڠن دلاوڽ
توكڠ اڠڬوڠ ايت مك دسورهڽ ڤالو كڤد جور باتو دڠن توجه كالي ڤالو
اكنديكن تتاڤي عادت ڤالو شرطڽ هندق جاڠن تربوك كتيق دان
لاك ماوله دڠن ستاهو توكڠ اڠڬوڠ مك دلاوڽ توكڠ اڠڬوڠ مك دڤالو
امڤت كالي اكنديكن د ڤتارن لاوڠ سبرمول جك ملاون جوك ڬنتوڠ
لاير دان سناوي مك دڤالو تيك كالي اكنديكن دمكينله حكمڽ*

باب اين ڤري مڽتاكن حكم سڬل يڠ منداڤت اورڠ روسق ڤد
سوات تمڤت د دالم لاوت اتو تردمڤر كدارت مك دڤنت كڤداڽ
ڬنتوڠ لاير ستڠه تاهيل ڤد سورڠ برمول د دالم روسق ايت سواتڤون
تياد اد حقڽ لڤس مك بارڠ مان قدر اكن ماكنڽ سهڠڬ سڤاه
جوك دڤنت كڤداڽ دمكينله حكمڽ اكن سڬل اورڠ يڠ منمڤڠ
دمكين لاك جك بلوم سمڤي كڤد ڤرجنجيئنڽ مك هندقله
تورن اي در ڤد جوڠ اتو بالق جك اورڠ بايك دڤنتاڽ ستڠه

تياد يڠ دمکين ايت سڤرت ڤنچوري بڬمان کهندق يڠ ڤوڤ بوله ددعواڤ*

فصل يڠ کأنم ڤوله امڤت ڤد مڽتاکن اورڠ برکلاهي لاکي استري بوله دڤوکل اکن تتاڤ تياد بوله دڤوکل سڤرت عبد دان تياد بوله سمڤي بردارة دان جک بردارة موک هيدڠڽ دان جکلو لوک موک دو ايکر انت دان جک هيدڠ ڤون دمکين جوک دان جک لوک ارة کباوة ليهر سأيکر انت دان جک کباوة ڤڠکڠ سأيکر کربو دان راج٢ اتو اورڠ بسر٢ سکاليڤون دمکين جوک حکمڽ دمکينله سبد داتق بندهار تياد بوله داوبة٢ لاکي*

Oendang-oendang negeri Malaka.

***Scheepvaartwetten.**

عادت اين در ڤد اورڠ توة٢ تتکال ماس نڬري ملاک لاکي قرارله سلطان محمود شاه خليفت المومنين يڠ کرجاءن نڬري ملاک سبب ايتوله مک ناخدا يڠ توة٢ ايت منورنکن حکم اين مک داتڠله کڤد انق چچوڤ سکارڠ اين مک هندقله سکل نڬري ايت حکم لاوت جوک سودهڽ تياد داڤت حکم ايت دباو کدارت مک سبب دحکمکن دڠن حکم اين سڤاي جاڠن برکلاهن دان بربنته دان جاڠن سکهندق دان نفس دان هوي سنديري سڤاي سنتوس کيت درڤد کسکارن دان کسکيتن جوڠ دان بالق ايت جکلو دمکين ايت بتاڤ جوک کيت ملاون سکل ناخدا ايت ادڤون يڠ دنماءي خليفت المومنين د دالم نڬري ايت دمکين لاکي ناخدا ايت تتکال د دالم لاوت کارن سودة دکارنياءي اوله دولي سلطان محمود شاه کڤد سکل ناخدا حکم اين سڤاي اي مڠحکمکن د دالم جوڠڽ ايت جک تياد دتورتڽ ساله اي ڤد سکل اورڠ باڽق مک هندقله سکليڽ کام مالوکن يڠ امڤوڽ جوڠ ايت اتو بالق ايت ڤون دمکين

کچريئن دان تياد يغ دمکين ايت اڤبيل سده دڤتاکن کڤد اورغ باڤق اتو ڤغهولوڤ مک تياداله تقصيرڤ يغ ممڬغ ݢادي ايت بايک تربوغ اتو تياد مک تياداله ساله لاݢي ملاينکن هيلغله تياد برݢنتي دان اڤبيل ترباکر اتو کارم ايتڤون دغن ڤتاڤ جوݢ عادتڤ قانون دمکينله سبد داتق بندهار تياد بوله داوبه٢ ڤد کمدين هريڤ*

فصل يغ کليم ڤوله سات ڤد مڽتاکن عادة اورغ برلادڠ اتو برساوه مک هندقله دڤاکر دغن ڤارت دان جک تياد يغ دمکين کالو ماسق کربو اتو لمبو کمبغ تياداله بوله دتغکڤ اتو دچنچڠ دان جک ماسق مالم ماکن ڤادي اورغ دان جک دبونهڤ ماتي سهاج تياداله ڤرکتائن کارن مالم ايت بوکنڤ کربو لمبو د دالم ڤلهار دان تيڤ٢ بناتڠ ماسق کدالم ساوه بندڠ ايت هاڤله عادتڤ روس ݢاجه اتو کربو جالڠ دان تيڤ٢ کربو يغ دڤلهار عادتڤ تيڤ٢ مالم د دالم کندڠ دان جک اي مرمبق سيغ هاري مک هندقله حاکم ليهت ڤاکرڤ بݢمان اداڤ ادڤون عادة اورغ برڤادي دان جک ڤادي ايت براوبت مک هندقله دتارهڤ سور اکن تند تياد بوله اورغ ماسق برجالن د دالم ڤادي ايت دان جک تياد دبوبهڤ علامة مک هندقله دلارڠڤ اورغ يغ هندق ماسق ايت تيڤ٢ مک برجالن جوݢ اي لال دڤوکل اوله يغ ڤوڤ ڤادي ايت ڤد اورغ يغ برجالن ايت مک تياداله ڤرکتائن اتو يغ ڤوڤ ساوه ايت ممبري تاهو ڤد حاکم مک دحکمکن اورغ ايت کارن بوکن جالن بسر ايتله دعادتکن اوله قانون نماڤ*

فصل يغ کدلاڤن ڤوله سات ڤد مڽتاکن اورغ منداڤت ڤراهو هاڽت بارڠ يغ اد دالم ڤراهو ايت مک هندقله باو کچمباتن سمڤي تيݢ هاري مک تياد جوݢ توانڤ داتڠ مک تياداله اد ڤرکتائنڤ لاݢي دمکينله سبد داتق بندهار مک عادة اين برسمائن دغن عادة يغ دبري اوله ݢرندر کڤد داتق کڤيتن شمس الدين اڤبيل منداڤت ڤراهو دغن سکل بارڠ يغ اد دالمڤ سمواڤ باو کڤد کڤيتن دان ڤد شهبندر ديله ممبري عادة اورغ يغ منداڤت دان جک

تقصير تونڤ اتو تياد تقصير يڠ ڤوڤ رومه ايت دبله اوله ڤنهچوري دندڠ اتو لنتي رومه ايت ايتڤون دتيلك جوا اوله حاكم دان جك امس اتو ڤيرق اتو ريل مك تياد دتارهڤ. د دالم ڤتي تيبڠ٢ مك هيلڠ هرت اورڠ ايت دكنتي اوله يڠ ڤوڤ رومه بكمان يڠ ترسبت اوله يڠ ڤوڤ اتو دامبل ڤنهچوري دڠن ڤتيڤ مك تياد بله دندڠڤ اتو لنتيڤ مك لازمله تونڤ يڠ ڤوڤ رومه ايت مڠكنتي د دالم ڤد ايتڤون مك هندقله حاكم خيار اوله سبب تياد علامة بنر يڠ ڤوڤ رومه ايت دان اڤبيل يڠ ڤوڤ رومه ايت موافقة دڠن اورڠ يڠ منهچوري ممباو هرت ايت تورن سرت اقرار اي اتو داڤت سقسي يڠ صح اتو تنداڤ مك هندقله اوله حاكم دسوره كنتي سڤنهڤ سدويت تياد بوله كورڠ دان يڠ ڤوڤ رومه ايت ددند ليم تاهل سڤاه دان اورڠ يڠ دبواڤ ايت تياد سوات كات كارن سمات٢ ساله د اتس يڠ ڤوڤ رومه جوا دمكينله يڠ سده دعادتكن سلطان محمود شاه خليفة المؤمنين دان دنداڤ ايت دبهاكي دو دڠن يڠ ڤوڤ نݢري اتو دوسن دمكينله عادتڤ*

فصل يڠ كمڤت ڤوله امڤت ڤد مپتاكن يڠ دكرنياءي اوله داتق بندهار عادة دودق مڠهادڤ راج٢ ملايو اڤبيل اد د ڤڠهداڤن مك سبد داتق بندهار هي اورڠ جك ميڠ هندق تاهو عادة راج٢ ملايو اڤبيل اد يڠ دڤرتون بسر برسام٢ يڠ دڤرتون مود يڠ دڤرتون بسر سهاج كيت سمبه دان جك يڠ دڤرتون مود سمايم دڠن داتق بندهار يڠ دڤرتون مود سهاج كيت سمبه دمكين لاك داتق بندهار دڠن تمڠڠ ايتله ڤراتورنڤ اينله مك دايكت دمكينله سبد داتق بندهار دان جاڠن داوبه٢ در ڤد سبد بيت اين دمكينله اداڤ*

فصل يڠ كمڤت ڤوله دلاڤن ڤد مپتاكن اورڠ برتارهكن كادي در ڤد بارڠ سوات امس اتو ڤيرق بارڠ سباكيڤ مك هيلڠ هرت ايت مك تياد رومهڤ بله دندڠڤ اتو لنتيڤ ايتڤون هندقله ممبري تاهو ڤد ڤڠهول اتو اورڠ يڠ دكت رومهڤ مپتاكن حالڤ

كندڠ دنداڤ ستاهل سڤاه دان سڤرت هرڬاڤ كربو لمبو يڠ دچريڤ ايت داڤت كڤداڤ براڤ هرڬاڤ دان جك اي منچوري ايت د تڠه ڤادڠ اتو د دالم هوتن مك دنداڤ سڤوله امس دان هرڬاڤ دباير جوك دمكين لاك كمبڠ دان منچوري ايم ايتق د دالم رڠڤ مك ددند اكن دي ليم امس دان جك عبد منچوري ايت تونڤ يڠ ممباير ڬنتي اد ڤون كڤد حكم الله ڤد سڬل يڠ منچوري د دالم كندڠڤ ايت سقدر ممباير هرڬاڤ تياد دند اتسڤ دمكينله يڠ دحكمكن اوله سڬل مانسي ڤد سڬل نڬري دان دوسن اتو انق سوڠي تلق رنتو*

فصل يڠ كڠمڤت بلس ڤد مڽتاكن سڬل حكم كربو لمبو يڠ ناكل دان جك دتمبت ڤد جالن راي تمڤت اورڠ لال لالڠ مك اوله بناتڠ ايت دتندقڤ اورڠ مك لوك ددند اكن دي ستاهل سڤاه دان دبايرڤ بلنچ اوبت اد ڤون جك ماتي اورڠ يڠ دتندقڤ ايت كناله اي سڤرت عادة دية كارن تقصير اي بوكن تمڤت ڤاتت دتمبت د سيت دان جك دتندقڤ عبد اورڠ مك دڬنتي سهرڬاڤ دمكينله عادة حكمڤ دان جكلو دتمبت د دالم هوتن تياد تمڤت لال لالڠ مك دتندقڤ اورڠ لوك اتو ماتي هندقله بناتڠ ايت دبونه حكمڤ تيادله ڤركتاءنڤ لاك اتسڤ دان جك كربو ايت جاهت اي هندق منندق سماڤ كربو اتو لمبو حكمڤ تياد لاين دتڠكڤ دان سباڬي ڤول بارڠ سياڤ منارة كربو اتو لمبو يڠ جاهت لاك ڬارڠ مك هندقله ڤلهراكن بايك جاڠن ممبنساكن حق بناتڠ اورڠ دان جك اي منندق د تڠه ڤادڠ اتو د دالم هوتن تقصير تونڤ دحكم لاك دڬنتي هرڬاڤ كربو ايت دان جك دتندقڤ اورڠ ماتي اتو ڤاته مك ددند سڤوله تاهل سڤاه دمكين يڠ سده عادة اين دتيتهكن بڬند سلطان محمود شاه خليفة المؤمنين دان جاڠن لاك ڤندڠ ممندڠ*

فصل يڠ كسمبيلن بلس ڤد مڽتاكن اورڠ برتارهكن هرت بند بارڠ سسوات اتو ريل اتو امس دان ڤيرق جك هيلڠ دڠن تياد

برتيته مرک ايت تياد داڤت دکات لاݢ ڤد سؤرڠ جوا ڤون ترلتق ڤد راج٢ بهاس ايت*

فصل يڠ کأنم ڤد مڽتاکن حکم سݢل اورڠ يڠ مڠامق ياءيت جک عبد اتو اورڠ برهوتڠ اتو هتاڠن اورڠ جکلو تياد ترتڠکڤ مک دبونه اي تيادله ڤرکتاءن لاݢ دان جکلو سده ترتڠکڤ مک تيادله داڤت کيت بونه دي لاݢ دان جکلو دبونه جوݢ اي مک تياد دڠن ستاهو راج اتو منتري مک دبونه ڤول اي کارن عادة سده ترتڠکڤ اتو ترايکت ايت راج منتري ڤوڽ ڤرنته کڤد تلق رنتو نݢري دمکينله عادتڽ ايتڤون قياسکن*

فصل ڤد مڽتاکن حکم اورڠ ڤنچوري د دالم کمڤڠ هلامن اورڠ مک تاهو يڠ امڤوڽ کمڤڠ ايت مک دبونهڽ اتو دتورتڽ انتار دو کمڤڠ مک دبونهڽ تيادله سالهڽ يڠ ممبونه ايت اداڤون جک کمدين در ڤد هاري ايت مک اي برتمو دڠن اورڠ يڠ منچوري ايت مک بهارو دبونهڽ تياد صح بونهڽ ايت اداڤون اورڠ منچوري تنامن سڤرت تبو ڤيسڠ سيره ڤينڠ ساير٢ دان بوه بواهن بارڠ سباݢيڽ ايت تياد دڤنتڠ حکمڽ دان جکلو کدڤاتن ڤنچوري مالم مک دتيکم اوله تونڽ ماتي سهاج تياد دعوا اتسڽ اداڤون جکلو تاهو اي ڤد سيڠ هريڽ ددند اوله حاکم سڤوله امس دان سݢل يڠ دچوريڽ ايت مک دݢنتيکن د ليهرڽ دباو کليليڠ نݢري دان جک سده هابس دماکنڽ سڤرت بوه بواهن ايت مک دسوره ݢنتي اوله حاکم هرݢاڽ يڠ دچوري ايت لاݢ ددند سڤوله امس دان جک اورڠ منچوري ڤراهو مک سده دجولڽ اتو دسورقکنڽ مک انتار ايت اد تند يڠ ڽات اتو سمڤه يڠ صح اکن کڤتاءنڽ اي منچوري ايت مک دݢنتي هرݢ ڤراهو ايت دڠن سڤنهڽ دان جک ڤراهو ايت سيواءن مک دسوره ݢنتي دڠن سيواڽ سکالي دان اکن دنداڽ سڤوله امس ايتله حکمڽ سݢل اورڠ يڠ منچوري ڤراهو اداڤون جک اورڠ منچوري کربو لمبو کمبڠ بارڠ سباݢيڽ جک اي منچوري د دالم

لاکي٢ڽ سمواڽ مالس دڠن ماکن تيدر دان ممبايقکي سنجاة ايتوله
کرجاڽ اورڠيڠ دالم نڬري ايت مک سهيا ليهة حال تانه اير
مريکئيت ترلالوله ايلقڽ اکن برتانم دان مملihاراکن بناتڠ اکن منچاري
کهيدوڤن ترلالو باڬوس مک جکلو کيراڽ تانه يڠ سأيلق ايت دالم
نڬري لاين نسچاي منجادي کاي سموا اورڠ تياد يڠ مسکين لاڬي
شهدان اداله سبب سڬل ڤرکار اين جادي سبب انياي راجاڽ دان
تياد بتول ڤرنتهڽ مک ڤچهله هاتي سڬل رعيت مک اداله ڤد
فيکر مريکئيت بايکله اکو مسکين دمکين تياد سوسه داڤة ڤاڬي ماکن
ڤاڬي داڤت ڤتڠ ماکن ڤتڠ دان کالو اد برهرت اتو بررومه بايک اتو
برلادڠ دان کبون بسر نسچاي دچاريکن راج سسوات جالن دامبلڽ
دان دڤنجمڽ اتو دڤنتاڽ مک جکلو تياد دبري درمڤسڽ دان
کالو ملاون هابس سکلين انق بوه دبونهڽ دان ددنداڽ ايتوله
سببڽ نڬري ترڠڬانو ايت تياد رامي دان سڬل اورڠ داڬڠ ڤون
تاکوة ماسق دان سڬل سوداڬر ڤون تياد مک خبر يڠدمکين ايتڤون
ترمشهورله کڤد نڬري٢ يڠلاين اداڽ*

Pelajaran Abdoellah.

X. Wetboeken.

Onderscheidene wetsbepalingen.

فصل يڠ کدو ڤد مڽتاکن حکم سڬل بهاس راج٢ ايت ليم ڤرکار
تياد داڤت کيت منورت کات اين ملاينکن دڠن تيته تون کيت
جوڬ مک داڤت ڤرتام٢ تيته کدو ڤاتک کتيک مرک کمڤت
کرني کليم انڬره مک سڬل کات٢ اين تياد داڤت دکتاکن اوله کيت
سکلين دان جکلو همب راج مڠتاکن دي دبونه حکمڽ دان جک
اورڠ لاين برکات دمکين ايت دڬوچه حکمڽ ادڤون برڤاتک دان

ايت تياداله سهيا كتهوي اداڤ شهدان دالم ترغݢانو ايت تياداله تمڤة
اورڠ مڠاجر بهاس ملايو مليئنكن اد انم توجه انق٢ دالم ساتو٢ رومه
مڠاجي قرءان سهاج كلكين مك اداله بهاس مريكئيت بهاس ملايو
تتاڤي بوڤيڤ بهاسڤ ايت برلائينن در ڤد بوڤي ملايو دان چڠݢڠ
ڤد تليڠا دان ڤيلت مريكئيت همڤير٢ سڤرة ڤيلت كده مك كات
كيت توان كتاڤ تواڠ مك كات كيت الله كتاڤ الوه كاة كيت
جاڠن كتاڤ جاڠڠ كات كيت بولن كتاڤ بولڠ تتاڤي ڤتتورنڤ
سهاج دمكين مك اڤبيل اي مڤورت بتوالله حروفڤ سڤرة كيت
اداڤ تتاڤي اداله سديكيت اورڠ دالم انتارا مريكئيت يڠ ڤندي
مڠوليس لاكيڤون باݢوس بكس تاڠنڤ مڠوليس عرب سڤرة قرءان دان
كتاب٢ بهاس عرب مك جارڠ يڠ دالم بهاس ملايو مك سبب
ايت كباڤقكن ترڤوجي قرءان ترغݢانو ايت دالم نݢري لاين٢ شهدان
د انتارا مريكئيت اداله دوا بهاݢي يغتياد تاو مڠاجي دان سبهاݢي
يغتاو دان امڤت بهاݢي يغتياد تاو ممباچ سورت ملايو دان سبهاݢي
يغتاو شهدان سوات حيران كڤد سهيا مليهتكن ڤراهو ڤڠايل مريكئيت
بوله موة امڤت ليم كوين مك اورڠڤ دالم سبوه ڤراهو ايت تيݢ
امڤت ڤوله مك دباواڤ ڤوكتڤ ايت د تڠه٢ لاوت دالم ليم بلس
دوا ڤوله دڤا مك تورنله سورڠ دالم لاوت ايت مليهة تمڤت ايكن
باڽق دان منڠر بوبيڤ مك جكلو اد باڽق ايكن بهاروله اي نايك
كڤراهو مك دبوڠڤ ڤوكتڤ ايت اداڤ برمول سهيا ليهت حال
اورڠ٢ دالم نݢري ايت مسكين بلاك لاكي دڠن كلكون مالس دان
لالي سڤنجڠ هاري دانلاكي كباڽقكن ڤول انق راج٢ دان همب راج
ڤد تيف٢ كمڤڠ دان جالن دان ڤكاين مريكئيت تياد باݢوس ڤنه
دڠن داكي دان كوتر بدانڤ تتاڤي ڤد تيف٢ اورڠ اد امڤت ليم باتڠ
چمڤق بوڠ دان سبيله كريس دان ساتو چنڠكس ايتوله كرجاڤ مميكل
سنجاة كهولو كهيلير مك ڤرمڤون٢ مريكئيت بكرج دان بركدي دان
منجاج دان ممبوة سڠل ڤكرجاءن اكن منچاري كهيدوڤن تتاڤي

اداڽ برمول مک اداله سهاي برتاڽ اورڠ٢ دالم نݢري ايت تيادکه
بوله داوبه٢ عادة اتو بارڠ ڤکرجاءن يڠ تياد بايک اين مک جوابڽ
اداله سکلين عادة دان ڤکرجاءن اين سمواڽ در ڤد عادة ڤربکال جکلو
بارڠ سياڤ مڠوبه اتو ممچهکن ايت نسچاي دتمڤ دولة مرحوم يڠ
توا٢ مک اداله دالم فکيرن سهاي کات اورڠ يڠ بوده لاکُ يڠ تياد
ممڤڽاءي علم اين جکلو ککل عادة دان ڤکرجاءن دان کلکوءن يڠ تله
ترسبت ايت مک داڤت تياد لام کلماءنڽ کلق سوڤي دان روسق
جوکُ نݢري ڤاهڠ ايت سبب مريکئيت سکلين مڠاکو دريڽ سهاج
ڤندي ادڤون سببڽ فکيرن ايت داتڠ کارن تياد مريکئيت ماو
منورت عادة اورڠ لاکڤون تياد اي ممڤڽاءي علم منجاد ماکن سهاري
ماکن بودهڽ برتمبه سڤرت کاتق د باوه تمڤورڠ اداڽ مک اداله
ڤد سڠک کاتق ايت تمڤورڠ ايتله لاڠت*

Pelajaran Abdoellah.

***Toestand der bevolking van Trengganau.**

مک عبدي اتو همب تياد باڽق دالم نݢري ترڠݢانو تتاڤي بوله
اورڠ برجوال بلي همب ايت تياد منجادي لارڠن اداڽ تتاڤي
سڠݢهڤون تياد باڽق همب اتو عبدي دالم نݢري ايت مک اداله ڤد
سڠکا سهيا سݢل رعية يڠدالم نݢري ايت ماسيڠ٢ کدودقکنڽ ايت
سڤرة عبدي جوکُ اداڽ سبب سݢل مريکئية منورة عادة يڠ جاهة٢
دان بوده٢ ايت مک جکلو سکاليڤون اي هندق ملڤسکن عادة٢
ايت تياد براني اي*

شهدان مک سهيا برجالن ايت ماسق کڤد لورڠ لاين مک برتموله
دڠن مسجيد مک اداله مسجيد ايت در ڤد باتو د باوهڽ دان
اتڤڽ ڤاڤن مک تمبق کليلڠڽ باتو اداڽ مک تياداله باڽق اورڠ
عرب دالم نݢري ايت مليڠکن دوا تيݢ اورڠ سهاج انته اڤاکه سببڽ

سبب ايت منجاد بيبسله همب راج ايت دالم نڬري مک کالو
اڤ٢ ڤربواتنڽ ساله تيادله دڤدليکن کارن تاکت اورڠ اکن راج مک
سبب ايت همب راج ايتڤون منجاد بسرله دان کرس هتيڽ
سبب اورڠ تاکت اکندي مک ڤربواتنڽ ڤون ماکنله برتمبه٢
جاهتڽ کڤد اورڠ نڬري دان لاڬي باڽقله جاد فتنه درڤد اورڠ٢
ايت مک بارڠ يڠ تيدق٢ د اداکنڽ کڤد راج مک راج ڤون ڤرچايله
اکندي سهڠڬ راج مماسقکن دريڽ دالم ڤکرجا٢ن ايت مک ڤد
اخرڽ باڽقله همب الله منجاد بناس سبب حال ايت سبرمول
اد سوات خبر سهاي دڠر دالم ڤاهڠ کالو کراڽ اد سؤورڠ٢ برهوتڠ کڤد
سؤورڠ مک اڤبيل سمڤي جنجيڽ ڤرڬيله اي ممنت هرتاڽ کڤد
اورڠ يڠ برهوتڠ ايت مک اي ممنت تڠڬه سبب بلم اد مک
اورڠ يڠ امڤوڽ اوڠ ايت ممڠڬل ببراڤ اورڠ همب راج کتاڽ
ننتي سهاي اوڤه سکين ڤرڬيله منتاکن اوڠ سهاي کڤد سي انو ايت
مک ڤرڬيله همب راج ايت کڤد اورڠ يڠ برهوتڠ ايت ممنت
دڠن کرسڽ مک کتاڽ جکلو تياد اڠکو باير سکارڠ جوڬ اکُ
تيکم مک اد اورڠ يڠ تله ماتي دتيکمڽ دان اد اورڠ يڠ سبب
تاکت ايت ڤرڬيله منجول بارڠ٢ڽ يڠ تياد ڤاتت٢ هرڬ سبب
ممباير ريل ايت شهدان ترباڽقله دتکوتي اورڠ اکن همب راج ايت
سبب سڬل ڤرکاريڠ ترسبت تادي شهدان ادله ڤول عادة دالم نڬري
ڤاهڠ اڤبيل سؤورڠ بربوت ساله بسر مک دسالڠڽ مک آد ڤول اورڠ
يڠ دسلاڽ مک ارتي سالڠ ايت دايکتڽ کاکي تاڠن اورڠ ايت
لال ددودقکنڽ د هلون ڤراهو دکايهکنڽ کڤد سبوه انق سوڠي ستله
سمڤي مک ڤرتند ايت اد ممباو سبيله کرس ڤنجڠ درڤد بندهار
مک دتيکمڽ اکن اورڠ ايت ڤد تمڤت ڤڽالڠڽ ستله ماتيله مک
ڤرڬيله ڤرتند ايت د کمڤڠ چين ممنت ڤد تيڤ٢ رومه ستمڤڠ اکن
بللنج منانمکن اورڠ يڠ ماتي ايت مک ارتي سول ايت دتيکمڽ
دڠن ڤوچق نيڤه در لوبڠ ڤننتڽ سهڠڬ لال کدالم ڤرتڽ دمکينله

ايت مک کات اورڠ د سان ليم بلس هاري مودق بهارو سمڤي کتمڤت امس ايت جلي نماڤ دان اد ڤول باڽق جنس نام ڤارتڽ ايت دان لاݢ کات اورڠ برلقس اورڠ د سان دڠ ڤد چين دان ملايو لاکڤون رامي تمڤت ايت مک د سانله تمڤت اورڠ برنياݢ دان لاݢ کتاڤ ترلال باڽق جاکون د هولو ڤاهڠ اين مک ادله ڤکرجاءن جاکون ايت مڠلورکن دݢاڠن در هوتن سڤرت ݢهارو دان کميڽن دان دامر دان روتن دان لاݢ اد ڤول جاکون ايت يڠ منچبق امس برسام٢ دڠن اورڠ ملايو دان لاݢ کبڽاکن ڤول اي برکبن٢ دان ممباو سݢل جنس٢ بوه در دالم هوتن ايت دجولڽ اتو دتوکرڽ دڠن تمباکو دان ݢارم کڤد سݢل اورڠ يڠ برنياݢ ايت اداڤ برمول سوڠي ڤاهڠ ايت هلوڽ برتمو دڠن تانه ملاک مک سڤرت مکانن دالم ڤاهڠ ترلالله سوسه کالو اورڠ داݢڠ هندق ممبلي تياد داڤت لاݢ دڠن ماهلڽ هرݢاڽ سبب تياد برڤاسر دان کدي تتاڤ کات اورڠ دالم نݢري ايت تياد منجاد کسساهن سبب اي سکلين سده بياس دالم حال ايت*

کلکين کبڽاکن ڤول انق٢ راج د سيت انق راج د سين مک ادله ماسڠ٢ ايت منارە برڤولە٢ کاونڽ مک ادله ڤد فکر سهاي اورڠ٢ ايتله ممبوت ݢادە سهاري٢ دالم نݢري اتو د رومە٢ اورڠ مک همب راج ڤون ترلال باڽق دالم نݢري دمکينله اصلڽ منجاد باڽق ايت مک مڽلڽ سڠورڠ سدە ممبونه اورڠ اتو ممبوت ڤکرجاءن ساله بسر دالم نݢري مک فکرڽ تداڤت تياد اکن دبونه جوݢ حکمڽ جکلو دمکين بايکله اک منجاد همب راج مک برلاريله اي منداڤتکن راج سرت مڽمبه مڠاکو دساڽ هندق منجاد همب راج مک راج ڤون ممبريله سوات تند کڤداڽ اکن منجاد اورڠ دالم مک اورڠ ايت سمڤي انق چچوڽ برنام همب راج تيادله سسڠورڠ ڤون براني ممبوت اڤ٢ اکنديکارن اي اورڠ دالم ارتيڽ همب راج دان لاݢ ادله عادتڽ کالو اورڠ ممبونه همب راج سڠورڠ توجه اورڠ بلاڽ

دهول مك ادله سهاي ليهت انتار مريكئيت كبڤاكن اورڠ يڠ ماكن
مادت سرت دڠن كورس دان ڤوچتڤ شهدان لاݢ ادله روم٢
تمڤت ديم مريكئيت سمواڤ رومه اتڤ اد يڠ كچيل اد يڠ بسر
سمواڤ رومه ايت د اتس دارت مك ترلال باپق سمق٢ ڤد كليليڠ
رومهڽ لاݢ تياد دڠن ڤراتورن روم٢ڽ سبوه د سين دان سبوه
د سان اد يڠ دالم هوتن اد يڠ د ڤنتي اد يڠ برڤاݢر اد يڠ تياد ماسڠ٢
دڠن سكاڤ دمكينله سڤنجڠ سوڠي ايت ستمڤق د سين ستمڤق
د سان دان لاݢ ترلال باپق كوتر د باوه رومهڽ مك تيڤ٢ رومه
ايت ادله لمباهن د باوهڽ دان سمڤه برتمبن٢ سرت ماسق مك
ڤنهله باهو بوسق ايت كدالم هيدڠ دان يڠ اد سمق٢ دان يڠ اد
سهاري٢ دبوبهڽ اسڤ د باوه رومهڽ مڠاسڤ ڤامق مك اڤبيل
سهاي ماسق كدالم رومه ايت لمسله نفس دان برايرله مات سرت
دڠن ڤدهڽ دان سݢل ڤكاين مريكئيت سمواڤ هابس هيتم دان
تياد كلهاتن مات كاينڽ ايت اداڤ شهدان سهاي ليهت سڤرت
تانم تنامن مريكئيت يڠ ترباپق كلهاتن ڤير دان ڤينڠ تتاڤ ڤد ماس
سهاي د سان دلاڤن بوه ڤير سرڠݢت اداڤ دان لاݢ اد جوݢ ساير٢
سديكت٢ سڤرت كلادي دان اوبي دان كليدق دان تبو ڤيسڠ تتاڤ
سكلين ايت داتڠ در هولو نݢري مك ادله هيدڤ هدوڤن مريكئيت
در ڤد كربو دان كمبڠ دان سديكت٢ لمبو دان ايم ايتق ادڤون بورڠ٢
يڠ باپق كلهاتن ايت ݢاݢق ڤنه سڤنجڠ سوڠي دان كمڤڠ مك
ادڤون سبب باپق بورڠ ݢاݢق دالم نݢري ايت كارن اي مماكن
سݢل كوتر سڤرت ايكن٢ دان بڠكي٢ اداڤ برمول دݢاڠن يڠ كلور
در دالم ڤاهڠ ايت يڠ تربسر ايت امس دان تيمه اد جوݢ سديكت٢
اورڠ برتنن كاين سترا دان كايو كمونڠ اد جوݢ كلور دان سڤرت دامر
دان روتن سديكت٢ شهدان ادڤون دݢاڠن يڠ بوله لاكو د ڤاهڠ ايت
سڤرت افيون دان سترا دان ݢارم دان برس دان كاين٢ ايروڤه ڤون
بوله لاكو سديكت٢ مك سهاي برتاڽ در حال تمڤت كلور امس

ايرتاور دان لاڤُ دالم سوڠي ايت اد ببراڤ بوه ڤولو اد كچيل اد بسر
مك اد كيرا٢ تڠه دو جام برلاير مودق ايت سمڤيله د كمڤڠ چين
مك سهاي ليهت اد ببراڤ راتس اورڠ ملايو دان چين تله منتي
دڠن لمبڠ دان سنجات د دارت مك نايكله سهاي برتيڠك٢ مك
كتاڤ ڤراهو در مان اين مك جواب سهاي ڤراهو اين در سلت ممباو
سورت هندق ڤرڬي ككلنتن كمدين داتڠله تڠكو سيد دان تڠكو تڠجڠ
سرت براتس٢ اورڠ برتاڤ خبر نڬري سلت دان هرڬ دڬاڠن مك
سهاي برخبر٢له دڠندي لال سهاي برتاڤله مان داتق بندهار مك
جوابڤ داتق بندهار دان كڤيتن چين سده مودق كچلي د تمڤت
اورڠ منچبق امس مك كات سهاي براڤ جاوه در سين جلي
ايت مك كتاڤ ليم بلس هاري مودق بوله سمڤي دان لاڤُ كتاڤ
سڤنجڠ سوڠي كيت مودق ايت اد كمڤڠ مك اداله بواي ترلال
ڬانس دالم سوڠي مك سهاي ليهت حال نڬري ڤاهڠ ايت سڤرت
دوسن دان تياد برڤاسر دان كدي دان تياد لورڠ يڠ بوله برجالن٢
ملاينكن د كمڤڠ چين ايت سهاج يڠ بوله برجالن اد كيرا٢ ليم ڤوله
دڤ تتاڤ اداله تانه ڤاهڠ ايت سهاي ليهت ترلال سايڠ هاتي
سبب تربوڠ دڠن منجاد هوتن رمب سبب مالس دان لالي اورڠ
دالم نڬري ايت مك سكلين بڠه دان ڤوهن جك دتانمڤ نسچاي
منجاد سبب سهاي ليهت سڬل ڤوهن٢ سمواڤ سوبر٢ بلاك مك
اداله سهاي ليهت اورڠ٢ڤ دالم سراتس بارڠكالي سڤوله سهاج يڠ
اد بكرج دان يڠ لاين ايت لالي سهاج سڤنجڠ هاري دالم حال
مسكين دان جاهت ملاينكن اداله ڤد سُورڠ امڤت ليم جنس
سنجات سنتياس هاري تياد برچري در ڤد توبهڤ دان يڠ اد
ستڠه طبيعة مريكئيت هندق برچنتك سهاج مماكي كاين باجو
دان سروال يڠ باڬس٢ تتاڤ تياد اي ماو منچهاري جالن كهدوڤنڤ
مك اداله سڬل مريكئيت اڤبيل مليهت سهاي سكلين داتڠ ماسڠ٢
بركمڤڠ داتڠ مليهت سڤرت سوات عجايب يڠ تياد ڤرنه دليهتڤ

IX. Reisbeschrijving.

Zeereis van Tandjoeng Batoe naar Pahang. Beschrijving van Pahang.

مك ڤد ڤاڬي هاري دبري الله سمڤيله كلاوت ببر مك امبقڽ
تياد داڤت تركيرا٢ لال برلابهله د لاوت تنجڠ باتو سبب مننتيكن اير
سورت كارن اير ترلال درس هڠڬ سمڤيله ڤتڠ ڤوكل تڠه انم مك
دبڠكرله ساوه لال برلاير مك تورنله ريبت تڠڬار ترلال بسر سرت
امبقڽ مك سبنتر ايت جوڬ ڤوتسله بسي تمبيرڠ ملاينكن
الله جوڬ يڠ امت مڠتهوءي سوسهڽ ڤد ماس ايت كارن
ڤراهو برڤوسڠ٢ دهمڤسكن امبق دڠن اڠين كرس دان لاڬ مكانن
سمواڽ سده هابس مك تيادله ماكن ڤد هاري ايت مك كمدين
دايكت٢ جوڬ تمبيرڠ ايت دڠن روتن٢ مك دلايركنله جوڬ سمالم
ملامن ايت مك ڤد ڤاڬي ايت تورنله ڤول ريبت سرت دڠن
هوجنڽ مك ڤراهو ڤون ماسق٢ اير سبب امبق بسر ايت
مك دڠن تولڠ الله كلهاتنله كوال ڤاهڠ مك ادله كوال ايت دو
دان بتڠڽ مڠنجر سمڤي كتڠه لاوت مك اداله ڤوكل سات مك
ماسقله د كوال ڤاهڠ ايت دڠن سات جيب سهاج مك سُورڠ
سباتڠ ڬاله د تاڠن مناهنكن امبق مك ادله تتكال ماسق ايت ڤد
سڠكڬ هاتي سكلين اورڠ ڤراهو ايت ڤچهله سبب بسر ساڠت
امبقڽ سڤرت ڤوهن ڽير تڠڬيڽ مك ماسڠ٢ برتريق كمدين دڠن
تولڠ الله ماسقله دڠن سلامتڽ دڠن تياد سسوات مربهاي اداڽ
دو بوه سكوچي ايت مك سكوچي بسر ايت تڠڬل د كوال مك
واترويڽ دباوله مودق كهولو مك ادله صفتڽ سوڠي ايت ترلال
ليبر كير٢ سايڤ مات ممندڠ سبرڠ مڽبرڠ كيري كاننڽ ڤاسر
ڤوته دان ايرڽ تاور شهدان ايرڽ ايت سنتياس هيلر سهاج تياد
بربالس ڤاسڠ دان كالو كتيك هوجن دهول سمڤي تڠه لاوتڽ

كيت بڤردايا كنپ يعني داي ايت برسڠكه٢ كيت ممنتاٴ فهم
بڤرسواتكن حكم كتاب الله كيت سورة سمڤيكن خبر ڤكرجاٴن ايت
كڤداپ جكلو لبيه ترڠ كتابپ كيت سكاكن منورت دي مدهمداهن
ماو اي منورة بڃار ايت سبب ايت فقيه صغير ايت لبيه ساڠت
برسڠكه٢پ مننتب كتراڠن ممفهم كتاب الله كارن كسدا٢هن كتراڠن
كتاب الله ايت تمڤت كڤليهراٴن ديريپ دان ارتاپ مك ترلبيه
سوكاله اي دباو كڤد بارڠ مان تمڤت د لوار نڬريپ كتيك ايت
مدهله كيت ممونه دي مك ستله دهياسكن الله داي ايت كدالم
هات مريكئيت برسڠكه٢له مريكئيت مماسڠ بڃار ايت فيهق كڤد
ديري ساي فقيه صغير تيدق مڠتهوي ساي اكن داي ايت هاپ
سمات٢ مڠمبليكن كڤد الله تعالي ساج مك تله سمڤرن داي
مريكئيت دان ممڠڬل مريكئيت اكن ساي جوڬ كلوارله ساي سرة
تونكو نن توه دان سرة ببراڤ اورڠ يڠ مڠيرڠي كتيك ايت ممونهلم
مريكئيت اكن سكلين انق٢ تونكو نن توه سرة اورڠ يڠ مڠيريڠي ايت
سمبيلن اورڠ باپقپ دان تيدق سمڤي داي مريكئيت كڤد ساي
داڠن تولڠ توهن سبحانه وتعالي اداپ دان تڠڬلله تونكو نن توه سرة
ساي برڠكال سبب الله تعالي ملولسكن حكمپ جو مك ملڤسكن
الله تعالي داڠن تولڠپ اكن همباپ يڠ موٴمن لاڬ صبر لاڬ
ڤليهن مك سمڤيله تونكو نن توه ڤولڠ كنڬري كوت تواه دان ساي
فقيه صغير جو مك كمدين در ايت برسڠكه٢ جو له ساي مڠواتكن
ڤارڠ ملاوان تونكو نن سلاڤن كارن له ڤوتس اختيار تيدق ڤاتب كمبال
تونكو٢ ايت در ڤد سكلين ڤكرجاٴنپ يڠ ترساله ايت سبب له
ساڠت برتمبه٢ كجهاتنپ دان سنتياس ڤكرجاٴن ايت هڠڬ
سمڤيله كلوار كمڤني ولند كتانه دارت اين برڠكال اورڠ كمڤني تاهو
اداپ مك ڤولڠله معلوم كڤد اورڠ كمڤني سمهاپ*

Hikâjat Sjeikh Djilal-eddin.

جو اداڤ مك لم ڤول انتراڤ داتڠله توانکو نن رنچيه سرت اورڠ نن ليم بوه نڬري يڠ اد دالم ڤلنتهڤ يائيت كامڠ بوكت سال ماڬيء كوت بهار تله اي ممنتاه مهدڤكن ڤارڠ كنڬري كوري كارن اورڠ كوري ايت ساڠت جاهلڤ دان مڠكرڤ سبب ايت جديله توانکو نن توه مملنتهكن ڤارڠ ايت سڤلي جاڠن اورڠ كوري دهابسكن توانکو نن رنچيه سڤرت اورڠ تلاتڠ ڤول مك سبب ايت تاهوله توانکو نن رنچيه اكن باطن ڤكرجاٴن ايت جديله اي كمبال ڤولڠ سرت موفقت اي مهدڤكن ڤارڠ كتيك ايت جو كنڬري اورڠ ليم كوة مك سيڬرالله ترباكر ترڤ نڬري سوڠي جرنه دان ترباكر ڤولله نڬري كوري ڤاڬ٢ ايت سڤنڠڬل توانکو نن رنچيه مك سمڤيله هابس نڬري كوري ترباكر سمهاڤ تتاڤ تيدق سؤرڠ جو نن ترتاوان دان تربونه كمدين كلوار مريكئيت دالم كمڤوڠڤ مك سڬرالله توانکو نن توه ممنتاه كمبال اورڠ كوري كنڬريڤ مريكئيت ڤون سوك كمبال سرت مريكئيت مموتڠ كربو ممڠڬل توانکو نن توه سڤاي برسانڠ٢ مريكئيت تڠڬل دالم نڬريڤ مك توانکو نن توه مڠاجركن كلمة توبت مريكئيت ڤون مڠوچڤ دي سرة سوك مريكئيت منجوجڠ تيته الله دان تيته رسول الله ايتڤون تله سمڤرناله ڤكرجاٴن ايت*

مك سكير٢ امڤت تاهن لماڤ تيدق جو تاٴلهكن كمڤوڠ يڠ سديكت ايت تربتله بچار ستڠه مريكئيت جكلو تيدق مات جو فقيه صغير اين تيدق ممكن كيت مڠالهكن كمڤوڠڤ دان تيدق اي ماو تندق كڤد كيت برڠكال د بلاكڠ باڤق٢له منولڠ دان بربوت كمڤوڠ سڤرت كمڤوڠڤ اين دان باڽق ڤرسلاهن تيڤ٢ نڬري سبب باڽق مريكئيت ساكت٢ هات دان تيدق تاكت مريكئيت اكن دالهكن سبب تاڬوه تمڤت كديامن مريكئيت سڤرت كمڤوڠ فقيه صغير اين دان همڤر مريكئيت ملاوان كڤد سڬل توانکو٢ دان تيدق ماو مريكئيت منورة حكم توانکو هاڤ كباڽقكن مريكئيت منورة ڤنداڤت فقيه صغير ساج مك بناساله اڬم كيت دان ترلبيه بايك جو له

تله اي مسًاجركن ڤارغ داڠن اڤ ايتڤون سمڤي ترباكر نڠري يغ همڤر
كمڤوڠ تونكو نن رنچيه يائيت نڠري درين نماڤ مكڠ ليبرله ڤرجلانن
تونكو نن رنچيه ككيري دان ككانن سكارڠ ايت جو تونكو د سماني
سمڤي كلوار تمڤو اي د نڠري كوة توه سكير٢ امڤت هاري لماڤ
د بلاكڠ اي ڤولڠ كنڠريڤ فيهق كڤد تونكو نن رنچيه تله اي برسڠكه٢
موفقت داڠن اورڠ كامڠ دان اورڠ ماڬيئ دان اورڠ-سال دان اورڠ
كوة بهار ساي فقيه صغير اد جو سام مليهت ڤكرجائن ايت ڤد ماس
ايت جو دهدڤكن ڤارغ كنڠري تلاتڠ مكڠ در ڤد كارن ساڠت كارس
ڤارغ ايت ترباكرله ترڤ نڠري تلاتڠ همڤر نڠري كوة بهار سبب ايت
ساڠتله تاكت اورڠ اڬم سمهاڤ دان باڤقله توبت مريكئيت دان
برتولڠنله ڤارغ ايت مكڠ سمڤيله هابس نڠري تلاتڠ دان باڤقلہ
برڤنده دالم نڠري امڤت اڠكت دان سوكر مهڠڬكن ريب لقس
رمڤاسن دان اورڠ تربونه دان ترتاوان لال كڤد ترجوال دان دجديكنڤ
ڬنديئڤ تتاڤ بالوم ظاهر ڬنديئڤ تيدق يغ لاين٢ ڤوڤ كرج ايت
مليڠكن اورڠ نن ليم بوه نڠري يغ اد دالم ڤلڤته تونكو نن رنچيه جو
يائيت نڠري كامڠ بوكت لبيه سكال اورڠ سال ماڬيئ كوة بهار نن
ممونه دان برجوال اكن بلسڤ دكتاكن اورڠ تلاتڠ كربو نن تيڬ كندڠ
نماڤ ايتله حالڤ فيهق كڤد اورڠ نن برڤنده كنڠري امڤت اڠكت
سوكر ڤول مهڠڬاكن ريب دان لقس اكن تتاڤ تيدق بوليه مات تربونه
ترانياي دان جكلو اورڠ يغ هين دان توه يغ ضعيف دان كانق٢ يغ
كچيل سكليڤون دان سكلين مات بنداڤ دان جكلو سبارڠ ذره سكليڤون
تيدق جو بوله هيلڠ كارن ساڠت كارس حكم تونكو نن توه جو اداڤ
يائيت تيدق هارس مرمڤس دان مڠاوان دان مسًالهكن نڠريڤ جكلو
اد دالمڤ دو ڤوله اتو دو بلس مؤمن اتو برامڤت مؤمن اتو سؤرڠ
مؤمن سكليڤون ايتله ستڠه حكم يغ تاتڤ دالم كتاب تونكو نن توه جو
اداڤ سبب ايت جديله كچيل هات تونكو نن رنچيه تتاڤ تيدق
ظاهر كارن سؤلهڠڤ حكم ايت ممبنساكن ڤكرجائن تونكو نن رنچيه

اد كلاڤ سام سرومه دان اد كلاڤ انتار دو اورڠ برسودار دان اد كلاڤ
انتار انق دان بڤاڤ دان باڤقله اسوڠ دان فتنه ݢنجيڠ دان تمڤالق
يعني كات ستڠه مريكئيت ڤد هاري اين سانڠله هاتي فقيه صغير
مسجد نن بناس منداسهڤ نن رنتوه اينله بلسڤ دان كات
ستڠه يڠ لاين ڤول فقيه صغير ايت كيت بونه جو نن ڤاتتڤ بوكن
اي سمات٢ منديريكن اڠم مليڠكن اي مال در ڤد مسجد نن رنتوه
دان منداسهڤ نن بناس لاݢ اي ملكو٢كن چرديق ڤنديڤ
دان كئاتسنڤ سرت اي مهنا٢كن كيت دان مهابسكن عادة ڤساك
كيت نݢري كيت بناس اينله روڤاڤ تيدق كيت مليهت در
ڤد تونكو٢ نن دهول٢ ملينكن در ڤد كانق٢ يڠ كچيل اين بهار اداڤ
مك در ڤد ساڠت كارس ڤارڠ ايت داتڠله تونكو٢ ڤد تيڤ٢ نݢري
برقوم٢ منجالڠ تونكو نن توه سرة اي ممباو الت سنجات ڤارڠ كارن
باڤق موسه سڤنجڠ جالن دان باڤقله اورڠ برهمڤون٢ دالم نݢري كوت
تواه سبب تونكو نن توه جو نن د إمامكن اورڠ مك سكير٢ امڤت بولن
لام ماسڤ برهنتيله ڤارڠ ايت ݢلڠݢڠ ڤون رابه ايتله حالڤ كمدين
لاݢ ڤول ددريكن اورڠله ݢلڠݢڠ د نݢري ڤرابي د بلاكڠ نݢري ڤادڠ
لوار دالم نݢري لادڠ لاوس بنو همڤو جو اداڤ مك دتڠهكن اورڠ ڤول
ݢلڠݢڠ ايت تونكو د ڤادڠ لوار ڤوڤ ڤلنته اي ممنتاء تولڠ كڤد تونكو
نن تواه ايتڤون تونكو بردير سرت اورڠ باڤقڤ ڤد هاري ايت جو
ڤارڠ ڤون جادي دان باڤقله مات دان لوك سبله مڤباله تتاڤ سكره
هابس ڤارڠ ايت سكير٢ سڤوله هاري لماڤ سبب چرديق تونكو
د لادڠ لاوس مملیهراكن نݢريڤ جاڠن بناس اداڤ*

مك تله لام ڤول انتراڤ كمدين مك در ڤد كارن ساڠت عدواة
دان ساڠت مڠادو٢ سبله مڤبله تربت ڤولله ڤارڠ در ڤد تونكو نن
رنچيه سام دالم نݢريڤ تيدق برهنتي سيڠ دان مالم ڤاك دان ڤاتڠ
دان جكلو سڤنڠݢل هاري سكليڤون مك در ڤد سكير٢ ستاهن لماڤ
دݢارقكن الله داتڠله تونكو حج د سماني كڤد تمڤت تونكو نن رنچيه

شهدان جندرال جڠسين ڤون داتڠ داري تانه ولند دڠن سبوه
كڤل ڤرڠ لالو نائيك كبتاوي برتمو مرسكالق مك بركاة جڠسين كڤد
مرسكالق اير ڤاسڠ مستي سُورُة جك ڤاسڠ سلما٢ڽ مك تڠڬلمله
دنيا اين ماءو سورة ايتڤون سلما٢ڽ نسچاي كرڠله سڬل سوڠي ايت
مك ديم مرسكالق هيلڠ عقلڽ جدي بدوه لالو ممولڠكن انق كنچي
كرجائن دان كبسَارن جاڬت تانه جاوا مك جڠسين ڤون ماسق
كدالم كنتور.... مك مرسكالق ڤون تورن ككڤل بڬمان داتڠڽ
بڬيتو جوك ڤرڬيڽ* *ḥikâjat Maarschalk.*

---

*Tafereelen uit de Padri-onlusten op Sumatra.

مك لام سديكت انتراڤ اداله اورڠ مندريكن ڬلڠڬڠ دالم نڬري
بوكت بتابوه نماڽ ڤد ماس ايت تونكو نن توه مهمڤونكن سڬل
تونكو٢ دان ڤڠهولو٢ اياله هندق منڠهكن ڬلڠڬڠ ايت تتاڤ داڠن بچار
ساج مك كتيك برهمڤون٢ تونكو٢ دان ڤڠهولو٢ هندق موفقت
داتڠله سڬل هلبالڠ سرت اورڠ باڽق سرت اي ممباو الت سنجات
بات دان ڬاله دان ستڠڬر ايتڤون تونكو٢ لاري سمهاڽ تيدق ممكن
دتولقكن ملينكن داڠن مماسڠ بدير دان جناڠ مك ساي فقيه صغير
بربچار سكير٢ انم اورڠ جكلو تيدق كيت جديكن ڤارڠ سكارڠ اين
جو تيدقله هابس مال كيت يڠ تردهول كڤد انق چوچ كيت دان
سمڤيله هابس لاراڠن دان ڤڠاڠن بايكله كيت ڤاسڠ جو سكارڠ برڠكال
اي لوك دان مات اكن بلس مسجد كيت نن رنتوه كتيك ايت
ساي فقيه صغير مماسڠ ستڠڬر اداڽ دڬارقكن الله سمڤيله لوك اورڠ
بوكت بتابوه لال كڤد مات دان دڤوتڠ اورڠ ڤول سُورڠ يڠ لاينڽ
دان سمڤرناله جاد ڤارڠ سهاري ايت اداڽ سبب ايت بايقله
حجة دان فتنه دڠكي دان خيانت دان بايقله خصم دان عداوة

حكاية ادا كفد سوات هاري داتڠ سڬل كياجي دان سنتري ــ
مڠادف دولي تلفاكن جندرال مرسكالق داتڠ سمبه ادوه توان بسر
ادا كياهي لوره مڤوره ڬوه سكلين مموتڠ ڬنوڠ ميكْ مندوڠ كرجا جالن
بسر سرة دڠن اورڠ بايق مكْ اداله ڬوه سكلين فرڬي مموتڠ ڬنوڠ
ميكْ مندوڠ ايت مكْ اداله ڬوه سكلين كياجي دان سنتري
مڠرجاكن سمبهيڠ فواس مڠاجي مكْ دار فد جندرال دهولوء ايت
تياد سڬل سنتري دسوره مڠڠكت كرجا نڬري كلو توان بسر ادا سوكْ
ممردهكاكن ڬوه سكلين اورڠ يڠ كرجا سمبهيڠ دان فواس دان مڠاجي
اين سكلين درا فد ممبكل فكرجاءن نڬري مكْ ترسنيم مرسكالق ماسم
مانس موكْ يڠمها ملبا لالو برتيته اداله لو سكلين اورڠ جاوا اين سده
ماسق اسلام كفد اڬام نبي محمد انق عبدالله مكْ كفد اڬام محمد
ايت واجب سمبهيڠ دان فواس دان جكْ ڬوه لفسكن سڬل اورڠ
يڠ سمبهيڠ ايت نسچاي سورڠ فون تياد ڬوه دافت مڤوره مڠڠكت
فكرجاءن نڬري كاران سكلين اسلام واجب سمبهيڠ دان فواس دان
لاكْ فكرجاءن جالن ايت بوكنڤ ڬوه سنديري يڠ مڠمبل فائدهڤ
مليهتكن اورڠ بايق جوكْ يڠ جادي كموداهن برجالن دياتس تانق
كاكي ڬوه برجالن دياتس كريتا مليهتكن لو سكلين فرڬي جوكْ.....
مكْ فرڬيله لو سكلين سنتري دان كياجي يڠ سمبهيڠ تهليل مڠاجي
د كاكي ڬونڠ ايت بوله شيطان ديوا ممبڠ ايت لاري بايق اورڠ
يڠ سده ماة دچبول اوله جين ديوا ممبڠ ايت مدهمداهن جكْ
سمبهيڠ تهليل مڠاجي لو سكلين سنتري ايت بوله جين ديوا ممبڠ
ايت لاري*
مكْ دسوره اوله مرسكالق روبهكن كوت بتاوي دبڠكر اوبت بديل
دسورهڤ بوت تمفت ففراڠن د فاسر سنين ادا فاداڠ لواس دكرجاكن
لوجي د مستري كورنيليس تمفت بركوكْ ديري جكْ داتڠ سترو
جاڠن دلاوان برفراڠ ددالم نڬري دفلهار اورڠ كچيل جاڠن ماة*

حكاية اد كفد سواة هاري جندرال مرسكالق برديري د كالي ݢونڠ ميڽق مندوڠ برچكق فڠݢڠ دڠن كدوا تاڠنڽ سرة برتيته كفد سݢل فرياي دان منتري كتاب اداكه لُو سكلين امبل مڠرتي يڠ ݢوه برسڠݢوه٢ هاة ممبائيكي تانه جاوا دان فاݢر كمفوڠ رومه سݢل اورڠ ݢوه ماءُو ليهت دڠن روف بائيك دان كرجا جالن بسر داري مغرب بوله برجالن كمشرق دان ݢوه سوره راميكن فاسر دان سوره فرباڽق تانم فادي دان كوفي دان سݢل روف دان ݢوه سوره راميكن سݢل ديسا نݢري سكلين اداكه كام امبل مڠرتي يڠ ݢوه ماءُو د دالم ايت فكرجاءن مك سمبه سݢل منتري توان بسر جوݢ يڠترلبه مڠرتي دار فد سݢل اورڠ يڠ مڠرتي مك تيته جندرال مرسكالق ادافون يڠ ݢوه فوڽ مڠرتي افبيل نݢري ايت رامي باݢوس روفاڽ دان رومه دان جالنڽ دان باڽق مكانن مك سݢل اورڠ ايت منارة چنتا هاة هندق داتڠ كماري مك تيادال جدي بسر نݢري ايت كلو تيادا فرهو داݢڠ داتڠ كنݢري ايت ادافون يڠ ݢوه ساڠت كراس سوره اورڠ تانم فادي دان كوفي دان كلاف دان فينڠ دان كاچڠ دان سݢل روف ايت كاران ظاهر جوݢ اورڠيڠ برتانم ايت مك باطينڽ ايت ݢوه يڠ فوڽ سكلينڽ ايت مك سسڠݢهڽ راج٢ كوليت هيتم د باوه اڠين اين تيادا تاهو مريكئيت مڠمبل هرة دنيا د دالم تانه ملينكن يڠ تاهوڽ ايت مڠمبل هرة اورڠ توه٢ يڠ سده دتاره د دالم فتي دان لاݢ ݢوه فوڽ مڠرتي افبيل اورڠ كچيل ايت جاهت كمفوڠ رومهڽ دان مسكين اي تيادا فوڽ هرة مك ساڠت ريڠن كاكيڽ برجالن فنده كنݢري يڠلاين دان جك كمفوڠ رومهڽ بايك دان باڽق هرتاڽ ترلالو برة كاكيڽ برجالن كنݢري يڠلاين دان جك ݢوه كرجا ساكيت فايه روݢي اتسڽ مستي دصبركنڽ جوݢ سبب كاكيڽ سده ترايكت دان ليهرڽ ترنتي اوله دنيا باڽق هرتاڽ مك انيله ݢوه ساڠت سوك سݢل اورڠ نݢري ايت جدي كاي مك سسڠݢهڽ جك كاي سݢل اورڠ د دالم نݢري ايت ݢوه جوݢ يڠ كاي*

سيران دان لرنتوک ماسڠ۲ دڠن ڤرسمبهڽ اد ليلن اد چندان اد
مسوي اد کايو مانس اد ڤال دان چڠکه ترلال باڽق برتمبن دان
لاک ببراڤ درڤد عمبر دان کستوري مک ترللوله راميڽ نڬري
مجڤاهت ايت سننتياس دڠن ڬندڠ ڬڠ دان جوڬيت دڠن ڤلباڬي
جنس سڬل بوڽ بڽيئن اڠکر اڠکارن بڽيڽ دڠن ڤلباڬي ورن ڤرمينن
سڤرت وايڠ ووڠ دان وايڠ کولت دان توڤيڠ دان جوڬيت تندق
بداي دان جنتر ببقسن ترللوله سکالي راميڽ مالم سيڠ نڬري
مجڤاهت ايت دڠن کسکائنڽ جوک دان سڬل مکانن ڤون
ترللوله معمور دالم نڬري ايت کارن اورڠ داتڠ سان سين ڤون
تياد لاک تڤرمنائي بايقڽ* *ĥikâjat Râdja-râdja Pasej.*

*** Aanvang en einde van het bestuur van den Gouverneur Generaal Maarschalk Daendels.**

القصة برمول اداله جندرال ويسي ممرنته کرجائن دان کبساران
دان جاڬت ڤولو جاوا مک دڠن کهندق الله تعالي تورن قدرة داري
لاڠت مک داتڠ مرسکالق داري نڬري فرسمن مڤامر دالم کفل داڠڠ
منمڤڠ کتانه جاوا تورن د بنتان برجالن کبتاوي لالو ماسق لوجي
برتمو دڠن جندرال ويسي مک برکاة۲ مرسکالق ادا هاري اين تياد
راج ملينکن اکو جوک راج يڠ ممرنته جاڬت دنيا تانه جاوا دان
د باوه اڠين اين مک لالو علامت کڤتائن دان کبساران داري تانه
ولندا ايت مک جندرال ويسي هيلڠ عقلڽ سرة مڽرهکن انق
کنچي کرجائن دان کبساران تانه جاوا لالو تورن نائيک کفل برلاير
کتانه ولندا دڠن حيران تياد تاهو برکاة.... مک مرسکالق منجادي
راج کمدين داري فد سوسه فايه منمڤڠ د کفل ايت*

كمدين للوله اي كبنجرماسن كمدين ڤول للوله اي كڤاسير دان ككوتي دان كبروني مك سكلين نكري ايت هابسله تعلق ڤد زمان ايت تعلقله اي كمجڤاهت سكلين نكري ايت ممبري اڤتي كڤد راتو مجڤاهت مك اد كيرا٢ دوا موسم اغين ستله ايت مك سكلين كلغكاڤن ايتڤون برلاير ڤول كتيمر منوج ڤولو بندان دان سيران دان لرنتوك مك سكلين تانه تيمر ايتڤون تعلقله كڤد راتو مجڤاهت ڤد زمان دهول كال دچرتراكن اوله اورغ يغ امڤوڤ چرترا سكلينڤ ايت ممبري اڤتي كڤد راتو مجڤاهت ستله ايت مك كمبليله سكل كلغكاڤن ايت برلاير مڤوسر تانه بيم سمباوا دان سلڤارغ دان بالي بلمباغن سكلينڤ ايتڤون هابسله تعلق ستله براڤ لام انتراڤ مك سكلين كلغكاڤن ايتڤون سمڤيله كمجڤاهت دغن كمناغنڤ مك سكل منتري ڤغڠاو ايتڤون نايكله مغادڤ سغنات بڤرسمبهكن سكل كمناغنڤ سڤرت ڤنغكل دان اڤتي دان ڤرسمبه سكلين نكري دان ڤولو دان توكغ ايت ترلال سكالي باڽقڤ تياد ترحسابكن ڤلباڬي جنس ورناڤ ببراڤ در ڤد امس دان ڤيرق دان ريل دان سنجات دان ڤلباڬي ورن كاين دان اور٢ دان ليلن دان سارغ بورغ دان تيكر روتن دان كاجغ تياد لاڬ تڤرمناءي باڽقڤ سكلينڤ ايت مك تيته سغنات دسوره بهاڬي تيڬ جوڬ سبهاڬي اكن سغنات دان سبهاڬي اكن سكل منتري دان ڤغڠاو دان سبهاڬي اكن سكل رعية دان بالتنتراڤ مك ترللوله مشهور عادل بڬند سرت دغن معمورڤ نكري ايت ترلال سكالي راميڤ ڬڠڬڤ ڬمڤيت دالم نكري سرت سكل مكانن ڤون ترلال معمور ڤد زمان ايت دان اورغ داتغ ڤون تياد لاڬ بركڤتوسن كڤد تيڤ٢ نكري يغ تعلق كڤد بڬند ايت/سكل جاجاهن يغ د سبرغ لاوتن جاڠن دكات لاڬ يغ د دالم سكلين تانه جاو يغ د ڤاسيسر در كولن سكولنڤ دان در ويتن سويتنڤ دان يغ د دارت سمڤي كسڠار كيدول سكلينڤ داتغ مغادڤ سغنات دغن اڤتيڤ دان ڤرسمبهڤ دان يغ در تيمر ڤون داتغ در بندان دان

سمبه سڠل منتري دان ڤڠڮاو ايت ڤاتڠ سكلين جنجڠ سڤرت تيته كڠ سنوهن ايت مك ڤاته ڮاجه مادا ڤون بركرهله اكن سڠل هلبالڠ دان سڠل رعية بالتنتار دان سڠل كلڠكاڤن ڤون سدهله مستعد دڠن سڠل الت سنجتاڤ دان تڠڮل ڤنجيڤ دان امبل٢ كمبلاڤ ستله سدة مك ڤاته ڮاجه مادا دان سڠل منتري ڤڠڮاو ڤون ماسقله كڤسيبن اڠڮ مڠادڤ سڠنات لال سكلين مڽمبه سرت دودق مك ڤاته ڮاجه مادا برداتڠ سمبه يا توانكو ادڤون تيته دولي توانكو ايت سدهله مستعد ادڤون سڠل كلڠكاڤن ايت انم راتس دان سڠل ڤڠڮاو يڠ بسر تيڠ اورڠ توانكو ڤرتام تمڠڮڠ ماچن نڮار دان دمڠ سيڠ ڤركوس دان سيناڤاتي اڠلاڠ ايتوله توانكو لاين ڤول درڤد ايت سڠل ڤڠڮاو يڠ كچيل٢ سڤرت ڠابيهي دان لورة ببكل ڤاتيڠڮي ادڤون رعية بالتنتار ايت باڽقڽ تيڠ كتي توانكو مك تيته سڠنات صبرله دهول كيت مننتيكن كتيك يڠ بايك مك بڮند ڤون منجام سڠل منتري ڤڠڮاو دان سڠل رعية ماكن مينم توجه هاري توجه مالم برسكسكا٘ن دڠن سڠل بوڽبڽيئن ستله سدة مك سڠنات ڤون ممبري ڤرسالن اكن سڠل منتري ڤڠڮاو دان سڠل هلبالڠ دان رعية سكلين ماسڠ٢ ڤد قدرڽ ستله سدة سڠنات مڠنڮراه دادر ايت مك تيته سڠنات هي سڠل كام منتري ڤڠڮاواكو هندقله كام تعلقكن دهول ججاهن راج هوجڠ تانه مك سڠل منتري ڤڠڮاو دان هلبالڠ ايتڤون ڤامت مڽمبه سڠنات لال اي نايك كلڠكاڤنڽ ماسڠ٢ لال اي برلاير منوج نڮري هوجڠ تانه ستله سمڤي كڤد سكلين ڤولو دان توكڠ ايت مك سكلينڽ هابسله تعلق دان ممبري اڤتي تمبالن دان سياتن دان جماج دان بڠورن دان سراسن دان سوبي دان ڤولو لاوت دان تيومن دان ڤولو تڠڮي دان ڤمڠڮيلن كمدين سڤرت كريمات دان بليتڠ دان بڠكا دان لڠڮا دان ريو دان بنتن دان بولڠ سكلين ايت تعلق كمججڤاهت ستله ايت مك للوله كلڠكاڤن ايت كتانه دارت منعلقكن نڮري سمبس دان ممڤاوة دان سوكادان مك للوله اي ككوت واريڠن

د اير دمكينله روڤاڽ سڬل كلڠكاڤن مك سكلينڽ ڤون برلايرله كمبال
كنڬريڽ دڠن كمناڠنڽ سڤنجڠ لاوت دڠن تمڤك سورقڽ حتي
ببراڤ لماڽ اي د لاوت مك سمڤيله اي كجمبي دان كڤلمبڠ
مك سڠكڽله اي د جمبي دان د ڤلمبڠ مك كدوا بوه نڬري
ايتڤون منڠكل دان برسره سنجاتڽ مك تعلقله كدوا بوه نڬري ايت
كمجڤاهت لال نايكله سكلين مڠادڤ سڠنات دان ڤرميسوري مك
سيناڤاتي ڤون بڤرسمبهكن سڬل ارت دان توانن ايت كڤد سڠنات لال
اي برخبركن ڤرڠ ايت در ڤد ڤرمولائن داتڠ كڤد كسداهنڽ اكن
حال نڬري ڤاسي ايت سده الله دان رجاڽ ڤون سده لاري انته كمان
ڤرڬيڽ مك تيته سڠنات سوره بهاڬي تيڬ سڬل ارت ايت سبهاڬي
اكن سڠنات دان سبهاڬي اكن سيناڤاتي دڠن سڬل منتري ڤڠڬاو دان
يڠ سبهاڬي لاڬي اكن سڬل رعية دان سڬل بالتنتراڽ سباڬيڤول
سيناڤاتي بڤرسمبهكن ڤنڠكل نڬري جمبي دان ڤلمبڠ دڠن سڬل
سنجتاڽ دان اكن حال نڬري يڠ دوا بوه ايت تعلقله اي كڤد
سڠنات مك تيته سڠنات اكن سڬل توانن اورڠ ڤاسي ايت سورهله
اي دودق د تانه جاو اين مان كسكائن هتيڽ ايتوله سببڽ مك
باڽق كرامة د تانه جاو ايت تتكال زمان ڤاسي الله اوله مجڤاهت
دمكينله چرتراڽ دچرتراكن اوله اورڠ يڠ امڤوڽ چرترا اين*

Hikâjat Râdja-râdja Pasej.

---

*Verdere veroveringen van Madjapahit.

X القصة مك ترسبتله ڤركتائن سلڠ ببراڤ لماڽ مك سڠنات
ممبري تيته كڤد ڤاته ڬاجه مادا دان تمڠڬڠ ماچن نڬار دان دمڠ
سيڠ ڤركوس دان سيناڤاتي اڠلاڬ مك تيته سڠناتڽ هي سڬل كام
منتري ڤڠڬاواكو اڤ بچار كام سكلين اكن نڬري دان تلق رنتو دان
توكڠ ڤولو سكلين يڠ بلوم تعلق ايت بايكله توان٢ سكلين دتاڠي مك

سڤرت تاڬر د لاڠت دان داره سکل مانشي ڤون مڠالرله سڤرت انق سوڠي اډڤون رعية مجڤاهت ايت سبهاڬي تورن در جوڠبڤ تياد برکڤتوسن اکن ممبنتو تمنبڤ دان ببراڤ يڠ داتڠ در نڬري يڠلاين ممبنتو راتو مجڤاهت مک اداله لام ڤرڠ يڠ دمکين ايت تيڬ هاري تيڬ مالم لماڤ تياد برهنتي مک سکل ڤهلوان دان سکل هلبالڠ دان سکل رعية ڤون باڤقله مات تياد ترحسابکن لاڬ مک دڤرسمبهکن اورڠ کڤد سلطان يا توانکو شاه عالم بهوا سکل هلبالڠ دان سکل ڤهلوان دان سکل رعية کيت باڤقله مات تياد ترحسابکن لاڬ باڤقڤ..... ستله ايت مک سلطان احمد ڤون کلورله در دالم استناڤ دڠن سکل ايسي استناڤ دان دڠن سکل ڤرکاکسڤ الت کرجاٴنڤ بارڠ يڠ ترباو مک سلطان احمد ڤون لال براڠکت ڤندده ڤد سوات تمڤت يڠ برنام مندوک د سناله تمڤت بڬند ديم کيرا٢ ليم بلس هاري ڤرجلانن در نڬري ڤاسي مک دچرتراکن اوله اورڠ يڠ امڤوڤ چرترا مک تتکال سمڤيله ڤرڠ ايت کڤد تيڬ هاري تيڬ مالم رعية ڤاسي ڤون ڤچهله ڤرڠبڤ سکلين مريکئيت لال لاري چري بري تياد برکتهوٴن لاڬ ڤرڬيبڤ مک سکلين لشکر مجڤاهت ماسقله کدالم کوت ڤاسي لال کدالم استناڤ سلطان احمد ايت مک ترللوله باڤق مريکئيت براوله رمڤاسن دان توانن تياد ترکيرا٢ لاڬ باڤقڤ حتي ببراڤ لماڤ اي برهنتي د نڬري ڤاسي مک سکل لشکر دان سکل رعيتڤ ڤون ماکن مينم برسکڤسکاٴن دالم نڬري ايت مک اد سڤوهن ڤاوه د ميدان ڤاسي ايت دسناله سکلين لشکرڤ ايت مڤندرکن تمبقڤ مک ڤوهن ڤاوه ايتڤون لال بڠکق در ڤد کبڤاکن تمبق سکلين مريکئيت مک دنماٴي اوله اورڠ داتڠ سکارڠ تمڤت ايت ڤادڠ ڤاوه بڠکق ستله ايت مک سکل جاو ڤون ببراڤ لماڤ اي د.ڤاسي مک سيناڤات ڤون مڠرهکن سکل منتري ڤڠڬاو دڠن سکل رعية نايک کبهتراڤ ماسڠ٢ برموت سکل ارت رمڤاسن دان اورڠ توانن ترلال باڤق دموتکنڤ هڠڬ سارتله سکل کلڠکاڤن ايت سڤرت ايتق برنڠ

تتکال سمڤيله اي کلبوهن ڤاسي نايکله کدارت لال اي منديريکن
کوت سڤنجڠ ڤنتي ستله سده مک ماسقله اي کدالم کتاڤ ايت
مک تولس اکڠ توکڠ سوکار ڤون مڠادڤ سلطان احمد سراي برداتڠ
سمبه اکن حال موسه مجڤاهت ايت سده برکوت مک سلطان
ڤون ترلال سکچيت منڠر خبر ايت مک تيته بݢند کڤد ايسق هريله
کيت سورة کلواري موسه ايت مک سبد بݢند تن بجاي ڤڠݢيران
اکن ڤڠليماڽ ممباو رعية يڠ امت باڽق مک ڤد کاءيسوکن هريڽ
بربڤيله ݢندرڠ ڤرڠ در ڤد کدوا ڤيهق دان سݢل لشکر ڤون برديريله
د ميدان مک کدوا ڤيهق ڤون سام منمڤه مک برڤرڠله در ڤد کدوا
ڤيهق لشکر ڤون باڽقله مات دان لوک مک ݢندرڠ کمبال ڤون دڤالو
اورڠله مک کدوا ڤيهق لشکر ڤون کمبليله ماسڠ٢ ڤد تمڤتڽ دمکينله
ڤرڠ ايت ڤد تيڤ٢ هاري کيرا٢ تيݢ بولن لماڽ ڤرڠ ايت تياد
جوݢ براله کارن جاو ايت سبهاݢي داتڠ جوݢ بنتوڽ در بنوا
اسڠ مک تتکال دليهت سيناڤات اکن حال ڤرڠ ايت تيداله براله
مک اي ڤون ترلال ساڠت مارهڽ اکن سݢل ڤڠݢاواڽ يڠ برسام٢
دڠنديڽ ايت مک ايڤون نايکله سنديريڽ کدارت سرت دڠن سݢل
ڤهلوانڽ کيرا٢ سريب سرت دڠن مڤورهکن سݢل رعيتڽ تورن
در غوربڽ دان جوڠڽ ماسڠ٢ دڠن سنجتاڽ مک سلطان احمد
ڤون مڠهمڤڠکن سݢل هلبالڠڽ دان سݢل ڤهلوان يڠ مشهور سڤرت
ڤنديکر ڤولو کوکر دان کمڤڠ بڠکا دان ڤهلوان کمڤڠ لڠݢه دان ڤنديکر
کمڤڠ چين دان سيالي کچيل ڤاهت ڤوتر دان مالک اکاسن دان تن
راوان ڤماتڠ سرت مڠهمڤڠکن سݢل کاجه دان کود دان سݢل رعية يڠ
تياد تڤرمنا٢ي مک ڤد دنهاري بربڤيله ݢندرڠ ڤرڠ در ڤد کدوا ڤيهق
لشکر ايت ماسڠ٢ کلورله سکلين مريکئيت در دالم کتاڤ مک
برهداڤنله د ميدان مک برڤرڠله مريکئيت سکلين تيداله برکتهو٢ن
لکوڤ ڤرڠ ايت چمڤر باورله کدوا ڤيهق لشکر ايت دان بوڤ سنجتاڽ
ڤون ݢمرنچيڠله دان بوڤ تمڤک سݢل هلبالڠ دان سݢل مانچي ڤون

ايت دالم لاوت اين اکو ڤون د سنيله اکن تمڤتکو مک توان ڤتري
ڤون منت دعاله کڤد الله سبحانه وتعالي دمکين بپيڤ يا الهي
يا ربي متيکنله کراڤ همبام دان تڠڬلمکن غورب همبام دالم لاوت
جمبو اير اين دان کوڤرتموکن کراڤ همبام دڠن تن عبد الجليل ايت
حتي مک دڠن تقدير الله تعالي غورب ايتڤون تڠڬلمله دالم لاوت
ايت دان سکل اڠکاتن ايتڤون کمبليله کبنوا جاو مک دچرتراکن اوله
اورڠ يڠ امڤوڽ چرتر تتکال کدڠارنله خبر ايت کڤد سلطان احمد
مک سلطان احمد ڤون مماته٢ جريڤ سرت دڠن سسلڤ تياد
برکسداهن سبب ممبونه انقڤ برايم باڤ دان تن عبد الجليل
دڠن سسلڤ يڠ امت ساڠت..... ستله ايت مک سمڤيله سکل
اڠکاتن توان ڤتري ڬمرنچڠ ايت کبنوا جاو مک ماسقله سکلين
مريکئيت مڠادڤ سڠنات ايت سرت دڤرسمبهکنڤ سکل حال
احوالڤ توان ڤتري ڬمرنچڠ سده تڠڬلم ايت دان دخبرکنڤ خبر
سلطان يڠ دالم نڬري ڤاسي ممبونه انقڤ ايت مک تتکال ددڠر
سڠنات مجڤاهت خبر يڠ دمکين ايت مک بڬند مناڠس کدوا
لاک استري مناڠس ترلال امت ساڠت دان مڠمڠس٢کن ديريڤ
کدواڤ لال ڤڠسن تيداله خبر اکنديريڤ مک تتکال سمبهله اي
در ڤد ڤڠسن ايت مک سڠنات ممبري تيته کڤد ڤاته مڤوره مڠهمڤنکن
سکل منتري دان سکل ڤڠڬاو يڠ کواس٢ دان سکل رعية دان بال
تنتراڤ ستله سده ايت مک دسوره بڬند مستعدکن سکل کلڠکاڤن
دان سکل الت سنجات ڤڠراڠن اکن مندتاڠي نڬري ڤاسي ايت
سکيرا٢ امڤت راتس جوڠ يڠ بسر٢ دان لاين در ڤد ايت باڽق لاک
در ڤد مالڠبڠ دان کلوکس ستله سده لڠکڤله سکل کلڠکاڤن ايت مک
سکل منتري دان ڤڠڬاو دان سکل رعية ڤون ماسڠ٢ نايکله کڤراهوڽ
سرت دڠن الت سنجتاڽ دان بکلڤ مک دتيتهکن بڬند ڤڠڬاو يڠ
بسر برنام سيناڤات اڠلاک دان بيراڤ راتس ڤرمنتري دان ڤرڤڠڬاو
مک ڤد هاري يڠ بايک برلايرله سکل اڠکاتن ايت کنڬري ڤاسي مک

ݢاله ݢمرنچيڠ ڤون داتڠله كلاوت جمبو اير ايت مك برلابهله سكليڽ
اڠكاتن ايت د لبوهن جمبو اير ايت مك كلورله سبوه ڤراهو اورڠ
مڠايل دركوال جمبو اير ايت مك دليهت اوله اورڠ دالم جوڠ ايت
سبوه ڤراهو ايت مك تتكال همڤرله ڤراهو ايت كڤد سڬل جوڠ ايت
مك سڬل اورڠ دالم جوڠ ايتڤون برتاڽ كتاڽ اڤ نام نڬري اين
مك ساهت اورڠ مڠايل ايت اداڤون نام نڬري اين ڤاسي مك كات
اورڠ دالم جوڠ ايت اڤ اد خبر دالم نڬري اين مك ساهت اورڠ
مڠايل ايت اداڤون خبر دالم نڬري اين بادق ماكن انقڽ مك كات
اورڠ دالم جوڠ ايت تياد كامي تاه ارتيڽ كتام ايت مك ساهتڽ
اداڤون ارتيڽ ڤدوك سلطان يڠ دالم نڬري ڤاسي اين ممبونه انقڽ
دوا اورڠ سؤورڠ برنام تن برايم باڤ دركارن سلطان ايت براهي اكن
انقڽ ڤرمڤون سؤورڠ برنام تن مدم ڤريا دان سؤورڠ برنام تن تكيه دار
دان انقڽ تن عبد الجليل ڤون دبونهڽ دبوڠكنڽ كدالم لاوت جمبو
اير اين سببڽ اي منڠر خبر توان ڤتري ݢمرنچيڠ داتڠ دربنوا جاو
ترلالو امت اي براهي اكن تن عبد الجليل ايت دان ميتڽ تن
عبد الجليل ايتڤون دسوروهڽ بوڠكن كدالم لاوت جمبو اير اين
ايتوله ارت كات كامي بادق ماكن انقڽ مك دڤرسمبهكنڽ اورڠله
كڤد توان ڤتري ݢمرنچيڠ سڬل كات اورڠ ڤڠايل ايت دم ددڠرله
اوله توان ڤتري ݢمرنچيڠ خبر اورڠ ايت مك ايڤون منمبق٢ دداڽ
سرت دڠن تاڠسڽ مك كات توان ڤتري سڬل كام توان٢ هلبالڠكو
دان سڬل رعيتكو ݢمبليله كام سكلين كبنوا جاو كڤد ايه بنداكو دان
جكلو اد ساله ببلكو مليئكن منت امڤونله اكو كباوه قدم ايه بنداكو
بريبڽ٢ امڤون دان كام چرتراكنله كڤد ايه بنداكو سڤرت يڠ كام
دڠر دان يڠ كام ليهت مك توان ڤتري ڤون بركات كڤد سڬل اورڠ
ايسي ڤراهو ايت هي سڬل كام يڠ د دالم غورب اين سياڤ كام ماهو
برسام٢ دڠن اكو دسنيله كام دان سياڤ كام ماهو كمبال تورنله كام
كڤد ڤراهو لاين كارن مقصودكو كڤد تن عبد الجليل يڠ كبراهيكن

دسوره بݢند هياس سبوه غورب يغ بسر اکن کنايکن ڤدوک انتد رادن ݢاله ݢمرنچيڠ ايت مک در ڤد ڤرهيلسن يغ انده٢ داانݢراهي بݢند ايت اکن توان ڤتري ايت دان در ڤد ببراڤ سݢل ڤرکاکس الت کرجاان در ڤد سݢل ڤکاين يغ انده٢ دان در ڤد سݢل هلبالڠ دان منتري دان رعية دان در ڤد ببراڤ امس دان ڤيرق دان ڤرمات يغ انده٢ دان ڤکاين يغ برباݢي٢ رڤاپ مک ڤد هاري يغ بايک سݢنات براݢکتله دݢن سݢل هلبالڠپ دان سݢل بال تنتراپ اکن مݢهنترکن ڤدوک انتد توان ڤتري ايت کتڤي لاوت ستله سمڤيله بݢند کتڤي لاوت مک توان ڤتري ڤون سجود مپمبه برموهن کڤد ايه بنداپ مک اوله سݢنات دان ڤرميسوري دڤلقپ دان دچيمپ لال بݢند برتاڠس تڠيسنله مک توان ڤتري ڤون نايکله کاتس غورب يغ دهياس ايت سرت دݢن اينݢداپ دان امبوي توانپ مک سݢل هلبالڠ ڤون ماسڠ نايکله کڤراهوپ للوله توان ڤتري دان سݢل مريکئيت برلايرله کنݢري ڤاسي ايت ڤد سيڠ دان مالم ادڤون دچرتراکن اوله اورڠ يغ امڤوپ چرترا مک تتکال ايت تردڠرله ورت اݢکاتن رادن ݢاله ݢمرنچيڠ انق راتو مجڤاهت داتڠ در جاو ايت هندق کبنوا ڤاسي در ڤد سبب براهي اکن تن عبد الجليل ايت ستله ددڠر سلطان احمد مک سلطان ڤون تيداله لاک قرار هتيپ در ڤد هندق ممبچراکن داي اڤاي ممبونه تن عبد الجليل ايت جوا ڤد سيڠ دان مالم مک ڤد سوات هاري سلطان احمد برسبد کڤد دار ذليخا تڠکڤ اماتهکن ڤندم هباي٢ جاڠن اݢکو کتاکن ڤد سسورڠ جوا ڤون جکلو سي عبد الجليل تياد کبونه کرجاانکو جاڠن ککل دان ڤتري ݢمرنچيڠ ڤون جاڠن کڤراوله ستله ايت مک دچاريپ داي اڤاي هندق ممبونه تن عبد الجليل ڤد سوات کتيک مک تن عبد الجليل دسورهپ بونه مک دبونه اورڠله اي مک تن عبد الجليل ڤون ڤولڠله کرحمة الله تعالي مک دسوره سلطان بوڠکن ميت بݢند ايت کلاوت جمبو اير حتي ببراڤ لام انتراپ مک کلڠکاڤن رادن

ايفله روف تن عبد الجليل نماڤ انق راج د بنوا ڤاسي مك توان
ڤتري كمرنچڠ ڤون ترلال امت براهي اكندي در ڤد سبب اي
مليهت روف كمبرڤ ايت مك رادن كاله كمرنچڠ ڤون تياداله
لاك ترتاهن هتيڤ سڤرت اورڠ كيلاله لكوڤ ماكن مينم تياد اي
كنيڠ دان تياد ڤواس دهكاڤ مك دڤرسمبهكن اوله سكل اينڠداڤ
دان امبوي توانڤ كڤد ايهند دان بنداڤ اكن حال احوالڤ
توان ڤتري كيلا ايت سبب مليهت تولس روف تن عبد الجليل
ايت مك دم ددڠر اوله سڠنات محڤاهت دان ڤرميسوري اكن حال
انقڤ يڠ دمكين ايت مك حيرانله سرت دڠن مشغولڤ مك
ايه بنداڤ ڤون مڤوره مڠكل انقڤ توان ڤتري كمرنچڠ ايت
سرت كتاڤ هي انقكو اڤ جوا مشغول دالم هتيم مك توان ڤتري
كمرنچڠ ڤون برداتڠ سمبه يا توانكو شاه عالم ادڤون مشغول يڠ امت
ساڠت تيداله ترصفتكن لاك اداڤ كارن روف تن عبد الجليل انق
راج بنوا ڤاسي ايت ڤد هات همبا تيداله داڤت ڤاتك كلڤاءي
بارڠ سكتيك جوا ڤون دان كارمله راس ڤاتك دالمڤ دم سڠنات
منڠر سمبه ڤدوك انقد بكند توان ڤتري كمرنچڠ دمكين ايت مك
برتمبه٢ مشغولڤ سرت ممبچراكن دالم هتيڤ جكلو تياد كڤركنكن
سڤرت كهندقڤ انقكو اين نسچاي كيلاله اي دالم ڤرچنتاءنڤ مك
تيته سڠنات هي انقكو صبرله اڠكو دهول انشاء الله تعالي اكو ممبچراكن
سكل ڤكرجاءنم ايت مك توان ڤتري ڤون برداتڠ سمبه دمكين
بڤيڤ يا توانكو شاه عالم تيداله كواس ڤاتك مناهن صبر جكلو اد سايڠ
شفاعت دولي شاه عالم اكن ڤاتك بايكله همبا دسوره هنتركن كنكري
ڤاسي ايت دڠن سكراڤ جك تياد دمكين ايت نسچاي متيله
ڤاتك دالم ڤرچنتاءن يڠ دڤرهمب مك تتكال ددڠر ايهند دان بند
بكند سمبه رادن كاله دمكين ايت مك ڤد كتيك ايت جوا بكند
برتيته مڤوره مستعدكن سكل كلڠكاڤن ايت در ڤد غورب دان كلوكس
دان در ڤد جوڠ ستله سده مستعدله سكل كلڠكاڤن ايت مك

ميڠم دڠن سڬل منتري هلبالڠڽ دان سڬل اورڠ بسر٢ مک قرارله
سڬل مانسي دالم نڬري ايت* *Hikâjat Râdja-râdja Pasej.*

***Verovering van Pasej, Djambi en Palembang door het leger van Madjapahit.**

القصة مک ترسبتله ڤرکتان ڤتري ڬمرنچڠ انق راتو مجڤاهت د نڬري جاو کارن توان ڤتري ايت تياد اي برسوامي سبب اي هندق برسواميکن در ڤد سڬل انق راج يڠ بجقسان دان يڠ ڤرکاس مک توان ڤتري ايت مڽورهکن هلبالڠڽ يڠ برنام تن ڤرڤاته جين کڤد سڬل نڬري اکن منولسکن روڤ سڬل انق راج٢ يڠ ڤد سڬل نڬري سرت ممباو قرطاس سڤتي دان دعواة سکوجا دان قالم سبرکس مک تن ڤرڤاته جين ڤون برلڠکڤله اي دڠن سبوه ڤراهو للوله اي برلاير در ڤد سوات نڬري کڤد سوات نڬري سرت اي منولسکن روڤ سڬل انق راج٢ يڠ د دالم نڬري ايت سبرمول يڠ سده ترتولس ايت اد کيرا٢ سمبيلن ڤوله سمبيلن اورڠ يڠ سده دتولسکنڽ اوله تن ڤرڤاته جين ايت هڠڬ ماسقله اي کنڬري ڤاسي دم دليهت اولهڽ اکن روڤ تن عبد الجليل لال دتولسکنڽ روڤ تن عبد الجليل مک جادي ڬنڤله سراتس اورڠ دڠن روڤ تن عبد الجليل ايت ستله ايت مک کلورله اي در ڤاسي لال اي برلاير کنڬريڽ حتي ببراڤ لام انتراڽ مک سمڤيله کبنوا جاو لال اي ماسق مڠادڤ توان ڤتري ڬمرنچڠ سرت ممباو تولس روڤ سڬل انق راج٢ ايت مک دليهت اوله توان ڤتري ڬمرنچڠ تولس روڤ سڬل انق راج٢ يڠ سمبيلن ڤوله سمبيلن ايت سؤورڠ ڤون تياد برکنن ڤد هتيڽ مک دم ترليهت کڤد تولس روڤ تن عبد الجليل ايت مک توان ڤتري ايتڤون حيران مليهتدي سراي اي برسبد کڤد تن ڤرڤاته جين روڤ سياڤ اين دان سياڤ نماڽ دان د مان بنواڽ مک تن ڤرڤاته جين ڤون برداتڠ سمبه يا توانکو

كتاپ مک ڤد کئيسوکن هريپ تن راوان ڤماتڠ اکن ڤڠلماپ ممباو
سڠل رعية دان ݢاجه يڠ برنام دولا لاوت دان مود بسي مک برڤرڠله
کدو ڤيهق لشکر ايت ترلال رامي لاکٓ عظمة مک در ڤد کدو ڤيهق
لشکر ايت باپقله ماتي دان لوک مک ماسڠ٢ کمباليله دمکينله
ڤرڠپ ايت ڤد سهاري٢ تياد برهنتي کير٢ دو بولن لماپ ڤرڠ ايت
دان تن راوان ڤماتڠ ڤون لوک دان بارڠ لقسمان ڤون لوک مک
ڤد کئيسوکن هريپ تن هري جوڠ ڤول اکن ڤڠلماپ برڤرڠله کدو
ڤيهق لشکر ايت مک ڤچهله ڤرڠ تن هري جوڠ لال ماسقله کدالم
کتاپ مک ڤد کئيسوکن هريپ سلطان مالک المحمود ترلال ماره
مليهت حال يڠ دمکين ايت مک سلطان ڤون مپوره مڠهمڤنکن
سڠل رعية بسر کچل هڠݢ داڤت ممڠڠ سنجات ماسڠ٢ دڠن
سنجتاپ مک سلطان ڤون کلورله سندريپ ڤرݢي مندتاڠي تالک
سجڠ مک ايڤون کلورله در دالم کتاپ برديري د ميدان برصف٢
مک برهداڤنله کدو ڤيهق لشکر ايت مک ڤرڠله مريکئيت ترلال
رامي ݢاݢڤ ݢمڤيت کلم کابت دولي بترباڠن کئادر تيادله برکنالن
سڠل مانسي دان بوپ تمڤک سڠل هلبالڠ دان سڠل رعية جوک
يڠ کدڠارن دان ݢمرنچڠ بوپ سڠل سنجات بهناپ داتڠ کتڠه رمب
مک در ڤد ساڠت ضرب ڤرڠ ايت جاد ݢمڤيتله مک در ڤد کدو
ڤيهق لشکر ايت باپقله ماتي دان لوک برمول ڤڠلماپ يڠ برنام تالک
سجڠ ايت کنا ڤانه دداپ ترس کبلاکڠپ لال ماتيله اي مک سورق
اورڠ ڤاسي ڤون ݢموره سڤرت تاݢر کمدين در ڤد ايت مک ڤچهله ڤرڠ
رعية سيم ايت لال لاري ممبوڠ بلاکڠ چري بري تياد برکتهوٴن يڠ
لاري کدارت هابس دبونه اوله اورڠ ڤاسي دان يڠ لڤس کلاوت ايت
نايک کڤرهوپ لال برلاير ڤولڠ منوجو نݢري سيم مک سلطان ڤون
کمباليله کئستناپ دڠن کمناڠنپ دان دڠن سکچتاپ کمدين در
ڤد ايت نݢري ڤاسي ڤون ترلال رامي دڠن معمورپ دالم نݢري
ايت برمول مک سلطان ڤون ننتياس دڠن برسوک سکاٴن ماکن

ڤراهو ايت مک کات بارڠ لقسمان در مان داتڠ ڤراهو اين دان
هندق کمان کام اين دان اڤ مقصود کام اين مک ساهتڽ اورڠ
ڤراهو ايت ايڤون ڤراهو کامي اين داتڠڽ در بنو سيم دان اکن مقصود
کامي دسورهکن اوله راج سيم منت اڤتي نݢري اين جکلو اد سڤرت
مقصود کامي اين نسچاي کمباليله کامي ممباو اڤتي ايت دان
جکلو تياد اد سڤرت دمکين ايت نسچاي کامي ڤرݢيله نݢري کام
اين دان تالک سجڠ نام ڤڠلماڽ مک سڠرهله بارڠ لقسمان کمبالي
مڠهادڤ راج مک اي برداتڠ سمبه يا توانک شاه عالم اداڤون ڤراهو
ايت داتڠڽ در بنو سيم تالک سجڠ نام ڤڠلماڽ داتڠڽ دسورهکن
راج بنو سيم هندق ممنت اڤتي نݢري کيت اين جکلو اد سمڤي
سڤرت مقصودڽ مک کمباليله اي دان جک تياد سمڤي سڤرت
کهندقڽ نسچاي دڤرݢيڽله اکن نݢري کيت اين يا شاه عالم دم
دڠر سلطان کات ايت مک بݢند ڤون مارة ترلالو امت ساڠت
مکاڽ ڤون تارم تمارم دان سݢل رماڽ ڤون برديري سرت بݢند
برسبد کڤد ممند سيد علي غياث الدين مڽوره مڠهمڤنکن سݢل منتري
هلبالڠ ڤهلاوان دان سݢل رعية ماسڠ٢ حاضر دڠن سݢل سنجتاڽ
مننتيکن موسهڽ ايت نايک کدارت ستله سده مستعد مک سبد
سلطان دمکين دم کملياٴن دان کبسارن توهن يڠ منجديکن سرو عالم
سکلين جاڠنکن اڤتي نݢري اين کبري هڠݢ سهلي روم رمبت يڠ
لوره تياد برݢون ڤون تياد کبري مک ترداڠرله سݢل کات سلطان
ايت ڤد تالک سجڠ مک ايڤون مڽورهکن نايک سݢل رعيتڽ
کدارت بربوت کوت مک نايکله سݢل هلبالڠڽ دان سݢل رعيتڽ
برکوت د تڤي لاوت ايت حتي سلڠ تيݢ هاري لماڽ مک د سوره
سلطان کلواري مک کلورله اورڠ ايت سکلين مک برتموله کدو
ڤيهق ايت مک برڤرڠله سکلين مريکئيت کدو ڤيهق مک ڤد هاري
ايت بارڠ لقسمان اکن ڤڠليم ڤرڠ مک در ڤد کدو ڤيهق لشکر ايت
باڽقله ماتي دان لوک مک ماسڠ٢ کدو لشکر ايت سورتله کدالم

سلطان ابذ الخمال دان سلطان منصور شاه ستله برتمو دڠن بڬند
كدو مك دڤرملياڽ دڠن سريب كبسارن دان كملياءن دباو بڬند
ماسق كنڬري ڤاهڠ حتي براڤ لماڽ بڬند د ڤاهڠ لال براڠكت
كجوهر*

Sedjarat Melajoe.

Inval der Siameezen in Pasej.

ستله ايت مك سلطان مالك المحمود ايتله كرجاءن د ڤاسي
دان سلطان مالك المنصور ايتله كرجاءن د سمدر ايت مك نڬري
يڠ كدو ايتڤون ترلال رامي دان معمور سڬل رعية دالم نڬري ايت
دان ببراڤ در ڤد ڬاجه دان كود جنهله مكانن‌ڽ دان ببراڤ در
ڤد رزقي يڠ لاين تياد ترحسبكن باڽقڽ ڤد زمان بڬند كدو برسودار
ايت مك سلطان مالك المحمود ڤون برتمبه٢ كبسارنڽ دان
كملياءنڽ مك تردڠرله ورت ڤد ماس ايت كڤد راج سيم مك
راج سيم ڤون مڽوره ملڠكڤ ڤراهو سكير٢ سراتس بوه باڽقڽ بسر
كچيل اكن منداتڠي نڬري ڤاسي ايت ستله لڠكڤله سڬل كلڠكاڤن
ايت مك دسورهكنڽ سؤرڠ هلبالڠڽ يڠ تربسر اكن ڤڠلماڽ يڠ
برنام تالك سجڠ ايت ستله سده مك برلايرله سڬل كلڠكاڤن ايت
منوجو نڬري ڤاسي حتي ببراڤ لماڽ مك سمڤيله كتلق ڤاسي
مك برلابهله سڬل كلڠكاڤن ايت دالم تلق ڤاسي دم دليهت اوله اورڠ
دالم نڬري ايت ڤراهو ترلال امت باڽق برلابه دالم تلق ايت مك
دڤرسمبهكنڽ كڤد سلطان مالك المحمود سمبهڽ يا تونك شاه
عالم اد همبا ليهت ايت ڤراهو اڠكاتن رڤاڽ ترلال باڽق برلابه دالم
تلق كيت اين سياڤ تاهو در مان ڬراڠن داتڠڽ دان اڤ ڬراڠن
ڤكرجاءنڽ مك تيته سلطان كڤد سؤرڠ هلبالڠڽ برنام بارڠ لقسمان
هي بارڠ لقسمان ڤرڬيله اڠكو مليهت ڤراهو ايت مك بارڠ لقسمان
ڤون مڽمبه لال سڬره اي ڤرڬي مك سمڤيله بارڠ لقسمان كڤد سڬل

احمد شاه سؤرغڤ بردبري د اتس ݢاجهڤ مك اوله فرنڬي ݢاجه سلطان احمد شاه دکڤوڠي دان دبڤکيڤ مك سلطان احمد شاه ڤون مرادقکن تمبق دڠن فرنڬي لال کنا تاڠن تاڠن بڬند لوك سديکت مك اوله بڬند دانجقکنڤ تاڠنڤ مك تيته بڬند هي انق ملايو ليهتله اکن کيت ستله دليهتڤ تاڠن سلطان احمد شاه لوك ايت مكڤ سکل هلبالڠ ملايو ڤون تمڤلله ڤول مك برامقله دڠن فرنڬي ايت ادڤون تتکال مول فرنڬي ملڠڬر ايت تن صالح الدين منت ايکت ڤڠڬڠڤ ڤد چچوڤ مك دايکت اوله چچوڤ سراي کات چچوڤ نينق مماکي ايکت ڤڠڬڠ داتو ڤادك راج اين جاڠن نينق باو لاري مك کات تن صالح الدين انشا الله تياد ليهت اولهم مك اي ڤون ڤرڬيله کلور مڠيرڠکن سلطان احمد شاه ايت مك صالح الدين ڤون تمڤل کهداڤن ݢاجه سلطان احمد شاه برڤرڠ دڠن فرنڬي مك دتيکم اوله فرنڬي کنا دداڤ صالح الدين ترس کبلاکڠڤ مك اي ڤون ربه لال ماتي مك تڠه تيڬ ڤوله هلبالڠ ملاك يڠ ترڤيله ماتي مك سري اودنا ڤون لوك اريڤ کنا تمبق فرنڬي ايت مك ݢاجه ڤون ددرمکن سري اودنا مك اي ڤون د اوسڠ اورڠله دباو کمبالي کرومهڤ مك دسوره اوله سلطان احمد شاه ليهت ڤد طبيب مك ددوڬ اوله طبيب دڠن ايکر سيره مك کات طبيب انشا الله تياد مڠاڤ داڤت دباتي جکلو سکرت برس جوڬ لاڬ ماسقڤ نسچاي سري اودنا ماتي مك ملاك ڤون الهله دنئيکي اوله فرنڬي دندڠڤ تيب٢ لال کدالم مك سکل اورڠ ملاك ڤون لاري..... مك سلطان احمد شاه ڤون اندرله کهولو موار مك بڬند ديم د ڤاکه دڠن سلطان محمد ساه(1)..... مك فرنڬي ڤون داتڠ ملڠڬر ڤاکه مك برڤرڠله..... مك سلطان احمد شاه دڠن ايهند بڬند اندر کهولو موار لال کڤنريکن در ڤنريکن لال برجالن کڤاهڠ مك د الو٢کن اوله

(1) Deze had zich reeds daarheen begeven, zoodra hij afstand van de regeering had gedaan.

حکاية ڤرڠ سڤاي کيت براوله فائيدة در ڤداڤ مک ساهت تن
محمد ايت بنرله سڤرت کات تون٢ ايت بايکله تن اندر سکار ڤرڠي
ڤوهنکن حکاية محمد حنفيه موده مداهن داڤت ڤاتک اين مڠمبل
فائيدة در ڤداڤ کارن فرنگي ملڠݢر ايسق هاري مک تن اندر سکار
ڤون ماسقله مڠهادڤ سلطان احمد شاه مک سکل سمبه اورڠ ايت
سمواڤ دڤرسمبهکنڤ کباوه دولي بݢند مک سلطان احمد شاه ڤون
مڠنݢراهي حکاية حمزه سرت تيته بݢند ڤد تن اندر سکار کتاکن
ڤد سکل انق تون٢ ايت هندق ڤون کيت انݢراهي حکاية محمد
حنفيه تتاڤ تاکت تياد اکن براني سکل تون٢ ايت سڤرت محمد
حنفيه هاڤ جکلو سڤرت حمزه ݢارڠله برنيم سبب ايتله مک کيت
بري حکاية حمزه مک تن اندر سکار ڤون کلورله ممباو حکاية حمزه
ايت مک سکل تيته سلطان احمد شاه ايت سمواڤ دسمڤيکنڤ
ڤد سکل انق تون٢ ايت مک سمواڤ ديم مک ساهت تن ايسق
ڤد تن اندر سکار ڤرسمبهکن کباوه دولي يڠ دڤرتون ساله تيته ايت جکلو
هندقڤ يڠ دڤرتون سڤرت محمد حنفيه ڤاتک اين سکلين سڤرت
هلبالڠ بنتراڤ جکلو براني يڠ دڤرتون سڤرت حمزه ڤاتک اين ادله
سڤرت هلبالڠڤ مک تن اندر سکار ماسق مڠهادڤ دان سکل سمبه
تن ايسق ايت دڤرسمبهکنڤ کڤد سلطان احمد شاه مک بݢند
ڤون ترسنيم مک تيته سلطان احمد شاه بنرله کتاڤ ايت مک
دانݢراهي بݢند حکاية محمد حنفيه ستله هاري سيڠ مک فرنگي
ڤون نايکله کدارت مک سلطان احمد شاه ڤون نايک ݢاجه جورو دمڠ
نماڤ سري اودنا د کڤلاڤ دان تن علي د بنتت مک بݢند ڤون
کلورله دڠن سکل هلبالڠ مک برڤرڠله اورڠ ملاک دڠن فرنگي ترلال
سابر در ڤد ساعت تمڤه سکل هلبالڠ ملاک سکل فرنگي ڤون اندر
مک تمڤل اڤڠسو دلبرکرک دڠن سريب صلدادو بارس سناڤڠ برسڠکو
منمڤه ڤد سکل اورڠ ملاک بوڤ ڤلورو سڤرت کاچڠ جاته کبيدي
درڤد ساعت تمڤه انق ڤرتوݢل ڤچهله ڤرڠ ملاک لال اندر مک سلطان

مڽرڠ كيت توجه بوه كڤل دلاڤن بوه غلي بسر سمبيلن بوه غلي
ڤنجڠ انم بلس ڤست مك سلطان احمد شاه ڤون مڠرهكن سڬل
رعية مڠحاضركن كلڠكاڤن ڤرڠ مك برڤرڠله فرڠڬي دڠن اورڠ ملاك
مك بدلڽ در كڤل سڤرت هوجن باڽقڽ بڽيڽ سڤرت ڬوره در
لاڠيت دان روڤ اڤيڽ سڤرت كيلت در ادر اداڽ بوڽ سناڠڽ
سڤرت كاچڠ درندڠ مك سڬل اورڠ ملاك تياد لاڬ بوله برديري
د ڤنتي درڤد كسڠاتن بدل فرڠڬي ايت مك غلي ڤست دلڠڬركنڽ
كڤنتي مك فرڠڬي ڤون نايكله ملڠڬر مك دكلواري اوله اورڠ ملاك
لال برڤرڠ ترلال رامي مك سلطان احمد شاه ڤون كلور نايك ڬاجه
جينق چي نماڽ سري اودنا د كڤال ڬاجه دان تن علي د بنتت
مك مخدوم سدر جهان دباو بڬند برتمبل رڠك كارن بڬند برڬوروكن
علم توحيد ڤداڽ مك سلطان احمد شاه ڤون ڤرڬيله كجمباتن
منداڤتكن فرڠڬي ترلال باڽق هلبالڠ مڠيرڠكن بڬند مك اوله سلطان
احمد شاه دتمڤل دڠن سڬل هلبالڠ مك فرڠڬي ڤون ڤچه برهمبورن
لال لاري مك سكليڽ اندرله كڤرهوڽ دبدلڽ در كڤل دڠن مريم
بسر٢ سڤرت هللنتر بڽيڽ مك سلطان احمد شاه برديري د اتس
ڬاجه بڬند د هوجڠ جمباتن تياد بڬند خبر اكن بدل يڠ سڤرت هوجن
يڠ لبت داتڠڽ ايت مك مخدوم سدر جهان برڤڬڠ كدو تاڠنڽ
ڤد كيري كانن رڠك ڬاجه ايت مك كات مخدوم سدر جهان ڤد
سلطان احمد شاه هي سلطان د سين بوكن تمڤت توحيد ماري كيت
كمبالي مك سلطان احمد شاه ڤون ترسنيم مك بڬند ڤون كمباليله
كاستناڽ مك فرڠڬي ڤون برسوروله در كڤل كتاڽ هي اورڠ ملاك
ايڠت٢ كام سكلين دم ديواس ايسق هاري كامي نايك كدارت مك
ساهت اورڠ ملاك بايكله مك سلطان احمد شاه ڤون مڠمڤلكن اورڠ
دان دسوره برحاضر دڠن سنجات مك هاري ڤون مالمله مك سڬل
هلبالڠ دان سڬل انق تون٢ سمواڽ برتڠڬو د باليروڠ مك كات سڬل
انق تون٢ ايت اڤ كيت بوت دودق سهاج اين بايك كيت ممباچ

ستله هاري مالم مک اوي ديچو ڤون داتڠله مک اوله بندهار ڤادک
راج سڬل ڤوهن باکو دان ڤوهن بير دان ڤوهن تومو دان ڤوهي اڤي٢
دان سڬل ڤوهن کايو ايت سکلين دتمبتيڤ ڤنتڠ اڤي ستله دڤندڠ
اوله اورڠ سيم اڤي تياد لاڬ تربيلڠ باڽقڽ مک کات هلبالڠ سيم
ترلال امت باڽق کلڠکاڤن ڤراهو ملايو اين تياد تربيلڠ لاڬ باڽقڽ
جکلو اي داتڠ بتاڤ حال کيت سدڠ سبوه ڤرهوڤ تادي تياد لاڬ
ترلاون اوله کيت مک کات اوي ديچو ڤڠليم سيم بنرله سڤرت کات
کام ايت ماريله کيت کمبالي سمنتار بلم سيڠ اين مک سڬل اورڠ
سيم ايت ڤون کمباليله ادڤون ڤريڬي د باتو ڤاهت ايت اورڠ سيمله
يڠ ممبوت دي مک دايکت اوله بندهار ڤادک راج هڠڬ واتس
سيڠ ڤور مک بندهار ڤادک راج ڤون کمباليله کملاک مڠهادڤ سلطان
مظفر شاه مک سڬل ڤري حال احوال ايت دڤرسمبهکن کڤد بڬند
مک بڬند ڤون ترلال امت سکچيت مک بڬند ڤون ممبري انڬره
ڤرسالن اکن بندهار درڤد ڤکاين يڠ ملي٢ دان سري بيج ادراج دان
سڬل هلبالڠ يڠ مڠيرڠکن بندهار ڤادک راج سکلين دانڬراهي اوله
سلطان مظفر شاه* *Sedjarat Melajoe.*

Verovering van Malaka door de Portugeezen in 1511.

القصة مک ترسبتله ڤرکتاٴن افغسو دلبرکرک ستله اي تورن در
ڤد وزوري مک اي ڤون نايک کڤرتوڬل منت ارماد مک دبري
اوله راج ڤرتوڬل امڤت بوه کڤل يڠ بسر ايت دان ليم غلي ڤنجڠ
مک افغسو دلبرکرک ڤون تورن ککوه برلڠکڤ اد ڤول د ڬوه تيڬ بوه
کڤل دلاڤن غلي بسر امڤت بوه غلي ڤنجڠ انم بلس بوه ڤست منجاد
امڤت ڤوله بوه سمواڤ مک ڤرڬيله اي ستله داتڠ کملاک مک اورڠ
ملاک ڤون داتڠله ڤرسمبهکن کڤد سلطان احمد شاه(1) بهو فرنڬي داتڠ

---

(1) Volgens de *Sedjarat Melajoe* had MOHAMMED SJAH II de regeering toen reeds afgestaan aan zijnen zoon AHMAD SJAH.

مظفر شاه ڤون تياد ماو مڽمبه كبنو سيم مك راج بنو سيم ڤون ترلال امارة لال مڤورة برلڠكڤ اكن مڤرڠ ملاك مك ڤڠلماڤ برنام اوي چكري ممباو رعية ترلال باڽق مك دورتاكن اورڠله كڤد بڬند بهو راج بنو سيم مڤورهكن هلبالڠ اوي چكري نماڤ ممباو رعية ترلال باڽق تياد تڤرمنائي كدارت كهولو ڤاهڠ لال برجالن ترس كملاك مك بڬند ڤون منڠر خبر ايت دان مڤورة مڠهمڤنكن سڬل رعية يڠ د تلق رنتو دسورة مودق كملاك مك بركمڤڠله سمواڤ كملاك..... حتي مك اورڠ بنو سيم ڤون داتڠله لال برڤرڠ دڠن اورڠ ملاك اد اڤ براڤ لماڤ برڤرڠ مك باڽقله رعية راج سيم ايت ماتي دان ملاك ڤون تياد الله اوله راج سيم مك راج سيم ڤون كمباليله كنڬريڤ سراي اي ڤولڠ ايت مك سڬل روتن يڠ ايكت بارڠ٢ ايت دچمڤقكنڤ د هولو موار مك روتن ايت ڤون برتمبهله مك داتڠ سكارڠ ايڠله دنمائي اورڠ روتن سيم ستله اورڠ بنو سيم سده ڤولڠ مك سڬل اورڠ تلق رنتو ايت ڤون ماسڠ٢ ڤولڠ ڤد تمڤتڽ..... حتي براڤ لماڤ مك داتڠ ڤول اورڠ بنو سيم مڤرڠ ملاك اوي ديچو نام ڤڠلماڤ مك كدڠارنله خبرڽ كملاك مك سلطان مظفر شاه ڤون منيتهكن بندهار ڤادك راج ايت برلڠكڤ اكن مڠلواري اورڠ بنو سيم دڠن سري بيجي ادراج دان سڬل هلبالڠ سكلين مڠيرڠكن بندهار ستله سده لڠكڤ مك بندهار ڤون ڤرڬيله مڠلواري راج سيم ايت برسام٢ دڠن سري بيجي ادراج دان هلبالڠ باڽق مك راج سيم ڤون همڤرله سمڤي كباتو ڤاهت مك اد سئورڠ انق سري بيجي ادراج تن عمر نماڤ ترلال براني كلكوٴنڤ مك تن عمر ايت دسورهكن اوله بندهار سولو مك تن عمر ڤون ڤرڬيله دڠن سبوة ڤرهوڤ جولڠ٢ ستله اي برتمو دڠن ڤراهو اورڠ سيم يڠ باڽق ايت مك دلڠڬرڤ سكالي دو تيڬ بوة ڤراهو سيم يڠ الله لال اي ترس كسبله مك اي برباليك ڤون دلڠڬرڤ ڤول يڠ لاين ايت ڤون دو تيڬ بوة ڤراهو ايت الله اولهڤ مك تن عمر ڤون كمباليله مك اورڠ سيم ڤون ترلال حيران مليهت كلكوٴن تن عمر ايت

مظفر شاه ايت دهادف اورڠ د بالي روڠ ستله سده لام راج دهادف
اورڠ مك بندهار سريو راج ڤون داتڠ هندق مڠهادف سلطان مك
سلطان مظفر شاه ڤون ماسق كدالم سبب سده لام بڮند دودق دهادف
اورڠ ايت تياد بڮند تاهو اكن بندهار داتڠ ايت مك ڤنتو ترتوتڤ
اوله اڠن مك ڤد هاتي بندهار بهو يڠ دڤرتون مرك كڤداك سبب
اك داتڠ راج ماسق مك ڤنتو دتوتڤ مك بندهار ڤون كمباليله
كرومهڽ لال اي ماكن راچن مك بندهار ڤون ماتيله سبب ماكن
راچن مك دڤرسمبهكنله كڤد بڮند بندهار سده ماتي ماكن راچن
ايت ڤون سمواڽ دڤرسمبهكن اورڠ كڤد بڮند مك بڮند ڤون ترلال
امت دكچيت ڤركڽ منانمكن بندهار سڤرت عادة اورڠ بسر٢ مك
توجه هاري توجه مالم بڮند تياد كلور در دالم استناڽ سبب برچنتاكن
بندهار ستله ايت مك سري نار ادراج دجديكن بندهار مك اد
انق بندهار سريو راج تيݢ اورڠ يڠ توا سكالي ڤرمڤون يڠ مود كدواڽ
لاك٢ يڠ ڤرمڤون ايت تن كودو نماڽ ترلال بايك ڤارسڽ مك
دڤراستريكن بڮند ادڤون انقڽ يڠ تڠه ايت تن ڤيرق نماڽ دان يڠ
بڠسو تن ڤرڤاته نماڽ ادڤون اكن تن ڤيرق ايت تياد اي كنا كرج
راج مك اي ڤركڽ براستري ككلڠ مك تن ڤيرق ڤون ديمله سدكال
د كلڠ حتي براڤ لماڽ مك اورڠ كلڠ ڤون منولق ڤڠهلوڽ مك
اورڠ كلڠ ڤون مڠهادف كملاك هندق مموهنكن ڤڠهلوڽ يڠ لاين مك
تيته بڮند سياڤكه يڠ كام كهنداكي اكن ڤڠهول كام مك سمبه اورڠ
كلڠ يا تونك جك اد كرني دولي تونك تن ڤيرق ڤاتك ڤوهنكن اكن
ڤڠهول ڤاتك سكلين مك تيته بڮند بايكله مك تن ڤيرقله منجاد
ڤڠهول كلڠ ايت مك ترسبتله ڤركتاٴن راج بنو سيم بهو در زمان دهول
كلاڤ نڬري سيم ايت شهر النوي نماڽ دسبت اورڠ سڬل راج يڠ
د باوه اڠن اين سمواڽ تعلق كڤداڽ بوبنڽ نام رجاڽ ستله كدڠارنله
كبنو سيم بهو ملاك نڬري بسر تياد تعلق كڤداڽ مك ڤادك
بوبنڽ ڤون مڤوره كملاك هندق منت سورت سمبه مك بڮند

اورڠ بسر٢ بنرله تونڠ سڤرت تيته دولي يڠ دڤرتون ايت مک
دسوره بݢند ڤربوت نݢري ڤد تمڤت ايت مک تيته بݢند اڤ نام
ڤوهن كايو يڠ ڤد تمڤت كيت برديري اين مک سمبه اورڠ سكلين
ملاک نماپ كايو اين مک تيته بݢند جک دمکين ملاک نام نݢري
اين مک بݢند ڤون ديمله د ملاک مک بݢند ڤون ممرنتهکن استعادة
کرجائن بݢند ايله ڤرتام بݢند يڠ بربوت منتري امڤت اورڠ دودق
د بالي اکن مڠجاري رعيتپ دان بربوت بنتار برديري د ڤڠهداڤن
امڤت ڤوله اورڠ ڤد سبله اکن مپمڤيکن بارڠ سسوات تيته راج دان
بربوت سڬل انق تون٢ اکن بدوند کچل ڤکرجائنپ ممباو سڬل الات
راج ادڤون اکن بݢند د سيڠ ڤور ڤون کرجائن بݢند بهارو تيڬ تاهن
لماپ مک سيڠ ڤور ڤون الله اوله رعية جاولال بݢند کملاک قرار بݢند
د ملاک دو ڤوله دو تاهن منجاد عمر بݢند د اتس کرجائن دو ڤوله ليم
تاهن مک داتڠله ڤد ڤرادارن دنيا مک بݢند ڤون مڠکتله مک انقد
بݢند راج کچل بسر نايک کرجائن مڠݢنتيکن ايهند بݢند مک برݢلر
بݢند د اتس کرجائن سلطان مڬت* *Sedjarat Melajoe.*

Aanvang der regeering van Sultan Mozafar Sjah. Invallen der Siameezen in Malaka.

ستله سده راج ابو شهيد مڠکت مک راج قاسيم مڠݢنتيکن کرجائن
بݢند دڤرکننکن اورڠله بهو ݢلر بݢند سلطان مظفر شاه..... ستله
سلطان مظفر شاه د اتس کرجائن ترلال بايک فعال بݢند دڠن عادلپ
دان مورهپ دان سقسماپ ڤد ممرکسائي سڬل رعية بݢند شهدان
ايله يڠ مپورهکن مپورت کتاب اندڠ٢ سڤاي جاڠن لاڬ برسلاهن
سڬل حکم منتريپ..... ارکين مک سلطان مظفر شاه ڤون براستريکن
انق رادين انم مک بݢند برانق سؤرڠ لاک٢ ترلال بايک ڤارسپ
مک دنمائي انقد بݢند راج عبدل مک ڤد سوات کتيک سلطان

اير يغ سبق ڤنه ملمڤر كدارت كوت سيڠ ڤور د تڤي ڤنتي ايت
ايتله بكس دارهڤ يغ سكارڠ لاݢ دالم ڤادڠ سيڠ ڤور ايت مك
ڤنچهله ڤرڠ اورڠ سيڠ ڤور مك سلطان اسكندر شاه ڤون برلڤس دريڤ
تورن در سبله استناڤ مك دڠن تقدير الله سبحانه وتعالي رومه سڠ
رنجون تاڤ ايت ڤون روبه دان تڠكيڠنڤ ڤون تمبڠ مك برس
ڤون هابس منجاد تانه مك سڠ رنجون تاڤ لاݢ استري منجاد
باتو ايتله يغ اد سكارڠ د ڤارت سيڠ ڤور ايت ستله سيڠ ڤور سده
الله اوله رعية جاو مك رعية جاو ايت ڤون كمباليله كمجڤاهت مك
سلطان اسكندر شاه ڤون سمڤيله كموار مك بڬند ديم ڤد سوات تمڤت
ستله هاري مالم مك داتڠله بياوق ترلال باپق دان ستله هاري سيڠ
مك دليهت اورڠ بياوق ڤنه ڤد تمڤت ايت مك دبونه اورڠلم
اكن بياوق ايت دان دبوڠكن كسوڠي اڤبيل مالم داتڠ ڤول مك داتڠله
ڤول بياوق لال دبونه اورڠله دان دبوڠكن برتمبن٢ دان دمكين ببراڤ
لماڤ منجاد بوسقله تمڤت ايت در ڤد كبڽاكن بڠكي بياوق ايت
مك داتڠ سكارڠ ڤون نام تمڤت ايت بياوق بوسق دسبت اورڠ
مك سلطان اسكندر شاه برڤندهله در ڤد تمڤت ايت لال برجالن كڤد
سوات تمڤت يغ لاين مك بڬند ڤون بركوت د سان ڤد سيڠ هاري
ددريكن كوت ايت سرت ڤد مالم بورق مك دنماٴي اورڠ تمڤت
ايت داتڠ سكارڠ كوت بورق مك سلطان اسكندر شاه ڤون برڤنده در
سان لال برجالن مندارت ترس كڤد سام تڠه هوجڠ مك دليهت اوله
سلطان اسكندر شاه تمڤت ايت بايك مك دتڠݢلكن بڬند سُورڠ
منتري د سان مك تمڤت ايتله برنام تمڤت منتري داتڠ اين مك
سلطان اسكندر شاه ڤون برجالن بربالك در سان ترس كتڤي ڤنتي ڤد
سوات سوڠي برتم نماڤ مك سلطان اسكندر شاه ڤون برديم د باوه
سڤوهن كايو مك بڬند ڤون بربورو مك انجڠ ترجن دڤرامبت اوله
ڤلندق ڤوته مك تيته سلطان اسكندر شاه بايك تمڤت اين سدڠ
ڤلندق لاݢ ݢاݢه بايك كيت بربوت نڬري د سين مك سمبه سڬل

Regeering van Iskander Sjah. Verovering van Singapoera door den Vorst van Madjapahit. Stichting van Malaka.

ستله عمر بڬند سري مها راج د اتس كرجاٴن دالم نڬري سيڠڤور ڤد دو بلس تاهن انم بولن مك ڤادك سري مها راج ڤون مڠكتله مك انقد بڬند سري سلطان اسكندر شاه د اتس كرجاٴن مك بڬند براستريكن انق ڤرڤاته تولس مك بڬند ڤون برانق سؤرڠ لاك٢ برنام راج كچل بسر مك اد سؤرڠ بندهار بڬند سڠ رنجون تاڤ ڬلرڽ اصلڽ در سيڠڤور مك اد اي برانق سؤرڠ ڤرمڤون ترلال امت بايك ڤارسڽ مك دامبل اوله راج اكن ڬندقڽ دان ترلال ساڠت دكاسه بڬند اكن دي مك دفتنهكن اوله سڬل ڬندق راج يڠ لاين دكتاكن اي بربوت جاهت مك. سلطان اسكندر شاه ڤون ترلال مرك دسوره بڬند ڤرچنتڠكن دي د هوجڠ ڤاسر مك سڠ رنجون تاڤ ڤون ترلال مالو مليهت حال انقڽ ايت مك كتاڽ جك سڠڬه انق همب اد بربوت جاهت بونه دي سهاج مڠاڤته دبري مالو دمكين ايت مك سڠ رنجون تاڤ ڤون بركيرم سورت كجاو دمكين بڽيڽ جك بتار مجڤاهت هندق ممرڠ سيڠڤور هندقله سڬره داتڠ كارن همب اداله بنتو دالم نڬري ستله بتار مجڤاهت منڠر بوڽ سورت بندهار راج سيڠڤور ايت مك بتار مجڤاهت ڤون سڬره مڽوره ملڠكڤ تيڬ راتس بوه جوڠ لاين درڤد ايت ڤيلڠ يڠ تياد تربيلڠ لاڬ بڽقڽ مك دو كتي رعية جاو يڠ ڤرڬي ايت مك سمڤيله كسيڠڤور مك برڤرڠله دڠن اورڠ سيڠڤور اد براڤ هاري لماڽ مك سلطان اسكندر شاه مڽوروهكن مڠلوركن برس ڤد بندهار اكن مكانن سڬل رعية مك سمبه سڠ رنجون تاڤ برس تياد لاڬ كارن اي هندق بيلت ستله دنهاري مك سڠ رنجون تاڤ ممبوك ڤنتو كوت مك رعية جاو ڤون ماسقله دان برامقله دڠن سڬل اورڠ سيڠڤور اد دالم كوت ايت درڤد كدو ڤيهق باڽق رعية ماتي مك داره ڤون سڤرت

لاري مک دفرامبت اوله سري تري بوان دتيکمب سکالي لاک کنا
روسقڤ مک روس ايت ڤون تيادله بوله لاري لال ماتي مک سري
تري بوان ڤون داتڠ کڤد سبوه باتو ترلال بسر دڠن تڠکيڤ مک بݢند
ڤون نايک کاتس باتو ايت مک بݢند ممندڠ کسبرڠ مک دليهتڤ
اوله بݢند تانه سبرڠ ايت ڤاسرڤ ترلال ڤوته سڤرت کاين مک بݢند
برتاڤ ڤد اندر بوڤال ڤسيسر مان يڠ کلهاتن ايت مک سمبه اندر
بوڤال تانه تماسک نماڤ مک تيته سري تري بوان ماري کيت
ڤرݢي کسان مک سمبه اندر بوڤال مان تيته تونک ڤاتک جنجڠ
مک سري تري بوان ڤون نايکله کڤراهو لال مپبرڠ..... ستله سمڤيله
کتڤي مک سري تري بوان ڤون نايکله کڤسيسر دڠن سݢل رعية برماين
مغمبل کارڠ کراڠن مک بݢند لال برجالن کدارت برماين کڤادڠ
د کوال تماسک ايت مک دليهت اوله سݢل مريکئيت سئيکر بناتڠ
امت تڠکس لکوڤ ميره ورن توبهڤ هيتم کڤلاڤ ڤوته دداڤ
سيکڤڤ ترلال ڤنتس دان ڤرکاس بسرڤ بسر سديکت درڤد کمبڠ
رندق ستله اي مليهت اورڠ باڤق مک اي ملمڤت لال لنپڤله مک
سري تري بوان ڤون برتاڤ ڤد سݢل اورڠ يڠ سرتاڤ اڤ بناتڠ
ايت مک سورڠ ڤون تياد تاهو مک سمبه دمڠ ليبر داون يا تونک
اد ڤاتک منڠر دهول کال سيڠ جوک يڠ دمکين ايت صفتڤ سيڠ
کونن نماڤ مک تيته سري تري بوان ڤد اندر بوڤال ڤرݢيله تونهمب
کمبالي کبنتن کتاکن کڤد بنداک تيادله سکارڠ کيت کمبالي جک
اد کاسه بنداک اکن کيت بريله رعية دان ݢاجه کود کيت هندق
بربوت نݢري د تماسک اين مک اندر بوڤال ڤون کمباليله ستله داتڠ ٣
کبنتن مک اي ڤون ماسقله مغهادڤ وان سري بني مک کات سري
تري بوان ايت ڤون سمواڤ دڤرسمبهکن کڤد وان سري بني مک
کات وان سري بني بايکله يڠ مان کهندق انق کيت تياد کيت
للوئي مک دهنترکنڤ رعية دان ݢاجه کود تياد تڤرمنائي ايت مک
سري تري بوان ڤون بربوت نݢري د تماسک مک نݢري ايت
دنمائي بݢند سيڠ ڤور*

راج بسر مک تيته وان سري بني ڤد اندر بوڤال سبنرڤله كات
تونك شهدان جک راج ايت توا كتاكن ادند امڤوڤ سمبه دان
جک اي مود كتاكن ككند امڤوڤ سلام..... مک سري تري بوان
ڤون براڠكتله كبنتن ستله داتڠ كبنتن لال ماسق كدالم استان وان
سري بني ادڤون يڠ قصد وان سري بني هندق دامبلڽ اكن سوامي
ستله دليهت اي راج مود مک دامبلڽ اكن انق ترلال كاسه وان
سري بني اكن راج ايت حتي براڤ لماڽ مک ڤد سوات هاري
سري تري بوان برموهن كڤد وان سري بني هندق ڤرڬي برماين٢
كبمبن مک كات وان سري بني اڤ ڤكرجاٴن انق كيت هندق
ڤرڬي برماين كبمبن تيادكه روس ڤلندق دان كيچڠ د سين تيادكه
لندق دان كربو تيادكه ايكن د دالم كولم دان سڬل بوه بواهن دان
سريڤ بوڠ ڤون سمواڤ اد دالم تامن مڠاڤكه انق كيت هندق ڤرڬي
برماين جاوه مک كات سري تري بوان جک تياد دبري اوله
بنداک نسچاي كيت ماتي سريڤ كمتيٴن مک كات وان سري
بني درڤد انق كيت ماتي بايكله انق كيت ڤرڬي مک بڬند ڤون
مڤوره برلڠكڤ ڤد اندر بوڤال دان اري بوڤال ستله لڠكڤ مک سري
تري بوان ڤون براڠكتله دڠن سڬل راج٢ ممباو استري بڬند مک
ڤراهو اورڠ يڠ مڠيرڠكن تياد تربيلڠ لاک ستله داتڠ كبمبن مک
بڬند ڤون تورنله برماين كڤسيسر مک راج ڤرمڤون ڤون تورنله دڠن
سڬل بيني اورڠ كاي٢ برماين د ڤسيسر ايت مڠمبل كارڠ كراڠن
مک راج ڤرمڤون ڤون دودقله د باوه ڤندن دهادڤ اوله سڬل بيني
اورڠ كاي٢ مک بڬند ڤون سوک مليهت كلكوٴن سڬل دايڠ٢
برماين ايت ماسڠ٢ دڠن كهندقڽ اد يڠ مڠمبل سيڤت اد يڠ
مڠمبل كارڠ بوڠ مک ترلال سكچيت سڬل دايڠ٢ ايت برماين
ماسڠ٢ ڤد لكوڽ ادڤون سري تري بوان دڠن سڬل لاک٢ ڤرڬي
بربورو حتي مک لال سٴيكر روس در هداڤن سري تري بوان مک
دتيكم اوله بڬند دڠن لمبڠڽ كنا بلاكڠڽ مک روس ايت ڤون

بارغ كمان ڤرڬي بڬند همب ايكت مك ساهت سودراڤ بايكله
يغ مان كات تونهمب ايت تياد همب للوئي سبرمول دچرتراكن
اوله سنتغه چرترا بهو انق چتري چين يغ براستريكن ڤتري تنجغ
بويه اوله سري تري بوان درجاكن بڬند د نڬري ڤلمبغ اره كهولو مك
سڬل چين يغ تڠڬل د ڤلمبغ ايت سكليڽ دسرهكن بڬند كڤداڤ
دان در ڤد انق چچوڤله جاد راج د ڤلمبغ داتڠ سكارڠ اين مك
سودار دمڠ ليبر داون اره كهيلر ستله ايت مك سري تري بوان
ڤون براڠكتله كنئيكن بڬند لنچڠ امس دان ڤرميسوري د لنچڠ
ڤيرق مك دمڠ ليبر داون ڤون دڠن سڬل منتري سيد٢ بنتار هلبالڠ
ماسڠ٢ دڠن كنئيكنڽ مك ڤراهو ڤون ترلال باڽق تياد تربيلڠ لاݢ
روڤ تيڠڽ سڤرت ڤوهن كايو روڤ تڠڬل ڤنچ٢ سڤرت اون برارق
دان ڤايڠ سڬل راج٢ سڤرت ميڬ رڤاڤ مك لاوت ايت تياد
كلهاتن در ڤد كبڽاكن ڤراهو اورڠ يڠ مڠيرڠكن سري تري بوان ايت
ستله سمڤي ككوال لال برلاير مڽوسر حتي براڤ هاري اي د لاوت
مك سمڤيله ككوال اندرڬيري مك تيته سري تري بوان اڤ نماڤ
سوڠي اين مك سمبه مريك يڠ ڤرلايارن كوال كونتن تونك نماڤ
مك تمڤق ڤول ڬونڠ لڠڬه در سان مك تيته بڬند ڬونڠ مان يڠ
كلهاتن دو ايت مك سمبه اورڠ ايت ڬونڠ لڠڬه تونك ستله داتڠ
كسلت سوات سڬل كلڠكاڤن بڬند ڤون ككراڠن اير. . . X مك سكلين
كلڠكاڤن بڬند ماسڠ٢ مڠيسي اير كدالم تمڤايڽ ستله ايت مك
بڬند ڤون برلايرله ڤول لال سمڤيله كسلت سمبر مك كدڠارنله خبر
كبنتن مڠتاكن راج در نڬري ڤلمبغ داتڠ سكارڠ اد د سلت سمبر
ايت ادڤون اكن بنتن ايت اد راج ڤرمڤون وان سري بني نماڽ
ستله بڬند منڠر خبر ايت مك اي ممڠڬل مڠكوبومي يڠ برنام اندر
بوڤال دان منتري اري بوڤال سرت كتاب اڤ بچار كام اكن راج
يڠ داتڠ ايت مك سمبه مڠكوبومي مان تيته بڬند همب جنجڠ
تتاڤ ڤد بچار همب بايكله جوݢ كيت الوكن كارن بڬند ايت

برنام بودي دباوڽ در سيلوڠ دتانم د هداڤن برهال بسر مک باڽق
اورڠ مڠنچوڠ کايو ايت دان اورڠ چين ايت منورت ڤول بارڠيڠ
دکرج اوله اورڠ سيم ايت متيڤ ڤون دبکر دان سݢل علمُ اݢما -
چين يڠ اد د دالم نݢري سيم ايت برکهندق کڤد سامي ڤنديت سيم
تياد برکهندق کڤد ڤنديت چين دان ڤنديت چين تياد برݢورو
کڤد اورڠ چين د نݢري سيم دان باڽقڽ اورڠ چين ترلبه باڽق
در ڤد اورڠ سيم اتو سام باڽق*

Tjeritera deri pada Râdja-râdja Siam.

Volksverhuizing der Maleiers van Sumatra naar het Schiereiland Malaka. Stichting van Singapoera.

القصة مک ترسبتله ڤرکتاءن سري تري بوان کرجاءن د ڤلمبڠ
مک بݢند ڤون برکير٢ هندق منچهاري تمڤت بربوت نݢري کارن
ڤلمبڠ بݢند تياد برکنن لاݢ ڤول بݢند هندق مليهت لاوت مک
سري تري بوان ڤون مڽورە ممڠݢل دمڠ ليبر داون ستله دمڠ ليبر
داون داتڠ مڠهادڤ مک تيته سري تري بوان ڤد دمڠ ليبر داون
اڤ بيچار باڤ همب کارن کيت هندق برماين٢ مليهت لاوت
منچهاري تمڤت يڠ بايک مک کيت هندق بربوت نݢري مک
سمبه دمڠ ليبر داون بايکله توانک جک يڠ دڤرتوان براڠکت ڤاتک
مڠيرڠکن کارن ڤاتک تياد داڤت برچري دڠن دولي توانک مک
تيته سري تري بوان جک دمکين بايکله باڤ برلڠکڤ مک دمڠ
ليبر داون ڤون مڽمبه لال کلور مڠرهکن اورڠ برلڠکڤ ستله سدە
لڠکڤ مک اوله دمڠ ليبر داون سوداراڽ يڠ مود دتڠݢلکن د نݢري
ڤلمبڠ مک کات دمڠ ليبر داون کڤد سوداراڽ ايت تڠݢلله تونهمب
مملهراکن نݢري اين همب هندق ڤرݢي مڠيرڠکن دولي يڠ دڤرتوان

سڬل عقل اورڠ يڠ برعقل دان رومه راج٢ جاو ڤون براتڤ ڬنتڠ
دان بردندڠ كاچ برچت هيجو ميره .كوڠ ڤوته دان برڬنتوڠن ڤليت
قنديل ڤد سڬل رومه ڤڠيرن دمڠ تمڠكڠ دان بربارس٢ كرسي دان
ماكن مينوم دياتس ميج دان برجالن دياتس كريت دان ددڠر اوله
سڬل راج٢ ايت بارڠ يڠ تياد ددڠرڽ دان دماكن ڤكيڽ بارڠيڠ
بلملاڬ دماكن ڤكيڽ مك تربكاله سڬل مات اورڠ يڠ بوت دان
برلوبڠله سڬل تليڠ اورڠ يڠ تولي ايت دڠن سبب اد بنديركمڤني
د دالم نڬريڽ*

Tjeritera deri pada Râdja-râdja Siam.

---

* Siameesche Priesters.

شهدان كمبالي لاڬ اورڠيڠ مڽورت منخبركن حكاية نڬري سيم
ايت دان اداله سكلين سامي ايت ترلال مليا كڤد راج٢ سيم
ددودقكن دياتس كرسي راج٢ دودق مڠادڤ مڽمبه در جاوه مك
بارڠيڠ دكات سامي ايت بنر كڤد راج٢ تياد يڠ دسلاهيڽ ملينكن
جوابڽ خراب دان اداله باڽق سامي د دالم نڬري سيم لبه در ڤد
ليم ريب مك د دالم سامي يڠ باڽق ايت اد تيڬ اورڠ جوڬ
يڠ سده ڤرڬي حج كنڬري سيلوڠ مڠنجوڠ تاڤق كاكي نبي ادم اد
د سان دان اداله كڤد زمان راج سامي ممرنته نڬري سيم اد سؤرڠ
در ڤد انق راج سامي ايت هندق ڤرڬي حج كنڬري سيلوڠ مك ڤد
ماس ايت نڬري سيلوڠ د دالم تاڠن كواس يڠدڤرتون مهابسر راج
نيدرلند مك مڽوره راج سامي ممباو سورت كبتاوي كڤد تون بسر
جندرال د كليريك منخبركن انقڽ ايت هندق كنڬري سيلوڠ
مڠنجوڠ بكس تاڤق كاكي نبي ادم دان سكارڠ اين تياد ساڠت
بركهندق سامي ايت ڤرڬي حج كنڬري سيلوڠ كارن اد سڤوهن كايو

برنام بودي دباوء در سيلوڠ دتانم د هداڤن برهال بسر مک باڽق
اورڠ مڠنچوڠ كايو ايت دان اورڠ چين ايت منورت ڤول بارڠيڠ
دكرج اوله اورڠ سيم ايت متيڤ ڤون دبكر دان سݢل علمُ اݢما -
چين يڠ اد د دالم نݢري سيم ايت بركهندق كڤد سامي ڤنديت سيم
تياد بركهندق كڤد ڤنديت چين دان ڤنديت چين تياد برݢون
كڤد اورڠ چين د نݢري سيم دان باڽقڽ اورڠ چين ترلبه باڽق
در ڤد اورڠ سيم اتو سام باڽق*

Tjeritera deri pada Râdja-râdja Siam.

Volksverhuizing der Maleiers van Sumatra naar het Schiereiland Malaka. Stichting van Singapoera.

القصة مک ترسبتله ڤركتاٴن سري تري بوان كرجاٴن د ڤلمبڠ
مک بݢند ڤون بركير٢ هندق منچهاري تمڤت بربوت نݢري كارن
ڤلمبڠ بݢند تياد بركنن لاک ڤول بݢند هندق مليهت لاوت مک
سري تري بوان ڤون مڽوره ممڠݢل دمڠ ليبر داون ستله دمڠ ليبر
داون داتڠ مڠهادڤ مک تيته سري تري بوان ڤد دمڠ ليبر داون
اڤ بچار باڤ همب كارن كيت هندق برماين٢ مليهت لاوت
منچهاري تمڤت يڠ بايک مک كيت هندق بربوت نݢري مک
سمبه دمڠ ليبر داون بايكله توانک جک يڠ دڤرتوان براڠکت ڤاتک
مڠيرڠکن كارن ڤاتک تياد داڤت برچري دڠن دولي توانک مک
تيته سري تري بوان جک دمكين بايكله باڤ برلڠکڤ مک دمڠ
ليبر داون ڤون مڽمبه لال كلور مڠرهکن اورڠ برلڠکڤ ستله سده
لڠکڤ مک اوله دمڠ ليبر داون سودراڤ يڠ مود دتڠݢلکن د نݢري
ڤلمبڠ مک كات دمڠ ليبر داون كڤد سودراڤ ايت تڠݢلله توانهمب
مملهراکن نݢري اين همب هندق ڤرݢي مڠيرڠکن دولي يڠ دڤرتوان

سڬل عقل اورڠ يڠ برعقل دان رومه راج٢ جاو ڤون براتڤ ڬنتيڠ دان بردندڠ كاچ برچت هيجو ميره. كونڠ ڤوته دان برڬنتوڠن ڤليت قنديل ڤد سڬل رومه ڤڠيرن دمڠ تمڠڬڠ دان بربارس٢ كرسي دان ماكن مينوم دياتس ميج دان برجالن دياتس كريت دان ددڠر اوله سڬل راج٢ ايت بارڠ يڠ تياد ددڠرڽ دان دماكن ڤكيڽ بارڠيڠ بلملاڬ دماكن ڤكيڽ مك تربكاله سڬل مات اورڠ يڠ بوت دان برلوبڠله سڬل تليڠ اورڠ يڠ تولي ايت دڠن سبب اد بندير كمڤني د دالم نڬريڽ*

Tjeritera deri pada Râdja-râdja Siam.

---

*Siameesche Priesters.

شهدان كمبالي لاڬ اورڠيڠ مڽورت مڠخبركن حكاية نڬري سيم ايت دان اداله سكلين سامي ايت ترلال مليا كڤد راج٢ سيم ددودقكن دياتس كرسي راج٢ دودق مڠادڤ مڽمبه. در جاوه مك بارڠيڠ دكات سامي ايت بنر كڤد راج٢ تياد يڠ دسلاهيڽ ملينكن جوابڽ خراب دان اداله باڽق سامي د دالم نڬري سيم لبه در ڤد ليم ريب مك د دالم سامي يڠ باڽق ايت اد تيڬ اورڠ جوڬ يڠ سده ڤرڬي حج كنڬري سيلوڠ مڠنجوڠ تاڤق كاكي نبي ادم اد د سان دان اداله كڤد زمان راج سامي ممرنته نڬري سيم اد سؤرڠ در ڤد انق راج سامي ايت هندق ڤرڬي حج كنڬري سيلوڠ مك ڤد ماس ايت نڬري سيلوڠ د دالم تاڠن كواس يڠدڤرتون مهابسر راج نيدرلند مك مڽوره راج سامي ممباو سورت كبتاوي كڤد تون بسر جندرال د كليريڬ مڠخبركن انقڽ ايت هندق كنڬري سيلوڠ مڠنجوڠ بكس تاڤق كاكي نبي ادم دان سكارڠ اين تياد ساڠت بركهندق سامي ايت ڤرڬي حج كنڬري سيلوڠ كارن اد سڤوهن كايو

دنيا سلام اورڠ سيم ايت براولڠ ڤرݢي داتڠ كبتاوي دان كڤولو ڤيڠڠ دان جكڽ تياد بغساوان كولت ڤوته انديا نسچاي تياد سسوات هرت -

دنيا د دالم ن‍ݢري سيم ايت مك سسڠݢوهڽ س‍ݢل ن‍ݢري يڠ تياد بغساوان كولت ڤوته د دالمڽ ايت اداله ن‍ݢري ايت سڤرت اورڠ برتلنجڠ تياد مماكي س‍ݢل ڤكاين اتو سڤرت ڤوهن كايو يڠ ماتِ مك اڤبيل اد بغساوان كولِت ڤوته د دالم ن‍ݢري ايت مك ممكيله س‍ݢل روڤ ڤكاين اورڠ يڠ برتلنجڠ ايت مك كايو يڠ ماتِ ايتڤون هيدڤله دان برداٴون اكن س‍ݢل روڤ ڤكاين كاين باجو دان بربوه س‍ݢل روڤ ڤرمات باتُ مس ڤيرق دان د باوه ڤوهن كايو ايت تمبوه س‍ݢل روڤ مكانن دنيا مك س‍ݢل اورڠ در ن‍ݢري يڠ جاوه٢ ايتڤون داتڠ كن‍ݢري كايو ماتِ ايت دڠن منڠر خبر كايو يڠ ماتِ ايت سده هيدڤ برداٴون دان بربوه اكن س‍ݢل روڤ هرت دنيا مك كڤد ماس ايت بركات سكلين اورڠ ترلبه بايك لاݢي دان چيت ايروڤ ايت - در ڤد ݢڠݢڠ بڠݢال دان ݢڠݢڠ سمب دان سمارڠ دان ترلبه بايك كاين شال ايت در ڤد كاين سترا كرج ڤلمبڠ دان ترڠݢانو يڠ برڤوچو - بڠ مس دان ترلبه بايك ڤڠݢن مڠكوۏ يڠ داتڠ در ايروڤ ايت در ڤد يڠ داتڠ در چين

سبرمول دان اداله د تانه جاو سبلم لاݢي اد بغساون كولت ڤوته ممرنته د دالمڽ مك تياد اورڠ جاو ايت مليهت دان تياد منداڤت هرت دنيا ملينكن يڠ اد د تانه جاو ايت بونه دان رمڤس دان جوال اورڠ دان جودي سابوڠ دان چوري جوݢ دكرجاكن اوله اورڠ جاو ايت تياد تاهو راج٢ جاو ايت منداڤت هرت دڠن برنياݢ دان برتانم هڠݢ هابس عمرڽ د دالم ڤكرجاٴن ظالم مك بهارو اد بغساون كولت ڤوته د تانه جاو مك بهروله تاهو اورڠ جاو ايت منداڤت هرت دڠن برنياݢ دان برتانم تنامن مك برݢنالم

شهدان اداله كڤتاٴن اورڠ سيم ايت در ڤد بغس انجڠ دليهت كڤد وقت مريككٴيت مڠادڤ راج٢ بركاكي امڤت سڤرت بناتڠ انجڠ هڠڮ منجاد كدو سيكوڤ دان كدو لوتنتڤ ايت كاكي دان تَبَلْ كولِت سيكوڤ دان كولِت لوتنتڤ ايت سڤرت كولِت تاڤق كاكيڤ دان كڤتاٴن اورڠ سيم ايت در ڤد بغَس بناتڠ بابِ دليهت كڤد وقت ماكن مينوم دان بركات٢ سمبل تيدر ڮولِڠ د تڠه اورڠ بايق برسوار بسر سڤرت سوار بابِ ماكن اوبي كلادِ دان كڤتاٴن اورڠ سيم ايت در ڤد بغَس بناتڠ كَرَ دليهت كڤد وقت مريككٴيت برهمڤون اورڠ بايق مڠرجاكن سسوات ڤكرجاٴن مك دودق مريككٴيت ماسڠ٢ دڠن كسكاٴن اد يڠ دودق برهادڤ دان اد يڠ ممبوڠ بلاكڠ دان اد يڠ برلُنجور ككيڤ دان اد يڠ برسنداررن دان اد يڠ برلمڤت٢ برسوار سڤرت بناتڠ كَرَ دان اداله كڤد اورڠ سيم سڮل بناتڠ ايت مليا دان بردوس بسر ممبونه بناتڠ ايت هڠڮ كڤد ايكن سكليڤون منجاد دوس كارن سيم ايت بغس بناتڠ كترونن در ڤد اورڠ هِنْدُو در ڤد انق چچو اورڠ يڠ كنا سمڤه نبي داٴود دان نبي عيسي*

Tjeritera deri pada Râdja-râdja Siam.

---

*Invloed van het Europeesch bestuur op de welvaart der Inlanders.

شهدان مك سسڠڮهڤ د دالم نڮري سيم ايت تياد سسوات دنيا منجاد كسكاٴن ماتَ دان هاتِ دان سكلين ڤنچيندر دان تتاڤ تانه سيم ايت بايق يڠ بوله دكلوركن جك اد يڠ مڠلوركن ايت يڠ تاهو ممرنته تانه دنيا دان اورڠ سيم ايت بياس ساكت دڤرنته اوله رجاڤ داڤ اداله اورڠ سيم ايت اورڠ اوتن مك بهار جوڮ مليهت هرِت

الله تعالي مانسي ايت ستغه دياتس ستغهپ درسبب عقلپ دان
فكرجائنپ دان اد ڤول درڤد بغس مانسي اين دجديكن الله تعالي
بناتغ كَرَ دان بابِ دغن مركْ الله تعالي اتس مريكئيت اورغ يغ
درهاكْ دان يائيت دو قوم درڤد يهودي دان قوم يغ ڤرتام اورغ
ڤغمبل ايكن كڤد هاري سبت هاري بسر كڤد نبي موسي مكْ
دسمڤه اوله نبي دائود اكن اورغ يغ مغمبل ايكن كڤد هاري سبت
ايت دجديكن سكلين اورغ ايت كَرَ دان بابِ مكْ باپقپ براتس٢
دان لاكْ ساتْ قوم اورغ يغ درهاكْ كڤد نبي عيسي انق مريم
مُنكِر درڤد مائدَة هيداغن يغدتورنكن الله تعالي كڤد نبي عيسي
دباوْ ملائيكت درلاغت مكْ دسمڤه اوله نبي عيسي اكن سكلين
اورغيغ مُنكِر ايت مكْ دجديكن الله تعالي سكلينپ ايت بابِ
دان كَرَ دان باپق مريكئيت براتس٢ دان دمكينله دچرتراكن الله
تعالي كڤد نبي محمد د دالم قرائن دغن بهاس عرب
سبرمول دچرتراكن اورغيغ امڤوپ چرتر داتغ كنڠري سيم تيڠكْ
بوه كاڤل مكْ د دالم كاڤل ايت اورغ هِنْدُو درنڠري ڤوناستار رعية
نڠري مها راج هُلُكَرْ باپق د دالم كاڤل تيڠكْ بوه ايت سراتس ليم
ڤوله لكلاكْ دان دو راتس ڤرمڤون مكْ دودق مريكئيت د دالم نڠري
سيم مكْ كڤد ماس ايت راج د دالم نڠري سيم بوكنپ درڤد
بغس مانسي دان يائيت كُترونپ درڤد بغسَ جن..... مكْ در
ڤد ذرية انق چچو مريكئيت اد يغ ڤركْي كنڠري ڤيڠو برانق بيني
هڠكْ منجاد براڤ باپق قومپ ايت د دالم نڠري ڤيڠو مكْ در
ڤد بغسَ مريكئيت يغ منجاد راج٢ دان منتري د دالم نڠري سيم
يغ اد مريكئيت سكارغ اين دان بغسَ مريكئيت درڤد تيڠكْ جنس
بناتغ دان يائيت كَرَ دان بابِ دان انجغ

ايت لال همب مماسقكن انق ڤانه همب ايت كدالم تركش دم
دليهت ابو سفيان اكن كلكوئن طوفان ايت ترلال امت كرس تيادله
لاݢ تردريت دان تياد قرار سورغ جوا ڤون در ڤد مريكئيت مك
اي ڤون برسرو٢ دمكين بڤيڤ هي سكل قريش بهو تيادله داڤت
لاݢ كيت برهنتي د سين دان بناسله سكل اورغ يغ برجالن دان يغ
تياد كرس تياد كامي داڤت مندريت بلا طوفان اين كمباليله كام
سكلين بهو اك كمبالي جوݢ مك ابو سفيان ڤون نايك انتاڤ مك
سكل مريكئيت ڤون كمباليله ماسغ٢ كنݢريڤ مك همب ڤون كمباليله
كڤد رسول الله صلي الله عليه وسلم مك همب داڤت نبي الله تغه
سمبهيغ مك تتكال ايت نبي الله ممبري سلام كڤد همب مك
همب ڤون مپهوتي سلام نبي الله سرت همب ڤرسمبهكن سكل خبر
ايت كڤد نبي الله دم ددغر نبي الله سمبه همب يغ دمكين ايت
مك نبي الله ڤون ترتاو هغݢ كلهاتنله ݢݢيڤ ستله سلسي همب در
ڤد برچرترا ايت دان برهنتيله لله همب مك دهمڤيري اوله نبي
الله د سيسي همب مك دسوره نبي الله تيدر د سيسي قدم يغ مها
ملي مك دتوتف اكن همب دغن ڤنچ٢ هغݢ سمڤي وقت صبح
مك سبد نبي الله هي يغ بيدر ايت بڠكتله اڠكو ستله ايت مك
نبي الله ڤون كمباليله كمدينه در خندق ايت*

Boenga Rampej.

---

*Afstamming der Siameezen.

اداله ترسبت د دالم قرائن نبي محمد انق عبد الله اداله الله
تعالي منجديكن سكلين مانسي اين دظاهركنڤ در ڤد نبي ادم مك
سسڠݢهڤ مانسي اين سات باڤ دان سات ايب سكليڽڤ ايت
ڤرملائنڤ انق چچو نبي الله ادم مك د دالم اين ماسغ٢ دغن نݢريڤ
دان بهساڤ دان ڤكايڽڤ دان رڤاڤ دان اݢماڤ دان اد ڤول دلبهكن

Regeering van ISKANDER SJAH. Verovering van Singapoera door den Vorst van Madjapahit. Stichting van Malaka.

ستله عمر بݢند سري مها راج د اتس کرجاٴن دالم نݢري سيڠ ڤور
ڤد دو بلس تاهن انم بولن مک ڤادک سري مها راج ڤون مڠکتله مک
انقد بݢند سري سلطان اسکندر شاه د اتس کرجاٴن مک بݢند
براستريکن انق ڤرڤاته تولس مک بݢند ڤون برانق سؤورڠ لاک٢ برنام
راج کچل بسر مک اد سؤورڠ بندهار بݢند سڠ رنجون تاڤ ݢلرڽ
اصلڽ در سيڠ ڤور مک اد اي برانق سؤورڠ ڤرمڤون ترلال امت
بايک ڤارسڽ مک دامبل اوله راج اکن ݢندقڽ دان ترلال ساڠت
دکاسه بݢند اکن دي مک دفتنهکن اوله سکل ݢندق راج يڠ لاين
دکتاکن اي بربوت جاهت مک. سلطان اسکندر شاه ڤون ترلال مرک
دسوره بݢند ڤرچنتڠکن دي د هوجڠ ڤاسر مک سڠ رنجون تاڤ ڤون
ترلال مالو مليهت حال انقڽ ايت مک کتاڽ جک سڠݢه انق
همب اد بربوت جاهت بونه دي سهاج مڠاڤته دبري مالو دمکين
ايت مک سڠ رنجون تاڤ ڤون برکيرم سورت کجاو دمکين بڽيڽ
جک بتار مجڤاهت هندق مڽرڠ سيڠ ڤور هندقله سݢره داتڠ کارن
همب اداله بنتو دالم نݢري ستله بتار مجڤاهت منڠر بوڽ سورت
بندهار راج سيڠ ڤور ايت مک بتار مجڤاهت ڤون سݢره مڽوره
ملڠکڤ تيݢ راتس بوه جوڠ لاين در ڤد ايت ڤيلڠ يڠ تياد تربيلڠ
لاݢ بايقڽ مک دو کتي رعية جاو يڠ ڤرݢي ايت مک سمڤيله
کسيڠ ڤور مک برڤرڠله دڠن اورڠ سيڠ ڤور اد براڤ هاري لماڽ مک
سلطان اسکندر شاه مڽورهکن مڠلورکن برس ڤد بندهار اکن مکانن سکل
رعية مک سمبه سڠ رنجون تاڤ برس تياد لاݢ کارن اي هندق
بيلت ستله دنهاري مک سڠ رنجون تاڤ ممبوک ڤنتو کوت مک
رعية جاو ڤون ماسقله دان برامقله دڠن سکل اورڠ سيڠ ڤور اد دالم
کوت ايت در ڤد کدو ڤيهق بايق رعية ماتي مک داره ڤون سڤرت

لاري مك دڤرامبت اوله سري تري بوان دتيكمڤ سکالي لاݢ كنا روسقڤ مك روس ايت ڤون تيادله بوله لاري لال ماتي مك سري تري بوان ڤون داتڠ كڤد سبوه باتو ترلال بسر دڠن تڠݢيڤ مك بݢند ڤون نايك كاتس باتو ايت مك بݢند ممندڠ كسبرڠ مك دليهتڤ اوله بݢند تانه سبرڠ ايت ڤاسرڤ ترلال ڤوته سڤرت كاين مك بݢند برتاڽ ڤد اندر بوڤال ڤسيسر مان يڠ كلهاتن ايت مك سمبه اندر بوڤال تانه تماسك نماڽ مك تيته سري تري بوان ماري كيت ڤرݢي كسان مك سمبه اندر بوڤال مان تيته توانك ڤاتك جنجڠ مك سري تري بوان ڤون نايكله كڤراهو لال مپبرڠ..... ستله سمڤيله كتڠي مك سري تري بوان ڤون نايكله كڤسيسر دڠن سݢل رعية برماين مڠمبل كارڠ كراڠن مك بݢند لال برجالن كدارت برماين كڤادڠ د كوال تماسك ايت مك دليهت اوله سݢل مريكئيت سئيكر بناتڠ امت تڠكس لكوڤ ميره ورن توبهڤ هيتم كڤلاڤ ڤوته دداڤ سيكڤ ترلال ڤنتس دان ڤركاس بسرڤ بسر سديكت درڤد كمبڠ رندق ستله اي مليهت اورڠ بايق مك اي ملمڤت لال لنيڤله مك سري تري بوان ڤون برتاڽ ڤد سݢل اورڠ يڠ سرتاڤ اڤ بناتڠ ايت مك سورڠ ڤون تياد تاهو مك سمبه دمڠ ليبر داون يا توانك اد ڤاتك منڠر دهول کال سيڠ جوݢ يڠ دمكين ايت صفتڽ سيڠ كونن نماڽ مك تيته سري تري بوان ڤد اندر بوڤال ڤرݢيله توانهمب كمبالي كبنتن كتاكن كڤد بنداك تيادله سكارڠ كيت كمبالي جك اد كاسه بنداك اكن كيت بريله رعية دان ݢاجه كود كيت هندق

٣ بربوت نݢري د تماسك اين مك اندر بوڤال ڤون كمباليله ستله داتڠ كبنتن مك اي ڤون ماسقله مڠهادڤ وان سري بني مك كات سري تري بوان ايت ڤون سمواڽ دڤرسمبهكن كڤد وان سري بني مك كات وان سري بني بايكله يڠ مان كهندق انق كيت تياد كيت للوئي مك دهنتركنڽ رعية دان ݢاجه كود تياد تڤرمنائي ايت مك سري تري بوان ڤون بربوت نݢري د تماسك مك نݢري ايت دنمائي بݢند سيڠ ڤور*

راج بسر مک تيته وان سري بني ڤد اندر بوڤال سبنرپله کات
تونک. شهدان جک راج ايت توا کتاکن ادند امڤوپ سمبه دان
جک اي مود کتاکن ککند امڤوپ سلام..... مک سري تري بوان
ڤون براڠکتله کبنتن ستله داتڠ کبنتن لال ماسق کدالم استان وان
سري بني ادڤون يغ قصد وان سري بني هندق دامبلپ اکن سوامي
ستله دليهت اي راج مود مک دامبلپ اکن انق ترلال کاسه وان
سري بني اکن راج ايت حتي براڤ لماپ مک ڤد سوات هاري
سري تري بوان برموهن کڤد وان سري بني هندق ڤرݢي برماين٢
کبمبن مک کات وان سري بني اڤ ڤکرجائن انق کيت هندق
ڤرݢي برماين کبمبن تيادکه روس ڤلندق دان کيجڠ د سين تيادکه
لندق دان کربو تيادکه ايکن د دالم کولم دان سکل بوه بواهن دان
سريب بوڠ ڤون سمواپ اد دالم تامن مڠاڤکه انق کيت هندق ڤرݢي
برماين جاوه مک کات سري تري بوان جک تياد دبري اوله
بنداک نسچاي کيت ماتي سريب کمتيئن مک کات وان سري
بني در ڤد انق کيت ماتي بايکله انق کيت ڤرݢي مک بݢند ڤون
مپوره برلڠکڤ ڤد اندر بوڤال دان اري بوڤال ستله لڠکڤ مک سري
تري بوان ڤون براڠکتله دڠن سکل راج٢ ممباو استري بݢند مک
ڤراهو اورڠ يغ مڠيرڠکن تياد تربيلڠ لاک ستله داتڠ کبمبن مک
بݢند ڤون تورنله برماين کڤسيسر مک راج ڤرمڤون ڤون تورنله دڠن
سکل بين اورڠ کاي٢ برماين د ڤسيسر ايت مڠمبل کارڠ کراڠن
مک راج ڤرمڤون ڤون دودقله د باوه ڤندن دهادڤ اوله سکل بين.
اورڠ کاي٢ مک بݢند ڤون سوک مليهت کلکوئن سکل دايڠ٢
برماين ايت ماسڠ٢ دڠن کهندقپ اد يغ مڠمبل سيڤت اد يغ
مڠمبل کارڠ بوڠ مک ترلال سکچيت سکل دايڠ٢ ايت برماين
ماسڠ٢ ڤد لکوپ ادڤون سري تري بوان دڠن سکل لاک٢ ڤرݢي
بربورو حتي مک لال سئيکر روس در هداڤن سري تري بوان مک
دتيکم اوله بݢند دڠن لمبڠپ کنا بلاکڠپ مک روس ايت ڤون

بارڠ كمان ڤرڬي بڬند همب ايکت مک ساهت سوداراڤ بايکله
يڠ مان كات تونهمب ايت تياد همب للوءي سبرمول دچرتراكن
اوله ستڠه چرترا بهو انق چتري چين يڠ براستريكن ڤتري تنجڠ
بويه اوله سري تري بوان درجاكن بڬند د نڬري ڤلمبڠ اره كهولو مک
سڬل چين يڠ تڠڬل د ڤلمبڠ ايت سكليڽ دسرهكن بڬند كڤداڽ
دان در ڤد انق چوچوڽله جاد راج د ڤلمبڠ داتڠ سكارڠ اين مک
سودار دمڠ ليبر داون اره كهيلر ستله ايت مک سري تري بوان
ڤون براڠكتله كنئيكن بڬند لنچڠ امس دان ڤرميسوري د لنچڠ
ڤيرق مک دمڠ ليبر داون ڤون دڠن سڬل منتري سيد٢ بنتار هلبالڠ
ماسڠ٢ دڠن كنئيكنڽ مک ڤراهو ڤون ترلال باڽق تياد تربيلڠ لاکٔ
روڤ تيڠڬڽ سڤرت ڤوهن كايو روڤ تڠڬل ڤنجڽ٢ سڤرت اون برارق
دان ڤايڠ سڬل راج٢ سڤرت ميڬ رڤاڽ مک لاوت ايت تياد
كلهاتن در ڤد كبڽاكن ڤراهو اورڠ يڠ مڠيرڠكن سري تري بوان ايت
ستله سمڤي ككوال لال برلاير مڽوسر حتي براڤ هاري اي د لاوت
مک سمڤيله ككوال اندرڬيري مک تيته سري تري بوان اڤ نماڽ
سوڠي اين مک سمبه مريک يڠ ڤرلياري كوال كونتن تونک نماڽ
مک تمڤق ڤول ڬونڠ لڠڬه در سان مک تيته بڬند ڬونڠ مان يڠ
كلهاتن دو ايت مک سمبه اورڠ ايت ڬونڠ لڠڬه تونک ستله داتڠ
كسلت سوات سڬل كلڠكاڤن بڬند ڤون ككراڠن اير...X مک سكلين
كلڠكاڤن بڬند ماسڠ٢ مڠيسي اير كدالم تمڤايڽ ستله ايت مک
بڬند ڤون برلايرله ڤول لال سمڤيله كسلت سمبر مک كدڠارنله خبر
كبنتن مڠتاكن راج در نڬري ڤلمبڠ داتڠ سكارڠ اد د سلت سمبر
ايت ادڤون اكن بنتن ايت اد راج ڤرمڤون وان سري بني نماڽ
ستله بڬند مندڠر خبر ايت مک اي ممڠڬل مڠكوبومي يڠ برنام اندر
بوڤال دان منتري اري بوڤال سرت كتاڤ اڤ بچار كام اكن راج
يڠ داتڠ ايت مک سمبه مڠكوبومي مان تيته بڬند همب جنجڠ
تتاڤ ڤد بچار همب بايکله جوک كيت الوكن كارن بڬند ايت

برنام بودي دباوڽ در سيلوڠ دتانم د هداڤن برهال بسر مك باڽق
اورڠ مڠنجوڠ کايو ايت دان اورڠ چين ايت منورت ڤول بارڠيڠ
دکرج اوله اورڠ سيم ايت متيڤ ڤون دبکر دان سڬل علمُ اڬما -
چين يڠ اد د دالم نڬري سيم ايت برکهندق کڤد سامي ڤنديت سيم
تياد برکهندق کڤد ڤنديت چين دان ڤنديت چين تياد برڬون
کڤد اورڠ چين د نڬري سيم دان باڽق اورڠ چين ترلبه باڽق
در ڤد اورڠ سيم اتو سام باڽق*

Tjeritera deri pada Râdja-râdja Siam.

Volksverhuizing der Maleiers van Sumatra naar het Schiereiland Malaka. Stichting van Singapoera.

القصة مك ترسبتله ڤرکتاٴن سري تري بوان کرجاٴن د ڤلمبڠ
مك بڬند ڤون برکير٢ هندق منچهاري تمڤت بربوت نڬري کارن
ڤلمبڠ بڬند تياد برکنن لاڬ ڤول بڬند هندق مليهت لاوت مك
سري تري بوان ڤون مڤوره ممڠڬل دمڠ ليبر داون ستله دمڠ ليبر
داون داتڠ مڠهادڤ مك تيته سري تري بوان ڤد دمڠ ليبر داون
اڤ بيچار باڤ همب کارن کيت هندق برماين٢ مليهت لاوت
منچهاري تمڤت يڠ بايك مك کيت هندق بربوت نڬري مك
سمبه دمڠ ليبر داون بايکله تونك جك يڠ دڤرتون براڠکت ڤاتك
مڠيرڠکن کارن ڤاتك تياد داڤت برچري دڠن دولي تونك مك
تيته سري تري بوان جك دمکين بايکله باڤ برلڠکڤ مك دمڠ
ليبر داون ڤون مڤمبه لال کلور مڠرهکن اورڠ برلڠکڤ ستله سده
لڠکڤ مك اوله دمڠ ليبر داون سوداراڤ يڠ مود دتڠڬلکن د نڬري
ڤلمبڠ مك کات دمڠ ليبر داون کڤد سوداراڤ ايت تڠڬلله تونهمب
مملهراکن نڬري اين همب هندق ڤرڬي مڠيرڠکن دولي يڠ دڤرتون

سڬل عقل اورڠ يڠ برعقل دان رومه راج٢ جاو ڤون براتڤ ڬنتڠ
دان بردندڠ کاچ برچت هيجو ميره.کونيڠ ڤوته دان برڬنتوڠن ڤليت
قنديل ڤد سڬل رومه ڤڠيرن دمڠ تمڠڬڠ دان بربارس٢ کرسي دان
ماکن مينوم دياتس ميج دان برجالن دياتس کريت دان ددڠر اوله
سڬل راج٢ ايت بارڠ يڠ تياد ددڠرڽ دان دماکن ڤکيڽ بارڠيڠ
بلملاٴ دماکن ڤکيڽ مک تربکاله سڬل مات اورڠ يڠ بوت دان
براوبڠله سڬل تليڠ اورڠ يڠ تولي ايت دڠن سبب اد بندير کمڤني
د دالم نڠريڽ*

Tjeritera deri pada Râdja-râdja Siam.

---

* Siameesche Priesters.

شهدان کمبالي لاٴ اورڠيڠ مڤورت مڠخبرکن حکاية نڠري سيم
ايت دان اداله سکلين سامي ايت ترلال مليا کڤد راج٢ سيم
ددودقکن دياتس کرسي راج٢ دودق مڠادڤ مڤمبه در جاوه مک
بارڠيڠ دکات سامي ايت بنر کڤد راج٢ تياد يڠ دسلاهيڽ مليڠکن
جوابڽ خراب دان اداله باڤق سامي د دالم نڠري سيم لبه در ڤد
ليم ريب مک د دالم سامي يڠ باڤق ايت اد تيڬ اورڠ جوݢ
يڠ سده ڤرڬي حج کنڠري سيلوڠ مڠنجوڠ تاڤق کاکي نبي ادم اد
د سان دان اداله کڤد زمان راج سامي ممرنته نڠري سيم اد سأورڠ
درڤد انق راج سامي ايت هندق ڤرڬي حج کنڠري سيلوڠ مک ڤد
ماس ايت نڠري سيلوڠ د دالم تاڠن کواس يڠدڤرتون مهابسر راج
نيدرلند مک مڤوره راج سامي ممباو سورت کبتاوي کڤد تون بسر
جندرال د کليريک مڠخبرکن انقڽ ايت هندق کنڠري سيلوڠ
مڠنجوڠ بکس تاڤق کاکي نبي ادم دان سکارڠ اين تياد ساڠت
برکهندق سامي ايت ڤرڬي حج کنڠري سيلوڠ کارن اد سڤوهن کايو

دنيا سلام اورڠ سيم ايت براولڠ ڤرڬي داتڠ كبتاوي دان كڤولو ڤينڠ دان جكڠ تياد بغساوان كولت ڤوتِه انديا نسچاي تياد سسوات هرت -

دنيا د دالم نڬري سيم ايت مك سسڠڬوهڽ سڬل نڬري يڠ تياد بغساوان كولت ڤوته د دالمڽ ايت ادالہ نڬري ايت سڤرت اورڠ برتلنجڠ تياد مماكي سڬل ڤكاين اتو سڤرت ڤوهن كايو يڠ ماتِ مك اڤبيل اد بغساوان كولِت ڤوته د دالم نڬري ايت مك ممكيله سڬل روڤ ڤكاين اورڠ يڠ برتلنجڠ ايت مك كايو يڠ ماتِ ايتڤون هيدڤله دان برداٴون اكن سڬل روڤ ڤكاين كاين باجو دان بربوه سڬل روڤ ڤرمات باتُ مس ڤيرق دان د باوه ڤوهن كايو ايت تمبوه سڬل روڤ مكانن دنيا مك سڬل اورڠ در نڬري يڠ جاوه٢ ايتڤون داتڠ كنڬري كايو ماتِ ايت دڠن منڠر خبر كايو يڠ ماتِ ايت سده هيدڤ برداٴون دان بربوه اكن سڬل روڤ هرت دنيا مك كڤد ماس ايت بركات سكلين اورڠ ترلبه بايك لاكن دان چيت ايروڤَ ايت - در ڤد ڬڠڬڠ بڠڬال دان ڬڠڬڠ سمب دان سمارڠ دان ترلبه باٴيك كاين شال ايت در ڤد كاين سترا كرچ ڤلمبڠ دان ترڠڬانو يڠ برڤوچو - بنڠ مس دان ترلبه باٴيك ڤڠڬن مڠكوء يڠ داتڠ در ايروڤ ايت در ڤد يڠ داتڠ در چين

سبرمول دان ادالہ د تانه جاو سبلم لاٴك اد بغساون كولت ڤوته ممرنته د دالمڽ مك تياد اورڠ جاو ايت مليهت دان تياد منداڤت هرت دنيا ملينكن يڠ اد د تانه جاو ايت بونه دان رمڤس دان جوال اورڠ دان جودي سابوڠ دان چوري جوڠ دكرجاكن اوله اورڠ جاو ايت تياد تاهو راج٢ جاو ايت منداڤت هرت دڠن برنياڬ دان برتانم هڠڬ هابس عمرڽ د دالم ڤكرجاٴن ظالم مك بهارو اد بغساون كولت ڤوته د تانه جاو مك بهروله تاهو اورڠ جاو ايت منداڤت هرت دڠن برنياڬ دان برتانم تنامن مك برڬنالہ

شهدان اداله كڤتائن اورڠ سيم ايت درڤد بغس انجڠ دليهت
كڤد وقت مريكئيت مغادڤ راج٢ بركاكي امڤت سڤرت بناتڠ
انجڠ هڠݢ منجاد كدو سيكوڤ دان كدو لوتنتڤ ايت كاكي دان
تبل كولت سيكوڤ دان كولت لوتنتڤ ايت سڤرت كولت تاڤق
كاكيڤ دان كڤتائن اورڠ سيم ايت در ڤد بغس بناتڠ باب دليهت
كڤد وقت ماكن مينوم دان بركات٢ سمبل تيدر ݢولڠ د تڠه اورڠ
باڤق برسوار بسر سڤرت سوار باب ماكن اوبي كلاد دان كڤتائن اورڠ
سيم ايت در ڤد بغس بناتڠ كر دليهت كڤد وقت مريكئيت برهمڤون
اورڠ باڤق مڠرجاكن سسوات ڤكرجائن مك دودق مريكئيت ماسڠ٢
دڠن كسكائن اد يڠ دودق برهادڤ دان اد يڠ ممبوڠ بلاكڠ دان اد يڠ
برلنجور ككيڤ دان اد يڠ برسندارن دان اد يڠ برلمڤت٢ برسوار سڤرت
بناتڠ كر دان اداله كڤد اورڠ سيم سكل بناتڠ ايت مليا دان بردوس
بسر ممبونه بناتڠ ايت هڠݢ كڤد ايكن سكليڤون منجاد دوس كارن
سيم ايت بغس بناتڠ كترونن در ڤد اورڠ هندو در ڤد انق چچو
اورڠ يڠ كنا سمڤه نبي داود دان نبي عيسي*

Tjeritera deri pada Râdja-râdja Siam.

---

*Invloed van het Europeesch bestuur op de welvaart der Inlanders.

شهدان مك سسڠݢهڤ د دالم نݢري سيم ايت تياد سسوات دنيا
منجاد كسكائن مات دان هات دان سكلين ڤنچيندر دان تتاڤ تانه
سيم ايت باڽق يڠ بوله دكلوركن جك اد يڠ مڠلوركن ايت يڠ تاهو
ممرنته تانه دنيا دان اورڠ سيم ايت بياس ساكت دڤرنته اوله رجاڤ
داڤ اداله اورڠ سيم ايت اورڠ اوتن مك بهار جوݢ مليهت هرت

الله تعالي مانسي ايت ستغه دياتس ستغهپ در سبب عقلپ دان
ڤكرجا۠نپ دان اد ڤول در ڤد بغس مانسي اين دجديكن الله تعالي
بڠاتڠ كَرَ دان بابِ دڠن مرك الله تعالي اتس مريكئيت اورڠ يڠ
درهاك دان يا۠يت دو قوم در ڤد يهودي دان قوم يڠ ڤرتام اورڠ
ڤڠمبل ايكن كڤد هاري سبت هاري بسر كڤد نبي موسي مك
دسمڤه اوله نبي دا۠ود اكن اورڠ يڠ مڠمبل ايكن كڤد هاري سبت
ايت دجديكن سكلين اورڠ ايت كَرَ دان بابِ مك باڤقپ براتس٢
دان لاك سات قوم اورڠ يڠ درهاك كڤد نبي عيسي انق مريم
مُنكِر در ڤد ما۠يدَة هيداڠن يڠدتورنكن الله تعالي كڤد نبي عيسي
دباوء ملا۠يكت در لاڠت مك دسمڤه اوله نبي عيسي اكن سكلين
اورڠيڠ مُنكِر ايت مك دجديكن الله تعالي سكلينپ ايت بابِ
دان كَرَ دان باڤق مريكئيت براتس٢ دان دمكينله دچرتراكن الله
تعالي كڤد نبي محمد د دالم قرا۠ن دڠن بهاس عرب
سبرمول دچرتراكن اورڠيڠ امڤوپ چرتر داتڠ كنڠري سيم تيڬ
بوه كاڤل مك د دالم كاڤل ايت اورڠ هِنْدُو در نڠري ڤوناستار رعية
نڠري مها راج هُلْكَرْ باڤق د دالم كاڤل تيڬ بوه ايت سراتس ليم
ڤوله لكلاك دان دو راتس ڤرمڤون مك دودق مريكئيت د دالم نڠري
سيم مك كڤد ماس ايت راج د دالم نڠري سيم بوكنپ در ڤد
بغس مانسي دان يا۠يت كتُورونن‌پ در ڤد بغَس جن..... مك در
ڤد ذرية انق چچو مريكئيت اد يڠ ڤرڬي كنڠري ڤيڬو برانق بيني
هڠڬ منجاد براڤ باڤق قومپ ايت د دالم نڠري ڤيڬو مك در
ڤد بغَس مريكئيت يڠ منجاد راج٢ دان منتري د دالم نڠري سيم
يڠ اد مريكئيت سكارڠ اين دان بغَس مريكئيت در ڤد تيڬ جنس
بڠاتڠ دان يا۠يت كَرَ دان بابِ دان انجڠ

ايت لال همب مماسقكن انق ڤانه همب ايت كدالم تركش دم
دليهت ابو سفيان اكن كلكوءن طوفان ايت ترلال امت كرس تيادله
لاكٓ ترديريت دان تياد قرار سؤرڠ جوا ڤون در ڤد مريكئيت مك
اي ڤون برسرو٢ دمكين بڤيڤ هي سكل قريش بهو تيادله داڤت
لاكٓ كيت برهنتي د سين دان بناسله سكل اورڠ يڠ برجالن دان يڠ
تياد كرس تياد كامي داڤت مندريت بلا طوفان اين كمباليله كام
سكلين بهو اكٓ كمبالي جوكٓ مك ابو سفيان ڤون نايكٓ انتاڤ مك
سكل مريكئيت ڤون كمباليله ماسڠ٢ كنكريڤ مك همب ڤون كمباليله
كڤد رسول الله صلي الله عليه وسلم مك همب داڤت نبي الله تڠه
سمبهيڠ مك تتكال ايت نبي الله ممبري سلام كڤد همب مك
همب ڤون مپهوتي سلام نبي الله سرت همب ڤرسمبهكن سكل خبر
ايت كڤد نبي الله دم ددڠر نبي الله سمبه همب يڠ دمكين ايت
مك نبي الله ڤون ترتاو هڠڬ كلنهاتنله ڬڬيڤ ستله سلسي همب در
ڤد برچرترا ايت دان برهنتيله لله همب مك دهمڤيري اوله نبي
الله د سيسي همب مك دسوره نبي الله تيدر د سيسي قدم يڠ مها
ملي مك دتوتڤ اكن همب دڠن ڤنبج٢ هڠڬ سمڤي وقت صبح
مك سبد نبي الله هي يڠ بيدر ايت بڠكتله اڠكو ستله ايت مك
نبي الله ڤون كمباليله كمدينه در خندق ايت*

Boenga Rampej.

***Afstamming der Siameezen.**

اداله ترسبت د دالم قراءن نبي محمد انق عبد الله اداله الله
تعالي منجديكن سكلين مانسي اين دظاهركنڽ در ڤد نبي ادم مك
سسڠڬهڽ مانسي اين سات باڤ دان سات ايب سكليڽ ايت
ڤرملاءنڽ انق چچو نبي الله ادم مك د دالم اين ماسڠ٢ دڠن نكريڽ
دان بهساڽ دان ڤكاينڽ دان رڤاڽ دان اڬماڽ دان اد ڤول دلبهكن

صحابة ڤون ترکجتله در ڤد مليهت ساغت باڤق تنتراڤ يغ داتڠ
ايت..... کات خديفه رضا الله عنه ڤد تتکال ايت نبي الله برسبد
کڤد کامي هي صحابتک سياڤ جوا دالم انتار کام سکلين يغ داڤت
ممباو خبر لشکر ابو سفيان کڤداک مک سورڠ ڤون تياد مڤاهت
مک نبي الله ڤون منيلک کڤد کامي سرت برسبد سياڤ جوا لاک٢
يغ ماو ڤرݢي مغمبل خبر ابو سفيان کڤداک مک ادله اي تولنک
دالم سورݢ مک سورڠ ڤون در کامي تياد ماو بغکت در ڤد کارن
ساغت تاکتڤ دان لاڤرڤ لاک ساغت سجق در ڤد طوفان يغ
دتورنکن الله تعالي دم رسول الله مليهت سورڠ ڤون در ڤد انتار سکل
صحابة تياد ماو بغکت مک دڤغݢل نبي الله اکن همب مک سبد
نبي الله هي خديفه تيادکه کام برجنجي دڠن داک ڤد تتکال کام
دباو کڤداک کمدينه اين مک ساهت دڠن سمبه همب يا رسول الله
بهکن مک همب ڤون بغکت لال همڤر کسيسي نبي الله مک سبد
نبي اکن همب هي خديفه باو اولهم کڤداک خبر لشکر ابو سفيان
دان جاڠن اغکو برکات٢ دڠن مريکئيت بارڠ سوات جوا ڤون هڠݢک
کمبالي اغکو کڤداک سرت نبي الله ممنت دعا اکن الله کڤد همب
دمکين بڤيڤ يا توهنک ڤلهراکن کراڤ همبام اين د هداڤنڤ دان
د بلاکڠڤ دان د کانن‌ڤ دان د کريڤ دان د اتسڤ دان دباوهڤ
مک همب ڤون مغمبل بوسر دان ترکش همب سرت ممݢڠ ڤدڠ
لال ڤرݢيله همب کڤد مريکئيت دان ادله کلکوءن همب برجالن
ايت سڤرت اورڠ مغندراءي کود مک همب ڤون ماسقله کدالم لشکر
ابو سفيان مڤامرکن دريڤ همب مک طوفان مغکن ساغتله کرس
برتمبه٢ سورڠ ڤون تياد در مريکئيت داڤت برديري ادڤون سکلين
خيمة مريکئيت ڤون هابسله ربه تتکال ايت ادله ابو سفيان دودق
دڠن ککاسهڤ مک همب ڤون مغناکن انق ڤانه همب کڤد تالي
بوسر هندق همب ممانه اکن ابو سفيان ايت جکلو همب ممانه
نسچاي کناله اي تتاڤ همب ڤون ترايڠت اکن ڤسن نبي الله

امڤت راتس کبڤاکنڤ دان د هداڤن ڤنچ٢ ايت امڤت ريب اورڠ
يڠ مڠندراءي کود عرب دم ددڠر نبي الله کات مريکئيت دمکين
مک دتيتهکن اوله نبي الله سکل صحابتڽ مندريکن خيمة همڤر
خندق ايت دڠن سکل ڤکاينڽ ستله ايت مک خيمة نبي الله
ڤون ددريکن سکل صحابة امڤت تيڠڤ دان دڤربوت مريکئيت
د سيسي خيمة ڤنچ٢ نبي الله کلکين مک سکل صحابة برخيمتله
مک ڤنچ٢ نبي الله ددريکن سکل صحابة ڤد ڤنتو خيمة ايت دان
برديري د باوه ڤنچ٢ ايت بکند علي رضا الله عنه مک ڤنچ٢ ايت
برکيبرله دتيڤ اڠن مک کدڠارنله ببيڤ ترلال امت ساڠت دالم
انتار ايت مک سکلين ڤنچ٢ کافر ڤون کلهاتنله ڤد کليلڠ ڤنچ٢ ايت
ببراڤ ڤڠهول در ڤد قوم قريش يڠ ملي٢ لاکٓ براني سرت دڠن سکل
بال تنتراڤ مک يڠ ڤرتام کلهاتن در ڤد سکلين مريکئيت خالدين ولد
تتکال ايت بلم لاکٓ اي ماسق اسلام ڤد تاڠنڽ سوات ڤنچ٢ انتلس
ميره اد سرتاڤ سڤوله ريب اورڠ برکندار اتس کود يڠ تڠکس لال
تورنله اي همڤر خندق ايت کمدين در ايت مک کلهاتنله ڤول
امڤت ريب اورڠ مڠندراءي کود عتبه ڤڠهلوڤ کمدين در ايت مک
کلهاتنله ڤول ببراڤ قوم عطفون دان تميم دان نبي سعيد ڤڠهول
مريکئيت کمدين در ڤد ايت کلهاتنله طلحة ابن خاويل اد سرتاڤ
سڤوله ريب اورڠ مڠندراءي کود کمدين در ڤد ايت مک کلهاتنله
سکل قوم يهودي ڤڠهلوڤ نبي قريضه دان اهل الخيبر ڤڠهلوڤ حي
ابن خطب کمدين در ڤد ايت مک کلهاتنله ڤول سکل قوم قريش
اهل المکه سرت دڠن ڤرهياسنڽ ڤڠهول مريکئيت ابو سفيان اد ڤد
تاڠنڽ سوات ڤنچ٢ مک داتڠله اي همڤر خندق دم دليهت ابو
سفيان اکن ڤنچ٢ نبي الله صلي الله عليه وسلم سده ترديري دان
د باوه ڤنچ٢ ايت بکند علي رضا الله عنه برديري مک اي ڤون
مڠگرقکن کڤلاڤ کمدين در ڤد ايت مک داتڠله ڤول ببراڤ لشکر
برڤاسق ڤسوکن لال اي برکليلڠ مليهت خندق ايت مک سکل

مريکئيت ڤون مارهله دغن ماره يغ امت ساغت مک دڤرسمڤهکن
مريکئيت دغن فلص يائيت نام سوات برهال جاڠنله کيت کمبالي
هڠڬ کيت بنساکن نڬريڤ مدينه دان کيت بونه سکلين اسيڤ
مک تتکال ايت جوا ابو سفيان ڤون مغندرائي کداڤ يغ تڠکس
سرت داشارتکنڤ دغن تاڠنڤ کڤد سکل قوم قريش مک سکلين
مريکئيت ڤون مندريکن سکل ڤنجڠ ڤنجيڤ سرت مماکي باجو زره
دان کتوڤڠ دان مڤندڠ ڤدڠ دان دسڠکتکنڤ ڤريسي ڤد. بجوڤ دان
ممڠڠ لمبڠڤ لال برکندرائنله سکلين مريکئيت د اتس کود عرب
يغ امت تڠکس دان ادله ڤکاين سکل مريکئيت ڤلباڬي جنس مک
ڤنجڠ٢ مريکئيت ڤون برکبارنله دان سکل لمبڠ مريکئيت ڤون برکلاتنله
دان سکل ڤريسي مريکئيت ڤون ڬمرلاڤنله مک سکلين مريکئيت
ڤون برجالنله برڤاسڠ٢ دغن تمڠک سورقڤ سڠرت لاوت يغ مڠالن
سهڠڬ سمڤيله مريکئيت کڤد تمڤت يغ برنام روحا د سانله مريکئيت
برهنتي دان ادله باڤق سکلين مريکئيت دلاڤن لقس انم ريب لاک٢
يغ مغندرائي کود دان سلقس انم ريب اورڠ يغ ممڠڠ الي٢ دان
دو لقس اورڠ يغ ممڠڠ لمبڠ دان دو لقس دلاڤن ريب اورڠ يغ
تاهو ممانه دان سلقس سمبيلن ريب اورڠ يغ ممڠڠ ڤدڠ دان لاين در
ڤد ايت حتي مک مريکئيت ڤون برجالنله در روحا مک ابو سفيان
ڤون برچاکڤکنله در کانن دان در کيري سکل ڤڠهول٢ سرت ممرنتهکن
سکل تيتهڤ دان تياد جوک سورڠ ڤون در ڤد قوم قريش مپبت
نام الله سبحانه وتعالي ملاينکن مپبت نام برهالڤ جوک مک تتکال
سلسي سکل صحابة در ڤد مڠورق ايت مک مريکئيت ڤون داتڠله
کڤد نبي الله مک سبد نبي الله اکن مريکئيت اڤ خبر کام باو مک
سمبه مريکئيت يا رسول الله ايڠت٢ تونهمب بهو سسڠڬهڤ ابو
سفيان تله داتڠله کڤد کيت دغن سکل بال تنتراڤ ببراڤ ڤول
در ڤد ڤيهق يهودي دان سکل اورڠ نڬري يغ لاين درڤداڤ دان
سکلين مريکئيت مغندرائي کود يغ تڠکس دان ادله ڤنجڠ٢ مريکئيت

الله صلي الله عليه وسلم ڤون مڠهمڤنكن سکل صحابة اکن مشاورة مك
سکل صحابة ڤون برهمڤن مك سبد نبي الله اکن مريكئيت اڤ
بچار کام دالم حال اين مك برداتڠ سمبه سليمان الفارسي رضا الله
عنه دمكين سمبهپ يا رسول الله بهو سکلين راج د بنو عجم اڤبيل
داتڠ ستروپ يڠ ݢاݢه٢ مك دکورڠ مريكئيت ڤارت کليلڠ کتاپ
مك ادله مريكئيت براوله کسنتوساٴن در ڤد سکل ستروپ لاٴك تنتو
هاتي مريكئيت دمكينله اداپ مريكئيت ڤد سکل کتيك دان جك
ستروپ يڠ داتڠ مندتاڠي دي ضعيف مك تيادله دکورڠ مريكئيت ص/
ڤارت کليلڠ کتاپ يا رسول الله جکلو تونهمب کورڠ کليلڠ مدينه اين
سبايك٢پله جوك مك نبي الله صلي الله عليه وسلم ڤون٠ ديمله
مك ڤد کتيك ايت جوك جبرايل عليه السلام ڤون تورنله دمكين
کتاپ يا رسول الله بهو الله برکيرم سلام اکن تونهمب دان دتنتوکن
الله تعالي اکن مرتبة تونهمب دڠن کبجيکن لاٴك کملياٴن دان فرمان
الله تعالي اکن تونهمب بهو بچار يڠ دکتاکن سليمان الفارسي دان يڠ
داشارتپ مڠورڠ ڤارت ايت بنرله مك تتکال ايت جوك نبي
الله ڤرݢي مڠورڠ خندق مك اي ڤون ادله ڤرتام يڠ ڤرݢي کڤد
تمڤت مڠورڠ خندق مك نبي الله ممباو چڠکل مك تتکال
دليهت سکل صحابة اکن نبي الله ايت دمكين مك سکلين مريكئيت
ڤون ماسڠ٢ ممباو چڠکل لال کلور مريكئيت مڠيکت در بلاکڠ نبي
الله مك تتکال برهمڤنله سکل صحابة تيب٢ جبرايل عليه السلام ڤون
داتڠ لال دݢارسپ کليلڠ نݢري مدينه ايت دان سرت دتنداکنپ
سرت کتاپ کورڠله اولهم د سين دان ادله ڤرتام يڠ مڠورڠ خندق
ايت نبي الله صلي الله عليه وسلم..... کات يڠ امڤوپ چرترا اين
مك تتکال سمڤيله کدو لاٴك٢ يڠ ممباو صحيفة ايت اکن بڠسن
صحيفة ابو سفيان ايت مك داتڠله سکل قريش برهمڤن لال دبچاپ
مريكئيت يڠ اد ترسورت دالم صحيفة ايت دان دچرتراکنپله اوله
اتوسن ايت بارڠ يڠ ددڠرپ در ڤد نبي الله ايت مك سکلين

لشكرڽ يڠ دهمڤنكنڽ سمواڽ دكهندكيڽ مڠمبل ستڠه ڤوهن خرما
در نݢري مدينه اين دم ددڠر سكلين صحابة سبد نبي الله دمكين
ايت مك سكلين مريكئيت ڤون ديمله تياد سؤرڠ ڤون مڽهوتي
سبد نبي الله ايت اركين مك بڠكتله سؤرڠ صحابة در ڤد انتار
مريكئيت برنام سعيد ابن عبادة الانصار برداتڠ سمبه كتاڤ يا رسول
الله رحمة الله تعالي اتس تونهمب تتكال لاݢ ماس جاهلية داتڠ
سؤرڠ در ڤد قوم ابو سفيان ممنت سڤوهن كايو خرما كڤد يڠ
دڤرهمب مك تياد دڤرهمب بري اكن دي استميوا كامي سكارڠ
بتاڤ كامي بري دم الله تياد كامي بري اكن مريكئيت لاين در
ڤد هوجڠ لمبڠ دان مات ڤدڠ دان انق ڤانه ستله ايت مك نبي
الله ڤون تورن در اتس منبر لال دتيتهكن نبي الله بݢند علي ممبالس
صحيفة ايت دمكين بڽيڽ بسم الله الرحمان الرحيم تله سمڤيله
صحيفة اهل المشرك دان منافق كڤد كامي كمدين در ايت
ككتهوئيله ڤركتائن كام يڠ ترسبت دان بارڠ يڠ داشارتكن دڠن دي
مك دم الله تياد دبري كامي سواتڤون جوا ملاينكن هوجڠ لمبڠ دان
مات ڤدڠ دان انق ڤانه لامك كمباليله كام هي كارم بڠݢ كام در
ڤد مڽمبه برهال جك تياد كام كمبالي مك كامي ڤڠݢل باتڠ ليهر
كام دان سجهتر اتس بارڠسياڤ يڠ مڠيكت جالن يڠ سبنرڽ دان
يڠ تاكت اكن سقس نارك دان مڠيكت توهن يڠ مها تڠݢي مك
كسداهنڽ صحيفة اين دڠن صلوات اكن نبي الله صلي الله عليه
وسلم ستله ايت مك صحيفة ايت ڤون دݢولڠ بݢند علي لال
دبريكنڽ كڤد دو اورڠ لاک٢ يڠ ممباو صحيفة در ڤد ابو سفيان
ايت مك د امبلڽ اوله كدواڽ صحيفة ايت لال اي برجالن
هڠݢ سمڠيله كڤد ابو سفيان مك دبريكنڽله صحيفة ايت كڤد ابو
سفيان مك دبوک لال دبچاڽ مك تتكال فهمله اي اكن ڤركتائن
يڠ د دالمڽ ايت مك اي ڤون مارهله دڠن امارة يڠ امت
ساڠت مك دسورهڽ اكن سݢل لشكرڽ برلڠكڤ اركين مك نبي

بچار بهو كيت كيرمكن كڤد محمد ابن عبدالله سوات صحيفة سڤاي دكتهوءيڤ تنتار كيت اين ݢارڠ لاݢ براني ساعت اكن منداتاڠي دي جك دبريڤ ستغه ڤوهن خرما نݢري مدينه ايت اكن كيت مك تيادله كيت دتاڠي اكن دي دان جك تيداله دبريڤ ستغه ڤوهن خرما يڠ د نݢري مدينه ايت اكن كيت مك كيت دتاڠي اكن دي دان كيت الهكن نݢريڤ دان كيت ربهكن سݢل ڤوهن كايو خرما دڠن كاكي كود كيت سنسچاي تيادله برديري ڤنچ ڤنجيڤ سلام لماڤ مك ساعت سكلين مريكئيت تونهمب كرجاكنله سڤرت كات تونهمب ايت هي ڤڠهول سݢل اورڠ نݢري مكه اركين مك ابو سفيان ڤون مڠمبل دواة دان قرطاس مك دسورتيڤ سڤرت يڠ تله ترسبت ڤركتاءنڤ ايت مك دݢولڠڤ لال دبريكنڤ كڤد دو اورڠ لاݢ٢ دسورهڤ ڤرݢي كمدينه سرت دڤسنيڤ اكن دي سݢره اك ڤنت بلاسن سورت اين جوا مك كدواڤ لاݢ٢ ايت ڤون ڤرݢيله مك تتكال داتڠله كدواڤ كڤد نبي الله صلي الله عليه وسلم لال اي ممبري سلام سڤرت چرترا يڠ ترسبت ايت مك تتكال دكتهوءي اوله نبي الله اكن سبب ابو سفيان منداتاڠي ايت مك دتيتهكن نبي الله بلال ابن امامه برسرو٢ ڤد سݢل جالن دان جورڠ نݢري مدينه دمكين بپيڤ هي ايسي مدينه هندقله كام برهمڤن كمسجد نبي الله حتي مك بلال ايت ڤون برسرو٢ مك سݢل مانسي ڤون داتڠله برسݢره كڤد نبي الله هڠݢ ڤنه سݢل تمڤت مسجد ايت مك نبي الله ڤون نايك كاتس منبر لال ممباچ خطبة ترلال امت فصيحة ڤركتاءنڤ ڤيلوله سهڠݢ چوچر اير مات سݢل اورڠ يڠ منڠر اكن دي مك نبي الله ڤون مموجا الله سبحانه وتعالي دان مڠوچڤ صلوات اكن دريڤ مك سبد نبي الله هي سݢل اسلام دكسهاني الله تعالي كراڤ اكن كام بهو سسڠݢهڤ ابو سفيان مڠيرمكن كڤداك سوات صحيفتڤ هندق مڠڤڠ كوت كيت دان هندق منداتاڠي نݢري كيت دڠن سݢل

ادڤون سبب ابو سفيان هندق منداتڠي نبي الله ايت کارن داتڠ
کڤداڽ تيݢ اورڠ يهودي در نݢري خيبر ڤرتام حي ابن خطب
کدو خقيقت ابن مالک کتيݢ منذل ابن فارس مک دبري ابو
سفيان رومه تمڤت کدياماڽ سرت دڤرجموڽ اکن دي تيݢ
هاري تيݢ مالم مک ڤد هاري يڠ کتمڤت دبواڽ ابو سفيان اکن
مريک‌ئيت کروماهڽ دان دحرمتيڽ اکن مريک‌ئيت سرت کتاڽ
هي سکل ڤڠهولو قوم بني اسرائيل اڤ کهندقم تونهمب داتڠ کماري
دان اڤ مقصودم کتاکنله کڤد همب سڤاي همب تاهو مک
ساهت مريک‌ئيت هي ابو سفيان کتهوئي اولهم بهو محمد ابن
عبدالله تله ممبونه سکل اورڠ يڠ ملي٢ دان دبواکنڽ سکل ڤرمڤوان
دان ديتيمکنڽ سکل کانق٢ بهو سسڠݢوهڽ کامي سکلين تاکت اکن
داتڠ سکل ڤنچ ڤنجيڽ مک دججقڽ کليلڠ کعبة مک تيداله
تونهمب داڤت ملاون دي ڤد بچار کامي بايک کيت برهمڤن در
ڤد سکل لشکر عرب دان در ڤد ڤيهق همڤرڽ دان جاوهڽ سرت
موافقة دڠن کيت سڤاي بوله برتولڠ تلوڠن کيت دڠن دي اکن
ممراڠي محمد مک دڤرکننکن ابو سفيان ايت کات مريک‌ئيت لال
دسورتڽ ببراڤ سورت مک دکيرمکنڽ کڤد سکل تنترا دان
کڤد ڤيهق سکل نݢري حتي مک سکلين تنتار ڤون داتڠله برهمڤن
برڤاسق ڤسوکن مک تتکال ايت ابو سفيان ڤون برسرو٢ ڤد سکل
ڤيهق نݢري مکه دمکين بڽيڽ جاڠن سؤرڠ جوا ڤون تڠݢل هندقله
اي برهمڤن سمواڽ ستله ايت مک عمر ابن السامري ڤون داتڠله
دان اد سرتاڽ سکل قومڽ مڠندرائي کود يڠ امت تڠکس دڠن
سکل ڤهلواڽ يڠ ݢاݢه براني٢ کمدين در ايت مک ابن حبسي
ڤون داتڠ دڠن سکل لشکرڽ برڤاسق ڤسوکن ماسڠ٢ مماکي زره دان
ممباو سکل سنجات دان اداله هيمت مريک‌ئيت يڠ مڠندرائي کود
ايت کير٢ توجه ريب دالم انتار ايت مک ابو سفيان ڤون داتڠله کڤد
ڤڠهولو سکل لشکر ايت سرت کتاڽ هي قومک اد ڤداک سوات

قبور حاتم طاي لال دليهتڽ اڠکتاڤ برچري٢ در ڤد سنديڽ
ملاينکن تاڠنڽ کانن جوا يڠ تياد برچري سڤرت تاڠن اورڠ هيدڤ
تياد دماکن تانه مک مشهورله خبرڽ کڤد سکل ايسي نݢريڽ دان
سکل قومڽ ڤون ڤرݢيله کڤد اورڠ يڠ عالم مڠتاکن حال يڠ دمکين
ايت مک کات مريکئيت کارن اي سنتياس ممبري ڤد سکل
مانسي دڠن تاڠنڽ کانن سبب ايتله تياد دماکن تانه تاڠنڽ
کانن دمکين جوا اداڽ* *Makota Râdja.*

VIII. Geschiedverhalen.

Belegering van Medina door de Mekkaners en hunne bondgenooten.

سکالي ڤرستيوا ڤد سوات هاري نبي الله دودق د دالم مسجد
مدينه دهادڤ سکل صحابة تيب٢ دو اورڠ لاک٢ داتڠ در ڤد قوم
قريش کڤد نبي الله مک د انجقکنڽ سوات صحيفة يڠ ترمتري
مک دبوک اوله نبي الله صحيفة ايت لال دباچ صحابة مک اداله
صحيفة ايت ترسورت دمکين بڽيڽ بهو کملاٴن صحيفة اين دڠن نام
الله سمڤي کڤد محمد ابن عبدالله ابن عبد المطلب کمدين در ايت
هي محمد بهو سسڠݢوهڽ اڠکوله يڠ ممبونه سکل ڤڠهول قريش دان
اڠکوله يڠ مندستاکن سکل برهال کامي مک سکارڠ بهو سسڠݢوهڽ
تله برهمڤنله سکلين تنتار اورڠ در ڤد سکل ڤيهق نݢري اکن مڽرڠ
نݢريم مک هندقله اڠکو مستعدکن سکل سنجات سنسچاي داتڠله
کڤدام بلا دان هندقله کوبري اکن داک ستڠه ڤوهن خرما دالم مدينه
جک تياد کوبري برلڠکڤله اڠکو اکن برڤرڠ دڠن کامي مک تتکال
سلسي در ڤد ممباچ صحيفة ايت مک نبي الله ڤون دکچڤتله دڠن
دکاڤ يڠ امت ساڠت دان تياد دکتهوءي اوله نبي الله اڤ
سببڽ ابو سفيان هندق مندتاڠي دي کات يڠ امڤوڽ چرترا اين

ايت ڤون داتڠله مک تتکال هندق دسمبلهڽ اکن اورڠ مود ايت
لال برفکر اي دالم هتيڽ تله مشهورله کدڠارن دالم عالم دنيا اين نام
حاتم طاي ترلال موره لاڬ درماون بتاڤ اڬ ممبونه دي تياد دڠن
کليهت رڤاڤ تتکال هيدڤڽ مک لال دبکاڤ کاين توتڤ مکاڤ
ايت دم دليهتڽ موک اورڠ مود يڠ تيدر ايت مک اي ڤون ربه
کڤد کاکي اورڠ مود ايت لال دچيمڽ کاکي اورڠ مود ايت
سرت کتاڤ هي تولنڬ اڤ ڤربواتن تونهمب يڠ دمکين اين لاڬ
تياد ڤاتت تونهمب مڠرجاکن ڤکرجاءن اين دم ددڠر اورڠ مود کات
بداوي دمکين ايت مک ساهتڽ هي سوداراڬ اڤته داي همب
کارن يڠ برنام حاتم طاي ايت همبله دان کڤال همب اينله يڠ
دکهنداکي راج يامن اڤته تيڤو داي همب لاين در ڤد ڤربواتن اين
ستله ايت مک بداوي ايت ڤون دباو حاتم طاي کرومهڽ لال
دجموڽ ڤول دان دبريڽ کڤد بداوي ايت هرت بارڠ يڠ لايق
اکن دي حتي مک بداوي ايت ڤون برموهنله لال کمبالي کنڬريڽ
مک تتکال سمڤيله اي کبنو يامن لال ماسقله اي مڠهادڤ رجاڽ
مک دڤرسمبهکنڽله حال احوال حاتم طاي کڤد رجاڽ دم راج
مندڠر حال احوال حاتم طاي دمکين ايت مک راج ڤون مناڠس
سرت کتاڤ بهو سسڠڬهڽله حاتم طاي ايت يڠ موره لاڬ درماون
دان بڠساون دان ايله يڠ سخي دان براني کمدين در ڤد ايت مک
برکسيهنله راج يامن دڠن حاتم طاي هڠڬ سمڤيله داتڠ کڤد موتڽ
اداڤ شهدان بهو ادنه ڤراڠي حاتم طاي ڤد تيڤ٢ مالم مڽلاکن اڤي
اڬر سڤاي داتڠ کڤداڤ جموڽ اڤبيل امڤت ڤوله هاري تياد داتڠ
کڤداڤ سئورڠ جوا ڤون مک ڤد سڠکاڤ اد جوڬ سوات مرڬ
الله تعالي اکندي دان تتکال ماتيله حاتم طاي مک دتانمکن اورڠله
اکندي ڤد سوات تمڤت حتي ڤد سوات ماس مک اير ڤون ترلال
بسر مک هندق رنته تمڤت قبور حاتم طاي ايت مک برهمڤنله
سڬل قومڽ هندق ممندهکن تولڠ حاتم طاي مک دکورق مريکئيت

حاتم طاي ايت دان د مان قوم بني طاي ايت اينله حال كسكارن همب دم ددڠر اورڠ مود كات بداوي يڠ دمكين ايت مك اي ڤون ترتاو سرت كتاڤ هي سودار همب جاڠنله تونهمب برچنت كارن ڤكرجائن اين ترلال موده مڠرجاكن دي بهو همبله مڠنل حاتم طاي ايت دان همبله مننجقكن دي كڤد تونهمب دم ددڠر بداوي كات اورڠ مود ايت دمكين مك اي ڤون سكچتله مك بركات ڤول اورڠ مود ايت هي سوداراك كتهوءي اوله تونهمب بهو قوم بني طاي ايت ادله دالم كمڤڠ اين دان لاك٢ يڠ برنام حاتم طاي ايت ڤون اد د دالم قوم اين جكلو ماو تونهمب منورت سڤرت كات همب نسچاي حاصلله ڤكرجائن تونهمب مك ساهت بداوي ايت هي سوداراك بهو سڤ تله همب سرهكنله ڤاو همب كدالم تاڠن تونهمب مان٢ بچار تونهمب مك كات اورڠ مود ايت هي سودار همب بهو اد سوات دوسن تمڤت حاتم طاي ايت برماين٢ ترلال امت سوڤي لاك تياد سؤرڠ جوا ڤون سمڤي كسان اڤبيل داتڠله اي كتمڤت ايت مك ماكن مينمله اي لال دتنڤيڤ كڤلاڤ دڠن كاين دان كداڤ دايكتڤ د هداڤنڤ ڤد كتيك هاري ايت تونهمب ڤرڬيله كڤد تمڤت ايت دان سڬرهكنله سڤرت كهندق راج ايت دان تونهمب كندرئيله كداڤ دان برسڬرهله تونهمب لاري در ڤد تمڤت ايت دان كمباليله تونهمب كڤد بارڠ كهندق تونهمب كلكين مك اورڠ مود ايت ڤون ڤرڬيله مننجقكن دوسن ايت كڤد بداوي سرت دبريڤ سبيله ڤيسو يڠ امت تاجم سرت كتاڤ هي سودار همب ايسق هاري حاتم طاي ايت داتڠ كڤد تمڤت اين مان بچار تونهمب بچراكنله شهدان مك سڬل كات اورڠ مود ايت دتورتڤ اوله بداوي حتي ڤاڬي٢ هاري مك حاتم طاي ڤون ڤرڬيله كڤد دوسن ايت لال اي ماكن مينم اڤبيل سلسيله اي در ڤد ماكن دان مينم ايت مك اي ڤون تيدرله سرت دتنڤيڤ كڤلاڤ دڠن كاين دان كداڤ ڤون دايكتڤ د هداڤنڤ مك دڠن تقدير الله تعالي بداوي

دڠن ڤرچنتاءنڽ دم اورڠ مود ايت مليهت کلکوءن بداوي دمکين
مک کات اورڠ مود هي همب الله تله ڤاتله ڤد همب کسکارن
تونهمب ايت امت بسر تتاڤ در ڤد تاکت جوا تونهمب تياد
مڠتاکن ڤد همب تتاڤ جکلو تونهمب هندق منارە رهسي ايت
کڤداک نسچاي بارڠ يڠ داڤت اک تولڠ جوا ڤدام اکن ڤکرجاءنم
ايت دان کارن ايت جاڠن اڤله تونهمب تاکت کتاکن رهسيام
ايت ڤداک دم ددڠر بداوي کات اورڠ مود ايت مک کتاڤ هي
تولن يڠ بنر کتهوءي اوله تونهمب بهو همب اين سٴورڠ عرب بداوي
در نڬري يامن مک ادله دالم انتار سکل بداوي يڠ باڽق ايت
سٴورڠ ڤون تياد لبه جاهتڽ در ڤد همب دان همبله يڠ ترساڠت
ڤنچوري لاک دست دان تله مشهورله کجهاتن همب ڤد سکل
ايسي نڬري يامن مک اد بڬ راج سوات ڤکرجاءن يڠ ساڠت
جاهت ڤکرتيڽ ايت مک راج يامن ڤون منيتهکن منتريڽ مڽوره
منچهاري اورڠ يڠ امت جاهت حتي مشهورله نام همب يڠ ترلبه
جاهت د دالم نڬري ايت لال دباو اورڠله همب کهداڤن راج يامن دم
راج مليهت همب مک دانڬرهيڽ اکن همب بڤراڤ در ڤد هرت
سرت برسبد اي جکلو کوکرجاکن سڤرت يڠ ککهنداکي ايت نسچاي
کبري اکنديکو ترلبه ڤول ياءيت در ڤد امس دان ڤيرق دان يڠ لاين٢
ڤول يڠ اندە٢ مک سمبه همب يا تونک شاه عالم اڤ ڤکرجاءن ايت
مک سبد راج يامن هندقله کوبونه سٴورڠ لاک٢ برنام حاتم طاي
ادڤون تمڤت کديامنڽ ڤد ڤيهق نڬري شام مک سمبه همب يا
تونک شاه عالم يڠ دڤرهمب اين سٴورڠ بداوي يڠ مسکين لاک
ڤنچوري ديم همب د دالم هوتن دان ڤادڠ دان اکن منومن همب اير
تلاک يڠ ماسن دان مکانن همب ڤون در ڤد تيکس دان بلالڠ مک
در ڤد ساڠت کسکارن همب اين مک همب ڤون ايکتله کهندق راج
يامن ايت دان برجنجيله همب دڠن دي ڤد مڠرجاکن ڤکرجاءن اين
دان سکارڠ ترچڠڠله همب اکن حال ديري همب تياد مڠنل سياڤ

دان تياد ڤرنه دماکنڽ اوله بداوي ايت مک اي ڤون مموجي
اورڠ مود ايت دڠن باݢي٢ ڤجيڽ سرت دڠن کاسهڽ مک
تيدرله اي ڤد مالم ايت د رومه اورڠ مود ايت دڠن سکچتاڽ
مک اڤبيل هاري سيڠله مک بداوي برموهنله ڤد اورڠ مود ايت
هندق ڤرݢي کڤد يڠ دکهندکيڽ مک کات اورڠ مود ايت هي
سوداراک جکلو داڤت کراڽ تونهمب برهنتي بارڠ دو تيݢ هاري
لاݢ د سين سڤاي همب منجامو تونهمب لاݢ اکن بارڠ سداڤتڽ
درڤد تند تولس دان اخلاص هاتي همب اکن تونهمب مک ساهت
بداوي ايت هي سودار همب جکلو تياد اد سوات کسکارن اتس
همب نسچاي همب ديم د سين ببراڤ هاري لاݢ سکارڠ اڤته
داي همب کارن سوات ڤکرجان يڠ امت سوکر اتس همب
مڠرجاکن دي مک در سبب ايتله تياد داڤت همب دودق
برسوک سکان دڠن سوداراک کارن بلم لاݢ همب مڠرجاکن ڤکرجان
ايت مک کات اورڠ مود ايت هي سوداراک اڤ کسکارن دان
ڤرچنتان تونهمب ايت مک تياد داڤت تونهمب برهنتي د سين
جکلو تونهمب کتاکن کسکارن تونهمب ايت ڤد همب نسچاي
همب تولڠ جوا اکن تونهمب دڠن بارڠ داي اڤاي همب دان
همب ريڠنکن جوا سݢل کبراتن دالم هاتي تونهمب سکارڠ اڤته داي
همب در سبب تونهمب تياد ماو مڠتاکن دي کڤد همب دم
ددڠر بداوي کات اورڠ مود ايت دمکين مک اي ڤون ديمله
سرت اي بربچار دالم هتيڽ بهو ڤکرجان اين بوکن ڤکرجان يڠ
موده مڠرجاکن دي بايک جوݢ اک چهاري تولن سؤرڠ يڠ بديمان
لاݢ يڠ داڤت منارة رهسي سڤاي اک داڤت ممبچراکن اکندي
درڤد ڤکرجانک ايت مک سڤرت اورڠ مود اين ڤد کير٢ اک
داڤت جوݢ ممنت بچراکن کڤداڽ د دالم ايت ڤون بلم لاݢ
اي براني مڠتاکن رهسياڽ کڤد اورڠ مود ايت سرت امت
کسکارنله رڤاڽ تياداله داڤت اي برکات٢ لاݢ مک ديمله اي

ککهنداکي اين نسچاي کامي اڠکاهي اکن ديکو در ڤد سݢل بارڠ
کهندقم مک سمبه بداوي يا توانکو شاه عالم اڤ ڤکرجاٴن يڠ توانکو
کهنداکي ايت مک سبد راج يامن اد سؤرڠ لاک٢ برنام حاتم طاي
درڤد قوم طاي همڤر کڤد ڤيهق نݢري شام ڤرݢيله اڠکو کنݢري ايت
دان دڠن بارڠ تيڤو دان بچرام بونهله اورڠ ايت اڤبيل سده کوبونه
مک باو اولهم کڤلاڤ کڤد کامي جکلو داڤت کوکرجاکن سڤرت کتاک
اين نسچاي بارڠ اڤ کهندقم کامي مڠحاصلکن دي دم ددڠر بداوي
سبد راج دمکين ايت مک اي ڤون سکچتله سرت اي برفکر دالم
هتيڽ بهو کرج اين سهاج ککرجاکنله کارن سهلي باجو بورق لاک
کبونه اورڠ استميوا کارن باجو صوف سقلات ڤول اک تياد ماو مڠرجاکن
دي مک اي ڤون برموهن لال برجالن سݢره٢ ڤرݢي کڤد ڤيهق بنو شام
منچهاري حاتم طاي حتي ببراڤ لماڽ مک بداوي ايت ڤون
سمڤيله کڤد سوات کمڤڠ همڤر بنو شام مک اي برتموله دڠن سؤرڠ
لاک٢ مود ترلال ساڠت ايلق ڤارسڽ دان ادله ڽات ڤد مکاڽ تند
کبجيکن دان امت مانس سکالي بارڠ ڤرکتاٴنڽ دان بايک خلقڽ
دان امت رحيم هتيڽ مک کات اورڠ مود ايت هي سوداراک در
مان توانهمب داتڠ اين دان کمان توانهمب هندق ڤرݢي مک ساهت
بداوي ايت همب داتڠ اين در نݢري يامن هندق ڤرݢي کنݢري
شام مک کات اورڠ مود ايت هي سوداراک بهو سڤ يڠ همب
کهنداکي ڤد توانهمب هاري اين بارڠ کراڤ برماين٢ کرومه همب
دان برهنتيله توانهمب ڤد مالم اين د رومه همب سڤاي همب
مڠحاضرکن اکن توانهمب در ڤد بارڠ سداڤتڽ دان سڤاي همب
مڽکاکن هاتي توانهمب کمدين در ايت مک ڤرݢيله ترنهمب بارڠ
کمان توانهمب کهنداکي ايت دم ددڠر بداوي کات اورڠ مود ايت
مک اي ڤون سکچتله دان ڤرݢيله اي کرومه اورڠ مود ايت حتي
مک دڤرجامو اورڠ مود اکنديٴ دڠن باݢي٢ مکانن دان منومن دڠن
سمڤرناڽ دان ادله ڤرجموٴن اورڠ مود ايت يڠ تياد ڤرنه دليهتڽ

هوتن دان ڤادڠ مک براڤ درڤد هرتاپ داڤت دبريپ ڤد اورڠ
مسکين٢ يڠ دبيياکن اوله حاتم طاي ايت دالم ستاهن مک اک ڤد
سهاري ڤون لبه درڤد دمکين داڤت اک بلنجاکن دان اک صدقتکن
ڤد اورڠ مسکين٢ ڤون ترلبه درڤد يڠ دبيياکنپ ڤد ستاهن دان سڬل
مکانن دان ڤکاين يڠ کامي کرنياکن ڤد سڬل فقير دان مسکين ڤد
تيڤ٢ هاري سراتس کالي ڤول لبهپ درڤد يڠ دبريکنپ ڤد ستاهن
مک بتاڤ داڤت اورڠ مپبت نام حاتم طاي ايت د هداڤنک
دڠن نام درماون ڤد زمان اين مک درڤد سبب ايتله سُورڠ ڤون
تياد داڤت مپبت نام حاتم طاي د هداڤن راج يامن ايت کلکين
ڤد ماس ايت داتڠله سُورڠ اتوسن درڤد راج د مغرب کڤد راج
يامن مک راج ڤون منجاموله اتوسن ايت ڤد سوات مجلس دڠن
ڤلباڬي مکانن دان منومن دان ببراڤ ڤول نعمة يڠ لاين دجموپ
اکن اتوسن ايت دان داڠراهي ڤکاين يڠ ملي٢ دڠن تياد ترکير٢ لاکُ
شهدان راج ڤون برسمايمله برسوک سکاٴن سرت برتپاکن ڤد اتوسن
ايت خبر درڤد سڬل نڬري دان در ڤد سڬل اورڠ يڠ مشهور دالم
عالم مک دڤرسمبهکنپله اتوسن ايت ڤرتام درڤد کبجيکن حاتم طاي
دان سڬل ڤربواتنپ دان ڤري کمراهنپ دان ڤرجموٴنپ دم ددڠر
راج سمبه اتوسن ايت مک سراس هاڠسله هتيپ تتاڤ تياد
دپتاکنپ ساکت هتيپ ايت سرت اي برکات ڤد سندريپ بهو
سڬل مانسي ڤد زمان اين برتورت تروتن جوکُ مموجي حاتم طاي
ايت تياد دڠن تنتوپ حاتم طاي ايت سياڤ دان اڤ بڠساپ
دان بتاڤ کوساپ ڤد برجامو سڬل مانسي مک سکارڠ ڤون هارسله
کسوره بنساکن دي سڤاي هيلڠله نماپ شهدان مک دتيتهکن راج
يامن ڤڠڬل سُورڠ بداوي يڠ مشهور کجهاتنپ کارن بداوي ايت
تيادله سايڠ پاو مانسي مک بداوي ايت ڤون داتڠله لال دکرنياٴي
راج اکنديي درڤد امس دان ڤيرق دان ڤکاين سرت برسبد راج
کڤداپ هي بداوي جکلو ماو اڠکو مڠحاصلکن سوات ڤکرجاٴن يڠ

راج شام ڤون ترچڠڠله سرت برسبد راج شام بهو سسڠڬوهڽ كامي
هندق منچوب حاتم طاي جوا اكنديX تتاڤ سكارڠ اين برهوتڠله -
اي كارن ممنوهي كهندق كامي ايت سسڠڬوهڽله اي امت درماون
ڤد زمان اين حتي مك سكل انت يڠ سراتس ايت ڤون دتيتهكن
راج شام كمبليكن كڤد حاتم طاي سرت دڠن دموتكن ڤلباڬي٢ بند
يڠ ملي٢ مك تتكال سمڤيله كڤد حاتم طاي مك حاتم طاي مڤورة
ممڠڬل سكل اورڠ يڠ امڤوڽ انت ايت لال دبريكنڽ انت ايت
بسرت دڠن مواتنڽ سكلين سواتڤون تياد دامبل حاتم طاي درسكل
هرت يڠ دكيرمكن راج شام اكندي حتي اتوسن ايت ڤون كمباليله
كڤد رجاڽ لال دڤرسمبهكنڽله حال احوال يڠ دليهتڽ در ڤد حاتم
طاي دم ددڠر راج شام خبر حاتم طاي دمكين ايت مك اي ڤون
حيران سرت اي برسبد بهو سسڠڬوهڽله سؤورڠ ڤون تياد داڤت مڠرجاكن
سڤرت ڤكرجاءن حاتم طاي ايت ايله امت درماون دڠن سمڤرناڽ
تياد سؤورڠ جوا ڤون مڠرجاكن سڤرت يڠ دمكين ايت دان تيادله
سماڽ ڤد زمان اين جوا اداڤ ڤركار يڠ كتيك٢ شهدان مك راج
يڠ كتيك٢ ياءيت راج يامن ايله راج يڠ امت درماون دان تاڠنڽ
ڤون موره دان ادله سنتياس كرجاڽ دان بچاراڽ هندق مڠرنياءي
جوك٢ كارن كهندق راج ڤد زمان ايت سڤاي جاڠنله سؤورڠ جوا
دسبتكن دڠن نام كمراهن ملاينكن اي جوا دان ادله كرج راج ايت
تيڤ٢ هاري ممركساءي سكل حال كسيهن اورڠ مسكين يڠ د دالم
نڬريڽ سرت ممبري ڤلباڬي نعمة ڤد سكل همب الله ڤاڬي دان
ڤتڠ مك اڤبيل اي مندڠر ورت حاتم طاي مشهور كمراهنڽ مك
اي ڤون مركله سرت دڠن دكچيتاڽ يڠ امت ساڠت مك اي
برسبد بهو سڤ حاتم طاي ايت اورڠ هوتن در ڤد سكل رعية
جوا اداڤ بوكن اي راج دان بوكن اي منتري دان بوكن اي اورڠ
كواس دان براڤ اد هرتاڽ يڠ دبريڽ كڤد اورڠ كارن يڠ اد ڤداڽ
ايت هاڽ براڤ كود دان لمبو دان كمبيڠ يڠ دڤلهراكنڽ د دالم

كامي دان موره كامي بتاڤ سؤورڠ درڤد رعية عرب جاد مشهور نماڤ كبنو روم دان تمڤتڤ ديم د دالم هوتن دان ڤادڠ مڠڬمبال كمبڠ دان انت دان كود مك سكارڠ ڤون بايك كامي چباكن دي كامي منت درڤداڤ بارڠ سسوات يڠ انده٢ يڠ تياد داڤت د اداكنڤ سڤاي اي براوله كملوأن ڤد انتار سكل راج٢ دان ڤد انتار سكل مانسي حتي مك راج شام ايت ڤون مڤورهكن اتوسن كڤد حاتم طاي اكن ممنت كڤداڤ سراتس انت يڠ ميره بلوڤ لاڬ ڤنجڠ رمبتڤ دان هيتم كدو متاڤ دان تڠڬي كدو ككيڤ كارن بهو انت يڠ دمكين رڤاڤ ترلال امت سوكر دچهاري كارن ڤد راج٢ ڤون تياد اد باڤق ملاينكن امڤت ليم ايكر جوا مك اڤبيل سمڤيله اتوسن راج شام كڤد حاتم طاي ايت مك دسمڤيكنله سكل بارڠ كهندق راج ايت كڤداڤ دم حاتم طاي منڠر كات اتوسن ايت مك اي ڤون ترلال سكهمت سرت برجامو اتوسن ايت دڠن سمڤرناڤ ستله ايت مك دچهريڤله حاتم طاي درڤد ڤيهق انتاڤ سنديري سؤيكر ڤون تياد دداڤتڤ سڤرت يڠ دكهنداكي راج شام ايت حتي مك دسورهڤله منچهاري ڤد سكل قوم عرب دان بداوي ايت دان دسورهڤ لاڬ اورڠ مڠتاكن بارڠ سياڤ اد منارة انت سڤرت يڠ دكهنداكي راج شام ايت براڤ دكهنداكي هرڬاڤ اكله ممبري دڠن سمڤرن هرڬاڤ مك دڠن تقدير الله تعالي تياد ببراڤ لماڤ مك انت يڠ سڤرت كهندق راج شام ايت ڤون دڤراولهڤ سراتس ايكر ايت دان ادله لماڤ حاتم طاي برتڠڬه اكن ممباير هرڬ سكل انت ايت دو بولن جوڬ شهدان مك دمستعدكنڤله انت ايت دڠن ببراڤ درڤد ڤلباڬي هدية دسرتاكن دڠن انت ايت دان دڤرسكاكنڤ هاتي اتوسن ايت ستله مستعدله مك اتوسن ايت ڤون كمباليله اڤبيل سمڤيله اتوسن ايت كڤد ايب نڬري شام مك لال دڤرسمبهكنڤله سكل انت ايت دان سكل هدية حاتم طاي ايت كڤد راج شام دم دليهت راج شام سكل انت دان سكل هدية٢ يڠ لاين ايت مك

طاي سايغ اکن کداڤ دان برلـێننله دليهتڤ در ڤد يغ دورتاکن
اورغ کڤد راج روم مک کات مريکئيت هي حاتم طاي جکلو تياد
دغن سوک هاتي تونهمب ممبريکن کود ايت جاڠنله تونهمب
برچنت بيرله کامي کمبالي کنڬري کامي مک ساهت حاتم طاي
هي اتوسن راج روم جکلو اد ڤد همب سريب کود سباڬي کود ايت
دان بارغ٢ اورغ ڤون ممنت دي نسچاي همب بريکنله جوا ڤداڤ
استميوا ڤول راج روم ممنت سئيکر کود ڤد همب مک بتاڤ همب
تياد برچنت يغ دمکين ايت ادڤون يغ همب ڤرچنتاکن اين کارن
ڤد مالم اين همب برتاڤ ڤد تونهمب اڤکه کهندق تونهمب داتغ
کڤد همب مک ساهت تونهمب سوات کهندق ڤون تياد ملاينکن
کارن مغنجوغي همب جوا مک لال همب سمبلهله کود ايت اينله
يغ همب ڤرچنتاکن در ڤد الڤ همب جوا شهدان مک حاتم طاي
ڤون ڤرڬيله منچهاري ببراڤ کود يغ ڤاتت اکن سکل راج٢ دان
ببراڤ هدية يغ اند٢ اکن ڤرسمباهن کڤد راج روم سرت دغن
دڤرسکاکنڽ هاتي اتوسن ايت ستله ايت مک اتوسن ايت ڤون
کمباليله کڤد راج روم حتي مک دڤرسمبهکنڽ سکل هدية حاتم
طاي دان دچرتراکنڽ کڤد راج روم سکل حال احوال سکلين يغ
دليهتڽ در ڤد حاتم طاي ايت دم ددغر راج روم سمبه اتوسن
ايت دمکين مک اي ڤون برسبد سبنرڤله سڤرت يغ مشهور دورتاکن
اورغ ڤري کمراهن حاتم طاي ايت دان ايله يغ درماون دغن
سمڤرناڽ کمدين در ڤد ايت جاد برکاسه کسيهنله راج روم دغن حاتم
طاي ايت شهدان در سبب خبر ايت مشهورله نام حاتم طاي ڤد
ڤيهق سکل راج٢ ڤرکار يغ کدو شهدان کات صاحب الحکاية مک
کدو يغ منچوب حاتم طاي ايت يائيت راج د بنو شام مک
تتکال کدغارنله کڤد راج شام خبر حاتم طاي تله مشهورله کمراهنڽ
مک راج ايت ڤون مالوله لال اي برسبد بهو کامي راج يغ مغمڤوکن
کرجائن يغ امت بسر دان دغن سکل ڤربندهرائن کامي دان کواس

ايت ادكه بنر اتو تيادكه بهو سڽ كدڠر ڤد حاتم طاي ايت اد
سئيكر كداڽ ترلال امت اي مڠاسه كود ايت سنتياس ددريكنڽ
د هداڤنڽ دان اداله اي مملهاراكن كود ايت سڤرت مملهاراكن ڽواڽ
مك كامي ڤنتله كود ايت كڤداڽ مك منتري ايت ڤون
مڽوروهكن اتوسن كبنو عرب دڠن ممباو هدية يڠ لايق سرت دڠن
ممباو سوات سورت كڤد حاتم طاي حتي مك اتوسن ايت ڤون
سمڤيله كنڬريڽ حاتم طاي دڠن تقدير الله تعالي ڤد ماس ايت
هوجن دان اڠين ترلال ساڠت تياد داڤت اورڠ ڤرڬي داتڠ كارن
سوات كهندقڽ شهدان ڤد كتيك يڠ اتوسن داتڠ ايت هاري
ڤون مالم دان سوات ڤون تياد اد حاضر ڤد حاتم طاي اكن برجامو
مريكئيت مك دباوڤله حاتم طاي اكن اتوسن ايت كڤد سبوه رومه يڠ
بايك سرت دڠن دڤرملياڽ اكن مريكئيت دان دڤرجموڽ اكن
مريكئيت دڠن بارڠ٢ يڠ داڤت ستله ايت مك حاتم طاي ڤون
برتاڽ ڤد اتوسن ايت اڤ حاجة توهنمب داتڠ كڤد همب اين
مك ساهت اتوسن ايت تياد اد حاجة سوات ڤون ملاينكن همب
داتڠ اين كارن مڠنجوڠي توهنمب جوا مك تيادله دكتاكنڽ سڬل
ڤسن راج روم ڤد مالم ايت كلكين مك حاتم طاي ڤون ڤرڬي
منچهاري مكانن اكن منجامو مريكئيت مك سواتڤون تيادله دداڤتڽ
هاڽ كود يڠ دكاسهڽ ايت جوا حتي مك كود ايت ڤون
دسمبلهڽ مك دڤرجموڽ اكن مريكئيت دڠن دي ڤد مالم ايت
جوا ستله ايت مك كمباليله حاتم طاي كرومهڽ اڤبيل سمڤيله هاري
سيڠ مك داتڠله حاتم طاي كڤد مريكئيت اركين مك سورت دان
هدية درڤد راج روم ايت ڤون دسمڤيكن اتوسن ايت كڤد حاتم طاي
دم ددڠر حاتم طاي بوڽ يڠ ترسبت د دالم سورت ايت بهو راج
روم مڠهنداكي كود يڠ ترسمبله ايت مك حاتم طاي ڤون برچنتله
دان براوبهله ورن مكاڽ دان تيادله داڤت اي بركات٢ دڠن اتوسن
ايت دم دليهت اتوسن حالڽ دمكين ايت بهو ڤد سڠكاڽ حاتم

Geschiedenis van HATIM TAJ.

اداڤون دالم كتاب ادب السلاطين دكتاكن بهو دو ڤري يڠ بايك
الله تعالي سده ممبري ڤد دو اورڠ انتار سكلين مانسي دڠن سمڤرناڽ
ڤرتام عدالة ڤد سلطان نوشروان يڠ اد راج سكل عجم دان كدو سخاوة
ايت ڤد حاتم يڠ اد سؤرڠ در ڤد سكل رعية سلطان عرب ايت دان
نام بڠس قوم حاتم ايت دكتاكن طاي دان سبب بڠس ايت
دسبتكن نام حاتم ايت حاتم طاي مك كات صاحب الحكاية بهو
ڤد زمان حاتم طاي ايت ادله تيك اورڠ راج يڠ مشهور دالم عالم دنيا
دڠن ڤري درماون ايت دان كتيك راج ايت برلمبله اكن مڽتاكن
ڤري اين دڠن سمڤرناڽ ڤرتام راج د بنو روم كدو راج د بنو شام
كتيك راج د بنو يامن مك ڤد زمان تيك راج ايت مشهورله نام
حاتم ايت دڠن درماونڽ سهڠݢ سمڤي خبرڽ ڤد كتيك راج
ايت اوله كارن سكل اورڠ مڠتاكن بهو يڠ درماون ڤد زمان ايتله حاتم
جوݢ مك سكل راج٢ ايت ڤون مالوله منڠر ورت يڠ دمكين ايت
دان برستروله مريكئيت دڠن حاتم طاي دان مڠتاكن بهو سڽ كامي
راج يڠ مڠمڤوكن سكل نݢري دان اد بڽق كامي بلتنتار دان ببراڤ
در ڤد سكل رعية دان ڤربندهارا٢ن لاݢ موره كامي مك بتاڤ داڤت
سؤرڠ در ڤد رعية عرب مڠتاكن درڤد ترلبه موره در ڤد كامي مك
در ڤد عيب ايت سسؤرڠ در ڤد سكل راج ايت هندق ممبنساكن
دان منچوب حاتم طاي ايت ڤرتام يڠ هندق منچوب حاتم طاي
ايت راج بنو روم مك راج ايت ڤون برسبد كڤد سؤرڠ منتريڽ
كتاڤ هي منتريك بهو كدڠر اد سؤرڠ لاݢ٢ د بنو عرب برنام حاتم
طاي دورتاكن اورڠ كڤد كامي بهو ڤد زمان اين تياد سؤرڠ جوا ڤون
موره سباݢيڽ دان مشهور نماڽ ڤد سكل نݢري دان نماك تيادله
دسبت اورڠ دڠن ڤري كمراهن مك سكالي تياد اك سوك مك
سكارڠ اين اك هندق منچباكن دي دان مليهت كبنارن ورت اورڠ

تياد داتڠ منداڤتكن كامي دان تتكال سده كوداتڠ اڠكو جوا منداڤتكن
كامي سرت دڠن مننجق كچينتاءن دان كدكاءن دان ماسم مكام
كتهوءي اولهم هي سلطان بهو همب تياد داڤت مڠهادڤ سلطان اوله
كارن سلطان اد سترو تونكڽ يڠ اي مملهراكن همب دڠن سباڤق
كبجيكن دان سده ممبنساكن كُداءن تونكڽ جوا مكڽ كارن ايت
همب لاكڽ سدڠ همب سده ترڤڠكل داتڠ مننجق كچينتاءن دان
كدكاءن دان ماسم موكڽ همب جوا لبه ڤول بهو سڬل انق چوچو
تونكڽ ايت دودق دڠن چنت دان دوكڽ جوكڽ مكڽ بتاڤ همب
داڤت دڠن سوكڽ دودق د هداڤن سلطان سڤرت سڬل اورڠ منافق
ايت يڠ د لور اد لاين دان د دالم اد لاين مكڽ اينله حال همب
دڠن سبنرڽ برمول اڤبيل سلطان يعقوب ايت منڠر سڬل چرترا
درڤد ابراهيم حاجب ايت مكڽ اي بركات سبحانه الله سلماڤ
كامي منڠر ڤري منتري دان مليهت روڤ منتري تتاڤ تياد كامي
دڠر دان ليهت سءورڠ منتري يڠ دمكين ڤريڤ دان رڤاڤ بهو
سكارڠ اين كامي مليهت منتري يڠ بنر دان منڠر كات يڠ بنر
هي ابراهيم حاجب دمكينله ارتي مپمڤيكن جنجي جوكڽ هي
ابراهيم حاجب بارڠ يڠ لا لالله دان جاڠن كراڤ كمباليله لاكڽ
مكڽ جاڠن چنتاكن اولهم ترامت كارن دمكينله حال دنيا يڠ تياد
ككل كُداءنڤ ايت ادڤون سلطان يعقوب ترامت مڠرنياكن اتس
ابراهيم حاجب ايت دان منجديكن دي منتري دان مپرهكن سڬل
ڤكرجاءن نڬري ڤد تاڠنڽ دان ممڠڬل دي باڤ دان سڬل منتري
يڠ لاين ايت اي بنساكن دڠن باڬي٢ سڤس دان سڬل انق چوچو
دان قوم كلوركڽ سڬل منتري ايت سرتاڤ ڤد انتار نڬري ايت دان
اي مپوره برسرو٢ دان مڠتاكن اينله حال سڬل اورڠ يڠ تياد مپمڤيكن
جنجي دان يڠ بربوت خيانة ڤد تونڽ كارن مريكءيت تياد داڤت
دبيلڠ مانسي ڤد انتار سڬل مانسي يڠ لاين*

Makota Râdja.

اڤ ملاڤ مك ڤد هاري اين سڬل منتري دان سڬل اورڠ كاي٢
داتڠ مڠهادڤ كامي دان اڠكو تياد داتڠ منداڤتكن كامي دان سكارڠ
سدڠ اڠكو سده داتڠ دان سڬل اورڠ مڠهادڤ كامي دڠن كسكائن اڠكو
جوا منداڤتكن كامي سرت دڠن مننجق كچينتائن دان كدكائن دان
ماسم مكام مك اكن سكلين يڠ كامي تڤاكن در ڤدام هندقله كوساهت
دڠن بنر دان جكلو تياد كوكات بنر٢ نسچاي بناسله ڤد هاري اين
ڤوام دان هرتام دان سڬل انق چچوم مك ابراهيم حاجب بركات
هي سلطان جك سلطان ماو منڠر كات يڠ بنر دان تياد ڬوسر اكن
كتاك مك سڬل ڤركار يڠ سلطان تاڤ در ڤداك ايت كسهوتي
اكندي ادڤون اكن سڤركار ايت يڠ سلطان كات اڤ سببڤ مك
سڬل منتري در دالم كوت سده مڠيرمكن سورت دان مننجقكن جالن
ڤداك دان اڠكو ديم جوا كتبوئي اولهم هي سلطان بهو سلطان محمد
ادله راج دالم نڬري اين دان يائيت راج يڠ عادل دان صالح دان
مصل دان درماون دان بڠساون دان برعلم دان برادب دان بهو اي
سده مننجديكن همب منتري دالم نڬري اين دان مڠنڬرهاكن ڤد
همب امس دان ڤيرق دان باڬي٢ نعمة يڠ تياد تربيلڠ باڽقڽ دان
بهو اي هارڤ ڤد همب دان ميرهكن نڬريڤ دان ڤربندهرائنڤ
ڤد همب سڤاي همب ڤد كتيك كسكارنڤ منجاد تمنڤ ڤد
ممبچراكن اكن سڬل كسكارن ايت مك جكلو دمكينله بتاڤ سده
داڤت همب دالم كسكارن اين ممبچراكن اكن كبنسائنڤ دان
مڠيرمكن سورت ڤدام دان مننجقكن جالن سدڠ لاك همب تياد
مڠنل كام دان تياد مليهت انڬرهام ماس بنركه همب مڠيرمكن
سورت دان مننجقكن جالن كڤد سترو تونك ايت يڠ اي ببراڤ
تاهن سده مملهراكن همب دڠن كمليائن دان نعمة دان دولة سڤاي
همب تولڠ ڤداڤ ڤد كتيك كسكارنڤ ايت مك سبد سلطان
يعقوب بنرله كتام ايت مك ابراهيم حاجب ايت بركات ڤول
ادڤون اكن سڤركار لاك يڠ سلطان كات ايت اڤ ملاڤ مك اڠكو

De trouw van Ibrahim Hâdjib beloond.

حكاية تتكال سلطان يعقوب داتڠ كنݢري خراسان هندق مڠالهكن
كتاڤ مك سلطان محمد يڠ دالم كوت ايت ببراڤ لام برڤرڠله
لاون سلطان يعقوب سهيڠݢ تياد داڤت دالهكن كوت ايت مك
سݢل منتري در دالم كوت ايت ببراڤ كالي مڠيرمكن سورت كڤد
سلطان يعقوب اكن ڤري مڠالهكن كوت ايت تتاڤ سورڠ منتري
يڠ نماڽ ابراهيم حاجب سكالي تياد مڠيرمكن سورت هاڽ ديم سهاج
مك كمدين درڤد ببراڤ لام د الهكن كوت ايت اوله سلطان يعقوب
دان سلطان يعقوب ايت ڤون دودق كرجاٴن دان داتڠ سݢل اورڠ يڠ
ترنام دالم نݢري ايت مڠهادڤ دي مك ڤد انتار سكلين اورڠ ايت
سݢل منتري يڠ اداله دالم كوت ايت دان سدهله مڠيرمكن سورت
دان منڠجقكن جالن دان تيڤو كارن مڠالهكن كوت ايت مڽتاكن
كسكاٴنڽ ترلبه درڤد سݢل اورڠ يڠ لاين دان سلطان يعقوب برجامو
سݢل اورڠ يڠ داتڠ ايت دان مڠنڠرهاكن ڤد ماسڠ٢ اورڠ بارڠ يڠ
لايق اكندي مك سلطان يعقوب ڤون برتڽاكن سياڤ يڠ تياد داتڠ
مڠهادڤ كامي ڤد هاري كسكاٴن اين مك سݢل منتري ايت بركات
ابراهيم حاجب جوا يڠ تياد داتڠ مڠهادڤ سلطان مك سلطان ايت
برتاڽ ساكتكه اي بهو تياد اي داتڠ مك سمبه سݢل اورڠ تياد اي
ساكت مك سلطان سوره ڤڠݢل ابراهيم حاجب ايت مك داتڠله
ابراهيم حاجب مڠهادڤ سلطان يعقوب مك سلطان ايت ليهتله تند
كچينتاٴن دان كدكاٴن ڤاتله ڤد مكاڽ لال تاڤله دمكين سبداڽ هي
ابراهيم حاجب اڠكوكه منتري سلطان محمد يڠ اي هارڤ ڤدام
مك ابراهيم حاجب ايت بركات بهكن اكله منتري سلطان محمد
ايت لاك اي تاڤله هي ابراهيم حاجب اڤ سببڽ مك سݢل
منتري سلطان محمد اين بڠ مڠهادڤ كامي سكارڠ اين تتكال اك
لاك د لور كوت سده مڠيرمكن سورت دان منڠجقكن جالن ڤداك
سڤاڽ كوت ايت الهله دان اڠكو ديم دان تياد مڠيڠتكن داك دان

دان اي سده لله. در ڤد جاوه داتڠپ دان. اي برلاڠكڠ دان روميهپ
ڤون هيلڠ. تياد اي تاهو اڤ بوتڽ دان كمان ڤرڬيڽ مك در ڤد
كسكارن حالڽ ايت لال اي مناڠس ادڤون سڬل همب راج يڠ.
برجالن د لور مالڬي ايت مليهت ڤرمڤون توا ايت دان مڠالو دي
جاوه٢ در ڤد تمڤت ايت دان ڤرمڤون ايت در ڤد لمهڽ تياد
داڤت سڬره ڤرڬي مك داتڠ همب٢ راج ايت منولڠكن دي
سهيڠڬ رڤه ڤرمڤون توا ايت د اتس كايو اڤي يڠ دبواڽ سرتاڽ
دان لوك توبهڽ دان برچريله برس دان ساير يڠ. دالم كاين بورق
ايت كتاتسن تانه لونق٢ دان ڤرمڤون ايت برلومر دڠن تانه دان داره
سڤرت سڤيكر هايم يڠ. ترسمبله ستله اي دالم حال اين يڠ تياد داڤت
دكتاكن هابس سوكرڽ ايت مك اي دڠن مناڠس بركات هي توهن
حاضر دان ناظر ادام. ليهتله كراڤ اكن انياي اين اتس همبام كارن
تياد سياڤ يڠ ڤداڤ داڤت همب مڠدوكن حال اين. لاين در ڤدام
اڠكوله عادل اكن داڤت ممبالس. سڬل اورڠ يڠ مڠنياي اين برمول
دكتاكن بهو سدڠ ڤرمڤون توا ادله دالم كات٢ اين داتڠ. اكسڤ سوات
سوار در ڤد غائيب مڠتاكن هي ڤرمڤون سڬره٢ باڠن دان جاوه٢ ڤرڬي
در ڤد تمڤت اين كارن مرك الله تعالي داتڠ د اتس راج ايت مك
ڤرمڤون ايت. دڠن تاكتڽ بڠكت دان سڬره ڤرڬي جاوه٢ مك داتڠ
لاڬ سوات سوار مڠتاكن هي ڤرمڤون ليهتله كبلاكڠم اكن مالڬي ايت
اڤبيل دليهتڽ كبلاكڠڽ مك مالڬي ايت دڠن راج دان سڬل
منتري دان سڬل همب راج سمواڽ ايت تله دتڠڬلمكن الله تعالي
دالم بومي دان كلور در ڤد تمڤت ايت اسڤ اڤي هيڠڬ زمان اين
دان دكتاكن اد تنداڽ تمڤت مالڬي يڠ تڠڬلم دالم تانه دڠن مرك
الله تعالي ايت لاڬ داتڠ كڤد هاري اين* *Makota Rādja.*

اداون دكتلكن اد د سان رومه سأورغ ڤرمڤون يغ توا دان امت مسكين دان سأورغ ڤون تياد درڤد قوم كلوركاپ يغ داڤت منولغ ڤداپ دالم كسكارن ايت دان اي ڤون دغن تواپ ڤرڬي كڤد بارغ تمڤت اكن مڠرجاكن كرج اورغ بارغ يغ داڤت دان مڠمبل اوڤه منجاد رزقيپ دغن بريب٢ سوسه دان اد رومه ڤرمڤون توا ايت دكت تانه يغ تمڤت بربوت مالڬي راج ايت دان رومه ايت لام بورق اتڤپ ڤون تيرس سمواپ دان تياد اد ڤنتوپ دان سأورغ تياد اد بربڠيكي رومه ايت دان بارڠكال ڤرمڤون توا ايت ڤرڬي منچهاري بارغ يغ داڤت اي توتڤ ڤد سيڠ ڤنتو رومهپ ايت دغن دوري٢ دان سمڤه دان ڤد مالم اي داتغ تيدر د سان برمول دكتاكن سهاري ڤرمڤون توا ايت ڤرڬي كڤد سوات كمڤغ يغ جاوه منچهاري رزقيپ مك دغن تقدير الله تعالي د سان اي جاته ساكت دان تڠڬل لام تياد داڤت ڤولغ كرومهپ مك سڬل لورغ معمار يغ بربوت مالڬي ايت بركات ڤد سڬل منتري راج ايت اوجرپ رومه يغ بورق اين تياد هارس اد دكت مالڬي راج داڤتكه كامي منجلوهكن دي مك سڬل منتري ايت مپوره منجاوهكن رومه ايت دان مرتاكن تانهپ اوله كارن تمڤت ڤمنداڠن راج هارس لوس دان چري اداپ مك دغن دمكين اين دجاوهكن اورڠله رومه ايت دان دسدهكنپ مالڬي ايت دغن باڬي٢ ڤرهياسن يغ ڤاتت كلكين مك راج ايت ڤون ملسقله دوسق كدالم مالڬي ايت دڠڬلپ سڬل منتري دان سڬل اورغ كاي٢ هندق برجامو سڬل مريكئيت سكلين مك ڤد هاري ايت دغن حكمة الله تعالي داتڠله ڤرمڤون توا ايت كرومهپ اڤبيل داتغ اي ڤد تمڤتپ ايت مك دليهتپ سوات تند ڤون تياد اد درڤد رومهپ مك ترچڠڠله اي ڤد سوات تاڠلپ تڠكت دان ڤد سوات تاڠنپ كايو اڤي دان ڤد بلاكڠپ سوات كاين بورق بڠكس برس دان ساير كهندقپ مڠانق ايت دالم رومهپ مك دغن حال اين يغ اي بهارو سده سمبه درڤد ساكتپ

ايده رجاپ جوا بركات دان جواب ڤركتاءن ايت اي ممباو كڤد
تليڠ رجاپ دڠن سبنرپ جوا تتاڤ اكن مڠرتكن كات ايت در
دالم سورتم اوله كارن كات ايت بوكن كتاك دان جكلو تتكال اكن
ممباچ سورتم ايت سده اد حاضر ڤسورهم سهاج اكن سوره كرت ليده
ڤسورهم در دالم مولتڤ سڤرت سكارڠ اكن سده كرت كات ايت
در دالم سورتم برمول اڤبيل سورت راج دارا ايت، سمڤي كڤد راج
اسكندر مك راج اسكندر ڤون ممباچ سورت ايت لال مپوره ممڠڬل
ڤسورهپ ايت دان برتڤاكن در ڤداپ سبداپ كارن اڤ اڠكو دڠن
سڤاته كات ايت ماو ممبنساكن باپق نڬري دان باپق اورڠ اڤ
ڬراڠن كهندقم در ڤد ڤربواتن اين مك سمبه ڤسوره ايت اوجرپ
مريكئيت تقصيركن ڤكرجاءنك دان تياد مملهراكن اكن سڤرت
كهندقك مك تيته راج اسكندر هي احمق اڠكوكه سڠكاكن بهو
كامي مپورهكن اڠكو كارن ڤكرجاءن اڠكو جوا سڤاي ممبچراكن بچار
سندريم سهاج دان ممبنساكن بڬيت بريب٢ همب الله سهڠڬ
مك دسوره راج اسكندر كلوركن ليدهپ در ڤد بلاكڠپ دان دڤسنپ
برسرو٢ دالم سڬل نڬري بهو اينله حال سڬل اورڠ يڠ بربوت خيانة
اكن ممباو ڤركتاءن سڬل راج*

Makota Râdja.

Het door den Koning van Ispahan gepleegde onrecht gewroken.

دمكين دچرتراكن بهو اد دهول كال سؤورڠ راج دالم نڬري اصفهان
مغرور اي دڠن كرجاءنپ دان كبسارنپ مك راج ايت مپوره
سڬل منتريپ بربوت مالڬي يڠ انده٢ ڤد تمڤت انو مك سڬل
منتري دڠن سڬل اورڠ معمار ايت ڤرڬي مليهت تمڤت ايت
سمبل دسورهپ ڤد سڬل همب سهاي راج بربئيكي تانهپ دان
ملوسكن هلامنپ دان منجاوهكن سڬل رومه يڠ اد همڤرپ ايت

اکن انق استريکڽ دان کسکاکن هاتي سڠل اورڠ يڠ کڤرسکيتي مک برکات ملک الموت هي احمق دالم براڤ تاهن تياد کام ايڠت اکن کتيک اين دان سکارڠ يڠ سنفس تڠڬل درڤد کهدوڤنم کام ايڠت اکن ممبچراکن کسداهنم تياد داڤت لاڬ اڠکو ڤولڠ کرومهم دان مليهت انق استريم مک ملک الموت مڠمبل ڽواڽ دان راج ايت ڤون ربهله در اتس کداڽ کتانه دان فقير ايت ڤون لنيڤله درڤد مات سڠل اورڠ باڽق دان ڤادڠ ايت ڤون جادله سڤرت ڤادڠ قيامة درڤد ايڠر دان مناڠس سکلين مانسي ايتله کبسداهن کهدوڤن دان ڤري کمتيئن اورڠ يڠ مشغول دڠن دنيا دان الڤ درڤد موت ايت*

Makota Râdja.

Het verraad van den gezant van Koning ALEXANDER gestraft.

حکاية سلطان اسکندر ذو القرنين مڽوروهکن سئورڠ اتوسن کڤد راج دارا ڤد ماس کملائن کرجائن سلطان اسکندر دان کتتاڤن کبسارن راج دارا ايت اڤبيل سده کمبالي ڤسوروهڽ ايت ممباو سورت کڤد راج اسکندر مک راج اسکندر ڤون ممباچ سورت ايت دان دالم سوات ڤرکتائن شکڽ جاد ڤد هاتي راج اسکندر سهڠڬ اي برتڽاکن درڤد ڤسوروهڽ ايت سبداڽ اڠکوکه دڠر درڤد راج دارا ڤرکتائن ايت مک سمبه ڤسوره ايت همب منڠر دڠن تلڠاڬ درڤد مولت راج دارا دمکين ايت مک راج اسکندر تياد ڤرچاي اکن کات ايت لال برڤسن مڽورتکن کات ايت دان سرتاڽ ايت مڽوره اورڠ يڠ لاين کڤد راج دارا ادڤون اڤبيل راج دارا ممباچ سورت راج اسکندر ايت دان سمڤي کڤد کات ايت مک اي ڤون مڠمبل ڤيسو لال دکرتکنڽ کات ايت در دالم سورت ايت دان ممبالس سورت راج اسکندر مڠتاکن دالم سورتڽ بهو ڤوهن کرجائن دان کبسارن دڠن کبنارن بودي دان بيچار راج ايت دان ڤوهن کبنارن راج دڠن کبنارن ليده دان کات ڤسوره ايت کارن ڤسوره ايت بارڠ يڠ اي برکات درڤد

ايت مك ڤد كتيك ايت جوا دالم هتيڽ اي بركات ڤد زمان اين درڤد سݢل راج٢ سياڤ ݢراڠن يڠ ترلبه كوساڽ درڤد اك دان سياڤ داڤت ملاون سرتاك ڤد كبسارن اين دان سياڤ داڤت مڠاڠكن كرجاٴنك اين كارن بهو سڽ(1) داڤتله اك دڠن سنتوس دودق د اتس ݢت كرجاٴنك)(دڠن كسكاٴن لاين درڤد سݢل كچنتاٴن مك راج ايت دڠن كير٢ اين ڤرݢيله كسبله تمڤت ايت د مان اداله برهمڤن سݢل اورڠ ايت دان تتكال اي همڤر د سان دان سكلين مانسي مننتيكن دي اكن داتڠ ليهتله اي درڤد هداڤنڽ داتڠ سؤرڠ فقير تبل اي دڠن ڤكاين يڠ بورق دان كچي اي دڠن روڤ يڠ هين دان سؤرڠ ڤون درڤد سݢل همباڽ يڠ د هداڤنڽ تياد ملارڠكن فقير ايت داتڠ مك اڤبيل فقير ايت اداله همڤر ڤد راج ايت مك اي ڤون ممبري سلام ڤداڽ دان راج ايت درڤد كبسارنڽ تياد ممبالس سلامڽ ايت دان تياد ماو مليهت ڤداڽ سديكت ڤون حتي مك سدڠ اي مڠهنداكي لال درڤداڽ فقير ايت ممݢڠكن ككڠ كداڽ دان تياد ممبري اي برجالن لاݢ مك راج ايت ݢوسر ڤداڽ كتاڽ سياڤ اڠكويڠ تياد مالو هي بياداب اڤ كهندقم كتاكن ڤداك مك فقير ايت بركات اد سوات خبر يڠ انده درڤد كرجاٴنم دان كبسارنم دان خبر ايت تياد كداڤت كتاكن ملاينكن ڤد تلڠام جوݢ مك راج ايت ڤون تندق منڠر كتاڽ ايت مك سݢل اورڠ درڤد سݢل ڤيهق ايت ترچڠڠله ڤداڽ دان دالم حال ايت فقير ڤد تليڠ راج بركات اكله ملك الموت داتڠ مڠمبل ڽوام سكارڠ اين ادڤون اڤبيل راج منڠر كتاڽ ايت تاكتله اي ساڠت مك تربتله درڤد سݢل اڠݢتاڽ ڤله سڤرت اير درڤد ڤنچورن دان برݢرق سݢل توبهڽ سڤرت ڤوهن كايو درڤد اڠن دان بركاتله اي هي ملك الموت داڤتكه أڠكو ننتي سهڠݢ اك كمبالي كرومهك دان برڤسن

(1) سڽ dus wordt meestal bij verkorting geschreven voor سسڠݢوهڽ.

سرتاڽ دان تڠڬل همڤ تاڠنڽ در ڤد بارڠ سسوات يڠ اداله ڤداڽ
دڠن سڠکاڽ کتهوئي اولهم بهو دنيا ايتله رومه ايت دڠن سڬل
ڤرهياسن دان باڬي٢ نعمة دان بهو جامو ايتله سڬل مانسي ايت يڠ
اد دالمڽ دڠن باڬي٢ ڤريڽ دان ڤربواتنڽ مک بارڠسياڤ يڠ
بربودي سهارسڽ مڠيڠتکن جوڬ درڤد دالم دنيا*

Makota Râdja.

Dood van den Koning Sjah Riar.

حکاية دهول کال اد سؤرڠ راج در ڤد سڬل راج٢ عجم شهريار
نماڽ دان ترامت بسر کوساڽ دان کرجائنڽ دان ترامت باڽق
هرتاڽ دان رعيتڽ دان ڤد زمان ايت در ڤد سڬل راج٢ سؤرڠ
ڤون تياد اد سماڽ مک دڠن مغرور دان مشغول دان الڤ اداڽ
ايت اي ممبسرکن درڤد در کارن کبسارنڽ ايت ڤد سڬل اورڠ
اداڤون ڤد سهاري راج ايت مڠهنداکي منونجقکن کبسارنڽ اکن سڬل
اورڠ مک اي مڽوره برسرو٢ دالم نڬري٢ بهو سڬل راج٢ دان سڬل
منتري دان سڬل هلبالڠ دان سڬل رعية ڤد هاري انو کتمڤت
انو داتڠ سمواڽ دڠن ڤرهياسن دان ڤرنته يڠ بايک سڤاي کامي
برماين د سان دان ليهت اکن سڬل اورڠ يڠ دالم حکم کامي مک
راج شهريار ڤد هاري يڠ تله اي برجنجي کلورله در دالم کتاڽ دڠن
سڬل منتريڽ دان هلبالڠڽ دبواڽ باڬي٢ ڤرهياسن در ڤد امس
دان ڤيرق دان ڤرمات دان ڤکاين دان سنجات دان لاين در ڤد
ايت دان تتکال سمڤيله اي ڤد انتار ڤادڠ مک دليهتڽ ککيري دان
ککانن دان کهداڤن دان کبلاکڠ مک مانسي جوڬ ڤنه ڤد ڤادڠ
ايت يڠ تيادله تربيلڠ سمواڽ سدڠ سڬل اورڠ بسر٢ڽ دڠن
سنجتاڽ دان ڤکاين يڠ بايک برجالن سرتاڽ اڤبيل دليهت راج
ايت دمکين تنتراڽ دان همباڽ يڠ تياد تڤرمنائي باڽقڽ ڤد ڤادڠ

نعمة يغ اد دالم رومه ايت دان ڤاكي جوڠ در ڤد سڠل ڤكاين يغ
دانڠرهکن ڤداڤ اوله يغ امڤوڤ رومه دان امبل جوڠ در ڤد سڠل
بند ايت سکيرا قدرڤ کارن بکل جالنڤ دان برموهن رضا ڤد توهن
رومه ايت سهڠڬ دڠن سکاڤ دان دڠن سوڠ يغ امڤوڤ رومه
ايت اي کلورله در دالم رومه ايت دان ڤرڬيله کمان يغ دکهندکيڤ
دڠن سجهتراڤ تتاڤ در ڤد سڠل جامو ايت بارڠسياڤ يغ ببل دان
ڬيل سڠکاکن رومه ايت دڠن سڠل ڤرهياسن دان سڠل هرت دان
سڠل نعمة ايت تله دبريکن بهڬين ڤداڤ دان رومه ايت سرت
بارڠ يغ اد دالمڤ ککل اداڤ مک اي دڠن لڤاڤ دان الڤاڤ
دودقله دالم رومه ايت لام تياد ماکن در ڤد سڠل نعمة دان تياد ڤاکي
در ڤد سڠل ڤکاين يغ دکرنياکي ڤداڤ اوله توهن رومه ايت کارن ڤد
سڠکاڤ يغ ساله کتاڤ دالم سندريڤ رومه ايت دڠن بارڠ يغ اد
دالمڤ ڤباڠ جوا دان تتکال اڠ مڠهنداکي در ڤد بارڠ سسوات
ايت ادله جوا ڤداڠ مک دالم حال اين يغ اي ماو دودق لام دالم
رومه ايت دان تياد اي ماو منڠڬلکن تمڤتڤ ايت دان تياد اي
ماو کلور در سان مک سڠل اورڠ يغ مڠوالي رومه ايت مڤوره اي
کلور در ڤد رومه ايت دان سڤرت تياد اي ماو کلور مريکئيت مڠرسکن
ساڠت دان تياد ممبري اي دودق لاڬ دالم رومه ايت دان سڤرت
اي مڠهنداکي ممباو سڠل هرت يغ اد دالم رومه ايت سرتاڤ اورڠ
ايت تياد ملولسکن سواتڤون ڤداڤ دان مڠرسکن دي تڠڬلکن سمواڤ
دان سڠل اورڠ يغ حاضر ترتاو اکن بودي دان بچاراڤ مک کمدين
دڠن ڬاڬه اي دکلورکن در دالم رومه ايت دان رومه ايت دتڠڬلکنڤ
دڠن سڠل هرت دان نعمة يغ اد دالمڤ کلکين مک تياد اي براڤاي
دڠن دوکڠ دان چنت دان مناڠس دان مڤسل اوله کارن تياد اي
ماکن در ڤد سڠل نعمة دان تياد اي مڠمبل بکل سواتڤون دان توهن
رومه ايت مرکڠ اتسڤ در ڤد کورڠ بديبڤ دان تياد مالو اداڤ
مک احمق ايت لاڤر دان ساکت ممباو بريبا حسرة دان مڤسل

- بيرله ڤاتک ننتي لڤس ڤکرجاٴن يڠ دڤرتون كاوين مک ڤاتک كمبالي
مک راج تليلا شاه ڤون ترلال سوک هتيڽ منڠر كات كملا بهرين
ايت دان راج مالر شاه جوک يڠ برديم دريڽ مک سڬل راج٢
دان هلبالڠ منتري اكبر ڤون سمواڽ سوک ترتاو سام٢ دڠن جوڠ
اڬس دان مڠندر روڤ مک سڬل اورڠ نڬري ترصف ڤون ترلال
ساڠت شک هتيڽ تياد سوک اکن تون ڤتري ايت برسواميکن
راج تليلا شاه لبه ڤول راج حمت ديو تندق ماسم مكاڽ*

Hikâjat Komâla Baharîn.

VII. Stukken van zedenkundigen aard.

Recht gebruik des levens.

برمول ستڠه درڤد سڬل عارف بركات دنيا ايت سڤرت سوات
رومه جوا يڠ بايک ڤربواتنڽ بارڠسياڤ يڠ مليهت ايت برکننکن
دي دڠن باڬي٢ ڤرهياسن درڤد امس دان ڤيرق دان ڤرمات دان
ڤرمداني دان تيري دان سڬل ڤڬاوي لاين٢ يڠ ڤاتت اکن رومه
ايت دڠن بريڽ نعمة دان شربة دان سبڬيڽXمک يڠ امڤوڽ
رومه ايت مها بسر دان كاي دان ترامت مورة اداڽ دان سننتياس
تياد بركڤتوسن اد جامو ڤد رومهڽ ايت يڠ ڤنه درڤد سڬل بند
يڠ اندة دان باڽق دان درڤد سڬل نعمة يڠ سدڤ ادڤون درڤد
سڬل جامو ايت بارڠسياڤ يڠ بربودي دان بيچقسان تاهوله رومه
ايت رومه اورڠ جوا دان سڬل هرت يڠ اد دالم رومه ايت ڤون
هرت اورڠ جوا دان اي جامو جوا دالم رومه ايت تياد داڤت دودق
لام د سان دان تياد داڤت ممباو سرتاڽ سڬل هرت يڠ اد دالم رومه
ايت ملاينکن دتڠڬلکنڽ سمواڽ دڠن رومه ايت حتي مک اورڠ
ايت سلام اد اي د سان بارڠ يڠ داڤت ماکن جوک درڤد سڬل

بڬند سمواڤ دڤربۑكي بايك ڤول در ڤد دهول ايت سلڠ توجه هاري
لڤس در ڤد ممبونه بوت كلكمڤ ايت مك كملا بهرين ڤون برموهنله
كڤد راج مالر شاه دان راج تليلا شاه كمبالي كنڬري اكبر كتاب ڤاتك
هندق برموهن كڤد تونك كارن ڤكرجاٴن يڠ دڤرتون ڤون سدهله سلامة
مك كات راج تليلا شاه بايكله تون سڬره كمبالي كارن ڤسن ابڠ راج
ملك العادل ڤون منت سڬره تون كمبالي جاڠن برلمباتن انقند د سين
مك تيته راج مالر شاه جاڠنله انقند سڬره كمبالي كارن ايهند سده برنية
بارڠسياڤ ممبونه رقساس ايت ايله اكن مننتوك ايت كلكين ايهند
كاوينكن دهول دڠن ڤتري برنت اندرا جكلو همب اورڠ سكاليڤون
ايهند دودقكن جوك دڠن ڤتري ايهند ايت كارن ايهند سده برقول اين
ڤول سبنچر تون جكلو دچهاري د دالم عالم اينڤون تياد اكن ايهند ڤراوله
ڤترا سباڬي روڤ انقك جكلو سهاري تون كاوين سهاري تون كمبالي
مڠهادڤ راج ملك العادل سكاليڤون سوكله هاتي ايهند مك راج تليلا
شاه ڤون ساڠت امارة منڠر كات راج مالر شاه ايت لال اي برڤالڠ
سراي بركات ادڤون كملا بهرين اين داتڠت دڠن سبب كارن سند
منت تولڠ بونه بوت ايت يڠ سڤرت كات ايهند ايت سبنرڤله تتاڤ
دڠن بچار بيت جوك مك كملا بهرين داتڠ كماري اين كارن تون
ڤتري ايت سده منجاد تناڠن سند مك سند برسوكت٢ مڤورة كڤد
راج ملك العادل مموهنكن كملا بهرين اين جكلو تياد دڠن كارن سبب
تناڠن سند ايت اڤ كرج بيت برسوسه مك راج مالر شاه ڤون
تيادله تركير٢ لاك ترلال سبل هاتي بڬند تندق تفكر سڤرت اورڠ لالي
كندريڤ هيلڠله بودي بچراڤ مك كملا بهرين ڤون ترسنيم سراي
بركات سبنرڤله كات راج ايت بهو سند ڤون دمكين تاهو ڤكرجاٴن تونك
در ڤد سبب مڠكبوم جوك يڠ داتڠ مڠهادڤ سري سلطان مك
ڤاتك دتيتهكن بڬند ايت كماري اكن سكارڠ بايكله ڤكرجاٴن تونك
كدو سبايك٢ڤله ڤادك انقند ايت تونك كاوينكن دڠن ڤادك انقند
راج تليلا شاه ايت كارن بڠس راج سام راج تياد بوله كات مڠات تونكو

دان مڠندر روڤ ڤون سجود تيارڤ توجه كالي مك لال اي كمبالي
منداڤتكن كملا بهرين مك دڤرسمبهكنڽ سڬل تيته بتار ݢورو ايتڤون
هابسله دان ڤاو بوت ايتڤون دانجقكنڽ مك سڬره دسمبت اوله كملا
بهرين دڠن سكچاڤ مك دڠن سكتيک ايت جوک بوت ايتڤون
داتڠله سڤرت سبوه بوكت يڠ مها بسر جاته در لاڠت ترديري د هداڤن
كملا بهرين تيڠک برسودارا ايت دڠن تمڤكڽ ترلال ساڠت ݢمورة بهناڽ
سمڤي ݢمرنچڠ ݢونڠ يڠ تڠݢي٢ مك اوله كملا بهرين دڤانهڽ مك
ݢمورهله بوڽ انق ڤانهڽ بوم ڤون برݢرقله رساڽ لاڠت ڤون باݢي
اكن رنته سرت دڤيجتڽ كاتق هيجو ڤاو بوت ايت مك بوت ڤون
ماتيله سڤرت بوكت يڠ بسر.... مك دليهتڽ اوله راج مالر شاه
بوت ايت تياداله اي هيدڤ مك بݢند ڤون داتڠ مملق منچيم كملا
بهرين سراي بركات تونله يڠ مڠهدوڤي ايهند بند بهو تونله انق ايهند
دنيا اخرة شهدان تونله راج د دالم نݢري ترصف ايت ماريله كيت
ماسق كدالم نݢري مك لال دبواڽ برجالن ماسق دڠن سڬل راج٢
دان منتري هلبالڠ رعية سكلين مك سمواڽ ڤون ماسقله كدالم كوت
لال كبليروڠ مك سمواڽ ڤون نايک دودق ماسڠ٢ كڤد تمڤتڽ مك
تيته راج مالر شاه ڤرݢيله ككند مڠكبوم سمبت سودرام دان ڤترام كمبالي
سمواڽ مك راج مڠكبوم ڤون مپمبه لال سڬره ڤرݢي دڠن سڬل اورڠڽ
ستله سده راج مڠكبوم ايت ڤرݢي مك راج مالر شاه ڤون مپورهكن
سڬل راج٢ دان منتري هلبالڠ ممبئيكي اورڠ دان ممبئيكي نݢري
بݢند يڠ مان تياد بايک يڠ دروسقكن اوله بوت رقساس ايت سمواڽ
دڤربئيكي اورڠله دان تامن تون ڤتري برنت اندرا ڤون دڤربئيكي راج
حمت ديو كمبالي سڤرت دهول كال مك سڬل راج٢ دان هلبالڠ
منتري سمواڽ ممبئيكي كمڤڠڽ دان هلامنڽ دان رومه تڠݢاڽ
ترلال رامي راج مالر شاه ممبئيكي بليروڠ ڤڠهداڤن بݢند دان استان دان
مالݢي تون ڤتري برنت اندرا ڤون دڤربئيكي اوله راج تليلا شاه ستله
سده بݢند ممبئيكي مالݢي تون ڤتري ايت دڠن سڬل منتري هلبالڠ

كبوم ستله بوت ايت مرساٴي ڤارڠ كملا بهرين ايت مك ايڤون
تركجت دڠن امارهڤ مك كتاڤ سياڤ نمام هي مانسي مك
براني اڠكو ملاون اكݢ اين اكن سكارڠ كمانكه اڠكو هندق ملاريكن ڤوام
در ڤد تاڠنكݢ اين سرت د اوسرڤ اكن كملا بهرين هندق دتڠكڤ
مك كملا بهرين ڤون ملمڤت كݢادر سراي دڤارڠڤ ڤول اكن بوت
ايت ڤوتس امڤت كڤلاڤ ڤول سڤرت تله سده دڠن سكتيكݢ ايت
جوݢ مك بوت ڤون ترلال ساڠت امارهڤ لال اي ملمڤت سراي
برتمڤكݢ مك دبڠكرڤ بوكت دان باتو يڠ بسر٢ مك دلنتركنڤ كڤد
كملا بهرين سڤرت هوجن يڠ لبت داتڠڤ كارن ملنتر ايت دڠن
كدو ڤوله تاڠنڤ دان سڬل انق بنيڤ سمواڤ ڤون منولڠ ملنتركن
كايو يڠ بسر٢ مك سڬل بوكت دان باتو دان كايو ڤلنتر بوت ايتڤون
سمواڤ دسالهكن اوله كملا بهرين سوات ڤون تياد مڠناٴي دي مك
كملا بهرين ڤون ترلال امارهڤ مك لال اي برتمڤكݢ كتاڤ هي بوت
يڠ تياد بربودي مڠاڤ اڠكو تياد مڠنل اكݢ اكله بتار نيل ڤرب مك
لال دتڠكڤ بوت ايت دبڠكتكنڤ كݢادر مك بوت ايتڤون غايبله
در ڤد مات اورڠ بايق مك كملا بهرين ڤون سڬره مڤورهكن جوڠ
اڬس دان مڠندر روڤ مڠهادڤ بتار ݢورو برتڤاكن ڤاو بوت ايت د
مان دتارهڤ مك اي تياد ماتي كنا ڤانهكݢ اين مك جوڠ اڬس
دان مڠندر روڤ ڤون ڤرڬيله كدواڤ مڠهادڤ بتار ݢورو برسمبهكن
حال بتار نيل ڤرب برڤرڠ دڠن بوت ايت مك بتار ݢورو ڤون
ترتاو سرت اي بركات جكݢ هندقكن ماتي بوت ايت ڤرڬيله اڠكو
كݢاتس بوكت ايت د دالم ݢها رڤاڤ سڤرت كاتق ڤورو ايتله ڤواڤ
مك جوڠ اڬس دان مڠندر روڤ ڤون مڤمبه سراي بركات جكݢ اد
امڤن سڠ سنوهن اكن ڤاتكݢ ڤاتكݢ ڤوهنكن ڤانه يڠ سڤتي٢ اكن تند
ڤاتكݢ مڠهادڤ تونكݢ مك سڬره دبريڤ دان داجرڤ سڬل علم دان
حكمة دان اكن ڤاو بوت ايتڤون دسوره بتار ݢورو سٴورڠ ديو ڤرڬي مڠمبل
مك لال دبريكنڤ كڤد جوڠ اڬس دان مڠندر روڤ مك جوڠ اڬس

برجالنله كلور كوت دايرغكن اوله سڤل بنيپ مك سڤل رعية مانسي
ڤون اندرله سمواپ برلندغكن دريپ دڠن تاكتپ مك كات راج
حمت ديو ايتله رقساس سده كلور مك كملا بهرين ڤون مڠادڠ ڤانهپ
ستله سده كلور سمواپ بوت ايت مك سڬره دڤانهپ بوت ايت كنا
دداپ ترس كبلاكڠپ بهناپ لنتس كنتڠ رمب مك بوت ايتڤون ربه
سڤرت ڬونڠ روبه ببيپ شهدان بوم ڤون برڬمڤه ستله دليهت سڤل
بنيپ لكيپ سده ربه ايت مك سكليپ ڤون تركجت لال داتڠ
دباڠنكنپ ڤول مك بوت كلكمڤ ڤون برديري ڤول حتي لكاپ ڤون
سمبهله مك ايڤون ترلال امارہ لال اي برتمڤك دڠن سڤوله مولتپ دان
سوراپ ڤون سڤرت تاڬر يڠ تياد بركڤتوسن لاڬ مك سڤل رعية كملا
بهرين ڤون سمواپ هابس اندر ممباو دريپ كدالم هوتن بهو تڠڬلله كملا
بهرين تيڠڬ برسودار دان راج حمت ديو جوڬ يڠ تياد اندر مك
تردڠرله كڤد راج مالر شاه دان راج تليلا شاه سوار بوت كلكمڤ ايت
مك اورڠ ڤون داتڠله برسمبهكن كڤد مهاراج مالر شاه يا تونك بوت
ايت سده دڤانه اوله كملا بهرين مك كنا دداپ لال ربه ستله ايت
مك باڠن ڤول لال اي برتمڤك كڤد بچار ڤاتك تيادله ماتي ببيپ
ايت مك كات مهاراج مالر شاه د مان انقك راج حمت ديو مك
سمبه اورڠ ايت ڤادك انقند برسام٢ دڠن كملا بهرين تونك مك مهاراج
مالر شاه ڤون سڬره مماچو كداپ ڤرڬي منداڤتكن انقند بڬند ايت
شهدان اكن سڤل راج٢ دان هلبالڠ سورڠ ڤون تياد براني برڬرق در
ڤد تمڤتپ برهنتي ايت ستله دليهت اوله مهاراج تليلا شاه اكن
مهاراج مالر شاه برجالن ايت مك ايڤون برجالنله در بلاكڠ مهاراج مالر
شاه ستله دكتله دڠن بوت ايت مك راج تليلا شاه ڤون ترلال ساڠت
تاكتپ ممندڠ بوت ايت لال اي برهنتي مك مهاراج مالر شاه ڤون
سمڤيله كڤد كملا بهرين مك كملا بهرين ڤون ملمڤت سراي برتمڤك
لال دڤارڠپ دڠن شمشيرپ كڤد بوت ايت مك لال تركنا كڤد بوت
ايت ڤوتس امڤت كڤلاپ د باوهپ ڤڠكل ليهرپ تاڠنپ برهمبالڠ

مڤوره ممينڠ ايت كارن اي تاكت اكن راج تليلا شاه كچيل هاتي
سرت بݢند برتيته كفد كملا بهرين انقند تواڠله ايهند سكالي اين جكلو
ماتي بوت ايت ايهند منديكن تون مك كملا بهرين ڤون مڽمبه مك
راج تليلا شاه ڤون ماكن ساڠت دڠكيڤ مك برجالن ايتڤون سمڤيله
كنݢري ترصف اد سكير٢ توجه كوره بوم لاݢ جاوهڽ مك سݢل
رعية ڤون تيادله ماو برجالن لاݢ سمواڽ ڤون برهنتيله مك كملا بهرين
ڤون بركات كفد راج حمت ديو د مان تمڤت بوت ايت تونڠ
مك رعية سده برهنتي ايت مك راج حمت ديو بركات ادله
اي د دالم كوت نݢري ترصف ايت ماريله كيت ڤرݢي مليهت
دي مك كملا بهرين ڤون برجالنله برسام٢ دڠن راج حمت ديو
دان جوڠ اݢس دان مڠندر روڤ مغيرغكن دڠن سݢل اورڠ اكبر يڠ
توجه راتس ڤرتكامن راج٢ دان هلبالڠ رعية اد قدر تيݢ ريب
سمواڽ دڠن سنجات د بلاكڠ كملا بهرين تياد جاوه لاݢ كارن ڤسن
سري سلطان ڤد مريك ايت سكلين برتارهكن كملا بهرين ايت كفداڽ
سكلين ستله راج حمت ديو سمڤي كڤنتو ݢربڠ مك كدڠارنله
بهان بوت كلكمڤ ايت سڤرت ݢوره يڠ تياد بركڤتوسن لاݢ كارن
كڤد هاري ايت بوت برسكاءن دڠن سݢل بوڤ بڤيڽ ماكن ميڠم
سمبل ملمڤت دان برتمڤك دان ممكس منري دان برتڠكق
برلمڤت٢ دان برتندڠ باڤقله رومه اورڠ يڠ روبه بترباڠن دتراجڠڽ اوله
بوت ايت ستله دليهت كملا بهرين كلكوءن رقساس ايت مك كات
كملا بهرين كفد سݢل اورڠ برسورقله تون٢ سكلين سڤاي اي كلور مك
سݢل اورڠ اكبر ڤون برسورقله ترلال رامي بهان سوار كدڠارن مك بوت
كلكمڤ ڤون تركجت كتاب بوڤ اڤ ڤول بردڠڠ٢ د تلڠاك اين دان
باءو مانسي ڤون ترلال سدڤ مك جاڠنله ديري سكلين منري لاݢ
كيت ڤرݢي منچهاري مڠس كيت كالو٢ برتمو دڠن مانسي كارن باءوڽ
ترلال سدڤ مك ماريله كيت ڤرݢي ماكن كاتق دان كودق ايت
جاڠن اي ݢمڤر بيسڠ تلڠاك منڠر سوراڽ ايت مك لال بوت ڤون

تليلا شاه برسمبهکن کات کملا بهرين ڤد راج تليلا شاه مک راج تليلا شاه
ڤون ترلال سوک هتيڤ کتاب سکالي اين ماتيله بوت رقساس ايت
شهدان بولهله سڤرت کهندق هتيک دان باڠتله اک کاوين دڠن تونک
ڤاو ابڠ يڠ سڤرت بولن ڤرنام کلکوءن بݢند ايت ادله سڤرت اورڠ
ݢيل٢ بهساڤ مک براڠکتله راج تليلا شاه ڤرݢي مڠهادڤ راج مالر شاه
کتاڤ ماريله ايهند کيت ڤرݢي مليهت کملا بهرين ممبونه بوت کلکمڤ
ايت کارن ايله يڠ ڤاتک سوره ممبونه رقساس ايت مک راج مالر
شاه ڤون براڠکتله دڠن سکل راج٢ دان منتري هلبالڠ دان راج حمت
ديو ڤون ڤرݢي برسام٢ دڠن ايهند بݢند سمواڤ ڤون ڤرݢيله برسام٢
دڠن راج تليلا شاه ايت ستله راج تليلا شاه دان راج مالر شاه سده
ڤرݢي ايت دڠن سکل منتري دان هلبالڠڤ دان رعيتڤ سکلين دڠن
الت سنجتاڤ تله برتموله دڠن کملا بهرين مک برسام٢ برجالن کنݢري
ترصڤ سڠنجڠ جالن ايت حتي کملا بهرين تيادله دبريڤ برجالن
جاوه٢ درڤداڤ دان بارڠ د مان سڠݢه برهنتي ماکن دان مينم مک
کملا بهرين ڤون دڤرجموڤ ماکن مينم سڤرت عادة راج بسر٢ ارکين
کاسه سايڠ راس هتيڤ اکن کملا بهرين ايت د دالم هتيڤ مهاراج
مالر شاه جکلو کملا بهرين اين ممبونه بوت ايت الڠکه بايکڤ ڤاتت
سکالي دڠن انقک سمڤيله باݢي کهندق هتيک هندق برمننتوکن اورڠ
يڠ بايک ڤارس بيرله کورڠ بڠساڤ لامن ايلق جوک منجلس دڤندڠ
اورڠ سوکله هتيک ارکين کبسارن ادله کڤد اک دان بڠس ڤون اد
کڤد اک روڤ جوک يڠ تياد بوله دچهاري مک ترلالله سوک هتيڤ
راج مالر شاه ممندڠ روڤ کملا بهرين ايت تيادله لڤس درمات بݢند
مک راج تليلا شاه ڤون ادله برهاتي دڠکي ممندڠ کملا بهرين ساڠت
دڤرمليڤاکن اوله مهاراج مالر شاه مک موک راج تليلا شاه ڤون ماسم
مانس رڤاڤ دان متاڤ ممندڠ کملا بهرين ايتڤون جولڠ٢ بهاس
لکوڤ د مولتڤ جوک مانس ادڤون اکن راج مالر شاه ڤد سوروڠ
ڤون تياد برکات٢ اکن راج ملک العادل مڤورهکن ڤردان منتري

ايت هندق ڤون دظاهركن تتاڤ مالو اكن نماڤ انق راج بسر٢ دان
تاكت اي اكن ايهند بند بݢند مك سواتڤون تياد اڤ كات تون
ڤتري..... مك تون ڤتري ممبري مماكي كملا بهرين دڠن سلڠكڤ
ڤكاين كرجاٴن يڠ ملي٢ تله سده جوڠ اڬس دان مڠندر روڤ دبري
مماكي سلڠكڤ ڤكاين كسماسن مك كملا بهرين ڤون برموهنله كڤد
تون ڤتري سراي برڤنتن

خوج د ليل لال بركيڤس *ڤادي سنڠكي د باوه باتڠ
تڠݢلله وجود تڠݢلله نافس *تڠݢلله تڠكي قلوب ابڠ

مك دجواب اوله تون ڤتري دمكين بڤيڤ

تمبه ڤادي د كاين كاڤس *لڠ تربڠ د ادر
امبل كام اكن ملڤس *كالو دڤڠڠ برنت اندرا

مك دجواب اوله جوڠ اڬس ڤنتن تون ڤتري ايت

ڤكاين د اوجڠ ݢالم *تنتق چمڤدق در تمباڠن
عجايب سبحانه الله *بوكنڤ بودق ڤڠڠ ڤڠاڠن

لال اي تورن ڤرݢي مڠهادڤ راج ملك العادل مك سمواڤ ڤون
سده حاضر مك كملا بهرين ڤون مڽمبه لال تورن نايك كود ڤوته برڤايڠ
قرطاس كونڠ جوڠ اڬس دان مڠندر روڤ سام بركوده كلابو سام برڤايڠ
قرطاس ڤوته مك سكل راج٢ دان منتري يڠ ڤرݢي ايت سمواڤ ڤون
بركود ماسڠ٢ دڠن ڤايڠڽ مك برجالنله كملا بهرين كلور كوت ڤانه
زمرد دكريكنڤ شمشير مانكم دكاننكن چمتي رتن دڤوسڠ٢ڽ ترلال
هيبة روڤ سيكڤ سڤرت تڠلڠ برجنترا رڤاڤ سڤرت متهاري بهارو
برڤنچر مك تيته راج ملك العادل سمبل مناڠس واه سايڠڽ انقك
كملا بهرين جكلو اي ماتي دماكن بوت ايت هيلڠله سري نݢريك مك
مڠكبوم ڤون برموهنله لال كمبالي برسام٢ دڠن كملا بهرين ستله سمڤي كتڠه
جالن مك كات كملا بهرين ڤرݢيله مڠكبوم برسمبهكن كڤد راج تليلا شاه.
تيادله كيت ڤرݢي ملاينكن راج ايت هندق ڤرݢي برسام٢ دڠن كيت
سورهكنله اي كماري سݢره٢ مك مڠكبوم ڤون لال كمبالي مڠهادڤ راج

مک تيته راج تليلا شاه ڤرگيله ديري مڠهادڤ راج ملک العادل
کتاکن سمبه سجود کامي منت تولڠ سکالي اين سڤرت ملڤسکن
بورڠ سڠکر دان سڤرت منچمڤق ڤلمڤڠ کڤد اورڠ يڠ لمس شهدان
سڤرت ملڤسکن اورڠ در ڤد ڤنجار دمکينله راج ملک العادل منولڠ
کيت سکلين اين منت سورهکن اڤله کملا بهرين ايت ڤرگي ممبونه
بوت کلکمڤ ايت سبب ڤون اي برکات٢ دمکين ايت کارن تياد
اي تاهو کرج ڤردان منتري داتڠ ايت اکن ممينڠ ڤتري برنت
اندرا جادله اي مپورهکن مڠکبميڤ ڤرگي کڤد راج اکبر ايت مک
مڠکبوم ڤون برجالنله براڤ هاري لماپ مک سمڤيله لال ماسق کدالم
کوت مڠهادڤ راج ملک العادل بگند ڤون سدڠ سمايم د بليروڠ
د اتس سڠگسان کرجاٴن دهادڤ اوله سگل راج٢ دان منتري
هلبالڠ بنتار سيد٢ بدوند رعية سکلين کملا بهرين ڤون اد مڠهادڤ
بگند ايت دودق داتس تخت کرجاٴن دان جوڠ اگس در کريڤ
دان مڠندر روڤ در کاننڤ مک مڠکبوم ڤون داتڠ لال دودق
د لمبه سڠگسان برتلت مپمبه راج ملک العادل مک بگند ڤون
ترکجت لال برتيته اڤ کرج تونهمب دسورهکن اوله سودار کيت
مک دڤرسمبهکنڤ اوله مڠکبوم سگل ڤسن راج تليلا شاه ايت ستله
ددڠر بگند دان سگل راج٢ منتري سکلين مک سمواڤ ڤون ترکجت
دهشة منڠر خبر بوت کلکمڤ ايت مک کملا بهرين ڤون برتلت مپمبه
سمبهڤ موهن تونک جکلو تياد ڤاتک ماتي سگره جوگ ڤاتک کمبالي
مڠهادڤ دولي سري مهاراج مک بگند ڤون تيادله برکات٢ لاگ لال
د سورهڤ سگل راج٢ دان منتري هلبالڠ يڠ بسر٢ توجه راتس باپقڤ
يڠ برسام٢ دڠن انقند بگند ايت ستله سده ممبري تيته مک کملا
بهرين ڤون ماسق برموهن کڤد ڤرميسوري دان تون ڤتري کتاڤ تڠگللة
تونک سند دسورهکن ڤادک ايهند ڤرگي کنگري ترصف ملاون بوت
رقساس ايت مک تون ڤتري ڤون ترکجت لال چوچر اير متاڤ تياد
براس کارن تون ڤتري ايت اداله ترسڠکت هتيڤ اکن کملا بهرين -

تونڠ كدو لاڠ استري اكن كڤند كڤند منت دڤرهمباكن كملا بهرين بتاڤ عادة تونڠ برهمباكن تون ڤتري دمكينله تونڠ مغاسه كڤند اكبر تونڠ مڠ ڤرميسوري ڤون ترتاو سراي بركات اڤته سالهڤ راج اكبر هندق بركاسه كسيهن دڠن كيت تتاڤ كيت اين برقول جڠ اد اورڠ يڠ ممبونه بوت ايت مڠ اورڠ ايتله كيت امبل اكن منتو كيت د دالم ڤد ايتڤون سورهله كملا بهرين ايت داتڠ ڤد كيت ادڤون اكن ڤرمات دان ڤكاين اين سڬرهله باو بالڠ دهول براڤ٢ ڤون ڤرميسوري مڤورة ممباو بالڠ تيادله ماو استري مڠكبوم مغمبل ڤرمات دان ڤكاين ايت لال اي برموهن كمبالي ستله سمڤي كڤد سوميڤ لال سام برجالن منوج نڬري اكبر تله سمڤي لال اي ماسق مڠهادڤ راج ملڠ العادل سدڠ تتكال ايت بڬند سمايم دهادڤ اوله سڬل راج٢ دان منتري هلبالڠ سكلين كملا بهرين دان جوڠ اڬس دان مڠندر روڤ ڤون اد مڠهادڤ مڠ ڤردان منتري ڤون داتڠ لال سجود تيارڤ توجه كالي لال اي برداتڠ سمبه مڠ سڬل تيته ڤسن ڤرميسوري ايتڤون سمواڤ هابس دڤرسمبهكن مڠ بڬند ڤون ترسنيم منڠر چردڠ ڤرميسوري ترصڤ بركات٢ ايت ادڤون اكن كملا بهرين تله ددڠرڤ راج مالر شاه دالهكن اوله بوت ايت مڠ ايڤون سڬرة برموهن كڤد راج ملڠ العادل هندق ڤرڬي كنڬري ترصڤ مڠ بڬند ڤون ترسنيم سراي بڬند برتيته جاڠن دهول انقڠ ڤرڬي مساكن راج تليلا شاه تياد مڤورة منت تولڠ كڤد كيت تتكال ايتله انقڠ ڤرڬي مڠ كملا بهرين ڤون ديملء

مڠ ترسبتله ڤركتاٴن راج تليلا شاه ڤد سوات هاري اي فكر دالم هتيڤ ادڤون اكن ڤكرجاٴن ممبونه بوت ايت بايكله اڠ منت تولڠ كڤد كملا بهرين انق اڠكت راج ملڠ العادل تتكال اي ممبونه بادق ايت اي لاڠ كچل اكن سكارڠ اين بسرله ڬراڠن سدة كڤد رساڠ اين جكلو لاين در ڤد كملا بهرين تيادله اورڠ يڠ داڤت ممبونه بوت ايت مڠ سمبه مڠكبوم بنرله سڤرت تيته تونڠ ايت

بڤند ڤون ديمله دڠن سسلڤ اداڤون اکن تون ڤتري تله دداڠرڤ ايهند بڤند مڤورة ڤردان منتري ڤرڬي کنڤري ترصف ممينڠ تون ڤتري برنت اندرا ايت اکن کملا بهرين مک تون ڤتري ڤون ڠرن٢ بلس هتيڤ اکن بڤند ڤد فکر تون ڤتري بايکڤ ايه بنداک اين د مانته منچهاري اورڠ سڤرت کملا بهرين اين سکوڤڠ٢ دبريکن کڤد راج مالر شاه الڠکه سکاڤ راج مالر شاه براوله منتو اکن کملا بهرين ايت مک ديمله تون ڤتري دڠن مشغولڤ مڠهادڤ ايهند بنداڤ ڤون جارڠ٢ سکالي بڤند دو لاک استري ڤون تاهوله اکن هاتي انقند بڤند ايت در ڤد بڤند اورڠ بجقسان برتمبه٢ دڠن صبرڤ ڤور٢ بڤند تياد تاهو مک بڤند ڤون ديمله تيادله ترسبت لاک ايت

سبرمول مک ترسبتله ڤرکتاٴن مڠکبوم دودق برکير٢ ايت تله سده مک ايڤون سڬره مڤورهکن استريڤ مڠهادڤ راج مالر شاه ممباو ڤرسمبه در ڤد ڤرمات دان ڤکاين يڠ اند٢ه کڤد راج مالر شاه ستله سده مک ايڤون ڤرڬيله سقدر امڤت ليم اورڠ جوک يڠ برسام٢ دڠن دي براڤ لماڤ اي برجالن ايت مک ايڤون ماسقله کدالم استان سکالي مڠهادڤ ڤرميسوري ترصف مک تيته ڤرميسوري سياڤ تونهمب اين مک سمبه استري مڠکبوم ڤاتک ايڽله استري مڠکبوم اکبر دسوره اوله تون ڤاتک مڠهادڤ ڤادک ککند مک تياد دبري ماسق اوله راج تليلا شاه منجاد ڤاتک دسورهڤ اوله ڤاتک توا ايت مڠهادڤ دولي ڤرميسوري ڤاتک ڤون تياد براني ماسق سقدر برسمبوڤ جوک ڤاتک امڤت ليم اورڠ برسودار اين سمواڤ ڤون استري منتري جوک تونک لال دڤرسمبهکنڤ سڬل ڤرمات دان ڤکاين يڠ اند٢ه ايت مک ڤرميسوري ڤون ترلال حيران اکن راج تليلا شاه ايت سرت ڤرميسوري برتيته اڤ مقصود راج ملک العادل کڤد کيت کتاکنلہ سڤاي کيت منڠر دي مک استري مڠکبوم ڤون سجود تيارڤ توجه کالي برتورت٢ مک بهاروله اي برداتڠ سمبه اداڤون ڤاتک مڠهادڤ تونک اين دسوره اوله ڤادک ککند راج اکبر جکلو اد کاسه سرت سايڠ

مک تيته بݢند جک دمکين مڠکبوم ڤرݢيله تونهمب کدو استري سکالي ممينڠ ڤتري ايت اکن انقک کملا بهرين سبب ڤون بݢند برتيته دمکين ايت در ڤد هندق منچوب هاتي کملا بهرين دان تون ڤتري کالو٢ سانه هتيڤ کارن کملا بهرين ايت سهاري٢ ڤون اي مڠهادڤ تون ڤتري جوک لال بݢند براڠکت ماسق دان سݢل اورڠ يڠ مڠهادڤ ايتڤون کمباليله ادڤون ڤردان منتري ايت ڤولڠ لال برلڠکڤ در ڤد امس دان ڤيرق ڤرمات ڤکاين يڠ اند٢ انيک يڠ بايک٢ بتاڤ عادة راج٢ ممينڠ سماڤ راج دمکينله سبب تياد اي تاهو اکن بݢند برݢورو٢ سهاج ستله سده مک ايڤون ڤرݢيله سرت ممباو استريڽ تله براڤ لماڽ مک ايڤون سمڤيله کنݢري راج تليلا شاه دڤرسمبهکن اورڠ کڤد راج تليلا شاه دان کڤد راج مالر شاه اکن ڤکرجاٴنڽ تياد ڤاتک ڤرکس تونک مک راج مالر شاه ڤون برديم دريڽ ڤد فکر بݢند اڤ جوک مقصودڽ اي داتڠ اين ادڤون اکن راج تليلا شاه ستله اي منڠر سمبه اورڠ ايت مک تيته راج تليلا شاه ڤد بنتراڽ ڤرݢيله ديري لارڠکن منتري اکبر ايت جاڠن دبري ماسق کدالم نݢريک اين کارن اي سترو ڤد کيت سدڠ تتکال اک هندق ممبونه کملا بهرين ايت لاک تياد دبري اونه راج ملک العادل سکارڠ اڤ کرج هندق مڠهادڤ اک ڤول مک بنتار ايتڤون ڤرݢيله سݢر٢ تله سمڤي لال برحرمة حرماتن مک تيته راج تليلا شاه ايتڤون هابس دسمڤيکن مک مڠکبوم ڤون برهنتيله سڤڠݢل هاري ڤرجلانن در ڤد نݢري راج تليلا شاه د سانله اي ديم برکير٢ هندق ميمڤيکن تيته تونڽ کڤد راج مالر شاه ايت هندق ڤون اي کمبالي کارن اي منتري توا لاک دڠن کسکارنڽ سلوبڠ٢ تياد سمڤرن منجاد عيبله نماڽ دسبت اورڠ مک تيادله ترسبت لاک

برمول مک ترسبتله ڤرکتاٴن راج ملک العادل د نݢري اکبر ايت تله ددڠرڽ منتري سده برجالن ايت مک سݢر٢ دسورهڽ ڤڠݢل تياد سمڤت کارن ليم هاري سده مڠکبوم برجالن ايت مک

يڠ ملي٢ ترلال باڽق بتاڤ عادة راج بسر٢ ممينڠ سماڤ راج٢ دمكينله ستله سمڤي كڤد راج مالر شاه مك دڤرسمبهكن اوله ڤردان منتري كڤد بݢند ايت يا تونك مڠكبوم داتڠ هندق مڠهادڤ دولي تونك لكوڤ سڤرت اد مقصودڤ كالو٢ سڠݢه سڤرت كات اورڠ راج تليلا شاه هندق ممينڠ ڤادك انقند مك مهاراج مالر شاه ڤون مڠله سراي مڠوچڤ لال بݢند براڠكت كلور سمايم د بالي بݢند مك مڠكبوم ڤون مڽمبهكن سݢل ڤرسمباهن راج تليلا شاه منت دڤرهمباكن سڤرت عادة ڤادك انقند تون ڤتري برنت اندرا مك راج مالر شاه ڤون برديم دريڤ سكتيك مك تيته بݢند تيادله كيت بريكن كارن انق كيت ڤون لاݢ كچيل جك اد اورڠ يڠ ممبونه بوت ايت مك كيت امبل اكن سوام انق كيت باوله بالك ڤرسمبه اين تيادله كيت منريم دي مك مڠكبوم ڤون كمباليله مڠهادڤ راج تليلا شاه بارڠ تيته راج مالر شاه ايت هابس دڤرسمبهكنڽ مك راج تليلا شاه ڤون تيادله بايك هتيڽ دڠن ملوڤ اكن راج مالر شاه ڤون دمكين جوݢ هندق ڤون بربوت ݢارڠ سام ڠري بݢند ايت كدواڤ مك ديمله ماسڠ٢ دڠن ماينڽ مك تيادله ترسبت لاݢ ايت

سبرمول مك ترسبتله ڤركتا٢ن راج ملك العادل د نݢري اكبر برسكا٢ن دڠن انق اڠكتڽ كتيݢ اورڠ ايت مك كملا بهرين ڤون سهاري٢ مڠاجر جوڠ اݢس دان مڠندر روڤ ممانه دان برماين چكرا دان شمشير ڤدڠ ڤريسي مك كدواڤ ڤون تاهوله دڠن كسمڤرنا٢ن جوݢ دڠن كملا بهرين دمكينله كدواڤ ايت اداڤون اكن راج ملك العادل ايت ڤد سوات هاري بݢند سمايم داتس سڠݢهسان يڠ كماس دهادڤ اوله كملا بهرين دان جوڠ اݢس دان مڠندر روڤ دان ڤردان منتري مڠكبوم دڠن راج سكلين مك بݢند ڤون برتيته ڤد مڠكبوم هي راج مڠكبوم ادكه ديري منڠر خبر راج مالر شاه كونن اد برانق ڤرمڤون سورڠ ترلال بايك رڤاڤ مك سمبه مڠكبوم اد تونك ڤاتك منڠر سده خبرڤ ڤارسڤ باݢي بولن ڤرنام امڤت بلس هاري تيادله سام تراڤ بايك

لالله بوكت ايت جاته منمڤه منتري بݢند يغ د بلاكغڽ ايتڤون ماتي
اد سڤوله اورڠ مك داتڠله رقساس يغ بتين لال دماكنڽ ميت سکل
منتري ايت دڠربوتڽ ترلال رامي دڠن سکل انق بنيڽ مك راج
مالر شاه ڤون ترلال ساڠت دكچيت هتيڽ بݢند كتاڤ واه اڤته دياك
لاك كارن بوكن لاون كڤد كيت هي انقك تون ڤاو بدان ايهند ماريله
كيت اندر در نݢري اين٢ اڤته جاد كيت جك دلاون تياد اكن
ترلاون اوله كيت مك راج مالر شاه لاري در نݢري بݢند ايت امڤت
برڤترا دڠن سکل راج٢ دان منتري يغ بسر٢ لال ممباو دريڤ كنݢري
راج تليلا شاه منت تولڠ ممبونه رقساس ايت مك راج تليلا شاه
مڠهمڤنكن سکل رعية بلتنتراڤ مك براڠكتله راج تليلا شاه دڠن سکرهڽ
كارن فكر بݢند موده جوك دبونهڽ اكن بوت ايت مك راج مالر شاه
ڤون هندق ڤرݢي تياد دبري اوله راج تليلا شاه مك بݢند ڤون ديمله
اداڤون اكن راج تليلا شاه ستله سمڤي كڤد بوت ايت مك سکره
داوسرڽ اوله بوت ايت دتڠكڤڽ دان دايرتڽ ترلال باڽق ماتي دان
لوك رعية راج تليلا شاه دالم كمڤڠ دان دوسن د اوجڠ نݢري اداڤون اكن
راج مالر شاه ايت اد انقڽ دو اورڠ يغ توا لاك٢ برنام راج حمت
ديو يغ مود ڤرمڤون برنام تون ڤتري برنت اندرا كدواڽ بايك ڤارسڽ
سڤرت بوڠ يغ كمبڠ تياد ترحال لاك دان سڤرت ݢمبر بهارو دتولس
مشهورله د دالم نݢري راج تليلا شاه اكن بايك ڤارس ڤتري ترصف انق
راج مالر شاه ايت ترلال ساڠت بايك ڤارسڽ در ڤد تون ڤتري كدو
برسودار انق راج تليلا شاه جك د دالم حكاية ڤندو اداله سڤرت ديوي
درم ديوي ايلقڽ بيسي تيدق ترڤري درج باݢي بنتڠ جوهري
سياڤكه ڤاتت مڠهادڤ دولي مك ايتڤون تردڠرله ڤد راج تليلا شاه مك
ايڤون براهيله رساڤ اكن تون ڤتري برنت اندرا ايت شهدان ترلال
بنچي راج حمت ديو مليهت راج تليلا شاه اين بارڠ لكوڤ سڤرت
اورڠ موده٢ مك ڤد سوات هاري راج تليلا شاه مڤورهكن مڠكبوم ڤرݢي
ممينڠ تون ڤتري برنت اندرا ممباو هرت امس دان ڤيرق دان ڤرمات

سبرمول مك دچرتراكن اوله اورڠ يڠ امڤوڤ چرترا اين تيڠ تاهن لماڤ كملا بهرين دڤلهراكن اوله راج ملك العادل ترلال ساڠت كاسه سايڠ بڬند كتيك برڤتري اكن دي حتي مك كملا بهرين ڤون بسرله سڤرت عمر اورڠ دو بلس تاهن بسرڤ ساڠت ايلق رڤاڤ سڤرت اكن لنيڤ در ڤد تمڤت دودق ايت مك باڤقله انق استري اورڠ براهي اكنديً ماكن ڤون تياد سدڤ تيدر ڤون تياد چندرا ترليهت٢ اكن روڤ كملا بهرين شهدان اد يڠ براهي اكن جوڠ اڠس دان اد يڠ براهي اكن مڠندر روڤ ايت مك كتڠاڤ سام تياد دبري اوله راج ملك العادل كلور برماين جاوه

مك داتڠله كڤد حكاية كملا بهرين ممبونه سؤورڠ رقساس يڠ برنام بوت كلادركمق ايت ترلال ساڠت بسر ڤنجڠڤ شهدان ڬونڠ ڤون داڤت دبنتن اولهڤ ادڤون بوت ايت ديم د بوكت قاف كڤلاڤ سڤوله تاڠنڤ دو ڤوله ككيڤ ڤون دمكين جوڬ حتي بنيڤ ڤون باڤق رقساس سمواڤ اد قدر امڤت ڤوله تمڤتڤ د دالم سوات ڬها داتس بوكت قاف ايت مك ڤد سوات هاري بوت ايت ڤرڬي منچهاري مڠساڤ تورن در بوكت قاف مك اي ڤون برجالن د دالم هوتن دڠن سڬل انق بنيڤ مك سمڤيله اي كڤد سبوه نڬري راج مالر شاه نام رجاڤ مك دماسقيڤله نڬري راج ايت دتڠكڤ اكن سڬل اورڠ دالم نڬري ايت مك ڬمڤرله ماسڠ٢ برلاري٢ ممباو دريڤ كنڬري يڠ لاين ستڠه كڤد ڬونڠ يڠ تڠڬي٢ مك بوت ايت ڤون ماسق كدالم نڬري لال كدالم كوت مك راج مالر شاه دو برڤترا دان مڠكبوم دڠن سڬل راج د باوه بڬند ايتڤون داتڠله ممبدل دان ممانه بوت ايت ترلال رامي دڠن سورق تمڤك اركين براتس٢ بدل سكالي دڤاسڠ داتڠ مڠناٴي بوت ايت سوات ڤون تياد د ڤرساكتيڤ سڤرت ممبدل بوكت باتو سوات ڤون تياد دڤراندهكنڤ مك دبنتنڤ اوله بوت ايت سبوه بوكت لال دلنتركنڤ كڤد راج مالر شاه كدو برڤترا شهدان بهناڤ ترلال ڬموره مك بڬند ڤون سڬره ملمڤت اندر مڤالهكن بوكت ايت ستله

العادل ايت اد انقڽ سُورڠ ڤرمڤوان برنام تون ڤتري سينر سنارن بولن
ترلالو ساڠت بايک ڤارسڤ ݢيلڠ ݢميلڠ چهاي مکاڤ كيلو٢ن ورن
توبهڽ سڤرت اناکن امس يڠ بهارو دسڤه ستله تون ڤتري منڠر خبر
ايهند بݢند سده کمبالي در ڤد ممبونه بادق ايت مک ايڤون سݢره
ڤرݢي مڠهادڤ ايه بنداڤ دايرڠکن اوله سݢل دايڠ٢ ستله سمڤي لالو
دودق مڽمبه کڤد کاکي ايهند بݢند مک دڤلق دچيوم اوله ايهند بݢند
سراي برتيته سکالي اين تون براوله سودار تيݢ اورڠ ايهند منداڤت
بودق د دالم هوتن بسر مک تون ڤتري ڤون ممندڠ کڤد کملا بهرين سراي
برکات انق راج مانکه ݢراڠن اين مک ترلالو بايک سکالي ڤارسڤ
ڤاتت دڠن کله کتاب ادند برکات بنرله تون ڤترا سياڤ جوݢ تون
مک کات جوڠ اݢس دان مڠندر روڤ بوکنڽ ڤاتک کتيݢ اين انق
راج ادڤون ڤاتک اين بسر د دالم هوتن رمبڽ بلنتار.... بند تيدق ايه
ڤون تيدق مک ڤاتک بوله منجنجڠ دولي تون ڤتري سوات ڤون تيدق
ڤرسمبه ڤاتک هاڤله بدان ڤاتک کتيݢ برسودار اينله منجاد همب
تونک ايو تونک تون ڤتري دولي تريم اڤله ڤاتک مک کملا بهرين ڤون
هندق ترتاو دتهنيڽ سبب مليهت جوڠ اݢس ساڠت چردک
برکات٢ دڠن تون ڤتري ايت تياد ڤاتت دڠن عمرڽ ڤندي اي
مڽندر کات مک بݢند کتيݢ برڤتري ڤون ماکن ساڠت بلس هتيڽ
مک تيته بݢند لاک استري دودقله تون کتيݢ برسام٢ دڠن ايهند
بند شهدان سودرام اين جاڠن انقک کتيݢ منارہ عادة منجنجڠ دولي
راج بسر٢ دمکينله دڤربوتڽ مک بݢند کدو ڤون ترلالو حيران مليهت
کلکوءن کانق٢ ايت ادڤون اکن مڠندر روڤ دليهتڽ اکن کملا بهرين
تياد مڽمبه تون ڤتري ايت مک کتاب يا تونک کملا بهرين مڠاڤ
مک تونک تياد مڽمبه تون ڤتري کارن سده منجاد سودار توا در ڤد
کيت ايله توا مک سݢره دچولتڽ اوله کملا بهرين اکن مڠندر روڤ
مک راج لاک استري ڤون ترتاو منڠر کات بودق کدو ايت ارکين
کملا بهرين دان تون ڤتري جوݢ ترسنڽوم مانس لکوڽ

مك كات مڠندر روڤ بيرله ڤاتك ڤرڬي چابت جك لام كالو٢ اي كنڤڠ كمدينڽ كالو٢ اي تياد مڠنائي لاك سبب اي سده كنڤڠ ايت مك كملا بهرين ڤون بركات سرت ترسڽم سراي دڠڬڤ تؤسهله ديري ڤرڬي لاك تتكال كملا بهرين بركات٢ ايت مك تيته راج ملك العادل هي كانق٢ ماري اڠكو همڤر د سين اڠكوكه يڠ ممانه بادق ايت مك كات كملا بهرين سراي برجالن سندله يڠ ممانه دي سرت اي برديري د هداڤن بڬند مك كات راج تليلا شاه بوهڠ بودق اين جكلو سڠڬه اڠكو يڠ امڤوڽ ڤانه ايت ڤرڬيله اڠكو چابت مك كملا بهرين ڤون ممندڠ كڤد انق ڤانهڽ سراي برسرو٢ كتاڽ هي انق ڤانهك يڠ سرت جاد دڠن اك دڠن سڬرهڽ اڠكو كمبالي مك انق ڤانه ايت ڤون داتڠله كڤد بڬند ايت مك تيته بڬند ڤد انق ڤانهڽ لاك ديري جاڠن بربوڽ ساعت كارن كام اكن منجاد ڤناكت سڬل راج٢ كالو٢ ڤڠسن تنترا كيت د تڠه ميدان بوكنكه عيب نام كام مك حيرانلم سڬل يڠ مليهت ايت مك كات راج تليلا شاه دان راج هرمن شاه بودق اينله بلا يڠ بسر سدڠ اي لاك كچل دمكين لكوڽ جك بسر منجاد ستروله ڤد كيت هي ككند ماريله كيت بونه بودق كتيك اين مك سلطان ملك العادل ڤون تياد تركير٢ لاك لال بڬند ممندڠ كڤد كملا بهرين ايت مك تيته راج ملك العادل يڠ بهڬيئن بيت سؤرڠ تيادله ماو ممبونه كارن بيت هندق مڠمبل اكن انق ككند مك سڬره دبواڽ كمبالي كنڬريڽ مك راج تليلا شاه ڤون كمباليله دڠن امارهڽ ستله راج ملك العادل سمڤيله كبليروڠ لال بڬند ماسق كئستان ممباو كملا بهرين منداڤتكن ڤرميسوري ستله داتڠ مك لال بڬند دودق داتس ڤتران مك تيته بڬند ايو ادند ككند منداڤت بودق تيڬ اورڠ د دالم هوتن بهو ايله ممبونه بادق اڤي ايت دان كانق٢ اين . تون امبلله اكن انق كيت كيت ڤون تياد برانق لاك٢ مك ڤرميسوري ڤون ترلال سكچيت لال دتاركڽ تاڠن كملا بهرين سراي بركات ماريله تون دكت بند مك كتڬاڽ مڽمبه ڤرميسوري سبرمول راج ملك

ڤون ماتيله مک بوڤ بادق ايتڤون هيلڠله مک بهاروله سݢل اورڠ يڠ
ڤڠسن ايت باڠن ايڠت اکن دريڤ دليهتڤ بادق ايت سده ماتي
مک ايڤون برسورقله دان برتمڤک سرت برکات سکالي اين ماتيله بادق
چلاک ايت اک بدل اک اين اد يڠ برکات اک ڤارڠ دڠن شمشيرک
اينله تادي مک راميله اد يڠ برکات اک ڤانه دڠن ڤانهک اين اد
يڠ برکات اک تيکم دڠن لمبڠک اينله مک سݢل راج٢ ايت سمواڤ
ڤرݢي مليهت بڠکي بادق ايت ترݢولڠ سڤرت سبوه بوکت مک
دليهتڤ اد سوات انق ڤانه لکت کڤد مات بادق ايت مک تيته
راج ملک العادل سياڤ يڠ امڤوڤ انق ڤانه اين مک سمبه سݢل
ڤهلاوان دان هلبالڠ يڠ ممڠݢ ڤانه ايت ڤاتک تونک مک راج ملک
العادل ڤون برتيته بݢمان ڤريڤ کلکوءن سݢل تون سکلين اين ڤانه
هاڤله سباتڠ جوک يڠ مڠناءي بادق ايت اکن يڠ مڠاک دي
براتس٢ باڤقڤ سياڤ جوک يڠ بتلڤ امڤوڤ انق ڤانه ايت
مک کات راج تليلا شاه يڠ سبنرڤ انق ڤانه ايت سندله يڠ امڤوڤ
دي اينله ابوڤ لال دکندڠڤ بوسر ڤانهڤ مک کات راج هرمن
شاه سندله ڤون اد ممانه تادي انته انق ڤانه سند سياڤ تاهو مک
راج ملک العادل ڤون حيرانله اکن دريڤ اوله تياد دکتهوءي اورڠ
يڠ ممانه ايت سرت کتاڤ جک دمکين سياڤ يڠ منچاڤت انق
ڤانه ايت ايله يڠ امڤوڤ دي مک راج تليلا شاه ڤون سݢره ملاريکن
کداڤ برلمب٢ دڠن راج هرمن شاه ڤرݢي منچاڤت انق ڤانه ايت
برݢنتي٢ سورڠ ڤون تياد ترچاڤت مک کدو راج ايتڤون للهله مک ايڤون
اندرله تله دليهت اوله جوڠ اݢس اورڠ هندق منچاڤت انق ڤانهڤ
ايت مک کتاڤ يا تونک کملا بهرين باڠنله تونک امبل انق ڤانه کيت
يڠ مملهراکن کيت سکين لماڤ جک تياد اي لاڤرله ڤاتک کدو اين
مک کات کملا بهرين جاڠنله ادڤک ساڠت ݢندء جک برهمڤن سݢل
ايسي عالم دنيا سکاليڤون تياد اکن ترچاڤت کارن ڤانهک ايت ساڠت
لاڤر دهݢاڤ جکلو لاين در ڤد بتار ݢورو سياڤ داڤت منچاڤت دي

روڤ(1) يا تونكڠ بوڤ اڤ ايت ترلال رامي بهناڤ دان اڤكه يڠ بردڠم٢
ايت تياد ڤرنه ڤاتك منڠر بوڤ يڠ دمكين ايت مك كملا بهرين
ڤون مڠدڠكن ڤانهڤ لال اي برجالن دهول سمبل بركات ماريله
كيت برجالن ڤرڬي مليهت ترماش اورڠ ايت كالو٢ راج جوڬ يڠ
بربورو كڤد هوتن ايت مك بوڤ بدل سڤرت تاڬر مك كتڬاڤ
ڤون برجالنله سكتيك لاڬ مك راج٢ ايتڤون داتڠله دڠن سڬل
منتري دان هلبالڠ برلمب٢ ترلال رامي سمبل ممانه دان ممبدل مك
دليهت اوله كملا بهرين كلكوڽ سڬل مريكئيت مك ايڤون برلندڠكن
دريڤ د بالك كايو ڬرد كتڬاڤ مك لالله سڬل راج٢ ايت دكت
كملا بهرين سسورڠ ڤون تياد يڠ فضولي منڠر دي هاڤله راج ملك العادل
جوڬ برهنتيكن كداڤ لال بڬند بركات هي كانق٢ اڤ كرجام برديري
د باوه كايو اين كارن اك مڠڤڠ بادق ايت ترلال ساڠت بسرڽ
دان باڽق سده رعيتك ماتي اولهڽ سڬرهله اڠكو لاري دان انق راج
مانكه اڠكو اين مك كات راج ملك المادل لاڬ در مان اڠكو ماري
سين مك كملا بهرين ڤون ترسنڽم منڠر كات راج ملك العادل ايت
سراي كتاڤ بوكن سند انق راج سندله ديم دالم هوتن اين مك بادق
ايتڤون داتڠله سراي مڠيري٢كن ايكرڽ دان مڠيري٢كن بلوڽ مك
ترلال هيبة رڤاڽ مك اوله كملا بهرين سڬره دڤانهڽ مك ڬمڤرله بوڽ
انق ڤانه ايت برباڬي٢ سرب راڬم بوڽ يڠ ڬمڤيت دان هيبة ادله
كڤد ڤانه ايت سبب ڤون اي بربوڽ ايت كارن اي ترلال سوك
براوله ماكن داڬڠ دان داره ايت كارن سلام سڠ نيلا ڤرب منجلم
منجاد كملا بهرين ايت تيادله دڤانهكن بهاروله ڤد هاري ايت دڤانهكن
بناتڠ يڠ بسر٢ ايت مك بهناڤ ڤون سمڤيله كمرچو ڬونڠ يڠ تڠڬي٢
مك بوم ڤون برڬرق لاڠت ڤون بڬيكن رنته٢ مك سڬل راج٢
دڠن رعيتڽ ڤون ڤڠسنله تياد خبركن دريڤ مك انق ڤانه ايتڤون
للوكن كڤد بادق ڬسن ڬين ايت ترس كڤوتقڽ مك بادق ايت

(1) De twee metgezellen van KOMALA BAHARIN. Zie hiervóór, bladz. 347.

ملك العادل هندق ممبونه بادق ڤول راج ايتڤون سمواپ داتڠ
هندق ممبونه بادق ايت ترلال رامي دڠن سڬل بلتنتراپ ڬموره
رعيتپ مك راج ملك العادل ڤون مپورهكن بربوت بالي تمڤتپ
دودق ايت اركين ستله بادق ايت منڠر بهناپ اورڠ داتڠ ترلال باپق
ايت مك ايڤون اماره ترلال ساڠت دڠن لاڤر دهڬاپ مك بادق
ايتڤون كلورله در دالم ڬها باتو لال برديري د ڤنتو ڬها ايت سراي
مڠيري٢كن بلوپ يڠ برپال٢ رڤاپ. دڤندڠ سڬل مريك يڠ باپق
ايت مك بادق اڤي ايتڤون سڬره برلاري٢ مڠوسر سڬل رعية راج يڠ
كتيك بوه نڬري ايت دتمڤهپ ماسق كدالم رعية ايت ستله
درساءيپ بادق ايت ماو لال كهداڤن مك درسان ڤول اندر كبلاكڠ
تتكال بادق اڤي اندر كبلاكڠ ايت مك براتس٢ اورڠ ماتي دان لوك
دكركه دڠن تارڠپ دان دايرقپ دان دلاپقپ دان دسندلپ دڠن
سمبوپ ايت مك دتيكمكنپ جكلو اورڠ ايت ربه مك دمامهپ
كڤلاپ سڬل مريكئيت دان دماكنپ اوتقپ تيادله سمڤت دڤندڠ
پات لكوپ مماكن اورڠ ايت سڤرت كيلت جوڬ مك سڬل يڠ
همڤر دڠن دي ڤون ماتي دمكينله لكوپ بادق ايت مك دلاون اوله
سڬل ڤهلاوان جوهن دبدلپ دان دڤانهپ دان دچكراپ دان اد يڠ
ممارڠ دڠن ڤدڠپ اكن بادق ايت مك تيادله دڤراندهكنپ اوله بادق
ايت ماكن ساڠت ڤول دڤرهمبتپ مك سڬل ڤهلاوان جوهن ڤون
لاريله دڠن سڬل رعيتپ مريكئيت برتنده٢ لكوپ منوج راج ملك
العادل دان راج تليلا شاه دان راج هرمن شاه مك كتيك راج
ايتڤون اندرله دڠن سڬل راج يڠ د باوه بڬند ايت سمبل دڤانهپ
اكن بادق ايت سڤرت هوجن يڠ لبت داتڠپ مك اوله بادق ايتڤون
تيادله درساءي ساڠت داتڠپ اوله كارن ڬيل دڠن ممامه انق ڤانه
يڠ داتڠ ايت سرت دڠن ببيپ ترلال ڬموره ببيپ برچمڤر دڠن
سورق سڬل بلتنترا ايت مك تردڠرله كڤد كملا بهرين سايف٢ بوپ
سورق رعية مڠڤڠ بادق ايت مك كات جوڠ اڬس دان مڠندر

روڤ ڤرمڽينن د دالم استان ايت مك رعية ايت ڤون تياد خبر اكن
رومهڽ در ڤد ساعت عاشقڽ مليهت سڬل ڤرمڽينن ايت دان
مليهت روڤ تون ڤتري كتڬاڤ ايت سڤرت بولن دڤاڬر بنتڠ مك
تياد جمو راس هتيڽ ممندڠ دي مڠكين لام دڤندڠ مڠكين ايلق
دمكينله دچرتراكن اوله اورڠ يڠ امڤوڽ چرترا اين والله اعلم*

Hikâjat Bikrama Datya Djâja.

KOMALA BAHARÎN doodt een Rhinoceros en een Reus.

مك كملا بهرين ڤون برجالنله كتيڬاڽ سام برباركن كاين سهلي
سڤورڠ ڤد ڤڠڬڠڽ براڤ لماڽ اي برجالن ايت مك سمڤيله كڤد
سبوه ڬها باتو ترلال بسر ڬها ايت تمڤت ڤربندهرا٢ن راج منترا شاه
دتڠڬوءي اوله بادق ڬسن ڬين نماڽ ترلال ساعت بڠسڽ بادق
ڬسن ڬين ايت تياد لاين كرجاڽ هاڽ مڠوالي هرت ڤربندهرا٢ن
راج منترا شاه ايت سبولن سكالي بادق ايت ڤرڬي منچهاري
مڠساڽ كنڬري راج جين تليلا شاه دان راج هرمن شاه دان راج ملك
العادل راج ايت در ڤد اسلام بڠساڽ مانسي ترلال بسر كرجا٢نڽ
ادڤون راج ملك العادل ايت اكن نام نڬريڽ اكبر ترلال بسر كڤد
سڬل راج٢ يڠ همڤر بوكت قاف ايت سمواڽ كاسه سايڠ اكن بڬند
ايت دان باڽق راج٢ يڠ تعلق كڤداڽ ڤد ماس ايت بركمڤڠ دڠن
سڬل راج يڠ تعلق اكن دي دان صحابتڽ راج تليلا شاه دان راج
هرمن ساه سمواڽ داتڠ دڠن سڬل تنتراڽ ترلال باڽق رعيتڽ راج
ايت هندق ممبونه بادق ايت كارن راج ايت تيادله ترتڠڬڠ لاڬ
كلكوءن بادق ايت ساڠتله اي مروسقكن سڬل رعيتڽ باڽق سده
ماتي دماكنڽ اوله بادق ڬسن ڬين ايت شهدان براڤ٢ كالي سده
راج ايت مڠڤڠ هندق ممبونه بادق ايت تياد جوݢ تربونه جاڠنكن
اي ماتي رماڽ ڤون تياد لوره كڤد تاهن ايت دان بولن ايت راج

منتري دان هلبالڠ دان سکل رعية ايت منادهٔ تاڠنڽ کلاڠت ستله
سدهٔ اوله انکرهٔ کرني راج بکرم دتي جاي مک راج شاه مردان دان
تون ڤتري ايت ڤون اد بردودق د اتس کمت کرجاا٢ن ايت مک
تون ڤتري جلوس الماسقين ايت مڠکين برتمبه٢ حرمتڽ دان
کبقتيئنڽ ڤد سوميڽ ايت مک راج شاه مردان ڤون ترلال امت
عارف دان عادل بيچاراڽ ڤد مڠحکمکن سکل رعية يڠ بنر دان يڠ
ساله ايت لاݢ ڤول ساڠت منولڠ اورڠ يڠ کسکيتن دان ممبري
صدقة ڤد سکل فقير دان مسکين لاݢ ڤول ساڠت سياستڽ اکن
سکل اورڠ يڠ بربوت جاهت دان خيانة دان ساڠت مڠاسه اکن
سکل داݢڠ سهڠݢ معمور نݢريڽ دمکين دچرتراکن اوله اورڠ يڠ
امڤوڽ چرترا اين حتي مک راج شاه مردان ڤون منيتهکن اورڠ
مڠمبل تون ڤتري ستي ديوي انق راج دار الحيام دان تون ڤتري
چندر ساري ݢميلڠ چهاي انق راج مولان احمد مک راج شاه مردان
ڤون مڤورهٔ ممبوت سورت دان کريمن کڤد راج دار الحيام سوات
سورت دان کڤد راج نݢري ݢرود سوات سورت سرت دڠن ببراڤ
کريمن يڠ اندهٔ٢ رڤاڽ مک اتوسن کدو ايت ڤون برجالن ماسڠ٢ ڤد
جالنڽ منوجو نݢري کدو ايت حتي براڤ لماڽ ڤسورهٔ ايت
برجالن مک اي ڤون سمڤيله کڤد راج کدو ايت سرت د انجقکن
سورت دان کريمن اوله اتوسن راج شاه مردان ايت ستله دباچ اوله
راج کدواڽ ايت مک اي ڤون براڠکت هندق ممباو انقد تون ڤتري
ستي ديوي دان تون ڤتري چندر ساري ݢميلڠ چهاي مک اي
برجالن منوجو نݢري دار الحستان حتي براڤ لماڽ اي برجالن مک
اي سمڤيله کنݢري دار الحستان لال ماسق کدالم استان مک راج
بکرم دتي جاي دو لاݢ استري ڤون ترلال ساڠت سکچيت مليهت
انقد تون ڤتري تيݢ اورڠ ايت مک راج بکرم دتي جاي ايسق
هاري ڤول اي ممولاءي ڤکرجاا٢ن برجاݢ٢ دان مڤورهکن اورڠ برهمڤن
کدالم استان برسوک سکاا٢ن ماکن دان مينم دان برماين٢ ڤلباݢي

بوڤ بڤيڽ تراْل عظمة ببيڤ در كارن سبب راج بهارو برتمو دڠن
انقد بݢند ايت دان ببراڤ ڤول لمبو دان كمبڠ دان كربو دسمبله
اورڠله اكن منجامو سݢل اورڠ ايت دان ببراڤ ڤلباݢي روڤ ڤرمٴينن
ماسيڠ٢ دڠن كسكاٴن رعية كچيل دان بسر ايت مك تراْل رامي اورڠ
برماين د دالم استان برجاݢ٢ ايت توجه هاري دان توجه مالم اورڠ
برماين٢ دان برسوك سكاٴن ايت مك راج بكرم دتي جاي ڤون
ممبري صدقة اكن سݢل فقير دان مسكين مغرنياٴي كچيل دان بسر
ماسيڠ٢ دڠن قدرڽ ستله سده ڤكرجاٴن. راج ايت مك راج ڤون
ميڤرهكن كرجاٴن دان نݢري ايت اكن انقد بݢند راج شاه مردان ايت
مك نوبة كرجاٴن ڤون دڤالو اورڠله مك سݢل اورڠ بسر٢ د دالم نݢري
دان هلبالڠ دان رعية سكلين كچيل دان بسر برهمڤن سكلين برلڠكڤ
دڠن كلڠكاڤن كرجاٴن سڤرت ڤنچلوڠم دان تڠݢل ڤنج٢ دان ڤايڠ
كرجاٴن دان سݢل سنجات سڤرت ڤدڠ دان شمشير دان ڤريسي دان
ڤانه ستله سده لڠكڤ سكلين ايت مك راج شاه مردان دان تون
ڤتري جلوس العاسقين ايت ڤون دنايككن اورڠله كٴاتس جمڤان
كرجاٴن يڠ برتاتهكن رتن متو مانكم برمبي٢كن متيار لال د ارق اورڠله
بركليلڠ نݢري لال نايك كٴاتس ڤنچڤرساد ايت شهدان مك سݢل
راج٢ د دالم نݢري ايت دان منتري هلبالڠ دان سݢل رعية سكلين
ايت ڤون ماسيڠ٢ ميمبه دان منجنجڠ دولي شاه عالم راج شاه مردان
دان تون ڤتري جلوس العاسقين ايت سرت كتاب سكلين مريكٴيت
براوله كراڤ كتتاڤن تونكڽ شاه عالم دودق د اتس كت كرجاٴن
دهادڤ سݢل منتري دان هلبالڠ دان رعية سكلين موك٢ كراڤ
دلنجتكن الله سبحانه وتعالي عمر تونكڽ شاه عالم ستله سده دمكين
مك راج دان تون ڤتري ايت ڤون تورن در اتس ڤنچڤرساد ايت
لال د ارق اورڠله كدالم استان حتي مك راج بكرم دتي جاي ڤون
ممبري ڤرسليني اكن انق راج٢ ايت مك قاض ڤون ممباچ دعا
اكن راج شاه مردان نايك كرجاٴن ايت مك انق راج٢ سكلين دان

سکچت هتيڤ منغر انقد داتڠ ايت مک اي ڤون سݢره براڠکت ماسق کدالم استان لال داتڠ کهداڤن ڤرميسوري مک کتاڤ يا انند اد ڤون انقد راج شاه مردان ايت تله داتڠ ممباو استريڤ برنام ڤتري جلوس العاسقين ستله سده ڤرميسوري منڠر کات ککند ايت مک اي ڤون ترلال سکچت مک راج بکرم دتي جاي ڤون منيتهکن سݢل هلبالڠ دان رعية سکلين برلڠکڤ دڠن سمڤرن کلڠکاڤن ڤرݢي ميمبت اندر جاي دڠن تون ڤتري جلوس العاسقين مک ݢاجه دان کود ايت ڤون دهياسي اورڠله اکن کنئيکن راج دڠن ڤرميسوري ستله سده برلڠکڤ دڠن سݢل بوڤ بڤيئن مک راج دو لاک استري ايت ڤون نايک ݢاجه ڤوته برڤلان امس دان صوف سقلات عين انبنات يڠ برمبي٢کن متيار٢مک سکلين هلبالڠ دان بنيڤ هلبالڠ ايت ڤون ماسڠ٢ دڠن کنئيکنڤ ستله سده لڠکڤ سکلين ايت مک راج ايت ڤون برجالن دايرڠکن اوله سݢل هلبالڠ دان رعية مک بوڤ بڤيئن دڤالو اورڠله ترلال رامي بڽيڤ سڤنجڠ جالن ايت مک ترلال هيبة رڤاڤ سکلين اورڠ برجالن ايت دڤندڠ ترلڠکڤ دڠن سنجتاڤ سڤرت لاکو اورڠ هندق برڤرڠ دمکين رڤاڤ حتي براڤ لماڤ برجالن ايت مک راج ڤون سمڤيله کدوسن تمڤت اندر جاي دان تون ڤتري جلوس العاسقين برهنتي ستله راج شاه مردان دان تون ڤتري مليهت ايهند دان بند بݢند ايت داتڠ مک اي ڤون سݢره کلورله منداڤتکن ايهند بند بݢند ايت مک راج دو لاک استري ايت ڤون مملق دان منچيوم انکند کدواڤ ايت سرت دڠن سکچتاڤ ستله سده دمکين ايت مک راج بکرم دتي جاي ايت ڤون ممباو ڤولڠ انقد راج شاه مردان ايت کدو لاک استري حتي براڤ لماڤ برجالن مک راج کدو لاک استري سرت انقد بݢند ايت ڤون داتڠله کنݢري لال ماسق کدالم استان سرت دڠن سکلين هلبالڠ دان رعية سرت دودق برهمڤن سکلين برسوک سکائن مالم دان سيڠ ماکن دان مينم تيدر باڠن برجالن برکليليڠ کسان کماري کسيت کسين سرت دڠن

شاه عالم اين كارن ڤاتڠ هندق منداڤتكن ڤدوك سودار ايهند كدو كارن
سده لام ڤاتڠ منغڠلكن نڬري دار الحستان ايت مك راج اندرعالم
ڤون برديم سوات ڤون تياد كتاب منغر كات اندرجاي ايت مك
برتوكرله دوك دغن سوك شهدان براڤ لماڤ راج اندرعالم ايت
برفكر د دالم هتيڤ منچهاري هندق منهاني اندرجاي مك تياد
داڤت ممبچراكن درڤد اول دان اخرڤ مك تيته راج اندرعالم اڤته
داي دان اڤاي لاڬ هندق منهاني انقڠ اين كارن ڤاتت جوا كهندق
انقڠ ايت ملاينكن تون ڤتري ايهند سرهكنله جوا كڤد انقڠ سرت
كڤد الله سبحانه وتعالي..... مك اندرجاي دو لاڬ استري ايت
ڤون برموهنله مك لال برجالن ڤولغ كمالڬي تون ڤتري سرت برلڠكڤله
اكن برجالن حتي مك براڤ لماڤ انتار ايت مك اندرجاي
برجالن دغن تون ڤتري منوجو نڬري دار الحستان ايت..... دمكين
دچرتراكن اوله اورڠ يڠ امڤوڽ چرترا اين حتي مك اندرجاي ڤون
سمڤيله كدوسن نڬري دار الحستان مك دورتاكن اوله اورڠ كڤد
منتري دوسن ايت مڠتاكن راج شاه مردان تله داڠله ممباو استريڽ
مك منتري ايت ڤون كلورله مڠالوڠكن اندرجاي دغن تون ڤتري
ايت لال دبواڤ كروماهڽ دان دڤرجموڤ ماكن دان مينم ستله سده
ايت مك كات اندرجاي هي منتري ڤرڬيله كام ممبري تاهو اكن
ايهند بنداڬ مڠتاكن اكو تله داتڠ درنڬري دار القيام ممباو استريكو
تون ڤتري جلوس العاسقين مك منتري ايت ڤون سڬره برجالن
كنڬري دار الحستان ستله سمڤي منتري ايت كنڬري لال اي
ماسق كدالم استان مك راج بكرم دتي جاي ڤون لاڬ سدڠ دهادڤ
د هاليروڠ ايت مك منتري ايت ڤون برداتڠ سمبه كتاڤ يا تونكو
شاه عالم ادڤون انقد راج شاه مردان ايت تله اداله داتڠ درنڬري دار
القيام سرت ممباو استريڽ برنام تون ڤتري جلوس العاسقين مك
اداله اي سكارڠ برهنتي د تمڤت ڤاتڠ ستله راج بكرم دتي جاي
منغر سمبه منتري دوسن ايت مك راج بكرم دتي جاي ڤون ترلال

Aan den voet van dien berg lag eene stad van denzelfden naam. De koning Indra Alam had eene zeer schoone dochter, doch die stom was; daar evenwel dit gebrek geheim gehouden werd, kwamen er 39 Vorstenzonen tegelijk de hand der Prinses vragen. De Vorst ontdekt hun het ongeluk zijner dochter en belooft dat hij haar zal geven aan hem, die haar zoude kunnen doen spreken. Daar zij dit allen te vergeefs beproeven, worden zij in de gevangenis gesloten, opdat de stomheid der Prinses niet ruchtbaar zoude worden. Doch nu komt ook Indra Djàja, en door de hulp van de tot zijne beschikking staande geesten gelukt het hem de Prinses te doen spreken, waarop hij haar ten huwelijk verkrijgt en de 39 Prinsen uit de gevangenis ontslagen worden.

حتي براڤ لماڤ اندر جاي دڠن تون ڤتري جلوس العاسقين ايت دودق برسام٢ مک اندر جاي ڤون ترکنڠ اکن ايهند بنداڤ ترلال ساڠت رندو دندم هندق برتمو دڠن ايهند بنداڤ مک مشغولله اي دڤندڠ اوله تون ڤتري مک کات تون ڤتري مڠاڤ مک موک ککند ترلال مشغول ادند ڤندڠ ايت جکلو اد ساله ببل دان خلاف ادند ملاينکن امڤوني جوک اوله ککند اکن ادند اين مک اوجر اندر جاي يا ادند تون ڤتري بوه هاتي ککند دان چهاي مات ککند اڤ ڬراڠن کسلاهن ادند کارن سلام ککند دودق دڠن ادند سواتڤون بلم ککند منداڤت اکن کسلاهن ادند اتو خلاف ببل ادند ملاينکن برتمبه٢ کاسه ساينڠ ادند جوک دان کبئيکن ادند جوک سلام لماڤ ادڤون يڠ ککند مشغولکن ايت درڤد سبب ککند ترکنڠ اکن ايهند دان بند کارن سده لام ککند اين منڠڬلکن نڬري دار الحستان ايت شهدان لاڬ ڤول جک ايهند بند مليهت ککند دڠن ادند اين نسچاي برتمبه٢ سکچيتاڤ اکن مليهت ادند دڠن ککند اين مک ساهت تون ڤتري کتاڤ يا ککند جکلو دمکين بايکله کيت مڠهادڤ دولي يڠ دڤرتون اين سڤاي کيت برموهن کڤد ايهند بنداک ستله سده دمکين اداڤ مک اندر جاي دو لاک استري ڤون برجالن ڤرڬي مڠهادڤ راج اندر عالم ستله سده اي سمڤي مک اي برداتڠ سمبه دو لاک استري کڤد ايهند بنداڤ مک کتاڤ يا تونک شاه عالم جکلو اد کرني کاسه تونک سرت تولس دان اخلاص هندقله ڤاتک کدو اين برموهن کباوه دولي

ممبري اڠكره اكن سڬل فقير دان مسكين دان اكن توان قاض امس
دان ڤيرق دان كاين يڠ هالس٢ اي مڠرنياءي اكن سڬل اورڠ يڠ
د دالم استان ايت ماسيڠ٢ دڠن قدرڽ ستله سده دمكين ايت مك
سڬل بوڽ بڽيئن ڤون دڤالو اورڠله مك اندر جاي دان توان ڤتري
ڤون دنايككن اورڠله كأتس سڠݢسان يڠ برتاتهكن رتن متو مانكم
برمبي٢كن متيار.... حتي براڤ لماڽ اندر جاي دودق دڠن
توان ڤتري چندر ساري ݢميلڠ چهاي ايت سكتيك ڤون تياد داڤت
برچري ترلال ساڠت بركاسه كسيهن دو لاك استري مك داتڠ ڤد
سوات هاري مك اندر جاي ڤون ترايڠت اكن ݢورو برهمان ايت
مك اي ڤون برموهنله كڤد استريڽ ايت دمكين كتاڽ هي ادند
توان ڤتري بوه هتيك دان چهاي متاك تڠݢلله توان بايك٢ كارن
ككند هندق ڤرݢي منداڤتكن ݢورو ككند برهمان ايت ستله سده توان
ڤتري منڠر كات سواميڽ ايت مك توان ڤتري ڤون بركات سراي
برلينڠ٢ اير متاڽ هي ككند جكلو اد كاسه ككند كڤد ادند اين جكلو
بارڠ كمان سكالي ڤون ككند ڤرݢي باوله ادند كارن ادند هندق
مڠيرڠكن ككند جوك مك كات اندر جاي ايو ادند بوه هاتي ككند
دان بيبجي مات ككند جكلو اد كاسه ادند اكن ككند جاڠنله ادند
بركات دمكين ايت.... مك كات توان ڤتري يا ككند جاڠنله
ككند ڤرݢي دهول كارن ادند بلم لاك ڤوس برماين دڠن توانك
مك ساهت اندر جاي هي ادند توان ڤتري جكلو اد حياة لاك
ككند داتڠ جوك كمبالي منداڤتكن توان كماري مك اندر جاي
ڤون ممبري سڤه در مولتڽ لال د ڤلقڽ ليهر توان ڤتري سراي
دچيومڽ اكن توان ڤتري مك توان ڤتري ڤون ترلال حرمة دان
تعظيم دان برچنت اكن سواميڽ سرت برديم دريڤ مك اندر
جاي ڤون كلورله در دالم استان توان ڤتري ايت لال برجالن
حتي براڤ لماڽ برجالن مك سمڤيله اندر جاي كڤد بوكت
دار القيام*

سرت بجقسناڤ دان ݢاݢه برنيڤ شهدان مک اندر جاي ڤون برداتڠ سمبه مڠهادڤ کڤد راج ايت مک سݢره دتڠکر اوله راج ايت مک سبد راج مولان احمد هي انقک سکارڠ ايهند نکاحکن انقک دڠن تون ڤتري چندر ساري ݢميلڠ چهاي کارن ايهند سده توا تياد ممڤاءي انق لاکي٢ اکن مڠݢنتيکن کرجاءن ايهند ملاينکن انقک مک سمبه اندر جاي يا تونک شاه عالم ادڤون سبد شاه عالم ايت ڤاتک جنجڠله تتاڤ اکن کرجاءن ايت ڤاتک ڤرسمبهکن کباوه دولي تونک کارن اد لاکي مقصود ڤد همب مک سبد راج مولان احمد جاڠنله انقک برتيته دمکين حتي مک راج ديمله برفکر دالم هتيڤ ستله سده فکر مک اي برکات سبنرڤله کات انقک ايت تتاڤ ننتيله دهول کارن ايهند هندق منکاحکن انقک دڠن اداند تون ڤتري چندر ساري ݢميلڠ چهاي مک سمبه اندر جاي يا تونک شاه عالم تياد ڤاتک برساله‌کن تيته تونک اين تتاڤ ڤاتک ڤوهنکن کباوه دولي شاه عالم جاڠنله تونک ممبري سوسه اکن ڤکرجاءن نکاح ايت اينله کهندق ڤاتک ڤوهنکن کباوه دولي شاه عالم مک تيته راج هي مڠکوبومي سورهله مڠهمڤنکن هلبالڠ دان منتري رعية سکلين دان اورڠ کاي٢ دان اورڠ بسر د دالم نݢري اين ستله سده دمکين ايت مک اي مپوره ممڠݢل تون قاض مک تون قاض ڤون داتڠله حاضر کهداڤن راج مولان احمد مک اي ڤون برتيته کڤد قاض هي تون قاض نکاحکنله انق همب تون ڤتري چندر ساري ݢميلڠ چهاي دڠن اندرجاي مک تون قاض ڤون منکاحکن تون ڤتري دڠن اندر جاي ستله سده نکاح مک تون قاض ڤون ممباچ دعا خير اکن تون ڤتري دان اندرجاي مک سݢل ايسي استان مناده تاڠنڤ کلاڠت سرت مڠوچڤ امين يا رب العالمين ستله سده مک خاطب ڤون ممباچ صلوات تيݢ کالي دڠن ڤارڠ سوراڤ دان سݢل رعية يڠ د دالم استان کچيل دان بسر ڤون منجواب صلوات دڠن کتاڤ صلي الله عليه وسلم سڤرت تاکر بڤيڤ ستله سده دمکين ايت مک راج ڤون

ݢرود دو لاݢ استري ايت سکلين دچرتراکن کفد منتري دان کفد
قاض مک اي ڤون ترلال سکچيت منغر کات جن ايت مک اي
مڤوره برهمڤن سکلين اورغ يغ د دالم ݢها دان د دالم هوتن ايت لال
اي برجالن منوجو نݢري ايت انتار براڤ لماپ مک اي ڤون
سمڤيله کنݢري لال اي برجالن ماسق مغهادڤ اندر جاي شهدان
ستله راج ممندغ موک منتري دان قاض ايت مک کتاپ هي
منتري د مانکه کام برهنتت سکين لماپ اين مک سمبه منتري
يا تونک شاه عالم ادڤون ڤاتک سکلين اين تغݢل د دالم ݢها د تغه
رمب ايت ڤاتک برهمڤن د سان مک کات راج هي منتري در
ڤد کواس الله سبحانه وتعالي جوݢ مک کيت برتمو لاݢ مک
ساهت منتري يا تونک سبڤرتيله کات تونک ايت مک راج ڤون
منچريتراکن حال اندر جاي ممبوک کݢغ ايت دان ممبونه ݢرود
ايت سکلين دچرتراکن اوله راج ايت کفد منتري دان قاض ايت
القصة مک ترسبتله ڤرکتاٴن اندر جاي تتکال اي داتغ در بلاکغ
نݢري مليهت بڠکي مانسي يغ سڤرت بوکت ايت مک هاري
ڤون مالم مک اندر جاي ايت ڤون ڤولڠله لال دودق د دالم مندرسم
بربوت عبادة مک د سانله اي دودق تفکر حتي براڤ لماپ انتراپ
مک ادله سکيرا دو بلس ساعة تغه مالم مک اندر جاي ڤون مغمبل
اير سمبهيغ مک لال اي سمبهيغ تهجد..... ستله سده مک اي
منادهکن تاڠنپ کلاڠت سرت اي منت دعا کفد الله تعالي بارغ
کراپ دهيدڤکن سکل رعية يغ ماتي د لور کوت مک دعاپ ايت
ڤون دقبولکن الله تعالي سُورغ ڤون تياد تڠݢل لاݢ مک سکلين
مريکئيت ڤون ماسغ۲ کمبالي کدالم استان راج ايت مک راج ايت
ڤون حيرانله ترکچت مليهت اکن حال يغ دمکين ايت سرت
کبسارن الله تعالي مک راج ڤون مغوچڤ سريب شکور اکن الله توهن
سرو سکلين عالم کمدين مک راج ايت ڤون ساڠت مموجي کفد
اندر جاي اکن کسقتيئنپ دان کسمڤرناٴن علم اندر جاي دان

نݢري ايت مک دليهتڤ اوله اندر جاي بغکي مانسي برتمبن تمبوني سڤرت بوکت تغݢيڤ ستله سده دمکين ايت هاري ڤون مالمله مک اندرجاي ڤون ڤولڠله مڠهادڤ راج مک سمبه اندرجاي يا توانکو شاه عالم تياداکه لاک رعية توانکو ايت يڠ هيدڤ مک کات راج اد ستڠه رعية يڠ لاري ماسق هوتن رمبا بلنتار اداکه اي هيدڤ اتو تياداکه تياد کتهوان ستله دمکين مک اندرجاي ممڠݢل جن يڠ امڤت اورڠ ايت مک جن يڠ امڤت اورڠ ايت داتڠله کهداڤن اندرجاي مک سبد اندرجاي کڤد جن ايت هي جن يڠ امڤت اورڠ ڤرݢيله کام اک سورهکن منچهاري رعية يڠ برسمبوني ايت ماسق کدالم هوتن رمبا بلنتار مک جن ايت ڤون برموهن کڤد اندرجاي لال برجالن منوجو هوتن رمبا بلنتار ايت مک تياد براڤ لماڤ اي برجالن مک اي ڤون سمڤيله کڤڠݢر هوتن لال اي ماسق کدالم هوتن رمبا ايت مک اي برتمو دڠن اورڠ منچهاري بوه بواهن اکن مکانن مک جن ايت ڤون برتاڤ کڤد اورڠ ايت هي مانسي درمانت تونهمب داتڠ مک اد د دالم هوتن اين مک ساهت اورڠ ايت اداڤون همب اين داتڠ کماري اکن ملڤسکن ديري همب درڤد مولت ݢرود ايت کارن نݢري همب دسرڠ اوله ݢرود مک کات جن د ماتکه تمن٢ تونهمب مک ساهت اورڠ ايت اد د دالم ݢها د تڠه هوتن کارن ݢها ايت ترلال بسر مک د سانله همب سکلين اد برهمڤن د دالم ݢها ايت مک کات جن ايت ماريله کيت کسان کارن همب اين دسوره اوله راج مولان احمد منچهاري رعيتڤ يڠ د دالم هوتن اين کارن ݢرود دو لاک استري ايت تله ماتيله دبونه اوله اندرجاي مک اورڠ ايت ڤون ترلال سکچيت هتيڤ منڠر خبر جن ايت لال اي برجالن برسام٢ جن ايت سرت اي سمڤي کݢها ايت مک دورتاکن اورڠ کڤد منتري دان قاض مک منتري ايت ڤون برتاڤ کڤد جن ايت مک جن ايت ڤون منچرتراکن سݢل ڤري حال اندرجاي داتڠ کنݢري ايت دان ڤري حال اندرجاي ممبوره ممبونه

اوله جن يغ برنام يايدقاء دان اقداء مك دڤڠڬ اكن ككيڤ سوُرڠ سبله مك لال دهيلاكن سوُرڠ كمشرق دان سوُرڠ كمغرب مك ڬرود ايت ڤون بله دو دان سبله كمشرق دان سبله كمغرب دمكينله حال ڬاڬهڤ جن امڤت اورڠ ايت مك ڬرود ايت ڤون ماتيله كدواڤ مك جن يغ امڤت اورڠ ايت برداتڠ سمبه كڤد اندر جاي دمكين سمبهڤ يا توانكو ادڤون ڬرود ايت دو لاك استري تله ماتيله سده همبا بونه اكن دي مك اندر جاي ڤون مڠوچڤ شكور كڤد الله تعالي لال اي ڤون سڬره مڠهادڤ راج يغ امڤوڤ نڬري ايت سراي برداتڠ سمبه يا توانكو شاه عالم ادڤون ڬرود دو لاك استري ايت تله ماتيله كدواڤ مك راج ايت ڤون مڠوچڤ شكور الحمد الله رب العالمين مك سبد راج هي انقكو تياد ايهند براوبهله در ڤد ڤركتاءن ايهند ملاينكن كڤد انقكو تمڤت ايهند كسرهكن كڤدام نڬري اين سرت انقكو تون ڤتري چندر ساري ڬميلڠ چهاي كارن ايهند تياد بوله ممبالس كاسه انقكو ملاينكن الله تعالي جوك يغ ممبالس اكن عمل انقكو كڤد ايهند اين مك سمبه اندر جاي يا توانكو شاه عالم ڤاتك جنجڠ اكن سبد توانكو يغ دمكين ايت د اتس باتو كڤال ڤاتك دان تياد ڤاتك سلاهي لاك تتاڤ ڤاتك ڤرسمبهكن كباوه دولي شاه عالم يغ اكن كرجاءن اين كارن ڤاتك اين اورڠ مود بلم تاهو منداڤت اكن ڤري حال اورڠ منجاد راج ايت بڬمانكه سمڤي ڤد ڤاتك مڠرجاكن ڤكرجاءن يغ تياد داڤت دكرجاكن كارن ڤاتك اين اورڠ ضعيف دان لاك ببل دان هين..... مك سمبه اندر جاي يا توانكو بتاڤكه ڬراڠن ڬرود مماكن رعية تون ايت مك سبد راج ادڤون حال رعية ايهند ايت بوكن اي ماكن توبهڤ هاڤ يغ دماكنڤ ايت متاڤ جوك يغ دكورڠڤ اوله ڬرود ايت مك سكارڠ اين اداله بڠكي توبه مانسي ايت د بلاكڠ نڬري اين برتمبن تمبونن سڤرت بوكت يا انقكو دمكينله ڤري حال ڬرود ايت ستله سبد راج ايت ددڠر اوله اندر جاي مك اي ڤون برموهن كباوه راج لال برجالن كبلاكڠ

انقكڽ اڤبيل مندڠر كڠ ايت دڤالو اورڠله نسچاي داتڠله ݢورو ايت دو لاكڽ استري ستله سده اندر جاي مندڠر سبد راج ايت مك اي ڤون ممڠݢل جن امڤت اورڠ ايت شهدان مك ترسبتله ڤركتاءن جن كامڤت اورڠ ايت داتڠ كمڤتڤ لال اي ممبري سلام كڤد اندرجاي سراي اي دودق برتاڤ كتاڤ اڤكه كهندق تونكڽ ممڠݢل همبام امڤت اورڠ اين مك كات اندر جاي اكڽ ممڠݢل اكن كام امڤت اورڠ برسودار هندق منت تولڠ كڤدام ڤهكن اولهم اكن داكڽ ݢورو دولاكڽ استري ايت كارن اي ممبنساكن نݢري اين دان ممبونه رعية راج اين مك اينله سببڤ مك اكڽ منت تولڠ كڤدام اكن ممبونه ݢورو ايت..... مك سمبه جن امڤت اورڠ ايت يا تونكڽ بتاڤكه حال همبام هندق برتمو دڠن ݢورو ايت مك كات اندر جاي جكلو اڠكو هندق برتمو اكن ݢورو ايت بايكڽ سكارڠ جوكڽ اي تورن اكڽ ممالو كڠ ايت مك اڠكو برتمو دڠن دي مك اندر جاي ڤون ممالو كڠ ايت حتي مك تياد براڤ لماڤ ݢورو ايت ڤون داتڠ كدو لاكڽ استري كدالم نݢري مك جن ايت ڤون برهداڤن كڤداڤ مك ݢورو ايت ڤون هندق مڤمبر اكن جن ايت مك جن ايت ڤون تربڠ كاادر مك د ايكت اوله ݢورو ايت كاادر مك برتموله اي لال برڤرڠله د ادر ايت سمبر مڤمبر اوسر مڠوسر در مشرق داتڠ كمغرب در دقسنا داتڠ كاتار مك راميله ڤرڠ ايت متهاري ڤون تياد كلهاتن كلم كابتڽ مك تياد كدڠارن سوار اڤ٢ لاكڽ كارن بهنا سوار جن دان ݢورو برڤرڠ ترلال كمڤيت د ادر سڤرت هللنتريڠ ممبله بومي رساڤ درڤاكي٢ هاري سمڤي كڤد وقت عصر دمكينله ڤرڠڤ جن دان ݢورو ايت سبرمول مك ترسبتله ڤركتاءن جن يڠ برنام نرقباء دان ندباء منڠكڤ ݢورو ايت مك دتڠكڤ سايڤ ݢورو ايت سورڠ سبله مك لال د تاركڤ سايڤ ݢورو ايت مك ڤوتسله كدواڤ سايڤ ݢورو ايت مك ݢورو ايت ڤون ݢوݢرله كبومي سڤرت تاݢر ببڤيڤ مك ڤد كتيكڽ ايت لاكڽ داتڠ ݢورو ڤرمڤون ايت لال دتڠكڤ ڤول

تونك بتاڤكه ملاڽ حالڽ نݢري تونك دمكين اين مك ساهت
راج ايت يا تونك اورڠ مود يڠ ترلال بجقسان دان لاݢ ڤركاس
ڤهلاوان ادڤون مول ڤرتام حال نݢري اين ايهند دسرڠ اوله ݢرود دان
رعية سكلين د دالم نݢري اين هابس دماكنڽ دان تياد داڤت ايهند
ملاون دي اڤبيل ايهند ملاون مك بناسله نݢري دان رعية ايهند اين
د دالم توجه بولن جوك راج ݢرود ممبنساكن نݢري ايهند مك ايهند
دان بند انقك برسام٢ دڠن سودار انقك ڤتري چندر ساري ݢميلڠ
چهاي ايت سده دتاره اوله رعية ايهند د دالم ݢڠ اين ادڤون مك
ايهند دان بند دان انقد تيݢ اورڠ جوك تياد دداڤت اوله ݢرود
ايت كارن ايهند دسمبڽيكن اوله سكلين رعية دالم ݢڠ اين ادڤون اكن
سكارڠ اين ادند توان ڤتري چندر ساري ݢميلڠ چهاي ايهند سرهكنله
كڤد انقك دان نݢري اين ڤون ايهند سرهكن جوك دڠن سݢل رعيتڽ
كڤد انقك ستله دمكين ايت مك اندرجاي ڤون مڽورهكن جن
ايت مڠڠكت اكن ݢڠ ايت مك لال د اڠكت اوله جن ايت مك
دليهت اوله اندرجاي توان ڤتري چندر ساري ݢميلڠ چهاي ايت
ترلال ايلق ڤارسڽ ݢيلڠ ݢميلڠ چهياڽ سڤرت بولن ڤرنام ڤد امڤت
بلس هاري بولن كلوڽ سڤرت متهاري بهارو تربت د تڤي لاڠت
دمكينله ايلقڽ توان ڤتري ايت مك توان ڤتري مليهت اندرجاي
ايت مك اي ڤون مالوله دان ورن مكاڽ منجاد ميره مليهت اندر
جاي ايت مك توان ڤتري ڤون منوتڤ مكاڽ دڠن باجو سترا
هيجو ايت مك لال اي ڤرݢي كڤد بنداڽ سراي مناڠس توان ڤتري
ايت كارن اي مالو ممندڠ موك لاك٢ يڠ بهارو دليهتڽ سراي
برتاڽ اكن ايهند بنداڽ ، ايت كتاڽ يا بنداك سياڤكه . اورڠ مود
اين اورڠ مانكه ݢراڠن اي دان انق سياڤكه اي مك ساهت بنداڽ
بلم لاݢ ايهند برتاڽ اكن نماڽ دان نݢريڽ كارن اي لاݢ برتاڽ
اكن حال نݢري اين مك سمبه اندرجاي يا تونك شاه عالم بتاڤكه
ڤريڽ ݢرود ايت تورن كنݢري اين مك ساهت راج ايت هي

متو مانكم دان صوف سقلات عين البنات دان ديوڠڽ برامس مك
سكلين ايت دڠن ببراڤ كاين يڠ كماسن مك اندر جاي ڤون
برجالن جوڬ مك اي ڤون ترلال حيران د دالم هتيڽ ترچڠڠ٢ در
ڤد مليهت كبسارن الله تعالي مك ترلال عجايب سكالي تياد مليهت
راج يڠ امڤوڽ استان ايت مك اندر جاي ماسق ڤول در ڤد
سلاڤس كڤد سلاڤس هڠڬ سمڤي كتوجه لاڤس استان ايت مك
دليهتڽ اوله اندر جاي د تڠه استان ايت اد سبوه كڠ ترلال بسر
دڠن تڠڬيڽ د هداڤن اندر جاي مك فكر اندر جاي دالم هتيڽ
بهو سعمرك هيدڤ اين بهاروله سكارڠ اك مليهت كڠ يڠ دمكين
اين امت بسر دان تڠڬي ستله سده دمكين مك دهمڤريڽ كڠ
ايت مك ادله بوڽ سوار اورڠ د دالم كڠ ايت مك فكر اندر
جاي ادله اورڠ رڤاڽ دالم كڠ اين مك اندر جاي ڤون ممڠڬل جن
يڠ برنام يايدڤاء مك جن ايت ڤون داتڠله سرت اي دودق د هداڤن
اندر جاي سرت سمبهڽ جن ايت هي بڤاك اڤ ڤكرجاءن بڤاك
ممڠڬل همبام اين مك كات اندر جاي هي انقك ادڤون ايهند
ممڠڬل اكن انقك اين ايهند منت تولڠ مڠڬكت كڠ اين مك اي
ڤون مڤورهكن رعيتڽ ادله سكير٢ دو ريب باڽقڽ مك كڠ ايت
ڤون د اڠكت اوله جن ايت دڤندهكن در ڤد تمڤتڽ ادله سكير٢
ليم دڤ جاوهڽ مك دليهتڽ اوله اندر جاي اد اورڠ برهنتت
كڤد تمڤت ايت دڠن تياد بوله بركات٢ سڤرت ماتي جوڬ
دليهت مك اندر جاي ڤون ممڠڬل جن يڠ برنام ندباء ايت مك
دڠن سكتيك ايت جوڬ ڤون داتڠ جن ايت كهداڤن اندر جاي
مك كات اندر جاي هي انقك ندباء بريكن اولهم اكن اورڠ دو لاك
استري ايت ناسي يڠ لمبت٢ مك اوله جن ايت ڤون سڬره
دسواڤي اكن مولت اورڠ دو لاك استري ايت ناسي دان اير ستله
سده دمكين ايت مك بهاروله راج دو لاك استري برڬرق لال دودق
كدو لاك استري مك اندر جاي ڤون برتاڽ كڤد اورڠ ايت يا

ملائيكت هي احسان ادڤون ڤكرجاٴن همب دتيتهكن اوله توهن سرو سكلين عالم ممباو جن امڤت اورڠ د انڠرهكن الله اكن تون ادڤون نام يڠ سئورڠ ليت نرقباٴ دان كرجاپ ايت جكلو تونهمب مليهت سبوه نڬري اتو دوسن يڠ جاوه٢ مك تون هندق كسان مك جن ايت نسچاي مپمڤيكن تونهمب كسان دان يڠ كدو ايت نماپ ندباٴ بارڠ اڤ دكاسه اوله تونهمب مك جن ايت نسچاي داڤتله منولڠ تونهمب جك منت كسقتيئن ڤون دبريكن دان يڠ كتيك نماپ يايدقاٴ ايله جن يڠ ترلال باپق رعيتپ جكلو تون هندق برڤرڠ مك جن ايت نسچاي داتڠله دڠن سڬل بلتنتراپ برباپق٢ دان برلاين٢ رڤاپ دان يڠ كامڤت نماپ اقداٴ ڤكرجاٴنپ ايت جك تونهمب هندق ممبنساكن سڬل مخلوق يڠ انياي كڤد سماپ مخلوق دان جكلو تونهمب بركهندق اكن ڤرمڤون نسچاي جن ايت داڤت براوله بارڠ مقصود تونهمب دڠن انڬره رب العالمين اكن تونهمب تتاڤ جاڠن تونهمب كورڠ عبادة كڤد الله تعالي دان مرندهكن دريم كڤداپ دان مپرهكن دريم كڤد الله تعالي..... مك ملائيكت ايت ڤون ڤولڠله مڠهادڤ كحضرة الله تعالي مك دالم ايت ڤون سده فجر مك اندرجاي ڤون سمبهيڠ صبح ستله سده اي سمبهيڠ مك اندرجاي ڤون لال برجالن د تڤي لاوت ايت دان د مان تمڤت اي برتمو وقت د سانله اي سمبهيڠ دمكين حالپ اندرجاي برجالن ايت القصة مك ترسبتله ڤركتاٴن اندرجاي برجالن د تڤي لاوت ايت مك اداله سكير٢ امڤت ڤوله هاري لماپ مك اندرجاي ڤون مليهت سوات كوت د تڤي لاوت بسر دڠن تڠڬيپ مك اندرجاي ڤون برجالن منوجو كوت ايت ستله اي سمڤي د سيسي كوت ايت لال اي ماسق كدالم كوت ايت مك د دالم كوت ايت اد سبوه استان مك دليهت اوله اندرجاي د دالم استان ايت ترلال امت انده٢ سڬل ڤربواتنپ دان ڤلباڬي روڤ دان ورن ڤكاين كرجاٴن دان ڤركاكس سكلين دان امس سڤوله متو برتاتهكن رتن

مانسي باڤق٢ تورن در ادر ماسڠ٢ مڠندرائي كوڠ سمبراني مك
اي داتڠ كمسجد سمبهيڠ عصر مك اندر جاي ڤون ايڠتله در ڤد
حالڤ تفكر ايت مك فكرله اي دالم هتيڤ اورڠ مان ݢراڠن اين داتڠ
سمبهيڠ كمسجد اين تياد كتهوءن تمڤتڤ جك تياد اي ملائيكت
مك اندر جاي ڤون سمبهيڠ سورڠ دريڤ هندق مڠيكت جالنڤ
بلم تاهو اكن اورڠ ايت ستله سده سمبهيڠ مك سكلين اورڠ ايت
ڤون ممبري سلام كڤد اندر جاي مك دسهوتي اوله اندر جاي
سلامڤ ايت سرت اي برتاڤ كڤد ملائيكت ايت داتڠ در مان
تونهمب سكلين اين دان د مان تمڤت تونهمب اين مك ساهت
ملائيكت هي احسان يڠ بديمان ادڤون كامي سكلين اين داتڠ در
حضرة الله تعالي دان تمڤت كامي ديم سكلين اين د باوه عرش الله
تعالي كامي تورن اين دڠن تيته الله سبحانه وتعالي سمبهيڠ كمسجد
اين ڤد تيڤ٢ وقت مك اندر جاي برتاڤ كڤد مريكئيت بتاڤكه
ملاڤ مك تونهمب سكلين اين دتيتهكن الله سبحانه وتعالي سمبهيڠ
كماري ڤد مسجد اين مك ساهت مريكئيت هي احسان يڠ
بديمان ادڤون كامي سكلين اين اورڠ ماتي دالم ڤرڠ سبيل الله ديم
د باوه عرش الله ايتله ملاڤ دتيتهكن الله تعالي سمبهيڠ كماري
اين..... ستله دمكين ايت مك كات ملايكت ايت هي احسان
تڠݢلله تون د سين كارن همب هندق مڠهادڤ كحضرة الله تعالي
مك سكلين مريكئيت ڤرݢيله كمبالي كحضرة الله تعالي مك دڠن
سكتيك ايت غائيبله اي القصة مك ترسبتله ڤركتاءن اندر جاي
دتڠݢلكن اوله ملائيكت ايت مك اي برهنتي د دالم مسجد ايت
كارن هاري ڤون مالم مك اندر جاي ڤون سمبهيڠ تهجد ستله سده
مك ڤد كتيك ايت جوك ملائيكت ڤون داتڠ كڤداڤ مك لال
اي ممبري سلام كڤد اندر جاي دمكين اوجرڤ سلام عليكم يا اندر
جاي مك اي مبهوتي سلام ملائيكت ايت كتاڤ وعليكم سلام هي
ملائيكت اڤ ڤكرجاءن تونهمب داتڠ تورن كدنيا اين مك ساهت

سكلين دان برسند برکورو حتي براق لماپ راج شاه مردان دودق
برسوك سكائن دغن تون ڤتري ايت مك اي ڤون ترلال كاسه اكن
استريپ دان تون ڤتري ڤون دمكين جوك كاسه اكن سوميپ ستله
سده دمكين ايت مك راج شاه مردان ڤون برموهن كڤد استريپ
كتاپ هي ادند ككند هندق برموهن تڠڬلله بايكْ٢ يا ادند بوه هاتي
دان چهاي مات ككند كارن ككند هندق مپمڤيكن حسرة مقصود ككند
اين هندق مليهت ككياٴن الله تعالي توهن سرو سكلين عالم مك تون
ڤتري ڤون برچچورن اير متاپ سراي بركات مانته كاسه ككند اكن
ادند مك سكارڠ ككند هندق منڠڬلكن ادند مانته تنداپ چنت دان
سايڠ ككند اين اڤته داي ادند دتڠڬلكن اوله ككند مك راج شاه مردان
ڤون مملق لیهر دان منچيوم تون ڤتري سراي دبوجقپ دڠن كات يڠ
لمه لمبت سراي كتاپ هي ادند تون ڤتري چهاي مات ككند
جاڠنله ادند دكچيت جكلو اد حياة ككند انشا الله تعالي تياد لام ككند
كمبالي منداڤتكن تون ڤتري كماري ستله سده دمكين ايت مك راج
شاه مردان ڤون برموهن كڤد تون ڤتري لال برجالن كلور مك اي
منوجو متهاري ماتي سرت اي برجالن برسالن نام اندر جاي.....
القصة مك ترسبتله ڤركتاٴن اندر جاي برجالن حتي مك براق لماپ
اي برجالن ايت اد سكير٢ توجه هاري توجه مالم لماپ اي برجالن
ايت مك اي ڤون سمڤيله كتڤي لاوت مك دليهت اندر جاي
د تڤي لاوت ايت اد سبوه بوكت دان د اتس بوكت ايت اد
سبوه مسجد ترلال بسر مك اندر جاي ڤون برجالن منوجو بوكت
ايت مك اي ڤون نايكْ كَاتس بوكت ايت ستله سمڤيله د اتس
بوكت ايت مك دليهتپ اوله اندر جاي د دالم مسجد ايت اد
سُورڠ مانسي ڤون تياد مك اي ڤون ترلال حيران مليهت ككياٴن
الله سبحانه وتعالي يڠ دمكين ايت مك اندر جاي ڤون ماسق
كدالم مسجد ايت مك اي دودق تَفكَر د دالم مسجد ايت حتي
براق لماپ مك دليهتپ اوله اندر جاي ڤون د دالم تفكرپ

ڤاتيك جنجڠله تيته دولي توڠك تتاڤ اكن كرجاٴن ايت ڤاتيك موهن د امڤوني كارن اد لاݢ مقصود ڤاتيك هندق برماين٢ مليهت بارڠ يڠ بلم دكتهوٴي ستله راج دار الحيام منڠر سمبه راج شاه مردان دمكين ايت مك اي ڤون ديمله لال برفكر ستله اي سده برفكر ايت مك اي بركات سبنرڤله كات انقك تتاڤ ننتيله دهول انقك ڤرݢي كارن ايهند هندق منكاحكن انقك دڠن ادند تون ڤتري ستي ديوي مك راج شاه مردان ايت ڤون ددودقكنله دڠن تون ڤتري ايت X مك راج دار الحيام ڤون مڤوره مملاٴي ڤكرجاٴن برجاݢ٢ سرت دڠن بوڽي بڽيٴن دان ببراڤ راݢم جاو دان ڤرمٴينن ملايو دان چين دان ولند(1) ڤلباݢي لكوڤ كمدين مك سݢل اورڠ ايسي نݢري ايت ڤون ترلال رامي سيڠ دان مالم تياد برهنتي لاݢ توجه هاري توجه مالم لماڤ ملاينكن دڠن ممبوت كسكاٴن دڠن ڤرهياسن لاݢ٢ دان ڤرمڤون تياد لاݢ خبر اكن دريڤ در ڤد باڤق ڤرمٴينن سرت ببراڤ باڤق دسمبله اورڠله ذر ڤد كربو دان لمبو دان كمبڠ دان كيجڠ منجاڠن دان هايم جاڠن دكات لاݢ اكن مكانن اورڠ يڠ برجاݢ٢ ايت ستله ݢنڤله توجه هاري توجه مالم مك راج دار الحيام ڤون مڤوره. كڤد قاض ملك العادل منكاحكن تون ڤتري ستي ديوي دڠن راج شاه مردان ستله سده مك دهياسي اورڠله كدواڤ دڠن ببراڤ كاين يڠ انده٢ رڤاڤ سرت دڠن ببراڤ ڤرهياسن دان ببراڤ امس دان ڤرمات يڠ انده٢ تركنا ڤد توبه تون ڤتري مك تون ڤتري ايت ڤون دباو اورڠله كاٴتس سڠݢاسان بركلليڠي نݢري دڠن سݢل بوڽي بڽيٴن مك تيادله كدڠارنله لاݢ كارن برچمڤر دڠن سورق اورڠ ممباو ڤڠنتن ترلال رامي بركليليڠ نݢري مك لال دباو كماليݢي تون ڤتري مك راج شاه مردان دان تون ڤتري دودق بركاسه كسيهن دان برسوك سكاٴن كدو لاك استري د دالم مالݢي ايت دهادڤ اوله سݢل اينڠ ڤڠاسوه دان دايڠ٢ بيتي ڤروار

(1) Deze twee woorden zijn natuurlijk door een afschrijver hier ingevoegd.

راج ايت ڤون ترلال مارة هندق ممبونه بورڠ نوري ايت مک
تتکال بڠند هندق مڠهونس ڤدڠ هندق منتق بورڠ نوري ايت مک
ڤد کتيک ايت برهمان اد حاضر مڠادڤ راج مک برهمان ڤون
سڠرة مملق کاکي بڠند سرت کتاڤ يا تونک شاه عالم صبرله دهول
تونک ممبونه بورڠ ايت همب هندق ممرکسائي دهول کالو٢ تياد
سڤرت خبر اورڠ ايت کالو٢ بورڠ اين هاڤ ڤرمئينن تون ڤتري
ستله ددڠر اوله راج سمبه برهمان دمکين ايت مک راج ڤون سڠرة
برهنتي سرت برديم دريڤ مک برهمان ڤون سڠرة همڤر کڤد بورڠ
ايت سراي دسڤوب بلاکڠ بورڠ نوري ايت مک ڤاتله راج شاه
مردان د دالم بورڠ ايت مک دڤرسمبهکنڤله اوله برهمان کڤد راج
دار الحيام مک کمدين بورڠ اين منجاد راج شاه مردان مک راج
دار الحيام ڤون مليهت راج شاه مردان ايت مک سڠرة براڠکت
مملق منچيوم راج شاه مردان لال د اجقڤ دودق برسام٢ مک
سکلين هلبالڠ ايت ڤون ترلال حيران مليهت اکن حال يڠ دمکين
ايت مک راج دار الحيام ڤون برکات کڤد راج شاه مردان دمکين
کتاڤ هي انقک تياد ايهند کتهوئي اکن انقد دان ايهند منت
معاف جوڬ اکن انکند در ڤد خلاف ايهند دان کورڠ ڤرکس جکلو
تياد برهمان اڤته جديڤ مک سمبه راج شاه مردان يا تونک شاه
عالم همب موهنکن امڤن جوڬ کباوه دولي شاه عالم دڠن بريبڤ٢
امڤن اکن کسلاهن همب اين در ڤد ساڠت خلاف ببل همب
ايتله مک دڤرباڤق٢ امڤن تونک يڠ همب هارڤ سيڠ دان مالم
تياد برکڤتوسن لاڬ هارڤ همب تونک امڤوني کارن تياد ڤاتت
ڤکرجاٴن همب اين مک راج دار الحيام برکات هي انقک جاڠن
انقک برکات دمکين ايت کارن ادند ستي ديوي ايت ايهند
سرهکنله کڤد انقک دان کرجاٴن د دالم نڬري اين کسرهکن کڤد
انقک کارن ايهند سدة توا دان تياد اد انق لاڬ٢ هاڤ انقک
اکن ڬنتي ايهند مک سمبه راج شاه مردان يا تونک شاه عالم

ڤتري ايت تياد جوک سوات ڤون دليهتڤ ستله ايت مک منتري
يڠ کدو ڤول برکاول مڠليليڠ مالڬي ايت کير٢ سات جام لماڤ جاڠنله
مانسي ڤيڠت تياد جوک سوورڠ دليهتڤ مک منتري يڠ کتيک
ڤول برکاول مڠليليڠ مالڬي ايت ڤون تياد سوات علامة دداڤتڤ مک
منتري يڠ کامڤت ڤول برکاول مڠليليڠ مالڬي ايت دمکين جوک
تياد سوات علامة دليهتڤ دمکينله حالڤ هلباليڠ امڤت اورڠ ايت
اڤبيل ڬنڤله جنجيڤ ڤد راج امڤت ڤوله هاري امڤت ڤوله مالم
مک منتري يڠ مود ايت برفکر دالم هتيڤ جکلو تياد دداڤت اوله
کامي امڤت برسودار اين سڤرت تيته راج ايت نسچاي ترڤڠڬل
ليهرک امڤت برسودار اين جکلو دمکين بايکله اک نايک کاتس
مالڬي اين سڤاي کڤرکسائي اکن سڬل دايڠ٢ ستله سده اي فکر
دمکين ايت مک لال اي نايک کاتس مالڬي ايت مک اي
برتاڤ کڤد ايڽڠ ڤڠاسه تون ڤتري ايت دمکين کتاڤ هي ايڽڠ
ڤڠاسه اک اين دسوره اوله راج ڤرکسائي اڠکو برکات بنرله اڠکو
کڤداک سکارڠ اين سياڤ يڠ د اجق برموکه اوله تون ڤتري مک
اي حامل تياد برکتهوئن جکلو تياد اڠکو ماو برکات بنر نسچاي اک
ڤڠڬل ليهرم مک ايڽڠ ڤڠاسهڤ برداتڠ سمبه دمکين کتاڤ يا تونک
سلماڤ همب جاد ايڽڠ ڤڠاسهڤ تون ڤتري بلم ڤرنه همب مليهت
تون ڤتري ايت دڠن سوورڠ لاک٢ تتاڤ سلماڤ اي براوله بورڠ نوري
ايت براوبه ڤرڠيڤ درڤد دهول مک اوجر مڠکو بومي بڬمان ڬراڠن
ڤرڠيڤ سکارڠ اين برکات بنرله اڠکو مک ايڽڠ ڤڠاسهڤ ايت ڤون
داتڠ بربيسک٢ کڤد مڠکو بومي ايت دمکين کتاڤ ادڤون همب
دڠر اڤبيل هاري ڤتڠ کير٢ تڠه مالم ادله سوار لاک٢ برکات٢ دڠن
تون ڤتري هاڤ اينله همب دڠر مک مڠکو بومي ايت ڤون بهاروله
سکچوت هتيب لال اي مڠمبل بورڠ نوري ايت دڠن سڠکرڤ
لال دڤرسمبهکنڤ کڤد راج سرت دڠن سڤرت کات ايڽڠ ڤڠاسه
ايت يا تونک هاڤ اينله ڤندڤاتن ڤاتک امڤت اورڠ اين مک

اوله ايهند بنداڤ اكن انقد داتڠ مك سڬرهله دتڠكڤ هي انقك
ماريله دودق دكت ايهند بندام د سيني مك تون ڤتري ڤون دودق
دكت ايهند بند بڠند ايت مك راج كدو لاك استري ڤون ترلال
كاسه اكن انقد بڠند ايت..... مك دليهت بڠند اكن تون ڤتري
سده حامله مك راج ڤون ترلال اماره حيران مليهت حال انقد
ايت لال سڬره اي كلور در دالم استان لال اي كباليروڠ د ڤڠهداڤن
سرت مڠهمڤڠكن سڬل منتري دان هلبالڠ ستله سده٢ برهمڤن مك
تيته راج كڤد مڠكو بومي هي مڠكو بومي اڤ بيچار كام كارن تون ڤتري
ستي ديوي ايت حامله تياد كتهوءن سكارڠ ڤرڬيله اورڠ كمالڬي تون
ڤتري ايت دان ڤركس اولهم بايك٢ اكن مالڬي ايت مك سمبه
مڠكو بومي يا تونك شاه عالم ڤاتك جنجڠله د اتس باتو كڤال ڤاتك
مان تيته تونك تياد ڤاتك للوءي ستله سده٢ راج برتيته ڤد مڠكو بومي
يڠ امڤت اورڠ ايت مك راج ڤون براڠكت لال ماسق كدالم استان
سرت دڠن مشغول هتيڽ مك مڠكو بومي ڤون مشاورة دڠن سڬل
منتري ستله سده مشاورة مك اورڠ سكلين ايت ڤون برجالنله كمالڬي
تون ڤتري ايت حتي مك تياد براڤ لماڽ برجالن ايت مك اي
ڤون سمڤيله كڤد مالڬي تون ڤتري ايت مك اي برتاڽ كڤد اورڠ
بركاول ايت دمكين كتاڽ هي سڬل كام يڠ بركاول اد كه كام مليهت
سسورڠ لاك٢ نايك كاتس مالڬي تون ڤتري اين بركات بنر اڠكو كڤداك
اين مك سمبه سڬل اورڠ بركاول ايت يا تونك مڠكو بومي بهو سڬل
همب يڠ بركاول اين تيادله همب مليهت سسورڠ ڤون تياد مانسي اد
ملنتس دان سئيكر بناتڠ ڤون تياد هاڤ بورڠ نوري ڤرمئينن تون ڤتري
ايتله همب ليهت كارن سڬل همب يڠ بركاول ايت سيڠ دان مالم
تياد لڤس درڤد جاڬ مالڬي برڬنتي٢ جوك مك مڠكو بومي امڤت
اورڠ ايت ڤون ترلال حيران منڠر كات اورڠ بركاول ايت شهدان مك
مڠكو بومي امڤت اورڠ ايت ڤون بركاول برڬنتي٢ ڤرتام يڠ بركاول ڤد
مالم ايت سسورڠ مڠكو بومي كير٢ سات جام لماڽ بركليليڠ مالڬي تون

جوڬ مك تون ڤتري ڤون مڠكين ساعت اي مناڠس مڠݢولڠكن
دريڤ د اتس مالݢي ايت مك راج دار الحيام ڤون برباݢي٢ تيڠو
داي مڤوره منڠكڤ بورڠ ايت اد يڠ منجرت اد يڠ مناره جابق
اد يڠ مناره ݢتة مك تياد اي جوڬ تڠكڤ بورڠ ايت مك
راج دار الحيام ڤون ساعت مشغول مليهت حال انقد بݢند ايت
حتي ببراڤ لماڤ دمكين ايت مك بورڠ نوري ڤون هڠݢڤ ڤد
سيسي مالݢي ايت سرت دڠن لكوڤ ترلال ڤرمي باݢي٢ كلكوءنڤ
ايت ممبوت غيرة هتيڤ سݢل اورڠ يڠ مليهت دي مك سمبه
اينڠ ڤڠاسهڤ يا تون ڤتري بورڠ اينله همڤر كماري اين مڤرهكن دريڤ
كڤد تون ڤتري اين ترلال امت بجقسان بورڠ ايت بارڠ لكوڤ
ڤاتت سكالي د ايكتكن ڤد اورڠ لكوڤ مك تون ڤتري ڤون سݢره
مڠوسر بورڠ ايت سرت اي مڠنجقكن تاڠن مك بورڠ نوري ايت
ڤون ملمڤت برهڠݢڤ كڤد تاڠن تون ڤتري ايت لال دباو ماسق
كدالم مالݢي ايت سرت دڠن سكچتاڤ مك اي مڤوره اورڠ بربوت
سڠكر امس يڠ دتاتهكن رتن متو مانكم دان برمبي٢كن متيار حتي
براڤ لماڤ تون ڤتري براوله بورڠ نوري ايت مك تيادله لاڬ
ڤكرجاءنڤ سڤرت يڠ دهول ايت دان تياد لاڬ اي ممرنتهكن سݢل
دايڠ٢ مڤوجي مڤولم مراجت دان برسند برݢورو دڠن سݢل دايڠ٢
سڤرت سدي كال تيڤ٢ هاري برماين٢ دڠن سݢل دايڠ٢ دان اينڠ
ڤڠاسهڤ كارن سننتياس هاري تون ڤتري برسوك سكاءن جوڬ
دمكينله سهاري٢ كرجاڤ تتاڤ سكارڠ اين تياد سڤرت دهول كال
لكوڤ ادڤون سلام براوله بورڠ نوري ايت هاڤ تون ڤتري برماين٢
اكن بورڠ نوري ايت جوڬ كرجاڤ ڤد سيڠ دان مالم حتي براڤ
لماڤ مك تون ڤتري ستي ديوي ڤون برچنت اكن ايهند بنداڤ
كارن سده لام تياد مڠادڤ ايهند بنداڤ مك ڤد سوات هاري اي
ڤرݢي مڠادڤ ايهند بنداڤ د ايرڠكن اوله اينڠ ڤڠاسهڤ دان دايڠ
سكلين مك اي ڤون سمڤيله ڤد استان ايهند بنداڤ مك دليهتڤ

د ڠݢري دار المرجون مک دکتاکنڤله سکل حال احوالڽ تتکال د امبل
اوله رقساس د دالم تامن ايت ستله ايت مک راج شاه مردان ڤون
دبواڤله ماسق کدالم تمڤت ڤرادوٴنڽ مک تون ڤتري ڤون کلورله
دودق ڤد تمڤتڽ کارن تاکت اکن رقساس ايت داتڠ.... حتي
مک راج شاه مردان دجديکن اوله تون ڤتري سٴيکر بورڠ نوري ترلال
انده رڤاڽ مک اي ڤون تربڠله کٴادرلال کڤد سبوه ڠݢري دار الحيام
مک راج دار الحيام ايت اد برانق سٴورڠ ڤرمڤون ترلال ايلق ڤارسڽ
ݢيلڠ ݢميلڠ چهياڽ مک راج ايت ڤون ترلال کاسه اکن انقڽ مک
د نمٴيڽ اکن انکند اين تون ڤتري ستي ديوي مک دنايککن د اتس
سبوه مالݢي دڠن اينڠ ڤڠاسهڽ دان دايڠ٢ بيتي ڤروار سکلين دان
ببراڤ اورڠ برکاول د باوه مالݢي ايت سيڠ دان مالم تياد برهنتي
لاݢ دمکينله راج مملهراکن انقد بݢند ايت حتي مک بورڠ نوري
ايت ڤون برهڠکڤ ڤد ڤنجورو مالݢي تون ڤتري مک تون ڤتري ڤون
ترڤندڠ ڤد بورڠ نوري ايت مک ترلال براهي هتيڽ ملیهت بورڠ
ايت کارن رڤاڽ ترلال انده سرت دڠن لکوڽ ملڠݢڠکن دريڽ دان
مڠمبڠکن سايڤڽ دان سرت ايکرڽ سڤرت اورڠ مناري سوراڽ ترلال
مردو سڤرت بوڽ اورڠ يڠ برشعر اکن مڠيرت هتيڽ اورڠ يڠ مندڠر
اکن دي مک تون ڤتري ڤون ترلال براهي هندق منڠکڤ بورڠ ايت
مک تون ڤتري ڤون مڽوره منڠکڤ بورڠ نوري ايت کڤد اينڠ
ڤڠاسهڽ کتاڽ جکلو تياد ترتڠکڤ بورڠ ايت نسچاي اک تياد ماو
ماکن دان تيدر کارن هتيک ساڠت براهي اکن بورڠ ايت کمان
تربڠڽ نسچاي اک ايکت. جوݢ ستله ددڠر اوله اينڠ ڤڠاسهڽ
ايت اکن کات تون ڤتري دمکين ايت مک سݢرهله دڤرسمبهکن
کڤد راج دار الحيام اکن سکل کات تون ڤتري ايت ستله سده راج
مندڠر سمبه اينڠ ڤڠاسهڽ ايت مک سݢرهله اي براڠکت لال
مڽورهکن سکل هلبالڠ دان رعية منڠکڤ بورڠ نوري ايت ستله ايت
مک ببراڤ داي دان اڤاي هندق منڠکڤ بورڠ ايت تياد داڤت

بـُوپ دان بوغ سري ݢادغ دان بوه بواهن دان تتكال تون ڤتري كمال رتن ديوي دغن سݢل دايغ دان اينڠ ڤغاسهپ منچهاري بوغ كڤد تامن ايت مك اي ڤون دليهت اوله سُورغ رقساس مك لال دسمبرپ اوله رقساس ايت اكن تون ڤتري سرت دبواپ دان دتارهپ د دالم سبوه مالݢي د تڠي ڤادغ مك تون ڤتري ڤون دتغݢلكنپ سُورغ دريپ شهدان مك ترسبتله ڤركتا٘ن راج شاه مردان تتكال اي برهنتي د باوه ڤوهن كايو ايت مك اي برجالن منچهاري اير كليلڠ ببراڤ لماپ اي برجالن ايت مك اي برتمو دغن سوات مالݢي مك دهمڤريپ مك دليهتپ د اتس مالݢي ايت اد سُورغ ڤرمڤون ترلال بايك ڤارسپ ݢيلڠ ݢميلڠ چهياپ مك راج شاه مردان ڤون همڤرله كڤد مالݢي ايت سرت برتاپ هي ڤرمڤون ادكه تونهمب امڤوپ اير مك ساهت تون ڤتري ايت اد جوݢ كامي امڤوپ اير تتاڤ ماهل هرݢاپ مك راج شاه مردان ڤون ترسنيم سراي بركات جكلو ماهل هرݢاپ سكالي ڤون همب بلي جوݢ كارن همب توجه بلس هاري اين تياد مينم دان تياد ماكن مك تون ڤتري كمال رتن ديوي ڤون بلس هتيپ منڠر كات شاه مردان دمكين ايت مك كات تون ڤتري بايكله تونهمب سلاكن كماري مك راج شاه مردان ڤون نايك كاتس مالݢي تون ڤتري كمال رتن ديوي مك ڤتري كمال رتن ديوي ايت سݢره مڠمبل اير يڠ دتارهپ د دالم كندي امس دان تمڤت سيره سنتاڤن تون ڤتري مك دبريكن كڤد راج شاه مردان مك لال دسمبت اوله راج شاه مردان لال اي مينم اير دان سنتڤ سيره ستله سده دمكين ايت مك راج شاه مردان بركات همب اين سُورغ سست كارن برچري دغن سݢل رعية همب سبب لوب همب مڠوسر انجڠ ڤربروا٘ن ادڤون همب دسبت اورڠله راج شاه مردان انق راج بكرم دتي جاي دان نام نݢري همب دار الحستان مك ساهت تون ڤتري كمال رتن ديوي همب اين ڤون دمكين جوݢ برچري دغن ايهند بند همب دان اكن ايهند ايت راج

ڤد علم اخرة دان علم يڠ لاين جاڠن دكات لاکُ دان ترلال ڤندي
برماين سنجات مك دنماءي اوله ايهند اكن انقپ شاه مردان ¶ القصة
مك ترسبتله ڤركتاءن برهمان د نڬري دار القيام مك ايله يڠ عالم كڤد
علم حكمة دان علم فراسة سكالي ڤرستيوا مك اي داتڠ كڤد شاه
مردان دان اي ڤون بلاجر علم حكمة دان علم فراسة كڤد برهمان
ايت ستله سده بلاجر ايت مك برهمان ايت ڤون هندق برموهن
ڤولڠ كڤد نڬريڽ مك راج شاه مردان مڠهنتركن ڬروڤ دڠن سڬل
رعيتڽ يڠ توجه لقس باڽقڽ ايت حتي براڤ لماڽ برجالن مك
برهمان ايت ڤون سمڤيله كڤد نڬريڽ مك راج شاه مردان ڤون
كمبالي برجالن سمبل بربورو كڤد ڤادڠ بلنتار دڠن سڬل رعيتڽ شهدان
تياد براڤ لماڽ مك انجڠ ايت ڤون دلڤسكن اورڠله ڤد ڤادڠ
ايت مك سڬره انجڠ ايت ڤون مڽالق ستله ددڠر اوله راج شاه
مردان مك اي ڤون سڬره لال مڠكرتق كداڤ ڤرڬي منداڤتكن انجڠ
ڤربروءن ايت دڠن سڬل رعيتڽ مك انجڠ ڤربروءن مڠكن جاوه
مك راج شاه مردان ڤون مڠيكت جوك ببراڤ لماڽ مك راج
شاه مردان ڤون برچريله دڠن سڬل رعيتڽ مك ببراڤ دچهريڽ
اوله سكلين رعيتڽ ايت مك تياد جوك اي ڤون برتمو دڠن رجاڽ
مك راج شاه مردان ڤون سمڤيله كدالم هوتن بلنتار تياد بركتهوءن
تمڤتڽ مك سڬل رعيتڽ ايت ڤون باڽقله ماتي دڠن لاڤر دان
دهاݢ سبب اي منچهاري رجاڽ تياد جوك برتمو حتي براڤ
لماڽ راج شاه مردان مڠيكت انجڠ ڤربروءن ايت مك اي برهنتي
د باوه ڤوهن كايو دان ترلال ساڠت دهاݢڽ در ڤد سبب لام تياد اي
مينم اير القصة مك ترسبتله ڤركتاءن انق راج دار المرجون سوورڠ
ڤرمڤوان برنام تون ڤتري كمال رتن ديوي ترلال بايك رڤاڽ ڬيلڠ ڬميلڠ
چهياڽ سڤرت بولن ڤرنام ڤد امڤت بلس هاري بولن كيلو كلوءنڽ
سڤرت لاڠت تياد براون مك سكالي ڤرستيوا اي ڤرڬي برماين٢ كتامن
دڠن سڬل دايڠ٢ اينڠ ڤڠاسه ڤرڬي مموڠت بوڠ سڬند يڠ امت هارم

منجاد ڤپاکت ايت ملينکن اکن اوبتپ داره انقپ ڤرمڤون ايت
ستله راج مندڠر کات سودراپ ايت لال دڤڠݢلپ انقپ لال
دڤنجڠپ د هداڤن سودراپ دامبل دارهپ ايت دسڤوکن ڤد
توبهپ راج سنديري مپاڤو دي مک دڠن تقدير الله تعالي دڠن
سکتيک ايت جوݢ هيلڠ دان سمبه ڤپاکت ايت کمبالي سڤرت
دهول ايت دمکين چرتراپ اورڠ برصحبة ڤد زمان دهول کال بوکن
سڤرت زمان سکارڠ اين منورت هاتي صحبتپ والله اعلم بالصواب*

Boenga Rampej.

Geschiedenis van Sjahi Merdân.

حکاية دچرتراکن اوله اورڠ يڠ امڤوپ چرترا اين اد سوات نݢري
دار الحستان نماپ دان نام رجاپ بکرم دتي جاي اد دسبت اورڠ
ترلال بسر کرجاءنپ ڤد نݢري ايت مک ببراڤ راج يڠ تعلق
کڤداپ دان ايله يڠ مڠحکمکن دڠن حکم الله تعالي دڠن سبنرپ
ڤد سکل رعيتپ سکلين دان ترلال مشهور عادلپ لاݢ عارف
بجقسان دان ايله يڠ ترمورة لاݢ مڠاسه ڤد سکل فقير دان مسکين
ايتله منجاد کنيڠ لاݢ مڠاسه ڤد سکل رعيتپ دمکين عادتپ راج
بکرم دتي جاي ايت مک ڤد زمان ايت ڤون ترلال رامي دالم نݢري
ايت لاݢ بايک ڤرنتهپ دالم دنيا دان داݢڠ اد يڠ ڤرݢي اد يڠ
داتڠ در نݢري٢ يڠ جاوه٢ ايت باپق داݢڠ داتڠ کارن ترلال مشهور
دان رامي لاݢ بسر خبرپ نݢري دار الحستان ايت حتي براڤ
لماپ مک دچرتراکن اوله اورڠ يڠ امڤوپ چرترا ايت مک راج
بکرم دتي جاي ايت ڤون برانق سؤرڠ لاݢ٢ ترلال ايلق رڤاپ
دڤندڠ اورڠ مک بارڠ لکوپ ايت ڤون ترلال ڤنتس اد سڤرت تياد
برججق د بومي رساپ لاݢ دڠن عارف بجقسان ڤد زمان ايت
دان ايله يڠ لاݢ مشهور تهوپ ڤد سکل علم حکمة دان لاݢ عالم

دتوتڤكنڽ مك اكن داينغ ايت تياد اي تاهو مك كات داينغ ايت مينمله اير ايت مك كتاڤ هي ايب سدهله تياد بوله همب مينم اير اين لال اي برجالن كمبالي مك داينغ ايت مناره كمبالي تمڤت اير مينم ايت شهدان مك راج ڤون باڠن در ڤد برادو تڠه هاري ايت مك راج هندق كومر مك چنچن ايتڤون جاته كدالم مولتڽ مك راج ڤون تركجت دكتاكن باتو اڤ اين مك دكلواركنڽ دليهتڽ چنچن يڠ دبريكن ڤد سوداراڽ مك راج ڤون كلوار لال ممڠڬل سڬل داينغ٢ سبداڤ سياڤ اد اورڠ ماسق كماري لاك اك تيدر مك سورڠ ڤون تياد بركات مك راج هندق مرك مك داينغ ڤڠاسه انقڽ سمبهڽ يا تونكو ڤاتك موهنكن امڤن اد سورڠ فقير ترلال ڤاتك كسيهن اكن توبهڽ تله بناس اوله ڤياكت بودق مك ڤاتك چوري تمڤت مينم تونكو ايت سڤاي سڬره اي بايك ايتڤون تياد دمينمڽ هڠك دڤڠڬ جوك لال دكمبليكن مك ڤاتك تاره كمبالي ڤول مك ايڤون برجالن كلوار كوت ايت ستله ددڠر اوله بڬند مك ايڤون سڬره تورن برجالن ماسق كدالم هوتن مك اي برتمو دڠن عبد الرحيم لاك تيدر د باوه ڤوهن كايو بسر لال داڠكتڽ دڤلق دچيومڽ دبواڤ نايك كئاتس اسوڠن دباو ماسق كدالم نڬري دتارهڽ ڤد سوات تمڤت همڤر استان ايت ببراڤ طبيب دان دوكن مڠباتي دي دان ببراڤ دبلنجاكن هرت راج تياد جوك اي بايك مك كات عبد الرحيم يا راج جاڠن لاك تونهمب سوسهكن ڤياكت همب اين تياد اكن سمبه مليئكن ماتي كارن اوبت همب اين امت سوكر دداڤت مك كات راج هي سوداراك كتاكنله اوبت تونهمب ايت جكلو داره همب اين سكارڠ جوك همب ڤوتڠ همب امبل اكن اوبت تونهمب والله تياد همب سلاهي مك عبد الرحيم ڤون مڠنجقكن سورت طبيب ايت مك دليهت اوله عبد الرحمان يڠ ساكت ايت هوي براهي تون ڤتري ايت برڤندە ڤداڤ سبب منهاني نفسوڤ دان منهاني كهندق تون ڤتري سبب ايتله

برادوله دو لاک استري لاستله ڤاڬي٢ هاري مک ايڤون مڠوچڤ شکور اکن الله سبحانه وتعالي دالم هتيڽ اينله صحبة يڠ ستياون مک دسورهڽ ڤڠڬل عبد الرحيم ايت دڤرملياڽ برتمبه٢ تڠه کاسهڽ دان سايڠڽ کدو برصحبة ايت مک دڠن تقدير الله تعالي راج مشکت ڤون ماتيله مک عبد الرحمان مڠڬنتيکن جاد راج دالم نڬري مشکت ترلبه بايک عادل ڤرکساڽ اکن سڬل رعية شهدان اکن عبد الرحيم هندق دجديکن اورڠ بسر تياد اي ماو کارن دعويڽ هندق مليهت ککيا٘ن الله سبحانه وتعالي مک ايڤون برموهن کڤد راج مک دبري اوله بڬند کڤداڽ سبنتق چنچين برچڤ بڬند لال برڤلق دان برچيوم دان برتاڠس تڠيسن مک عبد الرحيم ڤون مڽمبه کڤد ايڤرڽ تون ڤتري ايت لال تورن برجالن ببراڤ٢ نڬري دجلنيڽ دان دمسکيڽ برباڬي٢ علم دان حکمة دان بهاس دکتهوءيڽ سبرمول ايڤون کنا ڤڽاکت بودق ڤچه٢ توبهڽ تياد براوله اوبت براڤ طبيب مڠباتي تياد بايک مڠکن برتمبه٢ بوسق مک دالم فکرڽ هندق ماتي جوا اي تيدر سکڠف هوتن دان جالن سڠمبري ککيڽ برجالن ماسق هوتن تربت هوتن مک ايڤون جاته کمبالي کنڬري مشکت ايت مک فکرڽ بايک اک کمبليکن چنچين راج ايت جکلو اک ماتي د جالن٢ اين سنسچاي دامبل اورڠ لاين مک اي ڤون ماسق کدالم نڬري ادڤون اکن راج ايت تله اي برانق سؤورڠ لاک٢ عمرڽ بهارو توجه تاهن ترلال کاسه ايه بنداڽ اکن انقد بڬند ايت شهدان مک عبد الرحيم ڤون سمڤي کڤنتو استان راج لال اي منت اير مک اورڠ دالم استان ايت مليهت سؤورڠ فقير کنا ڤڽاکت بودق ايت مک کسيهن هتيڽ دالم فکرڽ بايک اي کبري مينم اير در تمڤت مينم راج کالو٢ اي سمبه در ڤڽاکتڽ اين مک اوله دايڠ ڤڠاسه انق راج ايت دبريڽ سراهي امس تمڤت مينم راج ايت مک اوله عبد الرحيم دکنلڽ تمڤت مينم راج ايت مک دچابتڽ چنچينڽ ايت دماسقکنڽ کدالم سراهي ايت

ڤد مالم ايت جوݢ عبد الرحمان ملريكن كداڤ لال كنݢري استمبل
ايت تياد برهنتي سملامن ايت ستله ڤاݢي٢ هاري اي ڤون سمڤيله
دداڤتڽ بنداڤ ڤون تله ڤوتسله ڤواڤ مك اي ڤون مڽورهكن اورڠ
بربݢيكي ميت بنداڤ ايت دمنديكن دان دتانمكن مك اي
ممبري صدقة سبرمول عبد الرحيم ڤون كاوينله دڠن ڤتري مشكت
ايت ستله مالم اي هندق تيدر مك دتارهڽ ڤدڠڽ سدة ترهونس
ايت د سبلهڽ توبه تون ڤتري ايت دڠن دي سمڤي تيݢ مالم
دمكين جوݢ مك فكر تون ڤتري اڤ اي اين تياد سوك اكن اك
رڤاڤ مك كلكوانڽ دمكين سراي تون ڤتري ڤون بركات جكلو
تونهمب تياد ݢمر اكن همب بايك تونهمب كمبليكن كڤد اورڠ
توا همب ايت مك كات عبد الرحيم كڤد تون ڤتري جاڠن شك
هاتي تون ڤتري كارن همب اين برقول كارن سودار همب ايت
ڤرݢي برڤرڠ سمڤي توجه هاري بهارو لڤس قول همب مك بهارول
همب براولت دڠن تون ڤتري ايت مك بهاروله هاتي تون ڤتري
ايت سوك سديكت شهدان بلم سمڤي توجه هاري بهارو انم مالم
جوݢ عبد الرحمان ڤون داتڠ لال اي ماسق كدالم رومهڽ ستله
ددڠر اوله عبد الرحيم اكن عبد الرحمان داتڠ ايت مك ايڤون برجالن
كلور منداڤتكن عبد الرحمان لال برتمو كدواڽ سرت برڤلق دان برچيوم
لال برخبر٢ ستله هاري مالم مك كات عبد الرحيم سيلاكنله تونهمب
ماسق مك عبد الرحمان ڤون ممبري سلام لال ماسق كدالم منداڤتكن
تون ڤتري ايت ادڤون اكن تون ڤتري تياد دكنلڽ كارن سروڤ
لكوڽ دان رڤاڽ ايت ستله سدة ماكن لال ماسق كڤرادوان مك
تون ڤتري ڤون برادوله كدو لاݢ استري سرت ملكوكن بارڠ كهندقڽ
مك كات تون ڤتري سهاري٢ تونهمب كالو تيدر هندق منچابت
ڤدڠ كات تونهمب برقول توجه هاري توجه مالم اكن سكارڠ بهارو انم
مالم سدة تونهمب تياد لاݢ دمكين مك عبد الرحمان ڤون ترسنيم
سراي كتاڽ تياد مڠاڤ تون كارن اددن ايت تله داتڠ مك ايڤون

كداڤ كهداڤن تمڤل كدواڤ سڤرت تياد برجڠق د بوم ككيڤ كدو سرت اي مڠيكت ڤدڠڽ دڤرڤنجڠڽ د اتس كڤلاڽ برماين٢ كن ڤدڠڽ ايت كدو برصحبة سڤرت رام٢ تربڠ دان لڤسان هلڠ اكن مڽمبر كدواڤ اورڠ ڤون حيرانله ترچڠڠ٢ دان مموج٢ كدو اورڠ مود ايت دان راج ڤون تعجيبله كتيک اي كدو برماين٢ ڤدڠ مک شيخ عبد الرحيم ملريکن كداڤ ڤد اره سبله ليڠ چنچڽ ايت مک شيخ عبد الرحمان ڤون مموسڠ٢ ڤدڠڽ كأتس كڤلاڽ ايت سرت اي منارک ككڠ كداڤ لال اي ملريکن كداڤ سڤرت اڠن ڤنتسڤ لال منيكم ليڠ چنچڽ ايت بتل ليڠڽ ملكت ڤدڠ دالم ليڠ چنچڽ ايت مک كداڤ ڤون برهنتي دان اورڠ ڤون برسورق مک دليهت اوله راج ايت ڤدڠ بتلله د دالم ليڠ چنچڽ ايت مک سڬل اورڠ باڽق مليهت سکليڽ براوله مالو ماسڠ٢ كمبالي كنڬريڽ سبرمول راج مشكت ڤون برتيته ڤد منتريڽ مڽوره مملأي ڤكرجاٴن ڤد هاري ايت جوک مک منتري ايتڤون ممباو اورڠ مود ايت مڠهادڤ راج ايت مک ايڤون منجنجڠ دولي بڬند ايت مک كات راج هي انقک اورڠ مود اڠكو اورڠ در مان مک سمبهڽ ڤاتک كدو برسودار اين اورڠ استمبل اكن بڠس همب اين در ڤد سوداڬر اكن تتاڤ تله ڤاتک منڠڬلكن ڤكرجاٴن منجاد سوداڬر ايت ملاينكن منچهاري علم دنيا دان اخرة جوک مک تيته راج اكن سكارڠ ڤد هاري اين اڠكو كأمبل اكن انقک منجاد منتنتو كيت مک راج ڤون حيران مليهت اورڠ برسودار تياد برسلاهن مک ايڤون مڽمبه ڤد راج لال كمبالي كرومهڽ ايت مک اكن ڤكرجاٴن كاوين ايت ايسق هاري ڤد مالم ايت اي نكاح راج سنديري منكاحكن دي شهدان ڤد مالم ايت داتڠ سروهن وكيلڽ در نڬري استمبل مڠتاكن بنداڤ عبد الرحمان ساكت ڤايه منننتيكن تقدير الله جوک مک عبد الرحمان ڤون بركات كڤد عبد الرحيم تونهمب ڬنتيکن دهول همب اين كاوين سهڠڬ توجه هاري جوک همب كمبالي ..... شهدان

موهنكن امڤن سڠل يڠ اد اين تله هابسله هاڤ اد دو اورڠ مود تياد دكتهوءي داتڠڽ اورڠ ايت · تياد اي برچمڤر دڠن اورڠ باڤق اي ديم ڤد سوات تمڤت مليهت تماشا اورڠ ملريكن كداڤ ايڤون بركود سؤورڠ سئيكر اكن سيكڤڽ ايت تياد داڤت دڤريكن هندق دكات انق راج تياد رعيتڽ هندق دكات انق سوداڬر ڤون تياد علامة سوداڬر ڤداڤ ڤكاينڽ لاين در ڤد اورڠ باڤق بوكن شيخ بوكن مولان بوكن منتري ترلال انده سكال ڤكاينڽ ستله راج مندڠر سمبه منتري ايت مك تيتهڽ سورهكنله اي ملريكن كداڤ دان منيكم ليڠ چنچڤن ايت مك منتري ايتڤون مپمبه لال برجالن منداڤتكن اكن اورڠ مود ايت ستله دليهت اوله عبد الرحيم در جاوه منتري ايتڤون داتڠ منوجو كتمڤتڽ مك كتاڤ يا ككند منتري رڤاڤ داتڠ دسوره راج ڤد كيت اين ستله عبد الرحمان ممندڠ كهداڤن مك دليهتڽ سڠڬه منتري مك ايڤون كدواڤ سڬره تورن در اتس كداڤ ممبري تعظيم اكن منتري ايت مك سڬره اي ممبري سلام دهول كڤد منتري السلام عليكم ورحمة الله يا وزير مك منتري ڤون منجواب وعليكم السلام يا انقك اورڠ مود كدو لال سام برجابت تاڠن مك كات منتري يا انقك كدو اداڤون همب اين دتيتهكن راج كڤد انقك كدو سڬرهله تونهمب منيكم ليڠ چنچڤن ايت مك كات عبد الرحمان اداڤون همب داتڠ سقدر هندق مليهت جوڬ تياد همب برمقصود هندق منيكم ليڠ چنچڤن ايت اكن تتاڤ جكلو دڠن تيته راج انشاء الله تعالي بوله تياد بوله همب كرجاكنله تيته راج ايت دمكينله سمبه ڤاتك يڠ هين كباوه دولي شاه عالم ايت مك منتري ايتڤون كمبالي مڠهادڤ راج دڤرسمبهكن سڤرت كات اورڠ مود ايت شهدان ستله سده منتري ايت كمبالي مك كات شيخ عبد الرحمان ڤرڬيله ادند تيكم چنچڤن ايت مك جواب شيخ عبد الرحيم تياد عادة همب دهول كارن تونهمب ترلبه توا سودار همب سيلاكنله دهول مك ايڤون ملمڤت كئاتس كداڤ سرت مپبت نام الله تعالي لال سام ملريكن

همب اورڠ سكاليڤون دان ايله اكن منجاد راج دالم نݢري مشكت اين جكلو داتڠ ماس الله اتسكڽ شهدان مك ترمشهورله ورت ڤد سݢل انق راج ڤد نݢري لاين مك سكليڽ داتڠله كسان ببراڤ انق سوداݢر دان انق بياڤري داتڠ كنݢري مشكت ايت برماين٢ منيكم چنچين ايت سؤورڠ ڤون تياد بوله كنا منيكم ليڠ چنچين ايت شهدان مك كات شيخ عبد الرحمان هي سوداراكڽ ماري كيت ڤرݢي ايسق هاري ڤاݢي٢ مليهت تماشا د دالم نݢري اين خبرڽ راج اين ممبوت سوات ڤرمئينن بربوت حكمة چنچين ايت باڽق كونن انق راج٢ دان سوداݢر ڤد ايسق هاري برماين كود منيكم چنچين ايت مك كات شيخ عبد الرحيم بايكله ايسق هاري كيت ماسق كدالم نݢري ايت شهدان ستله ڤاݢي٢ هاري لاڠكڽ دنهاري بنتڠ ڤون بلم هيلڠ چهياڽ سݢل مرݢستوا ڤون بلم منچهاري مڠساڽ دان هريمو ڤون بلم كلور در بلوكرڽ سئيكر ڤقسي ڤون بلم ملايڠ هايم ڤون رامي بركوكق ڤد كتيكڽ ايت شيخ عبد الرحمان دان شيخ عبد الرحيم ڤون نايكڽ كئاتس كداڽ برجالن ماسق كدالم نݢري ستله سمڤي مك دليهتڽ باڽق سݢل انق راج٢ دان بياڤري دان اورڠ كاي٢ برديري برصف٢ د ميدان ايت مك ايڤون برهنتي ڤد سوات تمڤت كدواڽ تياد برسام٢ دڠن اورڠ باڽق ايت برمول راج مشكت ڤون اد د اتس باڠن بڠونن مليهت تماشا سݢل انق راج٢ ملريكن كداڽ منيكم ليڠ چنچين ايت سؤورڠ ڤون تياد بوله ممبتولي دي ستله هابس انق راج٢ تمڤل سݢل انق اورڠ بسر٢ دان اورڠ كاي٢ ملريكن كداڽ منيكم ليڠ چنچين ايت تياد جوݢ كنا ݢموره بوڽ اورڠ برسورق ايت ستله سدة تمڤل ڤول سݢل انق بياڤري دان سوداݢر ملريكن كداڽ منيكم ليڠ چنچين ايت سؤورڠ ڤون تياد مڠنائي دي ستله سدة ماسڠ٢ برهنتي ڤد تمڤتڽ ايت ديم مك راج مشكت ڤون برتيته كڤد منتريڽ هابسكه سݢد انق راج٢ دان سوداݢر اورڠ كاي٢ ايت مك سمبه منتريڽ ڤاتكڽ

همباڤ كدو ايت اكن رڤاڤ دان بسرڤ دان لكوڤ٢ تياد برلاينن
هڠڬ ايب بڤاڤ تياد مڠنل دي جكلو اي دودق كدواڤ اورڠ ڤون
تياد مڠنل دي مان يڠ برنام شيخ عبد الرحمان مان يڠ برنام شيخ
عبد الرحيم اكن مريكئيت سئورڠ ڤون بلم براستري مليڠكن بلاجر علم
ڤلباڬي٢ سرت اشراة تيڤو حكمة دنيا دان علم اخرة برسام سماٴن كدواڤ
سكتيك تياد داڤت برچري شهدان مك كات شيخ عبد الرحمان
هي سوداراك شيخ عبد الرحيم ماريله كيت كلور در نڬري اين كارن
تله كيت كتهوٴي سڬل علم د دالم نڬري كيت اين دان عادتڤ
سكلين مك كات شيخ عبد الرحيم بايكله مان كهندق سوداراك ادله
همب مڤرتاٴي دي ستله سده اي برموافقة كدواڤ مك ايڤون
ممبري كواس ڤد سئورڠ لشكرڤ يڠ كڤرچياٴن ممڬڠ سڬل هرتاڤ دان
همب سهاياڤ كدو اورڠ همباڤ برنام سذيد دان سئورڠ برنام سعمر
كدو سهاياڤ ايتله منجاد كوساڤ ايت ستله سده اي ممبري
وكيلة اكن لشكرڤ كدو ايت مك ايڤون مماكي دو سروڤ ترلال
امت منجلس تياد لاٴك دكنل مان سي عبد الرحمان مان سي عبد
الرحيم لال اي برجالن كنڬري مشكت لال اي برهنتي ديم د سان
ڤد سوات دوسن هڠڬ سجم ڤرجالنن جاوهڤ ماسق كدالم نڬري جه٢
مشكت دسانله اي دودق دالم سبوه روم تمڤت برهنتي مك
سكلين اورڠ ايسي دوسن ايت ترلال كاسه كڤداڤ مليهت رڤاڤ
اورڠ دو برسودار تياد داڤت دكنل مان يڠ توا مان يڠ مود ايت ادڤون
اي كدو ايت اد ممباو سئورڠ سبيله ڤانه اكن سنجتاڤ دان ڤدڠ
سئورڠ سبيله سبرمول اكن راج مشكت ايت تله توا اد بڠيڤ سئورڠ
انق ڤرمڤون ترلال امت باڬس رڤاڤ مك راج مشكت ڤون
بربوت سوات ڤرمئينن سبنتق چنچن دڠنتڠڤ مك دڤربوتڤ
سوات سورت اندڠ٢ ترسبت د دالم سورت اندڠ٢ ايت بارڠسياڤ
داڤت منيكم ليڠ چنچن دڠن ڤدڠ بتل ڤد لوبڠڤ دڠن سكالي
تيكم اكن تتاڤ اي برلاري٢ دڠن كداڤ ايله سوامي انقڠ جكلو

هي سوداڮر براڤ هرڬاڤ ڤرمڤون مود اين مک ساهت سوداڮر يا
تونکٞ شاه عالم هرڬاڤ سريب دينر دڤرهمب تبسکن دي دان تله
دڤرهمب ببياکن سريب دينر مک کات امير معمر کارن کسکارن
تونهمب همب بري اکن تونهمب هرڬاڤ سريب درهم ڤيرق دان
سڤوله ڤرسليڠن دان سڤوله ايکر کود تيزي عرب رضاکه تونهمب سڤرت
هرکٞ يڠ همب بريکن تونهمب اين مک ساهت سوداڮر ايت
رضاله يڠ دڤرهمب مک دڤڠڬل امير معمر قاض دان سقسي اکن
مڤورت سحلب دان سڬل هرڬاڤ کمدين در ايت مک کات
سوداڮر اکن امير معمر يا امير معمر بري اڤله کراڤ همب برلهاتن
دڠن سهاي ايت بارڠ سساعة مک ساهت امير معمر بايکله مک
تتکال برلهاتنله کدواڤ مک لال سهاي ايت ڤون مناڠس مک
کات سوداڮر ايت جکلو تياد اد کڤڤاٴن بڬيکٞ نسچاي تياد سوات
جوا ڤون منچريکن کدو کيت ملاينکن موت اداڤ دم ددڠر امير
معمر اکن سوداڮر دان سهياڤ ايت برکاسه کسيهن دان اکن ترلال
امت دکچتاڤ درکارن ڤرچريئنڤ مک اي برکات هي سوداکٞ
بهو همب اين کهنداکي سڤرت کهندق تونهمب ايت دان باوله
سهاي اين دڠن سڬل هرڬاڤ مک دامبل سوداڮرله اکن سڬل هرت
دان سڬل ڤکاين دان سڬل کود ايت لال کمباليله اي دڠن
سکچتاڤ سرت دڠن سهياڤ يڠ دبواڤ ايت*

Boenga Rampej.

Geschiedenis van ABDOE'RRAHMAN en ABDOE'RRAHIM.

القصة مک ترسبتله اد دو اورڠ برصحبة ترلال امت برکاسه
کسيهن لاکٞ ترلال امت ستياون د دالم نکري استمبل سؤرڠ برنام
شيخ عبد الرحمان دان سؤرڠ برنام شيخ عبد الرحيم برمول ترلال
امت عجايب ککياٴن الله سبحانه وتعالي يڠ ملکوکن قدرتڽ اتس

سلسيله در ڤد بربئيكي ايت مك دڤرسالنڽ اكن سلطان روم دڠن
ببراڤ هدية حتي مك دلڤسكنڽله اي اوله سلطان شابور ڤولڠ كبنو
روم سرتٰ كتاڽ هي سلطان روم كمباليله تونهمب كنݢري تونهمب
حتي مك سلطان روم ڤون كمباليله كنݢريڽ*

Boenga Rampej.

VI. Verdichte verhalen.

Edelmoedig gedrag van den Emir Màmoer.

كات صاحب الحكاية اد سُورڠ سوداݢر ڤد دهول كِال مك اد
ڤداڽ سُورڠ سهياڽ ڤرمڤون مود ترلال ايلق ڤارسڽ دان ساڠت
سوڤن لاكُ امت تاهو در ڤد برماين كچاڤي دان برماين ڤاڤي مك
دڠن تقدير الله تعالي ببراڤ لماڽ سوداݢر ايت ڤون ڤاڤ مك كات
سوداݢر اكن سهياڽ ايت اڤ حال كيت دالم كڤڤاءن اين اكڤون
ساڠتله بڤرچنتاءن كارن مليهت تله براوبهله حالم در ڤد مكانن دان
ڤكاين دان ڤرهياسنم ڤد بچراكُ بايكله اڠكو كجول ڤد اورڠ يڠ داڤت
ممبئيكي ديكو دان مڠاسه ديكو سڤاي اكڤون بوله در ڤد هرݢُ
ممبئيكي ديريكُ مك ساهت ڤرمڤون ايت بايكله تونكُ جكلو
دمكين ڤربوتله سڤرت بارڠ يڠ دكهنداكي تونهمب مك سوداݢر ايت
ڤون ڤرݢيله هندق منجول اكن سهياڽ ايت مك برتمو اي دڠن
سوداݢر سُورڠ تولنڽ يڠ برتاڽ اكن دي هندق كمان تونهمب باو
سهاي اين مك ساهت سوداݢر ايت هندق همب منجول دي
مك كات تولنڽ جكلو دمكين تون باوله سهاي اين كڤد امير معمر
د بنو عيراق مك لال دباو سوداݢر سهياڽ ايت كڤد امير معمر مك
تتكال دبواڽ سهياڽ ڤرمڤون مود ايت كهداڤن امير معمر مك اي
ڤون ترلال سكچيت هتيڽ كارن مليهت ايلق ڤارسڽ سرت كتاڽ

كام كلورله در دالم كوت اينلادان ڤهكن اولهم سوات ڤيهق لشكر سلطان روم مك سمبهڤ مريكئيت سڤرت تيتة شاه عالم ايت دڤرهمب جنجڠله لال كلور مريكئيت در دالم كتاڤ مك سلطان شابور ڤون مميله ببراڤ ڤهلاوانڤ بريب سرت دڠن الت سنجتاڤ مك اي ڤون كلورله در بلاكڠ سكلين وزيرڤ يڠ دهول ايت مك تتكال بربوڤله ڬنت مك سلطان شابور سرت دڠن سڠل ڤهلاوانڤ ڤون ممبربوكن دريڤ كڤد لشكر سلطان روم مك سنتوسله سلطان روم دڠن منتريڤ كارن ڤد سڠكاڤ لشكر سلطان شابور يڠ د دالم كوت ايت كورڠله قوة مك دتڠكڤ سلطان شابور اكن سلطان روم سرت دتاونڤ سڠل لشكرڤ دان درمڤسڤ سڠل خزانتڤ مك تياد لڤس در ڤد لشكر سلطان روم ملاينكن يڠ داڤت لاري ستله ايت مك سلطان شابور كمباليله كڤد كرجائنڤ سرت دبهڬيكنڤ سڠل رمڤاسن ايت سقدر لايقڤ تيڤ٢ اورڠ در ڤد سڠل لشكرڤ كمدين در ڤد ايت مك دسرهكنڤ سلطان شابور سڠل ڤرنته كرجائنڤ ايت كڤد تاڠن وزيرڤ يڠ ملڤسكن دي ستله ايت مك دتيتهكن سلطان شابور باو سلطان روم كڤد مجلسڤ مك دباو اورڠله دم دليهت سلطان شابور اكن سلطان روم مك اي ڤون ممبري حرمة ڤداڤ سرت ددودقكنڤ د سسيڤ دان بركات٢ دڠن ڤركتائن يڠ لمه لمبت سرت كتاڤ هي سلطان روم جاڠنله تونهمب تاكت سنتوسله تونهمب تيادله همب ماو ممبنساكن تونهمب سڤرت تونهمب ممبنساكن همب دان ماو همب ممبالسكن تونهمب دڠن كبجيكن جوا تتاڤ همب كهنداكي كڤد تونهمب بربئيكي سڠل كوت دان نڬري دان

سڠل تانم تنامن يڠ تونهمب سده بنساكن ايت دان تون لڤسكن سڠل اورڠ توانن لشكر همب مك كات سلطان روم سبارڠ كات تونهمب ايت همب قبولكنله حتي مك سلطان روم ڤون منيتهكن وزيرڤ بربئيكي سڠل تانه يڠ دبنساكنڤ ايت سڤرت كهندق سلطان شابور ايت مك دڤربئيكي مريكئيت بارڠ يڠ دبنساكنڤ مك تتكال

ستله ايت مک دکتهوءيپله سلطان شابور بهو وزير ايت هندق
ملڤسکن دي در ڤد ڤنجاراپ ايت دان کمبالي برسام٢ دڠن دي
کنڬريپ ڤد کتيک مالم جوا..... حتي مک ڤد کتيک مالم مک
وزير ايت. ڤون برجالنله دڠن ڤرلاهن٢ دڠن مپمبپيکن دريپ ڤرݢي
ماسق خيمة اورڠ يڠ مماسق مکانن اورڠ يڠ مڠوالي ايت هڠݢ
سمڤيله اي مک دبوبهپ کدالم مکانن مريکئيت اوبت بيهوس
ستله ايت مک اي ڤون کمباليله کڤد تمڤتپ مک مکانن ايت
ڤون دباو اورڠله کهداڤن ڤڠليم ايت مک ڤڠليم ايت ڤون ماکنله
دڠن سکلين مريکئيت ماسڠ٢ سڤرت عادتپ يڠ دهولو ايت جوا
هڠݢ بلمڤي لاکݢ ساعت نماپ مک سکلين مريکئيت بربيهوسله
لال تيدر سڤرت اورڠ ڤيتم مک وزير سلطان شابور مڠڤياکن لال
دتڠݢلکنپ رنتي ڤنجار ايت مک د اوريکنپله اکن سلطان شابور
ايت مک داڤياکنپله اکن مڠلورکن دي در دالم ڤنجار ايت لال
دبواپ در دالم سݢل لشکر سلطان روم هڠݢ سمڤيله کدواپ کڤد
کتاپ مک وزير ايت ڤون برسرو دڠن ڤرلاهن کڤد ڤنڠݢو ڤنتو کوت
نݢري مک ساهت مريکئيت دڠن پارڠ سوراپ سياڤ يڠ برسرو
د لور کوت اين مک ساهت وزير سلطان شابور هي يڠ منڠݢو ڤنتو
جاڠن کام ايڠر ڤرلاهنکن سوار کام بهو اکله وزير سلطان شابور دان اينله
راج کيت اد لاکݢ هيدڤ مک مريکئيت ڤون سݢرهله ممبکاکن
ڤنتو کتاپ حتي مک کلڤله سلطان شابور سرت دڠن وزيرپ کدالم
کوت نݢري ايت دم دليهت سݢل ايسي نݢريپ سلطان شابور داتڠ
مک جادله تتڤ هتيپ دان سنتوسله هاتي مريکئيت مک سلطان
شابور ڤون منيتهکن مڠهمڤنکن سݢل لشکر يڠ اد د دالم نݢري سرت
دڠن سݢل راج٢ دان وزيرپ دان هلبالڠپ دان سݢل ڤهلوانپ سرت
کتاپ برلڠکڤله کام دڠن سݢرهپ سڤاي کيت منددتاڠي سلطان روم
مک مريکئيت مستعدله مک سلطان شابور ڤون برسبدله کڤد سݢل
وزيرپ هي سݢل وزيرک اڤبيل کام دڠر بوپ ݢنت يڠ ڤرتام مک

ددڠر سلطان شابور اكن حكاية وزيرڤ مك اي ڤون تتقله هتيڤ
دان ادله وزير سلطان شابور ايت سننتياس منچهاري حيلة ببراڤ
تيڤو داي اكن ملڤسكن سلطان شابور در دالم ڤنجار ايت دان
دسكاكنڤ هاتي كدو ڤڠليم ايت مك ادله وزير سلطان شابور سلام
اي برسام٢ دڠن ڤڠليم ايت تيادله اي ماو ماكن مكانن‌ڤ ڤڠليم
ايت كتاڤ بهو مكانن همب يڠ همب ماكن ايت مكانن يڠ
دبكلكن اوله ڬورو همب بطريق جوا مك ادله تتكال مريكئيت
ماكن ماسڠ اي مماكن بكل دريڤ جوا حتي مك سلطان روم ڤون
سباڬي جوڬ برجالن كڤد ڤيهق نڬري سلطان شابور هڠڬ سمڤيله
اي كبنو فرسي دڠن سڬل بال تنتراڤ مك دبونهڤله ببراڤ در ڤد
رعية سلطان شابور سرت دتاونڤ دان ببراڤ سوڠي دسبرڠڤ دان
ببراڤ در ڤد ڤوهن كايو دالم نڬري ايت دتبڠڤ دان ببراڤ كوت
نڬري دبنساكنڤ ڤد ڤرجالنن ايت دم ددڠر سڬل ڤڠليم د بنو فرسي
اكن خبر ايت مك سكلين مريكئيت ڤون لاريله هڠڬ سمڤيله سلطان
روم كنڬري سلطان شابور يڠ برنام جندي مك د كلليڠي كوت نڬري
ايت مك دتيتهكن سلطان روم اورڠ مندريكن ايونن ڤلوتر باتو مك
سباڬي اين دلوترڤله باتو ايت كدالم كوت سلطان شابور مك سڬل
وزيرڤ دان رعية يڠ د دالم كوت ايت ڤون كسكارنله تياد اد حيلتڤ
ملاون سلطان روم هاڤ مملهراكن كتاڤ جوا اداڤ برڤانه ڤناهن در
دالم كوت ايت جوا شهدان ادله سننتياس وزير سلطان شابور ايت
برحكاية جوا كڤد كدو ڤڠليم يڠ منڠڬوئي ڤنجار ايت دڠن حكاية
يڠ سندر سڤاي ددڠر سلطان شابور اكن ڤركتائنڤ ايت دان اكن
حال احوالڤ سلطان روم ڤرڬي مڠالهكن نڬريڤ ايت ڤون دسندركنڤ
د دالم حكاية ايت*

De Vizier doet nu aan de bevelhebbers een verdicht verhaal, waarin hij tevens zijnen Vorst onder bedekte termen te kennen geeft, dat hij van plan is hem in den volgenden nacht uit zijnen kerker te verlossen.

تنتراپ منوجو نکري سلطان شابور حتي مک کات وزير سلطان شابور
اکن ڤنديت بطريق براڤ لماپ ادله همب بربوت خدمة اکن
تونهمب کارن سکارڠ اين ترلال ايغنپ همب هندق بربوت کبقتين
اکن الله سبحانه وتعالي مک ادله ڤهال يڠ ترلبه بسر کڤد الله تعالي
در ڤد ملڤسکن سکل اورڠ يڠ کسکيتن ايت سڤرت تونهمب معلوملہ
اکن حال همب اين مڠباتي سکل اورڠ يڠ ساکت ايت دان سکارڠ
ادله ساڠت حسرة همب هندق مڠيرڠکن جالن سلطان روم دم ددڠر
اوله ڤنديت بطريق کتاپ ايت مک اي ڤون فکر دالم هتيپ سرت
کتاپ بهو ڤد بچاراک تياد اک داڤت برچري دڠن اڠکو سساعة جوا
ڤون مک بتاڤ اڠکو منت دريم کڤداک هندق ڤرکي کتمڤت يڠ
لاين جاوه در ڤداک دان سڠکاک تيادله اڠکو برتمو لاک دڠن داک
مک وزير ايت ڤون ساڠتله حسرتپ هندق منداڤتکن رجاپ سلطان
شابور مک برباکي٢ کات يڠ لمه لمبت دکتاکنپ کڤد بطريق ايت
سڤاي دبريپ ڤرکي ستله ايت مک دبريپ اوله بطريق اکن دي
ڤرکي مک دبکليپ اکن دي دان دبريپ اکن دي سوات سورت
کڤد دو اورڠ ڤڠليم يڠ مڠوالي سلطان شابور ايت دمکين بپيپ سورت
ايت بارڠ مفهوم کراپ تون٢ بهو لاک٢ يڠ ممباو سورت اين در ڤد
مريد همب يڠ خاص بارڠ تون٢ تلوڠي اکن دي ڤد سکل بارڠ حال
احوالپ ستله ايت مک وزير ايت ڤون ڤرکيله سرت دبواپ سورت
يڠ دبريپ اوله بطريق ايت هڠک سمڤيله اي کڤد سکل لشکر سلطان
روم مک سورت ايت ڤون دبريکنپله کڤد دو ڤڠليم يڠ مڠوالي سلطان
شابور ايت دم دليهت مريکئيت سورت در ڤد بطريق مک دمليائي
اوله مريکئيت اکن دي سرت دبواپ مريکئيت مکانن دان منومن
دان اي ددودقکنپ دڠن دي مک وزير ايت ڤون برکاسه کسيهنله
دڠن ڤڠليم ايت دان ادله وزير ايت برحکاية ڤد تيڤ٢ مالم سڤاي
سوک هتيپ مريکئيت در ڤد باکي٢ حکاية يڠ عجائيب٢ دڠن
ڤارڠ سوراپ مقصودپ سڤاي ددڠر رجاپ حکاية وزيرپ ايت دم

دليهت سلطان شابور مک اي هندق دبونه اورڠ مک اي ڤون براقوارله مک اي ددودقکن سلطان روم ڤد تمڤت يڠ ملي مک دتيتهکن سلطان روم ڤربوتکن دي سوات ڤاتڠ سڤرت روڤ طبيب مک برڬڠ د دالمڤ مک دسلنيڤ ڤول ڤاتڠ ايت دڠن توجه لاڤس کولت لمبو مک دڤربوتڤ ڤنتو د اتسڤ اکن تمڤت ماسق کلور دان دسورهڤ ڤربوت د باوهڤ سوات لوبڠ اکن تمڤت قضاء حاجة مک دتيتهکن سلطان روم بلڠکو اکن دي دڠن بلڠکو امس سکير٢ داقت اي برڬرق حتي مک دبلڠکوکن اورڠله اکن دي ستله اي سدة تربلڠکو مک سلطان شابور ڤون دماسقکن اورڠله کدالم ڤاتڠ ايت مک سلطان روم ڤون منيتهکن سکل بال تنتراڤ سورة مستعد اکن مندتاڠي بنو فرسي مک دتيتهکن سلطان روم کوالي ڤاتڠ تمڤت ممنجراکن سلطان شابور ايت سراتس لاک٢ ڤهلاوان مک دجديکنڤ ڤد تيڤ٢ ليم اورڠ در ڤد مريکئيت سورڠ ڤهلاوان مک دتڠڬڠ اورڠله ڤاتڠ ايت برسام٢ دڠن سکل ڤهلاوان ايت سرت دان يڠ منتڤکن دان مملهراکن سکل ڤکرجاٴن دو ڤڠليم ايت در ڤد مريد بطريق مک ادله ڤاتڠ ايت دتڠڬڠ اورڠ د هداڤن ڤڠليم ايت جوا مک تتکال برهنتيله سکل لشکر ايت مک دهنترکنڤله ڤاتڠ ايت سام تڠه مريکئيت دان دبريڤ اکن دي سوات خيمة يڠ منتوڤي دي دان ڤد يڠ مڠوالي دي ليم ڤوله اورڠ دان سکل ڤهلاوان مريکئيت ڤون سکلين سرت مريکئيت جوا مک ددريکن ڤول سڤوله بوة خيمة مڠليليڠي ڤاتڠ ايت دان در ڤد تيڤ٢ سوات خيمة ايت ليم ڤوله اورڠ برکاول سام٢ دڠن مريکئيت جوا دان ددريکن ڤول سوات خيمة د سيسي خيمة ايت دان سکل مکانن سلطان شابور ادله دالمڤ ايت کلکين مک سلطان روم ڤون براڠکتله دڠن سکل بال تنتراڤ اي هندق ممبنساکن سکل ايسي نڬري سلطان شابور د بنو فرسي ايت دان ادله سرت سلطان روم ايت ببراڤ علما اکن مڠرجاکن ڤرنته کرجاٴن دمکين حالڤ سلطان روم ڤد تيڤ٢ هاري حتي مک اي ڤون برجالنله دڠن سکل بال

ايت ترتولس روڤ سلطان شابور مک کتاڤ ڤد بچراک بهو لاک٢
اين مکاڤ سروڤ دڠن تليسن ايت مک لال دامت امتيڤ اکن
روڤ سلطان شابور ايت مک کتاڤ ڤد بچراک بهو لاک٢ اين
بوکنڤ در ڤد جنس رومي بارڠکالي ڤون اي اين سلطان شابور ايتله
جوا کارن تياد لاک برسلاهن دڠن تليسن يڠ د دالم کندي ايت مک
اي ڤون بربچار دالم هتيڤ مک حکيم ايت ڤون مڠمبل کندي لال
برديري سرت اي برسرو٢ دالم مجلس ايت دمکين بپيڤ هي سکل
ايسي مجلس بهو تليسن ڤد کندي اين منچرتراکن کڤد همب
سوات چرترا يڠ عجائيب مک ساهت سکل ايسي مجلس ايت
هي حکيم اڤ چرترا يڠ ترلال عجائيب ايت مک کات حکيم
ايت بهو تليسن اين مڠتاکن د دالم مجلس اين اد سئورڠ لاک٢
سروڤ دڠن دي سرت اي منيلک کڤد سلطان شابور ايت دان
تتکال حکيم ايت منيلک کڤداڤ هيرمله مکاڤ مک دکتهوئي
حکيم بهو سڠکاڤ ايت بنر مک اي ڤون برسرو٢ ڤول سکالي لاک
دڠن ڤارڠ سوراڤ سڤرت سوراڤ دهول ايت هڠک کدڠارنله سروڤ
ايت کڤد سلطان روم مک دتڤائي سلطان روم اکن دي مک
دسمبهکنڤله بهو سسڠڬهڤ سلطان شابور اد دالم مجلس اين دم ددڠر
سلطان روم اکن سمبه حکيم ايت مک سلطان روم منيتهکن منڠکڤ
سلطان شابور حتي مک سلطان شابور ايت ڤون دتڠکڤ اورڠله دبواڤ
کهداڤن سلطان روم مک دتڤائي سلطان روم اکن دي هي لاک٢
تونهمبکه سلطان شابور مک سمبهڤ يا تونک شاه عالم بوکنڤله
دڤرهمب سلطان شابور دڤرهمب سئورڠ داڬڠ مک دڠن ببراڤ
حيلة دڤرسمبهکنڤله کڤد سلطان روم ڤد مڠتاکن دريڤ بوکن سلطان
شابور ايت مک سمبه حکيم ايت يا تونک شاه عالم جاڠن دڠرکن
کتاڤ اين بهو سسڠڬهڤ اي اين سلطان شابور تياد لاک شک هاتي
د دالمڤ دم ددڠر سلطان روم سمبه حکيم ايت مک سبد سلطان
روم جک تياد اي ماو برکات بنر کام بونه اکن دي دم ددڠر دان

بطريق اكن دي مك دكتهوئيڤله اكن دي بديمان لاٴك بجقسان لال
دكاسيهڤله اكن دي دان وزير ايت ملكوكن دريڤ سڤرت كهندق
بطريق ايت شهدان ادله وزير ايت مڠباتي سڠل اورڠ يڠ ساكت
دان تياد دامبل اوڤهڽ در ڤد مريكئيت مك ترلال مشهور نماڽ
دان بسر مرتبتڽ ڤد سڠل مانسي مك د دالم ايت ادله وزير ايت
مملهراكن سلطان شابور مك ڤد سوات هاري سلطان روم هندق
برجامو سڠل ايسي نڬريڽ مك دتيتهكنڽ اورڠ ميرو دمكين بپيڽ
هي سڠل اورڠ ايسي نڬري هباي بهو سسڠڬهڽ جاڠن سؤورڠ جوا
ڤون كام تڠڬل ملاينكن حاضرله كام كڤد استان راج حتي مك سڠل
ايسي نڬري ڤون ڤرڬيله دان سلطان شابور ڤون هندق ڤرڬي برسام٢
دڠن سڠل مريكئيت كارن هندق مليهت هيبة مجلس سلطان روم
دان سڠل ڤرڠڬامنڽ مالڬيڽ مك سمبه وزيرڽ يا توانك شاه
عالم بارڠ جاڠن كراڽ شاه عالم ڤرڬي كڤد مجلس سلطان روم تاكت
دكنل اورڠ اكن شاه عالم كالو٢ داتڠ بهاي يڠ تياد داڤت دبچاراكن
مك تيته سلطان شابور هي وزيرك تياد داڤت تياد اك ڤرڬي جوا
حتي مك اي ڤون ڤرڬيله كمجلس سلطان روم لال اي دودق برسام٢
دڠن اورڠ باپق ايت ڤد سڬكاڽ تياد دكنل اورڠ اكن دي كارن
اي سده مڠوبهكن ڤكاينڽ كات يڠ امڤوڽ چرترا مك نام سلطان
شابور ايت تله مشهورله كڤد سلطان روم در ڤد ساعت كاكڽ دان
ڤركساڽ دان قوتڽ مك دتيتهكن سلطان روم ببراڤ در ڤد اورڠ
ڤڠولس منولسكن روڤ سلطان شابور ايت ڤد سڬنڤ ديوال مالڬيڽ
دان سڠل باجن مكانڽ دان منومنڽ حتي مك صفره ڤون دهمڤر
اورڠ دان سڠل ماكن مكانن ڤون داڠكت اورڠله مك سڠل مانسي
ڤون ماكنله دان دڤرايدركن اورڠله ببراڤ كندي چران امس دان
كاچ دان ادله د دالم مجلس ايت سؤورڠ حكيم جنس رومي ترلال
بديمان لاٴك ساعت مڠتهوئي علم فراسة مك حكيم ايت ڤون
هندق مينم ايڤر لال دامبلڽ سبوه كندي مك دليهتڽ ڤد كندي

برجالنله سرت دبواڤ سؤرڠ وزيرڽ يڠ ڤد زمان ايهڤ اداله وزير مك ايله توا لاڬ امت بديمان دان بجقسان ڤد سڬل ڤرکتاٴن لاڬ سوڤن دان تاهو اي اکن سڬل بهاس دان سڬل علم دان سڬل تيڤو داي مک دسرهکن سلطان شابور سڬل حال احوالڽ کڤد وزيرڽ ايت سرت اي برسبد هي وزيرک بهو سسڠڬهڽ اڠکوله يڠ مملهراکن داک مک سمبهڽ يا تونک شاه عالم بارڠ تيته يڠ مها ملي ايت دڤرهمب جنجڠ ستله ايت مک وزير ايت ڤون مماکي ڤکاين ڤنديت نصراني اڤبيل اي برتمو دڠن سؤرڠ برتاڽله اي دڠن بهاس لاين در ڤد بهساڽ حلالفت ياٴيت نام سوات نڬري د بنو روم ملکوکن دريڤ سڤرت طبيب دان دبواڤ سرت ميڽق ڤربواتن چين اداله خاصية ميڽق ايت اڤبيل دسڤوکن کڤد تمڤت لوک۰ ايت مک کتيک ايت جوا سمبه حتي مک سمڤيله کدواڤ کبنو شام مک اداله ڤکرجاٴن وزير ايت مڠباتي اورڠ لوک مک بارڠسياڤ دابتيڽ تياد دامبلڽ اوڤه در ڤد اورڠ يڠ دابتيڽ ايت مک سده ترمشهورله نماڽ د دالم نڬري ايت حتي مک سلطان شابور ڤون برجالنله کبنو روم سرت دڠن وزيرڽ ايت هڠڬ سمڤيله کدواڤ کبنو روم حتي براڤ لماڽ مک وزير ايت ڤون ترلال مشهورڽ در ڤد علم دان زهدڽ دان طبيبڽ حتي ڤد سوات هاري وزير ايت ڤرڬي کڤد بطريق ياٴيت يڠ تربسر دالم انتار سڬل ڤنديت نصراني مک اي ڤون ممنت اذن کڤد بطريق هندق برتمو دڠن دي مک دبري اذن اکن دي ماسق مک وزير ايت ڤون ماسقله دم دليهت بطريق اکن وزير ايت مک اي ڤون برتاڽ هي لاک٢ اڤ کهندقم دان در مان داتڠم مک ساهت وزير ايت بهو همب داتڠ در نڬري جلکسه کارن هندق مڠنجوڠي تونهمب سڤاي همب مڠمبل برکة در ڤد بربوت خدمة کلکين مک وزير ايت ڤون بربوت خدمة اکن دي سرت دبواڤ اکن دي در ڤد هدية يڠ بايک٢ مک دڤرملياڤله اکن وزير ايت دان دبريڽ اکن دي در ڤد مريدڽ يڠ خاص لال دچوب

سڠورڠ ڤون تياد مڠتاكن دريڤ مسكين لاڬ مك سكليننڤ ڤون ترلال سكچيتاڤ سراي ممنتاكن دعا بڬند سلامة سمڤرن داتڠ كڤد انق چچوڤ بير برتمبه٢ جوڬ كبسارن دان كمليائنڤ ستله سده مك سلطان ناظر شاه اقرارله د اتس تخت كرجائنڤ سدكال ملكوكن كسكائنڤ دڠن عادل مورهڤ دان سياستڤ ڤد سڬل ايسي نڬري ڤد ماس ايت تياد اورڠ يڠ ترانياي در ڤد ساڠت ڤركس بڬند مملهراكن نڬريڤ ايت مڠكن برتمبه٢ راميڤ لبه ڤول در ڤد دهول كال سڤرت اورڠ برهاري راي رڤاڤ مك سڬل داڬڠ ڤون تيداله برهنتي داتڠ برنياڬ كنڬري دالي ايت در ڤد سبب ساڠت عادل رجاڤ مك مشهورله نماڤ سلطان ناظر شاه ڤد سڬل نڬري يڠ لاين منك سكليننڤ ڤون دهست منڠركن نام بڬند ايت مك سڬل راج ايتڤون داتڠله مڠادڤ سلطان ناظر شاه د نڬري دالي برلندڠكن دريڤ كڤد بڬند ايت ماسڠ٢ دڠن ڤرسمباهنڤ دان ممبري اڤتي نڬريڤ ڤد سڤنڤ تاهن دمكينله چرتراڤ ڤد زمان ايت تيداله اد راج يڠ سڤرت سلطان ناظر شاه در ڤد كبسارنڤ دان ككيائنڤ تيداله اد بنديڠنڤ لاڬ كڤد زمان ايت تياد هيلڠ سمڤي سكارڠ ترسبت جوڬ نماڤ بڬند ايت*   *Hikâjat Râdja Nadir Sjah.*

Sultan SJABOER, koning van Perzië, wordt door den Sultan van Roem gevangen genomen en door zijnen Vizier verlost.

كات صاحب الحكاية سكالي ڤرستيوا ڤد سوات هاري سلطان شابور بن هرمز هندق ڤرڬي كبنو روم مڽامركن دريڤ هندق مليهت سڬل حال احوال كرجائن سلطان روم مك ببراڤ دلارڠكن سڬل وزيرڤ اكن دي دان باڬي٢ دكتاكن مريكئيت در ڤد يڠ ممبري نصيحة كارن تاكت مريكئيت اكن دي در ڤد بهاي تياد جوا ددڠركنڤ سڬل نصيحة مريكئيت حتي مك سلطان شابور ڤون

ڽنله سمڤيله توجه کالي برکليليڠ نݢري ايت مک د ارق کمبال کبالي
روڠ مک ڤراراکن ايت ڤون سمڤيله کهلامن بالي روڠ مک بݢند ڤون
دسمبت دڠن جمڤان کرجاٴن داوسڠ نايک کبالي سمايم د اتس
سڠݢسان يڠ کئماس برتتهکن رتن مت منيکم مک مڠکو بوم دڠن
سݢل منتري دان هلبالڠ ڤهلاون دان سݢل اورڠ کاي٢ دان سݢل اورڠ
بسر٢ رعية سکلين ڤون دودقله برصف٢ مڠادڤ بݢند مک ݢندرڠ ڤون
برڤڤيله توجه کال دان ݢنت سمبوين ڤون دݢرق اورڠله د ڤنتو لاوڠ
دان نفيري ڤون دتيڤله اوله اورڠ مک مڠکو بوم ڤون بربڠکتله در ڤد
تمڤت دودق ايت سراي سجود مڽمبه توجه کال کبوم سراي کتاڤ
دولة تونکو سري سلطان العظيم ظل الله في العالم کمدين منتري ڤول
باڠن سجود مڽمبه توجه کال کبوم د بلاکڠ منتري ايت بهروله سݢل
هلبالڠ ڤهلاون سݢل اورڠ بسر٢ دان اورڠ کاي٢ مڽمبه منجنجڠ دلي
بݢند توجه کال کمدين بهروله سݢل رعية کچل بسر هين دين سکلين
مڽمبه طرف کبوم توجه کال سراي برکات يا تونکو شاه عالم بارڠ
دتتڤکن کراڤ اوله توهن سرو عالم کبسارن دان کمولياٴن يڠ دڤرتون
سلامة سمڤرن داتڠ کڤد انق چوچو شاه عالم ستله سده سݢل منتري
هلبالڠ ڤهلاون سکلين رعية منجنجڠ دلي بݢند ايت مک راج ناظر
شاه ڤون برݢلر سلطان ناظر شاه ملک العظيم ظل الله في العالم مک
بݢند ڤون ممبري ڤرسالن اکن مڠکو بوم سڤرت ڤکاين راج يڠ بسر٢
کمدين ممبري ڤرسالن اکن سݢل منتري هلبالڠ دان ڤهلاون سرت
اورڠ بسر٢ دان سݢل اورڠ کاي٢ سکلين ايت دڠن سڤرتيڤ سده
ايت مک بݢند ڤون ممبري انݢره اکن سݢل رعية ايسي نݢري کچل
بسر توه مود سئورڠ ڤون تياد يڠ کتڠݢالن دان تياد ترلندڠ لاݢ در
ڤد ساٴت لمڤه کرني بݢند ايت دان ممبري صدقة اکن سݢل فقير
مسکين دالم نݢري ايت تيداله داڤت ترکير٢ لاݢ بيراڤ ڤوله بوه
ݢدوڠ دسوره اوله بݢند کلورکن سݢل هرتاڤ مک سکلين فقير مسکين
دالم نݢري ايت منجاد کياله در ڤد ساٴت لمڤه کرني بݢند ايت

بايك مک راج ناظر شاه ڤون ممولائي ڤكرجأن برجاݢ٢ امڤت ڤوله
هاري امڤت ڤوله مالم دڠن سݢل بوڽ بڽين ترلال رامي ݢݢڤ
ݢمڤيت دڠن تڠكه تارين دان ببراڤ باڽق درڤد لمبو كربو انت كمبيڠ
دان هايم ايتيق اڠس دسمبله اورڠ اكن تمبل اورڠ برجاݢ٢ ايت
سيڠ مالم ملكوكن كسكاءنڽ ستله ݢنڤله امڤت ڤوله هاري امڤت
ڤوله مالم اورڠ بكرج ايت مک راج ناظر شاه ڤون مماكيله سݢل الت
تخت كرجاءن سكليننڽ درڤد رتن مت منيكم دان مڠناكن مكوت
يڠ امس برچهاي٢ رڤاڽ سڤرت متهاري يڠ بهارو تربت ݢيليڠ ݢميليڠ
كيلو كلون تياد داڤت دتنتڠ ڤات ستله سده بݢند مماكي ايت مک
بݢند ڤون براڠكتله كلور دايرڠكن اوله نديم دان بدوند سيده٢ سكلين
ستله داتڠ كلور مک بݢند ڤون نايكله كاتس ڤراراكن يڠ توجه ڤڠكت
ايت دودق د اتس سڠݢسان يڠ برتتهكن رتن مت منيكم برمبي٢كن
متيار بردريله سݢل بنتار دو بلس اورڠ سبله مڽندڠ ڤدڠ كرجاءن
برسارڠكن امس برهلوكن منيكم دان ڤد ڤڠكت يڠ ڤرتام ايت سݢل
انق٢ مڠكو بومي دودق مڠادڤ بݢند دڠن ڤرهياسنڽ ڤد ڤڠكت يڠ
كدو انق٢ سݢل منتري دودق ممڠكو ڤوان يڠ كماس برتتهكن رتن
مت منيكم ڤد ڤڠكت يڠ كتيݢ انق سݢل ڤتواني دودق ممڠݢڠ
كيڤس كرجاءن ڤد ڤڠكت يڠ كأمڤت انق سݢل هلبالڠ دودق ممڠݢڠ
ڤدڠ كرجاءن ڤد ڤڠكت يڠ كليم انق سݢل ڤهلاون دودق ممڠݢڠ تمبق
يڠ كماس ڤد ڤڠكت يڠ كانم انق سݢل بدوند دودق ممڠݢڠ كنديي
يڠ كماس ڤد ڤڠكت يڠ كتوجه انق سݢل اورڠ بسر٢ دودق ممڠݢڠ
والي كونڠ مڠادڤ بݢند دان سݢل تڠݢل ڤنج٢ ڤون تردريله برصف٢
كيري كانن جالن مک ڤايڠ كرجاءن ڤون تركمبڠله د اتس ڤراراكن
ايت دان تردريله جوݢن علامة كرجاءن يڠ بركنچڤ اكن منيكم يڠ
كونڠ ستله سده مستعدله سكليننڽ مک راج ناظر شاه ڤون برارقله
دڠن سݢل بوڽ بڽين توجه كالي بركليليڠ نݢري ترلال ݢݢڤ ݢمڤيت
بهناڽ سراي مڠمبركن امس دان ڤيرق ڤرمات سڤنجڠ جالن ايت

ايت انتار ببراڤ لماپ برجالن ايت مک بݢند ڤون سمڤيله کنݢري
دالي ايت مک کدغارنله ڤد سݢل منتري هلبالڠ يڠ تڠݢل ايت
اکن بݢند سده کمبال در بنو کليڠ دڠن کمناڠنپ ترلال باڽق ممباو
سݢل هرت توانن مک سݢل منتري يڠ توه٢ ايتڤون سݢرهله مڠهياسي
نݢري ايت دڠن سلڠکڤپ ستله سده مک سکلينپ ڤون کلورله
مڠالو٢کن بݢند کلور کوت ستله داتڠ کهداڤن بݢند مک سکلينپ
ڤون سنجودله منجنجڠ دلي بݢند سݢرهله دتݢر اوله بݢند دڠن مانس
مکاپ سراي بݢند برتيته هي سݢل تون٢ سکلين سڤنڠݢل همب اين
اڤاکه خبرپ نݢري کيت اين مک سمبه سݢل منتري دان هلبالڠ
يا تونک شاه عالم دڠن برکت دلي شاه عالم سواتڤون تياد نام يڠ
کچلاٴن سکلين دڠن سلامة سمڤرناپ مک بݢند ڤون ترسنيم مندڠر
سمبه سݢل منتري هلبالڠپ ايت مک بݢند ڤون براڠکتله ماسق
کدالم کوت دڠن سݢل بوپ بپين تله داتڠله کبالي روڠ مک بݢند
ڤون ماسقله کدالم استان منداڤتکن استريپ ڤد مالم بݢند ڤون دودقله
ملکوکن کسکاٴنپ سرت برسند برݢورو لاک استري ستله هاري
سيڠ مک بݢند ڤون براڠکتله کلور دهادڤ اوله مڠکو بوم دڠن سݢل
منتري هلبالڠ ڤهلاون رعية سکلين مک بݢند ڤون ممبري تيته کڤد
بندهاري مپوره مماسقکن سݢل هرت بند ايت کدالم خزانه سکلين
ستله سده مک بݢند ڤون دودقله ماکن دان مينم برسوک سکاٴن
سرت ممبري ڤرسالن اکن مڠکو بوم دڠن هلبالڠ منتري سکلين سده
ايت مک بݢند ڤون ممبري تيته ڤد مڠکو بوم مپوره مڠهياسي سݢل
نݢري لبه ڤاکن ڤاسر دان مڠهمڤنکن سݢل رعية ايسي نݢري ايت
مک مڠکو بوم ڤون مڠرهکن سݢل منتري مپوره بربٴيکي نݢري دان
مڠهياسي لبه ڤکن دان بالي ڤڠهداڤن دهياسي اورڠله دݢنتوڠي دڠن
تابر لاڠت٢ دهمڤاري دڠن همڤارن صف سنحلت عين البنات بلدرو
يڠ کٴماسن دان سݢنڤ تيڠ بالي ايت دݢنتوڠي دڠن کمال يڠ امت
برچهاي٢ ستله سده حضيرله سکلينپ مک داتڠله کڤد کتيک يڠ

ڤون حضيرله ماسڠ٢ د اتس كداڤ برصف٢ مننتيكن بڬند مك راج
ناظر شاه ڤون مماكيله سڬل الت تخت كرجا٘ن دڠن سلڠكڤ مك
بڬند ڤون براڠكتله كلور كبالي روڠ تله داتڠله كلور مك ڬاجه كنـٴيكن
بڬند ڤون سده حضير دڠن ڤرهياسن مك بڬند ڤون نايكله كـٴاتس ڬاجه
مك تركمبڠله ڤايڠ منيكم دكارڠ دان ترديله جوڬن علامة كرجا٘ن يڠ
برمليكن انتن دكارڠ بركبارنله سڬل تڠڬل ڤنج٢ مك بڬند ڤون
براڠكتله كلور در دالم كوت كليڠ ايت دايرڠكن اوله مڠكوبوم دڠن
سڬل منتري هلبالڠ رعية سكلين مك سڬل هرت توانن ايت برجالن
دهول برايرڠ٢ كلور در دالم كوت بايك ڤول رڤاب سڤرت دالم تليسن
مك مڠكوبوم كليڠ دڠن سڬل منتري هلبالڠ ڤهلاون دان اورڠ بسر٢
دان اورڠ كاي٢ سڬل سوداڬر دالم نڬري ايت سمواڤ كلور مڠهنتر بڬند
كلور كوت مك سڬل بوڤ ببين ڤون بربڤيله ترلال عظمة مك سڬل
اورڠ كليڠ در ڤد لاك٢ دان ڤرمڤون ڤون داتڠله مليهت بڬند براڠكت
ايت ترلال ڤيلو راس هتيڤ ايسي نڬري ايت مليهتكن بڬند راج
ناظر شاه كمبال ادڤون بڬند برجالن ايت ستله داتڠله كلور كوت سكير٢
تيڬ ڤرسڠڬ بوم جاوهڤ مك بڬند ڤون ممبري تيته كڤد مڠكو بوم
هي مڠكو بوم دڠن سڬل تون٢ سكلين بايكله كام كمبال كدالم نڬري
بايك ڤلهراكن نڬري ايت جاڠن كام سكلين لوڤ اكن كيت مك
مڠكو بوم دڠن سڬل اورڠ بسر٢ كليڠ ايت ڤون داتڠله مڽمبه منجنجڠ
دلي بڬند سراي برداتڠ سمبه يا توانك شاه عالم مساكن ڤاتك سكلين
لوڤ اكن حضرة شاه عالم مك بڬند ڤون ممبري ڤرسالن اكن مڠكو
بوم دڠن ڤكاين بڬند سنديري مك مڠكو بوم ڤون مڽمبه منجنجڠ
انڬره بڬند ايت ستله سده مك سكلين ڤون كمبال كدالم كوت دڠن
ڤرچنتا٘نڽ ستله مڠكو بوم دڠن سڬل اورڠ بسر٢ كليڠ سده كمبال
مك راج ناظر شاه ڤون برجالنله منوجه نڬري دالي ايت دڠن سڬل
بوڤ ببين سڤنجڠ جالن ايت مڽكاكن هتيڤ د مان تمڤت يڠ
بايك اي سڠڬه برهنتي برماين٢ دمكينله كلكونڽ سڤنجڠ جالن

کود انت کربو لمبو دان ببراڤ ڤوله ريب ڤداتي يڠ دموتکن تياد جوڬ هابس سکل هرت بند دالم خزانه مک راج ناظر شاه ڤون ترلال سکچيت هتيڤ مليهت سکل هرت بند ايت ترلال امت باڽقڽ سرت برتمبه٢ حيران بکند اکن ککياءن راج کليڠ ايت سکين باڽقڽ يڠ دموتکن ايت تياد جوڬ هابس سکل هرت دالم خزانه ايت مک لاين ڤول ڤرسمباهن سکل اورڠ بسر٢ دان اورڠ کاي٢ دان سکل سوداݢر دالم نݢري کليڠ ايت تيداله ترکيرا٢ لاڬ باڽقڽ اد يڠ سراتس ڤداتي اد يڠ دو راتس ڤداتي اد يڠ ليم انم ڤوله ڤداتي سکليننڽ دسرهکن کڤد مڠکوبوم ايت ستله سڤوله هاري سلڠڽ مک راج ناظر شاه ڤون براڠکتله کلور کڤڠهداڤن دهادڤ اوله سکل منتري هلبالڠ ڤهلاون سکلين مک بکند ڤون مميله سکل انق منتري هلبالڠ ڤهلاون کليڠ سکلين دهمڤنکنڽ بلاڬ مک انق مڠکوبوم دجديکنڽ مڠکوبوم دان انق منتري دجديکن منتري دان انق هلبالڠ دجديکن هلبالڠ دان انق ڤهلاون دجديکن ڤهلاون انق بنتار سيده٢ ايت دجديکن بنتار دان سيده٢ مڠݢنتيکن بڤاڽ مک سکليننڽ ايت دڤرسليڠي اوله بکند دڠن سڤرتيڽ مک تيته راج ناظر شاه هي مڠکو بوم ادڤون اکن نݢري کليڠ اين تله اکو سرهکن کڤدام اکو تاهو اکن بايکڽ جوڬ کڤدام دان سڤرت انق استري راج کليڠ ايت ڤلبهراکن اولهم بايک٢ سکل ماکن ڤاکين هندقله اڠکو بري بکمان اد راج ايت جوڬ جاڠن اڠکو اوبهکن مک مڠکو بوم کليڠ ڤون سجود مپمبه سراي مڠڠکتکن کڤلاڽ سراي برداتڠ سمبه يا تونک شاه عالم يڠ مان تيته يڠ دڤرتون همبام جنجڠ ماس براني همبام مللوءي تيته شاه عالم ستله سده مک بکند ڤون براڠکتله ماسق کدالم استان مک سکل يڠ مڠادڤ ڤون ماسڠ٢ ڤولڠ کتمڤتڽ مپورهکن سکل رعية برحضير کارن ليم بلس هاري لاڬ بکند اکن براڠکت کمبال ايت شهدان تله داتڠله کڤد ليم بلس هاري در ڤاڬ٢ مک برببيله ݢندرڠ براڠکت مک سکل منتري هلبالڠ ڤهلاون

برتمو لال برڤرڠ ترلال ݢڠڤ ݢمڤيت بهناڤ يڠ برݢاجه برجوڠكن
ݢاجهڽ دان يڠ بركود برݢيڠتكن كداڤ ترلال رامي ڤرڠ ايت سؤورڠ
ڤون تياد برالهن براڤ جام لاماڽ ڤرڠ ايت مك هاري ڤون مالمله
مك ݢندرڠ كمبالي ڤون دڤالو اورڠ مك كدو فيهق لشكر ايتڤون
كمبليله ماسڠ٢ كڤد تمڤتڽ مڠادڤ رجاڽ مك دكرنياٴي ڤرسالن
دڠن سڤرتيڽ سرت دڤجيڽ دڠن نام لاكڽ٢ دان مان يڠ ماتي
دسوره تانمكن دان سݢل يڠ لوك دسورهڽ اباتي مك راج كدو
ايتڤون دودقله برجامو سݢل رعيتڽ ماكن دان مينم برسوك سكاٴن
دڠن سݢل بوڽ بڽيٴن* *hikâjat Râdja Nadir Sjah.*

---

* Na de verovering van Keling keert **Nadir Sjah** met den buit naar Dali terug en viert een zegefeest

شهدان اداله كير٢ انم بولن بݢند دودق دالم بنو كليڠ ايت مك
بݢند ڤون بركير٢ هندق كمبال كنݢري دالي كارن نݢريڽ سده لام
تڠݢل مك مڠكو بوم ڤون مڠرهكن سݢل منتري دان هلبالڠ ڤهلاون
دالي دان سݢل اورڠ كليڠ ايت برلڠكڤ سݢل ݢاجه كود دان مڤوره
اكن ڤداتي دان انت دان كربو دان لمبو يڠ اكن ممباو سݢل هرت
ايت مك راميله سݢل منتري دان هلبالڠ ايت مڠرهكن سݢل رعية
برلڠكڤ ستله سده حضير سمواڽ مك مڠكوبوم ڤون ماسقله مڠادڤ
بݢند سراي برداتڠ سمبه يا توانكو شاه عالم يڠ سڤرت تيته دلي يڠ
دڤرتون ايت سدهله يڠ دڤرهمب كرجاكن سهڠݢ منتيكن دلي شاه
عالم اكن براڠكت جوݢ مك تيته بݢند بايكله ليم بلس هاري لاݢ
كيت برجالن كرهكنله سݢل رعية سوره برموت سݢل هرت بند ايت
كڤداتي دان انت كربو لمبو مك مڠكوبوم ڤون كلورله مڠرجاكن سڤرت
تيته راج ناظر شاه ايت مك سݢل رعية دالي دان رعية كليڠ سمواڽ
دكرهكن اوله مڠكوبوم مڠڠكت هرت ايت دموتكن كأتس ݢاجه دان

ݢاجهڽ سمبل مملوكن چقمرڽ دان يڠ بركود ايت برݢيݢتكن كداڽ
سراي منيكمكن ڤنداهنڽ ترلال رامي ڤرڠ ايت سام تياد ماو اندر
كارن كدو فيهق لشكر ايت سام برنيڽ مك ترلال باڽق مات انتار
كدو فيهق لشكر ايت بڠكي ڤون برتمبن٢ سڤرت بوست دان داره
مڠالر د بوم سڤرت سروكن دان كڤلاڽ سݢل لاك٢ ڤون برڤلنتيڠن
د بوم سڤرت انق كتي رڤاڽ دان بادن سݢل مانسي ڤون برهنتارن
سڤرت باتڠ ڤيسڠ رڤاڽ دان تمبق خنجر يڠ ڤاته ايت برهنجامن
د بوم سڤرت رنجو رڤاڽ ادڤون ڤرڠ ايت در ڤاݢ٢ هاري هڠݢ
سمڤي تڠه هاري مك سورڠ ڤون تياد ماو اندر مك سݢل هلبالڠ
ڤهلاون كليڠ ڤون تمڤلله مڽربوكن دريڽ كدالم لشكر دالي ايت منتق
دان منيكم دان ممارڠ تيداله تركير٢ لاݢ متيڽ سݢل رعية دالي
ايت بڠكي ڤون برتمبن٢ سڤرت بوكت دان داره مڠالر سڤرت اير
يڠ سبق مك تيداله تردريت اوله سݢل رعية دالي اكن امق سݢل
هلبالڠ دان ڤهلاون كليڠ ايت سڤرت هريمو ماسق كدالم كاون كمبڠ
لكوڽ مك سݢل رعية دالي ڤون اندرله ڤرلاهن٢ دݢولڠ سݢل رعية كليڠ
دڠن تمڤݢ سورقڽ سمبل مڠوسر مك بارڠ يڠ برتمو هابس مات
دبونهڽ ستله دليهت اوله سݢل هلبالڠ دان ڤهلاون دالي اكن رعيتڽ
اندر ايت مك سكلينڽ ڤون تمڤلله كهداڤن ممولهكن سݢل رعيت
يڠ لاري ايت سراي مڠامق كدالم لشكر كليڠ ايت سمبل منتق
دان منيكم دان ممارڠ مك سݢل رعية كليڠ ڤون اندرله تياد براني
مڠوسر لاݢ سرت دڠن باڽق متيڽ بارڠ يڠ برتمو دڠن هلبالڠ دان
ڤهلاون دالي ايت هابسله مات دبونهڽ سڤرت كال٢ مڽربوكن دريڽ
كدالم اڤي دمكينله لكوڽ مك سݢل رعية دالي ڤون بهروله بوله تمڤل
ڤول دڠن سورقڽ مڠوسر سݢل رعية كليڠ ايت سمبل منمبق دان
منيكم مك سݢل رعية كليڠ ڤون لريله ترلال درس دڤرهمبت اوله
سݢل لشكر دالي ايت مك سݢل هلبالڠ دان ڤهلاون كليڠ ڤون تمڤلله
مماچو كداڽ منداڤتكن سݢل هلبالڠ دان ڤهلاون دالي ايت ستله

هلبالڠ دان ڤهلاون ايت سام برنيڤ دان ساعت هندق برتمو دڠن
لاونڽ ستله ديئهاري مک بربيله ݢندرڠ ڤرڠ در ڤد كدو فيهق ايت
ترلالو ݢمورة مک سکل هلبالڠ دان ڤهلاون ڤون ماسڠ٢ نايكله كتاس
كداڤ لالو مغرهكن سکل لشکرڽ برجالن كتڠه ڤادڠ ايت دڠن تمڤک
سورقڽ تله برهداڤنله كدو فيهق لشکر ايت مک ماسڠ٢ ڤون
بردريله برصف٢ منانتيکن هاري سيڠ سکتيک لاݢي مک متهاري
ڤون تربتله در تڤي لاڠيت مک سکل هلبالڠ دان ڤهلاون كليڠ ڤون
برلمڤاتنله كتڠه ميدان ڤڤراڠن ايت سراي برماين٢کن كداڤ دان
سنجاتڽ سڤرت سيڠ يڠ ݢالق لکوڤ سراي برسرو٢ دڠن ڤارڠ
سوراڽ كتاڽ لاݢي٢ يڠ مان ماو مات دان لاݢي٢ يڠ مان ماو ممڤتاكن
نماڽ د تڠه ميدان ڤڤراڠن اين مريله كلور سڤاي كيت برڤرڠ
برماينکن سنجات ستله سکل هلبالڠ دان ڤهلاون دالي منڠر كات
سکل هلبالڠ دان ڤهلاون كليڠ ايت دمكين مک سكليننڽ ڤون ترلالو
امت مارهڽ سراي مغرهكن سکل رعيتڽ برتمڤک كتڠه ڤڤراڠن
ايت ستله برهداڤنله كدو فيهق لشکر لالو برڤرڠ برامق اموكن برتيكم
تكامن دڠن تمڤک سورقڽ تياد دسڠک بوڽ لاݢي سڤرت اكن
قيامت لکوڤ كارن كدو فيهق لشکر ايت سام برنيڤ ستله سکتيک
ڤرڠ ايت مک لبو دلي ڤون بربڠكتله كأدر سيڠ چواچ منجاد كلم
كابت تياد اڤ يڠ كلهاتن لاݢي هڠݢ كيلت سنجات سکل هلبالڠ
دان ڤهلاون جوݢ يڠ ممنچر٢ سڤرت كيلت دان بوڽ سکل
سنجات هلبالڠ ايت ݢمرنچڠ ببيڽ مک كدو فيهق لشکر ايتڤون
چمڤر باور تيداله بركنالن لاݢي كدو كاون دڠن لاون ترباڤق ڤول يڠ
برتيكم سام سنديريڽ تله باڽقله دارة تمڤه كبوم ايت مک لبو دلي
ايتڤون هيلڠله مک كلهاتنله اورڠ برڤرڠ ايت برڤوسڠ٢ سڤرت جنتر
رڤاڽ براوسر اسيرن دان سکل يڠ برڤدڠ برتتقکن ڤدڠڽ دان سکل
يڠ برتمبق برتيكمكن تمبقڽ دان سکل يڠ برڤانه برڤانه ڤناهڽ دان
يڠ برشمشر ايت ممارڠكن شمشرڽ دان سکل يڠ برݢاچه برجواڠكن

بڤيڤ ستله داتڠ كلور كوت لال برجالن منوجه كڤد ڤادڠ تمڤت
ڤڤراڠن ايت مك كدڠارنله بوڽ بڤيڽ راج كليڠ ايت كڤد راج
ناظر شاه مك بڠكند ڤون ممبري تيته كڤد سڬل هلبالڠ دان ڤهلاون
سكلين دسوره برحضيرله دڠن سنجتاڽ مك سكليني ڤون نايكله
كاتس كداڽ برديري مڠاتر سڬل لشكرڽ برصف٢ سكتيك لاڬ
مك كلهاتنله اڠكاتن راج كليڠ ايت كلم كابت رڤاڽ سڤرت اون
مڠندڠ هوجن رڤاڽ لشكر برجالن ايت سڤرت اير مليله رڤاڽ تياد
برڤتوسن دان سڬل تڠڬل ڤنجي٢ بركبارن سڤرت اون برارق رڤاڽ
دان سڬل ڤايڠ بركمباڠن سڤرت ميڬ ممباڠن لكوڽ دان تمڤكڽ
سورق سڬل هلبالڠ دان ڤهلاون رعية ايت سڤرت ڬوره د لاڠت
بڤيڤ برچمڤر دڠن سڬل بوڽ بڤيڽ دان سوار ڬاجه دان كود ترلال
ڬڠڤ ڬمڤيت تياد دسڠك بوڽ لاڬ ممبري دهست هات سڬل
يڠ ڤناكت دان ممبري ڬمبير هات سڬل يڠ براني ستله داتڠله كتڠه
ڤادڠ ڤڤراڠن ايت لال اي برهنتي مك راج كليڠ ڤون برهنتيله
د سيسي ڤادڠ ايت سراي مڽوره ممننتڠ خيمه مك بڠكند ڤون تورنله
در اتس ڬاجهڽ لال سمايم د دالم خيمه ايت دهادڤ اوله مڠكو
بوم دان سڬل منتري دان هلبالڠ يڠ توه٢ ايت مشورة اكن ڤكرجاءن
ڤرڠ ايت مك تيدااله جاد ڤرڠ كڤد هاري ايت كارن سده تڠه
هاري ماسڠ٢ ڤون دودقله كڤد تمڤتڽ سرت دڠن اڠكاتنڽ ستله
سده مك هاري ڤون مالمله كڤد مالم ايت مك راج كليڠ ڤون
دودقله ماكن مينم دڠن سڬل بوڽ بڤيڽ ترلال رامي مك سڬل
هلبالڠ دان ڤهلاون ڤون دودقله بركاول رجاڽ ادڤون اكن راج ناظر شاه
ستله اي مليهت راج كليڠ برهنتي ايت بربوت خيمه د سيسي
ڤادڠ مك بڠكند ڤون براڠكتله ماسق كدالم خيمهڽ مك سڬل هلبالڠ
دان ڤهلاون ڤون تڠڬل د لور برتڠڬو رجاڽ ايت مك كڤد مالم ايت
ترلال رامي سڬل بوڽ بڤيڽ ڤرڠ درڤد كدو ڤيهق ايت دڠن تمڤكڽ
سورقڽ برساهت سهوتن داتڠ سيڠ تياد برهنتي لاڬ كدو ڤيهق

ڤهلاون يڠ موده٢ جوݢ دودق د بالي روڠ برسوک سکالين دڠن سݢل
بوڤ بڤيڽ ترلال رامي برسولڠ سلاڠن داتڠ سيڠ تياد برهنتي ستله
داتڠ کڤد وقت دينهاري مک سݢل بنتڠ ڤون بلم لاݢي ڤادم چهياڤ
دان سݢل مرݢ ستوا ڤون بلم لاݢي منچهاري مغساڤ مک ݢنت
سمبوين ڤون بربڤيله تيݢ کال برتورت٢ مک سݢل منتري دان
هلبالڠ ڤهلاون ڤون حضيرله سده مماکي ڤکاين ڤرڠ سکليڽ ايتڤون
نايکله کاتس کداڤ سرت دڠن ݢمبلاڤ ماسڠ٢ برصف٢ مننتيکن
رجاڤ ايت شهدان مک راج کليڠ ڤون باڠنله در ڤد تيدرڤ
لال مماکي سݢل الت تخت کرجاءن يڠ اينده٢ دان مماکي مکوت
يڠ امت برچهاي٢ دان مڠناکن سݢل سنجات ڤرڠ يڠ امڤت ڤوله
امڤت باݢي دڤاکيڤ ستله سده مک بݢند ڤون براڠکتله کلور در
دالم استان ايت ستله داتڠ کلور مک ݢاجه ڤوته کنئيکن بݢند ڤون
تله حضيرله دڠن سݢل ڤرهياسنڽ دان د اتس ݢاجه ايت اد سبوه
ݢمت يڠ کماسن برتتهکن رتن مت منيکم مک بݢند ڤون نايکله
سمايم د اتس ݢمت ايت سرت ممݢڠ سبيله ڤدڠ يڠ مها تاجم
برکيلت٢ رڤاڤ مک ترکمبڠله ڤايڠ منيکم دکارڠ يڠ برمبي٢کن
ڤسڤ راݢم دان تردريله جوݢن علامة کرجاءن يڠ برتتهکن لازوردي دان
برکبارنله سݢل تڠݢل ڤنج٢ يڠ برمليلاکن متيار براترله سݢل ݢاجه يڠ
مت٢ سريب د کانن بݢند دان سريب د کيري بݢند دان مڠکو
بوم دڠن سݢل منتري يڠ بسر٢ امڤت راتس باڤقڤ سکلين نايک
ݢاجه مڠيوڠکن در بلاکڠ بݢند برباݢي٢ رڤاڤ سݢل ڤايڠ منتري ايت
سڤرت اون برارقله رڤاڤ دليهت اورڠ مک د بلاکڠ مڠکو بوم ايت
امڤت ڤوله ريب سݢل هلبالڠ دان ڤهلاون يڠ ترنام سکليڽ مڠندراي
کود سمبراني مستعد دڠن سݢل الت سنجتاڽ مک سݢل هلبالڠ
دان ڤهلاون يڠ ݢاݢه لاݢي ڤرکاس ايتڤون سمواڽ برجالن دهول دڠن
تمڤک سورقڽ سڤرت اکن قيامت لکوڽ ستله سده براتر ايت
مک بݢند ڤون براڠکتله کلور کوت دڠن سݢل بوڤ بڤيڽ ڤرڠ ݢموره

سݢل ديس ڤمڠݢر تونک ڤون هابسله دتاوڽ يڠ مان تياد سمڤت
لاري ايت دتڠکڤڽ دان يڠ ملاون ايت دبونهڽ يڠ مان سمڤت
لاري هابس برلڤس دريڤد ماسق کدالم نݢري انيله ڤڠهول ڤمڠݢر
ڤاتک باو مڠادڤ شاه عالم ستله راج کليڠ مندڠر سمبه بدوند يڠ
دمکين ايت مک بݢند ڤون ترلال امت مارهڽ سراي ممبري
تيته کڤد مڠکو بوم مڽورهکن سݢل منتري دان هلبالڠ ڤهلاون سکلين
برحاضر دڠن سݢل الت سنجاتڽ کارن ايسق هاري اک سنديري
هندق مڠلواري موسه دالي ايت کارن ساڠتله اي مننجقکن
لاکلکيڽ کڤداڽ مک مڠکو بوم ڤون کلورله سراي مڠرهکن سݢل
رعية ايسي نݢري ايت برحضير مک ݢندرڠ سمبوين ڤون دتيتر اوله
اورڠله ترلال ݢموره بڽيڽ مک سݢل رعية کليڠ ڤون برهمڤنله سڤرت
سمت رڤاڽ ماسڠ۲ دڠن الت سنجاتڽ مک سݢل ݢاجه کود ڤون
داتڠ اورڠله سکلينڽ ݢاجه ايت دبريڽ مماکي باجو رنتي بسي
خرساني دان سݢل تڠݢل ڤنجي۲ ڤون برکبارنله سڤرت ميݢ برارق
رڤاڽ کڤد هاري ايت راج کليڠ ڤون دودقله برجامو سݢل منتري
دان هلبالڠ ڤهلاون سکلين رعية بلاتنتراڽ ماکن دان مينم دڠن سݢل
بوڽ بڽيئن ترلال رامي ستله سده مک بݢند ڤون ممبري ڤرسالن
اکن سݢل منتري دان هلبالڠ ڤهلاون ايت ماسڠ۲ ڤد لايقڽ دان
ممبري انڠره اکن سݢل رعية ايسي نݢري سرت دڤرسکاکن هتيڽ
مک سݢل منتري دان هلبالڠ ڤهلاون ڤون سجودله سکلينڽ مڽمبه
بݢند سرت منجنجڠ انڠر ايت مک سکلينڽ ڤون برچاکڤله د هداڤن
بݢند ماسڠ۲ دڠن چاکڤڽ اکن ملاون موسه دالي ايت اداڤون
کلکوانڽ سݢل هلبالڠ دان ڤهلاون کليڠ ايت سؤرڠ دم سؤرڠ
سڤرت هريمو لڤس تڠکاڤن لکوڽ مک راج کليڠ ڤون ترلال امت
سکچيت هتيڽ سراي بݢند براڠکت ماسق کدالم استان مک يڠ
مڠادڤ ايتڤون ماسڠ۲ ڤولڠله کرومهڽ دودق استريحت کڤد مالم
ايت دڠن سݢل انق استريڽ مک تڠݢلله سݢل منتري دان هلبالڠ

انق بنيڽ دان هرت بنداڽ يڠ مان تياد سمڤت لاري ايت
هابسله دتاونڽ مک راج ناظر شاه ڤون داتڠله کڤد سوات ڤادڠ
د لور نݢري کليڠ ايت ترلال امت لوسڽ اداله کير٢ ستڠه هاري
ڤرجلانن جاوهڽ د سانله اي برهنتي بربوت خيمه ارکين مک سݢل
اورڠ ڤمڠݢر يڠ لاري ايتڤون سمڤيله کدالم نݢري لال ماسق کدالم
کوت سکال سرت ممباو انق بنيڽ مک سݢل اورڠ ڤاسر ڤون ݢمڤرله
مليهت سݢل اورڠ ڤمڠݢر ايت داتڠ مک هارو هارله دالم نݢري ايت
سکلين داتڠ برتاڽ اداڤون ڤد تتکال ايت راج کليڠ ڤون سدڠ سمايم
د بالي روڠ د اتس سڠݢسان کرجاءن دهادڤ اوله مڠکو بوم دڠن سݢل
منتري دان هلبالڠ ڤهلاون سکلين مک ݢمڤرله ايتڤون کدڠارنله کدالم
مک مڠکو بوم ڤون مڽورهکن سؤرڠ بدوند ڤرݢ ممرقساي ݢمڤر ايت
مک بدوند ايتڤون کلورله مليهت اورڠ ݢمڤر ايت ستله داتڠ کڤاسر
مک دليهتڽ سݢل اورڠ ڤمڠݢر ايت برهمڤن د تڠه ڤاسر ترلال باڽق
مک سݢل اورڠ نݢري ايتڤون داتڠله برلريئن در سان سين برتاڽ
خبر ايت مک بدوند ڤون داتڠله سراي کتاڽ هي کام سکلين اڤکه
يڠ کام ݢمڤرکن ايت تيادکه کام تاهو اکن بݢند سدڠ سمايم دهادڤ
اورڠ مک کات سݢل اورڠ ڤاسر ايت يا بدوند تياد کامي سکلين
ݢمڤرکن اڤ٢ اوله کارن کامي سکلين مليهت اورڠ ڤمڠݢر داتڠ برلريئن
ممباو انق بنيڽ سکلين ماسق کدالم کوت خبرڽ موسه دالي کونن
سده داتڠ سکارڠ اين سدهله اي برخيمه د تڠه ڤادڠ د لور نݢري ايت
دان سݢل ججاهن نݢري اين ڤون هابسله درمڤسڽ دان يڠ مان تياد
سمڤت لاري هابس دتاونڽ دان يڠ ملاون ايت دبونهڽ ستله بدوند
منڠر کات اورڠ ڤاسر ايت مک ايڤون سݢرهله ماسق مڠادڤ بݢند
سرت ممباو اورڠ بسر٢ دوسن ايت سرت داتڠ کهداڤن بݢند مک ايڤون
سجود مڽمبه کڤلاڽ لال کتانه. سمبهڽ يا تونک شاه عالم اداڤون
يڠ دݢمڤرکن اوله رعية يڠ دڤرتون ايت موسه دالي کونن سده داتڠ
اکن سکارڠ اين اداله اي برخيمه د لور نݢري شاه عالم کونن دان

اوله سکل نديم بنتار دان سيد۲ بدوند سکلين ستله سمڤي کبالي روڠ
مک ݢاجه کنئيکن بڠند ڤون تله حاضرله دڠن سکل الت ڤکاين ڤرڠ
سرب کئماسن بلاک مک راج ناظر شاه ڤون نايکله کئاتس ݢاجه ايت
سمايم د اتس سڠݢسان کرجائن مک ترکمبڠله ڤايڠ انتن دکارڠ
يڠ برمبي۲کن متيار دان ترديرله جوݢن علامت کرجائن يڠ برمليکن
ڤودي دکارڠ دان برکبارنله سکل تڠݢل ڤنج۲ مک سکل رعية دالي
ڤون تراتوله برصف۲ ماسڠ۲ دڠن ڤڠهلوپ مک راج ناظر شاه ڤون
براڠکتله کلور کوت دالي ايت دايرڠکن اوله مڠکوبوم دڠن سکل
منتري يڠ ترنام۲ مڠيرڠکن در بلاکڠ بڠند دان سکل هلبالڠ ڤهلاون يڠ
ݢاݢه۲ ايت سمواب برجالن دهول ماسڠ۲ مڠندراي کود سمبراني
مماکي کتوڤڠ دان برباجو رنتي در ڤد تمباݢ سواس لڠکڤ دڠن
سکل الت سنجتاپ مک برڤيله سکل بوپ بڤيئن ڤرڠ سڤرت
ݢوڠ ݢندرڠ سروني نفيري ترلال عظمة سکال بهناپ سئوله۲ تراڠکتله
نݢري دالي ايت رساپ ستله سمڤي د لور کوت ايت مک بڠند
ڤون برجالنله منوجه نݢري کليڠ ايت ڤرجلانن سهاري دجديکنپ
تيݢ هاري اوله کارن ممباو رعية باپق ايت مک برجالنله در ڤد
سوات ڤرهنتيئن داتڠ کڤد سوات ڤرهنتيئن در ڤد سوات ڤڠکالن داتڠ
کڤد سوات ڤڠکالن بارڠ د مان اي برتمو دڠن سکل نݢري يڠ کچيل۲
ايت سمواپ هابس دتعلقکنپ دان سکل اورڠپ سمواپ ايت
دبواپ برسام۲ ڤرݢ کنݢري کليڠ ايت مڠکين برتمبه۲له سکل
لشکرپ مک سکل هوتن يڠ دجلاني ايت هابسله منجاد ڤادڠ
دان سکل تانه يڠ تڠݢي۲ منجاد رنده دان سکل سوڠي يڠ دللوئيپ
ايت سمواپ منجاد لمڤر در ڤد کبپاکن سکل لشکر برجالن ايت حتي
براڤ لماپ اي برجالن ايت مک سمڤيله کڤد جاجهن بنو کليڠ
ايت مک سکل ڤمڠکو نݢري ايت ڤون سمواپ دبنساکن اوله سکل
لشکر دالي ايت درمڤسپ سکل هرتاپ دان دتاونپ سکل اورڠپ
يڠ ملاون ايت هابس دبونهپ يڠ ستڠه لريله ماسق کدالم نݢري ممباو

ملك مك سكارڠ سمڤيله سڤرت ڤاتك ننتي ايت مك كات
محمد طاهر هي راج اداڤون همب اين اورڠ مود بلم تاهو عادة دان
ڤرنته لاݢڤول تياد همب بركهندق كبسارن دنيا اين مك يڠ مان ڤسن
باڤ همب ايتله همب كرجاكن مك راجله ممݢڠ نݢري اين
همب سرهكن كڤد راج سكليڽ ايسي استان دان رعية سكلين كارن
ايهند ڤون سده مڽرهكن كڤد راج.... مك محمد طاهر ڤون برموهنله
كڤد وزير العالم دان برجابت تاڠن مك وزير العالم ڤون مملق كاكي
محمد طاهر سراي مناڠيس دان سݢل منتري هلبالڠ دان رعية
سكلين ڤون داتڠ مملق كاكي محمد طاهر دڠن تاڠيسڽ سكلين
مك محمد طاهر ڤون ممبري سلام كڤد راج دان سݢل منتري هلبالڠ
سكلين مك دسهتيڽ سلام محمد طاهر ايت مك محمد طاهر
ڤون لالوله برجالن كلور دردالم استان دايريڠكن اوله وزير العالم دان سݢل
منتري هلبالڠ سكلين سهڠݢ سمڤي كڤنتو مك محمد طاهر
ڤون برجالنله منوجو كنݢري كوفه.... مك سݢل حال احوالڽ
دخبركنڽ كڤد ابوڽ مك ستي صالحه ڤون سكچيت منڠر اكن
چرترا محمد طاهر ايت مك اداله ڤد تيڤ٢ تاهن وزير العالم مڽوروه
دلاڤن ايكر انت مموت هرت دان ماكن مكانن كڤد محمد طاهر
سلاڠ اد عمرڽ*

hikâjat Soeltan Ibrahîm.

---

*Gevecht van den koning NADIR SJAH tegen den vorst van Keling.

✗ مك ݢندرڠ ڤرڠ ڤون بربيڽيله مك سݢل منتري دان هلبالڠ ڤهلاون ب
ڤون تله حاضرله ماسيڠ٢ د اتس كندراءنڽ مك راج ناظر شاه ڤون
ممكايله سݢل ڤكاين كرجاءن يڠ اينده٢ برتتهكن رتن مت منيكم دان
مڠناكن مكوت كئاتس كڤلاڽ يڠ امت برچهاي٢ رڤاڽ سڤرت
متهاري يڠ بهارو تربت ݢيلڠ ݢميلڠ كلوءن٢ تياد داڤت دتنتڠ ڤات
ستله سده بݢند ممكاي ايت مك بݢند ڤون براڠكتله كلور دايريڠكن

منغريغ دمكين ايت مك اي ڤون سݢره تورن در ڤد تختاپ ممبري
حرمة دان مملق كاكي محمد طاهر سراي مناغس تركنغكن سلطان
ابراهيم دان ترلال امت سكچيت اوليهپ برتمو دغن محمد طاهر
ايت مك سكل منتري دان اورغ بسر٢ ڤون ميمبه ڤد كاكي محمد
طاهر شهدان محمد طاهر ڤون ساغت دڤرملياپ اوله وزير العالم دان
ددودقكنپ د اتس سغݢسان ڤد تمڤت كددوكن سلطان ابراهيم
دهادڤ اوله وزير العالم دان سكل منتري دان هلبالڠ دان اورغ كاي٢
دان سكل رعية دان دڤرجموپ دغن مكانن يغ امت لذة چت رساپ
دان ڤلباݢي ورناپ دان رڤاپ دان وزير العالم مغهادڤ محمد طاهر
سنتڤ ايت ستله سده محمد طاهر سنتڤ مك وزير العالم ڤون
برداتغ سمبه يا تونك جكلو ڤادك ايهند ايت تياد اكن كمبالي لاݢ
بايكله تونك كرجاٴن د نݢري عيراق اين اكن ݢنتي ڤادك ايهند مك
كات محمد طاهر هي راج ادڤون اكن بݢند ايت تيادله اي كمبالي
لاݢ كارن تياد لاݢ بݢند ايت بركهندق اكن دنيا اين لاݢ تتكال
همب برتمو دغن بݢند ايت دالم مسجد الحرام تياد سمڤي سهاري
همب دسوره اوله بݢند ايت كمبالي دغن سݢره مك ببراڤ كالي
همب منت صبر تياد جوݢ دڤركننكن اوله بݢند ڤنت همب ايت
مك دچرتراكن اوله محمد طاهر كڤد وزير العالم دان كڤد سكل منتري
اكن حال احوالپ اي هندق دبونه اوله بݢند ايت مك وزير العالم
دان سكل منتري ڤون سكليپ مناغس دغن بلس هتيپ اكن محمد
طاهر ايت مك كات محمد طاهر كڤد وزير العالم دان سكل منتري
ادڤون اكن كرجاٴن دالم نݢري اين تياد كڤد همب كارن همب تاكت
اكن باڤ همب كارن بݢند ايت منغݢلكن كرجاٴنپ استميوا ڤول
همب مك سمبه وزير العالم يا تونك ادڤون كرجاٴن عيراق اين
سڤاتتپ كڤد تونك كارن سورغ ڤون تياد لاݢ اكن سكل هرت
دان رعية ايسي نݢري سكليپ تونكله يغ ڤاتت امڤوپ دي دان
مغوارث دي كارن ڤاتك سكلين اين منتي سهڠݢ داتڠ يغ امڤوپ

طاهر ڤون داتڠ کهداڤن وزير العالم برديري سراي ممبري سلام مک
دسهوتي اوله وزير العالم سلام محمد طاهر سراي برتاڤ هي اورڠ مود
تونهمب در مان داتڠ اين مک ساهت محمد طاهر بهو همب
اين داتڠ در نڬري کوفه لال همب کمکه مک کات راج هي اورڠ
مود سياڤ نام اورڠ مود دان اڤ اورڠ مود باو مک کات محمد
طاهر نام همب محمد طاهر ابن ابراهيم مک لال چنچين ايت
دڤرسمبهکن محمد طاهر کڤد راج اڤبيل دليهت اوله راج چنچين
کرجاءن ايت مک تيته راج ڤد سڬل منتري دان اورڠ بسر٢ هي
سڬل تون٢ سکلين ايڠله چنچين کرجاءن تون کيت سلطان ابراهيم يڠ
دباو اوله محمد طاهر اين يڠ کيت سکلين چهاري تياد برتمو ايت
مک اکن سکارڠ اين اد کڤد محمد طاهر مک کات سڬل منتري
سڠڬهله سڤرت کات تونک ايت چنچين ڤادک سري سلطان ابراهيم
مک سمبه سڬل منتري بايکله تونک ڤرکس کڤد محمد طاهر اين
در مان دڤراولهڽ دان سياڤ ممبري کڤداڽ اڤبيل تياد کتهوءن
اداڽ مان حکم تونک اتسڽ مک محمد طاهر ڤون ترسنيم منڠر
کات سڬل منتري ايت مک راج ڤون ممبري تيته هي محمد
طاهر در مان دڤراوله چنچين اين دان سياڤ ممبري کڤد اڠکو
هندقله اڠکو کتاکن سڠاي اڠکو لڤس در ڤد بلا دنيا مک کات
محمد طاهر هي راج بهو چنچين اين ملک همبله سنديري مک
کات راج هي محمد طاهر جکلو تياد اڠکو برکات بنر بهو اڠکو تياد اک
لڤسکن مک کات محمد طاهر هي راج ادڤون يڠ ممبري کڤداک
اد سؤرڠ فقير دالم مسجد الحرام بربوت عبادة ايله يڠ ممبري
کڤداک مک تيته راج سياڤ نام فقير ايت مک کات محمد
طاهر ادڤون نام بڠند ايت سلطان ابراهيم ابن ادهم مک تيته راج
هي محمد طاهر اڠکو اين اڤ کڤد بڠند ايت مک کات محمد طاهر
ادڤون بڠند ايت باڤ همب دان ايب همب ستي صالح مک
اک اين دسوره اوله بڠند ايت کنڬري عيراق مک اڤبيل وزير العالم

سرت ممبري سلام لال اي برجالن دڠن اير متاڤ دان ڤرچنتاءنڤ
سبب برچري دڠن بڤاڤ ايت شهدان مك سلطان ابراهيم ڤون
كمباليله بربوت طواف سڤرت سدكال دالم مسجد الحرام حتي براڤ
لماڤ محمد طاهر برجالن ايت در ڤد سوات ڤرهنتيئن داتڠ كڤد
سوات ڤرهنتيئن مك سكتيك لاڬ اي ڤون سمڤيله كڤد ڤرسمڤاڠن
جالن كنڠري كوفه (1) دان كنڠري عيراق مك محمد طاهر ڤون تركنڠكن
ابوڽ دالم هتيڽ بتاڤ ڬراڠن حال ابوك برچنتاكن داڬ كارن
انقڽ هاڽ سئورڠ دان بڤاكڽ ڤون تياد لاڬ كمبالي مك اي
ترايڠت اكن ڤسن بڤاڤ سوره اي كنڠري عيراق ايت مك دهول
اي ڤون هندق كمبالي كڤد ابوڽ تتاڤ تاكت اي درهاك كڤد
بڤاڤ مك محمد طاهر ڤون برجالن مڠيكت جالن كنڠري عيراق
مك اير متاڤ ڤون برهمبورن كلور سبب منارة دو ڤرچنتاءن ببراڤ
هاري لماڤ اي برجالن مك محمد طاهر ڤون مليهت د هداڤنڽ
ترڤندڠ سڤرت اون ڤوته مك دالم هتيڽ اڤ ڬراڠن د هداڤنك
اين نڠريكه اتو اونكه مك محمد طاهر ڤون برجالن جوڬ براڤ ساعة
اي برجالن مك اي ڤون برتمو دڠن سئورڠ مڠمبل كايو اڤي اڤبيل
دداڤتكنڽ مك كات محمد طاهر هي اورڠ توا نڠري مانكه اين
مك ساهت اورڠ توا ايت اينله نڠري عيراق نماڤ مك كات
محمد طاهر سياڤ نام راج دالم نڠري اين مك كات اورڠ توا ايت
ادڤون راج دالم نڠري اين نماڤ وزير العالم مك كات محمد طاهر
مڠاڤ راج ايت برڬلر وزير ادڤون وزير ايت منتري مك كات اورڠ
توا ايت هي اورڠ مود دمكين اصلڽ ادڤون راج نڠري اين سده
ڤرڬي كمكه منڠڬلكن كرجاءنڽ سلطان ابراهيم نماڤ مك وزير العالم
مڠڬنتي كرجاءن بڬند مك محمد طاهر ڤون سڬره برجالن ماسق كدالم
كوت عيراق..... شهدان ڤد كتيك ايت وزير العالم ڤون اد دودق
دهادڤ اوله سڬل منتري دان هلبالڠ دان اورڠ كاي٢ مك محمد

(1) Waar zijne moeder woonde.

مک محمد طاهر ڤون منهارڤ ڤد کاکي بڤاڤ سراي کتاڤ هي بڤاک
اڠکو صبرله دهول کارن اک ساعت رندو اکن ديکو دان اک بهارو جوک
برتمو لاک ڤون ڤرجلانن اک ڤون امت جاوه دان لاک ڤول ابوک
ڤون کتڠݢلکن سوروڠ دريڤ در ڤد ساعت اک هندق برسام٢ دڠن
بڤاک هي بڤاک امڤوني کراڤ دساک دان دوس ابوک سڤاي اک
کدو براوله رحمة الله دالم اخرة اڤبيل سلطان ابراهيم منڠر کات محمد
طاهر ايت مک کات بݢند هي محمد طاهر سݢره اڠکو ڤرݢي سبب
اڠکوله مک اک روݢي ڤد هاري اين مک کات محمد طاهر هي
بڤاک بهو ساعت اک هارڤ هندق برسام٢ دڠن بڤاک سهڠک اک
ماتي ڤون د هداڤن بڤاک مک سکارڠ بنچيله رڤاڤ بڤاک اکن
داک مک کات سلطان ابراهيم هي انقک ادڤون ڤرچريئن دالم دنيا
اين سهڠک سهاري سمالم مک اخرة جوا اداڤ هي انقک جاڠن کيت
برچري دالم اخرة مک برباݢي٢ ڤوجي محمد طاهر اکن بڤاڤ تياد
جوک سلطان ابراهيم برهنتي مڤوره انقڤ ڤرݢي مک کات محمد
طاهر هي بڤاک جکلو اک لاڤر سياڤ ممبري اک ماکن جکلو بورڠ
کاين بجوک سياڤ ممبري کاين لاݢڤون جالن کمبالي تياد اک
ايڠت مک کات سلطان ابراهيم هي انقک الله سبحانه وتعالي
اد ممبري رزقي ڤد همباڤ دان مننجقکن جالن کمبالي مک سلطان
ابراهيم ڤون ممبري چنچين کڤد محمد طاهر سراي کتاڤ ادڤون
چنچين اين جاڠن اڠکو جول ڤد سبارڠ تمڤت ملاينکن جولکن ڤد
نݢري عيراق مک دامبلڤ چنچين ايت در ڤد بڤاڤ مک کات
سلطان ابراهيم ادڤون اکن بندام ايت د اخرة اک برتمو دڠن دي
دان کتاکن سلام دعاک کڤد بندام..... مک کات محمد طاهر هي
بڤاک اکن نݢري عيراق ايت تياد اک تاهو جالنڽ مک کات
سلطان ابراهيم الله عز وجل مننجقکن اڠکو کنݢري عيراق ايت مک
کات محمد طاهر يا بڤاک منتاکن دعا سڤاي سݢره اک دڤرتموکن
الله تعالي دڠن ابوک مک محمد طاهر ڤون ممبري حرمة کڤد بڤاڤ

باڤ همب مک بݢند سݢره منداکڤ دان منچيوم محمد طاهر مک کتاڤ هي اورڠ مود اکله سلطان ابراهيم مک محمد طاهر.ڤون سݢره ممبري حرمة کڤد بݢند ڤون ترلال سکچيت ڤد کتيک ايت دان دبواڤ برجالن٢ د دالم مسجد الحرام اڤبيل اي دودق مک دداکڤ دان دچيومڽ اکن انقڽ ايت در ڤد ساعت سکاڤ اکن انقڽ مک لاکو بݢند ايت سفرت لاکو اورڠ يڠ براهي دان سڤرت منداڤت کمال دان ڤرمات راس بݢند مک در ڤد سوات تمڤت کڤد سوات تمڤت بݢند دودق سراي مملق دان منچيوم اکن انقڽ ايت تياد لاݢ ماو بݢند برچري بارڠ سکتيک مک کات سلطان ابراهيم هي انقک سياڤ نمام مک کات محمد طاهر نام همب محمد طاهر دان سلام حرمة ابوڤ ڤون دسمڤيکن اوله محمد طاهر کڤد بڤاڤ ادڤون دچرتراکن اورڠ يڠ امڤوڽ چرترا اين بهو انتار سلطان ابراهيم دان محمد طاهر برتمو در ڤد وقت ضحى هڠݢ سمڤي وقت عصر مک اداله سلطان ابراهيم لوڤ اکن ڤکرجاٴنڽ طواف ايت مک اي ترايڠت اکن ڤکرجاٴنڽ طواف ايت مک کات سلطان ابراهيم اڤ کهندقم منداڤتکن داک اين مک دساهت اوله محمد طاهر هي بڤاک سهاج اک داتڠ هندق مڠنچوڠي بڤاک دان اک هندق بربوت خدمة کڤد بڤاک کارن اک تياد داڤت برچري دڠن بڤاک سهڠݢ ماتي دان سڤرکار لاݢ اک منت تمن اک برماين٢ اڤبيل ددڠرڽ کات محمد طاهر ايت اوله سلطان ابراهيم مک بݢند ڤون منيلک کلاڠت مک دليهتڽ سدهله عصر دان ڤکرجاٴنڽ طواف اي لوڤ مک سلطان ابراهيم ڤون ترلال ماره سراي کتاڤ هي محمد طاهر سݢرهله اڠکو ڤرݢي در ڤداک دڠن سکتيک اين جوک جکلو تياد اڠکو سݢره ڤرݢي بهو اک ڤڠݢل ليهرم دان اک چريکن در بدنم مک محمد طاهر ڤون حيران اکن دريڤد عجائب اکن بڤاڤ ماره ايت مک محمد طاهر ڤون مناڠس دان سلطان ابراهيم ڤون سباݢي ڤول مپوره اکن محمد طاهر ايت ڤرݢي

انقكڽ بركات سنديري ادڤون بهو اكڽ كماري اين ڤرتام اكڽ مڠنجوڠي ايهند دان كدو اكڽ منت تمنكڽ برماين٢ ستله دمكين ايت مكڽ محمد طاهر ڤون برموهنله كڤد ابوڤ دان سڠل صفة سلطان ابراهيم ايت ڤون سمواڤ دكتاكن اوله ستي صالح كڤد انقڤ مكڽ محمد طاهر ڤون برموهنله كڤد ابوڤ لال اي برجالن در ڤد سوات ڤرملاءن داتڠ كڤد سوات ڤرملاءن مكڽ براڤ لماڤ مكڽ محمد طاهر ڤون سمڤيله كمكه لال ماسق اي كدالم مسجد الحرام مكڽ ادڤون محمد طاهر ايت بهارو دو ڤوله تاهن عمرڤ مكڽ دتيڤاكنڤ كڤد سڠل مريكئيت اكن سلطان ابراهيم مكڽ سُورڠ ڤون تياد مڠنل سلطان ابراهيم ايت دان تياد مڠتهوءي اكن دي مكڽ بركات سُورڠ در ڤد اورڠ يڠ باڤق ايت ادڤون سلطان ابراهيم ايت راج بسر ڤد نڠري عيراق بتاڤ بڠند ايت سمڤي كماري دان سياڤ مڠڠنتيكن كرجاءنڤ مكڽ اڤبيل محمد طاهر منڠر يڠ دمكين ايت مكڽ اي ڤون امت مشغول هتيڤ لال اي ممنت دعا بارڠ كراڤ يا توهنكڽ ڤرتموكن كراڤ اكڽ دڠن بڤاكڽ كمدين در ڤد ايت مكڽ دليهتڤ اوله محمد طاهر اد سُورڠ فقير ترلال بايكڽ رڤاڤ دان تند صالح ڤون اد ڤد مكاڤ سباڬي اي طواف ڤد كعبة الله مكڽ سڠره دداڤتكنڤ لال ممبري سلام مكڽ دسهوتي اوله فقير ايت سلام محمد طاهر ايت مكڽ دڤرامت امتيڤ اوله محمد طاهر سڤرت ڤسن ابوڤ اكن سڠل صفة سلطان ابراهيم ايت مكڽ محمد طاهر ڤون برتاڤ دڠن تعظيمڤ هي فقير ادكه تونهمب تاهو اكن سلطان ابراهيم ابن ادهم ايت خبر اورڠ اد اي د سين مكڽ كات فقير ايت اڤ ڤرڬناءنڤ تونهمب اورڠ مود تاڤ اكن سلطان ابراهيم ايت مكڽ كات محمد طاهر بهو اد همب ممباو ڤسن دان سلام در ڤد ستي صالح بنت شريف حسن مكڽ كات فقير ايت هي اورڠ مود ستي صالح ايت اڤ كڤد اورڠ مود مكڽ كات محمد طاهر بهو اكن ستي صالح ايت ايب همب دان سلطان ابراهيم ايت

دڠن سݢل كانق٢ مک لال اي بركلاهي مک سکليئڽ ايت موافقتله دڠن تمنڽ مک كات ستڠه كانق٢ ايت جاڠن كيت لاون محمد طاهر اين برماين كارن ترلال امت ناكلڽ مک كات ستڠهڽ ڤاتتله اي اين ناكل كارن تياد بݢيڤ باڤ تتاڤ اد سورڠ فقير برمالم ڤد رومه ابوڤ كالو٢ فقير ايت بڤاڤ انته در ڤد زنا كارن ساڠت جاهت كلكوانڽ ستله ددڠر اوله محمد طاهر كات سکلين كانق٢ ايت مک الله اي كمبالي كڤد ابوڤ دڠن تاڠسڤ ستله اي سمڤي كڤد ابوڤ مک كات محمد طاهر هي ابوک بهو اكن داک ادكه بݢيک باڤ مک كات بنداڤ هي انقک دان بوه هتيک دان بيج متاک مڠاڤ اڠكو تياد بݢيم باڤ مک ادڤون بڤام ايت برنام سلطان ابراهيم ابن ادهم راج ڤد نݢري عيراق اكن سكارڠ بݢند ايت منڠݢلكن كرجاانڽ دان سݢل كبسارنڽ منجديكن دريڤ فقير اكن سكارڠ بڤام ايت اداله د مكه دالم مسجد الحرام بربوت عبادة اكن توهنڽ مک كات محمد طاهر يا بنداک بري اڤله اذن اكن داک سڤاي اک ڤرݢي مڠنجوڠي بڤاک دان اک هندق بربوت بقتي كڤداڤ مک كات ستي صالح هي انقک دان بوه هتيک دان بيج مات بند كدو جاڠنله كراڤ انقک منڠݢلكن بند كارن هاڤ انقک سورڠ ساج لاک ڤول بڤام ڤون سده منڠݢلكن داک مک سكارڠ انقک ڤول منڠݢلكن بند يا انقک دان بوه هتيک دان چهاي مات بند كدو ادڤون اڠكو لاک كچيل بلم تاهو ارتي دان بلم لاک ڤوس هاتي بند ممندڠ انقک مک تياد جوک محمد طاهر ماو دتهاني اوله بنداڤ مناڠس جوک اي مک تياد تربچار لاک اوله ستي صالح اكن انقڽ ايت لال دڤلق دان دچيوم اوله ستي صالح اكن انقڽ ايت سرت دڠن تاڠسڤ كتاڤ هي انقک دان بوه هتيک دان بيج مات بند كدو ڤرݢيله انقک بايک٢ سرت كتاكن سلام دعا بند كباوه تاڤق كاكي بڤام مک اڤبيل سده سمڤي انقک برتمو دڠن بڤام كتاكن سلام دعا بند كڤد ايهند مک كمدين

die granaatappel werkelijk in den hof van Hassan was afgevallen, in een vijver gestort en vandaar naar de rivier gedreven. Sultan Ibrahim, als zoodanig herkend zijnde, huwt Sitti Saleh, doch verlaat haar weldra weder en vervolgt zijne bedevaart.

سبرمول مک ترسبتله ڤرکتاٴن سلطان ابراهيم برجالن ايت درڤد سوات ڤرهنتيئنڤ داتڠ کڤد سوات ڤرهنتيئنڤ ببراڤ لماڤ مک سمڤيله بݢند کمکه مک لال بݢند ماسق کمسجد الحرام بربوت طاعة دان عبادة مک ادڤون سلطان ابراهيم ڤد تيڤ٢ هاري توجه ڤوله کالي اي طواف کڤد کعبة الله دمکينله تياد سوݢي سکالي٢ دڠن ذکر الله دان سمبهيڠ مک سݢل اورڠ دالم مسجد الحرام ڤون ترلال کاسه اکن دي تتاڤ تياد دکنلڤ اکن سلطان ابراهيم ايت سياڤ اي دان اڤ بڠساڤ کارن بݢند ايت سده منجديکن دريڤ فقير*

Hikâjat Soeltan Ibrahîm.

Mohammed Tàhir, de zoon van Sultan **Ibrahìm** en **Sitti Saleh**, gaat zijnen vader te Mekka bezoeken en wordt door dezen met zijnen zegelring naar Iraq gezonden. De Vizier, die de regeering waarneemt, wil hem den troon afstaan, die echter door **Mohammed Tahir** wordt van de hand gewezen.

مک ترسبتله ڤرکتاٴن ستي صالح دتڠݢلکن اوله سلطان ابراهيم مک ببراڤ لماڤ مک ستي صالح ڤون حاملله مک اڤبيل سمڤيله ݢنڤ سمبيلن بولن ڤد ساعة يڠ بايک مک ستي صالح ڤون برانقله سٴورڠ لاک٢ ترلال بايک رڤاڤ دان سيکڤڤ مک دڤلهراکن اوله ستي صالح اکن انقڤ دڠن سڤرتيڤ دان ترلال امت کاسه ستي صالح اکن انقڤ ايت سرت دنماٴي اکن انقڤ ايت محمد طاهر مک براڤ لماڤ انتراڤ محمد طاهر ڤون بسرله مک اي ڤون برماين٢ برسام٢ دڠن سݢل کانق٢ اڤبيل هاري ڤتڠ محمد طاهر ڤون کمبالي کروماهڤ سدکال دمکين کرجاڤ مک سوات هاري محمد طاهر برماين٢ ڤول

مک بݢند ڤون کلور دري دالم استناڽ دڠن سُورڠ دريڽ دڠن سوات
تڠکت د تاڠنڽ دان سبيله سکين دان سوات کسکل دان سبنتق
چنچينڽ مک بݢند ڤون برجالنله کلور ماسق هوتن تربيت هوتن مللوئي
ڤادڠ دان رمب اڤبيل هاري مالم مک بݢند ڤون سمبهيڠ عشاء ستله
سده سمبهيڠ مک بݢند ڤون دودق دڠن ذکر الله اڤبيل لال در ڤد تڠه
مالم مک بݢند ڤون باڠن در ڤد تيدرڽ لال بݢند سمبهيڠ تهجد
هڠݢ سمڤي فجر لال سمبهيڠ صبح دمکينله کلکوئن سلطان ابراهيم
ايت حتي براڤ لماڽ برجالن مک بݢند ڤون ساڠت لاڤر دان
دهاݢ ستله ايت مک دليهت اوله سلطان ابراهيم اد سڤوهن کايو
د تڤي ڤادڠ ترلال رندڠ لال سݢره بݢند برجالن منوجو کڤد ڤوهن
ايت ستله سمڤي مک دليهتڽ اد سوات سوڠي ايرڽ ترلال ڤوته
برکيلت٢کن متهاري ايت مک بݢند ڤون تورن مندي کڤد سوڠي
ايت سرت اي مينم اير سوڠي ايت مک ايرڽ ترلال سجق دان
نعمة رساڽ مک بݢند ڤون ممباسه بجوڽ دان سرواڽ دان مڠمبل
اير سمبهيڠ مک دڤاکيڽ مصلا سمنتار مننتي بجوڽ دان سرواڽ
کرڠ شهدان مک بݢند ڤون سمبهيڠ عصر ستله سده سمبهيڠ مک
بݢند ڤون سننتياس جوݢ ممندڠ کڤد اير ايت لال مک اي ترڤندڠ
کڤد سبوه دليم هاڽت مک سݢره دامبل لال دبلهڽ مک يڠ سبله
دماکنڽ مک ڤد ساعة ايت ترکجت ڤد هاتي بݢند بهو دليم اين
اد جوݢ يڠ امڤوڽ دي مک بݢند ڤون امت مڽسل دريڽ
سبب ماکن دليم ايت دان کورڠ ڤرکساڽ دمکينله سݢل کيت
يڠ عامة اين جاڠن کيت مڠيکت هوي نفس دان هندقله برباڽق
صبر اکن حکم الله تعالي مک بݢند ڤون سݢره برڠکت لال برجالن
منورت تڤي سوڠي ايت٠

Langs den oever der rivier voortgaande kwam Sultan IBRAHIM aan den hof van den sherif HASSAN; deze had op zijn sterfbed aan zijne dochter SITTI SALEH voorspeld, dat zij met Sultan IBRAHIM zoude huwen, en dat, zoo iemand verschooning kwam vragen voor het eten van eenen granaatappel uit zijn hof, deze niemand anders dan Sultan IBRAHIM zoude zijn. Het bleek dan ook weldra dat

الله سبحانه وتعالي كبسارن دان كرجاان د دالم دنيا اين بهو دنيا اين تياد جوك ككل اداڤ لاكت بهو دنيا اين سفرت ممڤي يغ اند٢ كمدين در ڤد جاكت سوات ڤون تياد دڤراوليهڤ دمكينله ككلوان دنيا اين ستله سده بڠند فكر دمكين ايت مك بڠند ڤون كلور دودق د اتس تخت كرجاان دهادڤ اوله سكل وزير دان منتري هلبالڠ دان سكل اورڠ كاي٢ دان رعية سكلين مك بڠند ڤون ممبري كرني اكن سكل وزير دان منتري هلبالڠ دان اورڠ كاي٢ در ڤد ڤكاين يغ اند٢ كمدين ممبري صدقة ڤد سكل علما ڤنديت فقير دان مسكين مك سكلين مريككيت ڤون ممنتاكن دعا كحضرة الله تعالي بارڠ برتمبه٢ كراڤ كبسارن دان كملياان بڠت سلطان ابراهيم دالم دنيا دان دالم اخرة ستله ايت مك بڠند ڤون ممبري تيته ڤد سورڠ منتري يغ كڤرچياان دان يغ دهرڤيڤ اكن دي هي منتريك بهو ڤد كتيك اين تونهمب دودقله مڠڠنتيكن كرجاان همب اين ڤد ممرنتهكن سكلين ايسي نڬري اين بايك٢ تونهمب ممرنتهكن نڬري عيراق اين دان بربوت عادل تونهمب اتس سكل همب الله دان انصاف اكن سكل يغ ترانياي سڤاي لڤس تونهمب در ڤد كير٢ ڤد هاري يغ كمدين مك سمبه منتري ايت يا تونك شاه عالم هندق كمان تونك براڠكت دان اڤ جوك ساله ڤاتك اين سكلين كباوه دولي شاه عالم مك تونك برتيته يغ دمكين ايت شهدان مك تيته بڠند بهو اك اين هندق برجالن بارڠ يغ دتقديركن الله تعالي ستله ددڠر اوله منتري دان سكل وزير هلبالڠ سكلين مك اي ڤون مڠاڠس دڠن تاڠس يغ امت ساڠت مك بڠند ڤون مپرهكن كلڠكاڤن كرجاان ستله ايت مك بڠند ڤون ماسق كدالم استناڤ مك سكل وزير دان هلبالڠ ڤون ماسڠ٢ كمبالي كرومهڤ دڠن دكچيتاڤ سبرمول مك ترسبتله ڤركتاان سلطان ابراهيم هندق كلور در دالم استناڤ مك تتكال همڤرله فجر مك بناڠ ڤون بلم كلور منچهاري مكانن دان بنتڠ ڤون بلم ڤادم چهياڤ دان سكل اڠكس ڤون بلم تربڠ در ڤد سارڠڤ

شاه بهو سلطان فيروز شاه همڤرله اکن داتڠ هندق مڠالهکن دي دان داوبهکنڽله جنجيڽ دان سمڤهڽ مک سلطان خسنور شاه ڤون ممڠڬل سڬل منتريڽ دان مڤوره مڠهمڤنکن سڬل لشکرڽ اکن ملاون سلطان فيروز شاه دان ببراڤ نڬري سلطان خسنور شاه ايت دالهکنڽ دان دتاونڽ سڬل رعيتڽ اوله سلطان فيروز شاه ڤد نڬري٢ يڠ دکت مک دبريکنڽ ايت جوک هڠک سمڤيله سلطان فيروز شاه همڤر کڤد نڬري يڠ کديامن سلطان خسنور شاه مک سلطان ايت ڤون براڠکتله دڠن سڬل بال تنتراڽ منداڠي دي کلکين مک برتموله کدو ڤيهق لشکر ايت لال برڤرڠله ترلال رامي مک دڠن تقدير الله تعالي مک سلطان فيروز شاه ڤون الهله لال دبونه اوله لشکر سلطان خسنور شاه براڤ درڤد لشکر سلطان فيروز شاه لال دڤرايکتڽ هڠک دتڠکڤڽ اکن سلطان فيروز شاه لال دبونهڽ اکن دي دان دتاونڽ سڬل ايسي رومهڽ دان دامبيلڽله سڬل هرتاڽ دان خزانتڽ*

Boenga Rampej.

Sultan IBRAHİM, Vorst van Iraq, gaat als bedevaartganger naar Mekka.

اد سؤرڠ راج د نڬري عيراق برنام سلطان ابراهيم ابن ادهم ولي الله ترلال بسرا کرجاءن بڬند ايت شهدان بڬند ايت ساڠت ڤرتاڤ لاک مشهور سرت دڠن عادل ڤد ڤرنتهڽ لاک امت مڠاسه ڤد سڬل وزيرڽ دان هلبالڠڽ دان کڤد سڬل رعيتڽ هين دين دان ترلال امت مڠاسه کڤد سڬل علما دان فقها فقير دان مسکين سرت دڠن ڤرکساڽ ڤد مڠحکمکن اتس رعيتڽ دڠن سبنرڽ مک سڬل منتري هلبالڠڽ ڤون ساڠت تاکت دان کاسه اکن بڬند ايت مک نڬريڽ ڤون ترلال رامي دان سنتوس سڬل ايسي نڬري ڤون در ڤد ساڠت عادل بڬند ايت مک ڤد سوات هاري سلطان ابراهيم سده سمبهيڠ صبح مک بڬند ڤون فکر بهو اک اين تله دکرنياءي

شاه مک سلطان فيروز شاه ڤون تيادله ماو منڠرکن سمبه سݢل وزيرڤ
ايت سرت اڤ برسبد هي سݢل وزيرک کتهوءي اوله کام هاڤ سده
اک برسمڤه تياد مللوءي باتو ايت جوا اداڤون سکارڠ اين باتو ايت
کيت موتکن کڤالس ݢاجه مک ݢاجه ايت کيت سورهکن برجالن
دهولو دان کيت ايکت در بلاکڠ باتو ايت مک تيادله کيت کنا
سمڤه مک تتکال دليهت سݢل وزيرڤ ساڠتله کرس هوڤ نفس
رجاڤ مک مريکئيت ڤون رضاله مڠيکت تيتهڤ سڤرت کات
حکما يڠ هوڤ نفس ايت سوات تنتار يڠ مڠراسي عقل مک
ترتوتڤله سݢل ڤرکتاءن يڠ بنر ستله ايت مک دتيتهکن سلطان فيروز
شاه همڤنکن امڤت ڤوله وزيرڤ ڤد تيڤ٢ سورڠ وزيرڤ ايت دو
ڤوله ريبو لاک٢ يڠ ڤهلاوان مک جاد جمله سکلين لشکرڤ ايت
دلاڤن کتي مک لشکر ايت برلڠکڤله دڠن سݢل الات سنجتاڤ اداله
ڤد سلطان فيروز شاه دان ڤد سڠکاڤ تيادله داڤت سلطان خسنور شاه
ملاون دي در کارن لشکرڤ سديکت جوا تتاڤ اداله لشکر سلطان
خسنور شاه ايت امت باڽق دان سݢل وزيرڤ ڤون براني٢ تياد داڤت
دلاون سلطان فيروز شاه حتي مک برداتڠ سمبه سݢل موبذان يائيت
سݢل علما مجوسي يا تونک شاه عالم جاڠن کراڤ دڤربوت شاه عالم
ڤکرجاءن يڠ دمکين بهو سسڠݢوهڤ توهن سرو سکلين عالم مروسقکن
سݢل راج٢ يڠ بربوت انياي دم ددڠر سلطان فيروز شاه سمبه سݢل
موبذان ايت دمکين مک تيادله دقبولکنڤ تتاڤ کرسله هتيڤ
ڤد ملکوکن هوڤ نفسوڤ ستله ايت مک سلطان فيروز شاه ڤون
برجالنله کنݢريڤ سلطان خسنور شاه هڠݢ سمڤيله اڤ کڤد باتو يڠ
ددريکن سلطان خسنور شاه ڤرهڠݢاءن نݢريڤ مک باتو ايت ڤون
دسورهڤ موتکن کڤالس ݢاجه سڤاي لڤس اڤ در ڤد سمڤهڤ ايت
مک دتيتهکنڤ ݢاجه يڠ ممباو باتو ايت برجالن دهولو د هداڤن
سݢل لشکرڤ دان سورڠ ڤون در ڤد لشکرڤ ايت تياد دبريڤ
برجالن دهولو در ڤد ݢاجه ايت مک کدڠارنله کڤد سلطان خسنور

بدون يڠ بايك سوراڤ ڤون برڤاڤيله ترلالو مردو ماسڠ٢ ملكوكن
كسكاءنڽ X دان برهيڤ والله اعلم بالصواب*

Ḥikâjat Hamzah.

V. Verdichte verhalen met eenigen historischen grondslag.

Trouweloosheid van Sultan Firoez Sjah.

دهولو كال اد سؤرڠ راج برنام خسنور شاه در ڤد قوم حياطله
مريكئيت مڠمڤوكن كرجاءن امڤت ريب تاهن تورن تمورن حتي
مك ڤد سوات ماس مك دتاونڽ اكن سلطان فيروز شاه ابن يزدجر
فرسي تتكال هندق دلڤسكنڽله اكن دي مك دسورهڽ اي برسمڤه
سرت دجنجيكنڽ بهو جاڠنله بربوت درهاك اكن دي ستله سده
سلطان فيروز شاه برسمڤه دان برتڠكه تڠوهن جنجي دڠن دي مك
دتيتهكن سلطان خسنور شاه هنتركن سبوه باتو يڠ بسر ڤد سام تڠه
جالن انتار نڬريڽ دان نڬري سلطان فيروز شاه سرت اي برسبد هي
سلطان فيروز شاه كتهوءي اوله تونهمب هڠڬ باتو اينله اد ڤرهڠݢاءن
انتار نڬري همب دان نڬري تونهمب بهو جاڠنله سؤرڠ ملاينكن دڠن
كهندق كيت مللوءي باتو ايت ستله سدهله اي برتڠكه تڠوهن
جنجي مك دلڤسكنڽله اكن سلطان فيروز شاه حتي مك اي ڤون
كمباليله كنڬريڽ مك تتكال سمڤيله اي كنڬريڽ ايت داوبهكنڽ
جنجي جوا لالو اي ملڠكاڤي سڬل لشكرڽ دان سڬل الة سنجتاڽ
اكن منداتڠي نڬري سلطان خسنور شاه دم دليهت سڬل وزيرڽ اكن
حال رجاڽ دمكين مك سكلين مريكئيت ڤون برداتڠ سمبه يا تونك
شاه عالم بهو جاڠن كراڤ شاه عالم مڠرجاكن ڤكرجاءن اين در كارن
بهو ڤكرجاءن يڠ درهاك لاكي بڠكي ايت جاهت اداڤ لاڬڤون
شاه عالم سده برسمڤه دان برتڠكه تڠوهن جنجي دڠن سلطان خسنور

دسرهکن کڤد عمر اميا مک امير حمزة ڤون نايک کتس کداڤ حنک اسحاق ايت مک دسورة حمزة ڤالو ݢندرڠ کمبالي مک امير حمزة ڤون کمباليله کستناڤ دودق د اتس کرسي جوهن ڤهلاوان مک تتکال ايت امير حمزة ڤون مڤورة کڤد عمر اميا باو عمر معد کرب دان سکل سودراڤ کهداڤن مجلس مک عمر اميا ڤون ممباو عمر معد کرب دان سکل سودراڤ کهداڤن امير حمزة مک کات امير حمزة کڤد عمر معد کرب دان سکل سودراڤ بتاڤ اک منڠکڤ کام مک کات عمر معد کرب هي امير سڤرت لاک۲ منڠکڤ سماڤ لاک۲ دمکينله امير منڠکڤ کامي سکلين مک کات امير حمزة اداڤون کات لاک۲ يڠ امڤوڤ عالم يڠ لاک۲ ايت جکلو تياد اي داڤت ملاون سماڤ لاک۲ هندقله اي خدمة سماڤ لاک۲ مک لاک۲ نماڤ هي عمر معد کرب کتاکنله اولهم بهو الله تعالي توهن يڠ اس دان اݢام نبي ابراهيم خليل الله سبنرڤ اݢام کلکين مک عمر معد کرب دان سکل سودراڤ يڠ امڤت ڤوله امڤت اورڠ ايت سمواڤ اقرارله ممباو ايمان ماسق اسلام تتکال ايت امير حمزة سنديري بربڠکت در اتس کرسيڤ مڠوريکن ايکت عمر معد کرب دان دبريڤ انڤرة ڤکاين خاصه ايت مک عمر معد کرب ڤون ددودقکن حمزة د اتس کرسي يڠ کماس برتاتهکن رتن متو مانکم دان ڤد سودراڤ ڤون دبري انڤرة دان لشکر عمر معد کرب ڤون سکلين برهوبڠله دڠن لشکر حمزة سمواڤ ممباو ايمان ماسق اسلام مک عمر اميا ڤون داتڠ مڠنڤاکن انتڠ يڠ کماس ڤد تليڠ عمر معد کرب دان سودراڤ سکلين مک کات حمزة هي ڤنچوري اڤ کوڤربوت ايت مک کات عمر اميا همب منڠهکن جنجي مک کات عمر معد کرب يا امير حمزة اک ڤون تله رضاله اکن انتڠ۲ اين ستله سدة سمواڤ کنا انتڠ مک هداڠن ڤون داڠکت اورڠله کهداڤن مجلس ستله سدة ماکن منوم ڤون داتڠ مک ڤيال يڠ برتاتهکن رتن متو مانکم ڤون دڤرايدرکن اورڠله مک سکل بوڤبڤيڠ ڤون دڤالو اورڠله دان سکل

مك سعديمان ڤون ݢوݢر كبومي دراتس كداڤ تڠݢڠ بالك كبومي بهارو
هندق اي بربڠكت مك برلاري٢ عمر اميا داتڠ مڠيكت دي دبواڤ
كڤد لشكرڤ ستله دليهت حال دمكين ايت مك داتڠ ڤول سوداراڤ
سݢورڠ لاݢ دتڠكڤ امير حمزة جوݢ ادڤون دچرتراكن اوله اورڠ يڠ
امڤوڤ چرترا اين دمكين بڤيڤ ادڤون يڠ سودار عمر معد كرب
امڤت ڤوله امڤت اورڠ ايت ڤد سهاري ايت جوݢ دتڠكڤ امير
حمزة د ميدان مك عمر معد كرب ڤون ترلال اماره مليهت سوداراڤ
سمواڤ ترايكت مك تتكال ايت عمر معد كرب ڤون مڠݢرتقكن
كداڤ يڠ برنام خنعك اعدي لال كتڠه ميدان سرت داڠكتڤ
چقمرڤ سراي برتمڤك كتاڤ هي حمزة جك سريب سكاليڤون ڤوام
تياد اكن لڤس درڤد تاڠنك ستله امير حمزة مليهت عمر معد كرب
داتڠ ايت مك امير حمزة ڤون ترايڠت اكن سمڤهڤ مك سݢل
سنجات درڤد توبهڤ سمواڤ هابس دتڠݢلكنڤ اوله امير حمزة مك
امير حمزة ڤون برديري د هداڤن عمر معد كرب دڠن سواتڤون تياد
سنجتاڤ مك عمر معد كرب مڠلوركن چقمرڤ لال دڤلوكنڤ اكن
امير حمزة مك دتڠكڤ امير حمزة ڤرݢلاڠن تاڠن عمر معد كرب دڠن
تاڠنڤ كيري مك دڠن تاڠنڤ كانن حمزة منڠكڤ تالي ايكت
ڤڠݢڠ عمر معد كرب مك دهلاكن حمزة ككيڤ درڤد كجڠجاكن بسي
مك دتراجڠكن حمزة كود عمر معد كرب ليم بلس دڤ جاوهڤ
ترهمبالڠ كود ايت ادڤون عمر معد كرب تڠݢل د تاڠن حمزة مك
داڠكت اوله حمزة كتاس كڤالاڤ مك دكليليڠكنڤ لال دهمڤسكن
كبومي ترلنتڠ مك دلمڤاتي حمزة دداڤ لال دودق حمزة ستله دليهت
اوله لشكر عمر معد كرب حال ڤڠهلوڤ دمكين ايت مك سݢل لشكر
ڤون سكلين مڠهونس سنجتاڤ ماسڠ٢ هندق منمڤه حمزة دڠن كود دان
ڤانه دان سنجات مك تتكال ايت داشارتكن اوله عمر معد كرب لال
دلارڠكن دڠن ڤارڠ سوراڤ هي كام سكلين جاڠن برݢرق درڤد تمڤت
كام سكلين مك عمر معد كرب دايكت اوله امير حمزة تڠݢه٢ مك

اجازة تونهمب ڤرݢيله همب كميدان سڤاي همب جيرت ليهرڤ كنجرومسكن كتانة لال كسرهكن كباوة تونهمب مک عمر معد كرب ڤون ممبري اجازة اكن ارجل ڤون مڠݢرتقكن كداڤ كميدان بربتولن دڠن امير حمزة مک ارجل ڤون مڠڠکت چقمرڤ دان كداڤ ڤون دݢرتقكنڤ كسيسي حمزة مک اي ڤون مملوكن چقمرڤ كڤد حمزة مک دتڠکڤ حمزة ڤرݢلاڠنڤ ارجل دڠن تاڠنڤ كيري مک دڠن تاڠنڤ كانن مرمڤت باتڠ ليهرڤ دڠن تالي بوسر مک ارجل ڤون ݢوݢر در اتس كداڤ كبومي برݢولڠ٢ بهارو هندق بڠکت مک برلاري٢ عمر اميا داتڠ مڠيکت دي مک دبواڤ كڤد لشكرڤ ستله دليهت اوله سودراڤ حال ارجل دمكين ايت مک سودراڤ اسود ڤون مڠݢرتقكن كداڤ كميدان سرت دهونس ڤدڠڤ لال دڤارڠکنڤ كڤد امير حمزة مک دتڠکڤ حمزة ڤرݢلاڠن تاڠن اسود دڠن تاڠنڤ كيري مک كڤلاڤ ڤون دتمبق حمزة دڠن تاڠنڤ كانن ترساله در كڤلاڤ كنا ليهر اسود مک اي ڤون جاته در اتس كداڤ كبومي مک عمر اميا ڤون برلري٢ داتڠ مڠيکت دي مک دبواڤ كڤد لشكرڤلاستله دليهت ذو الحمر حال سودراڤ دمكين ايت مک دݢرتقكنڤ كداڤ كميدان سرت داڠکتڤ چقمرڤ هندق مملوكن امير حمزة مک دتڠکڤ حمزة ڤرݢلاڠن تاڠن ذو الحمر مک سبله لاݢ تاڠن امير حمزة منڠکڤ تالي ايکت ڤڠݢڠ ذو الحمر لال دسنتقكنڤ در اتس كداڤ لال دهمڤسكنڤ كبومي مک برلاري٢ عمر اميا داتڠ مڠيکت دي دبواڤ كڤد لشكرڤ ستله دليهت اوله سودراڤ حال ذو الحمر دمكين مک سعديمان ڤون مڠݢرتقكن كداڤ كميدان مک اي ڤون مڠهيلاكن تمبقڤ كڤد داد امير حمزة مک دتڠکڤ حمزة تمبق سعديمان لال دسنتقڤ در تاڠنڤ مک دڤاتهكن حمزة مات تمبق ايت مک كات حمزة هي كافر اڠکو تياد تاهو برماين٢ تمبق جک اڠکو هندق بلاجر ماري اڠکو كنجاري سدة ايت مک باتڠ تمبق ايت ڤون دتيكمكنڤ امير حمزة كڤد ڤڠݢڠ سعديمان

امير حمزة جک اڠکو لاک٢ هي ارجل بڠکتله اک در اتس کرسيک
اين اڤبيل ارجل منڠر کات حمزة دمکين ايت مک ارجل ڤون
امارة مک داڠکتڽ چقمرڽ مک دڤلوکڽ کڤد کڤال امير حمزة
مک حمزة ڤون سراي دودق د اتس کرسيڽ مک دڤنجڠکنڽ
تاڠنڽ مک دتڠکڤڽ اکن ڤرݢلاڠنڽ ارجل دڠن چقمرڽ مک
دݢڽيڽ اوله ارجل دڠن بارڠ قوتڽ هندق ملڤسکن تاڠنڽ درڤد
تاڠن حمزة تياد داڤت مک دتارک حمزة تاڠن ارجل لال دڤوترکنڽ
مک چقمر ارجل ڤون ݢوݢر کبومي درڤد تاڠنڽ مک دتمبق حمزة
باتڠ ليهرڽ مک ارجل ڤون ترݢولڠ کبومي سجام لماڽ ترهنتر بيهوس
تياد خبر اکن ديريڽ ستله اي ايڠت درڤد بيهوس ايت مک
ڤرلاهن٢ اي ڤون بڠکت هندق کمبالي بهارو دو لڠکه مک کات عمر
اميا هي ڤهلوان اڤکه اڠکو اکن چقمرم هندقکه کوبريکن اکن داک مک
ارجل ڤون برڤالڠ ڤول ڤرلاهن٢ مڠمبل چقمرڽ مک ارجل کلور
نايک کأتس کداڽ لال برجالن کمبالي کڤد عمر معد کرب ستله
سمڤيله ارجل کڤد عمر معد کرب مک سکل حال احوال ايت
سمواڽ دکتاکنڽ کڤد عمر معد کرب مک کات عمر معد کرب
هي سکل هلبالڠ ڤالوله ݢندرڠ ڤرڠ .دان کام سکلين نايکله کأتس
کدام مک سکل لشکر دان هلبالڠ عمر معد کرب ماسڠ٢ ڤون نايکله
کداڽ مک تتکال ايت امير حمزة دان سکل سوداراڽ دان لشکرڽ
سکلين ڤون برهداڤنله د ميدان مک برسروله سکل هلبالڠ دمکين بوڽ
سروڽ لاک٢ مان ماو ماتي دان لاک٢ مان ماو مڽتاکن نماڽ ماريله
کميدان ستله تردڠرله امير حمزة سوار ايت مک جوهن ڤهلوان ڤون
مڠݢرتقکن کداڽ يڠ برنام حنک اسحاق کتڠه ميدان مک حمزة
ڤون برتمڤک هي کافر چلاک درڤد سريب لاک٢ جک اد سورڠ
ڤهلوان اتو هلبالڠ سياڤ کام هندق ماتي ماريله کميدان مک تتکال
ايت ارجل داتڠ کڤد عمر معد کرب مک اي برکات کلمارن اک
سورڠ ڤرݢي کروميهڽ مک اک دڤرماينکنڽ اکن سکارڠ دڠن

مک ڤد کتيک يغ بايک عمر معد کرب کلورله در نݢريپ مڠيکت
جالن کنݢري مکه دڠن سوداراپ دان هلبالڠپ دان سݢل رعيتپ
در ڤد سوات ڤرهنتيئن داتڠ کڤد سوات ڤرهنتيئن ببراڤ لماپ
برجالن مک اي ڤون همڤرله سمڤي کنݢري مکه مک دورتاکن اورڠله
کنݢري مکه بهو لشکر نݢري اسڠ داتڠ تتکال ايت عمر معد کرب
کير٢ امڤت کروه بومي جاوهپ در نݢري مکه د سان اي برهنتي
بربوت خيمتپ کلکين مک امير حمزه ڤون کلورله در کتاپ مکه
ايت مک لال کڤادڠ همڤر بوکت بلقس د سانله امير حمزه برهنتي
دڠن سوداراپ دان سݢل لشکرپ ستله سده دمکين مک کات .عمر
معد کرب اکن سوداراپ سکلين سياڤ کام داڤت منڠکڤ حمزه
عرب ايت ڤرݢيله کام سݢره تڠکڤ باو کڤداک دڠن ايکتپ سڤاي
کبري انݢره اکن کام اڤبيل سوداراپ منڠر کتاپ دمکين اد سئورڠ
سوداراپ ارجل نماپ مک سݢره اي بربڠکت در اتس کرسيپ
لال مپمبه کڤد کاکي عمر معد کرب مک کتاپ جک همب
دتيتهکن تونهمب منڠکڤ حمزه ايت جورس همب باو کڤد
تونهمب جک اي ماو ترلال بايک سکالي جک اي تياد ماو کتارک
تلڠاپ مڠهادڤ کباوه تونهمب کماري مک کات عمر معد کرب
هي سوداراک سݢرهله کرجاکن اولهم سڤرت کتام ايت دان اڠکو لاک٢
ڤهلاوان اڤبيل ارجل منڠر کات سوداراپ دمکين مک ڤرݢيله اي
برجالن داتڠ کڤنتو استان امير حمزه مک ارجل ڤون برتمڤک
سرت برکات هي ساکي حمزه ڤرݢي کام سݢره ممبري تاهو کڤد
امير حمزه بهو اک داتڠ مک تتکال ايت مقبل حلب ڤون برلاري٢
ممبري تاهو کڤد امير حمزه مک دسوره امير حمزه ڤڠݢل دي مک
عمر اميا ڤون سݢره کلور ممڠݢل ارجل دڠن سکتيک ايت ارجل
دبواپ ماسق اوله عمر اميا کدالم استان امير حمزه مک ارجل ڤون
منديرم سڤرت هريمو سرت کتاپ بتاڠکه بسرهتيم هي حمزه مليهت
اک داتڠ مک تياد اڠکو سݢره بربڠکت در اتس کرسيم مک کات

بلس تاهن لماڤ منت دعا كڤد الله تعالي مموهنكن انق لاك٢ يڠ
ڤهلوان سڤاي ممبونه سکل كافر دان سڤاي برديري اڬام اسلام استله
ڬنڤله دو بلس تاهن مك الله سبحانه وتعالي منجديكن اك دالم دنيا
برمول تتكال اك جاد خوج بزر جمير حكيم ڤون اد حاضر دمکين
كات خوج بزر جمير حكيم اكن داك ادڤون كانق٢ ايتله جمه جاد
جوهن ڤهلوان دان ايله يڠ امڤوڤ توجه قراة در ڤد قران دان ايلم
مغحكمكن سکل راج٢ دالم توجه ڤنجورو دنيا دان ببراڤ راج يڠ بسر٢
دتورنكنڤ در اتس استناڤ كڤد ڤاڤن كرنداڤ دان ايله مڠناكن
انتغ٢ ڤد تليغ سکل ڤهلوان دان ايله ممبكاكن اڬام نبي محمد رسول
الله صلي الله عليه وسلم ڤد اخر زمان ادڤون سورتم يڠ دست ضلالة
تله سمڤيله كڤداك ادڤون سكارڠ سورتك ڤول داتغ كڤدام اڤبيل
سورتك اين . سمڤي كڤدام هندقله اوڤتي نڬريم كوجنجڠ د اتس
كڤلام كوباو ڤرسمبهكن كباوه استناك دان هندقله اڠكو ڤون اقرار مڠتاكن
بهو الله سبحانه وتعالي توهن يڠ اس دان اڬام نبي ابراهيم خليل الله
سبنرڤ اڬام سڤاي اڠكو كجديكن ڤڠهول سکل ڤهلوان د باوه استناك
دان كدودقكن اڠكو دڠن كرسيم د باوه دليك دان جك كوللوءي
سڤرت تيتهك اين بڠكتله اك در نڬري مكه يڠ مها ملي اين كدتاڠي
اڠكو كنڬريم دان بوكت كرب كروبهكن منجاد هابو دان تانه نڬريم ڤون
كسوره تربڠكن كڤد اڠن دان اڠكو ڤون كبونه دڠن كرني توهنك ستله
سده ترسورت مك دبريكن كڤد قصد ايت مك قصد ايت ڤون
برجالنله انتار ببراڤ هاري مك قصد ايت ڤون سمڤيله كڤد عمر معد
كرب مك سورت ايت ڤون دبريكنڤ كتاڠن عمر معد كرب مك
سورت ايت ڤون دبكاڤ لال دبچاڤ ستله دباچ اوله عمر معد كرب
سورت ايت مك اي ڤون اماره سڤرت اولر بربلت٢ مك عمر معد
كرب ممندڠ كڤد سکل سوداراڤ لال كتاڤ هي سوداراك سکرهله كام
برلڠكڤ سڤاي كيت ڤرڬي مندتاڠي حمزه عرب ايت دان ڤكرجاءن
اين كسمڤرناكن مك دڠن سكتيك ايت جوك سوداراڤ ڤون برلڠكڤ

دانچقكنڤ كڤد امير حمزة مك سورت ايت ڤون دبكاڤ لال دبچاڤ اوله امير حمزة مك دتنچقكنڤ ڤد سݢل ڤهلاون مك مك سكلين مريكئيت ݢمترله تولڠڤ سبب منڠر نام عمر معد كرب مك سݢل ڤهلاون مك بركات هي امير حمزة بهو تونهمب لاك كانق٢ دان تونهمب بلم مليهت عمر معد كرب دان تياد تونهمب مڠتهوءي ديلاجاڠن دبري الله تعالي تاڤق كاكي عمر معد كرب سمڤي كتانه مك ايڤ ادڤون سڤرت دالم سورت ايت سهارسڤله كيت تورت جاڠن تونهمب للوءي سورتڤ عمر معد كرب ايت اڤبيل امير حمزة منڠر كات سݢل ڤهلاون مك دمكين ايت مك امير حمزة ڤون برسمڤهلم دم توهن كعبة جك اك برتمو دڠن عمر معد كرب دڠن تياد برسنجات اك منڠكڤ دي جك تياد كڤربوت سڤرت كتاك ايڤ بوكنله اك انق عبد المطالب مك تتكال ايت عمر اميا ڤون مپمبه كاكي امير حمزة كڤلاڤ لال كتانه مك كتاڤ يا تونك جوهن ڤهلاون يڠ بسر تيته تونك ايت تياد برسلاهن لاك مك تتكال ايت موك امير حمزة ڤون سڤرت روڤ ناك دان سڤرت اڤي برڽال٢ متاڤ مك امير حمزة ڤون مڽوره ممبالس سورت عمر معد كرب ڤد عباس رضي الله عنه مك عباس ڤون مڽورت دمكين بپيڤ ڤرتام نام الله سبحانه وتعالي كمدين مموجي اکام نبي ابراهيم عليه السلام كمدين در ايت مك مڠتاكن ايڤ سورت در ڤد جوهن ڤهلاون راج سݢل لاك٢ يڠ ڤهلاون ترلال ڤركاس تتكال برڤرڠ د ميدان تياد داڤت دتنتڠ متاڤ دان ايله مڠنݢرهكن مكوت اكن سݢل راج٢ دان مڠناكن انتڠ٢ ڤد تليڠ سݢل ڤهلاون يڠ ڤنجڠ بسر داتڠ كڤدام هي اعدي يڠ منافق كتهوءي اولهم دان ايڠت٢ اڠكو سكارڠ بهو ڤد زمان يڠ تله لال سݢل كافر چلاك ايت سدكال قصدڽ هندق ممبنساكن نݢري مك يڠ مها ملي ايت كلكين بڤاك ڤون ڤڠهول دالم نݢري مك سدكال دبريڤ تيوس اوله سݢل كافر چلاك ايت مك سهاري٢ بڤاك ڤون ماسق كدالم كعبة الله مڽاڤو كعبة الله دڠن جڠكتڤ دو

كمچل لات ومنات دان جكرنات دان برهال اڤ٢ يڠ دسمبهڽ
نمرود دان راج زڠݢي دان راج قباد شهريار كمدين در ايت مڠتاكن
اين سورت درڤد اعدي يڠ ڤنجڠ بسر لاك ڤهلاون عمر معد كرب
نماپ راج د بوكت كرب داتڠ كڤد حمزة هي امير حمزة كتهوءي
اوليهم دان ايڠت٢ اڠكو بهو اكله يڠ ممڠڠ ستڠه نݢري عرب دان
سكلين اورڠ تاكت اكن چقمركو اين دان سڬل هريمو تياد ماو كلور
در دالم بلوكرپ درڤد تاكت اي اكن ڤانهك دان سڬل بنتڠ د لاڠت
دان ڤانس متهاري ددندڠكن ڤرسيك سڬل عالم مڠتهوءي ݢاݢهك
دان سڬل ڤهلاون يڠ بسر٢ د باوه استان راج مشرق دان مغرب
سمواپ تاكت اكن چقمرك سڤرت كاون كمبڠ تاكت اكن هريمو
دمكينله سڬل هلبالڠ ڤهلاون تاكت اكن داك ادڤون اڤبيل سورتك
اين داتڠ كڤدام سڬل هرت دان ڤركاكس دان استان راج نشروان يڠ
كوڤراوله در ڤد هشام ايت كوجنجڠ د اتس كڤلام ڤرسمبهكن كباوه
دليك سڤاي پوام كلڤسكن دان اڠكو ڤون كجديكن ڤڠهول ڤهلاون
د باوه استناك ادڤون جكلو كوللوءي سڤرت دالم سورتك اين اك
سنديري بربڠكت دڠن سڬل هلبالڠك يڠ ݢاݢه كدتاڠي اڠكو كنݢريم
دان سڬل بال تنترام سمواپ هابس كبونه دان اڠكو ڤون كتڠكڤ دڠن
هيدڤم كسلاكين دڠن كايو دان كوت نݢريم مكه كروبهكن لوله لنتق
كجديكن سڤرت باتو ڤركڤڠ٢ بتله سده سورت ايت مك دبريكنپ
كڤد سورڠ قصد يڠ ڤنتس برجالن مك اڤبيل قصد سده براوله سورت
ايت مك اي ڤون برجالنله انتار ببراڤ هاري ببراڤ مالم قصد ايتڤون
سمڤيله كڤنتو استان امير حمزة مك تتكال ايت جوك دورتاكن
اورڠله كڤد امير حمزة بهو سورڠ قصد داتڠ ممباو سورت اكن توبهمب
مك امير حمزة ڤون مپوره كڤد عمر اميا ممڠڬل اورڠ يڠ ممباو سورت
ايت مك عمر اميا سڬرهله ممباو قصد ايت ماسق كدالم استان امير
حمزة اڤبيل قصد ايت ماسق مك دليهتپ موك امير حمزة مك
اي ڤون تركجت لال مپمبه كڤلاپ كتانه مك سورت ايت ڤون

اندە فكرجائنپ دان سکل هلبالغ دان سکل ڤهلاوان سکلين حيران منغر ورتاپ دان لکوپ ايت ادڤون تتکال ايت د نکري عرب اد سئورڠ ڤهلاوان عمر معد کرب نماپ ترلال ڤهلاوان سکالي ستغه نکري عرب دالم تاغنپ ليم ڤوله ݢز تغڠيڤ دو ڤوله ݢز ليبرپ دداپ دان سريب تيڠ راتس من برتپ چقمرپ دان امڤت ڤوله امڤت سوداراپ سکلين ڤهلاوان ستله اي منغر ورت امير حمزة ممبونه هشام انق القمه مک عمر معد کرب ڤون ݢمترله تولغپ در تاکت ستله ايت مک اي ڤون مشاورة دغن سکل سوداراپ دمکين کتاپ اکن سکل سوداراپ هي سکل سوداراک ادڤون کانق٢ اين جاغن دڤرموده‌کن کارن سڤرت اڤام اڤي ايت تتکال لاک کچل هندقله کيت ڤادمکن اڤبيل سدە بسر نسچاي سکل عالم دنيا اين سمواپ دماکنپ دان تتکال ايت تياد داڤت دڤادمکن لاک دمکينله سترو ايت کڤد کيت سڤرت سڤوهن کايو تتکال لاک کچل جک هندق منچابت دي ڤون داڤتله اڤبيل سدە بسر تيادله داڤت دچابت لاک ادڤون اکن کانق٢ ايت ڤون دمکينله جاغن کيت الڤاکن جک کيت الڤاکن نسچاي سکل نکري عرب دان کيت سکلين اين هابسله دالم تاغنپ دان نام کيت ݢاڠه ڤون بناسله اولهپ ڤد سکل عالم دنيا اين اڤبيل سکل سوداراپ منغر کات عمر معد کرب دمکين ايت مک سکل سوداراپ ڤون ممبه کڤد کاکي عمر معد کرب کڤلاپ لال کتانه سرت برکات سسغڬهپله سڤرت کات شاە عالم تياد برسلاهن لاک ڤد بچار همب اکن سکارڠ بايک کيت کيرم سورت جک دتورتپ سڤرت دالم سورت کيت ترلال بايک بڬيڤ جک تياد دتورتپ سڤرت دالم سورت کيت ايت کيت مندتاڠي دي برکود کنکري مکه دان کيت تڠکڤ دي دان کيت امبل اکن سهاي کيت اڤبيل عمر معد کرب منغر کات سکل سوداراپ دمکين ايت مک دسورتپ سوات سورت ستله دسورتپ مک دکيرمکنپ کڤد امير حمزة د دالم سورت ايت دمکين بپيڤ ڤرتام نام برهال بسر دان برهال

نسچاي ݢوسرله اي اکن کيت منغر کات عمر اميا دمکين ايت مک
ڤوهن بدار ايت دلڤسکن اوله امير حمزة مک سکل کانق٢ د اتس
ڤوهن ايت ڤون الڤ دودق ماکن بوة بدار ايت مک سکلين مريکئيت
هابسله جاته برهمبلاغن ستڠه جاته کتڠي کولم ستڠه ݢوݢر کدالم کولم
لال ماتي لمس ستڠه ڤاته ڤڠݢڠڤ ستڠه بله کڤلاڤ مليهت حال
دمکين ايت مک عمر اميا ڤون لاري در سان لال ڤرݢي کرومهڤ
اڤبيل تردڠرله اوله ايب بڤاڤ سکل کانق٢ ايت دمکين حالڤ مک
سکل ايب بڤاڤ کانق٢ ايت ڤون سمواڤ داتڠ کڤد خوج عبد
المطالب دڠن تاڠسڤ دان منمڤر کڤلاڤ کتاڤ بهو سکارڠ بناسله
انق چوچو کامي سکلين اوله انق تونهمب حمزة مک خوج عبد
المطالب ڤون تيادله براڤاي لاڬ مک دبايرڤ دية اکن کسلاهن
انقڤ ايت دبريڤ امس دان ڤيرق اکن ايب بڤاڤ سکل کانق٢
ايت دان منت کاسه اي کڤد اورڠ ايت دڠن دمکين براڤ لماڤ
امير حمزة ڤون مڠاجي دان علم ڤون باڤق دڤراولهڤ جوڬ*

Ĥikâjat Hamzah.

Hamzah onderwerpt Omar Madi Karib.

بهو چرترا اين ڤري مڠتاکن تتکال ݢمتر تاکت هاتي عمر معد
کرب اوله مندڠر ورت ڤکرجاان امير المؤمنين حمزة دان ڤري
مڠتاکن امير المؤمنين حمزة منڠکڤ عمر معد کرب دان ڤري
مڠتاکن عمر اميا مڠناکن انتڠ٢ ڤد تليڠ عمر معد کرب دان ڤد تليڠ
سکل سوداراڤ.القصة دچرتراکن اوله اورڠ يڠ امڤوڤ چرترا اين دمکين
بپيڤ تتکال امير حمزة سدة ممبونه هشام انق القمه سکل هرت دان
ڤرکاکس راج نشروان سمواڤ ڤون هابسله داتڠ کتاڠن امير حمزة ستله
دمکين مک ورت ايت تله مشهورله ڤد سکل عالم دنيا د نڠري عرب
اد سڤورڠ کانق٢ ڤهلوان دان ݢاڬه دان ڤرکاس دان بديمان دان ترلال

دسورتپ اوله معلم صبيان ايت مک دبريکنپ کڤد عمر اميا مک
داجرکنپ اکن عمر اميا ستله داجرکنپ سکالي مک دسوره معلم
ايت باچ سندريڤ مک کات عمر اميا يا مولانا جک اک کواجرکن
سڤوله کالي ڤون تيادله اک تاهو ممباچ ڤڠجيڠن ايت ارکين لبي ايت
ڤون تاهوله بهو عمر اميا اين ترلال جناک سکالي مک دامبلپ روتن
لال دڤلوپ اکن عمر اميا ساڠت٢ دالم هتيپ تتکال ايت تيادله
ترتاهن اوله عمر اميا تتاڤ عمر اميا تياد ماو مناڠس دان برديم دريڤ
جوک ساکيتڽ ايت ڤون دتهنيپ مک برکات اي دالم هتيپ بهو
مڠاجي اين سوات بلا ترلال بسر اڤبيل امير حمزه مليهت لاکو عمر
اميا دمکين ايت مک اي ڤون ترتاوله ڤرلاهن٢ دان عمر اميا ڤون
منچهاريله اڤاي هندق برماينکن ڬروپ..... انتار ببراڤ هاري
سلڠپ ڤد سوات هاري مک معلم صبيان ڤون تيدر وقت تڠه هاري
مک سڬل کانق٢ ايت ڤون مڤورت مک اد سبوه کولم همڤر ڤڠجيڠن
مک د تڤي کولم ايت اد سڤوهن بدار تتکال ايت عمر اميا ڤون داتڠ
کسان ڤرلاهن٢ سڤرت اورڠ ڤنچوري لکوپ مک دليهتپ بوه بدار
ايت سمواپ ماسق مک عمر اميا ڤون ممڠڬل امير حمزه هي ڤهلاوان
ماري تونهمب ڤڬڠ ڤوهن بدار اين هيل سڤاي اک داڤت نايک
مڠمبل بوهپ منڠر کات عمر اميا دمکين ايت مک حمزه ڤون
سڬرهله داتڠ مک لال دڤڬڠپ ڤوهن بدار ايت لال دهلاپ مک
ڤوهن ايت ڤون چندرڠله مک عمر اميا ڤون ملمڤت کاتس چاوڠپ
مک سڬل بوه بداريڠ ماسق ايت دامبلپ د ڬندڠکنپ سهڠک
ڤنه سڬندوڠنپ اڤبيل ترليهت اوله سڬل کانق٢ د ڤڠجيڠن ڤوهن
بدار ايت چندرڠ مک سڬل کانق٢ ايت ڤون سمواپ برلمڤاتن
کڤوهن بدار ايت هندق مڠمبل بوهپ ستله دليهت عمر اميا بوه
بدار ايت سبهڬينله هابس مک اي ڤون سڬره تورن کباوه لال برکات
کڤد امير حمزه هي حمزه سڬره لڤسکن ڤوهن بدار اين کارن بوهپ
سبهڬينڽ سده هابس جک دليهت اورڠ يڠ امڤوپ ڤوهن بدار اين

كفد خوج عبد المطالب مک اي ڤون مپمبه كفلاپ لال كتانه سمبل بركات يا تونک خوج عبد المطالب بهو انقد حمزة دان عمر اميا سده منچاپت ڤوهن خرما همب بوهپ ڤون هابس دماكنپ سكارڠ اف لاک حال همبام اڤبيل خوج عبد المطالب منڠر كات اورڠ يڠ امڤوپ خرما ايت مک خوج عبد المطالب ڤون ممبري هرک خرما ايت دان دڤربئيكيپ هتيپ دڠن كات يڠ بايک مک اورڠ يڠ امڤوپ خرما ايت ڤون كمباليله مک حمزة دان عمر اميا ڤون داتڠله كرومهپ مک تتكال ايت خوج عبد المطالب ڤون مشاورة دڠن سكل انقپ لاک٢ عباس دان ابو طالب دان سكل انقپ يڠ لاين ادڤون حمزة دان عمر اميا اين ساعت ناكل سكارڠ اف بيچار كيت اكن دي مک كات عباس ادڤون ڤد بيچار همب كانق٢ كدو اين بايک كيت سرهكن مڠاجي كفد معلم صبيان سڤاي معلم ايت مڠجاري دي ترتيب دان علم ڤون دڤراولهپ جک اي ناكل معلم ايتله ممالو دي مک كات خوج عبد المطالب بنرله كات انقک ايت حتي داتڠله كفد سوات هاري مک حمزة دان عمر اميا ڤون دبواپ اوله خوج عبد المطالب كفد معلم صبيان دسرهكنپ مڠاجي كفد معلم ايت مک كات خوج عبد المطالب هي معلم ادڤون كانق٢ كدو اين اجرله اولهم مڠاجي جک اي تاهو مان جڠن تونهمب همب بريكنله كفدام ادڤون كانق٢ كدو اين ترلال ناكل بايک٢ حكمكن دان ڤالو ساعت تتاف متاپ دان تولڠپ جوک جاڠن دروسقكن كڤنت كفدام مک كات خوج عبد المطالب ايتڤون دڤركننكن اوله معلم ايت ستله ايت مک معلم صبيان ايت ڤون مڠمبل لوح مک دسورتپ ڤڠجيئن امير حمزة ستله سده مک دبريكنپ لوح ايت كفد امير حمزة مک حمزة ڤون دودق مريب لوح ايت مک معلم ايت ڤون مڠاجركن حمزة مڠاجي سكالي سده داجركن اوله معلم مک دسورهپ باچ سندريپ مک حمزة ڤون ممباچ ڤڠجيئن ايت سوات ڤون تياد سالهپ ستله ايت مک ڤڠجيئن عمر اميا ڤون

عبد المطالب بهو ڤكرجاٴن يڠ دكرجاكن اوله تونهمب ايت بوكن
ڤكرجاٴن اورڠ براݢام ايتله دايكت ڤكرجاٴن يڠ ساله ادڤون دسوره
تونهمب اورڠ مپمبه برهال ايت بوكن هارس دمكين سبب ايتله
مک رومه برهال ايت كامي باكركن ستله خوج عبد المطالب منڠر
كات عمر اميا ايت مک اي ڤون حيران برديم دريڤ لال كمباليله
در رومه برهال ايت مک حمزه دان عمر اميا ايت ڤون كمباليله
جوک // القصة ستله امير حمزه داتڠ كڤد خوج عبد المطالب مک
خوج عبد المطالب ڤون مڠجاري دي دڠن كات يڠ بايک هي
انقک جاڠنله اڠكو برماين٢ دالم نڬري اين ڤد بچراک بايكله اڠكو
برماين٢ كلور نڬري كڤد تامن يڠ د لور نڬري ايت مک كات ايهڤ
ايت دقبولكن اوله حمزه ستله هاري لاين مک حمزه دان عمر اميا
ڤون كلورله در دالم نڬري ايت ڤرڬي برماين٢ تماشا تتكال ايت عمر
اميا برجالن دهول در ڤد حمزه مک عمر اميا ڤون برتمو دڠن سڤوهن
خرما بوهڽ ڤون ماسق مک لال دلمڤتيڽ اوله عمر اميا لال دامبلڽ
بوهڽ يڠ ماسق ايت سارت ݢنيدوڠنڽ مک اي ڤون دودق همڤر
جالن راي ماكن بوه خرما ايت اركين حمزه ڤون داتڠ كسان مک
دليهتڽ اكن عمر اميا دودق ماكن خرما مک كات حمزه هي عمر
اميا اڤ كوماكن ايت بري اڤله بارڠ سديكت كڤداک مک كات
عمر اميا مڠاڤ اڠكو منت خرما كڤداک جک اڠكو هندق ماكن خرما
بايكله اڠكو امبل اولهم مک كات حمزه هي سوداراک تياد اک تاهو
نايک ڤوهن مک كات عمر اميا جک تياد اڠكو تاهو نايک دي ڤرݢيله
اڠكو ݢرق اولهم ڤوهن خرما ايت مک حمزه ڤون ڤرݢيله كباوه ڤوهن
خرما ايت مک دڤݢڠڽ ڤوهن خرما يڠ تيڠک ڤوله تاهن اسيڤڽ دڠن
تاڠنڽ كيري جوک مک دچابتڽ دڠن اكرڽ ستله ترچابت مک
حمزه دان عمر اميا ڤون دودقله د اتس ڤوهن ايت لال مماكن بوه
خرما ايت حتي اورڠ يڠ امڤوڽ خرما ايت ڤون داتڠ مک دليهتڽ
ڤوهن خرما تربنتڠله دڠن اكرڽ مک اورڠ ايت ڤون برلاري٢ ڤرڬي

کلکين حمزة دان عمر اميا ڤون ڤرݢيله برماين٢ مک داتڠ کڤد سوات رومه برهال مک کات عمر اميا هي امير تاهوکه اڠکو رومه اڤ اين مک کات حمزة اک تياد تاهو مک کات عمر اميا اينله رومه برهال کارن دالم رومه اين باڽق برهال امس دلاڤن ڤوله باڽقڽ مک کات حمزة ماري کيت مليهت دي اڤبيل حمزة داتڠ کڤد ڤنتو برهال مک سݢل اجريڠ منڠݢوݢي برهال ايت سمواڽ تاکت ماسڠ٢ در جاوة٢ ميمبه کڤد حمزة کڤلاڤ لال کتانه مک کات حمزة هي عمر اميا کيت ڤڠاڤ بايک اکن برهال اين مک کات عمر اميا ڤرتام اجر ايت سيورڠ٢ تڠکڤ ڤرݢلاڠن ککيڤ مک همڤيسکن کبومي منڠر کات عمر اميا دمکين ايت مک حمزة ڤون منڠکڤ سورڠ اجر لال دهمڤسکنڽ کبومي لوله لنتق تولڠڽ تياد برݢاي لاک دان دمکين سݢل اجر ايت سمواڽ هابس ماتي کير٢ توجه ڤوله اورڠ باڽقڽ ستله ايت مک عمر اميا ڤون برلاري٢ کدالم رومه برهال مک دامبلڽ سمواڽ برهال امس ايت دماسقکنڽ کدالم بقچاڽ لال کدواڽ کلور در دالم رومه برهال ايت مک دامبلڽ اڤي مک دباکرڽ رومه برهال ايت ستله برڽال اڤي ايت مک حمزة دان عمر اميا کدواڽ ڤون برديري مليهت تماشا رومه برهال دماکن اڤي ايت اڤبيل دليهت اورڠ رومه برهال ترباکر ايت مک دورتاکنڽ کڤد خوج عبد المطالب بهو انق تونهمب حمزة ممباکر رومه برهال ايت منڠر کات ايت مک خوج عبد المطالب ڤون سکرة داتڠ کرومه برهال ايت مک دليهتڽ حمزة دان عمر اميا اد برديري کدواڽ د سان مک ڤرلاهن٢ برکات خوج عبد المطالب کڤد حمزة هي انقک ڤکرجان اڤ کوکرجاکن اين مک کات حمزة بارڠ کات عمر اميا همب تورت مک خوج عبد المطالب ڤون ممندڠ کڤد عمر اميا لال برکات هي ڤنچوري براڤ کالي اڠکو کتڠهکن جاڠن اڠکو منندچقکن جالن يڠ ساله کڤد انقک تياد جوک اڠکو دڠرکن کتاک مک سکارڠ کواجرکن ڤول انقک بربوت بنچان مک کات عمر اميا هي خوج

برلاري٢ مپمبه كاكي نبي الله مك سكلين ڤون منت امڤن كڤد رسول الله مك رسول الله ڤون مپوره سكلين مريكئيت ممباو ايمان دان مغوچڤ كلمه شهادة مك مريك ايت ڤون اقرارله دان ممباو ايمان دغن سڠڬه٢ هتيپ مك سكلين مريكئيت ڤون ماسقله كڤد اڬام هتين منولغ بڬند عالي مك ايڤون ماسقله ڤرڠ برسام٢ دغن بڬند عالي ممبونه سڬل كافر ايت مك اد سؤرڠ ڤهلاونپ تياد ماو ماسق اسلام مك ايڤون لاري ڤولغ ستله سمڤي كڤد راج خندق مك اي برداتڠ سمبه دمكين سمبهپ بايك جوك شاه عالم ممبري بنتو كڤد ڤهلاوان تونك ايت اكن ملاون عالي ايت كارن اي ترلال امت كاكهپ دان برنيپ سباڬيلاك اكن اورڠ يڠ تونك سورهكن كمكه دان كمدينه ايت سكارڠ سده اي لاري منداڤتكن بڬند عالي اداڤون اكن سكارڠ اي برسام٢ دغن عالي برڤرڠ دان ممبونه سڬل كافر ايت مك تيته راج خندق هي چلاك مغاڤ مك اڠكو بركات٢ دمكين چاڠڬكن توجه لقس جكلو دو ڤوله لقس سكاليڤون تياد اڤ بهياپ كڤد اك تتاڤ يڠ عالي ايت سؤرڠ دان اكن رعيتك ترلال بايق يڠ تياد تڤرمناي دان هلباڠك تياد تربيلڠ ايت اداپ*

Hikâjat Râdja Khoendoeq.

Tooneelen uit de jeugd van Hamzah en Omar Ommaja.

بهو چريترا اين ڤري مڠتاكن حكاية امير المؤمنين حمزه رضي الله عنه دان عمر اميا تتكال داتڠله اوسيا امير حمزه دان عمر اميا كڤد توجه تاهن مك حمزه دان عمر اميا سدكال سام٢ برماين٢ بارڠ د مان..... مك داتڠ كڤد سوات هاري عمر اميا ڤون مڠاجق حمزه برماين٢ ڤول كتاب هي ڤهلاوان(1) ماري كيت كلور برماين٢ تماشا

(1) Hamzah had namelijk reeds bij vorige gelegenheden bewijzen gegeven van buitengewone kracht en moed.

دان مدينه مك مريكئيت مغتاكن نݢري جين دان ستڠه مريكئيت مغتاكن اينله نݢري مكه دان مدينه مك مريكئيت ڤون ماسقله كدالم كوت اڤبيل مريكئيت ماسق كدالم كوت مكه دان مدينه مك متاڤ مريكئيت ڤون دبتاكن دان تلڠاڤ مريكئيت ڤون دتليكن الله سبحانه وتعالي اڤون سبب مريكئيت دبتاكن الله سبحانه وتعالي سڤاي جاڠن مريكئيت مليهت اسڤ اڤي اورڠ مكه دان سبب تليڠ مريكئيت دتليكن الله تعالي سڤاي جاڠن اي منڠر اورڠ مكه بركات٢ اڤبيل سمڤيله مريكئيت كلور كوت مكه مك متاڤ ڤون جلڠله دان تلڠاڤ ڤون منڠرله سبرمول مك دچرتراكن اوله اورڠ يڠ امڤوڤ چرترا اين توجه كالي اي ماسق دان توجه كالي اي كلور مك تيادله برداي لاݢ مك داتڠله فكرڤ مريكئيت سكلين هندق كمبالي كنݢريڤ دان تاكت اي ڤول اكن راج خندق مك مريكئيت برمشاورة دڠن ڤهلاوان توجه اورڠ ايت مك كات ڤهلاوان يڠ توجه اورڠ ايت هي سكل تون٢ اڤكه بچار كيت سكلين اتو كمباليكه كيت اتو كيت ممبوڠ ديري كيتكه بارڠ كمان مك كات سكلينڤ مان بايك ڤد بچار ڤهلاوان كامي سكلين تورتله دان جكلو كيت كمبالي اڤ بايكڤ دان اڤ جاهتڤ مك كات ڤهلاوان توجه اورڠ ايت موك٢ تون٢ سكلين منورت كات همب مك ساهت مريكئيت سكلين منت بچار يڠ بنر همب سكلين ايكتله مك كات ڤهلاوان يڠ كتوجه اورڠ ايت جك كيت كمبالي نسچاي كڤال كيت سكلين دكوڤس اوله اورڠ اڤون همب دڠر محمد ايت بايك بديڤ لاݢڤون ممندڠ همب بايك ڤرڠيڤ دان دمنڠكن الله اي مك كات ڤهلاوان يڠ توجه اورڠ ايت ماريله كيت مڠيكت اݢام رسول الله مك مريكئيت ڤون سوكله منڠر كات ڤهلاوان ايت مك سكل مريكئيت ڤون برجالنله منداڤتكن رسول الله حتي براڤ لماڤ اي برجالن مك ايڤون سمڤيله ڤد خيمة رسول الله اڤبيل مريكئيت ممندڠ ڤد رسول الله مك سكلين مريكئيت ڤون ممبوڠكن سنجتاڤ مك لال اي

وسلم ممڠݢل سكلين مريكئيت مک ساهت جابر بهكن اد مک كات
استريڤ جاڠنله تونهمب دكچيت بهو سسڠݢهڤ نبي الله كنڤڠكن
اكن دي تتكال ايت مک نبي الله ممنت اذن ماسق كرومه مک
دبريڤ جابر اذن اينله لال نبي الله ڤون ماسقله مک داڠكتله جابر
هداڠن ايت سرت دهنتركنڤ كهداڤن نبي الله مک تتكال ايت
دكرنياءي نبي الله اكن جابر سهلي چادرْ سرت اي برسبد هي جابر
بهو اک ماكن دڠن سڤوله اورڠ كمدين مک كوبري ماكن ڤول اكن
سڤوله اورڠ كمدين مک كوبري ماكن ڤول اكن سڤوله اورڠ دمكينله
كوكرجاكن جوک حتي مک نبي الله ڤون ماكنله ستله سده ماكن
مک سبد نبي الله هي جابر بيركنله اولهم هداڠن اين د سين تيڠک
هاري لماڤ سڤاي دماكن سݢل اسلام مک نبي الله ڤون كمباليله دان
ادله سكلين ايسي مدينه ماسق كرومه جابر اد سڤوله اورڠ مک كمدين
ڤول سڤوله اورڠ مک دماكن مريكئيت مكانن جابر لبه در ڤد يڠ
اكن جموكن دي لال كلورله مريكئيت برݢنتيئن٢ دان يڠ مماكن ادله
سكير٢ انم راتس اورڠ نݢري مدينه لاک٢ دان ڤرمڤون اد اي مردهيک
دان سهاي سݢل مانسي در نݢري مدينه ماكنله تياد تڠݢل سؤرڠ جوا
ملاينكن سكلين مماكن هداڠن ايت جوا دڠن بركة معجزة نبي الله
صلي الله عليه وسلم*

Boenga Rampej.

Tocht van Radja Khoendoeq tegen Mekka en Medina.

القصة مک ترسبتله ڤركتاءن راج خندق مڤورهكن اورڠڤ يڠ
توجه لقس دان توجه اورڠ ڤهلاوان برجالن منوجو نݢري مكه دان مدينه
ايت مک اي برجالن درهوتن سڤاي جاڠن دليهت اونڠ بݢند علي
مک سيڠ دان مالم برجالن جوک تياد برهنتي لاک سبب اي
هندق لكس سمڤي كمكه دان مدينه حتي براڤ لماڤ اي برجالن
مک سمڤيله كمكه دان مدينه اڤبيل مريكئيت مليهت نݢري مكه

ادڤون جابر رضا الله عنه ڤد سوات هاري ڤون فکرله دالم هتيڽ
کتاڤ بهو رسول الله لاڤر دم توهن کعبة اد ڤداکڽ سݢنتڠ ݢندم دم
الله تياد اکڽ ممبري اکن نبي الله لاڤر مک اي ڤون داتڠ کڤد نبي
الله سرت سمبهڽ يا رسول الله بهو ڤد دڤرهمب اد سوات حاجة
همب بارڠ دڤرهمب مموهن کمبالي کراڤ کرومه همب سکارڠ اين
لاکڽ داتڠ ڤول مک سبد نبي الله هي جابر سݢرهله اڠکو داتڠ مک
جابر ڤون برسݢره کمبالي کرومهڽ دان اد ڤداڤ سئيکر کمبڠ يڠ
دڤليهراکنڽ اکن انقڽ مک دسمبلهڽ لال دسورهڽ اکن استريڽ
مماسق سرت دڠن ݢندم سݢنتڠ ايت سرت کتاڤ سݢرهله ماسق
کيت ممباو نبي الله حتي مک اي ڤون کمباليله کڤد نبي الله مک
تتکال استريڽ سده مماسق مک دسورهڽ اورڠ ڤرݢي ممبري تاهو
اکن سوميڽ مک اورڠ ايت ڤون ڤرݢيله کڤد جابر لال د سمڤيکنڽله
سڤرت کات استريڽ ايت مک جابر ڤون ڤرݢيله کڤد نبي الله
صلي الله عليه وسلم سرت سمبهڽ يا رسول الله ڤد هاري اين تونهمب
اد د رومه همب کراڤ مک سبد نبي الله اکن سرت دڠن سکل
صحابة يڠ ڤليهن جوا مک سمبل برسبد نبي الله کڤد بلال هي بلال
برسرو٢له اڠکو کڤد سکل اسلام دمکين کتام بارڠسياڤ هندق ماکن
سهداڤن دڠن نبي الله مک هندقله اي ڤرݢي کرومه جابر ابن عبدالله
انصار مک بلال ايت ڤون برجالنله کڤد سکل مريکئيت سرت
اي برسرو٢ حتي مک سکل اسلام ڤون برهمڤنله ستله ايت مک نبي
الله ڤون برجالنله دهول در ڤد صحابة سکلين اسلام مک جابر ڤون
برسݢرهله کمبالي اي کرومهڽ دڠن تاڠسڽ دان دکچتاڤ مک
دتڤائي استريڽ اکن دي مڠاڤ تونهمب مناڠس مک ساهت جابر
ڤد هاري اينله اکن براوله کملوٴن د هداڤن نبي الله دان د هداڤن
سکل ايسي نݢري مدينه مک کات استريڽ ڠاڤ کات تونهمب
دمکين اين مک دچرتراکن جابرله کڤد استريڽ سکل حال احوالڽ
دڠن نبي الله ايت مک کات استريڽ ادکه نبي صلي الله عليه

وسلم ممڠݢل سکلين مريکئيت مک ساهت جابر بهکن اد مک کات
استريڽ جاڠنله تونهمب دکچت بهو سسڠݢهڽ نبي الله کنڽڠکن
اکن دي تتکال ايت مک نبي الله ممنت اذن ماسق کرومه مک
دبريڽ جابر اذن ايتله لال نبي الله ڤون ماسقله مک داڠکتله جابر
هداڠن ايت سرت دهنترکنڽ کهداڤن نبي الله مک تتکال ايت
دکرنياءي نبي الله اکن جابر سهلي چادرْ سرت اي برسبد هي جابر
بهو اک ماکن دڠن سڤوله اورڠ کمدين مک کوبري ماکن ڤول اکن
سڤوله اورڠ کمدين مک کوبري ماکن ڤول اکن سڤوله اورڠ دمکينله
کوکرجاکن جوݢ حتي مک نبي الله ڤون ماکنله ستله سده ماکن
مک سبد نبي الله هي جابر بيرکنله اولهم هداڠن اين د سين تيݢ
هاري لماڽ سڤاي دماکن سکل اسلام مک نبي الله ڤون کمباليله دان
ادله سکلين ايسي مدينه ماسق کرومه جابر اد سڤوله اورڠ مک کمدين
ڤول سڤوله اورڠ مک دماکن مريکئيت مکانن جابر لبه در ڤد يڠ
اکن جموکن دي لال کلورله مريکئيت برݢنتين٢ دان يڠ مماکن ادله
سکير٢ انم راتس اورڠ نݢري مدينه لاک٢ دان ڤرمڤون اد اي مردهيک
دان سهاي سکل مانسي در نݢري مدينه ماکنله تياد تڠݢل سُورڠ جوا
ملاينکن سکلين مماکن هداڠن ايت جوا دڠن برکة معجزة نبي الله
صلي الله عليه وسلم*

Boenga Rampej.

Tocht van Radja Khoendoeq tegen Mekka en Medina.

القصة مک ترسبتله ڤرکتاءن راج خندق مڤورهکن اورڠڽ يڠ
توجه لقس دان توجه اورڠ ڤهلاوان برجالن منوجو نݢري مکه دان مدينه
ايت مک اي برجالن درهوتن سڤاي جاڠن دليهت اوله بڠند عالي
مک سيڠ دان مالم برجالن جوݢ تياد برهنتي لاݢ سبب اي
هندق لکس سمڤي کمکه دان مدينه حتي براڤ اماڽ اي برجالن
مک سمڤيله کمکه دان مدينه اڤبيل مريکئيت مليهت نݢري مکه

ادڤون جابر رضا الله عنه ڤد سوات هاري فكوله دالم هتيڤ
كتاڤ بهو رسول الله لاڤر دم توهن كعبة اد ڤداكّ سڠنتڠ ڬندم دم
الله تياد اكّ ممبري اكن نبي الله لاڤر مكّ اي ڤون داتڠ كڤد نبي
الله سرت سمبهڽ يا رسول الله بهو ڤد دڤرهمب اد سوات حاجة
همب بارڠ دڤرهمب مموهن كمبالي كراڤ كرومه همب سكارڠ اين
لاكّ داتڠ ڤول مكّ سبد نبي الله هي جابر سڬرهله اڠكو داتڠ مكّ
جابر ڤون برسڬره كمبالي كرومهڽ دان اد ڤداڤ سيكر كمبڠ يڠ
دڤلهاراكنڽ اكن انقڽ مكّ دسمبلهڽ لال دسورهڽ اكن استريڽ
مماسق سرت دڠن ڬندم سڠنتڠ ايت سرت كتاڤ سڬرهله ماسق
كيت ممباو نبي الله حتي مكّ اي ڤون كمباليله كڤد نبي الله مكّ
تتكال استريڽ سده مماسق مكّ دسورهڽ اورڠ ڤرڬي ممبري تاهو
اكن سوميڽ مكّ اورڠ ايت ڤون ڤرڬيله كڤد جابر لال د سمڤيكنڽله
سڤرت كات استريڽ ايت مكّ جابر ڤون ڤرڬيله كڤد نبي الله
صلي الله عليه وسلم سرت سمبهڽ يا رسول الله ڤد هاري اين تونهمب
اد د رومه همب كراڤ مكّ سبد نبي الله اكّ سرت دڠن سڬل
صحابة يڠ ڤليهن جوا مكّ سمبل برسبد نبي الله كڤد بلال هي بلال
برسروله اڠكو كڤد سڬل اسلام دمكين كتام بارڠسياڤ هندق ماكن
سهداڠن دڠن نبي الله مكّ هندقله اي ڤرڬي كرومه جابر ابن عبدالله
انصار مكّ بلال ايت ڤون برجالنله كڤد سڬل مريكئيت سرت
اي برسرو حتي مكّ سڬل اسلام ڤون برهمڤنله ستله ايت مكّ نبي
الله ڤون برجالنله دهول در ڤد صحابة سكلين اسلام مكّ جابر ڤون
برسڬرهله كمبالي اي كرومهڽ دڠن تاڠسڽ دان دكچڤتاڽ مكّ
دتڽائي استريڽ اكن دي مڠاڤ تونهمب مناڠس مكّ ساهت جابر
ڤد هاري اينله اكّ براوله كملوٴن د هداڤن نبي الله دان د هداڤن
سڬل ايسي نڬري مدينه مكّ كات استريڽ ڠاڤ كات تونهمب
دمكين اين مكّ دچرتراكن جابرله كڤد استريڽ سڬل حال احوالڽ
دڠن نبي الله ايت مكّ كات استريڽ ادكه نبي صلي الله عليه

مک عبدالله جاݢله درڤد تيدرڽ لال اي ڤرݢي کڤد رومه لاک٢ يڠ
دممڤيکنڽ ايت مک دچرتراکنڽله ممڤيڽ ايت کڤد انقڽ لاک٢
ايت دم ددڠر اوله انقڽ کات عبدالله ايت دمکين مک کات
مريکئيت هي عبدالله دودقله تونهمب سکتيک مک ماسقله مريکئيت
کدالم رومهڽ لال دچهريڽ مک دداڤتڽ ڤريق يڠ برايسي ليم
راتس دينر ايت مک لال دبواڽ کهداڤن عبدالله سرت کتاڽ
مريکئيت هي عبدالله امبلله دينر اين اکن تونهمب مک کات
عبدالله بهو هرت اين هرت کام دان هرت بڤاءِ کام کارن ممڤي ايت
تياد داڤت دحکم مک کات مريکئيت هي عبدالله بهو هرت کام
ايت مک تتکال دليهت عبدالله ساعتِ اي مڽوره مڠمبل هرت
ايت مک دامبلڽله هرت ايت لال دبواڽ کڤد فقير يڠ برانق ايت
دان دچرتراکنڽله سکل چرترا ممڤيڽ درڤد لاک٢ يڠ ماتي دان
انقڽ ايت*

Boenga Rampej.

Wonderwerken van MAHOMED.

برمول سکالي ڤرستيوا داتڠ سوات ڤياکت اکن سکل صحابة نبي
الله صلي الله عليه وسلم مک مريکئيت ڤون ڤرݢي مڠدوکن حال يڠ
دمکين ايت کڤد نبي الله دم ددڠر نبي الله سمبه مريکئيت دمکين
ببيڽ مک دڤنت نبي الله سوات باجن برايسي اير مک دباو اورڠله
مک دلوده نبي الله دالم باجن ايت سرت دباچ نبي الله دعا مک
دتيتهکن نبي الله ڤرچيقکن اير ايت کڤد بارڠسياڤ يڠ ساکت مک
دڤربوت اورڠله سڤرت سبد نبي الله دان سکل اورڠ يڠ دڤرچکيڽ
اير ايت سبنرڽله ڤياکتڽ ايت ڤون هيلڠ*

Droom van Abdoe'llah.

كات صاحب الحكاية اد سؤرڠ لاكي٢ دالم نڬري مصر برنام عبدالله كرجاپ بربوت كبجيكن كارن الله تعالي بارڠسياڤ فقير داتڠ كڤداپ منت تولڠ مك ڤرڬي اي ممنتاكن كڤد سڬل اورڠ كاي٢ كارن فقير ايت اڤبيل دڤراولهپ مك دبريكنپ اكن فقير ايت مك ڤد سوات هاري داتڠ سؤرڠ لاكي٢ مسكين يڠ فقير مك كات فقير ايت هي عبدالله بهو سسڠڬوهپ استري همب تله برانقله دان تيادله اد سوات جوا ڤون اكن ممبيياكن استري همب ايت دم ددڠر عبدالله كات فقير ايت مك لال اي ڤرڬي برسام دڠن فقير ايت كڤد سؤرڠ لاكي٢ يڠ كاي لاكي موره اي مك تتكال داتڠله كدواپ كڤد رومه لاكي٢ ايت مك دبريت ڤداپ اكن لاكي٢ ايت اوله سؤرڠ كمڤڠپ مك كتاپ اورڠ ايت اي سده ماتي مك لال برجالنله كدواپ ايت كڤد سڬل رومه اورڠ كاي٢ مك تياد دبري مريكئيت اكن دي سوات جوا ڤون مك كات فقير ايت اكن عبدالله هي عبدالله تون ڤنجم اڤله كراپ اكن همب سوات دينر دڠن كارن الله تونهمب مك لال دڤنجم عبدالله اكن دي سوات دينر مك لاكي٢ ايت ڤون كمباليله كرومهپ كمدين در ڤد ايت مك ڤرڬيله عبدالله مڠنجوڠي قبر لاكي٢ يڠ موره ايت لال اي دودقله د سيسي قبر سرت كتاپ بهو داتڠ كڤداك سؤرڠ لاكي٢ فقير مك ڤرڬي اك برسام٢ دڠن فقير ايت كرومه اورڠ كاي٢ مك تياد سوات جوا ڤون كڤراوله در ڤد مريكئيت سرت اي مناڠس دان برهنتيله اي ڤد تمڤت د سيسي قبر ايت لال تيدرجوا حتي مك اي برممڤي اكن لاكي٢ يڠ موره ايت مك كات لاكي٢ ايت اكن دي هي عبدالله بهو كات٢ تونهمب ايت سدهله همب دڠر دان سكارڠ اين ڤرڬيله تونهمب كرومه همب تون كتاكنله ڤس همب ڤد انق همب اد سوات ڤريق يڠ برايسي ليم راتس دينر اينله بريكن اكن فقير ايت

درهم سرت كتاپ باوله اولهم درهم دان باجو اين كوهنتركن كرومبه ستي فاطمه هندقله تتكال كوهنتركن ايت جاڠن سڠورڠ جوا ڤون مڠتهوءي مك اي ڤون ڤرڲيله لال دكرجاكنڽله سڤرت كات بڬند عثمان رضا الله عنه ايت كلكين مك ستي فاطمه ڤون كلورله در ڤد رومهپ تيب٢ دليهتپ كندي٢ درهم دان باجو زره ايت ترهنتر لال دامبلپ مك تتكال داتڠله بڬند علي رضا الله عنه مك دچرتراكن ستي فاطمه اكن حال يڠ دمكين ايت مك بڬند علي ڤون ڤرڲي مڠهادڤ نبي صلي الله عليه وسلم سرت اي برداتڠ سمبه اكن حال يڠ دمكين ايت مك كتيك ايت جوا تيب٢ داتڠ جبرايل عليه السلام سرت دچرتراكنڽله كڤد نبي الله صلي الله عليه وسلم بهو يڠ امڤوپ ڤربواتن ايت عثمان ابن عفان رضا الله عنه دم ددڠر نبي صلي الله عليه وسلم مك نبي الله ڤون سوكله اركين مك بڬند عثمان ڤون داتڠ مڠهادڤ نبي صلي الله عليه وسلم مك سبد نبي صلي الله عليه وسلم هي عثمان كارن اڤ كوڤربوت يڠ دمكين ايت مك سمبه بڬند عثمان يا رسول الله بهو سسڠڬهپ علي ابن ابو طالب ايت تياد منجول باجو زره ملاينكن كارن سسوات كسكارن جوا مك يڠ دڤرهمب مڠمبليكن باجو زرهپ ايت سڤاي دڤاكيپ كتيك ڤرڠ دان هرڬاپ باجو زره ايتڤون سده همب سوره بريكن سڤاي هرڬاپ ايت دبيياكنپ ڤد بارڠ ڬناپ مك سبد نبي صلي الله عليه وسلم دبالسكن الله تعالي اكن ديكو دالم دنيا دان دالم اخرة مك تتكال كمباليله بڬند عثمان كرومهپ مك دليهتپ اد د رومهپ كندي٢ ايت دان سڤوله كندي يڠ لاين سرتاپ دان اداله دالم تيڤ٢ كندي ايت امڤت راتس درهم ترسورت اتس درهم ايت دمكين ببيپ اينله انڬره توهن يڠ برنام رحمان اكن عثمان ابن عفان ايت*

Boenga Rampej.

لڠکور کتڠکين مڠهادڤ سري رام سراي اي برحکاية در ڤرملاٴنڽ سمڤي
کسداهنڽ مک سکل ڤسنڽ ستا ديوي سمواڽ دسمڤيکن اولہ
هنومن کڤد سري رام مک سري رام ڤون سکچيت اوله سبب مڠر
ورت ستا ديوي ايت لاکٓ هيدڤ مک کات سري رام سکليڽ
ڤکرجاٴنم ايت سمواڽ بايک تتاڤ اد سديکت جاهت ڤکرجاٴنم
اوله ممباکر رومه اورڠ نڬري لڠکڤور کارن بوکن ڤکرجاٴن لاکٓ٢ دمکين
ايت دان اڤ ڬناڽ اڠکو ممبنساکن دي ترلال اکٓ سايڠ اکن
نڬري ايت* Rama.

IV. Mahomedaansche legenden.

Edelmoedigheid van OSMAN, en hare belooning.

کات راوي سکالي ڤرستيوا ڤد سوات هاري امير المؤمنين عثمان ابن عفان رَضِا اللهُ عنهُ مليهت سهلي باجو زره دجول اورڠ د ڤکن مک کات بڬند عثمان اکن اورڠ يڠ منجول باجو زره ايت سياڤ ڤوڽ باجو زره اين مک ساهت اورڠ يڠ منجول باجو ايت بهو باجو اين بڬند علي يڠ امڤوڽ دي دسورهڽ جول ڤد همب هندق دبياکنڽ هرڬاڽ مک دتڽاٴي بڬند عثمان اورڠ يڠ منجول ايت براڤ هرڬاڽ باجو ايت مک ساهت اورڠ ايت بهو هرڬاڽ باجو ايت توجه ڤوله اسَ دِرهم سده دتاوَر اورڠ مک لال دسوره بڬند عثمان اورڠ يڠ منجول باجو زره ايت برسرو٢ دمکين بڽيڽ سياڤ ماو ممبلي باجو اين کمدين درڤد تله دتاور اورڠ توجه ڤوله اس درهم حتي مک اي ڤون برسرو٢له مک سکليڽ اورڠ ڤون ملبه٢ هرڬاڽ مک بڬند عثمان سبباڬي جوا ملبه در ڤد توارن سکليڽ اورڠ ايت هڠڬ سمڤيله هرڬاڽ باجو زره ايت کڤد امڤت راتس درهم مک دبلي بڬند عثمانله باجو زره ايت لال دبريڽ هرڬاڽ امڤت راتس

ڤون ڤرݢي مندي كدالم لاوت ستله هنومن مڽلم ايت مك هابسله
ڤادم اڤي ايت ڤد ايكرڽ . . . :. ستله سده مندي د دالم لاوت
ايت مك اي ڤون داتڠ كڤد ستا ديوي(1) مك كات هنومن يا
تونكو ماريله تونكو همب باو كڤد سري رام مك كات ستا ديوي
هي هنومن اكو سده برسمڤه جاڠن دجامه اوله لاكي٢ يڠ لاين اكن
توبهكو اين ادڤون اكن سري رام ايت اورڠ ݢاݢه دان تياد ترلاون دان
مشهور نماڽ ڤد سكل عالم اين دان بنيڽ ايت دلريكن اورڠله تياد كه
كواس دامبلڽ دان هارسكه داڤهكنڽ اكن اورڠ يڠ لاين اكن
مڠمبلكن بنيڽ كڤداڽ نسچاي ترلال عايب نام تونكو سري رام
دسبت اورڠله ادڤون يڠ كهندق هاتي همب اين بيرله دبونهڽ
جوكو اكن مها راج روان مك دامبلڽله اكن همب دڠن ݢاݢهڽ
مك سڠݢهله اي لاكي٢ يڠ ترنام دالم عالم دنيا اين ايتله هي هنومن
ڤد كهندق هتيكو دان سكل كتاكو اين سمڤيكنله كڤد سري رام
هباي جاڠن تياد اڠكو كتاكن كڤد تونم سري رام ستله ستا ديوي
برڤسن دمكين ايت مك هنومن ڤون برموهن كڤد ستا ديوي سراي
كتاڽ يا تونكو تتكال همب داتڠ كماري اين همب برتمڤو كڤد
اڠڠنڽ تونكو سري رام مك بهاروله همب داڤت ملمڤت كماري
مك كات ستا ديوي هي هنوهن ڤرݢيله اڠكو نايك كاتس بوكت
كتڤارن د سانله اد سبوه باتو هيتم بكس تاڤقڽ نبي ادم دالمڽ كارن
نبي ادم تتكال اي تورن در دالم سورݢ ايتله تمڤتڽ تورن د سانله
اڠكو برتمڤو ملمڤت كمبالي كڤد سري رام ستله دمكين مك هنومن
ڤون برجالن منوجو ݢونڠ ايت مك برتموله اي دڠن باتو ايت تمڤت
بكس نبي ادم تورن كدنيا مك هنومن لال منيارڤ مڽمبه كڤد باتو
ايت مك اي منجلم دريڤ منجاد سئيكر كرا كچل سهست جوكو
تڠݢيڽ مك دڤلقڽ دان دچيمڽ باتو ايت ستله سده مك اي
ڤون نايك كاتس باتو ايت لال برتمڤو لال اي ملمڤت منوجو نݢري

(1) HANOMAN had nu weder eene menschelijke gedaante aangenomen.

هنومن ڤون منجولركن ايكرڽ سراي دلڠكركنڽ مک اي دودق
د اتس ايكرڽ يڠ دلڠكركنڽ مک اي ترلبه تڠݢي در ڤد هها راج
روان د اتس سڠݢسناڽ ايت مک سودراڽ مها راج روان يڠ برنام
ببسان ڤون بڠكت در ڤد تمڤتڽ لال برديري سراي برداتڠ سمبه
كڤد مها راج روان يا تونک شاه عالم ادڤون ڤكرجاٴن كرا كچيل اين
جاڠن دڤرموده‌كن ادڤون كات اهل النجوم در ڤد دهول كال بهو يڠ
اكن ممبنساكن نݢري لڠكڤور اينله كرا جوک مک تيته مها راج روان
اڤكه داي كيت اكن ممبونه كرا كچيل اين كارن سݢل سنجات ايت
تياد داڤت ممبونه دي مک هنومن ڤون مڽاهت هي مها راج روان
جكلو تونهمب هندق ممبونه همب دان جكلو هندق سݢره همب
ماتي امبل كاين مک بلتكن كڤد توبه همب دان كڤد ايكر همب
ستله سده مک تواڠي دڠن ميڽق سده ايت باكرله همب مک
بهاروله همب ماتي ستله مها راج روان مڠر كات هنومن دمكين
ايت مک دسوروهڽ بلت ايكرڽ دان توبهڽ هنومن ايت دڠن
كاين ستله سده دبلتڽ توبه دان ايكر هنومن ايت دڠن كاين
ببراڤ راتس هلي كاين ايت مک تيته مها راج روان سيرمكن دڠن
ميڽق مک دبلتڽ ڤولق دڠن كاين سرت دسيرمكنڽ ڤولق دڠن
ميڽق مک بلم جوک سمڤي دان كاين در ڤد ببراڤ ݢودڠ كاين يڠ
دبوک اوله بنده‌هار دبلت كڤد هنومن ستله دمكين مک تيته مها راج
روان باكرله كرا ايت مک دباكر اورڠله ڤد سݢل توبهڽ ستله برڤال٢
اڤي ايت مک هابسله دباكر كاين ايت ستله ڽات توبه هنومن ايت
مک سهلي رماڽ ڤون تياد هاڠس مک سديكت كاين تڠݢل ڤد هوجڠ
ايكرڽ مک هنومن ڤون ملمڤت كاٴتس ببوڠن رومه استان مها راج
روان مک هابسله هاڠس رومهڽ دان مالݢيڽ ڤون هاڠس مک
هنومن ڤون ملمڤت ڤولق كڤد سݢل رومهڽ اورڠ دالم نݢري لڠكڤور
مک هابسله هاڠس سݢل رومه ايت سوات ڤون تياد تڠݢل ملاينكن
رومهڽ ستا ديوي جوک يڠ تياد ترباكر ستله دمكين مک هنومن

كڤد سوات هاري مك سݢل رقساس ايت دانݢراهي مينم اوله مها
راج روان ستله سده اي مينم مك سکليڽ ڤون هابس مابق لال
تيدر برݢولڠ د باوه ڤوهن ممڤلم ايت ستله دليهتڽ سݢل رقساس
سوڽي كارن اي مابق تياد خبركن ديريڽ مك هنومن ڤون نايك -
كئاتس ڤوهن ممڤلم ايت مك دماكنڽ سݢل بوهڽ ستله هابسله
ماكن سݢل بوه يڠ ماسق ايت مك سݢل بڠاڽ دماكنڽ ستله
هابسله مك سݢل داونڽ ڤولق دماكنڽ ستله سده هابس مك
ڤوهن ممڤلم ايتڤون دبڠكرڽ اكرڽ دبالكڽ كئاتس دان ڤوچقڽ
كباوه مك در ڤاݢي هاري سݢل رقساس ڤون باڠن مك دليهتڽ اوله
رقساس ايت ڤوهن ممڤلم ايت هابس تربالك اكرڽ كئاتس ڤوچقڽ
كباوه مك كتاڽ سياڤ يڠ امڤوڽ ڤكرجائن اين مك سݢره
دڤڠݢلڽ اوله رقساس كرا كچيل ايت مك هنومن ڤون تورن مك
اوله سݢل رقساس ايت دتڠڤئي اكن هنومن ايت هي كرا كچيل
سياڤ كوليهت يڠ ممبنساكن ڤوهن ايت مك سواتڤون تياد
دساهتڽ اوله هنومن مك لال دايكتڽ اوله رقساس سرت دبواڽ
مڠهادڤ مها راج روان سراي سمبهڽ يا تونك بهو ڤوهن ممڤلم
ڤرسنتاڤن تونك ايت تله دچابت اوله كرا كچيل ايت ايله يڠ ممبنتنكن
ڤوهن ممڤلم ايت سکليڽ هابس بناس اكرڽ كئاتس دان ڤوچقڽ
كباوه مك مها راج روان ڤون حيرانله مليهت كرا كچيل ايت سكين
ݢاݢهڽ اكن داڤت منچابت ڤوهن كايو يڠ بسر٢ ايت مك مها
راج روان ڤون برتاڽ كڤد هنومن هي كرا كچيل سڠݢهكه اڠكو يڠ
منچابت سݢل ڤوهن ممڤلم ايت مك اي ڤون تياد جوݢ
دسهتيڽ اوله هنومن ستله دمكين مك تيته مها راج روان بونهله اوله
كام اكن كرا كچيل اين مك سݢل رقساس ڤون داتڠله اد يڠ منيكم
دڠن تمبقڽ اد يڠ دڠن لمبڠڽ اد يڠ منيكم دڠن كرسڽ اد
يڠ منتق دڠن ڤدڠڽ اد يڠ دڠن كاڤق اد يڠ ممالو دڠن ݢداڽ
تياد اي دبونه دان بلوڽ سهلي ڤون تياد ݢوݢر ستله دمكين مك

خبر تون ڤتري جوڬ سبب ايتله مک ڤاتک دتيتهکن اوله سري
رام برتڽاکن خبرڽ تون ڤتري مک کات ستا ديوي هي برهمان سياڤ
نام توهنمب مک اڠکو دتيتهکن اوله سري رام داتڠ کماري مک
ساهت برهمان همبله يڠ برنام هنومن انقڤ ديوي انجاني سودراڤ
مهاراج سڬريو راج سکل کرا برق لوتڠ..... مک د امبلڽ اوله ستا
ديوي ممڤلم دو بوه ڤرسنتاڤنڽ ايت مک دبريکنڽ کڤد هنومن لال
دماکنڽ اوله هنومن بوه ممڤلم ايت مک هنومن ڤون برتاڽ کڤد
ستا ديوي يا تونک د مان ڤوهنڽ ممڤلم اين مک کات ستا ديوي
ڤوهنڽ ممڤلم اين د دالم کبن مها راج روان دڤڠکاري دڠن ڤاڬر بسي
ترکلليڠي د اتس جال يڠ در تمباڬ سڤاي سکل مرڬستوا جاڠن
داڤت ماکن بوه ممڤلم اين دان سراتس اورڠ رقساس مڠوالي کبن
ايت سيڠ مالم تياد برڬرق مک کات هنومن تنجقکن جوڬ ڤوهنڽ
ممڤلم ايت کڤد ڤاتک ننتي ڤاتک ڤرڬي مڠمبل بوهڽ مک کات
ستا ديوي ايتله ڤوهنڽ يڠ دکت کولم برايکت امس ايت مک
هنومن ڤون ڤرڬيله کڤد ڤوهن ممڤلم ايت مک اي ڤون منجديکن
دريڽ سئيکر کرا کچيل سهست در تانه تڠڬيڽ مک اي ڤون ڤرڬيله
کباوه ڤوهن ممڤلم ايت دان بارڠ يڠ اد داون کايو يڠ لوره دان
رنتڠڽ يڠ ڤاته دان بوهڽ يڠ ڬوڬر ايت سمواڽ دسڤوڽ در تانه
ڤوهنڽ ممڤلم ايت ستله دليهت اوله سکل رقساس يڠ مڠوالي ڤوهن
ممڤلم ايت مک اي برکات هي کرا کچيل در مان اڠکو داتڠ ترلال
بايک سکالي ڤکرجاءنم اين مک ساهت هنومن اک سدي ديم دالم
نڬري اين جوڬ تيادکه توهنمب سکلين ڤندڠ اکن همب مک
تون سکلين تياد کنل اکن همب مک کات سکل رقساس بايکله
ساڤو اولهم سکل داون کايو يڠ لوره ايت دان رنتڠ کايو يڠ ڤاته ايت
سڤاي اک بري سيس بوهڽ ممڤلم ايت کڤدام مک اوله هنومن
در ڤد ڤاڬي٢ سکالي دسڤوڽ کبن ايت مک ترلال سکچيت هاتي
سکل رقساس مليهت ڤکرجاءن هنومن ايت ترلال راجن ستله داتڠ

بويغم ايت مك بركات دايغ ايت سکرهله برهمان تولڠ سڤاي سکره
کامي کمبالي کلق تون ڤتري ݢوسر اکن همب اين سبب لام تياد
همب داتڠ ستله دمکين مک برهمان ڤون سکره مڠڠکت بويغ کڤد
دايغ ايت سرت چنچينڽ(1) يڠ دکولمڤ اوله هنومن ايت ڤون
دجاتهکنڽ کدالم بويغ ستله دمکين مک دبواڤ بويغ ايت اوله دايغ
ايت ستله داتڠ کهداڤن ڤتري ستا ديوي مک دسيرمکنڽ اير بويغ
ايت کڤد ستا ديوي مک چنچين ايت ڤون جاتهله کڤد رباڽ
مک دليهتڽ اکن چنچين ايت در ڤد سري رام مک ستا ديوي
ڤون برتاڽ هي دايغ سياڤ اد يڠ اڠکو ليهت ڤد تمڤت مڠمبل اير
مک ساهت دايغ ايت يا تونک تتکال ڤاتک مڠيسي اير بويغ اين
اد سؤرڠ برهمان دودق د باوه ڤوهن ماج د سيسي ڤريڠي ايت مک
تيته ستا ديوي ڤرݢي ڤڠݢل اولهم اکن برهمان ايت باو کماري مک
دايغ ڤون ڤرݢي مماڠݢل برهمان ايت مک برهمان ايت ڤون سکره
داتڠ ماسق مڠهادڤ ستا ديوي مک دسورهڽ دودق مک دتاڽ
اوله ستا ديوي هي برهمان سياڤ اڠکو دان در مان اڠکو داتڠ مک
کات برهمان ايت اڤون همب داتڠ در نکري لڠکور کتکين(2) همب
دسوره اوله ڤادک ککند سري رام اکن ملهاتي تونهمب مک کات
ستا ديوي اڤ بريت ورتاڽ سري رام مک کات برهمان اڤون
ڤادک ککند سري رام سکارڠ اد دودق د دالم ڤرچنتاٴن سدکال
برچنتاکن تون ڤتري تياد لاين يڠ دبچاراکن ملاينکن هندق مندڠر بريت

(1) RAMA had aan HANOMAN bij zijn vertrek een ring gegeven, welken SITA DEWI kende, om hem daardoor als afgezant van haren echtgenoot te doen erkennen.

(2) De tegenwoordige verblijfplaats van RAMA. De stad of het rijk Langkapoera was gelegen op een eiland van denzelfden naam, hetwelk wordt voorgesteld als liggende op een afstand van drie maanden gaans vandaar (zie de Geschiedenis van RAMA, blz. 130 der uitgave van ROORDA VAN EYSINGA). Langkapoera is het tegenwoordige Ceylon, en de berg, van welken SITA DEWI later HANOMAN beval af te springen (zie blz. ٥٩), de Adamspiek, van welke benaming daar tevens de oorsprong wordt opgegeven. De terzelfder plaatse vermelde Mahomedaansche legende behoort natuurlijk niet in het oorspronkelijke gedicht tehuis, maar is er door den Maleischen bewerker of afschrijver ingevoegd.

داڤت لال در سين كارن ݢارسڤ لقسمان اين جكلو اد كرني تون
ڤتري منتله همب انجقكن اولهم كلور ݢارس ايت سديكت ترلال
بسر ڤهلاڤ تون ڤتري ستله دمكين مك ستا ديوي ڤون برديري د دالم
ݢارس مك تاڠنڤ دانجقكن كلور ݢارس ايت كڤد برهمان مك
دتڠكڤ اكن تاڠنڤ ستا ديوي اوله برهمان ايت لال دتاركڤ دان
دتربڠكنڤ كئادر مك مها راج روان دان ستا ديوي دتربڠكن اوله رات
يڠ سقتي ايت هڠڬ سمڤي كنڬري لڠكڤور ايت* *Rama.*

Hanoman wordt door **Rama** naar Langkapoera gezonden om berichten aangaande **Sita Dewi** in te winnen; zijne verrichtingen aldaar en terugkomst bij **Rama**.

مك هنومن ڤون منجديكن دريڤ برهمان مك اي ڤون برجالنله
هندق كئستان راج روان مك اي ڤون برتمو دڠن سوات ڤريڠي برمول
ڤد كتيك ايت هنومن ڤون دودقله د باوه ڤوهن ماج مك سكتيك
هنومن دودق ايت مك دليهتڽ امڤت ڤوله اورڠ دايڠ داتڠ مڠمبل
اير كڤد ڤريڠي ايت برمول سڬل دايڠ٢ ايت ماسڠ٢ ممباو سبوه بويڠ
امس بلاك مك هنومن ڤون برتاڽ هي دايڠ٢ اين سياڤ كام سمواڽ
مڠمبل اير مك ساهت دايڠ٢ ايت اد سؤرڠ ڤتري ستا ديوي
استريڽ سري رام دلريكن اوله مها راج روان اينله اير منديڽ يڠ كامي
امبيل ستله ددڠر اوله هنومن مك د دالم بويڠ يڠ باڽق ايت سات
بويڠ دمنترئيڽ مك سمواڽ دايڠ ڤون كمبليله مك سات بويڠ
ايت تياد تراڠكت اوله دايڠ يڠ امڤوڽ بويڠ ايت مك دايڠ ايت
ڤون حيرانله اڤ ملاڤ مك دمكين بويڠ اين سلام لماڽ دبواڽ
مڠمبل اير داڤت داڠكتڽ مك سكارڠ تياد داڤت داڠكتڽ ستله
دمكين مك بركات هنومن هي دايڠ ماوكه اڠكو اك تولڠ اڠكت

اکن ککند ايت کالو٢ اد جوڠ کسکارن مک ککند منت تولڠ مک
کات لقسمان بهو ڤادک ککند ايت تياد داڤت دبونه اوله سڬل
مانسي دان سڬل بناتڠ يڠ د دالم هوتن ايت دان جکلو ڤاتک تڠڬلکن
تون ڤتري کالو٢ داتڠ سسل ڤد ڤاتک مک کات ستا ديوي ياله تاهوله
اک اکن بودي ڤکرتيڤ ادند لقسمان جکلو ماتي سري رام ايت
نسچاي استريڤ کوامبل اکن استريم ستله لقسمان مندڠر کات ستا
ديوي دمکين ايت مک اي ڤون مناڠس سراي کتاڤ يا تونک
مڠاڤکه تونک برتيته دمکين کڤد ڤاتک ادڤون در ڤد سبب ملوڤ
لقسمان ايت مندڠر کات ستا ديوي ايت بوکن کات دکتاکنڤ
لاک مک لقسمان ڤون مناڠس مک کات لقسمان همب مناڠس
اين اوله کارن هارڤ ڤادک ککند اکن همب منارهکن تونهمب کڤد
همب دان سکارڠ تداڤت تياد همب ڤرڬي کارن کات تونهمب
ايت ستله دمکين ايت مک لقسمان ڤون تورن لال اي مڠلليڠي
رومهڤ ستا ديويXسراي اي مڠڬارس تانه دڠن تلنجقڤ سراي
کتاڤ هي بومي ڤتارهکله ستا ديوي کڤدام ادڤون بارڠسياڤ اکن ملڠکه
ڬارس اين تڠکڤ اولهم ککيڤ ستله لقسمان سده برڤسن دمکين ايت
کڤد بومي مک لقسمان ڤون برجالنله دڠن اير متاڤ سبب اي
ترکنڠکن ڤسن سوداراڤ مک لقسمان برجالن دڠن امڤت اورڠ
همباڤ ستله جاوهله لقسمان برجالن در ڤد ستا ديوي دان تياد کدڠارن
بپيڤ لاک مک مها راج روان ڤون داتڠله سرت مرڤاکن دريڤ
سڤرت سؤرڠ برهمان سراي برديريله د هداڤن رومهڤ ستا ديوي
لال کتاڤ هي منتو دسرت مها راج بريله سوات انڬره اکن داک
اورڠ مسکين مک کات ستا ديوي هي برهمان سواتڤون تياد اد ڤداک
هاڤله بوڠ جوڠ يڠ اد ڤد تاڠنک اين مک کات مها راج روان هي
منتو دسرت مها راج بريله اڤله کراڤ بارڠ يڠ دانڬرهکن کڤد همبام
کڤمبل مک ستا ديوي ڤون هندق مڠنجتکن بوڠ ايت ڤداڤ مک
روان ڤون برکات اک سؤرڠ برهمان ترلال مسکين دان تياد اک

داڤت دتڠكڤ هيدڤ نتيله همب ڤانه كدواڤ مك كات ستا
ديوي تياد همب ماو اكن دي ماتي هاڤ همب هندق دڠن
هيدڤ جوݢ ستله سري رام منداڠر كات استريڤ ايت مك
سري رام ڤون سݢره مڠمبل ڤانهڤ لال تورن در روموهڤ مك سري
رام ممڠݢل لقسمان سراي كتاڤ هي لقسمان تڠݢلله اندد منڠݢوۓي
ككند ستا ديوي اك ڤرݢي مڠيكت كيجڠ دو ايكر ايت ستله سري
رام بركات دمكين مك بڠكد ڤون برجالنله ستله كيجڠ ايت مليهت
سري رام داتڠ مڠيكت دي مك كيجڠ ايت ڤون لاريله مك
دايكتڤ جوݢ اوله سري رام ستله سري رام سده جاوه در ڤد
روموهڤ مك مها راج روان ڤون ترسمبوني د دالم هوتن مك اي ڤون
برسرو٢ منت تولڠ سوراڤ ايت سڤرت سوار سري رام مك تردڠرله
اوله ستا ديوي مك ستا ديوي ڤون بركات كڤد لقسمان هي اندد
لقسمان سوراڤ سودار تونهمب ايت اي منت تولڠ ببيڤ مك
كات لقسمان يا تونك جاڠنله تونك دڠر دڠارن ايت اكن بوڤ سوار
ايت بوكن سوار ككند ادڤون سوار ايت سوار رقساس يڠ ديم د دالم
هوتن جوݢ ستله دمكين مك سوار ايت ڤون بربوڤله ڤول منت تولڠ
سڤرت سري رام سوراڤ مك كات ستا ديوي هي اندد ڤاتله سوراڤ
ككند ايت منت تولڠ مك كات لقسمان يا تونك جاڠن تونك دڠر
اكن سوار ايت كارن ڤادك ككند ايت بوكن بارڠ٢ دجديكن اوله
ديوات ملي راي سدڠ ممبونه اورڠ يڠ ݢاݢه دان براني ايت تياد
ككند منت تولڠ مك كات ستا ديوي هي لقسمان بايك جوݢ
اندد ڤرݢي منولڠ ككند ايت كالو٢ اد كسكارن ككند ايت مك كات
لقسمان يا تونك كارن ڤاتك اين دسوره منڠݢوۓي تونك سكارڠ داڤتكه
ڤاتك ڤرݢي جكلو اد سوات حال تون ڤتري د بلاكڠ ڤاتك ترلال
جاهت كڤد ككند ستله ايت مك كدڠارنله ڤول اكن سوراڤ اورڠ
منت تولڠ مك كات ستا ديوي هي اندد لقسمان هندقكه اندد
بونهكن سودار اندد ڤد بچار ككند بايك جوݢ اندد ڤرݢي منداڤتكن

تونڠ شاه عالم ادڤون ڤدڠ اين لايقله دڤاكي تونڠ كارن ڤدڠ اين تورن در كڠندرائن ڤاتڠ داڤت د دالم رمڤن بوله بتڠ مك ڤاتڠ چباكن كڤد هوتن ڤوهن كايو يڠ ليم انم ڤملق هابس ڤوتس٢ لوله ڤدڠ اين مك كات سري رام هي لقسمان ادڤون سنجتاك اين ڤانه ادڤون يڠ ڤدڠ اين امبلله اكن سنجات اندد ستله دمكين مك لقسمان ڤون كمبليله كڤد تمڤتپ برتاڤ ايت* *Rama,*

SITA DEWI wordt door RAWANA aan RAMA ontroofd.

ادڤون مها راج روان ڤون مپوره مغمبل رتاپ ستله داتڠ رات ايت مك اي ڤون نايكله كڠاتس رتاپ مك مها لوك دان ڤرجڠك سور ڤون نايك كڠاتس رات برسام٢ دڠن مها راج روان مك اي ڤون تربڠله در لڠكڤور ستله براڤ لماپ مك مها راج روان ڤون سمڤيله دكت تمڤت سري رام برتاڤ ايت سرت اي برتيته هي مها لوك دان ڤرجڠك سور ڤرڬيله اڠكو كڤد تمڤت سري رام دودق ايت مك سورڠ اڠكو جديكن دريم كيجڠ امس دان سورڠ اڠكو جديكن دريم كيجڠ ڤيرق مك كام كدو ڤرڬيله كهداڤن رومهپ سري رام مك كام كدو برتاري٢ دان برلمڤت٢ د هداڤن رومه سري رام مك مها لوك دان ڤرجڠك سور ڤون سجوداه كڤد كاكي مها راج روان ستله دمكين ايت مك اي ڤون برجالنله منوجو جالن رومه سري رام ستله داتڠله كهداڤن رومه سري رام مك اي ڤون منجديكن دريپ كيجڠ امس دان كيجڠ ڤيرق مك اي ڤون برتاري٢ دان برلمڤت٢ د هداڤن رومه سري رام ستله دليهت اوله استريپ سري رام يڠ برنام ستا ديوي اكن كيجڠ ايت كدواپ برتاري٢ دان برلمڤت٢ مك كات ستا ديوي كڤد سري رام يا تونڠ تڠكڤله كيجڠ دو ايكر ايت اكن ڤرمئينن همب مك كات سري رام ادڤون كيجڠ ايت تيادا

تورنله سبيله ڤدڠ اکن انڠرهڽ بتار اندر اکن درس سيڠ مک ڤد
تتکال ايت لقسمان ڤون برجالنله د دالم هوتن مک دليهتڽ اوله
لقسمان سبيله ڤدڠ تورن در کايڠندراٴن ملايڠ٢ داتڠ منوجو رمڤن بوله
بتڠ توجه رمڤن ايت اڤبيل دليهت اوله لقسمان اکن ڤدڠ ايت
تورن در اڠکاس مک لقسمان ڤون سکره ملمڤت مک دسمبتڽ
ڤدڠ ايت اوله لقسمان مک دليهتڽ ڤدڠ ايت ترلال انده٢ سکالي
اکن ڤربواتنڽ دان ڤد هولو ڤدڠ ايت اد سورت دمکين بپيڽ
نماڽ ڤدڠ اين چندر والي مک اوله لقسمان سکره دهونس ڤدڠ ايت
مک دليهتڽ ڤدڠ ايت ترلال ايلق رڤاڽ مک د دالم هتيڽ
لقسمان جکلو دمکين بايکله اک ڤرسمبهکن کڤد تونک سري رام ستله
لقسمان برفکر دمکين ايت مک اي ڤون برکات بايکله ڤدڠ اين
کچباکن کڤد رمڤن بوله بتڠ توجه رمڤن اين کالو٢ تياد دماکنڽ ستله
دمکين مک دڤارڠکن اوله لقسمان اکن رمڤن ايت مک ڤدڠ ايت
ڤون ممنچڠکن درڤ توجه يوجان مات منتڠ مک دڠن سکالي
تتق دلاڤن يوجان جوک هوتن رمب بلنتار ايت هابس ڤوتس٢
دڠن کايو کيوٴن يڠ سڤوله ڤملق بسرڽ ڤون ڤوتس دمکينله کسقتيٴنڽ
ڤدڠ ايت شهدان مک درس سيڠ برتاڤ د دالم رمڤن بوله ايت
ڤون کنا ڤوتس مک کڤلاڽ ترڤلنتڠ کهداڤن لقسمان ايت مک
لقسمان ڤون حيران سراي برکات٢ دم ديوات ملي راي بهو سکالي٢
تياد اک تاهو اکن مانسي د دالم رمڤن بوله اين ستله سده لقسمان
برکات٢ ايت مک لقسمان ڤون منتقکن ڤول ڤدڠ ايت ککانن مک
سکل هوتن کايو يڠ د کانن ايت سکير٢ دلاڤن يوجان بتربڠ ترباڠن
سکل کايو کيوٴن ايت هابس ڤوتس مک دتتقکن ڤول ککيري ڤون
دمکين جوک سکل کايو کيوٴن يڠ انم ڤملق ڤون هابس بتربڠ ترباڠن
کادر ستله لقسمان مليهت ماکنڽ ڤدڠڽ ايت ترلال امت تاجم
مک لقسمان ڤون ترلال حيران مک لال اي کمبالي کڤد سري رام
ستله داتڠ کڤد سري رام مک لقسمان ڤون مپمبه سرت کتاڽ يا

راج ببسان ايت مک بڠند ڤون ترلال امارہ سراي برڤالڠ کڤد برݢسيڠ مک تيته مها راج روان هي برݢسيڠ اڤکه بچرام مک سمبه برݢسيڠ بنرله تيته تونکXادڤون اکن متهاري ايت اي منچهاري ڤرکلهيئن دان ترلال بيادب سکالي اي کڤد شاہ عالم دهادڤ اوله سݢل بلتنتراپ د باليروڠ ايت تياد اي ماو اڤماکن شاہ عالم تتکال دهادڤ دالم استان برسوک سکاٴن مک دڤنسيپ کݢستان دولي تونک ايتله مک ڤاتک کتاکن متهاري ايت ترلال بيادب ستله مها راج روان منده‌ڠر کات برݢسيڠ دمکين ايت مک تيته مها راج روان هي برݢسيڠ سکارڠ اڠکونه اکن مڠݢنتيکن داک د دالم نݢري لڠکڤور اين جکلو اد بارڠ سسوات حال اتسمله مک مها راج روان ڤون مماکي سݢل سنجتاپ دان ڤد کسڤوله کڤلاپ ايت ڤون دکناکنپ سڤوله مکتاپ يڠ امت برچهاي٢ دان مماکي ڤاتم ڤد کسڤوله دهيپ دان مڠناکن ڤنته ڤد کدو ڤوله لڠنپ دان دو ڤوله باݢي سنجات دڤݢڠپ مک مها راج روان نايکله کاٴتس رتاپ مک لال دتربڠکن اوله رتاپ ايت کاٴدر مک کات مها راج روان هي رات تربڠکنله اک کلاڠت اک هندق منعلقکن متهاري مک رات ايت ڤون تربڠله کڤد هواٴ مک ڤانس ڤون ترلال ساڠت تياد تردريت لاڬ اوله مها راج روان کنا ڤانس ايت سڤرت اکن هنچرله رساپ توبهپ سراي کتاپ هي رات سݢرهله تورنکن اک کمبالي کنݢريک کارن اک ترلال کڤناسن مک رات ايت ڤون سݢرهله تربڠ تورن کنݢريپ* *Rama.*

LAKSAMANA verkrijgt een bovennatuurlijk zwaard.

القصة ترسبتله ڤرکتاٴن حکاية لقسمان اي برماين٢ کدالم هوتن داتڠ کڤد سوات هاري مک تتکال ايت ڤرتڤاٴنپ درس سيڠ دو بلس تاهن لماپ اي برتاڤ دڠن تقدير ديوات ملي راي مک

همب ملاون تونهمب برڤرڠ مک کات سري رام هي بڤاک مهاراج ڤسڤ رام اکن سکارڠ بايکله تونهمب کمبالي کنݢري تونهمب تتاڤ جاڠن تونهمب لوڤ اکن همب مک مهاراج ڤسڤ رام ڤون برموهنله کڤد سري رام دان لقسمان دان مڽمبه کڤد دسرت مهاراج لال اي کمبالي کنݢريڽ برنته اندر دايرڠکن اوله سکل بلتنتراڽ مک دسرت مهاراج ڤون کمبليله کنݢريڽ ممباو انکند بݢند کتيک ايت دڠن سکچيتاڽ مليهت اکن ݢاݢه ڤرکساڽ دان ڤهلاوانڽ دان سقتيڽ دان ساڠت برنيڽ انکند بݢند ايت*

Rama.

Krijgstocht van Rawana den Koning van Langkapoera tegen de Zon.

سبرمول سکالي ڤرستيوا مها راج روان دودق د دالم استناڽ دهادڤ اوله سکل ݢندقڽ دان دايڠ٢ڽ ادڤون اکن ݢندق مها راج روان ايت تيݢ لقس انم ريب باڽقڽ لاين درڤد دايڠ٢ڽ دان بيني٢ ڤروراڽ مک تتکال ايت متهاري ڤون برچهاي ڤد کيسي٢ مالݢي ايت مک کناله کڤد توبه مها راج روان مک اي ڤون ترلال امارة دان مرک اکن متهاري مک تيته مها راج روان ليهتله متهاري اين ترلال بيادب بهو اک دودق دالم استناک اين دڤنسيڽ مک دڠن سکتيک ايت جوک دسورهڽ ڤڠݢل ايڤرڽ يڠ برنام برݢسيڠ دان سوداراڽ مها راج ببسان مک کدواڽ ڤون داتڠله مک تيته مها راج روان هي سوداراک کدو اکن سکارڠ اک هندق ڤرݢي ممرڠ متهاري ادڤون سکل عالم دنيا اين سدهله تعلق کڤداک هاڽ متهاري جوک يڠ بلم تعلق کڤداک مک سمبه مها راج ببسان يا تونک شاه عالم ڤاتک موهنکن امڤن دان کرنيا کباوه دولي تونک جکلو داڤت کراڽ جاڠنله دولي شاه عالم ڤرݢي دان جکلو تونک ڤرݢي نسچاي داتڠلم بلا دان سسل کڤد دولي شاه عالم ستله مها راج روان مندڠر سمبه مها

كتبوئيله اكن ڬاڬهك دان برنيك اين سراي اي مڠلوركن انق
ڤانهڽ يڠ برنام ڬنديوات مك سمبه ڬنديوات ايت يا تونك اڤكه
كهندق تونك اكن مهاراج ڤسڤ رام ايت ڤاتك بونهكه دي اتو ڤاتك
ماسقكن كدالم بومي مك كات سري رام ايت هي ڬنديوات جاڠنله
اڠكو بونه اكن دي كارن اي راج توا دان اڠكو تنجقكنله سقدر
كسقتيئنك اين جوك مك لال دڤانهكنڽ كڤد مهاراج ڤسڤ رام
مك انق ڤانه ايتڤون منجاد ناك ڤرتال سرڬنديوات مك ايڤون داتڠله
مڠوسر مهاراج ڤسڤ رام اڤبيل دليهتڽ اوله مهاراج ڤسڤ رام ناك
ايت ترلال بسر داتڠڽ ترڠاڠ٢ مولتڽ ايت هندق منلن لكوڽ مك
اي ڤون ترلال دهشة دان امت تاكت مك لال اي لاري كنڤريڽ
ستله داتڠ كڤنتو كوت مك دليهتڽ ناك ايت اد د موك ڤنتو
كتاڤ مك لال اي نايك د كئندرائن مك دليهتڽ ناك ايت اد
جوك د كئندرائن مك لال اي تورن كدالم لاوت مك دليهتڽ
ناك ايت اد د دالم لاوت مك اي ڤون لاريله كدالم بومي مك
دليهتڽ ناك ايت جوك د دالم بومي مك مهاراج ڤسڤ رام ڤون
لاريله كئاتس بومي مك اوله انق ڤانه ايت لال داوسرڽ اكن مهاراج
ڤسڤ رام ايت دتڠكڤڽ لال دايكتڽ مك لال دبواڽ كهداڤن سري
رام مك اوله سري رام سڬره داوريكنڽ سراي اي كسيهن اكن مهاراج
ڤسڤ رام اورڠ توا ايت مك مهاراج ڤسڤ رام ڤون داتڠله مڽمبه
كاكي سري رام سرت اي منت امڤن كڤد سري رام مك دليهتڽ
توبه سري رام ايت سڤرت ورن اير لاوت يڠ سڤرت زمرد يڠ تراوڤم
بركيلت٢ رڤاڽ مك مهاراج ڤسڤ رام ڤون تاهوله اكن سري رام ايت
اصلڽ درڤد مها بسنو مك دالم هتيڽ هارسله مك دمكين سقتيڽ
تياد سكالي٢ ترلاون اولهك مك كات سري رام هي مهاراج ڤسڤ رام
اكن سكارڠ اڤته لاك كهندق تونهمب مك كات مهاراج ڤسڤ رام
اداڤون يڠ ساله ايت دان يڠ ببل ايت همبله اين لبه امڤن تونك
جوك كڤد همب كارن همب تياد تاهو اكن اصل تونهمب ڬيل

ممنوهي ادر لکوڤ ايت هندق منمڤه کڤد سري رام دان لقسمان دان
دسرت مهاراج دان ستڠه منجاد رقساس بسرڤ سڤرت ݢونڠ دان
رماڤ ڤنجڠ٢ دان تارڠڤ سڤرت اڤي برڽال٢ داتڠ مڠوسر سري رام
ترلال باڽق سوله٢ اکن ڤنهله عالم اين اوله سکل رقساس ايت مک
دسرت مهاراج دان لقسمان ڤون تاکتله دان دهشة اي مليهت ݢونڠ
اڤي ايت سڤرت اکن منمڤه رڤاڤ دان مليهت رقساس ترلال باڽق
داتڠ مڠوسر دڠن تمڤک سورقڤ سڤرت ݢوره دان هللنتر سڤرت بومي
اکن بناس لکوڤ مک کات دسرت مهاراج هي انقک سري رام
کمانته کيت ملڤسکن ديري در ڤد بلا اين بايکله انقک ايکت دان
تورت سڤرت کهندقڤ مهاراج ڤسڤ رام ايت سڤاي کيت لڤس
در ڤد بلا اين دان انقک ڤون جاد برکاسه کسيهن دڠن دي دان ايڤون
راج بسر دان لاک ترلال امت سقتي مک کات لقسمان کڤد سري
رام يا ککند بنرله کات دولي يڠ دڤرتون ايت بايکله ککند تورت سڤرت
تيته شاه عالم ايت مک سمبه سري رام يا تونک سري مهاراج صبرله
جوک دهول شاه عالم بيرله ڤاتک ملاون مهاراج ڤسڤ رام ايت مک
بکند ڤون تيادله برکات٢ لاک مليهت لکوڤ سري رام ايت ستله دمکين
مک سري رام ڤون ممڠڠ انق ڤانهڤ يڠ سقتي ايت لال دڤانهکن
مک کلورله هوجن ريبت دان کيلت ڤتر هللنتر سابڠ مڽابڠ دڠن
ترلال امت کرس مک سکل ݢونڠ اڤي ايتڤون هابسله بتربڠ ترباڠن
دتيڤ اڠن دان ڤادمله مک دڤانهکن ڤول سوات انق ڤانهڤ مک
انق ڤانه ايت منجاد اولر ناڬ بريب٢ دان برلقس٢ سڤرت ݢونڠ
بسرڤ مک سکل رقساس ايتڤون هابسله دتلن اوله ناڬ ايت تياد
لاک تڠڬل ستله دليهت اوله مهاراج ڤسڤ رام سکل سنجتاڤ هابس
بناس اوله انق ڤانهڤ سري رام ايت مک ايڤون ترلال حيران دان
دهشة اکن کلکوانڤ ايت| مک کات سري رام هي ڤسڤ رام مانته
لاک سنجتام يڠ سقتي ايت ماريله ممبري بالس کڤداک داتڠکنله
سکارڠ کڤداک کمدين ڤولق اک ممبري بالس کڤدام سڤاي اڠکو

ترلال امارهڤ لال اي برتمڤکث سرت مڠلورکن انق ڤانهڤ سراي
کتاڤ هي سري رام بايکله اڠکو تعلق کڤداکث دان اڠکو ميمبه کڤد
ککيکث سڤاي سنتوس دريم مکث کات سري رام صبرله دهول دان اڤ
کهندقم داتڠکنله دهول مکث کات مهاراج ڤسڤ رام جکلو دمکين هي
سري رام بايکله اڠکو منڠکسکن انق ڤانهکث ادڤون اکن انق ڤانهکث
اين تيادله سياڤ يڠ داڤت منڠکسکن دي مکث لال دبتليڤ دان
دڤانهڤ کڤد سري رام مکث سڠره دتڠکسکن اوله سري رام سواتڤون
تياد مڠنياي دي مکث مهاراج ڤسڤ رام ڤون ترلال امارة مليهت انق
ڤانهڤ تياد مڠنياي اکن سري رام ايت مکث لال دکلورکنڤ انق
ڤانهڤ يڠ سقتي لال دڤانهکنڤ کڤد سري رام مکث کلورله اڤي برڤال٢
سڤرت ڰونڠ داتڠ مڠوسر سري رام مکث سري رام ڤون سڠره ممانهکن
انق ڤانهڤ مکث کلورله هوجن ترلال لبت مکث اڤي ايتڤون ڤادمله
مکث مهاراج ڤسڤ رام ڤون ترلال ساڠت امارهڤ کارن انق ڤانهڤ
تيوس اوله سري رام ايت مکث لال دکلورکنڤ سوات لاڬي انق
ڤانهڤ يڠ سقتي ايت لال دڤانهکنڤ کڤد سري رام مکث انق ڤانه
ايتڤون منجاد باتو دان ڰونڠ بريبڠ٢ دان برلڤس٢ داتڠ هندق منمڤه
کڤد سري رام مکث سري رام ڤون سڠره ممانهکن انق ڤانهڤ مکث
کلورله درڤد انق ڤانه ايت اڠن ريبت دان طوفان ترلال امت کرس
مکث سکل ڰونڠ ايت دان سکل باتو ايتڤون هابسله سکليڽ بتربڠ
ترباڠن سڤرت کاڤس دبوسر يڠ دتيڤ اڠن ريبت طوفان ايت
لال جاتة کدالم لاوت ستله دليهت اوله مهاراج ڤسڤ رام انق ڤانهڤ
تيوس اوله انق ڤانهڤ سري رام ايت مکث ايڤون ترلال ساڠت
امارهڤ مکث دکلورکنڤ ڤولق انق ڤانهڤ سوات لاڬي يڠ دڤراولهڤ
درڤد ڤرتڤائنڤ مکث کتاڤ هي سري رام ايڠت٢له اڠکو منڠکسکن
انق ڤانهکث اين ادڤون اکن انق ڤانهکث اينله يڠ تياد داڤت دتڠکسکن
اوله سکل راج٢ د دالم دنيا اين مکث لال دڤانهکنڤ کڤد سري رام مکث
انق ڤانه ايتڤون منجاد ڰونڠ اڤي ترلال بسر دان باڤق سڤرت هندق

توا لاݢڤون ترلالو سڠتي دان امت ݢاݢه براني ستله سده بݢيند برلڠكڤ
مک ايڤون كلورله در نݢري مندور ڤور نݢار ستله ببراڤ لماڽ بݢيند
برجالن مک ايڤون سمڤيله كڤد تمڤت سري رام برهنتي ايت ستله
سري رام دان لقسمان مليهت ايهند بݢيند داتڠ ايت مک كتݢاڽ
ڤون سݢره برلاري٢ داتڠ مڽمبه سجود ڤد كاكي بݢيند ايت مک
دڤلقڤ دان دچيمڤ اوله بݢيند اكن انكند بݢيند كتيݢڽ ايت مک
تيته بݢيند هي انقک جاڠنله اڠكو برڤرڠ كڤد مهاراج ڤسڤ رام ايت
كارن اي راج توا دان لاݢي راج ڤرتاڤ دان لاݢي ترلالو سڠتي مک
سمبه سري رام بالک يا توانک شاه عالم بهو سکالي٢ تياد ماو ڤاتک
اندر در ڤد تمڤت اين جكلو بلوم برتنتوٴن اكن ڤكرجأن ڤاتک اين
دڠن مهاراج ڤسڤ رام ايت كارن ترلالو مالو رساڽ ڤاتک منڠر
كتاڤ ايت دان سڤرت اي جوک سورڠ لاک٢ د دالم دنيا اين
دان تياد اي ممبيلڠكن دولي شاه عالم دان تياد اي ممبري اڤم
سکالي٢ اكن ڤاتک مک سبب ايتله ڤاتک هندق منچوب ݢاݢه
برنيڤ دان سڤتيڤ دان جكلو تياد ڤاتک ماتي اولهڽ نسچاي
ايله ماتي اوله ڤاتک مک بݢيند ڤون تيادله بربچار لاݢي اولهڽ مک
خبر دسرت مهاراج داتڠ منداڤتكن انقڤ سري رام ايتڤون كدڠارنله
كڤد مهاراج ڤسڤ رام مک ايڤون ترلالو امارة ستله كيسوكن هريڽ
مک مهاراج ڤسڤ رام ڤون برجالنله كتڠه ڤڤراڠن كڤد ڤادڠ ايت
دايرڠكن اوله سكل بلتنتراڤ يڠ تياد تڤرمناٴي ايت مک ايڤون برسرو٢
كتاڤ هي سري رام ماريله كيت برڤرڠ كلورله اڠكو ڤد هاري اينله
كسدهکن ڤكرجأنم سڤاي اڠكو كتهوٴي ݢاݢهک دان برنيک يڠ اڠكو
هندق ممبسركن هتيم تياد تاهو اكن ڤدر دريم ايت مک اڠكو هندق
ملاون اک ستله سري رام منڠر كات مهاراج ڤسڤ رام دمكين ايت
مک ايڤون لالو مڽمبه كاكي ايهند مک سري رام دان لقسمان ڤون
برجالنله كتڠه ڤڤراڠن كڤد ڤادڠ ايت لالو برديري ممڠڠ ڤانهڽ مک
مهاراج ڤسڤ رام ڤون داتڠله سرت ترڤندڠ كڤد سري رام مک ايڤون

مليهت رقام لاڬڤون اڠکو کانق٢ دان جکلو تياد جوک اڠکو ماو منورت سڤرت کتاک این سکارڠ اڠکو رسئيله بکس تاڠنک دان انق ڤانهک يڠ سقتي اين ستله سري رام منديغر کات مهاراج ڤسڤ رام ايت مک کات سري رام هي مهاراج ڤسڤ رام تاهوله اک اکن اڠکو راج لاک راج توا دان سقتي اکن تتاڤ اڠکو تيادا بربودي دان اک تيادله مالو اکن اڠکو دان تياد ماو اک منورت کتام دان ماوله اک منچوب ڬاڬه برنيم دان سقتيم ادڤون اکن همب اين سواتڤون تياد ساله اتو بربوت اڬکار کڤد تونهمب ايتڤون تونهمب هندق برڤرڠ جوک اکن مڠاجرکن همب اورڠ مود دان بلم بياس برڤرڠ تتاڤ سبوله٢ جوک همب ملاون منچوب ڬاڬه برنيڤ تونهمب ايت ستله مهاراج ڤسڤ رام منديغر کات سري رام ايت مک ايڤون ترلال ساڠت امارهڤ لال دڤانهڤ مک سکره دتڠکسکن اوله سري رام انق ڤانهڤ ايت تياد مڠناءي دي٢ مک دبالسن اوله سري رام ڤانهڤ کڤد مهاراج ڤسڤ رام مک انق ڤانه ايتڤون دتڠکسکنڤ سرت تياد مڠناءي دي مک لال برڤانه ڤناهن دان برتڠکس تڠکيس سورڠ ڤون تياد برکناءن در ڤد تڠه هاري داتڠ مالم اي برڤرڠ ايت تياد جوک اي اد يڠ برالاهن کدواڤ سام ڬاڬه برنيڤ لاک سقتيڤ مک کات مهاراج ڤسڤ رام هي سري رام برهنتيله کيت دهول کارن هاري ڤون سده مالم ايسق هاريله کيت برڤرڠ ڤولق دسانله اڠکو ليهت اکن کسقتين سکل سنجتاک دان کسقتين انق ڤانهک ايت مک لال اي کمبالي کڤد سکل رعيتڤ دان سري رام ڤون کمباليله منداڤتکن لقسمان مک ستا ديوي ڤون ترلال سکچيت هتيڤ مليهت سري رام داتڠ ايت مک دوڤتاکن اورڠله کڤد دسرت مهاراج بهو سري رام تله کمبالي در نڬري دورواتي ڤروا ايت سکارڠ اي هندق برڤرڠ دڠن مهاراج ڤسڤ رام ستله بڬند منديغر خبر انکند ايت مک بڬند ڤون برتيته کڤد ڤردان منتري مپوره برلڠکڤ کارن بڬند هندق ڤرڬي منداڤتکن سري رام اکن ملارڠکن انکند ايت جاڠن برڤرڠ دڠن مهاراج ڤسڤ رام کارن اي راج

رام ڤون كلورله در دالم كتاڤ داتڠ مندافتكن سري رام دايرڠكن اوله
سكل بلتنتراڤ يڠ تياد تقرمنائي ايت دڠن سكل بوڤ بڤيئن ترلال
عظمة بيڤ كاكڤ كمفيت سوراڤ مك سري رام تاهوله اكن مهاراج
ڤسڤ رام داتڠ هندق برفرڠ دڠن دي مك كات سري رام كڤد
لقسمان هي ادند باوله ككند بيتا ديوي دان سكل دايڠ سكليئڤ كڤد
سوات تمڤت بير ككند سورڠ جوڬ برلاون دڠن مهاراج ڤسڤ رام
ايت تتاڤ كيت تياد ساله كڤداڤ ايت مك سري رام ڤون
برديريله د تڠه ڤادڠ ايت سرت ممڬڠ انق ڤانهڤ يڠ تيڬ بيله ايت
شهدان مهاراج ڤسڤ رام ڤون مڤورهكن سورڠ هلبالڠڤ كتاڤ ڤرڬيله
اڠكو كتاكن كڤد سري رام ايت جكلو اي هندق هيدڤ بركاسه كسيهن
دڠن اداڬ هندقله سكره اي مڠوبه نماڤ ادڤون يڠ دمكين برنام ايت
هاڤله اڬ د دالم عالم دنيا اين دان جكلو تياد جوڬ اي ماو منورت
سڤرت كتاڬ اين نسجاي اڬ لنيڤكنله دي در دنيا اين دان
درسئيڤله بكس تاڠنكڬ مك هلبالڠ ايت فون ڤرڬيله كڤد سري رام
مك سكل تيتهڤ مهاراج ڤسڤ رام ايت سكليئڤ هابسله دسمڤيكن
كڤد سري رام مك سري رام ڤون ترسنيم سرت كتاڤ هي هلبالڠ
ڤرڬيله تونهمب سمڤيكن كڤد مهاراج ڤسڤ رام ايت ادڤون اكن نام
همب ايتڤون تله دانڬرهكن اوله ديوات ملي راي دان تيادله همب
ماو مڠوبهكن نام همب اين دان سواتڤون تياد ساله ڤد همب جكلو
مهاراج ڤسڤ رام هندق مڠنياي اكن همب اين سبوله٢له همب
ملاون جوڬ جكلو ماتي سكاليڤون دڠن نام لاڬ٢ مك هلبالڠ ايتڤون
كمباليله كڤد مهاراج ڤسڤ رام مڤمڤيكن سكل كات سري رام ايت
مك بڬند ڤون ترلال امارة منداڠر كات سري رام ايت مك لال اي
مماجو كداڤ مندافتكن سري رام كتاڤ هي سري رام تيادكه اڠكو
كتهوئي اڬ مك اڠكو هندق برلاون دڠنداڬ جكلو اڠكو هندق هيدڤ
ماريله اڠكو سكره مڤمبه كڤد ككيڬ سڤاي اڬ لڤسكن اڠكو كمبالي
كنڬريم برتمو دڠن بڤام دسرت مهاراج ايت كارن ترلال سايڠ اڬ

Gevecht van RAMA met POESPA RAMA.

سبرمول مک سري رام ڤون لال برجالن دڠن لقسمان ممباو استريڽ
ڤتري ستا ديوي دڠن سکل همب سهاياڽ دان اينڠ ڤڠاشهڽ ببراڤ
لماڽ برجالن ايت مک سمڤيله اي کنݢري برنته آندر نماڽ دان
نام رجاڽ ايت مهاراج ڤسڤ رام ادڤون اصلڽ در ڤد راج٢ د دالم
کيندرائن تورن کدنيا منجلم منجاد مانسي دان ترلال امت سڤتي
ڤد زمان ايت لاک راج توا دان ايله يڠ ممݢڠ کيلکت دان ݢوره
ڤتر هليلنتر ادڤون اکن بݢند ايت سنتياس برتاڤ جوک کرجاڽ مک
سکالي ڤرستيوا اي دودق د اتس سڠݢسان دهادڤ اوله سکل راج٢
دان سکل منتري دان هلبالڠ دان سيده٢ بنتار دان بلتنتراڽ سکلين
مک دورتاکن اورڠله کڤد بݢند بهو سري رام انقد دسرت مهاراج بهارو
داتڠ در نݢري دورواتي ڤروا ايت ممباو استريڽ يڠ برنام ستا ديوي
انقڽ مهاراج مهارسي کلي ايت اکن سکارڠ تله همڤرله اي سمڤي
کنݢري اين ستله مهاراج ڤسڤ رام مندڠر سمبه اورڠ ايت مک بݢند
ڤون ترلال ماره سڤرت اولر بربلت٢ لکوڽ تياد برکتهوان لاک مک
سکل راج٢ دان منتري هلبالڠ دان رعية سکليڽ ڤون تاکتله اکن
مليهت بݢند مرک ايت سبب اي مندڠر نام سري رام ايت سنام
دڠن ديڽ مک کتاڽ بايکله دسرت مهاراج منمائي انقڽ سري
رام ادڤون در زمان ڤربکال داتڠ زمان اين بلم لاک اد سکالي راج٢
د دالم عالم دنيا اين يڠ برنام سري رام هاڽله اک جوک يڠ برنام
دمکين ادڤون جکلو سري رام ايت تياد ماو مڠوبهکن نماڽ ايت دان
تياد ماو منورت کتاک ايت سڠݢه اک لنيڤکنله دي در دالم دنيا
اين سڤاي دکتهويله بکس تاڠنک مک بݢند ڤون منيتهکن منتريڽ
مڽوره برلڠکڤ دان مڠهمڤنکن سکل راج دان منتري دان سکل هلبالڠ
دان رعية سکلين يڠ تياد تڤرمنائي باڽقڽ ايت دان ملڠکڤ سکل
سنجات دان ݢاجه کود ستله سده لڠکڤله سکلين مک مهاراج ڤسڤ

برڬولغ٢ كڤد ككيكڽ اين مك سڬل همب سهياڤ ڤون سڬرهله داتڠ
منداڤتكن مهارسي كلي ايت مك دليهتڽ اوله بڬند سبوه ڤتي بسي
مكڽ لال دسورهڽ كڤد همباڤ ممباو ڤولڠ كرومهڽ ستله داتڠ
كڤستناڽ مك بڬند ڤون ممڠڬل استريڽ مك كات مهارسي كلي
هي ڤرميسوري منورم ديوي ليهتله اكو منداڤت سبوه ڤتي بسي اين
اڤكه ڬراڠن اسيڤ مك ڤرميسوري ڤون سڬره كلور دودق لاكو استري
مك دبڠاڤ اوله مهارسي كلي ڤتي ايت دم تربوك ڤتي ايت مك
لال ترڠله سڬل رومهڽ مهارسي ايت مك دليهت اوله مهارسي كلي
اد سؤرڠ كانق٢ ڤرمڤون ترلال ايلق ڤارسڽ دان ورن توبهڽ سڤرت
امس سڤوله مڽتو ادڤون ڤد زمان ايت سؤرڠ تياد ترڤاڽ مك مهارسي
كلي ڤون كلور لال ڤرڬي مڠمبل ڤوهن لنتر امڤت ڤوله لال دتانمڽ
بربنجر كامڤت ڤولهڽ سراي كتاڽ بارڠسياڤ يڠ داڤت ممانه ڤوهن
لنترك امڤت ڤوله سبنجر اين دڠن سكالي ڤانه سرت ترس كامڤت
ڤولهڽ مك كبريكنله انقكو اين اكن جاد استريڽ ستله سده بڬند
منانم لنتر ايت مك بڬند ڤون نايك كڤستناڽ مك دنمئيڽ بودق
ايت ستا ديوي مك دڤلهراكنڽ اكن انكند بڬند ايت مك مشهورله
كڤد سڬل عالم اكن مهارسي كلي اد انقڽ سؤرڠ ڤرمڤون ترلال
ايلق سكالي ڤارسڽ دان ورن توبهڽ سڤرت امس سڤوله مڽتو يڠ سده
ترساڤو مك ڤد زمان ايت سؤرڠ ڤون تياد بڠنديڠنڽ حتي ببراڤ
لماڽ مك داتڠله اوسياڽ ڤتري ايت كڤد دو بلس تاهن مك
باڽقله راج٢ دري ڤد نڬري اسڠ يڠ بركهندق اكن دي داتڠ ممينڠ اكن
ڤتري ستا ديوي ايت مك كات مهارسي كلي بوكن تياد همب
هندق ممبريكن انق همب اين كڤد تون سكلين تتاڤ اد قول همب
بارڠسياڤ يڠ داڤت ممانه ڤوهن لنتر يڠ بربنجر امڤت ڤوله ايت
دڠن سكالي ڤانه سرت ترس كامڤت ڤولهڽ مك همب بريكنله انق
همب اكن دي*

Rama.

مندو داکي يا تونڠ ماري کيت سورة ڤربوت سبوة ڤتي بسي مک
کيت ماسقکن بودق اين کدالم ڤتي بسي ايت مک کيت سورة
بوڠکن کدالم لاوت اڤبيل مها راج روان مندڠر سمبه ڤتري مندو داکي
دمکين مک تيته مها راج روان بنراله سڤرت بچرام ايت مک دڠن
سکتيک ايت جوڬ مها راج روان منيتهکن مها راج ببسان بربوت
ڤتي بسي سبوة ستله سدهله دڤربوتڽ مک لال دڤرسمبهکن کڤد مها
راج روان ستله داتڠ ڤتي ايت مک دسورهڽ اوله ڤتري مندو داکي
الاسي ڤتي ايت دڠن کاس دان چندي يڠ کماسن ستله سدة ڤتي
ايت د الاسي مک کانق٢ ايتڤون دامبلڽ اوله ابوڽ ڤتري مندو
داکي لال دبريڽ سوسو اکن انکند ايت سراي دتڠسيڽ ستله سدة
مک دبريکنڽ کڤد ايڠڠڽ مک اوله ايڠڠڽ لال دماسقکنڽ کانق٢
ايت کدالم ڤتي بسي ايت مک لال دبريکنڽ کڤد مها راج روان
مک دبريکنڽ ڤولق کڤد مها راج ببسان مک لال دبواڽ کتڠه
لاوت سراي دبوڠکنڽ کدالم لاوت مک ڤتي ايتڤون هاڽتله دباو اوله
امبق دان هارس..... سبرمول مک ترسبتله ڤرکتاٴن انقڽ مها راج
روان دڠن ڤتري مندو داکي يڠ دبوڠ کدالم لاوت ايت مک دڠن
تقدير ديوات مک ڤتي ايت ڤون هاڽتله کلاوت دورواتي ڤروا شهدان
مک راج د دالم نڬري دورواتي ڤروا ايت مهارسي کلي نماڽ ادڤون
اکن مهارسي کلي ايت تياد لاين ڤکرجاٴنڽ هاڽ برتاڤ جوڬ مک
اڤبيل ڤاڬي٢ هاري ايڤون تورنله کدالم لاوت سهڠڬ ڤوستڽ مک
ايڤون لال مپمبه متهاري مک ايڤون نايکله کمبالي کرومهڽ حتي
ببراڤ لماڽ مهارسي کلي برتاڤ ايت مک ڤد سوات هاري اي
برتاڤ دالم لاوت ايت سدڠ اي برديري مک ڤتي بسي ايتڤون
داتڠله برڬولڠ٢ ڤد کاکي بڬند مک ڤد کتيک ايت بلم لاڬ بڬند
برهنتي در ڤد مموجا مک ڤتي ايتڤون داتڠله سرت د ايرقڽ دڠن
ايب ککيڽ ستله سدة اي برتاڤ دان مموجا ايت مک لال اي
برسرو٢ کڤد همباڽ کتاڤ هي کام سکلين ماريله اڠکة ڬراڠن يڠ داتڠ

دان سڬل ساکيڤ سمواڤ مڠڬرقکن کڤلاڤ مک مها راج روان ڤون
برتيته هي کام سڬل اهل النجوم مڠاڤکه مک کام سکلين مڠڬرقکن
کڤال کام سکلين مک سمبه مها راج ببسان بسرت ساکيڤ يا تونک
شاه عالم ڤادک سري مها راج ادڤون ڤاتيک سکلين اين تياد براني برداتڠ
سمبه کباوه دولي سري مها راج کارن ڤاتيک سکلين تاکت تياد براني
کالو٢ دولي سري مها راج مرک اکن ڤاتيک سکلين اين/دم مها راج
روان مندڠر کات مها راج ببسان مک تيته مها راج روان مڠاڤ مک
کام سکلين تاکت دان تياد برداتڠ سمبه کارن بوکن دڠن کهندقم مڠتاکن
کات ايت کارن سمواڤ دڠن حکم نجوم دان سستراون دان سکارڠ
سڬرهله اڠکو کتاکن سکلينڤ جاڠن لاک کام لندڠکن کڤداک مک
سمبه مها راج ببسان دان سڬل ساکيڤ يا تونک سري مها راج
ڤاتيک موهنکن امڤن دان کرني دان ڤاتيک ڤرسمبهکن د اتس باتو کڤال
ڤاتيک کڤد دولي سري مها راج يڠ دڤرتون اکن ڤادک انقد اين ترلال
سکالي بهݢياءنڤ دان کبسارنڤ دان کملياءنڤ دان دانڬراهي ديوات
ملي راي تتاڤ سوامي ڤادک انکند اين ايله يڠ اکن ممبونه دولي يڠ
دڤرتون إشهدان اکن سوامي ڤادک انکند اين ايله يڠ براوله کرجاءن
دولي يڠ دڤرتون ڤد امڤت عالم اين سمواڤ منورت تيتهڤ دان
د دالم حکمڤ سوامي ڤادک انکند اين اڤبيل مها راج روان مندڠر
سمبه مها راج ببسان دمکين ايت مک مها راج روان ڤون ترلال اماره
سڤرت اولر بربلت٢ لکوڤ مک تيته مها راج روان جکلو دمکين اڤته
ݢناڤ کانق٢ چلاک اين سڬرهله بونه اڤبيل تون ڤتري مندو داکي
مندڠر تيته مها راج روان دمکين ايت مک ڤتري مندو داکي ڤون
برداتڠ سمبه يا تونک شاه عالم داتڠکه هاتي دولي شاه عالم هندق
مليهت اوتق٢ کانق٢ اين برڤنچورن کڤد باتو جکلو کانق٢ اين هندق
دبونه باڤق لاک بچار کيت اکن ممبونه دي (اجل) اکن متيڤ
جوک ايتڤون بايکله کڤد بچار ڤاتيک مک کات مها راج روان هي
مندو داکي بتاڤ بچار کام اکن ممبونه کانق٢ اين مک کات ڤتري

كاكي توان فتري مک سکتيک ايت جوک هلڠ بيساڤ مک انقد بکند ايت سود۲ سمبه مک راج ايتفون مڠرنيائي لاک۲ ايت مک دفڠکل راج اکندي کتاڤ مريله اڠکو همفر کفداکو کمدين مک دبريڤ اوله راج اکندي امس دان فيرق دان انتن يڠ تياد دافت دهرکاکن ايت سرت فول دفربسرکن اکن اورڠ لاک۲ ايت ارکين اکن فندي امس ايت اي ديهکنڤ در فد هدافنڤ ايت سرت دبوڠکن د لور نکري مک دمکينله فمبلاسن اورڠ يڠ بربوت کبقتيئن دان اورڠ يڠ بربوت خيانة فد سماڤ مانسي جوا اداڤ*

Kalilah dan Daminah.

III. **Mythen.**

Geboorte en vroegste lotgevallen van Sita Dêwi.

ستله ببراڤ لماڤ مها راج روان دودق دڠن ڤتري مندو داکي مک تون ڤتري ڤون حامللہ ستله ݢنڤله بولنڤ مک ڤتري مندو داکي ڤون برانقله سئورڠ ڤرمڤون ترلال ايلق ڤارسڤ دان ورن توبهڤ سڤرت امس يڠ سڤوله متو بارڠ سياڤ مليهت رڤاڤ کانق۲ ايت سمواڤ ڤون ترچڠڠ۲| ستله سده ڤتري مندو داکي برڤترا مک مها راج روان ڤون سکره مڽوره ممڠݢل سودراڤ يڠ برنام مها راج ببسان دان مڽوره ممڠݢل اهل النجوم يڠ تاهو مليهت کڤد نجوم دان بارڠ کتاڤ ايت تياد لاک برسلاهن ستله مها راج ببسان دڠن سݢل مريدڤ ايت داتڠ مڠهادڤ مها راج روان مک تيتہ مها راج روان هي سودراک دان سݢل اهل النجوم ليهتله اڤله اوله کام سکلين يڠ دالم نجوم کام ايت بتاڤ اکن بهݢياڤ دان چلکاڤ انقک اين دان برکات بنرله دان جاڠن سکالي۲ ملندڠکن بارڠ سسوات کڤداک ستله مها راج ببسان دان سݢل ساکيڤ ايت منڠر تيتہ مها راج روان دمکين ايت مک سکلينڤ ڤون مليهت نجومڤ دان ممبيلڠ۲ رملڤ ستله سده سݢل مريکئيت مليهت نجومڤ مک مها راج ببسان ڤون مڠݢرقکن کڤلاڤ

فد بهيا اين مك ساهت لاك٢ ايت تياد اد اڤياكو لاك ملينكن
منتيكن بتقدير الله تعالي اتسكو مك كات اولر ايت اد سواة بچراكو
اكن ملفسكن تونهمب سكارڠ همب هندق فركڠ مماكت انق راج
ايت مك تياد سياڤ دافت مناواري دي د دالم نكري اين ملينكن
اد سواة داون كايو امبل اولهم اي ايتوله اكن فناورڤ برڠكال دفنت
اورڠ مك بريكن اوله تونهمب مد٢هن لفس تونهمب در فد بهيا اين
ستله سده اي بربچارا دمكين ايت مك اولر ايتفون فركيله مماكت
انق راج ايت مك انق راج ايتفون امت فايهله در فد كبسائن اولر
ايت مك دسوره راج چهاري اورڠ يڠتاهو مناواري بيسا اولر ايت
مك دڠن تقدير الله تعالي سورڠ فون تياد دافت مناواري دي
مك تيته راج كفد سكل اورڠ د باوهڤ فركيله كامو سكلين چهاري
كفد سكل تمفت كالو٢ اد سورڠيڠ تاهو مناواري بيسا اولر ايت مك
دتڠله سكل طبب دان اورڠيڠ تاهو٢ دڠن تقدير الله تعالي سورڠ
فون تياد دافت مناوار توان فتري ايت مك تيته راج كفد بنتارا
دان اورڠ د باوه راج فوكلله مڠ٢ فد كليلڠ نكري اين بارڠسياڤ
دافت مناوار انقكو جك اي سهيا اورڠ كتبس كومردهاكن دان
جك اي مردهك كونكرهائي اكندي امس دان فيرق دان جك
اي بردوس نسچاي كامفوني سكل دوسڤ مك بنتارا فون فركيله
مڤوركن مموكل مڠمڠ سرت كتاڤ سفرت تيته راج ايت برجالنله
اي كفد سكل تمفت سرت برسرو٢ مڠتاكن تيته راج جكلو اد اورڠيڠ
تاهو مناواري انق راج جكلو سكيراڤ دوساڤ اكن ماتي سكليفون
نسچاي دامفوني راج جك سهيا دمردهككن اي ايتفون تياد جوك
دافت سورڠ جوا فون حتي لالو اي كفد فنچار ايت سرت
دكتاكنڤ سفرت تيته راج ايت مك ساهت اورڠ بربورو ايت انشا
الله تعالي همب چوب مناواري مك دباو اورڠله اكندي كهدافن
راج مك دسوره راج تواري انقد بكند ايت مك دامبلڤاله اوله
لاكي٢ ايت سهلي داون كايو مك دتاوريڤاله لالو دسورهڤ سفوكن فد

تله هارفله همب اكن كاسيه تونهمب ايت مك ساهت فندي
امس بهو كرج اين اتس همباله مغرجاكندي جاڠنله سودراكو سوسه٢
سبرمول مك فكاين ايتفون دكنلڤ اوله فندي امس ايت كارن
اياله يڠ ممبوت دي مك كات فندي امس ايت تونهمب ننتيله
د سيني دهول سبنتر سمنتارا همب هندق فرك منچهاري اورڠ
٤ برجوال ارڠ سفاي همب مغرجاكندي حتي مك فركيله اي كفد
اورڠ كاي يڠ مات انقڤ دتڠكف هريمو ايت مك كتاڤ يا
تونهمب بهو اكن اورڠ يڠ ممبونه انق تونهمب ايت تله اداله اي
سكارڠ فد رومه همب دان سكل فكاين انق تونهمب ايتفون اداله
فداڤ بائيكله سكرا تونهمب فركي منڠكف دي ستله دڠر اوله اورڠ
كاي ايت مك لالو دسورهڤ تڠكف اكن اورڠ فربورو ايت دان
سكل امس فكاين انقڤ ايتفون دامبلڤ مك كات لاك٢ ايت افا
دوساكو كامو تڠكف اين مك ساهت اورڠ ايت اداله اڠكو منچوري
اكن فكاين انقكو مك انقكو فون اڠكو بونه فول مك دباواڤاله كفد راج
مك تيته راج سوره ماسقكن كدالم فنجارا دهول كارن هاري سده مالم
ايسق هرينه كيت سوره بونه مك دباو اورڠله اكن لاك٢ ايت كدالم
فنجارا حتي مك دڠن تقدير الله تعالي مك اولر يڠدلفسكن اورڠ فربورو
ايت فون داتڠله منداڤتكن لاك٢ ايت كتاڤ افا ملام يڠدمكين اين
مك ساهت لاك٢ ايت سدهله فمنتكو فد ازلڤ هڠك مالم انيله
فرتڠكوهنكو ايسق هاري اكن دبونه اورڠله اكنداك دكات اورڠ اكو
منچوري فكاين انق اورڠكاي ايت مك دچرتراكنڤاله كفد اولر ايت
فري اي براوله امس دبريكن هريمو اكندي دان فري اي فركي كفد
فندي امس ايت دمكين ادڤ حال فندي امس ايت بربوت
انياي اكنداك مك ساهت اولر تياداكه تله كامي كتاكن دهول كفد
تونهمب بهو يڠ مانسي ايت تياد تكه ستياڤ جاڠن تونهمب لفسكن
انيله ادڤ سده تونهمب بربوت بايك كفدڤ مك دبالسڤ دڠن
خيانة اكن سكارڠ اف افيا تونهمب فد ملفسكن ديري تونهمب در

هاري اورڠ بربورو ايتفون برجالن فد جالن راي مک ايفون برتمو دڠن
كرا د جالن مک كات كرا ايت تيادكه تونهمب كنل اكن همب
سراي داتڠ اي خدمة مڤمبه كاكي اورڠ ايت سرت كتاب يا
توان سكاراڠ سواة فون تياد اد فمبالس كاسيه تونهمب بارڠ برهنتيله
كيراڤ تونهمب سكتيک د سيني دودق برماين٢ سهاج تله ايت مک
كرا فون سكرا فركݢ منچهاري بوه٢هن يڠ امت لذة چت رساڤ لالو
دبريكنڽ كفد اورڠ ايت كتاب انيله فرسمبه همبا اورڠيڠ ضعيف
ستله ايت مک برجالن فول اورڠ ايت در فد تمفت ايت مک
اي برتمو دڠن سئيكر هريمو مک اورڠ ايتفون تاكوتله سرت ترکجت
مليهت هريمو ايت كتاب واة بلا اف اين مک اوجر هريمو ايت هي
صحبتكو جاڠنله تونهمب تاكت تياد دمكين عادتڤ كارن تونهمب
تله بربوت بايک دان مڠهيدفكن همب بتاف همب بربنساكن
تونهمب مک هريمو فون داتڠ مڤمبه كاكي اورڠ ايت كتاب سواة
فون تياد اد فمبالس همب اكن كاسيه تونهمب ايت جک دافت
برهنتيله تونهمب بارڠ سكتيک سهاج برماين٢ دودق د سيني مننتيكن
همب داتڠ حتي مک هريمو فون فركيله كفد سواة دوسن مک
دليهتڽ سئورڠ كانق٢ سدڠ برماين٢ فنه دڠن فكاينڽ مک دتڠكڤ
اوله هريمو ايت دان دتڠكڤلكنڽ سكل فكاينڽ كانق٢ ايت لالو
دامبلڽ دباواڽ فولڠ مک دبريكنڽ كفد اورڠ ايت كتاب انيله
فرسمبه همب اكن تونهمب مک اورڠ ايتفون ترلالو سکچيت براوله
امس فكاين كانق٢ ايت مک هريمو ايتفون كمباليله كتمفتڽ دان
اورڠ ايتفون فركيله اي ماسق كدالم نݢري منچهاري فنديي امس
ايت فد بچاراڤ سلڠكن بناتڠ لاک تاهو بربوت بايک دان ممبالس
كبايكن اورڠ يڠبربوت بايک كفداڤ استميواڤ فول مانسي حتي
مک برتموله اي دڠن فنديي امس ايت دتنجقكنڽ سكل فكاين
يڠ دبريكن اوله هريمو كفداڤ ايت سرت كتاب يا سوداراكو بهو همب
منتء فربوتكن سواة فكاين سفرت مقصود همب در فد امس اين

لوبغ ايت جوك مك د دالم انتار ايت هاريفون سيغله مك لالو سورغ لاك٢ هندق فركي بربورو ممباو سيكور انجغ مك دليهتپ اد اورغ جاته كدالم لوبغ ايت هندق نايك تياد بوليه مك فيكير اورغ بربورو ايت بايك جوك اكو بربوت بايك كارن الله تعالي كوكلوركن دار دالم لوبغ اين كالو٢ اد جوك بهكياكو دنكرهكن الله تعالي دالم اخرة فهلاپ كارن اكو بربوت بايك اكن اورغيغ كسكيتن مك لالو دامبلپ تالي داولركنپ كدالم لوبغ ايت مك برفاوتله كرا ايت دتاركنپ مك داولرپ فول مك برليلت اولر مك دتاركنپ ستله ايت مك داولرپ فول مك برفاوتله هريمو مك دتاركنپ ستله نايك كتيكاپ مك اوجر هريمو دان اولر دان كرا جاڠن تونهمب تاكت اكن كامي كتيك اين تياد اكن كامي ممبنساكن تونهمب تياد سيكياپ كارن تونهمب بربوت بايك اكنكامي سكلين سبكيمان كامي بالس دڠن كبجهاتن مك هندقله تونهمب كفل اكن كامي سكلين دان تاهو اكن تمفت كامي مك كات هريمو تمفت همب اد فد سواة هوتن مك كات اولر تمفت همب د دالم نكري اين دالم سواة رومه مك كات كرا تمفت همب فد سفوهن كايو جك دافت تونهمب فركي كتمفت ايت كفد كامي سفاي كامي بالس يغ كاسيه تونهمب ايت تياد كامي سياءكن بارغيغ اد فد كامي كامي بريكن ادفون يغ مانسي دالم لوبغ ايت جاڠن تونهمب امبل كارن مانسي ايت تياد تكه ستياپ بارغسياف بربوت بايك كفداپ نسچاي دبالسپ دڠن كبجهاتن جوك مك ساهت اورغ بربورو ايت سدڠ كامو بناتڠ لاك تاهو بركات برتكه٢هن جنجي دڠن كامي استميواپ فول كونن كامي سام مانسي مك لالو داولرپ فول تالي ايت مك دتاركنپ مانسي ايت ستله فندي امس ايت نايك لالو خدمة اي كفد اورغ بربورو اينت سرت كتاپ بهوا رومه همب فد لوروڠ انو بارڠ تونهمب فركي كيراپ برمائين٢ كسان هندق همب بالس كبجيكن تونهمب ايت حتي مك ايفون ماسيغ٢ كمباليله كتمفتپ شهدان سكالفرستوا فد سواة

دودق د موک ڤنتو مولتڤ برلومر دڠن داره حتي مک اورڠ
مسکين ايتڤون داتڠله در هوم ڤولڠله کرومهڤ مک استريڽ ڤون
ماسق کدالم رومهڤ مليهت انقڽ د دالم ايونن ايت مک دليهتڽ
انقڽ سده ماتي ورن توبهڽ ڤون بيرو مک ايڤون برتريق مناڠس
سمبل ممڠݢل لکيڽ دمکين کتاڽ ليهتله انق کيت اين سده ماتي
کيرکراڽ چرڤلي يڠ مڠݢيڠت انق کيت اين کارن توبهڽ ڤون
برلمورن دڠن داره مک ڤد فکرڽ سڠݢهله چرڤلي جوک مڠݢيڠت
انقڽ ايت مک درڤد مارهڽ تيادله دڤرکس لاک مک دڤڠݢلڽ
چرڤلي لال دهمڤسکنڽ کڤد ڤنتو مک چرڤلي ڤون ماتيله مک اورڠ
مسکين ايتڤون مناڠس سمبل ممنديکن ميت انقڽ هندق دتانمکن
مک کات لاک ڤد بنيڽ باوله تيکر بارڠ دو هلي بوت السڽ انق
کيت مک بين ڤون ممباو تيکر يڠ ترݢولڠ ايت مک دليهتڽ بڠکي
اولر ترڤڠݢل۲ د باوه تيکر ايت مک ايڤون برکات وه انقک ماتي دان
چرڤلي ڤون ماتي مک ڤد بچاراک اين اولر اين جوک يڠ مڠݢيڠت
انق کيت اين مک دبونه اوله چرڤلي اين کارن سلاملماڽ اک
تڠݢلکن چرڤلي اين د رومه مک ايڤون مملهراکن انقک دان کيت
ممبونه دي سکالي۲ تياد دڠن ڤرکس لاک مک ايڤون مڽسل سبب
ممبونه چرڤلي مک ايڤون مڽسلکن دريڽ تياد برکسداهن دمکينله
خبرڽ اورڠ يڠ تياد دڠن ڤرکس لاک ملاينکن مڽسل جوک
کسداهنڽ*

Poespa Wiradja.

* De Slang, de Aap, de Tijger, de Goudsmid en de Jager.

سکالفرستوا اد سؤرڠ لاک۲ فرکي بربورو مک دفربوتڽ لوبڠ
د تڠه جالن هندق مناهن بناتڠ يڠ لالو فد تمفت ايت مک لالو سؤيکر
هريمو مک جاتهله اي کدالم لوبڠ ايت تياد براف اماڽ مک جاته
فول سؤيکر کرا کدالم لوبڠ ايت جوک دان سکتيک لاک مک جاته
فول سؤيکر اولر ستله ايت مک جاته فول سؤرڠ فنديّ امس کدالم

ايت ممباو تربڠ فكاينڽ انق راج ايت درفد رنتي امس يڠ برتتهكن
رتن مانكم مک دسوره راج ايكوت بارڠ د مان دجاتهکنڽ مک
دايكوت اورڠله اكن دنداڠ ايت تله سمفي دنداڠ ايت فد فوهن كايو
تمفت دنداڠ برسارڠ ايت لال دجاتهکنڽ فد لوبڠ اولر ايت افبيل
دليهت مريکئيت تله دجاتهكن اوله دنداڠ فكاين ايت كدالم لوبڠ
كايو مک ايفون نايک کئاتس كايو ايت مک دليهت اوله مريکئيت
اد اولر د دالمڽ مک اولر ايتفون دبونهڽ ستله ماتي مک فكاين
ايتفون دامبلڽ لال دفرسمبهکنڽ كفد راج مک دنداڠ ايتفون
ديمله فد فوهن كايو ايت دڠن سججهتراڽ دان سکچتاڽ لفسله اي
در فد مربهاي اولر ايت*

Kalilah dan Daminah.

De Arme lieden en de Slangendooder.

اد سئورڠ مسكين دو لاک استري مملهراكن سئيكر چرڤلي دان
كدو لاک استري ايت امت كاسه اكن چرڤلي ايت سڤرت مان
انقڽ دان چرڤلي ايتڤون كاسه اكن اورڠ مسكين ايت سڤرت
ايبڽ بڤاڽ دمكينله اڤبيل اي ڤرڬي دو لاک استري منچهاري
كهدوڤنڽ مک چرڤلي ايتڤون تڠڬل منڠڬوئي رومه دان مملهراكن
انقڽ مک ڤد سوات هاري اي ڤرڬي كهوم دو لاک استري مک
اي برڤسن كڤد چرڤلي هي چرڤلي اڠكو تڠڬل د رومه اين جاڠن
اڠكو تڠڬلكن انقک تيدر د ايونن اين اڤبيل اي جاݢک اڠكو باو دي
برماين٢ سڤاي جاڠن اي مناڠس مک چرڤلي ايتڤون تڠڬل مک
اورڠ مسكين ايتڤون ڤرڬيله كهوم دو لاک استري مک سڤنڠڬل اي
ڤرڬي ايت مک داتڠ سئيكر اولر بسر منجولر دريڤ د باوه ايونن
مک دڤاڬتڽ بودق كچل مک بودق ايتڤون ماتيله دڤاڬت اولر
اڤبيل چرڤلي ايت مليهت اولر مماڬت انق تونڽ مک دتركمڽ
سرت دڬيڬتڽ اولر ايت مک اولر ايتڤون ماتيله ترڤڠڬل٢ اوله چرڤلي
مک بڠكي اولر ايتڤون دسوسڤكنڽ د باوه تيكر مک چرڤلي ڤون

* De Raaf, de Slang en de Jakhals.

اد سئيکور دنداڠ برسارڠ دياتس ڤوهن کايو برقس مها تڠکي مک
ادله ڤوهن کايو ايت برلوبڠ مک د دالمڽ اد سئيکور اولر ديم ڤد رڠک
ڤوهن برقس ايت اڤبيل دنداڠ ايت براناق مک دماکن اولر اکن اناق
دنداڠ ايت دمکينله سديکال مک دنداڠ ايت ڤون ترلال دکچيت
دان حيرانله -اکن ديريڽ مک دنداڠ ايتڤون ڤرکيله کڤد سريکال
مڠادوکن حالڽ کتاڤ هي هنديکو اڤ دياکو سننتياس دودق د دالم
ڤرچنتائنکو اڤبيل همب برتلور دان براناق دماکنڽ اوله اولر يڠ دالم
لوبڠ کايو اين تولڠله بيچاراکن اولهم اکندي مک اوجر سريکال هي
هنديکو اداله کيت اين اورڠ کچيل تياد داڤت ملاون دڠن اورڠ بسر
ملاينکن دڠن حکمة ديا اوڤاي کيت جوک ملاون دي مک اوجر
دنداڠ ايت هندق همب ڤرداياکن تتکال اي تيدر همب ڤاکت
متاڽ سڤاي ترڤلهراله اناق چوچو همب درڤد بهاياڽ ڤد هاري
يڠلاين تياد داڤت دليهتڽ لاک مک ساهت سريکال هي هنديکو
ترلال لنجوة اڠن٢م ايت بوکن بيچار اورڠ يڠ بديمن اڠکو کرجاکن
ايت تتاڤ اداله سواة مصلحة کڤد همب جک ماو ديري مڠرجاکن
دي نسچاي همب کتاکن بيچار ايت بهو اولرڤون ماتي دان هنديکو
ڤون سلامة داڤت دودق براناق ڤد تمڤت ايت مک اوجر دنداڠ
کتاکنله سڤاي همب کرجاکن مک اوجر سريکال هي دنداڠ تربڠله
اڠکو تڠکي٢ کوتوجو مالکي راج اڤبيل اڠکو ليهت سوات بند ڤرهياسن
اتو ڤکاين ترهنتر دياتس مالکي ايت يڠ داڤت کوباو تربڠ مک امبل
اولهم تربڠکن سکير٢ جاڠن لڤف درڤد مات اورڠ مک کوکوکرکن ڤد
تمڤت لوبڠ اولر ايت سڤاي داتڠ اورڠ مڠيکوت اڠکو مک دتورتله
اوله دنداڠ سڤرت ڤڠاجر سريکال ايت لال اي تربڠ ڤرکي کمالکي راج
مک دليهتڽ اد سواة ڤکاين اناق راج ايت ترهنتر دياتس ڤتران مک
دڤاکوتڽ لال دباواڽ تربڠ کئاتس د ادار ستله دليهت راج دنداڠ

(1) * De Jager, het Hert, het Zwijn en de Tijger.

اد سوروڠ لاک٢ ڤرݢي بربورو دوا تيک کالي تياد دڤراوليهڽ سواة جوا ڤون مک ساڠتله سوسه هتيڽ حتي سواة هاري لاکي٢ ايت بربورو مک دليهتڽ روس لالو دڤرهمبتڽ دڠن انجڠڽ ايت مک دڤراوليهڽ سٮيکر روس مک هندق دباواڽ کمبالي کرومهڽ تيب٢ داتڠ کتڠه ڤادڠ جالن مک برتمو ڤول اي دڠن سٮيکر بابي مک دتڠکلکنڽ هوروتن ڤانه لالو دڤانهڽ بابي ايت اڤبيل دراساڽ اوله بابي ايت ديريڽ سده لوک کنا انق ڤانه اورڠ ايت مک دترکمڤاله اکن اورڠ يڠ ممباو داکيڠ روس ايت اوله بابي دڠن تارڠڽ حتي مک بابي ايتڤون ماتي دان اورڠ ايتڤون ماتي ڤد تمڤت ايت جوک مک داکيڠ روس ايتڤون ترهنترله د سان ارکين مک داتڠ سٮيکر هريمو ڤد تمڤت ايت مک دليهتڽ بڠکي اورڠ دان بڠکي بابي دان داکيڠ روس سٮيکر ترهنتر ڤد تمڤت ايت مک هريمو ايتڤون ساڠتله سکچيت هتيڽ سراي کتاڽ ڤد هاري اينله اکو مڠهمڤنکن مکانن يڠ امت باڽق جک اکو ماکن سمڤي سڤوله هاري سکليڤون تيدقکن هابس مکانن اين مک دامبلڽ بوسر ڤانه اورڠ ايت يڠ ترهنتر کڤد بابي ايت مک دتاريکڽ بوسر ايت دڠن کيکيڽ سبب هندق منڠکلکن تالي ڤانه ايت در ڤد بوسرڽ کارن مقصودڽ هندق دڤربوتڽ ڤوچق داکيڠ روس مک دڤرهمبت اوله بوسر ايت مک انق ڤانه ايتڤون ترلڤس کنا ڤد بردوا تلڠاڽ مک هريمو ايتڤون ماتيله دمکينله عاقبتڽ اورڠ ساڠت لوب دان طمعڽ ايت هڠک هيلڠله دڠن ڽاواڽ مريکئيت سمواڽ*

Kalilah dan Daminah.

---

(1) In de op deze wijze gemerkte stukken is de spelling van het Handschrift onveranderd bewaard.

ڤربواتنڽ ڤد تيڤ٢ هاري اوله كنتل ايت هڠكت برتمبن٢ تولڠ ايكن ايت د باوه ڤوهن كايو برقس ايت مک ايكن د دالم لاهر ايت ڤون باڤقله كورڠڽ حتي مک اوجر بورڠ كنتل كڤد كتم ماريله ديري كباو ڤنده در سين جاڠن تقصير ڤد كام مک اوجر كتم باوله همب كڤد تمڤت ايت مک كتم ڤون دنايككن اوله كنتل ايت كبلاكڠڽ لال دتربڠكنڽ كڤد ڤوهن برقس ايت اڤبيل دليهت اوله كتم در جاوه تولڠ ايكن برتمبن٢ د باوه ڤوهن برقس ايت مک فكر كتم د دالم هتيڽ دڤردياكن جوک اوله بورڠ كنتل اين مک كات كتم هي كنتل باوله اک بايک٢ د بلاكڠم تاكت اک كالو٢ جاته مک اوجر كنتل هي كتم ڤڠڬله ليهرک تڠه٢ سڤاي جاڠن اڠكو جاته مک كتم ڤون برڤڠڬله ڤد ليهر كنتل ايت مک كتم ڤون فكر د دالم هتيڽ ادڤون يڠ برنام بديمان ايت تله دكتهوئيڽ بهاي ستروڤ يڠ اكن داتڠ كڤداڽ اكن مڠمبل ڽواڽ مک هندقله ددهلوئيڽ سمنتار بلم داتڠ بهاي ستروڤ يڠ اكن داتڠ كڤداڽ جكلو سلامة در ڤد بهياڽ ايت نسچاي دڤراولهڽ نام يڠ بايک جوک دان جک ماتي ڤون تڠڬل نام يڠ بايک دسبت اورڠ اكن دي دان جک سأورڠ ماتي تربونه تياد دڠن دساڽ مک متيڽ شهيد نماڽ ستله كتم ايت برفكر دمكين بهارو كنتل هندق تربڠ ڤد چاوڠ برقس ايت مک سڬره دسڤتڽ كرڠكوڠن باتڠ ليهرڽ كنتل ايت تله كنتل مرساٴي ساكت مک ايڤون ڬوڬر كبومي لال ماتي مک دڤڠڬلڽ اوله كتم كڤال كنتل ايت دان بدنڽ ڤون دبوڠكنڽ ڤد جالن راي مک كتم ڤون كمباليله كڤد تمڤتڽ مک داتڠله سڬل ايكن دان كتم برتاڽ كڤداڽ مک دچرتراكنڽله اوله كتم اكن سڬل حال احوالڽ دڤردياكن اوله بورڠ كنتل ايت دان ڤري اي ممبونه دان كمتيئن كنتل ايت سمواڽ دخبركنڽله مک سڬل ايكن دان كتم ايتڤون ساڠتله سكچت هتيڽ سراي كتاڽ سكارڠ سلامتله كيت ديم ڤد تمڤت اين كارن سترو كيت ايت سده ماتي*

Kalilah dan Daminah.

يڠ باپق سبنرپله كتام ايت سڠݢهڤون اي سترو ڤد كيت سكارڠ اي هندق بربوت كبجيكن اكن كيت سكين لام هدوڤنپ در ڤد ماكن كيت جو اداپ سكارڠ اين برسڠرهله كيت برڤندة مك كات بورڠ كنتل ايت تيادله تقصير ڤد همب مڠرجاكن دي ملاينكن مان كواس همب باوله ڤرڬي تون سكلين كتمڤت ايت اركين مك مشاورتله ايكن يڠ باپق ايت مك د دالم انتار مريكئيت اد سئيكر ايكن كچيل نماپ سلوڠ اينله كيت سورهكن ڤرڬي مليهت تمڤت ايت تله سدة مشاورة لال دسورهكن مريكئيت مليهت تمڤتپ مك دتربڠكنپله ايكن سلوڠ ايت اوله بورڠ كنتل لال دبواپ ڤد سوات تاسك يڠ مها لوس ايرپ امت دالم مك دلڤسكنپله انق ايكن ايت مك برنڠله اي سڠورڠ دريپ كسان كماري در ڤد سوات تلق كڤد سوات تلق هڠڬ تيادله داڤت دليهتپ تاسك ايت دارت مك انق ايكن ايت ڤون ترلال سكچيت درڤد مليهت تمڤت ايت تله ڤوسله اي برماين٢ د دالم رنتو تاسك ايت مك داڠله اي كڤد كنتل ستله سلوڠ ايت داتڠ لال دبواپ تربڠ كڤد تمڤتپ سلوڠ ايت مك سلوڠ ايتڤون كمبالي كتمڤتپ اير ايت مك اوله سلوڠ ايتڤون دچرتراكنپله كڤد سڬل ايكن دالم لاهر ايت دان ڤري حال بسر دانو ايت دان مها لوس لاݢ جرنه ايرپ دڠن دالمپ دان مكانن ڤون باپق د سان دان تياد داڤت دتمب اورڠ سعمرك هيدڤ تياد ڤرنه اك مليهت دانو يڠ دمكين ايت اركين مك اوجر ايكن يڠ باپق ايت كارن سلوڠ اين كڤرچياٴن كيت بايكله كيت دڠر كتاپ دڠن سڬرة برڤندة در سين ڤرڬي كسان مك سكلين ايكن ڤون مپرهكن دريپ كڤد كنتل ايت سمنتار بلم داتڠ نلاين ايت مك كات بورڠ كنتل هي هنديك تياد داڤت همب ممباو دڠن سكالي ملاينكن سئيكر دو ايكر سكالي همب باو كارن تمڤت ايت جاوة لاݢ توبه همب ڤون سدة توا اركين مك دڤيلهپ ايكن يڠ بسر٢ سئيكر دو ايكر ڤد سهاري مك دتربڠكنپ اوله كنتل ايت دبواپ ڤد ڤوهن برقس ايت لال دماكنپ دمكينله

جوݢ مک اوجر کنتل جک ککتاکن ڤون تياد اکن برݢون کارن جک
کيت ملاون دڠن نلاين ڤون مساکن داڤت تيادله ککتاکن کڤد ديري
سکلين مک اوجر کتم کتاکن جوݢ ڤد کامي کارن بهاي ايت اکن
داتڠ کڤد کامي سکلين جک سترو سکاليڤون هندقله دتنجوکي بودي
بيچار اکن دي کارن کيت تله برکنل کنالن دڠن تونهمب ادڤون ديري
جاد بسر ڤنججڠ ڤون سبب کامي ممبري فائيدة در ڤد انق چوچو
کامي اکن کهدوڤن ديري سبب ايتله مک هندقله بربوت موافقة
دڠن کامي سکلين مک اوجر بورڠ کنتل جک سڠݢه ديري هندق
منورت کات کامي دان برسوات دڠن داݢ ماوله همب مڠتاکن دي
اد سوات تمڤت اير يڠ امت لوس دان مها بايک ايرڤ ڤون تياد
ڤرنه کرڠ د باوه ڤوهن کايو چندر سوڤي تمڤت ايت تياد ڤرنه سمڤي
سورڠ مانسي ڤون کسان دان ايرڤ مها دالم دڠن جرنهڤ دان
کرسقڤ ڤون بايک جک تون٢ سکلين سکچيت هندق ڤرݢي کتمڤت
ايت ماريله همب باو مک اوجر سڠل ايکن ايت جک اد کاسه
دان کسيهن هنديک بايکله کامي سکلين اين باو کسان سڤاي کامي
سکلين لڤس در ڤد مربهاي ايت مک اوجر بورڠ کنتل بايکله کيت
موافقة بربيچار اکن ڤکرجاٴن برڤنده ايت کارن بوکنڤ موده دان
بوکنڤ سڤرت لاوت داڤت در ڤد سوات تمڤت کڤد سوات
تمڤت ادڤون کيت اين مللوٴي دراتن دان رمب بلنتار مک
اوجر ايکن يڠ باڤق ايت بنرله کات ديري ايت کارن ڤکرجاٴن
برڤنده ايت ترلال سوکر ملاينکن دڠن تولڠ هنديک جوݢ يڠ داڤت
ملڤسکن سکلين کامي اين مک اوجر بورڠ کنتل اتس همبله يڠ
ممباو ڤنده در سين ادڤون برڤنده ايت ڤرجلانن لمبت کارن ايت
کبچيکن برلڤس ديري در ڤد سترو ايت سمنتار بلم نلاين ايت داتڠ
بايکله کيت منچهاري بودي بيچار جکلو سڠݢه ديري سمواڤ هندق
منورت بيچار کامي ماريله دهول کباو سٴيکر دو ايکر ايکن مليهت تمڤت
ايت تاکت ديري سکلين تياد ڤرچاي اکن کامي مک ساهت ايکن

ايت ممبوت لكوڤ سڤرت اورڠ مشغول سمبل مناڠس حتي دليهت اوله كتم در جاوه كنتل ايت مناڠس مك کات كتم هي ڤقسي اڤ ملاڤ مك ديري دودق مناڠس اين سديکال تياد دمكين اين مك ساهت كنتل ايت اداڤون مك سبب همب برچنت اين سديکال كبدوڤن همب ايكن د دالم اير اين يڠ همب ماكن سهاري٢ اكن سكارڠ اين لال دو اورڠ نلاين بركات٢ كدواڽ د سينله ايكن باڽق ماريله كيت تمب اير اين مك ساهت تمنڽ بايكله بهو ايكن اين تياد داڤت لاري كڤد تمڤت يڠ لاين ماريله كيت ڤولڠ دهول ماكن كرومه اينله همب دودق مناڠس برچنتاكن ديري همب جكلو داتڠ نلاين ايت منمب اير اين هابسله ايكن يڠ اد د دالمڽ دڤراولهڽ جك دمكين ماتيله همب دڠن لاڤر كارن ڤد تمڤت اين همب منچهاري مكانن جكلو سده كرڠ ايرڽ نسچاي ايكنڽ ڤون هابسله مك سبب ايتله اك دكچيت دڠن ممفكركن حال هنديك سكلين مك کات كتم هي ڤقسي بڤمان بچرام جك كامي دالم اير اين بوله جوك هنديك ماكن سئيكر دو ايكر اكن سكارڠ داتڠ بنچان كڤد كامي سكلين بايكله بچراكن حال كامي جك اد كامي سنتوس هنديك ڤون براوله رزقي دان نعمة درڤد انق چوچو كامي مك ساهت بورڠ كنتل جك سڠڬه كام هندق برسوات دڠن داك بولهله اك مڠلوركن سوات بچار ڤد ڤنداڤت همب بايك جوك تونهمب برڤندة ڤد تمڤت يڠ لاين ستله ددڠر اوله كتم کات بورڠ كنتل ايت مك دبريڽ تاهو كڤد سڤل ايكن د دالم اير ايت مك سكليڽ ڤون تمبل داتڠ كڤد بورڠ كنتل ايت اوجرڽ هي ڤقسي بهو كامي داتڠ كڤدام اين هندق برتاڽ مشاورة كڤد ديري كارن کات علما جكلو سترو سكاليڤون جك اي مڠدوكن حالڽ هندقله تنجوكي جوك جالن يڠ سبنرڽ مك سكارڠ اين كامي مشاورة دڠن ديري بريله كام سوات بچار اكن تمڤت كامي ديم سڤاي لوڤت درڤد بلا اين دان تونهمب ڤون اد جوك فائيدتڽ كارن هدوڤ تونهمب ڤون درڤد كامي سكلين اين

De Kluizenaar met de oliekruik.

اد سأورڠ ڤرتاڤ برهمڤر رومهڽ دڠن رومه اورڠ برجول اير مادو دان ميڽق مک ڤد سوات هاري دهنترکن اورڠ برجول اير مادو دان ميڽق اوله اورڠ ڤرتاڤ مک فکر اورڠ ڤرتاڤ د دالم هتيڽ بهو ميڽق ايت جک کجولکن هرݢاڽ ايت اک بليکن کمبڠ بتين کڤلهراکن نسچاي منجاد بايقله مک کجولله سسوڤ دان انقڽ يڠ جنتن تياد براڤ لماڽ نسچاي کايله اک ستله ايت اک ڤينڠ اورڠ کاي٢ اکن استريک اڤبيل کڤنت تداڤت تياد دبريڽ اوله کارن سبب دليهتڽ هرتاک بايق ستله کاوينله نسچاي برانق اک دڠن استريک جک ڤرمڤون کنماٴي دڠن نام يڠ بايک دان جک اک برانق لاک٢ کسوره مڠاجي جک اي تياد ماو مڠاجي کڤالو دڠن تڠکتک اين مک دبڠکتڽ .تڠکتڽ ايت کسان کماري مک ترڤالوله کڤد باجن اورڠ برجول ميڽق دان اير مادو يڠ سرومه دڠن دي حتي مک باجن اورڠ ايتڤون ڤچهله هابس کنا کڤلاڽ دان مکاڽ اوله کتمڤاهن ميڽق دان اير مادو ايت اڤام اينله اورڠ يڠ مڠتاکن کات تياد دڠن ڤتاڽ کسداهنڽ مڤسل جوک*

Kalilah dan Daminah.

De Reiger en de Kreeft.

اد سئيکر بورڠ کنتل ديم د تڤي اير مک دتڠکڤڽ ايکن د دالم اير ايت سئيکر دو ايکر ڤد سهاري سنتوسله هيدڤڽ ستله ببراڤ لماڽ مک ايڤون توانه تياد لاک داڤت برلله منچهاري مکانن مک اي فکر د دالم هتيڽ ادڤون حال اک اين تله توانه تياد کواس لاک تربڠ کسان کماري سڤرت دهول منچهاري مکاننک لال اي مناڠس برچنتاکن دريڤ مک ايڤون ديمله ڤد سوات تمڤت د تڤي اير ايت دودق مناڠس سراي برفکر د دالم هتيڽ بتاڤ ڤريک داڤت ماکن ايکن اين دڠن تياد برلله مک ايڤون دودقله د اتس سبوه باتو د تڤي اير

سام تڠه كڤق ايت لال دتربڠكن اوله اڠكس ايت براڤ مللوءي ڬونڠ دان ڤادڠ يڠ بسر هڠݢ داتڠ كڤد سوات دوسن باڤق اورڠ بركمڤڠ د دالمڽ مك ترليهت اوله اورڠ باڤق ايت اڠكس منربڠكن بياوق مك دتڠكڤكنڽ اوله مريكئيت كتاڤ تله لام كيت ديم ڤد تمڤت اين بلم ڤرنه مليهت يڠ دمكين اين مك اوجر بياوق ايت جك تياد كام مليهت كلاڠت بوتكه متام سبلم هابس اي بركات٢ مك بياوق ايتڤون جاته كتانه مك كات اڠكس هي بياوق بوكن ساله در ڤداك اڠكو سنديري جوك يڠ تقصير تياد منورت كتاك مك سكارڠ لڤسكنله اولهم در ڤد هتيم در ڤد نام برصحابة انترام دڠن داك دمكينله عاقبتڽ اورڠ يڠ تياد ماو منورت كات٢ يڠ بايك اي سنديري جوك مرساءي*

Kalilah dan Daminah.

De Aap en de Boomstam.

اد سوات هوتن د دالمڽ باڽق كرا دودق د اتس چاورڠ كايو مك داتڠ سئورڠ اوتس هندق مڠمبل كايو هندق دڤربوت ڤكاكس رومه تله براڤ باڽق دامبلڽ تڠكل سباتڠ كايو امت بسر تياد ترباو اولهڽ مك دبله اوله اوتس كايو ايت دبوبهڽ باجي مك هاري ڤون سده تڠه هاري مك دتڠڬلكنڽ كايو ايت دڠن بجيڽ لال اي ڤولڠ ماكن كرومهڽ اڤبيل دليهت اوله سئيكر كرا اورڠ ايت ڤولڠ مك ايڤون تورن در اتس ڤوهن كايو ايت لال نايك كاتس كايو يڠ دبله اورڠ ايت مك دڬرق٢كنڽ مك باجي ايتڤون تربنتن ايكرڽ ڤون ترسڤت ڤد بلاهن كايو ايت تياد داڤت دلڤسكنڽ مك كرا ايتڤون ماتي مك اورڠ يڠ ممبله كايو ايت ڤون داتڠ دليهتڽ سئيكر كرا ماتي ترسڤت لال دامبلڽ دبوڠكنڽ اينله ڤريڽ اورڠ يڠ فضولي اكن ڤكرجاءن اورڠ بوكن ڤكرجاءن دريڽ مك دڤراولهڽ كبنساءن اتس دريڽ جوك در ڤد سبب كورڠ بودي بچراڽ*

Kalilah dan Daminah.

سراي منڠهكن اي منيڤ اڤي چنداون ايت ستله دليهت اوله كرا بورڠ ايت سراي دتڠكڤ دان دچابتڽ بولو بورڠ ايت دمكينله ڤڠاجر ڤد اورڠ ببل كات٢ يڠ بنر جاد ساله كڤداڽ*

Kalilah dan Daminah.

De Vogel en de Leguaan.

اد سئيكر اڠكس برصحابة دڠن بياوق ماس ايت ساڠت كمارو تلاڤ هابس كرڠ دان سوڠي ڤون هابس توهر ايرڽ مك بركات اڠكس ايت كڤد بياوق هي هنديك تله لامله كيت برصحابة ديم د سين برسام٢ بلم ڤرنه كيت برساله‌سلاهن اكن سكارڠ اڤكه داي كيت ديم د تمڤت اين كارن اير تلاڤ اين سده كرڠ مك سكارڠ برموهنله اك كڤدام كارن اك هندق ڤرڬي در سين منچهاري تمڤت لاين ستله بياوق منڠر كات اڠكس ايت مك بياوق ڤون مناڠس سراي كتاڽ هي هنديك جاڠنله كراڤ اڠكو منڠڬلكن اك تياد اڠكو كاسم دان سايڠ كڤداك سكين لام كيت دودق برسام٢ ديم د تمڤت اين مك سكارڠ هندق منڠڬلكن همب سورڠ ديري مك اوجر اڠكس ايت هي هنديك بياوق بتاڤ ڤريك ديم د سين جك اڠكو هندق منورت اك ماريله كباو تتاڤ جك كوتورت كتاك داڤتله اك باو برسام٢ دڠن اك مك ساهت بياوق بايكله بارڠ كتام اك تورت مك اوجر اڠكس ايت جك دمكين هندقله برتڬه‌تڬوهن جنجيم دڠن داك مك ماو اك ممباو اڠكو مك ساهت بياوق مان جنجيم دڠن داك ايت كتاكنله اك دڠر مك اوجر اڠكس ايت جكلو تتكال اڠكو كتربڠكن اد اڠكو منڠر باڽق اورڠ بركات٢ دان بربنته٢ بهو جاڠن اڠكو سهوتي دان كنجمكن متام سڤاي جاڠن ڤنڠ كڤلام مك ساهت بياوق بايكله بارڠ كتام كتورت اركين ستله ايت مك اوجر اڠكس هي هنديك بياوق برڬنتڠله ديري ڤد سام تڠه كڤقك اين برتمبالن كيري كانن سڤاي اك منربڠكن اڠكو مك اوجر بياوق بايكله مك دڬيڠتڽ

قاض ڤون مپورهكن مغمبليكن انق سوداݢر ايت كڤد بڤاپ دان بسي دسوره ڤولڠكن كڤد يڠ امڤوپ بسي ايت* *Kalilah dan Daminah.*

De Apen en de Vogel.

اد سوات بوكت باپق كرا ديم د اتسڽ ايت مك ڤد سوات مالم ستله بولن ماسق عالم ڤون كلمله حتي مك برتيڤله اڠن ريبت امت كرس دڠن هوجن ترلال لبت مك كرا ايتڤون كدڠينن ݢمترله سݢل توبهڽ منچهاري تمڤت هندق برلندڠ مك ايڤون لاري ڤد سڤوهن كايو برتده دڠن هورو هار بپيڽ تتکال ايت مك دليهت اوله كرا ايت چنداون تمبه رڤاڽ برڤال٢ سڤرت اڤي مك دسڠك اوله كرا ايت اڤي مك دهمڤنكنڽ رڠكس٢ كايو دتمبنكنڽ د اتس چنداون ايت مك دتيڤڽ دسڠكاڽ اڤي ايت هندق براڠݢن مك سݢل كلكوٴن كرا ايت دليهت اوله سٴيكر بورڠ د اتس بوكت ايت مك بركات بورڠ ايت هي كرا جاڠن اڠكو برلله منيڤ چنداون ايت بوكنڽ اڤي دڠن سوار يڠ ڤارڠ اي بركات ايتڤون تياد ددڠرڽ مك دتيڤڽ جوݢ اوله كرا ايت اكن چنداون ايت مك ڤد كتيك ايت اد سٴورڠ هندق برتده درڤد هوجن ايت دودق د باوه ڤوهن كايو ايت مك اي منڠر بوڽ سوار بورڠ مڠاجر كرا ايت مك كات اورڠ ايت هي ڤقسي اڤ ݢناڽ اڠكو مڠاجر اورڠ يڠ تياد منورت كتام ايت مك اوجر بورڠ ايت بهو ڤد ڤندڠارنك كات سݢل علما جكلو سترو سكاليڤون جك كسكيتن تنجوكي اولهم مك اوجر اورڠ ايت سبنرڽله كتام ايت تتاڤ جك مڠاجر سٴورڠ جكلو دتورتڽ مك بايك جك تياد دتورتڽ جاد سيسياله اداڽ كارن هيلڠ ادب انتار ݢورو دڠن مريد اوله ايت درڤد مڠاجر اورڠ بڠيت ديمكن ديري ترلبه اتام اڤام ڤارڠ يڠ تاجم دتنتڤكن ڤد باتڠ يڠ كرس نسچاي تمڤلله كلكين اڤبيل بورڠ ممليهت كرا ايت تياد منورت كتاڽ مك ايڤون تورن در اتس ڤوهن كايو ايت لال اي همڤر كڤد كرا ايت

ڤيكل كمدين درڤد سده برلاير سوداڬر يڠ امڤوڽ بسي مك دجولڽ اوله سوداڬر اكن بسي ايت حتي براڤ لماڽ مك سوداڬر يڠ امڤوڽ بسي ايت ڤون داتڠله مك دڤنتاڽ بسيڽ كڤد سوداڬر تمڤتڽ منمڤڠكن ايت مك اوجر سوداڬر اداڤون اكن بسي توانكو ايت تله سده هابس دماكن تيكس مك كات يڠ امڤوڽ بسي ايت سڠڬوهكه سڤرت كات توانكو ايت سدڠ تولڠ لاڬ داڤت دكرت اوله تيكس استميوا بسي تله سده نصيب هامب براوله كرڬيئن ستله ايت مك ايڤون برموهن ڤولڠ كروماهڽ مك كات سوداڬر ايت ننتيله دهول توانكو ماكن مك سوداڬر يڠ امڤوڽ بسي ايتڤون تياد ماو لال برجالن ڤولڠ كروماهڽ حتي انتار براڤ لماڽ ڤد سوات هاري انق سوداڬر ايت اد برماين د لور ڤنتو روماهڽ ايت مك دبواڽ ڤولڠ كروماهڽ اوله سوداڬر يڠ امڤوڽ بسي ايت دسمبوڽيكنڽ ستله هاري مالم مك سوداڬر ايتڤون منچهاري انقڽ بركليليڠ جالن دان كمڤڠ تياد داڤت مك لال اي برتمو دڠن سوداڬر يڠ امڤوڽ بسي ايت مك سوداڬر ايتڤون برتاڽ دڠن تاڠيسڽ اداكه توانكو مليهت انق هامب هيلڠ مك ساهت سوداڬر يڠ امڤوڽ بسي ايت تياد هامب ليهت انق توانكو تتاڤ اد هامب ليهت سؤرڠ كانق٢ دتربڠكن اوله بورڠ راج والي كئادر مك اوجر سوداڬر ايت اڠكوله مڽمبڽيكن انقك ايت حتي بربنتهله كدو سوداڬر ايت لال ڤرڬي برحكم كڤد قاض مك كتاڽ قاض ايت هي سوداڬر مڠاڤ اڠكو مڽمبڽيكن انق سوداڬر اين مك كات سوداڬر ايت يا توان قاض تياد هامب مڽمبڽيكن انقڽ تتاڤ اد هامب ليهت سؤرڠ كانق٢ دتربڠكن اوله بورڠ راج والي كئادر مك اوجر قاض تيادله ڤرنه هامب مندڠر بورڠ راج والي منربڠكن كانق٢ بهروله درڤد توانكو اين مك اوجر يڠ امڤوڽ بسي ايت اداكه ڤرنه توان قاض مندڠر تيكس مماكن بسي سراتس ڤيكل بهروله هامب دڠر درڤد سوداڬر اين مك دچريتراكنڽله ڤري حال احوال اي منمڤڠكن بسي تتكال هندق برلاير ايت مك

De Kraai, de Slang, de Schildpad en de Slangendooder.

اد سئيكر ݢاݢق برسارڠ همڤر ليڠ اولر مک تيڤ٢ ݢاݢق ايت
برتلر دان برانق مک دماکن اوله اولر انق ݢاݢق ايت مک ايڤون
ساڠتله دکچيت مک ڤرݢيله اي کڤد کور٢ مڠدوکن حالڽ کتاڽ
هي هنديک کور٢ بتاڤ حالک کارن تيڤ٢ کامي برانق انق کامي
دماکن اوله اولر ايت سکارڠ بريله هنديک سوات بيچار سڤاي ماتي
اولر ايت دان کامي ڤون سلامة برانق باڽق ديم د تمڤت اين مک
اوجر کور٢ هي ݢاݢق جکلو اڠکو هندق منڠر سڤرت کتاک امبلله
اولهم ايکن باڽق٢ اترکن ايکن ايت در لوبڠ چرڤلي ايت سمڤي
کلوبڠ اولر ايت مک اڤبيل دليهت اوله چرڤلي اکن ايکن ايت
نسچاي د تورتڽله اکن دي مک اڤبيل سمڤيله اي کلوبڠ اولر ايت
نسچاي دبونهڽله اکن اولر ايت ستله ايت مک دتورت اوله ݢاݢق
ايت سڤرت ڤڠجارن کور٢ ايت مک د امبلڽ ايکن باڽق دتارهکنڽ
ڤد جالن چرڤلي ڤرݢي داتڠ سمڤي کڤد ليڠ اولر ايت ارکين مک
چرڤلي ڤون داتڠله مماکن ايکن سمڤي د لوبڠ اولر ايت مک اولر
ايتڤون کلور دردالم لوبڠڽ دسڠکاڽ انق ݢاݢق هندق دماکنڽ مک
دليهت چرڤلي اکن اولر ايتڤون دبونهڽله سکالي اوله چرڤلي دماکنڽ
ستله ايت مک چرڤلي ڤون کمبالي ڤد تمڤتڽ مک ڤد کئيسوکن
هريڽ داتڠ ڤول چرڤلي ڤد لوبڠ اولر ايت منچهاري ايکن مک تياد
لاک ايکن د سيت مک ايڤون برتمو دڠن لوبڠ مک دليهتڽ انق
ݢاݢق کچل٢ ايت دماکنڽ دان ابوڽ ڤون هابس دماکنڽ دمکينله
تياد بهکي اورڠ يڠ باڽق تيڤو داي بربوت خيانة اکن سئورڠ اخرڽ
منجاد دريڽ جوک يڠ بناس* *Kalilah dan Daminah.*

De twee Kooplieden.

اد سئورڠ سوداݢر هندق برلاير کڤد سبوه نݢري مک دتمڤڠکنڽ
بسيڽ کڤد سئورڠ سوداݢر صحبتڽ دالم نݢري ايت باڽقڽ سراتس

خوج ميمون مک اي برکات کڤد استريڤ هي ادند بري ڤکاين
همب هندق ڤرڬي کڤکن مک دامبل اوله استريڤ ڤکاين مک
دبريکنڤ کڤد سوميڤ مک لال دڤاکيڤ ستله سده اي مماکي
ايت مک لال اي برجالن بردو دڠن همباڤ ستله سده ببراڤ لماڤ
مک اي برتموله دڠن اورڠ توا يڠ برجول بورڠ باين ايت مک کات
خوج ميمون براڤ هرڬاڤ بورڠ باين اين مک ساهت اورڠ توا ايت
سات دينر هرڬاڤ مک خوج ميمون سڬره مڠلورکن امس سات دينر
دبريڤ کڤد اورڠ توا منجول بورڠ ايت مک باين ايت دلڤسکنڤ
مک باين ايت تربڠله سرت برفکر دالم هتيڤ جک اک ڤرڬي جاوه
سکارڠ اين جاهتله نماک کڤد يڠ بربوت بايک کڤداک دان کڤد
سکل اورڠ مانسي جکلو دمکين بايکله اک برهمباکن دريک کڤداڤ
مک ايڤون تربڠله ڤول کمبالي مڠيکت خوج ميمون ايت ستله
سمڤيله اي کرومهڤ مک باين ايتڤون داتڠله ملايڠ لال هڠڬڤله اي
د اتس ڤنتو خوج ميمون حتي براڤ لماڤ مک خوج ميمون ڤون
ماسڤله کدالم رومهڤ مک راج باين ڤون ممبري سلام کتاڤ السلام
عليکم يا تونک مک دليهتڤ ککانن دان ککيري سورڠ ڤون تيادله
سرتاڤ مک کات خوج ميمون سياڤکه يڠ ممبري سلام کڤداک اين
سورڠ ڤون تياد سرتاک مک ايڤون حيرانله اکن دريڤ سکتيک
ايت جوک راج باين ايت تورن مڠمبڠکن سايڤڤ مک باين ايتڤون
برکات٢ دڠن فصيحة ليدهڤ همبله يڠ ممبري سلام کڤد تونهمب
ايت مک کات خوج ميمون اڤ سبڤ مک اڠکو داتڠ کڤد اک
اين بوکنکه اڠکو سده اک لڤسکن مک ساهت باين ايت يا تونک
تاکت همبام دکتاکن اورڠ درهاک لاک خيانة بناتڠ تياد تاهو
ممبالسکن کبئيکن اورڠ ..... مک کات خوج ميمون هي باين يڠ
بجقسان دودڤله اڠکو د رومهک مک ساهت باين بديمان بايکله
تونک ادڤون سلام باين ايت دودق د رومه خوج ميمون ببراڤ حکاية
يڠ اندء٢ دچرتراکنڤ کڤد خوج ميمون* *hikajat Boeroeng Bajan.*

اورڠ توا ايتڤون داتڠ مک دليهتڽ باين ايت سده‌له کنا ݢتة مک
اي نايکله کاتس ڤوهن کايو ايت مک دليهتڽ باين ايت تله ماتي
مک دبوڠکڽ مک اوله اورڠ توا ايت دڤرکسائي ڤول دو تيݢ ايکر
دمکين جوݢ حالڽ مک کات اورڠ توا ايت اک بيلڠ باڤقڽ
سڤاي اک خبرکن کڤد انق استريڽ مک دامبلڽ باين ايت سات٢
دبوڠکڽ کتانه دمکينله حالڽ اورڠ توا منئيکي در سوات داهن
کڤد سوات داهن مک اوله باين يڠ ڤرتام دبيلڠ تمنڽ ستله سمڤيله
کڤد سمبيلن ڤوله سمبيلن مک تڠݢل لاݢ سئيکر د اتس ڤنچق کايو
ايت بهارو هندق دنئيکيڽ مک تورنله اڠن ترلال کرس مک فکر
اورڠ توا ايت کارن سبب بورڠ سئيکر ايت بدنکڽ منجاد بناس
مک ايڤون تورن اڤبيل اي سمڤي کڤد باتڠڽ کايو يڠ بسر مک
اڠن ايتڤون تدهله برهنتي مک اورڠ توا ايت ڤون ممندڠ کاتس ڤول
مک اي سايڠ اکن ݢتهڽ يڠ تڠݢل د کايو ايت مک اي نايک ڤول
کاتس کايو ايت مک کاڤقڽ اورڠ توا ايتڤون يڠ دسڠکتکن کڤد
هول چاوڠ کايو ايتڤون جاتهله کتانه مک دسڠکاڽ باين ايت تمنڽ
جوݢ ايت مک سکلين ايت تربڠله سرت اي برکات ݢنڤله سده
کيت سراتس حتي مک دليهت اوله اورڠ توا ايت حالڽ سکل
باين يڠ دبوڠکڽ هابس تربڠ مک اورڠ توا ايت حيرانله اکن
دريڽ مک لال دتڠکڤڽ باين يڠ تڠݢل د ڤنچق کايو ايت مک
راج باين ايتڤون ممتيکن دريڽ مک کات اورڠ توا ايت تيادله اک
ڤرچاي لاݢ کارن اک سده دڤردياکن اوله تمنڽ يڠ باڽق ايت مک
راج باين ممبکاکن متاڽ مک اورڠ توا ايت تورنله در ڤوهن کايو
ايت لال ڤولڠ کرومهڽ ممباو راج باين ايت ستله اي سمڤي
کرومهڽ مک دخبرکنڽ کڤد انق بنيڽ دان ڤد قوم کلورݢاڽ دان
سکمڤڠڽ اکن ڤري حالڽ اي مماسڠ ݢتة بورڠ باين ايت ستله
کئيسوکن هريڽ مک اي ڤرݢي کڤکن ممباو باين ايت سبرمول
دچرتراکن اوله اورڠ يڠ امڤوڽ چرترا اين اداله سئورڠ مود بليا برنام

سكلين تمڤت يڠ د باوه حكمكٓ مكٓ هيلڠله ساكت هتيكٓ دان
سمبهله ڤياكت توبهكٓ اوله كارن سمڤرنله كرجاءنكٓ دڠن كرني توهن
يڠ مڠنڠرهكن ايت ڤداكٓ* *Makota radja.*

II. **Fabelen en Vertelsels.**

De Koning der Papegaaien.

سكالي ڤرستيوا اد سؤرڠ توا كرجاڽ جرت ايم هوتن جوكٓ ڤد تيڤ هاري دان بولن ايتله اكن رزقيڽ مكٓ داتڠله سوات هاري اي برجالن٢ كدالم هوتن مكٓ اورڠ توا ايت ڤون برتمو دڠن سڤوهن كايو ترلال امت بسر دان لاكٓ دڠن تڠكيڽ مكٓ د اتس كايو ايت ترلال باڽق بورڠ باين مكٓ هاري ڤون مالمله مكٓ ايڤون ڤولڠله كروماهڽ سراي منچهاري كتة مكٓ دڤراولهڽ مكٓ داتڠله وقت عصر مكٓ لال اورڠ توا ايتڤون ڤرڬيله منارة كتة كڤد ڤوهن كايو تمڤت باين ديم ايت مكٓ هاري ڤون مالمله مكٓ اورڠ توا ايت ڤون ڤولڠله دان باين ايتڤون داتڠله هندق تيدر مكٓ كناله كتة ايت سراتس ايكر مكٓ تيته راج باين سكارڠ اين اڤته بچار كيت سكلين اين سڤاي لڤس درڤد تاڠن مانسي جكلو تياد عقل يڠ بايكٓ نسچاي ترتڠكڤله كيت مكٓ كات باين يڠ باڽق٢ ايت تيادله بودي عقل ڤد كامي سكلين اين مان بچار تونكٓ همبام تورت مكٓ تيته راج باين بديمان بايكله جكلو دمكين اڤبيل داتڠ كلق مانسي ايت هندقله متيكن دريم سكلين اڤبيل دليهتڽ حال كيت دمكين ايت نسچاي دبوڠكنڽاله كيت كارن دكتاكنڽ سده كيت ماتي مكٓ بارڠسياڤ يڠ دهول دبوڠكنڽ جاڠن تربڠ دهول دان اڤبيل بلاڠن كيت سمڤي كڤد سراتس مكٓ تربڠ كيت سكلين مكٓ كات باين يڠ باڽق ايت بنرله كات توهنكب اين مكٓ هاري ڤون سيڠله مكٓ

ايت هندقله چهاري اوله كام سكلين تانه درڤد تمڤت يڠ بناس د
مان تياد بارڠ سٴورڠ دودق سڠاي داڤت اكن مپمبهكن ڤڤاكت راج
دڠن اوبت ايت دان يڠ ستي دڠن راج هندقله اي مڠرجاكن
كبقتيٴن ايت ڤد ماس اين دان منچهاري اوبت دمكين دڠن
سڬره ادڤون ستله حكيم ايت سده بركات دمكين مك سڬل اورڠ يڠ
داتڠ مڠهادڤ راج نوشروان ايت ڤولڠ دڠن سڬرهڽ دان ڤد كتيك
ايت جو اي مپورهكن ببراڤ اورڠ ڤرڬي كڤد سكلين نڬري دان كمڤڠ
منچهاري تانه درڤد تمڤت يڠ بناس تتاڤ تياد دڤراوله مريكئيت
سكالي٢ تانه يڠ دمكين ڤد سڬل كرجائنڽ ايت ملاينكن ڤد سوات
تمڤت جوݢ يڠ اد ڤد سام تڠه سوات نڬري بسر د مان سبوه رومه
سده روبه مك اورڠ ڤون برتپاكن درڤد ڤڠهول نڬري ايت اكن ڤري
كبنساٴن رومه ايت دان ڤڠهول ايت بركات ڤد زمان انو اد سٴورڠ
داڬڠ داتڠ در ڤد نڬري انو دان دودق دالم رومه ايت مك اي
ماتي دان باپق هرت تڠڬل در ڤداڽ دان سدڠ سٴورڠ ڤون تياد
داتڠ درڤد سڬل انق چچوڽ دان كلورڬاڽ مك كامي سوره ايكت
ڤنتو رومه ايت دڠن باتو دان كاڤر دان كامي مننتي هڠݢ وارثڽ
داتڠ مڠمبل هرت ايت دان سلماڽ سٴورڠ ڤون تياد داڤت ڤرڬي
دكت رومه ايت اوله كارن هرت اورڠ اد دالمڽ مك دمكينله تياد
دڤربئيكي رومه يڠ سده روبه ايت دان اينله سبب كبنساٴنڽ ايت
مك اورڠ يڠ منچهاري تانه ايت مڠمبل درڤد تانه يڠ د باوه رومه
ايت لال ممباو دي كڤد راج نوشروان سمبل منچرتراكن سڤرت تله
لال كتاڽ ايت ستله راج نوشروان منڠر خبر ايت مك اي ڤون
كلورله دان دودق د اتس ݢت كرجاٴن دان اورڠ باپق ڤون برهمڤن
د سان اكن مڠهادڤ دي مك راج نوشروان برسبد هي سڬل كام يڠ
حاضر د سين كتهوٴي اوله كام بهو ساكت اكن درڤد چنت ايتله كالو
اد تمڤت يڠ بناس دالم سڬل كرجاٴنك دان تتكال ڤات ڤداك بهو
تيادله دالم سكلين كرجاٴنك سوات تمڤت يڠ بناس هاڽ معمورله

ايت هاڤ بريكن دي كڤد ڤرمڤون ايت دان همت تياد اكن
بردعوا لاڬ تتاڤ ڤرمڤون يڠ لاين ايت تياد مناڠس دان تياد
برچنت سكالي درڤد كمتيئن بودق ايت مك دسوره نبي سليمان
بريكن بودق ايت ڤد ڤرمڤون يڠ مناڠس ايت كارن سڬل كلكوئن
ڤرمڤون اين سقسي جوا ڤداڤ بهو بودق ايت انقڤ جوا دان بوكن
انق ڤرمڤون يڠ لاين ايت برمول اينله ارتي فراسة ايت بهو بودي
نبي سليمان ايت سبنتر جوا منريم كبنارن درڤد كلكوئن كدو
ڤرمڤون ايت* *Makota radja.*

٢٦

X حكاية تتكال نوشروان تتقله دالم كرجائنڤ دڠن عادل دان انصاف
ڤد مملهراكن سڬل رعية دان مراميكن سڬل نڬري مك سهاري
نوشروان برتڤاكن كڤد سڬل ڤڬاوي كرجائنڤ ادكه دالم سڬل نڬري
يڠ د باوه حكمكڤ تمڤت يڠ بناس د مان تياد بارڠ اورڠ كدڤاتن
مك سمبه سڬل اورڠ يڠ مڠهادڤ ايت يا شاه عالم ڤاتك سكلين
تياد تاهو اكن بارڠ تمڤت يڠ تياد معمور ڤد زمان كرجائن شاه عالم
اين مك ديمله نوشروان دان كمدين درڤد ببراڤ هاري تياد كلور
اي درڤد رومهڤ دڤڠڬلڤ سئورڠ حكيم يڠ بوزر جمهور نماڤ لال
دالم خلوة دتڤاكنڤ كڤد حكيم ايت سمبل سبداڤ اكڠ مڠهنداكي
بهو ڤات ڤداكڠ دڠن سڠڬه٢ كالو سكلين نڬري يڠ اد د باوه حكمكڠ
معموركه اتو بلم معموركه بتاڤ كڤتائنڤ ايت مك سمبه حكيم
ايت يا شاه عالم موده جوڬ كڤتائنڤ مك سبد نوشروان بتاڤ ايت
مك سمبه حكيم ايت هندقله راج جاڠن كلور درڤد استان سڤاي برلاكو
كهندق راج دڠن حكمة كامي مك برموهنله حكيم ايت ڤرڬي كڤد
تمڤت ايت د مان سكلين مانسي ادله برهمڤن هندق مڠهادڤ راج
نوشروان مك حكيم بركات هي سڬل منتري دان هلبالڠ دان لاين در
ڤد ايت يڠ حاضر د سين كتهوئي اوله كام بهو يڠ دڤرتون ساكتله دان
اوبت ڤڤاكت ايت اد دالم كتاب حكمة اوبت جوڬ مك كارن

١٣

اي تيدر دان جاݢن اي مناڠس لاكڽ ساعت اداون اڤبيل عمر منڠر كتاب ايت مك سڬره اي ڤرݢي كمبالي كنݢري مدينه دان ستله اي سمڤي د سيت ڤد سوات كدي د مان اورڠ منجول تڤڠ اي ممبلي تڤڠ ممبوبه تڤڠ ايت دالم سوات كارڠ دان ڤد سوات كدي يڠ لاين د مان اورڠ منجول داݢڠ اي ممبلي داݢڠ ممبوبه داݢڠ ايت لاكڽ دالم كارڠ ايت يڠ داݢكتڤ دان دموتڤ اتس بهوڤ لال دبواڤ كلور درنݢري ايت)مك عمر برجالن جوكڽ دڠن تاڠسڤ سهڠݢ اي سمڤيله كڤد ڤرمڤون ايت دڠن سݢل انقڤ مك تڤڠ دان داݢڠ ايت دبريكنڽ ڤداڤ لال ماكنله مريكئيت كنڽڠ دان ستله سدڤ هتيڤ ڤرمڤون ايت بركات دبالسكن الله تعالي كراڤ ڤدام سݢل كبجيكن اڠكو ڤد مملهراكن سݢل همب الله بهو اڠكوله ترباٻكڽ درڤد عمر مك عمر بركات هي ڤرمڤون جاڠن كومنتاكن دعا يڠ جاهت اكن عمر ايت كارن تياد اي مڠتهوءي حال اڠكو* *Makota radja.*

٢٥

برمول دڠن فراسة ايت اورڠ مڠتهوءي كبجيكن دان كجهاتن سݢل مانسي درڤد سݢل كلكوءنڽ دالم سݢل ڤركتاءنڽ دان ڤكرجاءنڽ سڤرت دچرتراكن درڤد نبي سليمان عليه السلام بهو سهاري اي دودق د اتس تخت كرجاءن دان سݢل مانسي دان جن دان بورڠ سكلين مڠهادڤ دي مك داتڠ دو اورڠ ڤرمڤون بردعوا كارن سءورڠ بودق كچل يڠ تله دبوڠكن ايت دان كدو ڤرمڤون ايت مڠتاكن بودق ايت انق همب جوا دان كدواڤ تياد داڤت ڤابتكن دعواڤ ايت مك جادله لمه ڤركتاءنڽ ايت سهڠݢ مك نبي سليمان مڤوره بودق ايت دڤڠݢل دو دان دبري ڤد ماسڠ٢ ڤرمڤون سوات ڤڠݢل مك تتكال اورڠ يڠ دتيتهكن اكن ممبونه بودق ايت داتڠ منچابت ڤدڠ سءورڠ ڤرمڤون درڤد دو اورڠ ڤرمڤون ايت مناڠس دڠن برچنت ساعت دان بركات يا نبي سليمان جاڠنله سوره بونه بودق

سمڤت بلي در ڤدام ڤهال سوات حج جوݢ مک اورڠ يڠ صالح ايت برکات هي راج موده جوݢ ڤدام ممبلي ڤهال سݢل حج ايت در ڤداک مک راج ايت برکات هي شيخ بتاڤ کمداهنڽ مک اورڠ يڠ صالح ايت برکات× هي راج جکلو سؤرڠ همب الله يڠ ترانياي داتڠ کڤدام دان کام دڠن سوک هاتي ممرکسائي حالڽ دان دڠن لمبت مانس برکات٢ دڠن دي دان ملڤسکن دي درڤد تاڠن اورڠ ظالم دان همب الله يڠ ترانياي ايت ڤولڠ دڠن سوک هتيڽ درڤدام مک ڤهال انم ڤوله حج ايت کبريکن ڤدام دڠن سوک هاتي دان دالم برنياک اين اکله يڠ براوله لاب در ڤدام دڠن سبنرڽ*

Makota radja.

٣٤

ڤد سوات مالم امير المؤمنين عمر کلورله در نݢري مدينه مک دليهتڽ سوات اڤي ڤد تمڤت يڠ جاوه دان اي ڤرݢي کسبله اڤي ايت دان اڤبيل سده اي سمڤي د سيت مک ددڠرڽ سؤرڠ ڤرمڤون دڠن تيݢ بودقڽ مناڠس دان ڤرمڤون ايت برکات يا الله تعالي بالسکن اولهم کراڽ کسکارن حال اک ڤد عمر يڠ تيدر کنڽڠ سمنتار اک دڠن بودق٢ اين لاڤر د سين اڤبيل امير المؤمنين عمر منڠر کتاڽ ايت مک سݢره اي ڤرݢي کڤد ڤرمڤون ايت سمبل ممبري سلام ڤداڽ سرت کتاڽ داڤتکه اک داتڠ همڤرم مک ڤرمڤون ايت برکات جک دڠن کبجيکن اڠکو داتڠ مريله جوݢ مک ايڤون ڤرݢي دکتڽ دان برتڽاکن ڤداڽ اکن حالڽ مک ڤرمڤون ايت برکات اک درڤد تمڤت يڠ جاوه داتڠ کسين دان سدڠ هاري سده مالم تياد کداڤت ماسق کدالم نݢري مک اک برهنتي ڤد تمڤت اين دان درڤد لاڤرک دان لاڤر سݢل انقک تياد کامي بوله تيدر مک برکات بݢند عمر اڤ دالم ڤريق اين دان ڤرمڤون ايت برکات اير سهاج يڠ کبوبه دالمڽ سڤاي بودق٢ اين مڽڠکاکن اک منانق ناسي موده مداهن

١١

اڠكو اد سترو سڠل داڠڠ يڠ د نڬري كامي بهو بچرام ايت مڠداكن
كسكارن اتس مريكئيت دان سڠل ڤريم بوكن لايق اكن منتري مكڤ
سبب ايت دڤچتكنپ اكن دي* *Makota radja.*

٢٣

حكاية دمكين دچرتراكن بهو ادله سؤرڠ راج اسلام دان صالح يڠ
برنية ڤرڬي كسبله كعبة الله كارن حج مك راج ايت ممڠڤل سڠل
ڤنديت دان سڠل منتري دان ممبچراكن بچار حج ايت مك
سكلين ڤنديت دان سڠل منتري تياد مپرتائي اكن بچار ايت يڠ
راج منڠڤلكن كرجائن كارن حج ايت سراي سمبهپ هي شاه عالم
بهو راج اد دالم نڬري سڤرت ڤار ڤد توبه جك ڤاو برچري درڤد توبه
نسچاي بناسله توبه ايت مك سبد راج اك مڠهنداكي منداڤت
ڤهال حج جوڬ مك چار لاين بتاڤ اك براوله ڤهال حنج ايت مك
سمبه سڠل ڤنديت دان منتري ايت داڤت جوڬ شاه عالم براوله
ڤهال حج د سين كارن اد سؤرڠ حاجي يڠ صالح دالم نڬري اين يڠ
ببراڤ تاهن لماپ سده دودق دالم نڬري مكه دان تله ممباو ڤهال انم
ڤوله حج دڠن سڠل شرطپ يڠ بنر سرتاپ دان هندقله شاه عالم بليكن
ڤهال حج ايت درڤداپ مك راج ڤون ڤرڬي منداڤتكن اورڠ يڠ صالح
ايت دڠن اخلاص سرت كتاب ڤداپ هي شيخ داڤتكه اك براوله
ڤهال سوات حج درڤدام مك اورڠ يڠ صالح ايت بركات هي راج
جاڠن ڤهال سوات حج تتاڤ ڤهال انم ڤوله حج ايت كام ڤراوله جكلو
كام مڠهنداكي جوڬ مك راج بركات هي شيخ براڤ كام جول ڤهال
سوات حج ايت مك اورڠ يڠ صالح ايت بركات هي راج اكن
سسوات جججقك ڤد جالن ككعبة الله ايت اك منت سكلين هرت
دان بارڠ يڠ اد دالم دنيا اين مك راج بركات هي شيخ درڤد
سكلين كرجائن دنيا سوات كرجائن اين اد ڤد اك دان سلوره كرجائنك
اين هرڬ سوات ججق ڤون تياد جاد مك سبڬمان ڬراڠن اك

١٠

دڠر سؤورڠ لاک٢ برسرو د بلاکڠ کامي دمکين بڽيڽ سروڽ هي اورڠ
برکندار مڠاڤ کام بريکن داک هرک ڤرجموئنک ايت کلکين مک
اي ڤون برتمولە دڠن کامي مک کتاڤ اکن کامي سڠکهڤ کام
امبل جوا دينر اين جکلو تياد کام ماو مڠمبل دي نسچاي کتيکم
اکن کام دڠن لمبڠ اين حتي مک دينر ايت ڤون کامي امبلله
لال کمباليله اي کرومهڤ*

Boenga Rampej.

٢٢

حکاية دچرتراکن بهو منتري راج هرمز مڤورهکن سؤورڠ ممباو سورت کڤد رجاڤ هرمز ايت مڠتاکن دالم سورت ايت بهو باڽق داڬڠ داتڠ دالم نڬري اين ممباو باڽق جواهر سرتاڤ در ڤد لولو دان ياقوت دان لعل الماس دان لاين در ڤد ايت دان همب سدە ممبلي کارن راج دڠن دو راتس ريب تاهل در ڤد سڬل ڤرمات ايت دان تتکال همب هندق مڠهنترکن سڬل ڤرمات ايت کڤد راج مک داتڠ داڬڠ در ڤد نڬري يڠ لاين هندق ممبلي سڬل ڤرمات ايت در ڤد همب دان ممبري اکن همب لاب دو راتس ريب تاهل جکلو بنر ڤد بيچار راج مک همب کلق منجول سڬل جواهر اين دان کمدين هريڤ همب ممبلي لاين لاک مک راج هرمز ڤون ممبالس سورت منتريڤ ايت مڤورت دالم سورتڤ ايت دمکين اداڤون اکن دو راتس ريب تاهل ايت يڠ دجديکن دڠن لباڤ امڤت راتس ريب تاهل براڤ اداڤ ايت اکن مڽبتکن دي ڤد هداڤن کامي دان مڠير ڠرائي دي باڽق کڤد کامي دان جکلو کام مڠرجاکن کرج برنياک مک سياڤ مڠرجاکن کرج کرجائن اکن کامي دان جکلو کام ممبلي دان منجول هرت يڠ باڽق ايت مک بتاڤ داڤت سڬل داڬڠ دالم نڬري کامي ايت منچهاري رزقيڤ سهاج ڤاتله اڠکو ممبنساکن نام کامي دان نام سڬل راج٢ دان نام سڬل منتري ڤاتله

٩

دبوڠكن كڠاتس بوم دان سكارڠ يڠ اك اد د اتس بوم اين تاكتله
اك لاك بربوت سوات ساله دڠن الڤاك دان در اتس بوم اين
د باوه توجه لاڤس بوم اك دبوڠكن كدالم جهنم مك اڤ جاد ڮراڠن
حال اك ڤد تتكال ايت دان سياڤ داڤت منولڠ ڤداك دالم
كسكارن ايت انيله كچينتاءنك دان كدكاءنك مك داڤتكه اك
دڠن سوك دودق دالم كسكارن اين مك سڠل انق چچوپ لال
مناڠس ڤد حال بڤاپ ادم ايت* *Makota radja.*

٢١

كات صاحب الحكاية سكالي ڤرستيوا ڤد سوات هاري سڠڮه كامي
ڤد سوات دوسن مك اد ڤد دوسن ايت سُورڠ ڤرمڤون بهو سوميپ
تياد د رومه مك اد سبنتر همب سمڤي مك سوميپ ڤون داتڠ
مك كتاپ اكن سوميپ بهو اد دو اورڠ جامو داتڠ كڤد كيت دم
ددڠر سوميپ كات استريپ دمكين ايت مك اي ڤون ممباو
سُيكر انت لال دسمبلهپ سرت دڤرماسقكنپ ستله سده ماسق
مك كامي ڤون ماكنله ستڠه در ڤد داڮڠ انت ايت دان ايسق
هاري اي ڤون سمبله ڤول سرت كتاپ ماكنله اوله تونهمب داڮڠ
انت يڠ همب ماسق اين مك ساهت كامي اكن دي بهو يڠ تون
سمبله كلماري ايت ڤون بلم هابس كامي ماكن مك ساهتپ بهو
سسڠڮهپ تياد ڤرنه همب ممبريكن جامو داڮڠ يڠ سده برمالم مك
برهنتيله كامي دو تيڬ هاري كارن ڤد كتيك ايت ساڠت هوجن
دان ادله اي منجامو كامي ڤد تيڤ٢ هاري سُيكر انت مك
تتكال كامي هندق كمبالي مك كامي مڠهنتركن د رومهپ سراتس
دينر سرت كات كامي اكن استريپ كامي هندق كمبالي منت
معاف تونهمب اكن كامي كڤد سوامي تونهمب حتي مك كامي
ڤون برجالن در سيت مك تتكال متهاري ڤون تڠه نايك تيب٢ كامي

١٧

بهو كنداٴن دنيا ايت سڤرت سوات تيتي جوڠ ڤد انتار جالن اخرة ادڤون بارڠسياڤ يڠ بربودي تياد بربوت رومه د اتس تيتي ايت هاڽ للوله در ڤد اتسڽ دان سڤاي جاڠن مشغول اي دڠن ڤرهياسن دان كسكاٴن د سيت اي ممبچراكن بكل جالن اخرة جوڠ يڠ سوكر دان جاوه×اداڽ تتاڤ اورڠ يڠ تياد بربودي بربوت جوڠ رومه د اتس تيتي ايت دان سوك دودق سلماڽ د سيت سمبل اي مشغولكن ديريڽ دڠن سݢل ڤرهياسن دان كسكاٴن دالمڽ دان لبه در ڤد ايت اي ممبراتي هتيڽ جوڠ دڠن سي٢ ياٴيت دڠن منچهاري هرت دنيا ايت كارن ببراڤ لبه اي منچهاري دي لبه چوڠ ككيرنڽ دان چنتاڽ دان دكاڽ ڤد هيدڠڽ دان ڤد كتيك موت اد حسرة جوڠ دان مڽسل ڤداڽ هڠݢ سوكر جوڠ اي ممبري ڽواڽ دان منڠݢلكن هرتاڽ كڤد اورڠ يڠ لاين* *Makota radja.*

١٨

اڤبيل امير المؤمنين عمر رضا الله عنه دودق ڤد ڤڠكت خليفة دان مڠرجاكن سݢل ڤكرجاٴن كرجاٴن مك سݢل صحابتڽ مڽرتاٴي اكن ممبري رزقي اكن انق استري عمر در ڤد بيت المال تتاڤ عمر تياد منريم ايت كتاڽ اد قوة ڤد توبهك دان داڤت اك منچهاري رزقي مريكئيت مك تيڤ٢ هاري اڤبيل سده هابس ڤركتاٴن حكم ايت كلورله اي در نڠري مدينه ايت دان بربوت باتو د سان سهڠݢ وقت ظهر دان اڤبيل سده داتڠ وقت ظهر ڤرݢي اي كمسجد مڠرجاكن كرج سمبهيڠ دان كمدين در ڤد ايت ڤرݢي اي ڤول مڠرجاكن كرج باتو ايت سهڠݢ داتڠ وقت عصر مك سننتياس دمكين جوڠ اداله ڤكرجاٴنڽ

٥

بڠکق ايت دان جکلو سهڠک تيڠک کالي ڤون سده دبتلکن نبي سليمان مکتاپ ايت تياد بتل ستله ايت مک برکاتله نبي سليمان هي مکوت کارن اڤ اڠکو تياد جاد بتل مک مکوت دڠن فرمان الله تعالي مپاهت هي سليمان بتلکن هتيم دهول سڤاي اکڤون جاد بتل سرتام*

Makota radja.

١٦

سکالي ڤرستيوا داتڠ سؤرڠ لاک٢ کڤد نبي صلي الله عليه وسلم مک سمبهپ يا رسول الله بهو يڠ دڤرهمبله اورڠ ڤرجلانن منت مکانن سديکت ڤد تونهمب مک دسوره نبي الله ڤنت ڤد ايسي رومه نبي الله مکانن مک ساهت سکل ايسي رومه نبي الله تيادله اد ڤد کامي سواتڤون جوا در ڤد مکانن ملاينکن اير جوا يڠ حاضر ڤد کامي مک سبد نبي صلي الله عليه وسلم اکن سکل صحابة سياڤ کام داڤت منجامو جموک ڤد مالم اين مک سميه سؤرڠ صحابة يڠ در ڤد قوم انصار يا رسول الله همبله منجموئي جامو تونهمب ايت مک دبواپله جامو ايت کرومهپ مک کتاپ اکن استريپ ملياکن اولهم جامو رسول الله اين×ادکه سوات مکانن ڤدام مک ساهت استريپ تياد اد ملاينکن اکن مکانن انق کيت ڤد مالم اين جوا يڠ اد مک کات سوميپ اڤبيل اي هندق ماکن مک کوتيدرکنله اکن دي دان اڤبيل جامو کيت هندق ماکن مک کوڤادمکن ڤليت سڤاي ڤد سڠکاپ کيت ماکن سرت حتي مک جامو رسول الله ايتڤون دبواپله کرومهپ لال دودقله کدواپ مک تتکال جامو ايت هندق ماکن مک دڤادمکنپله ڤليت سڤرت ڤڠجارن سوميپ ايت مک جامو ايت ڤون ماکنله سؤرڠ ديري ڤد سڠکاپ اد جوا اورڠ ماکن سرت دڠن دي ستله ايت مک استراحتله جامو ايت مک اي ڤون تيدرله ڤد مالم ايت کدو لاک استري دڠن لاڤرپ*

Boenga Rampej.

١٢

جكلو كام مڠهنداكي مڠنل اورڠ يڠ احمق ايت مك ايڠت
جوا اوليهم بارڠكالي دالم سوات ڤرهمڤونن سؤورڠ بركات دڠن
سؤورڠ دان بلم لاڬ سده كتاب ايت مك سؤورڠ يڠ لاين
بركات ڤد انتار ڤركتاءن دو اورڠ ايت بهو سسڠڬهڤ اورڠ اينله
احمق دڠن سبنرڤ* *Makota radja.*

١٣

بهو وجود مانسي ايت سڤرتي سوات نڬري يڠ معمور دان
راج نڬري ايت بودي دان منتريڤ ايت مشاورة دان ڤسورهڤ
ايت ليده دان سورتڤ ايت كتاب مك در ڤد كلكوءن ڤسوره
دان در ڤد ڤري كتاب ايت ڤاتله ڤري رجاڤ دان كبجيكن
كرجاءنڤ* *Makota radja.*

١٤

دچرتراكن در ڤد نبي صلي الله عليه وسلم بهو اي بركات
بارڠسياڤ مڠهنداكي ماسق سورڬ دان لڤس در ڤد اڤي نارك
هندقله اي بربوت اكن سڬل همب الله بارڠ سكلين يڠ اي
سوك اورڠ لاين بربوت اكن دي* *Makota radja.*

١٥

دكتاكن سهاري نبي سليمان عليه السلام دودق د اتس ڬت
كرجاءن دان اڠن ڤون ممباو دي كاتس د ادر دان سڬل مانسي
دان جن يڠ تياد تربيلڠ باڽقڤ ايت برجالن سرتاڤ مك عجب
نبي سليمان در ڤد كبسارن كرجاءنڤ ايت حتي مك لاكوله دالم
هتيڤ سوات نفس ڤد كتيك ايت دان كارن ايت مكتاڤ
بڠكقله مك نبي سليمان سڬره هندق ممبتلكن مكتاڤ يڠ ماكن

٩

ڤكرتي يڠ كجي ايت ترلبه در ڤد نجس ادڤون نجس ايت
جكلو لكت ڤد بارڠ سسواتُ اڠݢوت داڤت دباسه دڠن اير
نسچاي هيلڠله اي ادڤون اكن ڤكرتي يڠ كجي ايت ترلبه
نجسڽ در ڤد چمر يڠ تياد داڤت دباسه جكلو دباسه دڠن
اير سلاوت ايت سكالي ڤون تياد اكن سوچي*

Kalilah dan Daminah.

١٠

برمول در ڤد سُورڠ حكيم اورڠ برتاڤ اڤ ڤري ايت اكن
سُورڠ مانسي يڠ مڠهيلڠكن سكلين كڤنجيڠن مانسي ايت دان
اڤ ڤري ايت يڠ مڠهيلڠكن سݢل كچلاءن مانسي ايت مك
حكيم ايت بركات ڤري يڠ مڠهيلڠكن سكلين كڤنجيڠن مانسي
ايت ڤري ككيرن كارن بارڠسياڤ يڠ كيكر سوات كبجيكن
تياد اد ڤداڤ دان ڤري يڠ مڠهيلڠكن سكلين كچلاءن مانسي
ايت ڤري كمراهن كارن بارڠسياڤ يڠ درماون سݢل كبجيكن
اد ڤداڤ جوا*

Makota radja.

١١

برمول دچرتراكن در ڤد سلطان اسكندر ذو القرنين بهو تله اي
بركات جكڤ تياد اد دو ڤركار اين يڠ قلم دان ڤدڠ ايت مك
سݢل ڤكرجاءن عالم سي٢له كارن سݢل ڤكرجاءن عالم ايت د اتس
دو ڤركار اين برديري دان ڤرهياسن سݢل عالم دو ڤركار اينله
بارڠسياڤ داڤت ممڠڠ كدو ڤركار اين بارڠ د مان اورڠ ايت
ملي جوڠ دان سݢل كتاب ايت برلاكو جوڠ كارن دو ڤركار
اين حكمله ڤد انتار سݢل يڠ اد دالم عالم اين*

Makota radja.

ڤد زمان ايت مپمڤيکن تيته الله تعالي اکن مريکئيت دان
سننتياس مڠاجرکن سڬل کبجيکن دان ملارڠکن سڬل کجهاتن
دالم ڤکرجاٴن اڬام اسلام دان ڤد زمان ايت يڠ سڬل انق
چچوچ در ڤد هرت دان دولة دان نعمة دان ڤکاين يڠ هاٴلس
دان مکانن يڠ سدڤ سمواڤ سوک جوک دان تياد دوک
سُورڠ ڤون در ڤد سڬل مريکئيت مک نبي ادم عليه السلام
دودق ڤد سوات تمڤت يڠ سوڤي جاوه در ڤد سڬل انق چچوچ
ايت دڠن چنتاڤ دان در ڤد امت چنتاڤ ايت سهاري ڤون
تياد اي کنيڠ در ڤد مکانن سننتياس لاڤر اي جوک دان
سکاليڤون تياد مماکي اي ڤکاين يڠ بايک دان سکاليڤون تياد
ترتاو اي دان دڠن سُورڠ ڤون تياد برکات٢ اي ملاينکن در
ڤد کسکارڠن جوک دان ڤد سڬل حال ايت توبه نبي ادم
ضعيف دان کورسله جوک دان سڬل تولڠڤ د بلاکڠ دان د هداڤن
سڤرت انق تڠڬ کلهاتن دان تيڤ٢ هاري سڬل انق چچوچ
داتڠ منداڤتکن دي دان مڠهنترکن مکانن دان ڤکاين ڤداڤ هاڤ
در سڬل سرب يڠ دباو سڬل انق چچوچ ايت سواتڤون تياد
دترماڤ دودق ساج ديم٢ دان مشغول دڠن دکاڤ مک سهاري
باڤق در ڤد انق چچوچ داتڠ سام٢ برتڤاکن در ڤداڤ کتاڤ
هي باڤ کامي ادم کامي ليهت در ڤد کام تياد داڤت کام
دودق دڠن سوک اڤ دان بتاڤ اد دوک کام ايت کتاکنله
کراڤ ڤد کامي سڤاي ڤات ڤد کامي اڤ کُراڠن حال کام
مک ادم برکات هي سڬل انق چچوک اڤ کُتاڤ ککتاکن
دان بتاڤ ککتاکن ڤريڤ دکاک اين يڠ ساڠت سوکر دان
سُورڠ در ڤد کام سکلين ڤون تياد تاهو ملڠڤسکن اک در ڤداڤ
کارن تمڤتک اد دهول دالم سورڬ د اتس توجه لاڤس لاڠت
دان در ڤد سوات ساله يڠ اک ڤربوت دڠن الڤاک سده اک
دکلورکن در دالم سورڬ دان د باوه توجه لاڤس لاڠت اک

سسهاري حتي مک در ڤد هرڬ باتو ايت اي ممبري رزقي
اکن انق استريڽ* *Makota radja.*

١٩

ڤد زمان راج نوشروان اد سؤرڠ يڠ منجول کمڤڠڽ کڤد سؤرڠ يڠ لاين دان اورڠ يڠ ممبلي کمڤڠ ايت تتکال دڤربئيکيڽ تمڤت ايت داڤت دالم تانه د سيت ببراڤ تڤاين امس يڠ در ڤد دهول کال دتانمکن اورڠ د سان دان اي ڤرڬي کڤد اورڠ يڠ منجول کمڤڠ ايت لال منچرتراکن خبر اين ڤداڽ مک اورڠ يڠ منجول برکات امس ايت بوکن هرتاک کارن اک بوکن منانم امس ايت دان اک منجول کمڤڠ کڤدام بهو ايت انتڠ اڠکو دان بارڠ يڠ اد دالم کمڤڠ ايتڤون اڠکو يڠ امڤوڽ دي جوک مک اورڠ يڠ ممبلي کمڤڠ در ڤداڽ برکات اک ممبلي هاڽ کمڤڠ ساج بوکن امس ايت کبلي مک امس ايت ڤڽام جوک مک کدواڽ تياد منريم امس ايت دڠن بربنته بنتاهن انتراڽ حتي مک کدواڽ ڤون ڤرڬي کڤد راج نوشروان سمبل منچرتراکن حال اين دان مڠتاکن امس اين يڠ بوکن کامي تانم ايت هرت راج جوک مک هارس راج تريم امس ايت دان تاره دالم ڤربندهرائنڽ مک راج نوشروان لاک تياد منريم امس ايت لال برتاڽ در ڤد کدو اورڠ ايت اداکه انق ڤد کدو کام دان سمبه کدو مريکئيت اد تونڠ انق ڤد کامي سؤرڠ لاک٢ دان سؤرڠ ڤرمڤون مک راج برسبد انقم ڤرمڤون ايت بريکن اولهم ڤد انق لاک٢ ايت دان امس يڠ کدڤاتن ايت سرهکن اولهم کڤد کدواڽ* *Makota radja.*

٢٠

ادڤون ڤد زمان حيوة نبي ادم عليه السلام دالم کرجائنڽ سکل انق چچوڽ اداله بلاڠنڽ امڤت ريب اورڠ مک ادم

Afa bita

٥ 6-

اڤبيل سؤورڠ برداتڠ سمبه دهول كڤد راج مك هندقله راج ڤركس اتسڤ جاڠن سڠوه راج ايت مرك جك دالمڤ ايت ڤات سالهڤ مك دحكمكن دڠن كبنارن*

Soeltan Ibrahîm.

٦

بهو دچرتراكن اڤبيل نبي سليمان ابن داود عليه السلام دودق ڤد ڤڠكت كرجائن دان مڠحكمكن سڬل جن دان مانسي مك دسورهڤ ڤربوت سريب ڤريق مك سسوات در سريب ڤريق ايت موت سڤوله ايكر انت يڠ سام ڬاجه بسرڤ دان دالم سريب ڤريق ايت سهاري دو كالي ڤاڬي دان ڤتڠ اورڠ منانق ناسي اكن مكانن سڬل اورڠ يڠ مڠادڤ نبي سليمان*

Makota radja.

٧

سلطان بهرام راج سڬل عجم ايت برڤسن اكن انقڤ تتكال اي ماتي سمبل كتاڤ هي انقك هندقله كام مملياكن سڬل مانسي دان مڠهناكن سڬل هرتاڤ دان لاڬ كتاڤ هي انقك جكلو كام ممبري درم اكن سؤورڠ مانسي مك هندقله كام بريكن ڤداڤ هرت ايت يڠ سهڠڬ اي هيدڤ تياد اي بركهندق منچهاري هرت لاڬ*

Makota radja.

٨

برمول حكيم لقمان بركات جكلو اكن سؤورڠ اد باڤق ڤڠتهوئن دان تياد اد بودي ايت سرتاڤ مك تياد برڬون سڬل ڤڠتهوئن اورڠ ايت كارن سڬل ڤڠتهوئن يڠ تياد اد دڠن بودي ايت سي٢ اداڤ*

Makota radja.

سسهاري حتي مك در ڤد هرك باتو ايت اي ممبري رزقي
اکن انق استريپ* *Makota radja.*

١٩

ڤد زمان راج نوشروان اد سورغ يغ منجول کمڤغپ کڤد
سورغ يغ لاين دان اورغ يغ ممبلي کمڤغ ايت تتکال دڤربئيکيپ
تمڤت ايت داڤت دالم تانه د سيت ببراڤ تڤاين امس يغ
در ڤد دهول کال دتانمکن اورغ د سان دان اي ڤرڬي کڤد
اورغ يغ منجول کمڤغ ايت لال منچرتراکن خبر اين ڤداپ
مک اورغ يغ منجول برکات امس ايت بوکن هرتاک کارن
اک بوکن منانم امس ايت دان اک منجول کمڤغ کڤدام بهو
ايت انتغ اڠکو دان بارڠ يغ اد دالم کمڤغ ايتڤون اڠکو يغ
امڤوپ دي جوک مک اورغ يغ ممبلي کمڤغ در ڤداپ
برکات اک ممبلي هاپ کمڤغ ساج بوکن امس اينت کبلي
مک امس ايت ڤيام جوک مک کدواپ تياد منريم امس ايت
دغن بربنته بنتاهن انتراپ حتي مک کدواپ ڤون ڤرڬي کڤد
راج نوشروان سمبل منچرتراکن حال اين دان مڠتاکن امس اين
يغ بوکن کامي تانم ايت هرت راج جوک مک هارس راج
تريم امس ايت دان تاره دالم ڤربندهرائنپ مک راج نوشروان
لاک تياد منريم امس ايت لال برتاپ در ڤد کدو اورغ ايت
اداکه انق ڤد کدو کام دان سمبه کدو مريکئيت اد تونک انق
ڤد کامي سورغ لاک٢ دان سورغ ڤرمڤون مک راج برسبد
انقم ڤرمڤون ايت بريکن اولهم ڤد انق لاک٢ ايت دان امس
يغ کدڤاتن ايت سرهکن اولهم کڤد کدواپ* *Makota radja.*

٢٠

ادڤون ڤد زمان حيوة نبي ادم عليه السلام دالم کرجائنپ
سکل انق چچوپ اداله بلاڠنپ امڤت ريب اورغ مک ادم

Apa bila

٥ 6.

اڤبيل سؤورڠ برداتڠ سمبه دهول كڤد راج مك هندقله راج ڤركس اتسڤ جاڠن سكره راج ايت مرك جك دالمپ ايت ڤات سالهپ مك دحكمكن دڠن كبنارن* *Soeltan Ibrahîm.*

٦

بهو دچرتراكن اڤبيل نبي سليمان ابن داود عليه السلام دودق ڤد ڤڠكت كرجاٴن دان مڠحكمكن سڬل جن دان مانسي مك دسورهپ ڤربوت سريب ڤريق مك سسوات در سريب ڤريق ايت موت سڤوله ايكر انت يڠ سام ݢاجه بسرپ دان دالم سريب ڤريق ايت سهاري دو كالي ڤاݢي دان ڤتڠ اورڠ منانق ناسي اكن مكانن سڬل اورڠ يڠ مڠادڤ نبي سليمان*

Makota radja.

٧

سلطان بهرام راج سڬل عجم ايت برڤسن اكن انقپ تتكال اي ماتي سمبل كتاپ هي انقك هندقله كام مملياكن سڬل مانسي دان مڠهناكن سڬل هرتاپ دان لاݢ كتاپ هي انقك جكلو كام ممبري درم اكن سؤورڠ مانسي مك هندقله كام بريكن ڤداپ هرت ايت يڠ سهڠڬ اي هيدڤ تياد اي بركهندق منچهاري هرت لاݢ*

Makota radja.

٨

برمول حكيم لقمان بركات جكلو اكن سؤورڠ اد باپق ڤڠتهوٴن دان تياد اد بودي ايت سرتاپ مك تياد برݢون سڬل ڤڠتهوٴن اورڠ ايت كارن سڬل ڤڠتهوٴن يڠ تياد اد دڠن بودي ايت سي٢ اداپ*

Makota radja.

DERDE DEEL.

LEESBOEK.

---

a. PROZA.

I. Kleine stukjes van verschillenden aard.

١

علم يغ تياد دغن عمل ايت سفرت ڤوهن كايو يغ تياد بربوه*

Kalilah dan Daminah.

٢

رهسي ايت سفرت انق ڤانه يغ كيت ڤانهكن جک بلم دلڤسكن داڤت لاک دكمبليكن جک سده لڤس در ڤد بوسرپ تياد داڤت دكمبليكن لاک*

Kalilah dan Daminah.

٣

بودي ايت دالم توبه مانسي سفرت متهاري د لاغت يغ منراڠي سکل ڤيهق عالم دغن چهياپ دان سوات ڤون تياد تربوني ڤداپ دان سورغ ڤون تياد سبب سرتاپ مک سکل بايک دان جاهت پاتله ڤد اورغ يغ بربودي سفرت ڤوته دان هيتم پات در ڤد چهاي متهاري*

Makota radja.

٤

دنيا ايت سفرت سوات ڤرهنتيئن جوا ڤد انتار جالن دغن دو ڤنتو بارغسياڤ يغ داتغ كڤد ڤرهنتيئن ايت مک ڤد هاري اين ماسقله اي كڤد سوات ڤنتوپ دان ڤد ايسق هريپ كلورله اي در ڤد ڤنتوپ يغ لاين*

Makota radja.

de wereld is een pleister [illegible] [illegible] 2 deuren

[illegible] of een pleisterplaats [illegible] [illegible] door de eene deur binnen en verlaat ze weer denzelfden dag door den anderen deur.